

શેઠ સાહબની દુઆ

જનાની જાત છે “ઉત્તુનો પટ્ટો” માર મને !
 રૂપાળા લોકથી અત્રાહ તું બચાવ મને !
 બતારી દાર કહે છે તે “ચાચા જન” મને,
 એ “દેશી મેમ”થી અત્રાહ તું બચાવ મને !
 વડું દુઆ છે એ તારી જનામમા અત્રાહ !
 “બચાને ખીચડી દેજે અને ખુલાવ મને !”
 દયાથી તારી છે આશા તો ઓનરેબલની,
 પણ ખાનસાળ કમ્ન હાલ તું બનાવ મને !
 અનાજ પાણી તો તારી દુઆથી છે કિતું,
 તું ધામધેડ અને ખાડ બસ અપાર મને !
 કળેત કરતો ફરે છે જહાનમા મુજને,
 એ “શેખરદસી”નું મોહું નહિ બતાવ મને !

—“શેખરદસી”

૭૮૮
 ૭૩૨

મિરવા

સાપ્તેમ્બર

૧૯૪૨

ત્રી

“મહાશી” સદેરી.

અનુક્રમણિકા.

વપ્રથમ મૂલ્ય.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
નિવેદન	ત્રી	૧
ઈસ્લામી શિક્ષણ (કુર્બાન)	મૌલ અ રહીમ સા.	૨
” ” (હદીસ)	” ” ” ”	૩
આસાઝી દુનિયા	‘એકાર’	૪
મેલકિત	સપાકક	૮
પાઠ	રા વણુગરો	૧૬
ઈસ્લામી સમાજનો તારના	એક મુદન્નમદી	૨૧
રસીકાર-સમાજના	સપાદ	૨૪
દીવારે રક્ત (સાન)	રિદાઈ-સાબેરી	૨૫
જવાબ દિલમા મુરિનમો આગા	ઈસ્માઈલી-મામી	૨૬
મિલિતા સન્માર્ગ	‘શકિત’	૩૧
પિયા મિલન	‘ત્રી’	૩૮
મુન્ને માલિક	સાબેદ જામીરી	૪૫
કવિ હાતી	મહિવાલ અનમોરી	૪૯
એકાદશી (કુકો પાતી)	જી એલ મુસ્તાફા	૫૧

વાર્ષિક લગ્નજમ-હિન્દ અને રસીયોન રા ૪, બર્મા રા ૫, પર્સિય રા ૬

કુક નકલ પાચ આના

“કારના” ૨૨ અગ્રેષ્ઠ મહીનાની તારીખ પદમીએ પ્રગટ થઈને તેજ દીવસે પેષ્ટ કરાયા આવે છે એવર ઉપર પ્રગટ નબર દમેશ્વ લખવામા આવે છે પત્રવ્યવહાર વેળા તે લખવા ચક્રોતો નહો અક નહો મળતા ॥ ફરિયાદ દિલના પ્રગટએ તા ૨૫મી સુધીમા કરવી

પુસ્તક એ હુ + અ ક ફ લો

જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં અને તેના હળીએવાડના વગીનાથી 'કારવા' આ કટોરડીના સમયમાં તથા વપ પૂર્ણ કરી એવા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે પૂરોપના લડાવનો જન્મ થયો તે માથેન 'કારવા'નો જન્મ પણ થયો યુદ્ધની કટોરડીએ જન્મન મોરનાના સાતાન જુમા થેરી લીધું ડવનની બંધીય જરીયાનો ધાગીય મોથી જનતી ચારી અને કેટલીક તો છેકજ અપ્રાપ્તન મરી છે, એના કાળમાં 'કારવા'ની ઉત્તેજ પ્રગતિ કરનાની અમારી અનિનાયા મનની મમાન ન્દી ગઈ છે

મહા મુગીયને 'કારવા'નું ડવન અમે ટકારી નાખ્યું છે આ ભપકાનધ નદાનું તો પાનવેન પ્રયાથી ? અમે આમ કરીશું અને અમે તેમ કરીશું ના દુઝાકાતો નેક અમે માર્યાન નથી છતાય સામાજિક, ધાર્મિક, દલિદામિક, કે રાષ્ટ્રીય સેવાના અગાધ ધણા નેક અનુગમન મરી ગયા છે અને તે માટે કાર્કના બાજ્યને દોષ દેરા કરના હીટનને માથેન એ દોષનો ટોપનોય બેનામક દોષી નનાય ! એણે યુગેપતો ગામરજ આગવોય ન હોત ને આપણે દુખી પણ થયા ! દોષ

પણ હવે શું ? ગયા વખતના ગ્રામ્ય રડના એ કયાનું કામ છે ભાપિ માટે મક્કમ પમના ભગ્તા પહેલા વર્તમાન સુધારવો એક અમારી પડવી ફરજ છે તથા વગમન વપ પૂર્ણ થયા પડી પણ 'કારવા' વાપિક નજમેની ખોટ ખમીને આગમ ધણી રહ્યું છે દિદ નડાડ 'કારવા' હવેનક શકે એમ નથીન ફક્ત દિદમાન અને તેપણ મુન્નિતમ સર્વમાન એક મામિકના વાયક કેટના ? 'કારવા' કામનું હોય અને તેની હસીની વાયકોને જરૂર જણાતી હોય, તો 'કારવા'ના માહિત્ય ગસિક હગદદો આહકો, અને વાયકોય દ્વારા ૧૦૦ પ્રાંતકો વધારીને 'કારવા'ની ખેડનો ખાડો પુરી ગદે છે ઉતેનના અનાવેન ધણા મુન્નિતમ ગાસિમે આ અગાડ મરી ગયા છે 'કારવા'ને એ મને મગ્નુ નથી, મ વા દેવ નથી, નેથીન અમારા ને તમારા દુગ્ધ બાનને મનેન કરીમે છીએ ખુદ આગને અને તમને નેક તૌશીર અના કરે ! આપીત

—તત્તી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રમૂનુ નાક સનબુ ફરમાન (દલીલ)
મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાદિક સાહુ.

૩

(૨૧૧) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે કોઈ પણ સોના-ચાંદીનો માલિક જે તેની ઝકાત નહિ આપતો હશે તો કયામતને દિવસે તેને અગ્નિમાં ગાળી પતરૂ ખનાવવામાં આવશે ફરી તે જહન્નમની અગ્નિમાં પીકાવવામાં આવશે ને તેનો કામ તેની પાસળી, કપાળ અને પીઠ પર દેવામાં આવશે જ્યારે તે પતરા કઠા પડી જશે તો ફરી પીકાવી કામ દેવાશે આ અઝાબ તે દિવસે થશે કે જેનો અદાએ પચાસ હજાર વર્ષનો છે તે એટલા સુખી કે બનાજીનો ફેસલો થઈ જશે ફરી તેને તેનો માર્ગ દેખાશે કા તો જન્મત તરફ કા તો દોઝખ તરફ (મુસ્લિમ શરીફ)

×

×

×

×

(૨૧૨) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે જેને ખુદાએ માલ આપ્યો અને તેણે તેની ઝકાત નહિ આપી તો કયામતના દિવસે તેનો માલ ગળે સાપ ખનાવી દેવામાં આવશે જેની બને આખો પર બે ચિન્હ હશે અને તે તેના ગળાનો તોફ બનશે. પછી તેના બન્ને જડબા પકડીને કહેશે 'હુ તારો માલ છુ હુજ તારો ખબનો છુ' પછી આવે આ આવત પદી, વલા યદ-સબ નલ્લીનીના યબખલૂના (જુખારી)

×

×

×

×

(૨૧૩) રસૂલુલ્લાહ (સલૉ)એ ફરમાવ્યું કે બાધીને ન રાખ, નહિ તો ખુદા પણ બધ કરશે અલ્લાહના માર્ગમાં યથાશક્તિ આપતો રહે બાધીશ નહિ, નહીં તો ખુદા પણ બાધી રાખશે અને ગણીને માલને ન રાખ નહીં તો ખુદા પણ તને ગણીને આપશે (મહીદીન)

આવાજની તિલાંકુલોમાં લોકો મહેલે છે કે કામગીરી હોડીથી દરિયો ન તરવે, પણ પેપરવાળાઓને તો કામગીરી હોડીઓથી જ દરિયો તરવે. પહેલે છે લોકો કે સાધનાની હોડીઓ કરના એ કામગીરી હોડી વધુ કારગત પીરડે છે અને જીવેને તેરીજ તો સરકાર પણ એ કામગીરી તકનાદી હોડીઓ હાથેસા ઉપર પથ જીવે જીવે જીવતા પ્રતિબધો મૂકી દેના છે અને તેથીજ તો કેટલાક હોડીઓની નારિ-કાએ જાણી જોઈને પોતાની નારીઓ પોતાના હાથે જુઠાડી દીધી છે. તો કેટલીક નારીઓ કામગીરી અજાને લીધે ઉધી વળી કે માગ જીવી અજાને પેપર જગતમાં લગભગ દુકાળ ઉભો કર્યો છે બીજા પી વાન શા માટે કરીએ? કારણ? પણ કામગીરી મોઢાસરી અને અજાને કારણે દરેક “દામગ પગ ટકનો થી” જની દશામાં છે. એક તરફ આફ્રિકાની દિશા લગભગ બધું થઈ ગઈ છે અને બરમાની દિશા તો સાવ બધું થઈ ગઈ છે જેથી ‘માતા’ની આર્થિક અંગે અને જાને આર્થિક પીડે દર થઈ રહી છે અહીં રેશન દેના કે જીવવા કૂટરા માટે હું આ લખતો નથી, પણ જે અર છે તેજ કહી રહ્યો છું કીટારની લગાઈ રૂપિ હોળીમાં આપુ જગત દોમાઈ રહ્યું છે, ત્યા બીજાર કારણ? થી રીતે નવી શકે? લોકોને સંજનાવા સાખા હોય, ત્યા સાચાની

કોને પડી હોય? જાણ લોકોનાંમાંની જા વધતી જાય છે અને સાચાની બૂબ ઉર ની જાય છે ત્યા સુધી મહત્ત્વા જે પીચદ કરીનેય “કારણ” નું ગાકુ ગમડાએ જઈએ છીએ સાહ્ય સમિત મિત્રો અને ‘કારણ’ પી દરતીથી યુગ્મતની કંઈ પણ સદિત્ય સેના થઈ રહી છે એલુ માનનાર વાગા પીવાળા વાગેલા ‘કા ના’ પી પ્રથિમા પોતાનો ફાળો નોધાવે એ આશા અસ્થને નથીજ.

પ્રિય સાચો, કુતર તાજે ગામ લાણી ને લિઆગ તો રીમ લાણી એસા આ દગ-ઝાફ-ઝાગતા જમાનામાં તો શું નખતુ તેજ-રુમજ પડી નથી? સરખા પડે દળીએ તો દેશોહી દરીએ છીએ સંકાંધી વિરુદ્ધ કલમ ઉડીએ તો હિંદ લાગુસરો અગરગરી જેમ મો ફાડીને ઉભો છે, ત્યારે દવે લખતુ શું? ધાસનેનની લાગમારી ખાતી અજા અને અનજની માગારી પર તો થઈ થઈ લખાઈ અથુ! દવે તો લીડાના લાગમાણુ લાન, કટોલા કે કોરેના, વે મળ્યા કે જટાકા સમીયા કે ગાકાઈ જુઠા પર ત નીતી નોધો લખવાને જમાને આરી ગયો છે પણ તે પર લખેય શું લાગુ પાડે? માછીયા કે અકાને પર તેની સીધી અસર થયા પી નથી એ મોઢા કંઈ પેપર વાળીને વોળા પી સાક ખાના પી રીતે પપાળ ચાના થી! રેડી લીનવીયો ફાળાવા, ને

શાકલાલ ખૂબ ખાઓની વાતો કરે છે કળના વહેપારીઓ તથા શાક-લાલરામા કાઢીયા-ખકાનોને ઉત્તેજન આપતા નહિ, પણ નિરાશીનસનુ તત્ત્વ પ્રગટતા દેહમાં વધે એ માટેની એમની ચળવળ છે અર! પણ જ્યાં લોકોના ગજરામાથી નિરાશીનસનુ તત્ત્વ થતી ગયું છે, શાકલાલ ખરીદરાના મેઢીયા ની ગયા છે, ત્યાં શું થાય? લુપ્તી લાખરીના વાધા દેગમાં ફેરડેર જાણાય છે, ત્યાં નિરાશીન ખાતર શાક ખાનાનું કયાથી પાલવે? આ ખેતી પ્રધાન દેશ કેટલી પ્રધાન થઈ ગયો છે કે શું? ત્યો હુ તો વાનો કરતોજ રહી ગયો, ને સીક દરાવાદના નશાનવ કૂટના શોધકોએ તો હદ કરી છે કે “રોજનુ એક એ વે ગણુ ખયાનવાથી જાપાનને દૂર ને દૂર રાખી શકો?” આરી મોધ અદત દિદ જોટની મગરૂની ન કરે એટલી ઓછી છે।

હવે હીટલરની દેટ જોઇએ ફ્રાન્કોઝ મળ પ્રમાણે કોંસસ અને રાનથીએડ તરફ દોડી રહ્યો છે પણ સામે ડીમે શીકા હાથ તૂટી પડ્યો નથી ગમે તેમ કરીને પણ પીડેહકોની નામોશી વહેરીને પણ રસીયન બરકરને ખચાવી રશિયાનુ નાક જાળવી રહ્યો છે જર્મન કેઝરની ધાર કરતા રશિયાનુ નાક મજબૂત નીકળ્યું છે ખૂબીની વાત એ છે કે એને સરદી-સણખમ પણ થતુ નથી જર્મનો ખાડુ દોડી દોડીને રોટલી ઝોડના પાધરમા આપ ને ચાકી ગયા છે અને રેઝર તરફ રશિયન સરદાર જારત ઝુકાવે જુમળ્યું છે બરાબર લાગવેર સોમદી મારી રશિયાનોએ મધને મોરચો ગરમ કરી દક્ષિણના જર્મન ધાકને ચોભાગ્યા છે જેથી હીટલર પુન વિચાર કરતો થઇ ગયો છે જર્મન પ્રજાને અપીન

કરી લગાઇની વેદી પર વધુ માનવ બકરા થેટની લેટ ધરવા બરાડા પાડી રહ્યો છે જગતની નરીન રચનાની પુન આગ પોકારી છે જગતની સરકૃતિને મસાણુ કે કપ્પરતાનના રૂપમાં ફેરવવાની રૂઝીયા વોપણુ કરી રહ્યો છે મેર ગર્જના પડી માનહુ તૂટી પડે તેમ એ મસ થયા મિસરને મોઢ્યે નવા બાલરની બાનોગ કેમી પડે છે તે જગત જોઇ છુ છે હ્યો રોમેલની નિષીટ ઉખડતા ઉખડતા ખચી ગઇ છે। આમ અધાય પોતપોતાના રાજદ્વારિ પેતરા ભગી રહ્યા છે ત્યારે આપણે તો તથુરો હથમા લઈને ગાતાનુજ બકી રહ્યું ને કે,

“સખ કરતે અપની અપની,
કયા માયા કોઈકી ને નહિ,
સખ કરતે અપની અપની

કોંગ્રેસની ભેસો માયા મારીને સરકારી ડગાઓમા ઘુસી ગયા, પછી લોકો લીગ તરફ લખતા હતા, પણ લીગે દરામા તદ્દાર વીઝી હતા લને લાતો ફાવ કયા પછી આરી હોંદુ મહસલા તો તેણે પણ રાખેના મુજબ હાથમા તદ્દાર મારી છે વર્તમાન પરિસ્થિતિ પર જાણના લીધા, સગર ઉપર દીકા કરી, એને સાથે સાથે દીકા કરી જોઇ છે નિભાવી મુશ્કેલ એ પણ સાખીત કયુ દિદની આઝ-દીનો તાકાદે જાહેરાત કરવાની માગણીએ કરી નાખી, પણ આઝાદીનો તવાર એ દરે વરસ થયા મ્યાનમા પડી કટાઇ ગઈ હોઈ એકદમ એમવા જતા મ્યાન તૂટી જવાનોય સલામ ખરોતે। ગુદખાના અને રક્ષણખાતા ૫ દ્વતરે દિદીઓને સોપનાંય માગણી કરી, પણ એ દ્વનરોની ઉપરના પિલાપની પુઝ અને લાલ પટોએનુ શું? અને કારોમારીના સપ્ત્યુ ૧૬દી કરણનીય વાતો વધરી, પણ

એ બધા બાકરણને પ્રથકરણ એમેરીના નથી કરણ આગળ ગોગળી બન છે તે શુ ? ગિત્યાસ લોરનને હારી જેવા રાજવારી એ ડીન બપકર સમુનેય કોષ સભાનું નથી લે બીજનું તો શુ ગળુ ? સર નૂનની પાત્ર ભગનાની યોગ્યતા અને તેની ઉપર ટાકુ પછી રેડુ સર જગદીગનું નિવેદન એ જેટલા માથ એ લા મનનું પ્રત્ન કરે છે તેની પપુડી સરખાના ઢોન તાસના સૂ મ કાષ સ મળતું નથી ! અને માલસીયાજી તે મહે કે કે મધીનો અહિસાનો અદેશ નાકા કા જનના બન છે ? મધીજીની સાથે અહિસા પણ નજરફ થઈ છે અને આગેનાનો અભાવે 'ધર્મી વિનાના દોર સુન જેવી પરિસ્થિતિ પ્રવર્તી રહી દેશમાં ભગદેડ થાય ત્યા શી નવાય ? લોકોની ધમાતને પોનીસની કમલવધી દેશનું વાતાવરણ ચાત થસને બદલે હોળાષ રહ્યું છે હવે તો રૂએટ, સ્ટેબીન કે ચામ જેવા વચ્ચે પડે તો ઉકળાટ શન થાય એવી આશા રખાય છે હાલ તો જાલ સરકારને બદલે આંતરિક રક્ષણમાં દેશની મીનીમીની પોનિસ ગુચાર્ડ મધ છે જેમને છીએ એ ઉટો હવે કમ બાગુએ કરનટ લે છે ?

●

કોણ કહે છે કે હેડના બેવરાથી આલ ફાટતું નથી ? જુવો ધરતીના પગમાં પડ્ય પડ્યા કે મોરી યા મ રમા સુના સુના ફાટુર મદાશયો છડી પોકારે છે ત્યારેજ અલ ફાટ છે ને વરસાદ તૂટી પડે છે ! સર-રામર-રામી આપર અને સર-રામર-રામી મૂ રીયારના નિવેદનોને જીગ રાજુનાદી પત્રો ભને મેડનું નિવેદન સમજતા હો ! પણ એ નિવેદનોમાં અલ તોડાની શક્તિ છે ! રૈયની નિવેદન હ

આગેકરની દનીનાજી અને સર નૂનની નવીનતાવરી વાળીને ભને મીગ લોકા દેડનાની પાચમેરીના ગુમાર સમજતા ગાય પણ અમે તો એક મ માનીએ છીએ કે એ દે મા આલ તોડા વિના પાલ પડતાના નથીજ ! પછી આલ મદાય કાય જેનુ જાડ ન હોય ને રમર જેનુ રિથતિ સ્થાપ હેય ન તેમા એ ચરા દે મગોતો શુ દે રા રળી નેકા તો મ છે કે

મિનાડીના મુલાથી ચિમ તૂટી હતા નથી પગ માસ સંકર તો કલ છે કે મોરેમના કહેવાથીજ રિજળીના તર દેનીને રેલ પાટ વગેરે તૂટી ગયા છે ! અન્યત્ર આથી નેકેસને મિનાડી સાથે રાખાલી છે, પણ મોરસની મદાસમિતિનો હાથ એ કાયજામાની નીકળેની મિનાડી જેવા સત્કારી દ્રષ્ટિએ સાળીર ગયો છે ! અને તેથીજ તો પછી એ મિનાડીને કાયજામા ધાનવાનો પ્રવતો સરકાર કરી રહી છે ! અને તેથી મિત્યાસ ઉદરો જોકદમ એનમા આવી ગયા છે ! લાલ મત્રી એમેરી તો જાપરા પર ચડીને કહે છે કે વચસરોયી પડી કરેા દારીના અગીયારે અગીયર દિની આસપાસેની મોર છાપ પડીજ નો સમે દમન કહો હા તે અમે સર કધું છે જોડે કે દિદી આગેનાનો કહેવાથીજ અમે મોર સમી મિનાડીને પુન કાયજામા ધાની છે દિદી આગેનાનો એ વિરે પૂજય છે, તો તેઓ જનામ આપવાને બદલે આપ મિત્રોની એનેગે હમ ! નો ખેર ભજવી રલા છે !

●

આ વેળા કારનાની ત્રણ રરસની કાર કાદિતું સરનાથ મદવાની અમે જુવો રીન અખધાર કરી હતી અમે ધણાય વચકોને મેદા મેદ પૂજ્ય હતુ તેનું તારણ એ આપુ

છે કે લેખક સમુદાય અને રાષ્ટ્રી વાચક વર્ગ
 અને તેમાં ખાસ સાદિલ રસિક યુવાનો
 'કાગ' માં 'આત્મજી દુનિયા' 'પે હ' મેદદિન,
 તેમજ છંદ સાદિલ પ્રશ્નિતના લેખો તેમજ
 નવનિકા અને કાવ્ય પ્રદેશનેજ 'કાગ' નું
 મૂળ્ય અગ્ર સમજી તેને નિરૂત કરવાની
 સલાહ અપે કે, ત્યારે કાવ્ય વાચકોના ધર્મ-
 પ્રેમી મોટા સમુદાય 'કાગ', 'કુર્ચાન-દલિસના
 પેજો, 'અન્નાલિન દુરન' જેવા ધર્મિક લેખો
 મિત્રાઈ ખીન્ન વાચકોનું લાગ્યેજ પસંદ કરે
 કે આમ કારણો વાચકજીએ વિભાગમાં
 વહેંચાઈ ગયો હોય અને વિભાગોને અગ્રીન
 ગ્રંથ આપી ચોયા વરસમાં એનો વચનની
 દ્રષ્ટિએ સગીન નિકાસ કરી 'કારના' ને જે

પદ્ધતિ ૧૨ ચારે છે તે-૧ રીતે આમળ ધપાવવાનો અમે નિશ્ચય કર્યો છે ખુદ અમને કાચગેની મોઢાગી સમે ટકરાવી દિ મત, અને તમને આદક : બનવાની તૈકિક અના કરે એટલે બસ

—: ओ३ सुयता .—

અનેકવાર સુચનાયાં જતા, અને આટ
આટલા યોગી પ્રકરો પ્રગટ થયા છતાં,
ફટવાક લેખકોને કવિઓ અનુસદ હોય તો
અનુસદ, કે સચિન હોય તો સચિન કાળના
અમાય હે તેમ ન થવું નેહમે

—૧૩૩

દાકુદ વિશુભ મદ્રેસા અશરફીયા અરબીયા રાદેરનુ વાર્ષિક ઇમતેહાન

તા ૧લી માખાન ૧૩૬૧ દિ. મુનામિહ તા ૧૫ની ઓગસ્ટ ૧૯૪૪થી તા ૭ સામાન ૧૩૬૧ દિ. મુનામિહ તા ૧૭મી ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ સુધી મન્કુર મદમતુ વાલિઃ હમતેદાન પધુ અખીની ઉચી કસ સોનુ હમતેદાન મીમશવાના મોવાના અદમદ છુકરગ સાહેબે ત્યા મોતાના મોદમદ ઇંગીમ સાહેબ મુદનિસ જામેઆ ગમેન અને મોવાના સૈદ રસુનવદ સાહેબ મુનિસ મનત ઉનુમ મુગતએ લીડુ હતુ બીજી અરખી અને ફારસી, તેમજ હૈં કીયામેનુ મોનાના અમ્દુરરીમ આદીક સાહેબ રહેતી, અને મોનાના હરેજ અમ્દુરરીમ હમાન બળી મમ્દદ રહેતએ લીડુ હરેજ થનાગ હોકરાએનુ હમતેદાન જનાગ હોરેજ સાતેક સાહેબ રહેતી ત્યા હોરેજ એયુગ યાકુબ નાવા સાહેબ અને હોરેજ અલી આગેફ અલગ સાહેબ રહેતીએ લીડુ હતુ ત્યા નાજેગ પદનારા હોકરાએનુ હમતેદાન કારી મદખુન અદમદ મહેમુ મુદનિસ મદ્રેસા અનુમતે કગયામ રહેત અને હરેજ કાસમબલી મુદનિસ મદ્રેસા કિનાગ રહેતએ લીડુ હતુ અખી ત્યા ફારસી પદના ૧ કુન સાદ (૬૦) તુનગાએએ હમતેદાન આપુ હતુ અને હૈંમા પદનાગ કુ' (૩) તુનગાએએ હમતેદાન આપુ હતુ. જેમાથી ચલુ સલમા ખુરાના ફજવથી ૧૫ હોકરા હરેજ યવા છ નાજેગ પદનારી કઢામીમા રહેતના હોકરા હોકરાએ મળી કુન ૧૮૫એ હમતેદાન આપુ જેમાથી ચલુ વર્ષમા ૨૧ હોમનએએ કુરઆન શરીફ પદમ કુ' અને દરેકને પા (૦૧) રીપારો મોટે કઢવવામા આગ્યો છે ખુપાકા ૧૧ ફજલથી હમતેદાનનુ પરિણામ થયુ માફ ઉનયુ છે મન્કુર મદ્રેગની મેડિંગમા ચાનુ વર્ષમા ગુમરાન ૧૧ પચાસ ગોરંગે હતા જેમનો તમાન અર્થ મદ્રેસા ફમાથી કગામા આગ્યો હતો. મવતાના અદમદ આગેફ અલગફ સદખની દેખરેખ નથી આ મન્કો મારી પ્રગતે કી ગ્યો છે

— પકિત —

“ છે ભેદ ભગી કેટલી સુન-ખારની વાતો ”

મકિયા-ખાર સાર, વગેરે ગીતો-વતે

— [૧] —

શિખરી ન શયો સુગ્રી સિમ્તનારની વાતો
માઁ આરી ઘણી વાર નગી વાતની વાતો
અપમ સુગ્રી જામ-સુગ્રી છે પરતુ
સો છે મને સતની દયારની વાતો
કામની કામ્ય કે-ગા છે પુષ સુગ્રી
એ એ ભગી ૧૮ની સુન-ખારની વાતો
એ એ અપમ કુ સુગ્રી છે એ અપમ કુ
નિ જામની કરે છે તો જિગર દારની વાતો
કરે કવસો સાર હવે છે છેને સદારક
નાદકની પરિત્યાગને સજાની વાતો
છે પારથી આવેશમા છુનછુન તુ જાતી કર
ઉપનત તણા અદારને મિહાગની વાતો
સસાર મહી માત્ર દુ વસનાને નમુ છુ,
વરતુત નથી ગમતી મને સસરની વાતો
સૂતેન વ્યસાએને જગડે છે હદયની,
કેતા કોઈ દર્પણુ લઈ શણગારની વાતો
સોદર્પ નિહાળીને ‘કલીમ’ આપ કર છે,
સ કેતને સ કેતમા સત્કારની વાતો
— ‘કલીમ’ વાકિદી]

[પોતાજ

[કામ]

છે માઁ મિનાની સુ. મમારની વતો
સુગ્રી નની નમતી કઈ વેન રની વાતો
સુગ્રી નથી છે છુપુ દુન્યાના નામ
અ ૧૧ કરે ખોળના વેપારની વાતો

— [૨] —

છે થોડી ધની પાઠ મને ખારની વાતો,
સુગ્રી તો સુગ્રી હુ હવન કારની વાતો
હુ કેમ જાન રૂપના અમારી વાતો
સરખાની વાતો છે એ સરખારી વાતો
દિન હોડ એની આખના પચારની વાતો
એ વાત તો છે વીજના અમકારની વાતો
નિસાથી રહી છે એ કળાએ કળા દિનની,
રૂપસારી વાતો છે કે સુનગારી વતો
એક આખમા ગા છે એક આખમા જમના
હસનર શુ સમજે કામ ૨ ખારની વાતો
છે સે કડો વાતો તણા કરનાર જગે પણ
લાગ્યોજ ખરી હેલ છે ખેયારની વાતો
વાતો નથી સમગતી જે આત્મ સગી ‘ધાયલ’
સમગતે છે એ ધિરના ચક્રારની વાતો
— ‘ધાયલ’]

[પાનેદ

- [૩] -

નૂતન છે બધી આગના સસાગની વાતો
વિસરાય ગઇ જૂન તણી કપારની વાતો
યુગ યોગે ગતમાન થયા આગ છે એવા,
સભાગ્ય છે સસારમા સદાની વાતો
ઉપદેશકો-ઉદ્દેશ એ અર્થ છે બધાને,
આવેને પધરો કરો કનકારની વાતો
મેળાપ મહાદેવનો મિયાપી મળે તો,
આગદ પછી થાશે છે સગકાની વાતો
દેશા મહીં ફસાયા પડ્યા આગ યુગનો !
ગજવાગા નથી પાછને છે પ્યારની વાતો
સ્વનાજ ગળે છે જીવો આધીની દુકાને !
છે દિલના ભરથાર ને મરદારની વાતો
એ “તૂર” કહી જોઈ નથી જોઈ રાકાનો !
છે જો ભરી કેટલી દિનદારની વાતો ?
- ‘તૂર’] [ધોરાજી

- [૪] -

નવિકૃત તથા કે દને મજધારી વાતો
તારે છે નિરાશરને, આધારની સતો
હુ દર્શાવનારી, નથી જાણતો બીજુ,
જાણ હુ તો ખેચાર દમ્ત પ્યારની વાતો
દિગમુઃ કરે છે મને કુચરતી કાઠાઓ
છે જોઈ ભરી કેટલી યુન-પ્યારી વાતો
અ પ્રેમના ઉ-માદ તણા અત નથી શુ ?
દુસ્વાગને કાઠા લાગે છે દુસ્વાગી વાતો
પ્રેમિક કથન તુજને થશે પ્રાપ્ત નયમય,
સઆગા તુ ગોધ નહીં મારની વાતો,
તુ ફરની મેદફિયા પધારીને પરાજો,
વિન કમ અર્થ ! છત્રે છે ઉપરની સતો
“દુન” દુ રિમાજીયા નિગર હુ સત્તર
દા વાગની છે માગ ને તમનની વાતો ?
- ‘દુન’] [ધોરાજી

- [૫] -

પ્રી થઇ પુષ્પો તણી તુભાગની વાતો
માડી તહીં દર્શાવે એ મિશ્રણ ધારની વાતો !
વાણી કયા સભાગી વન જ પી ગયા દયા,
સરિતાએ રંગી સિધુ તણા દાનની મતો
ગચે કે નિશાએ કરી જોન મનાન મિનાગ,
કમજોગે કરી વ્યારથી કાસાગની વાતો
જીવજીવને ખમર રોપ શી, ઉપનનને નથી વ્યાર,
છે જોઈ ભરી કેટલી યુન-પ્યારી વાતો ?
ધ તીનુ હલ્ય ખૂદી, કરી દીર્ઘ સફા મે,
જાગી ન જાણ છાન વણુમરની વાતો
માનવને ઉદય-નામ નિશાસ સર્વો દયા,
રસલીન બની કોકિલ-ટુમારની વાતો
અક્ષોસ અરે આદમ ! તે આગ ઉપાધી,
રમને જે ગમી બાકમદે મુખનારની વાતો
મધનાત રિધે આવી કરી જનર દસીને,
તુમનને કયા નૂતન ગિમગની વાતો
“કિમ્મત”ની એ અણુમાન મતાને તુલકી મલ,
શુ થાત ! તનેયે ગમી ‘ન્યા’ની વાતો ?
- ‘કિમ્મત’] [જાનામગ

- [૬] -

છાનમા તો પછી ન એ બીમારની વાતો,
યા આને છે કેરી દવ મરનારની વાતો ?
ક એરી રતિ દિલના ઉદ્ધાગની વાતો,
છે જાગે કે ‘પેટ્રોલ’ વિના ‘કા’ની વાતો
એરી તો નથી ગઇ દવે તમનની વાતો,
તે પાતની વાતો છે કે આપાગની વાતો
નિર્દયતા પુણમા કે તો આરતમા દયા છે,
કરી તો ખરી, પજી મીડી કે સસા પી વાતો
પ્રેમાર પજી રપમા માનવન છે દાનન,
જેની છે કમત પેટને વેપાગની વાતો
નમ લ ને જીવો સ્વતંત્ર છે મેળજી કેવા,

સમજી ગયો સમજે છે એ પીનારની વાતો
 વ્તે પુષ્પ છે ન જુક તો અણીદાર છે નટી
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુન-ખારની વાતો
 હા દેસ્તીતો એમની કાનમ છે પરતુ
 કરતા હતા પહેલા તે નથી ખારની વાતો
 યુવરજીને 'અમીન' એતીતથી અતમા છે ગરમી,
 ૧૫૭ મને હલ એ 'સરકારની વાતો
 -'અમીન આગ્રહ'] [સુરત

-[૭]-

આવે છે ફરી યા. તે દિનવારની વાતો
 તે ખારની વાતો અને તકરારની વાતો !
 સો વાતની એક રાત્રી જા તમને કહી દઉં,
 એ છે કોઈ સરકારના સરખારની વાતો !
 સમજીને ! સમજાય તે સમજીને કહું શું ?
 ઇકારના પરત મહી ઇકારની વાતો !
 સમજીય એ ઝાકળ અને યુન-ખારના રૂનથી
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુન-ખારની વાતો !
 દર્શન હું સનમના મૂં મન મહિરે નિત નિત
 મૂં તમે કાશી અને હરકારની વાતો !
 પગેકની વાતો અને આ લોકમા "વાઇક" !
 સસારમા ધેસી કરો સસારની વાતો !
 મેહલિયામા કમ્ત હુંજ લના જનમને તરસુ ?
 સાખી ! એ યજ્ઞ જન્ય છે હૃદયારની વાતો !
 પુરો ન દશા નરમિસી આખોતા ઇશ્વર,
 ખીમારને કહેવાય ના ખીમારની વાતો !
 મધ વન-વિગ્ધ, યુન-ખારની યુન, જામ-સાખી,
 "ધોખુદ"ની ગજનમા છે ગજાખારની વાતો ?
 -'ધોખુદ'-ધોખારની] [નગપુર

-[૮]-

નયનેથી દિલમા આવી કરો ખારની વાતો
 એસી કિનારે રાતે હો મળ્યાંખારની વાતો !
 દિલમા દાની દઈ કહું યાદ તે ધરી

ઇકાર તુજ નયનમા તે ઇનખારની વાતો
 હસ્તુ જગત અભાગી હાર તે હું જગત પર,
 જાણે મિચ્છા તેજ શું અધકારની વાતો
 યુન-ખાર થયો તસદુક થા એતો ગ્રંથલ,
 છે ભેદ ખરી કેટલી યુન-ખારની વાતો
 પી, પી ને જાણી લે તું ખુદાના તમામ લેદ,
 ગોળને ખુને જુરી જન સસારની વાતો
 "જ્યોતિ" જનનની ઓવરી હું તેજ પામ્યો,
 માઇક શું જાણ્યો લના મળ્યાંખારની વાતો ?
 'જ્યોતિ'] [પેટના

-[૯]-

કર યાદ મુસમા ન તું અમકારની વાતો,
 એક અવરને છે ગુરુગ ને હું ઝાગની વાતો
 છે ખતી તમાગજ હકીકતના નિશાન
 વાહી ! ખા કરો છો તમે 'સામાર'ની વાતો
 પુષ્પોમહી કટક છે કે કટકમહી પુષ્પ
 અમકારનો કોઈ મને યુન-ખારની વાતો ?
 આપને કહુંગાય નથી એન અમોને,
 ચર્ચાય છે જા ત્યા જુગે શું રાગની વાતો
 સાલત્યુ નથી જેણે કહી પ્રેમનુ સગીન,
 શું જાણે હૃદય તારના ઝલખારની વાતો
 આખોતી છુપી વાત છે દુનિયાથી નિરાળી,
 સમજાય છે શું આપને એ ચરની વાતો ?
 પીસામા જુદી મોજ છે પાસમા જુદી મોજ,
 પાનાર શું જાણે 'હઝી' પીનારની વાતો
 -'હઝી'] [રહેર

-[૧૦]-

ભેદો છે બધી ભેદના ભરનગની વાતો,
 છે ભેદ ભરી કેટલી યુન-ખારની વાતો !
 મુજ રતી છે જ્યા બધે અગાની વાતો
 ત્યા યાદ કરી શું કહું હું બહારની વાતો !
 હું તો ખુબી છું ત્હારી ખુશામીમા પમેત્ય
 છાં ચાપ લાને હરને મુજ હારની વાતો !

જામોથી જિગર ચૂર થયુ હાથ હવે તો,
 તુ છેડ ખુ। ખાતરે તકતારની વાતો
 શુ ચવાઇ ગયો એવો જિવન-જળ મહી કે,
 ભૂધી હુ. ગયો તિલ અને દિલદારની વાતો।
 અપકાર મહી કોઈ એરક હુ નથી જ્ઞેનો,
 છે દૂર, હજી દૂર, દિલ। ઉશ્વારની વાતો
 ખામોશ રહી, જગતને હું પામી ગયો છુ,
 મુજની ન કરે કોઈ અહકારની વાતો
 ખુદ દઈ દસા 'યજ્ઞ જગે મુજ ર્દનું છેડ,
 ના છેડ, મસીહા હવે ઉપચારની વાતો
 'અશરાર' નજર નાખ જરા દિન પારે, તુજને-
 સગાઈ જશે' સાર ને સૌ સારની વાતો
 -'અશરાર'] [વહાલુ

-[૧૧]-

પડો નું કોઈ અશુ તણી ધાગની વાતો,
 એમા છે આરે! કેટલા પ્રકારની વાતો
 એ જાણે છે મારી અને હુ વારની વાતો,
 વિસ્તારમા છે પ્રેમના વિતારની વાતો
 જીવનનું પરિણામ તો ચર્ચાય છે શાને,
 શુ નેત્ર પ્રકારે છે પ્રણય સારની વાતો?
 એમારી કઈ શોધ ને જીવનમા જડી લે,
 'હે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો'
 જાણે છે નિશક પાપ અને પૃથ ને તેઓ,
 તુ સત નથી જાગતો મયખારની વાતો
 રગ-જાળમા હુ તેની ફસાઈ છુ નહીતર,
 કમા લેશ મમે છે મને સસારની વાતો?
 મેહફિલ મહી આદદ। કફ કેમ કરીને,
 જૂની હુ ગયો જુદમ તણી કયાગની વાતો
 કઈ ખારની વાતોતુ મૂખે નામ નથી તો,
 શુ સચરી ખે' તે બધી ખારની વાતો?
 'મિસ્તિમલ' પુન કા છેદે? છેદેન હ પને,
 તજ નયન તણા બાણના પ્રકારની વાતો
 -'મિસ્તિમલ'] [ધોરછ

-[૧૨]-

દા। સભલો, કઈ આપના ગમખારની વાતો,
 તવસે છે કહેમા, એતો દિલે જાગની વાતો
 શી મીને બૂલાવી દઉં સેવાદ હુ એને,
 યાદ આવે કફસમા 'મને ગુલઝારની વાતો
 સૌ ર્દશઅલિલાવીની જાણે છે એ કથની,
 મૂઝાજ નથી કરતા એ દીદારની વાતો
 મેહફિલમા બચાવો જરા ખિરમીલને બચાવો,
 આપના નયનો કરે તલવારની વાતો!
 છે સુખની પડી એને ખુશાનીમા વિનાવો,
 કઈ કીક નથી તરલમા તકતારની વાતો
 પીડારી છે સાકીએ અજબ હોશની મગ,
 છે જાન ભરી કેટલી મયખારની વાતો!
 હુ જગતમા ગરકાન યજ્ઞ બૂલુ છુ તોયે,
 એકાંતમા યાદ આવે કે દિલદારની વાતો
 હુ સાલજુ છુ 'નૂર' સદા ખ્યાન દઇને,
 દીનાનો કોઈ જપારે કહે યાગની વાતો
 -'નૂર'] [ભરૂચ

-[૧૩]-

તજ વ્યર્થે જાવી વાતોને કર વારની વાતો,
 કા તરલની કાનિલ તુ કરે કયાગની વાતો!
 તુ જાણે છે શુ વિરહમા બળનાગની વાતો
 દીપકથી જરા પૂજ પ્રણય-મારની વાતો!
 જ્ઞેધને ધડીબર હુ વિમાસજુમા પકુ છુ;
 છે અટપટી કેવી જુઓ સસાનની વાતો?
 ઉચ નીચનો ઉપવામા નથી ભેદ જણાવો,
 'તે ભે ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો'??
 શ્રાવણની ઘટાઓ જ્ઞે ચડી આરી છે વ્યોમે,
 માજા તુ હવે પા, તજ ઇન્કારની વાતો
 હુ પ્રેમને શેગી છુ પિઠાતો છે તખીમે,
 જાઓ ને તજ્ઞે આપના ઉપચારની વાતો"
 યુગની જખી વીતી છે ગરન મહી 'મુઝતર',
 છે સ્વપ્ના સમી યાદ એ બદાગની વાતો
 -'મુઝતર'] [ધોરછ

-[૧૮]-

બા ૩પને ગમતી નથી કંઈ પ્યારની સાતો,
ત્યા પ્રેમને રૂચે છે એ તકરારની વાતો
હું બમ મહી લાજુ છું ગત કાળનું જીવન,
સમજે છે તું ક્યા સૈખણ મયપ્યારની વાતો!
ઝંધીર રણવે છે ઉડેલ એનો મને આજે,
છે બેઠલરી કેટલી ગુલ-ખારની વાતો?
નિશપ્રાણ સમુદર, અને તીરના પ્રહારો,
છે દર્દથી ભર્યું તણપનારની વાતો
ઝારી ગઈ ઉપનતના દુનભને પિજા પછુ,
જીનજીવ તું કરે છે અરે! ગુનઝારની વાતો?
દિવ માફ પરત આપવા તે કરૂં કરે કે,
ધકારની વાતો પછી ધનકારની વાતો
દુર્લક્ષ “નવાઝ” એના પ્રતિવોધ મઠી બન,
રિસ્મિત ન કરી દે તને સસારની વાતો
-‘નવાઝ’] [ધોરાજી

-[૧૫]-

અનતથી છે રૂપી તકરારની વાતો,
છે પ્રેમ પ્રત્યે એટલે તુલકારની વાતો
મુજ પેમ તણી એટલી ચકચાર મધ છે,
ચર્ચાય છે ચોકાર એ ચમચારની વાતો
હું મારી પ્રતિદામા ફળીજીવ થયા છું,
લાગે છે મને આશ ભરી પારની વાતો
ઉપનત મહી જીનજીવ તું રહે છે તો કહી દે,
“છે બેઠ ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો?”
તું દુદ ગતાવે છે સદા બેધમા બેધક,
ને કેમ ગમે છે તને સસારની વાતો?
અસાતને અસાત છે નાનતો નાહન,
તો વર્ચુવું હું કેમ પડી! પ્યારની વાતો
એક શબ્દ ન ઉચ્ચર ને ઉત્તર મહી ‘સાઈલ’,
બસ દિવમા ધરી રાખજે દિલદારની વાતો
-‘માઈલ’] [ધોરાજી

-[૧૬]-

શુ બલિ કોઈ ખાકના અબ્યાન્તી વાતો?
મરનાર ફકત બલે છે મરનારની સાતો!
ફટાક ન શીરી ન તો લયની છે ન મંત્ર,
ખાકી છે હજી પ્યાર! અને પ્યારની વાતો!
આખોના ઇશારામા છુપી વાત છે દિનની
‘ટક’ ‘ટક’ નથી એમા કે મળે તારી વાતો!
ધર્મ ને નથી કંઈ નથી કંઈ ને જગતમા,
ધર્માનું છુપું મૂળ છે તકરારની વાતો!
‘ધુમુર’ ને છુપાવીને નયનમાજ ન રાખો,
દિનમાથે જીવાની કહો દિનદારની વાતો!
‘ધુમુર’] [સુરત

-[૧૭]-

સુખ સાતિમા સમાઈ છે, અશ્રુ તણી ધારે,
છે ભેં ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો?
કુતો તણા યાનત પરે જમરો કરે ભમણ,
રસ આપવાની ધોળણ ગુન-દારની વાતો
મીઠા જા કકવા દિસે તુજ વેણ એ પ્ત્યા,
છે રાત, જા ધાવ છે સ્મરની વાતો
‘શાદ’] [ગેરુરા

-[૧૮]-

છે ગઝ ભરી નેટલી દિન-દારની વાતો?
“શુ બેઠ ભરી એટલી ગુન-ખારની વાતો?”
ગર પ્રેમ મહો યાએ જરા સુચે મદીના,
અ નહી કહીને નહું ગુન-ઝારની વાતો
આદમથી ઘઈ જીવ પછી ગાંઠ ગળુ શુ?
ચોખ્ખ પરે છે આજ ખખડનારની વાતો
બદ છું કે ભને સદ છું પછુ આકા તમારો છું,
ધોરાને સહુ પાપો છે મુજ પ્યારની વાતો
છે દર્દ ભરી માયના ‘અનનર’ તણી ‘સાદા’
કર માફ ખતા એ છે ગુનઝારની વાતો
-‘અનનર’] [ધોરાજી

-[૧૬]-

રાત્રી કદી પડતી નથી દિવારની વાતો,
એ રાત્રી ઉઠે રૂઠર સમા કો તારની વાતો !
રા માટે સદા હરને દમ શેષ ભરે છે ?
તમને નહીં ગોળે વગર આધારની વાતો !
સગ થાય છે મેદાન હવે તોપના યજ્ઞથી,
રેહના દો બંધી ખીસામા તના ની વાતો
એ પંદીગી માણની દુનયથી નિરુણી
ધિક્કારના પરદામા છે ઇન્કાની વાતો.
ઉણી ને દિવાળી છે હવે હિદમા સરખી,
ત્યા નિત નવી સભાય છે તકરારની વાતો !
ગાશની ચપનમા અજળ છે એ કરામત,
જેને પડી તે જૂતી ગયો પ્યારની વાતો !
દિન દરકમા "આસી" ગયુ પગ ઠાકુ ના મજબુ,
છે સાર વગરની બંધી મરાની માનો
- 'આસી'] [ગુન

-[૨૦]-

પુષ્પો તણી ઉનક્તમા કા આગલી ગુમારો ?
બની શુ ગયા સુન્દરનો, ગુનઝારની વતો ?
બાકી તુ ભને હોય પથ મખલુકમા અસરક,
ગવ્યાએ કહી તુજને એ અશઆગની વાતો
'ઇમામ' હો તુજ કાવ્યમા ગીતતા વપરી ?
સબળાઇ ગી દેવામા તકરારની વાતો !
- ઇમામ] [સખેડા

-[૨૨]-

મજે ગ જાયનો અગે વનદાની વાતો ?
પાપળી છે તાક, નથી કમારની વાતો !
એમાતરે પંચીરા કરે બૂદ ચરદરને,
કાંકે છે દસી મોઝડી મીનારની વાતો
આજાગ્રો કાંકે મદા ત્યા પદી રિસાની,
એ પગ રિધે શુભ રની લાગરની વાતો !

અઃ નાક રિઝાવે છે તો અંક પાપ રંગાવે,
છે ભેદભરી કેટલી ગુલ-ખારની વાતો !
'ગિનાખ' હવે કયાથી આ મહેદિને દસાવે,
બ્યા એને દસાવે નહિ "રફાર"ની વાતો
- ગિનાખ] [બાવનગર

-[૨૨]-

એકાત, આપ, આદની ને પ્યાની વાતો,
સસાર ભુનાવે છે એ સસારની વાતો
ધુધટ ફગારી દહ ને આવો પાસમા,
તડપારી દેડે દૂરથી અણુઆગની વાતો
મુજ પાસમા આનીને ખમી દૂર ગયા કયા ?
બાકી ૪ કહેની કષ્ટ હજી ઇસગરની વાતો
મરતીથી, અદાથી, હસીને ના ના કહેતુ,
છે ભેદ ભરી કેટલી ઇન્કારની વાતો !
છે મના ઉપર નાજ ને અજાઝ આટલો ?
હુ છુ અને મુજ પાસ તો મિગારની વાતો
દાગી ગયા, દિવ જોઈ દીધુ, એમા થયુ શુ ?
વાતો છે બંધી છન અને દારની વાતો
આવી ગસિદતા તુમા વાથી ? અરે, "યાવર" ?
આ ઘેન ! મિટાનીને કર નાની વાતો
- 'યાવર'] [વડોદરા

-[૨૩]-

સગજ્યો નદિ આપીને ટલ, ખારની વાતો,
શુ પ્રીત છે ને પ્રીત તણા સાની વાતો ?
ર, આગ જન એક સા મારા જિગરમા,
બલુ ન છતા હુ કદી ઉપચાગની વાતો
ની વાગ કરે સાકી ! ન તલસાન વધારે,
ના પ્યાા ધરે કેમ તુ મયખાગની વાતો ?
બલુ ન ભમગ દિલ તન મમજરને કયાથી ?
છે ભેદ ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો ?
કો અનને કો કાન જરો રિશ્વ-પોથી,
બાકી ગદી જનનાર છે એ-ચારની વાતો

એ હાથ હતા ખાલી તે જનશુ લાઇ ખાતી,
સસાર મહો રે શે બસ સસારની વાતો
શા એનથી “અમકાર” વિતલે હવે જનન ?
ભૂવા નથી ભૂનાતી એ “રક્તાર”ની વાતો
-“અમકાર”] [ભાનનગર

- [૨૬] -

ભૂતી જે ગથો આજ છે કિસ્તારની વાતો,
વાને હુ કથુ ઓદી એ સસારની વાતો ?
મનકાતી વસતે ભમે આનંદ ઇરાધો,
આ પાનખરે આદરી શુભાગની વાતો
એ ચંદ્ર ! તને દેખી તિમિર ભાજે સુદે,
શર કાજ તુ સુશ્રુતા ધસે અધકારની વાતો ?
ધુધતા સમદર મહો બુધવે, ખવાસી,
મુઝાઈ કરે કેમ તુ મજધારની વાતો ?
લિ પાયરે છે એક, અનર નિત્ય ડસે છે,
છે ભેદ ભરી કેટલી ગુન ખારની વાતો ?
દિલ મારે સા ! બહે બહે છે, હું પ્રવાસી !
એ પાસ તુ શાને કરે અગારની વાતો ?
નિર્ભાન થયો દાર કને, કનાત બનીને,
પીધુ ન કંઈ, ના સુણી પાનારની વાતો
-“એકામ” ઉપને જે નિનોદે ભરી રેતી,
મમગીન કરે આજ એ “રક્તાર”ની વાતો
-“એકામ”] [ભાનનગર

- [૨૭] -

છે ભે. ભરી કેટલી ગુન-ખારની વાતો ?
દિનદારની વાતોને પ્રજુષ સારની વાતો !
આશાને અભિનાય મહો રાત વિલાપી,
પ્રિયા ! ન ફળી આજ અભિસારની વાતો
હો અલ્પ હવે પશુ મરે સિદ્ધાંતને કાળે,
દે પાઠ પનગ દીપને તુષારની વાતો
વૃક્ષાન, પ્રનય, આધીને બૂક પ રચી,
પ્રાતઃ વિચારે જગ-સહારની વાતો

ધુધા વડે વિનાશ જનનનો થયો ભાર,
થાશે હવે માનવ જાને દારની વાતો ?
નિત્ય સમરે, જીવતને મનુષ્ય વેણી તાપે,
મુજે ન કદી આર નિરાધારની વાતો
તું ગોય, અગતા હવે મુસ્લિમ ! દે બનારી,
તાજ કરી એ તુર્ક ને તાનારની વાતો
‘નિશાત’ વહીન બધુને કા શોક વિસારે ?
પ્રેમાળ ને પ્રેરક હતી ‘રક્તાર’ની વાતો
-‘નિશાત’] [ભાનનગર

- [૨૮] -

સમજુ છુ ફક્ત પળમા હવે ખાગની વાતો,
નિત્ય હતી કેદી બધી સસારની વાતો !
મજનૂને જઇ પૂઠો હતો કેવી મજાની ?
મત્તી ભરી ઝ-રના જથ્થાકારની વાતો !
દિન માઝ ફરી જ્યારથી યોગદ મધુ છે,
બેદિલ બની જાણી ગથો દિવસની વાતો
દિવસર તણી વાતોની જગે હોષ ન વાતો,
અધાર કરી જળ છે તલ્લારની વાતો
આખોથી વહવાને ફરી ગગ-જનમ હુ,
સકેતમા ઓતુ છુ બધી વારની વાતો
છે એક હરીકેતમા દીસે સોની હકીકત,
નિશામા ન મમજીય તુ બેરની વાતો
પયગામ પવન તેને કહી દેને ફરીથી,
ઠાંદી જે ગરીમા વૂ ફરી વારની વાતો
આતૂર છે સુશ્રુતાને હજી ખાંધી પ્રેમી,
સુશ્રુ શિશ નમારી હજી તારની વાતો
મન્સૂર નથી તો પછી સુષ કંઈ હવે “રશીદ”
હુસિવાન ! અનદાર ! ન, વદ દાગની વાતો
-“રશીદ”] [ધોરછ

- [૨૯] -

પરેના તો કે ગુરસો પછી ખારની વાતો,
સમજારી ગઈ મુજને તો દિલદારની વાતો

એક શાત રહે, એકતો પકડે પછી દામન,
 જે બેઠ બરી કેટલી સુત-ખારની વાતો ?
 ધનિદાસ તો વાચ્યા ધણી લકષ્મણે,
 ને રોળી ભરી સાલણી તલવારની વાતો
 મેં જોયું 'તુ ખજર લઈ ચુરસામા ગયા ક્યા !
 કોઈ તો કહ્યો કાતીરે ખુ ખાગની વાતો ?
 જાવો અને ત્યાં એવું નવું શૌર્ય જતાવો,
 ના કહેતો મને આની કોઈ, દારની વાતો
 સસારના ઝગમગ પર પૂજો મુકો, મજાક,
 મસ્કિસ અગર હોએ કરો સદકારની વાતો
 -'મજાક'] [અભેદ]

-[૨૮]-

મીઠી ન તમે પૂછો અગવારની વાતો,
 અગવારને કહેતા નથી દિવદારની વાતો
 મમલુ છું મધુએ નદિ સમગ્ર કોઈને,
 છે બેઠ ભરી કેટલી સુત-ખારની વાતો
 હું મારી કદણી જો કહું છું તો હરો છે,
 જાણે એ સુણે છે કોઈ મધખારની વાતો ?
 પાથરતું હવે રોષ તે મવાજરો બધીએ,
 એની છે અતી દૂર મીઠામગારની વાતો
 'આઝાદ' જીવન ખાક કરી દે છે દિલાસા,
 મિઠ્ઠાકારની વાતો છે બની પ્યારની વાતો
 -'આઝાદ'] [ભાદરુ]

-[૨૯]-

ભયા ભયા છે, જાણે આપણા મિમારની વાતો,
 રડવા દો મગત દા, હવે ઉપચારની વાતો
 વાળી પાથુ મધુર કેટલી મીઠાસ ભરી છે,
 છે પાર ભરી કેટલી મુગ્ધ પ્યારની વાતો !
 અગવા તો ધણે દરથી આનીને લખ્યા,
 નુખ ફેરવી બેઠા શું કહું પારની વાતો ?
 તો હું જુલોડો, જુલોડો છે મદારી એ સિકાવત,
 છોડોને મિલનનગમા તકરારની વાતો
 કેલું તું 'લુગીબ કોઈ મગન મદારી મુણીને
 આ કોણ ખીજમા છે કરે બદાની વાતો ?
 -'મગત લુગીબ'] [મુગ્ધ]

-[૩૦]-

મથકન છે તે નર્મિસે ખીમારની વાતો,
 જોઈશું દવે એના ચમત્કારની વાતો
 શું ખાક તે જુનગના મિલનસારની વાતો,
 છે આજ કરે યાદ દિવે-ઝાગની વાતો
 તો ક્યની મદારા મમની સુણી મોઢ કહે છે,
 આ પ્યારની મેહકિસ છે કોઈ પ્યારની વાતો
 શું જાણે કોઈ વાત એ સુત-ખારની ભાષ,
 છે બેઠ ભરી કેટલી સુત-ખારની વાતો ?
 દા શાને ચલાવો છો હવે, દા કશ પગ ?
 મિઠ્ઠાકારના કરનાર ! શી આ પ્યારની વાતો ?
 ઉડવા છે ભરી મેહકિસે અશઆર તે કહેવા,
 સો, સાલણી વો, 'તાજ' મગલકારની વાતો !
 -'તાજ'] [મદેર]

-[૩૧]-

ઉપકારના ખલ્લા મદી અપકારની વાતો,
 બિનરી છે આ સસારમા વહેનારની વાતો
 હું ખ દળી પછીના કરો ઉપચારની વાતો,
 રે'વાદો આપ સર્વ પદોપકારની વાતો
 સમજી ગયો છું આખના અણસારની વાતો,
 શું ખૂન ! એ ક્રકારમા ધકારની વાતો
 મારા જીવનની આરા બધી ધૂમ ચર્ચ મધ,
 કાને દર જઈને હવે હું પ્યારની વાતો ?
 લાખો વિનતિઓ પા આવી ગયું મરણ
 જોતે ન સભાળી કદિ 'ખિમારની વાતો
 શું માડપણમા આપ બંધે જીવ છો જતા ?
 લા બધ દેગ, બધ ચંદ, હંદપારની વાતો
 આવી ન 'શાહ' ને કદી પર દાયથી મજ,
 સાકી જો પાપ તો હું દર પ્યારનો વાતો
 -'શાહ'] [ખીખની]

-[૩૨]-

શું જાણે તું એ દિવ અને દિવદારની વાતો ?
 પ્યારી છે મને પ્રાણી એ પ્યારની વાતો.

છો, મારી બધા પર દસી, દસાર જગના,
 દિલ માર રહે છે સુધી દમોરની વાત
 એ બેદ ભરી આપની વાતોને હું સમજું,
 ઇન્કાર મહી શું છે ઇકગરી વાતો
 શુનશુનના વચન મીનગા હું એજ સુલ્લ હું,
 છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો ?
 તે પાર જુ છે તો તુ એ ખાક ધરતી ની,
 આ પાર કરે કેમ ? તુ તે પાત્રની વાતો
 છાતમાં અનેક જાનતુ સૂચન એ કરે છે,
 'શોકીન' હું સુલ્લ તેથી કંઈ હા ની વાતો
 -'શોકીન'] [જોતપુર

-[૩૩]-

આધારની વાતો છે નિન્દકારની વાતો,
 દિલ્લોની વાતો અરે ! દિનદારની વાતો
 ઇર્ષાનો, અધારતનો અને ખારની વાતો,
 સસારની વાતો છે હુગ્યારની વાતો
 શુન-મુખથી કરે હાય ! દને ખારની વાતો
 દિનદારની વાતો યદ્ય ખાજારની વાતો !
 સદાચર અને શત્રુ મહી સદકારની વાતો,
 છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
 આવી ગયા એક રોમ લગાડીને હુલ્લમા,
 કરતા નથી તે કંઈ હવે ઉપચારની વાતો
 ખારીને કાઢ વાર અજર પછુ નથી યેતા,
 સાબળતા નથી આજી ! તે ખીમારની વાતો
 મળતી નહિ પીડીને કંઈ દાદ જગમા,
 કરતુ નથી કો ? રકના ઉપચારની વાતો
 બે તુએ ન ગણકારે મુજ આધાર જાનીને,
 સાબળશે ફરી કોણ નિરાવારની વાતો ?
 'ઉદ્ધત'ની ગજન ગેમના ગમેથી ભરી છે,
 વાણી મહી એની છે છુપી ખારના વાતો
 -'ઉદ્ધત'] [ખરજોધન

-[૪]-

સદાચર રહે નિન છતા સમજે નહિ મળી,
 છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો ?
 નિવન તણો સાગર તો છે અમાધને 'ઉડે,
 અમર રહે જગમા સવા તરનારની વાતો
 મુજને તો હસી આવે છે તુજ હાન નિહાળી
 આદી તુ કંઈસો, કરે શુ જારની વાતો ?
 છે પ્રેમજ્ઞા અનોખી, અનેરી મુજ કવનગા,
 મન્યુરને કરાવે નહિ દારની વાતો !
 -શુ રી ઇરમાઈલ] [રહિર

-[૩૪]-

શુનશુનને શુન કરે છે, નિત ઉપચારની વાતો,
 શુન ભોગીએ શાખજો એ છે સારની વાતો,
 સભળાતુ છું હે શુનશુનો શુનજારની વાતો,
 'છે બેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો' "

✕

શુનજારમા સતાકને મેવાદ તાપ્તો,
 આની કેસાય શુનશુનો હરજા એ સખતો
 કન્દા લગાની પારથી શુનશુનને અખતો
 શુ સમજે એ તુજ નયના પલકારની વાતો

✕

શુનજારના પ્રેમીને હરે માદ ચેતવે,
 નહા સભળે કોઈ પડી ફરીયા એતવે,
 એ શુનશુનો ચમનમા છે સેવાદ ચેતવે,
 લનખારીને વધ કરા કરે ખારની વાતો

✕

રજ, રૂપ જોઇ શુનશુનો શુન દોષ લાં ભમે,
 નિત મોજમા શુદ સાથે ટી એવનુ ગમે
 શુનશુન ન શુને શુને, શુદ નિજ નયનમા રમે,
 જ્યાં ત્ય કરે છે શુન તણા ઉપચારની વાતો

✕

ઓતોઓ શાયરોની ગઝલ નવ સાલણી,
સગીનના ગેખીનો ગઝલ - ગાય સાલણી,
સહિલના રસીકો, ખુલી ચાપ સાલણી,
'સત્તારશાહ નિઝામી' ગઝલકારની વાતો
-લકત 'સત્તાર'] [રાજપીપળા

-[૩૬]-

નિજ રસાઈની ખાતર છે ફક્ત પ્યાગની વાતો,
ખાત્રી છે અરે! જુદા આ સમાગની વાતો
નવા દો એ 'ના, હા' અને તકરારની વાતો.
સભળાવો પ્રણય દિલો કંઈ પ્યારની વાતો
અપકારથી એ એમનો ઉપકાર શુરો છે,
ઉપકાર કરી ને કરે ઉપકારની વાતો
ગર ખુદ છે દુરાચારી અમલદીન પ્રમાદી,
તો વાતો છે વાતો ફક્ત હુશિયારની વાતો
હું ઝાને જતાયુ તે જઈ ઝાને સુણાયુ,
મુજ પ્રેમના દાગો ને એ દેનારની વાતો
હું કોઈના હૃદયની તમન્નામાં મર જુ,
જાના દો મરીડા બધી ઉપચારની વાતો
ભેગી છે, અનેક દગે ન ભેગા રાજા ને
છે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
હું ખ દર્દ વ્યથા જુદમનો જાનીમ તે પડીગી,
શુ જાણે એ 'મઝનૂમ'ને લાચારની વાતો?
- 'મઝનૂમ'] [જેતપુર

-[૩૭]-

અર્થે છે ઉભય સૌન્દર્યોદારની વાતો,
છે ભેદ ભરી કેટલી શુન-ખારની વાતો
મુખ ભાવથી વાતો છે કદિ મૌનથી વાતો,
ને યાય કદિ નવનો યજ્ઞ પ્યારની વાતો
કંઈ કાગના પદા યજ્ઞ દકાઈ છે કિંતુ
ભાસે છે હજુ આજને અપારની વાતો
આશાનો જાગ લગ્યા કલ્પો કલ્પો નથી હજુ,
નભ વીજમાં આવી રહી સહારની વાતો

હવતા કદર કરી ન કદિ કાર્ય કેરી પણ,
અર્થે છે માનવી પછી મરનારની વાતો
આલમને મૂંઝ જાના છે દારના નંદિ,
સલામને સહ-મ તુ મંદિ દારની વાતો
કયવી કયા કહે જઈ ઝાને વેવથ તણી,
'સાગર' ને કોઈ સાલગે રડનારની વાતો
- 'સાગર'] [જેતપુર

કલમ કોટી ચલી !

ધાસડીની ગ્રાંથ છુટી જતા ઇન્જનના
તેરાએલા ચીલકને પુન એકા કરના મિયા
'આસિમે' પણ બી કાચાળાની જેમ
'કારવા'ના તની વગેરે પર નાગપુર ખાને
કેસ કર્યા હોઈ, કાર્નિના તરેલા કોટકને
પુન સમારના કટિનદ ધયા છે કલમ-રીરે,
કોઈમા જુદના તળીયા ધસે, એ પણ
શુરંગ સહિલના સહભાગ્યની નિશાની છેને?

'કારવાં' એજન્ટસ :-

- (૧) મેસર્સ લિમ્બાડા એન્ડ કું
પો જોશ ૭૬૩૬,
જોહાનમબગ.
- (૨) મેસર્સ તન્ના ન્યુસપેપર એજન્ટી
નાનકવાડા,
કરાંચી
- (૩) આસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ,
રાણાવાવ.

એક આધગો બિખારી એક મારગાડીની
 દુકાને પગાંચો અને બીજા માગી મારગાડીએ
 પેસો ન આપવો પડે તેના પૂરતુ પૂરતુ કે
 તુ કહે છે કે તુ આધગો છે પણ હુ તે
 માની શકતો નથી આગળાએ દીન સહિન
 ખુનાસો કયો ક સાહે પાછ-પેસા સાર મારે
 બૂકુ બોલવાની રી જરૂર જુઓ, પેના
 ગધેડા કો છે તેને આપ જોઈ શકો છોને ?
 મારગાડીએ મ્હુ હા

આગળાએ કહ્યું હુ તેને જોઈ શકતો
 નથી કહો દને હુ આધગો છુ કે નહિ ?

‘આમિમ ને ન્યાય આપવા સાર જનામ
 શયદાએ કરવો જરૂરી ખુનાસો પણ કઈ
 આંખને કે પહેલા તો બાર્ શય. અનુદા
 એ ચોરી મ્હેનાય કે નહિ નો પ્રશ્ન પૂછીને
 જન્મે અગ્રાએ ‘આસિમ ના એ કરેલાતા કા ચોને
 અનુદા તરી કપૂલ કરી જાય છે પત્રી
 આગળ વધીને ‘સચિત શયદા હપાયો નથી’
 એ પણ સ્વીકારી લે છે અને નસ અમત
 પણ એમ કહેતુ છે અમે શુ અસાર લગી
 પીછા આપવા પાઈ મીચુ કહી ન્હા હના ?

દને રી ‘આમિમ ના ચોગ અને અપગાધી
 (અનમત સાહિત્ય ચોગ) હોવાની વાત તો
 એ સમધી અમે જના. શયદા સાહિત્ય
 સચિત પૂછીએ છીએ હુ તેઓ ઉ માયી
 સાગોપામ અનુદા કરી લીધેના અને જોના નીચે
 સચિત કે ઉપર અનુદા લખવાને ને સચનાર
 લખેના, કાન્થને ચોરી અને એતુ કરનાગને ચોર
 નથી લેખના તો પછી તેઓ મને મારિત્ય
 ચોર લેખ છે, અને શાનું નામ સાહિત્ય ચોરી
 દેરવે છે ? તની ચોખવટ મરશે ? પનાથો માન
 આખ જયારી સુપગાધી હપ કરનારને દુન્યા
 આખી ચોર મ્હે છે બાઈ ‘શયદા’ તેને ચોર
 ન કરેતા હોય તો શુ મ્હે છેને મત્તર જાણા
 શુ તેઓ પેના આધગાની પેકે જુઓ
 પેનો ? કહીને પછી હુ જોઈ શકતો થી’
 એમ મ્હેવા માગે છ ?

ને એમજ હોય તો એમનો ખુનાસો
 સન મામાનો ખુનાસો નથી મિનનાવની નાહુ
 લાગણીને માગી તેનો સમન્વય કરવામા તેઓ
 પીડાક મરી રતા છે અને તેમ કમી તેઓ
 એક (સાહિત્યના) પપીની વૃદ્ધી થી ન મરી
 રવા છે એ જોઈને અમને સગા ઉપર કે

ખરી વાત તો એ છે કે 'માતાને પ્રણામ'ની ચોરીના સાંપનો ગળુ કરનાર "બે ઘડીભોજ"જ છે જે વસ્તુ 'આમિમ'ના નામે છાપી તેજ વસ્તુ 'આરઝુ'ના નામે છાપનાગ તરીકે અને પૂજાની રમ્મ લઈએ છીએ કે તે વસ્તુનો મૂળ માવીક કોણ છે? જે જવાબમાં તે કાવ્ય 'આરઝુ'નું કહેશે તો ખરી 'આસિમ'ને મને પડુ ચોર કલા વિના ખીજી શુ કહેશે? હા! ભાઈ 'શયદા' તે કાવ્ય 'આસિમ' રચિત માની 'આરઝુ'ને ચોર ગણતા હોય તો તે ખીજ વાત છે! પણ તે વાત તેમજે ખુનાસ મા લખી નથી એટલે બાઈ 'આમિમ' કેમ છેને?

તા ૧લી મધ્યે થી ધડીઆળના ટાઈમિમા જે ફેરફાર થયો છે તેના જુના અને નવા ટાઈમિમા નામોની ભારે વિમા મણુ હળી પરતુ મુ ૧-

ધના "શુજરાતી" માપ્તાદિકે દેધ જાતીને એમના ખાસ નામો પાડી આપ્યા છે એટલે એ મુજવણુ ઝોઝી થઈ છે તા ૬-૯-૪૨ના અકમા જુ ૧૧ ગ્રા ટાઈમિને કંઈનીઓ ટાઈમિ લેખની નામ એ ટાને આખલા ટાઈમિનુ નામ આપના તે લખે છે કે "આ નવો સમય આખના પ્રિય નામ નાહમરેયના રાજકાળમા દખના થયો છે, તેથી ફેરલાક તેને મળકમા આખના ટાઈમિ પણુ મ્હે છે"

આખના ટાઈમિ? કેટલુ મુદ્દ નામ છે કોણુ કહે છે "શુજરાતી"મા ખજ નથી, શબ્દો

નથી અને આ નામ શોધના બદલ શુજરાતીના તરીકેને ધન્યવાદ આપીએ છીએ

શુજરાતીનો "મૈનિક" લખે છે કે "લોકોને અનાજના કાદા છે લા સાહિત્યના પુસ્તક ખરીફાની વાતજ શી કરી? એને બદલે સાહિત્ય સમ્યાઓએ માનવતાની મેરા કનારી સમ્યાઓમા પડતાઈજવુ જોઈએ"

એ વળી માનવતાની સેરા કરવાની મમ્યા એ કઈ હજે? શુ સાહિત્યકારા માનવતાની મેરા

નવું આકર્ષણ

જેની ચોરીના કરાશે તમને કમાય

જેના નહિ મજે તેની માર્ગિક અને ગુણ

ચોરીની મા, રોજગરીની ગજો 'કારવા'મા

આ અકથી ચલુ થાય છે વણા વાયકો

અને આદમની ભનામણથી અને તે શર

રીએ છીએ

—તરી

નથી થતી એમ?

શુ સાહિત્યને મા

દિન બહેવાવનાનું સા

ધનજ હજી લગી

લેખી ગલા છો? રા

'મૈનિક'ની ચોરીજ

માન્યતા હોય તો

તેમજે મલમ જોડીને

કાદાળી પડી જે

ધમે અને શુજરાતી

પતની ઔશીમ દિદી મોજરાને રહેના માટે ધર્મોદ આપી જેલમે પણુ આ તો "વાતોના વડા" છે મેનિક અને "વડા" બાને? લા હોન વના

"ક્રિસ્તો કેમ લખે કે" એ પ્રવચનો વિતાર કરિતા માનિકમા (ઓગસ્ટ અકમા) મુજબની મક્કા થી બ કે હામરે આપ્યો છે તેમાથી નીચે મુજબનો મુખ્ય ફરો ગુ કહ છે.

"ક્રિ પોતે આદરેલા એ કાર્યમા પ્રવે છે એ મર્ન પ્રશ્નિ ચાતે છે દનિયા કેવિન

શુદ્ધિ તત્ત્વ કે ચિત્તત્ત્વ (વિચાર, લાભણી આવેશ રૂપિ) કરિની પ્રેરણા (Innate તત્ત્વન ધી હાજર હજૂર ચિન્તિ) અને કરિની હદિ (પ્રવચનની ઉડા અને ઘણખર અનાન મરમને અને વનસો, (લાલુ અગ્રેશમા)એ તમે પ્રવૃત્તિઓ માથે માથે જામે છે કુદિપૂરક નહીં એવું પ્રેરણાત્મ અને હદિન્ત વનુ ઝોણુ એ ઘડતા ઘાટમા બને છે અને તેને વ તો ઝોડા ફેરી નાખે છે અને કરિના મનનને માગે આટલુ વર્ણન પણ અપર્યાપ્ત છે,"

આ દારીઆરાદી પપડી જેટલા લાખા વળદાર વાક્યમાની કાનકડુ અને કાયતોડ ભાષામા આપ શુ સમજ્યા? આને તે સરકૂત ઇન્વીસ પ્રચુર ખીચડી ફેરી મા સરદદી પગણોડી "દમાત રાડા" સમજરી? ફારે ફાને સમજવરા આ લાખા લખી દરી? એમજે તે આ કરિઓ કેમ (કરિનાઓ) લખે છે તેનો જવાબ આપ્યો છે યા એમના જેવા ફરિ કેમ લખે છે તે લખજુ બવાગ્યુ છે? બને ગમે તે પ્રકારનું જોવા પણ એને ન વળુજારો સમજી શકે છે ન દડમન ઝોજા મદમ મદુજાઈ કાઠાવળાગે આશ સદારને "સદિશના મરાસીઆ" કહેના તે વ્યાજબીજ છે કેમકે મરાસીઆઓને ખીજ ગરીબ બાદ્દ ઝોની પચાન હોની નથી તેઓ તો પોતાના મરાસમાજ મરન રહે છે

જે માસના 'મરયાન' માસિકમા પ્રવચન સવળ નામના કરિએ 'પધરામણીના' શિખ હે જ એક 'મજબ' લખી છે જેમાથી પહેલી બે પમિત રજુ કરે છુ

"તું પધાર" અમની ચાતર બી રુ
તરકાના તોરજો પધમા િના
દુકમ આપુ વાપુને તા પિલ બી
પર આવના ન ફરી ફરી"

આ તે મજબ છે કે મરખો? વિચારી મઝરે એમણુ શુ બગાડ્યુ હતુ કે તેઓ મરખા મારણુ હોડી મઝડી પાછળ લાખા છે? આવી મજલ પર ટીકા લખવામા પણ અમને એવ લાગે છે છીટ! વધુ સિતમ તો એવા પવેના તાથી દાતીયા તનોઓ કરી લા છે જે એવી કુસડાને લાપસીમા અપારી રવા છે જે એમની એ નડન દરેતો પછી અમાન અડાઇની વિશે પમિત પણ મજસજ તેખારો.

• એકોતેર મેતેર તેતેર ધુમેતે
પ ધનેર હો નેર ની તેતેર મેતેર"

'વળનદા'

કૃતાવા

અમારા કૃતાવા વિશાળના સરદક
જનાળ ખીવાના અદમદ અસ કે સદમ
બગર મામ મરા મેરાથી આ અ કે કૃતાવા
મરદ ફરી શમ્યા નથી —તત્રી

એમ. અરસમ

પરિવપકાર એક. મુદ્રામદી

સાકી !

આ નામ કોનાથી અગળ્યું કે ? મદભાષા કાનિન નયનો ચમકાવતી, ઓપ્ટો પર મુદ્રવ દ્રવ્ય સહિત એક દાગમા મુગાહી અને બીજા દગતના નાગ્નુક આગાએળીમા જ્વમ લઇ લગ્નક નચક કરતી આવે, એ સાકી જેને નિગખતા પતિનીજ નજરે આપણા મહે મારી નીકળી પડે, 'પેટો પે દહાદહ દે, આખોમે મરતીદાઇ "

તારે સમજવું કે એ સાકી છે સાકી ! તારા પાવ છે, મદીરા જૂનવે છે ગમ, લાન, જે આપે છે મરતી-આનદ

એવાજ, હિદના એક સકીએ પ્રાણ જાગે દનાવ ઉદયોમા પોતાનું રથાન જગાવ્યું છે મા સાકી તે દિલોનું મશકુ પત "સાકી " ર મારી આ કાકી છતાજી લાગેના જ્વમ ઇધને આપણી પારી દાજર શાય છે એ જ્વમમા મન મરતી કે આનદ નથી હોતા એ કદમ જ્વમ મગ દર કરી મદોરાશ નથી કરતો એ પાળ પાણ્ય એ આપણને માલ માલુ આપે , એ જ્વમમા અનેરી લગ્નજન ગાય છે દીનારી આ 'સકી'ના મયખાના તણા માલિક છે શાદિન અદમદ મયખાનુ અનોખું - તરી અને જ્વમ પાણ્ય અનેશ છે-આ કો તો પવ છે મારનાનો જ્વમ

એકા એ સકીએ એમ અરસમ જેવો મકને તારનો ઉર્દૂ ગિરાને ચ લે ધર્યો છે

—•—

હિદના નદન સમા કારખીરથી એમ તરલમ સડેના સજ્જાઓ સાયાર મુશમે

આવી વરયા દના આ કૂળના દીપક એમ અરસમનો જ્વમ ત્વજ છ સ ૧૮૬૩ મા થયો નાપણુમા અ ગેહ શિક્ષણ મેળવી લાહોરની ગવર્નમેન્ટ કોનેજના પગથીઆ ચદયા ત્વજ શિક્ષણ પુર કરી પશ્ચિમ એશીકદ્યલ કોનેજમા દાખન થયા એ પછી તેમજે પશ્ચિનમા નદેર ખાતામા નોકરી સ્વીકારી પરતુ તમીઅન જપડવાના કારણે ૭ વર્ષ નોકરી કરીને ત્યાંથી છુટ થયા અર્ધથી એમજે શાદિત જ્વમમા પગના માણ્યા

નડઆતમા એમજે 'સકી'મા નરસિમજો લખરી શરૂ કરી હજનની દખીખોતે નગા સત્યમા રજુ મંતી એમની નરસિમકોગો યોકોમા ખૂબ પ્રિય થઈ પડી દરક નરસિકા ત્રગુ-ભુ ચર-ચાર પતોમા પ્રગટ થયા લાગી પાચ વર્ષમા તે એમજે ઉર્દૂ શાદિતના નરસિમ તણા દેવમા પ્રમ મચારી દીધી અને ઉર્દૂ શાદિતમા એમની નરસિમજોએ અનેર રથાન પ્રાપ્ત કરી લીડુ

એના નરસિમજો વાયસાથી માતમ પડે છે કે એમજે હજનની દરેક આગવનો ખૂબ પ્રેમજ્વમા હનરી અન્ધ મ કર્યો છે ઉચ્ચ ઉચ્ચ જૂઝડે મ થી નીચળને બાદર અરસ જેમની કા મી ચીચીરીગે દાખી દે છે જેવા હજનની મેજા હાને મેકર મારી પાનની કાપાને નીચોળી નાખના અમાજના નીચલા પાની આડેની મનથી અગલમ ર છે પતુ દ્રવ્ય જલ્લાવની ચન પેટીયો મૂંધી કરમના સજ્જ-સજ્જાથી મૂળ ચલ ન રહે, પરતુ ચલના આવેલા પુરાણા મીન-નિરાજે તો નદિજ હેડી

શકાય, વગેરે અથવા માન્યતાઓના પ્રવાહમાં તથા મુસ્લિમોને ઉત્તરમાં અસ્તમ સાહેબે પોતાની કલમ ઉપરની હતી કહેવાતો સમય સમાજ એમની કલમને શિકાર થયો છે તમિલનાડુના પાલક અલ્લમ સાહેબને અલ્લમ કાકા જેવાં તેવાં નથી એમની બહુ ખોટા કલમે લખાયા પુસ્તકો 'મિત્રાણ' અને 'મહામીને અસ્તમ' એ એક વખત ઉત્તર દિલ્હીમાં હાલકાર મળ્યાં હતાં.

પોતાની નવલિકાઓમાં અસ્તમ સાહેબ ધણીસર આપણને દુઃ, દુઃ ગામડાંઓ સુધી એવી જાય છે સાધારણમાં સાધારણ જાતનાં પણ ધણીજ નસિક રીતીમાં વર્ણનવાળી કળા એમણે હસ્તગત કરી છે લામણીઓથી ભરપૂર વાતાઓને તેઓ તદ્દન સાદી પરંતુ રસમય રીતીમાં રજૂ કરી શકે છે, એ એમની વાતાઓનો વિશિષ્ટતા છે વાચક વાતાઓના પ્રવાહમાં એવાં તથાજ જાય છે કે પોતે વર્ણન કરેલ જીવિતનાં નિયમો રજૂ છે એમ લાગ્યા વિના રહેતું નથી.

અસ્તમ સાહેબ કલા નવલિકામાં નથી નવનકામાં તરિકેની પાતિ પણ એમને વરી ચક્ર છે એમની વાતકમાં 'નજીમાંથી આપણીની' એ મરદો જિંદગી મનુષ્યના વેશમાં ફરતા સૈફ રાજાનાં ઉપાદા પાડી દીધા છે "રક્ષામદ" વાચતી વખતે આપણને બી ર વ દેસઈની 'પ્રજ્ઞા'માં પાઠ આવી જાય છે આ પુસ્તકમાં સમાવેલા શિકાર રસ પડેલ શુભિષ્ટો ઉપર લીક પ્રકાર પાઠમાં આપ્યો છે.

રમુજ લેખો રખતમાં પણ એમની

કલમ પોતાનું પછી જાતવી આપે છે, એમ એમની કૃતિઓ 'મિત્રાણ' તથા 'મહામીને અસ્તમ' વગેરે કહી આપે છે.

"સાહેબ દસ્તી" એ એમની અલ્લમ કૃતિ છે અલ્લમ શું છે? સા માટે છે? ધર્મ શું છે? એક તરફ પ્રેમ દેવતા પોતાનું કામ કર્યું જાય છે બીજી બાજુ ધર્મની રીતસ આડે આવે છે એક બાજુ આરા અભિનાયા યોગ્ય ખૂન ધાપ છે બીજી તરફ પરિત પ્રેમની વેદી પર જોગુ બસીલન જાહેર પડે છે આ બધી વાતો રજૂ કરતું અસ્તમ સાહેબનું આ પુસ્તક અલ્લમ છે.

'તરસીરે દયાત' એ પણ એમની અ નોખી કૃતિ છે આ એમની અલ્લમ નવલિકાઓમાં સમય છે આપણા હૃદયમાં જાતના નિતના જાતોને અસ્તમ સાહેબે ધણીજ સુદર રીતે રજૂ કર્યા છે 'શબાકી કહી' એ આ પુસ્તકનું નામ છે, એમ કહીએ તો જાતને આ વર્ણવવામાં તેઓ ગામડાની એક યુવતિ અને એક અથવા પૂજારીના પેશ પ્રસંગો ગત થતાં રીતમાં વર્ણવી ગયા છે.

ગોમની નવલિકાઓમાં બીજા સમય 'કાજારે દયાત' છે આ મુસાબન વિલકાઓ પણ વાચનારના હૃદય પર ખૂબ ઉડી અસર કરી જાય છે.

એમના પુસ્તકો 'મિત્રાણ'ના બને જાગોએ તો ઉર્દૂ આલમમાં ખરખર ખૂબ મચાવી દીધી છે એમને સાહેબના કલમના શક્તિ પડે 'મિત્રાણ' એ એમ અલ્લમ સાહેબ આસ પૂજ છે મિત્રાણ શબ્દો, મિત્રાણ બંદુકની મિત્રાણ લોકો વાગે, કુર્બાનીમાં

બદરા, પુરે તીસ, પેહના સિકાર, યાદે અધ્યામ,
મ્યુનીમીપત ધનેશન વગેરે પેટ પકડીને હા
વનાગ સ્કેચો છે દરેક નવલિકામા મિરજાણ
કે છેને કાંઈ વિચિત્ર ધૂનમા રમ્યા કરે છે
કે છેને નિમરની ધૂન તાગે છે કાંઈ મિરજાણ
બાપાદાના વખાણ કરનાને રોગી હોય છે
કાંઈ વહેમ તણા રોગનો શિકાર હોય છે કાંઈ
આજ દિનપર્યંત ચાલના આવેના પુરાના
રિનાજો પાછળ મરે છે મતલબ કે દરેક
મિરજા એકને એક ધૂનમા મગ્ન રોય છે
“મિરજાણ” પુસ્તકનું અવલોકન કરતા દિલ્હીના
પદ ‘સાકી’એ લખ્યું હતું

“જે માણસને ‘મિરજાણ’ વાચ્યા છતાં
હમણુ આવતુ નથી, તે પોતે પણ મિરજાણથી
કાંઈ ઉતરે એવો તો નથીજ”

એક દિવસે રાત્રી નદીના તીરે ચક્કર
લગાવતા એમ અરનમ સાહેબા દાયમા એક
કાગળ આવ્યો આ દાગળના અક્ષરે અક્ષરમા
મુદબ્બતની દાસ્તાને છુપાઈ હતી એ નાચ્યા
અસનમ સાહેબના હૃદય પર ઉડી ૭૫ પડી
એ જાણતું પરિણામ તે એમનું પુસ્તક “આરોગ્ય
ગંગાના”

એ સિનાય અરલમ સાહેબની કૃતિને
“નગસિ”, “બડી બી”, “નગમએ દયાલ”,
“નમગ્ને અલધકુમ” વગેરે પોતપોતાને સ્થાને
અમર છે

એમ અરલમ સાહેબને શિકારના વખોજ
ગોળ છે ધણી માર તેઓ ગરી નદીના કિનારે,
લીનગમ ખેતરોમા કે જંગલોમા ખાધે બકુક
ચેરા પોતાના મિત્રો સમે ચક્કર લગાવ્યા
કરે ૧ આ સિવાજ એરી વસ્તુ છે, જેણે
અરલમ સાહેબને ગ્રામ્ય જીવનના ઉડાણમા

ઉનારી દીધા છે ઉત્તર દિલ્હના ગામડાઓમા
સારા-નસા પ્રસંગોએ પાળનામા આરતા
રીત રિનાજોનું વર્ણન અરલમ સાહેબ અદ્ભૂત
રીતે કરી શકે છે એમની નવલિકા ‘નખવે
બેસમગ ફળ મિટાણુ ઝાડ’ ઉપરની વાતના
ઉદાહરણુ રૂપે છે

રોખ પશુ કઈ અજબ વસ્તુ જે! જાકી
‘માથે છવે સાથે મરે,’ એવા દસના જોડલાને
અરનમ આકેવ નિબુદ પાતુ શી ગીતે જોઈ
સકતા હશે?

“અરનમ સહેજ શિકારના રોખીન જે,”
એ વાતજ તમને વિચિત્ર નથી લાગતી?

આ મદાન વાર્તાકારના હૃદયમા વળનાનો
ગોળ ક્યારે જન્મે છે એ બાણતુ છે?

એ પણ જગ વિચિત્ર છે
કાંઈ નનયોતનના કાળા વાગ સમી
અધારી ગરી હોય, ગંગામા તારનીયા આખ
મિથોત્રી રમી રહ્યા હોય, બને દૂર, દૂરથી
રેકડનો આરોજ કાંઈ સુગીનો ચૂં આરતો હોય

પ્રીતમ કાંડ બીન મુના,
માવનકી બગી બગસાતો મે
આ નમે ઈશક ઉમગો પર,
પોદ રમ હી પ્રેમબી બાનો મે
તે ઉડે મીઝા મીઝા સા,
નિન કસરે કાની ગંગો મે
પીતમ કાંઈ

ત્યારે અરનમ માટે ગરી કનમ કાંઈ
નવીજ સૃષ્ટિ રચી રહી છે પગાન અગમ વધે,
બગમા દો, પ્રેમરી આતે દો,
ઈમરીનકે દિન દિર આ નાએ
દિર દુખિયારોની દાર ન દો,
ઓર છન કે નિન દિર આ વધે
પીતમ મેઈ

અને પ્રેરણા દેવી અસ્તમ સાહેબની નદારે ધાય આમ અસ્તમ સહુની ધણી ખરી નાનિકાઓ રેકર્ડઝ સાલના પછીજ લખાયતી છે ખાસ કરીને મશહૂર રેડિયો સ્ટાર અખતરીયાઇ ફૂજમાયાદીએ અસ્તમ સાહેબો આતીજ રીને લખામા ખૂબ મદદ કરી છે

—o—

અસ્તમ સાહેબની સાહિત્ય સેવાઓ માટે મુબબના કેળવણી ખાતાએ એમને ઇનામ આપ્યું હતું, આજે પણ એમની સેવાઓ

ચલુજ છે એમની નવલકાઓના ભાષાન્તરે અંગ્રેજી, ફ્રેન્ચ અને બીજી પઠેલી ભાષાઓમાં થયા છે, એજ આપણને જાતી આપે છે કે દિલ્લા મસ્જાગાફરા સારા નવનિકાકારોમાં એમનું સ્થાન કયા હોતું જોઇએ ?

દુકાગ, એમ અસ્તમ એક ચમત્તો તારવો છે જે ઉર્દૂ મગનમકમમાં ચમકી રહ્યો છે

આ તારો વધુ વધુ ચમકે એમ અપરો ઇચ્છીશુ

સ્ત્રીકાર-સમાલોચના

મુહુમ્મદી ઈર્ષા-પ્રકાશક 'બઝમે છક બાલ, કઠોર કિ મત બાર આના

આ પુસ્તક વિખ્યાત વકતા મૌનાના અહમદ-સાહ ની ઉર્દૂ સાહિત્ય જગતમાં જોડેદ મકબૂલ થયેલી "તકરીરે સીરત"નું સરળ ગુજરાતી ભાષાન્તર છે

ઇસ્લામી ઐકીદાઓ, પાગમખરી ચરિત્રો, જ્ઞાપના મૂળમૂલ સિદ્ધાંતોને વિવિધ સ્વરૂપે, મને લાક્ષણિક શૈલિમાં વર્ણન કરી આજના ર્મ વિરોધી વાતાવરણથી યતી શકાઓ અને સરળોત્તુ પારદર્શક સચોટ અને હૃદયમગમ રીતે ખડન કરનામા અગ્યુ છે

પ્રત્યેક મુસ્લિમ ઘર આ અને ઉપયોગી અને ઇસ્લામી ગૌરવનું ભાન કમવના પુસ્તકથી ખાલી નજ રહેતું જોઇએ

સમસ્ત ગુજરાતની એક માત્ર મુસ્લિમ અથમાળાના પ્રદક્ષ બી ગુજરાત અને દેશ પરદેશના ઇસ્લામીઓએ સરથાની આર્થિક સ્થિતિ સદ્દર બતાવતી જોઇએ

જ્યારે બીજી અથમાળાઓ પોતાના પ્રકા

શનો મોકુફ રાખે છે, જ્યારે બજમના સવાનો કાગળનો દુકાગ અને મોવવારીનો સામનો કરીને પણ સેના બળની રહ્યા છે તે ખરેખર પ્રશસનીમ છે

સપાદક કઠોર મદ્રસાએ અબ્બુમને ઇસ્લામનો રિપોર્ટ અને હિસાબ.

૫૪ વર્ષથી ચાલતી બહામ-કઠોરની આ નજર તાલીમી સરથાનો તા ૧-૮-૪૨થી તા ૩૧-૭-૪૨ સુધીના વરસ એકા દિસબ કિતાબનો રિપોર્ટ અરનોકન માટે અમને મળ્યો છે કઠોરની આ સરથાનો આઝા પરિચય ફેગ સદિત અમે અમાન અગાકિના અકમા કરારી ગયા છે કઠોરની આ સરથામાં આદર્શ અને અમનનું આવકારદાયક અને પ્રશસપાત્ર સગવળ જોવામાં આવે છે, દુકમા મુસ્લિમ-ગુજરાતની આ આદર્શ અને મુનસ તાલીમી સરથા ઇમદની પુરેપુરી મુમ્તક છે કૌમના ઉાર દિલ શ્રીમતોએ કૌમની આ સગીન શિક્ષણ-સરથાને સખર્મ મદદ કરવી ઘટે છે

—સપાદક

દીદોર રસૂલ (મ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૬

[સર્વ હક સપાદકને સ્થાપિત છે]

વિશ્વકર્મા-“સાબેરી”

અમીલુમ્મા સમ્મે અલ્લા સૈયદના વ નખીયેના મોહમદીન કુલિમા ઝકરુલ્લ ઝકરુલ્લા વ કુલિમા ગફ્ફા અઝીકરેલિન ગાફેલુન

દરદ શરીફનો નિયમ શરૂ કરવા પહેલાં દરદ શરીફ પઠનારને શુ શુ દીનો-ફુત્તુવી ફાયદાઓ મળે છે તે હુકમા લખુ છુ ખુદાપાક આપ (સ અ વ સ)ના દરેક દરેક ઉમ્મતીને એની રમત અતા કરે આમીન

અધા સાહેબોને મુજ નાઝીઝ ખાકસારની નમનાપૂર્વક અસ્જ છે કે પ્રથમ તેઓ પોતાના ક્લિથી ફુત્તુવી ચોકાણુ વગેરેના ખ્યાલ રાખી કમતીમા કમની નેટલુ પદી શકાય તેટલુ જ ગણુનેનું પઠવું નક્કી કરે, પછી ભરેને પચ પંદર વખત પણ કેમ ન હોય, તેની કંઈ શીકર નહીં પણ દરરોજ પઠવું એજ ખામ જરૂરી છે પ્રથમ ઉમ ગમાને ઉમ ગમા વધારે ગણુનેનું નક્કી કરી ધીમે ધીમે છોડી દેવું તેના કરના તો શરૂઆતથીજ થોડી ગણુનેનું કાયમ કરી હમેશા પઠતા રહેવું ખેલતર અને અફઝન છે એ મુજબ કરવાથી ઇ અ ખુદ બખુ ધીમે ધીમે દિનની મહબ્બત વધતી જઈ ગણુનેમા પણ વધારો ઘનો રહેશે

જે માણસ હુઝૂર (સ અ વ સ) ઉપર દરદ શરીફ ચોકલે (પઠે) છે તેને નીચે લખેન

ઇનાઅન (અખિશા)થી મુશરફ કરવામા આવે છે

(૧) ખુદાપાકની રહમત (૨) નખી (સ અ વ સ)ની શકાઅન (૩) ફરિસ્તાઓનો ઇમામ (૪) મુનાફિકોની મુખાવિકત (૫) શુન્દા-ઓની મગફેરત (૬) દીનો-ફુત્તુવી બધી હાજતો પૂરી થી (૭) જલ્લમથી નગ્નન (જૂટકારો) (૮) જનનામા દાખન થવું (૯) દરદ શરીફ પઠનારાઓને સનામ અને રહમતે ઇતાલી નસીગ થી (૧૦) ફુઆનુ કબૂલ થવું (૧૧) હુઝૂર (સ અ વ સ)નું દરદ શરીફ પઠનારા ઓના ઇમાન માટે ગવાહી આપવી (૧૨) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)ની બાતેની તેમજ જાહેરી નજદીકી હાસિલ થવી (૧૩) કયામતને દહાડે સૌથી પહેલાં હુઝૂર (સ અ વ સ) ની ખિદમતથી મુશરફ થવું (૧૪) બધી મોહિમ્માન (મુઝેવીઓ)મા હુઝૂર (સ અ વ સ) નું કાશી થવું (એટલે મુઝેવીઓ આસાન થવામા ઝામિન થવું) (૧૫) ગરીબો અને મોહતાબો માટે સદકા અને ખેરાત તરીકે દરદ શરીફનું કાયમ થવું (એટલે દરદ શરીફ પઠતો તો સદકા આપ્યા અને ખેરાત કરવા બેરાતર થશે) (૧૬) દરેક રબ્બે બનાવું દર થવું (૧૭) બધી જાહેરી અને બાતેની ખીમારીઓથી શિક્ષાયાન (સાગ) થવું (૧૮) ખુદાપાકની મદબ્બત અને રહા હાસિન થી (૧૯) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)

ની મહાબળમાં મધરો થયો (૨૦) કયામતની
 ટોન (ખીઁ) પી નળન મેનરી (૨૧) મકરાને
 મોન (મરણુ વખતની સખ્તીઓ) નુ આસાન
 થયુ (૨૨) તગદરતી અને ફાકકરીતુ દર
 થયુ (૨૩) પુનસાત પર પુ'કળ નૂર હોતુ
 (૨૪) હુમ્મર (સ અ વ સ) રૂમ દરદ
 શરીફ પદનારાઓના નામે અજ થયા (ફરિયા
 ઓએ આડેર કરવા) (૨૫) કયામતને દબાડે
 હુમ્મર (સ અ ન સ) સાથે મુનાકાન દાસિન
 થી (૨૬) હુમ્મર (સ અ વ સ) ના જમાન
 બાકમાનથી જાગ્રન દાનનમા તેમજ રવખમા
 મુસરફ થયુ (૨૭) મવાએકાની મહબબ અને
 દુઆ નસીમ થી (૨૮) સનામના જવાબથી
 મુસરફ થયુ જેમકે કહેવામા આવે છે કે —
 "વ અલૈદિસલામ વ રહમતુ'નાહે વ
 બરકાનોહ" (૨૯) નેકીના પનાતુ ભારે
 થયુ અને શુગદ્યોથી નળન મેલવી (૩૦)
 કયામતની પિયાસથી અમનમા રહેતુ (૩૧)
 જળનમા ઔરનેતુ કસરતથી ટોતુ (ગળતુ)
 (૩૨) જળનમા જુનદ ફરજ દસિન થયા
 (૩૩) દુન્યાના રજ અને શેઝગારની તગીથી
 નળન દસિન થી (૩૪) ખીગએની ચીગનું
 યાદ આરી જયુ (૩૫) મરણુ વખતે કલમએ
 શહાદતનું યાદ રહ્યુ (૩૬) મરણુ પહેલા
 જળનની ખુશ ખબરી દાસિન થી (૩૭)
 દર શરીફ પદનારાઓથી થએલ ગુન્હાને તેઓ
 તૌગ કરશે, એ ઉમ્મીદમા નણુ દિસ સુધી
 "કીશમન કનેજીન" નુ તે ગુન્હાને નલખતુ
 (લખના ચેબી જયુ) એટલે જે તણુ દિસમા
 ગુન્હાથી તૌગ કરમા આવે તો તે ગુન્હાને
 લખના નથી (૩૮) અનાહ તઆલાના
 ગુરસાથી અગામા આની જયુ (૩૯) અરો

ઇનાહીને નીચે સાથે મેગવેલો (૪૦) દરોગ
 એમ્સો નખા દરદ શરીફ પ વુ, આખી નાત
 અને આખો દિસ ઇનાદત કરવા ખરોમર છે
 (૪૧) દરદ શરીફની બગતોનું પદનારાઓ પી
 ઔનાદમા ઉતરતુ (૪૨) અદનાદ તઆનની
 નજીકી દાસિન થી (૪૩) દિનના ઝમ
 (મિન) નુ દર થયુ (૪૪) ધમા દાખન થતી
 વખતે સનામ કરી દરદ શરીફ પદતુ તે ધરી
 મેલતાજીને દર કરે છે (૪૫) હુમ્મર (સ અ
 વ સ) ઉપર જફા કરવાથી બચ ન શકજો
 (૬) દરદ શરીફ પનારાઓમાં મહબબતે
 અલાદ તઆના તમામ આરમાન અને જમીન
 વાતઓના દિનમા નાખે છે અને તેઓ નધા
 પનારાઓને દિનથી નવે છે (૪૭) દરદ શરીફ
 પદનારાઓના દરેક કામમા, મારા, ઉમ
 રમા, ઇમાનમા અને બાનખેચાઓમા બરકા
 થી (૪૮) કમતીના કમતી નાન અગીઆર
 વખત દરદ શરીફ પનારને એટલે સલામ
 મલવે કે ખુદાપાક સિતપ કાઇ જાણતુ નથી
 (ફરા વખત પનારો સબ બર્કી રાઓ જાને છે)

દરદ શરીફ પનારથી મલો કમા દુકમા
 ઉપર લખ્યા છે એ બાન લખણુ વીગન
 આગળ આવરી દર શરીફ કયા કયા રખે
 પદતુ અફઝત અને જરૂરી છે તે પણુ દુકમા
 લખુ છુ એનું પણ વીગનસાર વર્ણન આગળ
 આવશે —

(૧) વઝૂ કરવા પહેલા અને કરી રહ્યા
 પછી (૨) તપરમુમ કર્યા પછી (૩) જળાનનું
 ગુમન કર્યા પછી (૪) ખદેન અને લુગ્યા
 ગુમન કર્યા પછી (૫) નમાઝમા (૬) નમાઝ
 પછી (૭) અકામત વખતે (૮) સવાર

પછી (૯) મગરેળ પછી (૧૦) અતલદયાતમા
 - (૧૧) કુનૂતમા (૨) તલજીવુને માટે ઉઠતી
 વખતે (૧૩) તલજીવુ પછી (૧૪) મરિજદમા
 દાખન થતી વખત (૧૫) મરિજદમ થી નીક
 બાતી વખત (૧૬) મરિજદને જોઈને (૧૭)
 મરિજદ પાસેથી પસાર થતી (૧૮) વખત
 (૧૮) અજાનનો જવાબ આપ્યા પછી (૧૯)
 જીવ્યાની રાત્રે અને દહાડે (૨૦) રાત્રી, રતી,
 મગળ અને બુધવારે (૨૧) જીવ્યાના ખુલાસા
 (૨૨) ઇદનાના ખુલાસા (૨૩) ચોડી થોડી વારે
 પિયાસ લાગતી હોય ત્યારે (૨૪) મૂય અને
 ચદ્ર અબલુ વખત (૨૫) ઇદને તકળીરોગા
 (૨૬) જનાજમા (૨૭) જનાજની નમાઝમા
 (૨૮) મૈયતને કબર ॥ ઉતારતી વખત
 (૨૯) રજામ, શઅયાન અને રમઝાન
 શરીફમા, આ ત્રણ મહીનામા કમરતથી પઠ-
 વાથી ખેલે સરાય મળે છે (૩૦) કઅયા
 મરીફને જીએ ત્યારે (૩૧) સફા-મવાં પર
 (૩૨) હજના વખત લખખેક કહ્યા પછી (૩૩)
 હજ અરદને ખોસો દેતી વખત (૩૪) મુત
 ઝમની પાસે (કઅયા શરીફમા જ્યા હાજત-
 મહોની દુઆ કબૂલ કરવામા આવે છે તે
 જગ્યા જે રૂકને યુમાની પાસે છે) (૩૫)
 અરફને દહાડે બપોર પછી (૩૬) મરજિદે
 હનીફમા (૩૭) મહીના મુનવરાને જીએ ત્યારે
 (૩૮) નખીએ કરીમ (સ અ વ સ)ના
 રોઝા મુમાનકને જીએ ત્યારે (૩૯) તે જગ્યા
 કે જ્યા હુજૂર (સ અ વ સ) ગયા હોય
 અથવા બેઠા હોય તે જગ્યા જીએ ત્યારે (૪૦)
 કોઈ વસ્તુ વેચતી અગર ખરીદતી વખત (૪૧)
 કિતાબ લખતી વખત (૪૨) વસીયત કરતી
 વખત (૪૩) નિકાહના ખુલાસા (૪૪) સુબહના

વખત (૪૫) સાજના વખત (૪૬) સુનાનો
 ઇંગદો કરે ત્યારે (૪૭) સફર જવા ઇરાદો કરે
 ત્યારે (૪૮) સફર જતી વખત અને મુસાફરીમા
 હોય ત્યારે (૪૯) સતારી પર સવાળ થતી
 વખત (૫૦) ઉધ ઉડી જાય ત્યારે (૫૧)
 બગરમા દાખલ થતી વખત (૫૨) દઅવતમા
 જતી વખત (૫૩) મકાનમા દાખલ થતી વખત
 (૫૪) ખુલાસા ખિરમહના હિરહમા નિર્દહીમ
 પછી (૫૫) મુસીગત અને સખતીના વખત
 (૫૬) મોહતાલ અને તગદસ્તી વખત (૫૭)
 કુપી જતી વખત (૫૮) વગા, તાલિન અને
 એવા બીજી એવી બીમારીના વખત (૫૯)
 દરેક દુઆની શરૂઆત, વચમા અને છેડે
 (૬૦) જ્યારે કાંનેગા અસાઝ થાય ત્યારે (૬૧)
 જ્યારે હાથ પગ સુત મારી જાય ત્યારે (૬૨)
 છીક આવે ત્યારે (૬૩) જ્યારે કોઈ ચીજ
 જૂની જાય ત્યારે એટલે દરેક શરીફ પઠવાથી
 જુરેદી ચીજ માદ આવી જનમ છે (૬૪) જ્યારે
 ગધેડો જૂકે ત્યારે (૬૫) જ્યારે કુનરા લસે કે
 રડે ત્યારે (૬૬) શુન્દાથી તોમા કરતી વખત
 (૬૭) જ્યારે કોઈ હાજત પેશ આવે ત્યારે
 (૬૮) જ્યારે કોઈના ઉપર કષ્ટ પેદાશત લગાડ
 વામા આવે અને તે તમોને છુરી માવૂમ પડે ત્યારે
 (૬૯) દોસ્તો સાથે મલતી વખત (૭૦) પાંચ મજ-
 લિસમાથી થોડા માણસો જવા લાગે ત્યારે (૭૧)
 મજલિસ ખનમ (પૂર્ણ) થાય ત્યારે (૭૨) જે
 મજલિસમા અનાહપાકના ઝિફર માટે બેગા
 થયા હોય ત્યા (૭૩) વાત શરૂ કરતી વખત
 (૭૪) ઇરમ પઠવા-પઠાવતી વખત (૭૫)
 વાચક કરતી વખત (૭૬) ફત્વા દેતી વખત
 (૭૭) હુકમ કરતી વખત (૭૮) ફૂલ સુ રતી
 વખત (૭૯) ખુગાધ સુ ઘતી તેમજ લગાડતી

વખત (૮૦) નહુ કપડુ પહેરતી વખત (૮૧) હુઝૂર (સંઘ્યવંસવંસ)નુ મુશારક નામ સાબળે ત્યારે (૮૨) હુઝૂર (સ અ વ સ)નુ મુશારક નામ લખે ત્યારે લખવુ અને ૫૪નુ (૮૩) દરેક હનાલ કામ કરવા પહેના (૮૪) રાત્રે ઉઘમાથી આખ ખૂરી જાય અને ઉઘ ન આવે ત્યારે પઢના રહેવાથી ઉઘ આપી જાય છે (૮૫) મુસનમાન સાથે મુનાકાત કરતી વખત (એ મુજમ કરનાથી બનેના શુદ્ધ માદ યર્થ જાય છે)

દરદ શરીર એની નેઅમત છે કે એને સમ્રક કરવા માટે લાખી ઉમરની જરૂર છે

એને માટે ઘણી કિતાબો છે મારાથી બન્યા તેટલા મે સમ્રક કર્યા છે ખુદાપાક દિવાન આપે તો એ બાબતની કિતાબોમાથી મેળવી શકો એ ખુદાપાક દરેક ઉમરતીને એ નેઅમત માટે રમગત આપે ઉર્ફ અરખી નહી જાય નાર સાહેબો માટે ખાસ કરી આ કોશિશ કરી છે ખુદાપાક એને કબૂલ કરે

દરદ શરીર તથા એ બાબતની વિચનવાર દલીસો વગેરે માટે “કારના”ના હવે પછીના અંકો જોતા રહેના વિનતી છે

[અપૂર્ણ]

“કવિતા” [માસિક]

- ‘કવિતા’ માસિક ગુજરાતીઓની કવિતા-ભૂખને સતોષવા નીજીયુ છે.
- ‘કવિતા’ માસિકે એક વર્ષ જેટલી ટુકી વચમા સારી પ્રગતિ સા રી છે
- ‘કવિતા’ માસિક અકવિઓને પણ કવિતામા રસ લેતા કરી શકયુ છે
- ‘કવિતા’ માસિકમા આમ અને ખાસ, એ બધાય વર્ગના કવિઓ હાજર થાય છે
- ‘કવિતા’ માસિક ઘેરબેઠા મુશાયરાની મઝા આપી જાય છે
- ‘કવિતા’ માસિકના તત્રીઓ ત્રણ છે ઈન્દુલાલ ગાધી, મગનલાલ દેસાઈ, અને રતુભાઈ દેસાઈ
- ‘કવિતા’નું વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત દોઢ રૂપિયો છે, એટલે રોજની ૪/૫ પાઈ પડી
- ‘કવિતા’નું લવાજમ ભરવાનું ઠેકાણું - રતુભાઈ દેસાઈ ‘કવિતા કાર્યોલય’ વહાનનિવાસ, તિલેપારલે (મુમઈ)

જ્યારે હિંદમાં મુસ્લિમો આવ્યા

[હિન્દના હિન્દુ-મુસ્લિમોના એક હુન્નર વર્ષના એકત્ર નિવાસ છતાં એ બંને ભૂતિઓ બહુ ગાઢ સમાજમય આવી શકી નથી એમના વચ્ચે બિરાદરીની થતી કડીઓ મુસ્લિમોના આગમન પછી બેઠાઈ કેટલીકની અસર રચાયી રતી અને કેટલીક લાગી પણ અર્થ એ બંને ભૂતિઓના વિદ્વાન કે સરકારી પુરોવાને બંનેની સમૃદ્ધિ જીવનસર પી અને આત્મનિર્ગેશા કરવા થોડીક સુદર તકો મળી પણ કાળના પ્રવાહને અંગે, કાળના સરકારને અંગે એ બહુ ખીલી તકી નહિ આજે એ પ્રવાહ બંધાઈ રહ્યો છે જાતના નવા વિચારો અને સરકારની અમર હિન્દુ-મુસ્લિમ ભૂતિઓ ઉપર થઈ રતી છે જુના પુર્વ શુદ્ધો, હકામતો એમના થતા નય છે છતાં હજી એ નવી દ્રષ્ટિની ભૂમિકાને આરબન થઈ રહ્યા છે હિન્દુ-મુસ્લિમ ભૂતિઓના પમે એવા થોડા વિદ્વાન લોકો આધુનિક દ્રષ્ટિએ સાચા ઇતિહાસિક બનેા અને સરકાર બંગોને તારીને એમાથી નવનીત ઉતારવાને પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે એવા લખનાશઓમા અધ્યાપક જહુનાય સરકાર પણ એક છે અતીત્રદ તે બનારસના ઇતિહાસ-મરજો પણ હવે એ દિશામા આગળ વધવા માંડ્યા છે, એમનો આશય હિન્દુ-મુસ્લિમ વિદ્વાનો અને સામગ્રીઓના એકત્ર સહકારથી હિન્દનેા હિન્દી ઇતિહાસ તૈયાર કરવાનો છે જહુનાય સરકાર પ્રાતિમાન હિન્દુ વિદ્વાન હોવા છતાં જુના સરકારો ને અસર હજી એમની મનોભૂમિમાથી છેક બુસાઈ ગયા નથી અને હિન્દ હજી ઈબ્ને ખલ્ફન કે બકલની કશાને કોઈ ઇતિહાસકાર ઉત્પન્ન કરી શક્યુ નથી, ત્યાં સુધી નિરીક્ષણની માનસિક ડાગુરો આપણને મલી લેવીજ પડશે એમાથી ધીમે ધીમે નક્કર હકીકતો અને વાસ્તવિકતા બહાર આવતા જશે અને જુના સરકારો કે પુર્વશુદ્ધો ભાગતા જશે, તેમ તેમ હિન્દની હિન્દુ-મુસ્લિમ ઇતિહાસ દ્રષ્ટિ નિર્મળ બનતી જશે હિન્દના રાજકીય ભાવિતુ જમે તે થાય, છતાં ઇતિહાસવિષ્ણવનું ભારિ તે ઉન્નવવળ છે, એમ લાગ્યા વિના રહેતુ નથી હિન્દુ-મુસ્લિમ ઇતિહાસકારોને નવી દ્રષ્ટિ સપડતી નય છે એ એક શુભ ચિન્ન છે અનેક રીતે આ પ્રવાહ પોતાનું કાર્ય કરી રહ્યો છે શ્રી જહુનાયના આ આખ્યાનોમા પણ નવી દ્રષ્ટિ સાથે જુના માનસિક સરકારો અચકાતા જણાઈ આવશે, પરંતુ, આધુનિક યુગની બદલાતી અમર આટલે સુધી વિકસી છે અને તે ભવિષ્યમા વધુ વિકસશે, એવુ આશ્વાસન લઈને મુસ્લિમ દ્રષ્ટિ ધરાવતા વાચકએ આટલું સર્લી લેવાનું દુરદર્શિતાભર્યું થઈ પારો]

1

એક રાજતંત્ર :

મોગલ રાજ્યે હિન્દને આપેનો વારસો ક્યો ? મોગલ સામ્રાજ્ય જ્યારે ધણામા ધણું વિસ્તર્યું હતું, ત્યારે તેણે અશોક અને સમુદ્ર-ગુપ્તના કરતા પણ આપણુ દેશને વધારે ખેંચે બે

ભાગ રોકાયો હતો આ હિન્દુ સમ્રાજ્યના એકરસ થયા વિનાના રવતંત્ર પ્રાતોના દીલા બધનાથી બેઠાઈના વિસ્તારો હતા અને તેમની પ્રજાઓમા રાજકીય એકત્ર કે રાષ્ટ્રીયતાની સમજ તેમણે ઉત્પન્ન કરી નહોતી દરેક પ્રાત પોતાનો જુદો

જીવન-વ્યવહાર ચલાવતો ચોતાની કાચીન પરિ-
ચિત્ત રાજ્યપદ્ધતિ (જે કે મંદરથ સરકારના
પ્રતિનિધિની સત્તા નીચે) ચાલુ રાખતો અને
ચોતાની રથાનિક ભાષા વાપરતો, તેથી ઉનટુ,
અકબરના રાજ્યાભિષેકથી મુલુમતદ શાહુના
મરણ સુધીના, મોગલ સત્તાના અસર વર્ષોએ
(૧૫૫૬-૧૭૦૫) ઉત્તર દિર્ઘ અને વિકસિત
પણ થયું ભાગને, દરબારી ભાષાની એકતા,
ગજનહીનત્વ તત્ર, નાણા વ્યવસ્થા, દિદુ-
ધર્મગુરુઓ રથાથી ગામગાના લોકો સિવાય
બાળોના વર્ગોને સર્વ સામાન્ય ભાષા અર્થમાં
હતા મોગલ આદર્શાહુના સીરા કાચુ હેઠળ
નદિ તેના પ્રદેશોમાં પણ પાડોશી દિદુ
રાજ્યોએ મે મનાઇના રાજવહીનત્વ તત્ર, સર
કારી લખ જોની પરિભાષા દરબારી અ.અ અને
આર્થિક વ્યવસ્થા-એ બધાની નકલ કરી હતી

મોગલ રાજતત્ત્વના પીસીસ સુધાઓ
(પ્રાતો) ઉપર બરાબર સરખા વહીવટી તત્રથી,
સામાન્ય પદ્ધતિથી અને એકજ જાતના હોદાઓ
પર તંત્ર ચલાવવામાં આવતું હતું બધા
મરકારી લખાણોમાં, ફરમાનોમાં, સનદોમાં,
ગીરના હતામી લેખોમાં પરનાઓમાં,
મરીતાઓ અને પાસતીઓમાં માત્ર એકની એક
ફારસી ભાષાનો ઉપયોગ ચતો હતો માત્ર
દ કરાવોના ગામના નામના ફે ફારવાગો પરતુ
સરખી જાતના, શુદ્ધિવાળા અને સરખા નામ
વાળા નાણા-સિક્કાઓ સાથેનું અર્થ તત્ર આખી
સનનનમાં એકજ ધારણ ઉપર ચાલતું હતું

અમલદારો અને સૈનિકોને એક પ્રાતમાથી
ખીન પ્રતમાં ચારવાર બદલવામાં આવતા હતા
આ પ્રમાણે એક પ્રાતના રહીશને ખીન

પ્રાનમાં થર જેવું ગેરી જતુ વેપારીઓ અને
મુસાફરો એક શહેરથી ખીને શહેર એક પ્રતથી
ખીને પ્રાત સરજતાથી ફરતા અને આ વશાળ
દેશની શહી એકતા બંસા અનુભવના, તેમ છતાં
આ રાજકીય એકતામાંથી રાષ્ટ્રીયતા જન્મી
અકા નહિ, કારણ કે, યેકાને અંદક રચનામાં
હતી નદિ ચોતાના દેશના મજબૂતમાં દિરસો
હતો નહિ, તેઓ નારિશ હતા નદિ, પરતુ
માત્ર એક સામ્રાજ્યના સમાન ફરજોનો બોજ
વિગતના પ્રગળન હતા

ઇતિહાસ સાહિત્ય.

મુસ્લિમોની દિદને ખીજ બેટ તે એતિ
હાસિક માહિલ છે દિદુઓમાં કાગકમગણનની
શુદ્ધિનો વિકાસ થયો ન હતો એનું કારણ
કદાચ એમ હશે કે એમની નજર અમરતા
ઉપર ચોટી રહેતી અને આ મિથ્યા જગત અને
આવાના આચરણ પ્રત્યે તેમને તિરસ્કાર રહેતો
મુસ્લિમ સમય પછેના ૧૭મીમાં દિદુઓએ
સાચો ઇતિહાસ-મંથ રચ્યા નથી અને સરખ
તમાં માત્ર ચારજ રાજકીય જીવનચરિત્રો
સચાર્થ લા છે અને એ ચારોમાં હકીકતો
તો અલ કારો, શીનીના મગો અને આડી
અવંળા ઉક્તિઓના ત્વક્ષામાં દટાયેલી છે એકમાં
તારીઓ તો છેજ નહિ દિદુઓ ફારસી શીખા
ઓ ફારસી નમુના પ્રમાણે એ લાગામાં ચોતાના
સમયના ઇતિહાસો અને નોંધવહીઓ લખતા
યવા ત્યારે પણ તેમના ગ્રંથોમાં તારીઓનો
તો અભાવજ રહ્યો હતો

તેમની બધી નોંધોમાં કાગાનુક્રમનું ચોમકું
હોય છે અને એમના કાગોમાં દમેશ
તારીઓ અને મહિના લખેલા, હોય, છે મુસ્લિ

મોના ઐનિહાસિક સાહિત્યમાં ગમે તે આગીઓ
હશે, પરંતુ તેઓ તારીખોની સમૃદ્ધિ તેમાં
ભારતને ચુકતા નથી. આ પ્રમાણે આપણા
ઐનિહાસિક અભ્યાસને પાયો દ્રઢ બને છે.
એક જ સનનો ઉપયોગ-પયગમ્બરની દિવસની
શરૂ થતો અને ચાર વર્ષ પ્રમાણે ગણતો-
મુસ્લિમોને ઘણો ફાયદો થયો હતો, કારણ
કે તેનાથી મુસ્લિમ : અમલ તબેની આખી
દુનિયા તારીખોના સરખા મિરજીની અસરોનીચે
આવી હતી.

એશિયાઈ સંપર્ક :

અર્ધધર્મની પડતી પછી હિંદ અને તેની
બહારના એશિયાના દેશો વચ્ચેનો સંપર્ક તુરિ
અચે હતો. તે મોગલ સલ્તનતમાં અને તેના
પુર્યાગીમાં પર્યાપ્ત સમયમાં પણ ઠીક પાછો
આવ્યો થયો હતો. અરધાન સરહદના ધારો
ભારતને જુબારા અને સમરકંદ, બલખ અને
બુગસન, ખવાન્ઝમ અને ઈસ્તાનબાદી હિંદુ
સ્તાનમાં જનસખ્યા અને વેપારનો પ્રગલ્ભ
શાત રીતે વણા કર્યો હતો, કારણ કે, મોગલ
સામ્રાજ્યના અતઃ સુધી અરધનસ્તાન
હિંદીના સુલ્તાનના તાબામાં હતું. આનંદપાટમાં
યજ્ઞને દર્શાવ્યું. અરધાનિસ્તાનના કહ્દાર અને
સાથી ઈસ્તાનના રસ્તે જહાંગીરના રાજ્યમાં
સત્તરમાં સૈદાની શરૂઆતમાં દસ વર્ષે માવથી
ભરેલા વ્યોદ હજાર છિટ પસાર થતા હતા.
આપણા પશ્ચિમ કિનારાના બહાર-દુઝા, ભરૂચ,
મુરત, ચૌદારાજપુર, ગોવા, (પોર્ટુગીઝોએ જીત્યા
પહેલાં) અને કારવાર-અરનસ્તાન ઇરાન,
તુર્કી, મિસર, બારમરી, હયાસિરામ, અને
જગાર. એ દેશોમાંથી હિંદુસ્તાનમાં દરિયા
માર્ગે આવવાના દરવાજા હતા.

વાણિજ્ય

પૂર્વ કિનારાનું બહાર મહત્તીપદ્યુ ઇસ
૧૬૮૭ સુધી ગેજકોડાના સુનતાનોતે અને
ત્યાર પછી મોગલોને તાબે હતું. અરબો એમના
પિત્રાઈ યદુદીઓની માફક જનમસિદ્ધ વ્યાપા-
રીઓ છે અને એમને દરિયા એવાનું, જાહ
ફવે છે. Perplus of the Erythrean
Sea તોમની પુસ્તક પરથી જાણ્યું છે કે,
ઇવી સનની પહેલાં સમગ્ર હિંદના પશ્ચિમ
કિનારોના વેપાર તેમના એકદંથુ કાણુમાં હતો
અને હવે પશ્ચિમ એશિયા, મધ્ય એશિયા અને
મલાયાના કેટલાક ભાગોમાં તેમના ધર્મ અને
પવિત્ર ભાષા દેવાને પામ્યાથી એશિયા અને
આફ્રિકાના દરિયાઈ વેપારમાં તેમને મોટામાં
મોટી અંતુકળતા પ્રાપ્ત થઈ હતી.
જે મુસ્લિમોએ શરૂ કર્યું તે અરબોએ
પુર કર્યું. આને હિંદની એકમાર્ગી પેશીનો
ભગ થયો છે અને તે અસરે બહારની સમસ્ત
દુનિયાના આર્થિક, સારકારિક અને રાજકીય
પ્રવાહોમાં પુર નેતરથી તણાયેલ છે.

મહરુલી પદ્ધતિ

પહેલાં હિંદમાંના મુસ્લિમોને સામાન્ય ભાષા,
સામાન્ય પ્રણાલિકાઓ, સામાન્ય ધર્મ અને
ગિનાયેની અને પરદેશી પ્રગતી વચ્ચે સામાન્ય
રાજકીય, દરજ્જાનો લાભરહો ન્યાતોના
સેદનો અભાવ અને ઇસ્લામનો પ્રગસતાક
જરૂરો-એ જોનાથી વિજેના વ્યતિમાં બહુ નો
લાભ પ્રસર્યો હતો, આથી આદરમી સગીઓમાં
પાયમાલી થઈ તે પહેલાના સમયમાં, મુસ્લિમ
હિંદની રાજસત્તા પગદેરી હુમલાની સામે
વારવાર અદિતીય એકસ પી બતાવતી મુસ્લિમ

સત્તાધીશોના બળનુ બીજુ એક કારણ એ હતું કે, તેમણે હદાપણથી ગામડાના વહીવટનું તત્ત્વ યથારિત્ય ગૂઢ રા દીધું હતું અને હિંદુ સમયની મહત્તરી પદ્ધતિમાં ફેરફાર કર્યો નહોતો અને મહત્તરી ખાતાઓમાં હિંદુ અમલદારો એકલાનેજ નોંધરીમાં ગણ્યા હતા એનું પરિણામ એ આવ્યું કે રાજધાનીના રાજવંશમાં થતા પદાધી કરોડો ગામડીયાના જીવન લોભ પામતા નહિ અને તેમના નવા માલિકાથી અસતુષ્ટ થયાનું અને તેમની સામે થયાનું તેમને કારણ મળતું નહિ.

મુસ્લિમોનું હિંદીત્વ

હિંદમાં અદર્શ કરીને આવેરી મુસ્લિમ જાતિઓના લાખા વસવાટને લીધે તેમનું પરદેશી સ્વરૂપ ધીમે ધીમે નષ્ટ થતું ગયું અને આખરે સત્તરમી સદીની પછી તેો જુખારા, ધરાન અને અરુણસ્તાનથી આવનારા નસ ગાયુસોને પોતાના સમાજમાં સહેલાઈથી મેળવવાનું કામ હિંદના મુસ્લિમોને ધાપુંજ મુસ્લિમ થઈ પડ્યું હિંદુ સ્તાનની આમોદવાથી તેમના શરીંગના આધારમાં અને રમમાં પડેનો ફેરફાર આનાથી તદ્દન જુદો હતો હિંદી મુસ્લિમોએ ધણુ હિંદી મતભો ખોરાકની વાનીઓ અને હિંદી ભાષા નામે હિંદુસ્તાની (જમાને હિંદની કે જેનું વ્યાકરણ કસેર સરકૂત છે, જે કે તેને શાન્દકાર હિંદી ઉચ્ચાર કારસી અને અરબી શબ્દોથી ભરેલો છે) એ તત્વોને અપનાવ્યા હતા.

આ પ્રમાણે સૈકાઓ વ્યતિત થતા હિંદી મુસ્લિમો ખદારના એશિયા પ્રદેશમાંના તેમના બાઈઓથી લગભગ પુર્ણ રીતે જુદા પડી ગયા હતા પાછળથી હિંદમાં આવતા મુસ્લિમ આમતુરી દેશની પ્રજામાં ભળી જતા હતા

ખા, પરંતુ તે તેો એ કે ત્રણ પેઢીઓ પસર થયા પછી એટલા વખતમાં તેો તેઓ સ્થિત રીતે હિંદી આસિયતો મેળવી લેતા અને પોતાની પરદેશી વિશિષ્ટતાઓને ભાગ્ય કરી લેતા.

વિદ્યાળ સખ્યાવાળા હિંદુસ્તાની વચ્ચે અને શુધ્ધ હિંદી વાતાવરણ નીચે આ દેશી પ્રજામાં કેટલીક રીતે તેઓ સમરસ થઈ ગયા હતા હિંદી મુસ્લિમોની મોટી સખ્યા સ્થાનિક સ્ત્રીઓને પરણતી અને હિંદુ-ધર્મમાંથી (અથવા વિદુત બૌદ્ધ ધર્મમાંથી) વટલાયેના વિદ્યાળ સખ્યાના મનુષ્યોને પોતાની અદરદાખલ કરતી તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે તેમણે પોતાની સ્ત્રાણશ્રધ્ધિ અને પૃથક જાતિ વિશિષ્ટતા ગુમારી દીધી તેઓએ હિંદુઓ વિશ્વને, મતભો અને જિન્દગીની રસ્તો પણ અપનાવ્યા, મધ્ય કળતા હિંદના ધર્મો, સૂફીવાદ ઉર્ફ બખા, અને હિન્દી શાસનકલા એ બધા જીતનાર અને જીતાયેલી પ્રજાની સજ્જારી માલિકીના હતા અને વર્ણ વ્યવસ્થાની કાળમીંદ પશ્ચરમાં દીરાપોને અનુકુળ થાય તેટલી દંડ રીતે તેઓ એક ખીનમાં ભગવાના વનણુવાળા હતા હિંદુઓની કેટલીક કોમો મુસ્લિમ ખીરોને પુજતી અને મગદુર મુસ્લિમ ઔપચીયને તે શિરાજી જેવા હિન્દુ જીનવટના હિમાયતીઓ પણ સમાનતા બગાળના નિરદાર મુસ્લિમ ખેડૂનો અને વ્યાખાનદાર અને સુધારક મુસ્લામી જેરદાજરી હોય તેવા ખીન ખોનોના મુસ્લિમ ખેડૂને પણ હિન્દુ ધાર્મિક ઉત્સવોમાં અને લોભપ્રિય મામલેઓમાં પુજામાં ભાગ લેતા હતા જેમ અપારે બિદારની હમ્મી (૧) કામના હિન્દુઓ મુસ્લિમોના જેટલાજ ઉત્સાહથી મેં હરમના વરધોમાં ઓમાં ભાગ લે છે.

રાષ્ટ્રીય સભા :

જે કે, જુના ધર્મ પુસ્તકો અને દ્રઢ સિદ્ધાંતો બે કોમોને જુદી રાખતા, તે પણ આ પ્રમાણે હિંદના એકજ સૂરના છત્ર નીચે તેમનું સમાન લાગ્ય અને જીવંતીના સમાન સુખ દુખો તેમને એક બીજાની વધારે ને વધારે નજીક હસેલના અને ચાલુ વર્તતી ગૂંહલી ક્રિયાઓમા ડોઢ ધર્મ સુધારક સુવર્તાન કે બાદશાહ 'બેલાદ' ઉઠાવે તેટલા દુકા સમય નોજ નિરોપ આચારનવાર શરૂ થઈ પાછો શાંત પડી જતો.

સુરિન્ન અમને હિંદુઓનો કુત્વંતી નિકસ પણ રૂંધે હતો વિજયના પહેલા દિવસ વખતે આપણા બધા આશ્રમે અને સમૂહ ગરિશે ઉપર આક્રમણ થયા હતા આ પ્રમાણે હિંદુ ધર્મના વિદ્યાધારોનો નાશ થયો હતો સંસ્કૃત વિદ્યાનો અને અધર્મગીના પોષન કામ કરનાને કોઈ સર્ગી હિંદુ ગણ જાતો

રહ્યો નહોતો પરિણામે મધ્યકાળના હિંદુમા સંસ્કૃત વિદ્યા લગભગ સોપ થઈ ગઈ હતી તેમથી જે થોડુંક બચ્યું હતું, તે તો તદ્દન નિરસ હતું અને તેમા માત્ર ન્યાયશાસ્ત્રની નાજુક દલીલગણ, કર્મકાંડોની ઝીણી વિધો, ધર્મશાસ્ત્રો નરી આશ્રિતિઓ અને ટીકાઓની ટીકાઓ અને તેના પાછા વિચરણ હતા આ પ્રમાણે ઈસ ૧૨૦૦ થી ૧૫૫૦ સુધીમા ઉત્તર હિંદુ બુદ્ધિ પ્રવેશમા વેરાન બની ગયું હતું માત્ર અકચરના અમલમા હિંદીમા ઘુનરીદાસ અને બગાળામા વૈષ્ણવ લેખકોને લીધે હિંદુ સાહિત્યનો પુનરુદ્ધાર થયો, પરંતુ, તે દેશી લાગમાજ થયો હતો. તેજ બાદશાહે આચા અર્થની નાષ્ટ્રીય સભા સ્થાપી હતી અને તેના અમલમા હિંદી બુદ્ધિનો ધણો ઉત્કર્ષ થયો હતો.

[શુ વ સોસાયટીએ છપાવેલા શ્રી જદુ નાથના વ્યાખ્યાનોમાથી - હરમાઈની માથી]

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેડાર” કૃત પુસ્તકો

૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂ. ૧૫	૨ કલમ આળુક કી રૂ. ૧૫
૩ અકડલના ઇન્દરફાર કી રૂ. ૧૫	૪. હુ રાજા હોઉ તો કી રૂ. ૨
૫ રમતા રામ કી રૂ. ૨	૬ સનમની ગોધમા કી રૂ. ૨૫

૭ અકવના ખા (છપાય છે)

૮ બ જુદ

ધી રાદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

(સર્વ હક નેખકને સ્વાધીન છે)

૪૭૧

રસિકતાદ્વારા પ્રકૃષ્ઠ દ્રષ્ટિ સાપડે છે, એ ખરૂં છે પણ અમર્યાદીત રસજીવનની અભિલાષા માનવજીવનને અનજો માર્ગે દોરવી જાય છે રસિકતા જ્યારે વિમાસમા ફેરનાઈ જાય છે, ત્યારે તત્કાલ ન પારખી શકાય એવી મર્ચિનતા જીવનમા પ્રવેશે છે માટે ચિત્તસતા વમળમા અટકાઈ જતા, આજના યુરોપમાં અટકેનું જોઈએ

૪૭૨

જો આપણને સ્વલ્પ, સરકારી ને રને હાગ ઉપરાંત આપણી આવકને લક્ષમા રાખી ખર્ચ કરનાર પતિન મળે, તો સર્ગનીયે આપણને દરમર ન રહે આ યોગમાજ રંગીય સુખ શાંતિ આપણને મળી રહે

૪૭૩

પુરામતીઓના માર્ગે મોકળા કરનામા, આપહિપૂર્વક અન્ય પાસે પોતાની માન્યતાઓ રચીકારનારાઓ હીક હીક મદદરૂપ પૂરતાર થાય છે જ્યાં પોતાની માન્યતાઓ પરાણે સાચી ઠરાવવાની પ્રયત્નો થાય છે, ત્યાં પુરામતી આઓ સારી રીતે કહે છે

૪૭૪

પુરામતીઓ જ્યારે પોતાનું ધાર્મિક કામ કરાવનાના નિયમ ઉપર આવે છે, ત્યારે સામાવાળાને પ્રસન્નતા ઘેાડાક પુરો વડે વધાવી દે છે, અને એ રીતે તેઓ પોતાનું ધાર્મિક સહજ કરાવી શકે છે

૪૭૫

શિક્ષણ કરતા સરકારી વિશેષ આપણ કતા છે શિક્ષણ આપનાજ પોતાના કર્તવ્યની સમાપ્તિ થઈ જાય છે એમ જો માન્યાયો

માનતા હોય તો તે જૂન લેરેલું છે સરકાર વિનાના M A થયેના બાળકો પણ જનના શિક્ષણના અભાવે જીવન જગમા ઉત્તમેગરી શકતા નથી એ પ્રત્યક્ષ નિદાજેની ખીના છે માટે બાળકોને શિક્ષણ કરતા સરકારી નયરે જરૂર છે એ નિર્વિવાદ સત્ય છે

૪૭૬

મોટા કુટુંબનાં એ માણસો જ્યારે માનવીમા રોકાયેના હોય, સારે પ્રીમ માણસો આપણે જો લા દાજર દોષોએ તો આપણે પશુ ત્યાંથી ખસી જવું એ એક પ્રકારનો નિવેક છે ને તે દર્શાવવામા કોઈએ પગલ રહેવું જોઈએ નહિ

૪૭૭

પોતાને જો વિના ન ચાને તે મેદરવામા થોડાક પ્રપચ રચવામાયે થોડા પપ માનતા નથી, પણ એ મોઢલા દગારી છે પ્રપચથી એકજ પાસે ફેકનાર વખતના નહેવા સાથે પ્રપચથી દેવાઈ જાય છે, અને પછી તે તે મદાપ્રપચી ઘસ મથે છે પ્રપચ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી સફળતાથી સતોષ માનનારાઓ પોતા નેજ દો છે એમ કહીએ તો ચાને

૪૭૮

સરેરાની સાથે પણ દલથી ભરપૂર દોષ છે કૃત્રિમતાના વાતાવરણમા સતત રહેતા જતો ધી નિગલિમની ઉત્તિમા પછુ ભારેભગ ભય કરતા છુપ એવી દોષ છે એ વાદ રાખજો

૪૭૯

જીવન નૌકામા જાને સુકનીઓને હલ્ય મેળના અભાવે જ્યારે જીવન ભારરૂપ લાગતું હોય, કે જીવન પર કટાંગો આવતો હોય,

હારે તેમજે જીવનનો નાશ ઇચ્છતો નેષ્ટએ નહિ, પણ છુટાડેડા કરી લેના નેષ્ટએ આપ-ધાન કરવો એ નૈતિક નયજાઇ હોવા ઉપરાંત મહાનગીથી પણ વિકૃત છે આપધાન કરતા છુટાડેડાનો માર્ગ સર્વે ક છે

૪૮૦

કેટલાક પુરૂષો પોતાની જીવનસંસ્કાર, અર્થાત્ રસપતિની લાગણીઓ સમજવામાં સદતર નિષ્ફળ નીરડે છે પણ અન્યને આધા-સન આપવામાં એકકા હેલ છે

૪૮૧

સ્ત્રીના જીવન સર્વોત્તમ પોતાની દેહબુદ્ધિ ની અગ્નિ જ્વળાઓમાં હોમી દેના અમનો પુરૂષ વર્ગ જરાયે અચકાતો નથી

૪૮૨

પરસ્પર વિરોધ રાજાના એક સખ્યા-બધ સ્ત્રી અને પુરૂષો, લગ્ન સાકળમાં જક-ડયા પડી લોક મર્યાદા જાળવવાની ખાતર પણ એ લક્ષ્મી બધનમાં બધાએકા રહીને જીવનજળ સૂકવી નાખે છે જે સન્નેગોમાં પરસ્પર બનેલો મેળ મળવાની સદતર આશા ન હોય, એવા ચોક્કસ સન્નેગોમાં અયોગ્ય લોકચત્રજ રાખવી, એ ધાતક છે યોગ્ય મયાદા રાખવી એ મનુષ્ય ધર્મ છે પણ અયોગ્ય લગ્નજ રાખીને, સામટા બે માણસોના જીવન નો લોભ અપવો, એ પાપ છે

૪૮૩

દાપલ જીવનના હેંડેશો સિધ્ધ થાય, એ અત્યંત આવશ્યક છે નગની મદદતા, અને લક્ષ પડીની જવાબદારીઓ અમાપ હોય છે, એ સમજ્યા પછીજ, પરણ્યા કે પરણ્યાવાના પ્રયત્નો થયા જોઈએ

૪૮૪

પ્રત્યેક સન્નેગોમાં પતિની સપૂર્ણ કાળજી રાખનાર, જ્યારે પોતે મરણ પથનીએ હોય છે, હારે પતિને તે પોતાની ચિંતા ન કરવા માટેજ વિનવે છે

૪૮૫

કલ્પના પણ થબી નય, એવા બ્રામક ખ્યાલો સાથે પંજુનાર સખ્યાબધ યુગો, પાછળથી માનસિ-વેનાઓમાં વનોનાતા નજરે પડે છે લક્ષ્મી હેતુ માત્ર મોજ-રોખજ છે, એ માન્યતાના આધારે પરિણિત જીવનની ગડબટ કરનાર યુગોની રૂનિઓના ઓટનો આરબ થતા વધુ વાગ લાગતી નથી આની રીતે પોતાની જવાબદારીઓને જેમને ભાન ન હોય, તેના પરણનારોના જીવન કુક વખ તમાજ હાર રૂપ બને છે એ કલ્પનાના દિલના ગણીને ઉતાવળે પરણનારોએ જીવન જોઈતું નથી

૪૮૬

આજે જેને પ્રેમની ઉપમા આપાય છે, તે પ્રેમ નવાં ઝેર જેની વસ્તુ છે આ પ્રેમ રૂપી ઝેર સ્ત્રી અને પુરૂષ બનેને હણી નાખે છે પ્રેમનો લોભ પ્રથમ સ્ત્રી થય છે અને પડી પુરૂષનો વારો આવે છે બનેમાથી કાઈ બચી શકતું નથી

૪૮૭

પરણ્યા પડીના દાપલ જીવનના, કલ્પના દ્વારા પાલી લીધેલા કેટલાક ખ્યાલો, પાછળથી ખદલવા પડે છે પરણ્યા પછીનો સરજો સમૂહ, આનંદ અને ઉનાસમજ બ્યતિત થવો જોઈએ, એમ કેટલક લોકો માને છે અને જો એમ ન થાય, તો તેના માટે ફક્ત સોજ જવાબદાર છે, એની માન્યતાઓ પણ અનેકની

હોય છે, પણ એ સદતર જનહારથી માન્યતા છે કારણ કે પરસ્પરની સત્ત્વી જવાબદારીનું જ્ઞાન બનતેને હેતુ જોઈએ. લગ્ન પછી સર્વ દ્રષ્ટિએ માત્ર સ્ત્રીજ જનમદાર હોય, તો લક્ષ પહેલા ક્રમના રહેનારાઓ કે લક્ષ ન કરનારાઓ, પોતે એકના હોના છતાં કાં સ્વલ્પ સુખી નથી હોતા ? એ એક વિચરણ યોગ્ય પ્રશ્ન છે

૪૮૮

નાનમાજ સર્વ પ્રેમના સુખનો સમાવેશ થઈ જતો નથી કેટલીક વખતે કેટલીક બાબતોના અજ્ઞાનમાજ સુખ રહેતું હોય છે અન્યની ખાતરી બાબતોમાં પ્રવેશના પ્રયત્ન કરનારને જાણનાવું ધણે મળે છે, જના સુખના બંને દુઃખ થાય છે

૪૮૯

લગ્ન પછીના એક બે વર્ષ પ્રેમની લાતી જેવા હોય છે, પછી એ લાતી ઓટમાં ફેરાઈ જાય છે કુદરતના અટન નીચલાવતર પ્રેમ લાવનામાં આવતો એ ઓટ ફાછતે ગમતો નથી પણ એ અનીચર્ય છે

૪૯૦

પુત્રપત્ની સ્ત્રી પ્રથમે પ્રેમ, અને પ્રેમ સમધીમાં સર્વ બ્યકાર ખરી રીતે તે શરીર બળને સતોપના મારેજ હોય છે વિશુદ્ધ પ્રેમમાં દેહબૂન કે વાસનાઓને સ્થાન રેણ નથી, પણ એવા નિર્મળ પ્રેમની આજે મને પડી છે ? જીવું સૌંદર્ય સુચાઈ જતા પુત્રને તેના પ્રથે આકર્ષણ રહેતું નથી, એ એના પુરવે છે સ્ત્રી સૌંદર્ય-દીપક જેવી હોય, ત્યાં સુધી પુરૂષ પત્નીવાળી પેટે તેમાં બળા મરના તરફ હોય છે, અને પછી ? પછી તે સ્ત્રીના સુઝેળતાનો અત આસ્વાજ પુરૂષ દર ખસી જાય છે સાચો પ્રેમ હોય તો આવું ન બને

અને એટલા માટે પ્રેમને જો તેના સ્થાયા સ્વરૂપમાં સમજનારી શક્તિ ન હોય તો પુત્રોએ જીવનમાં પ્રેમને બહુ ગંભીર ન આવડું જોઈએ

૪૯૧

પરસ્પરના દૈહિક આકર્ષણદ્વારા જન્મની વિકાસિતને, પ્રેમની ઉપમા આપરી એ નરી મૂખર્તા છે નિર્મળ નહનામાં દૈહિક સુખ પ્રાપ્તિના રાશને થે સ્થાન હોતું નથી આજે સર્વત્ર ચારી રહેવા લાગે-જૂના આપારને પ્રેમ સથે કરોજ સમ્બંધ નથી

પુત્રપોના કપડા સાયન્ડીકીક રીતે વેતરતા અને સીવણ શીખવા માટે કમરૂ મળો યા લખો

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ્સ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style

પ્રો એમ જી મુરાદ મુતારનાજી મસ્જીદ પાસે, નંદેર

ઝાર પીલ્સ-

આ ગાળીઓ ધણી લાખા અનુભવ પછી
નહેરમા મુકી છે કેાધ પણ કાન્હે

શુભાવેથી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવનામા
તેમા ખાસ કરી મરદાધ માટે છેવટને ઉપાય કહીએ તો લગારે અતિ-
શ્વેકિત નથી અતિ સ્ત્રી સમાગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કારણે શુભાવેલ
પુરુષને (મદદ) પાછુ મેળવનામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ
મુધી એનાથી ઇકમીર ઉપાય એકે આવ્યો નથી જેન દિવસમા
જિવાન, પાત્રનશક્તિ, રૂઝનટમા પણ પોતાનો શુણ બતાવવો શરૂ કરે છે
અને શરીરમાથી સુગતી, દીનાપણ, કમર, માથા, સાધા અને રંગોના

આકરસ
ઝાર પીલ્સ

દુ ખાનાઓને દૂર કરે છે- એમા કરતુરી, અબર અને સોનાની લગમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા
જના માત્ર પબ્લિકના લાભાર્થે ડર ગોળીઓની કીમત રૂ ૧-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા-

આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી
કાષ્ઠપણ રીતની જલન કે ફેડીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી
પાન કે પાટો બધાનીયે અગત્ય નથી મસગતાજ આમટીમા છુસી જાય છે રંગોની નબળાઈને
દૂર કરનામ્ આ તિલો ખરેખર ચમત્કારી છે, હમરો રૂપીઆ ખર્ચ જે નાલ ન મળે તે લાલ
માત્ર અઢી રૂપીઆમા મેળા શકાય છે કીમત રૂ ૨-૮-૦ (અઢી) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

આનંદ રસ-

આ વિચિત્ર તિલો મદદ અને ઇન્સાક (વીથે સ્ત લન) માટે
ખાસ છે ગરીબોને ખસ લક્ષમા રાખીને આ ફકીરો તિરો
નહેરમા મુકયો છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને ઇન્સાકમા ખેડો વધારો
ચાય છે કીમત ડબ્બીનો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

સુકેવી વ મુન્સિક-

કરતુરી, અબર, સોનાની લગમ જેવી કીમતી
વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરવામા આવેલી આ દવા
ઇન્સાક અને મદદ માટે અબ્બેડ છે જિવાન, (ધાતુઆવ) ઇલતિલામ, (સ્વપ્નદોષ) તેમજ નીર્ધ
વિકારની દરેક ફાઈદો આ દવા માત્ર જેન દિવસમા દૂર કરે છે સોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોલો દવા ખાર દિવસ ચાને છે કીમત તેલા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝક-

આ પીનાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જૂના પરમિયાને
મટાડે છે હમરો માલુસો સગ થયા પછી આ દવા
પબ્લીક મામુખ ધરી છે એક શીશી સાત દિવસ ચાને છે આધારણ ખીમાગ માત્ર એકજ
શીનીમા સારો થઈ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર જે નીશી કાશી છે ઇન્જકશનો
વડે પોતાનુ લવિષ્ય પાયમાલ ન કરતા એક વાર આ દવા લેવા અમારો લાભમણ છે
કીમત શીશીનો રૂપીઓ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (રૂપમા પરમિયાનો સર્તીયા ઇલાજ કરીશુ)

હિન્દ બહારથી મ ગાવનાગઓએ શ્રીટીશ પોસ્ટલ ઓર્ડર Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કાર્મસીમા મળતી દરેક દવાઓનુ સચિપત્ર મુક્ત
મોડનવામા આવશે લખો અથવા મળો

મનેજર ચી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

પિંચા મિંલન

મૂળ લેખક ખલીલ જિબરાન

અનુવાદક હર્ષિ શેઠેરી

વરકન્યા બાદશાહી હાથી રાજ્યથી નૌકામાંથી ઉતર્યા રંગબેરંગી ખતોઓ દૂર દૂર બહૌલિક પ્રકાશ વિખેરી રહી હતી આનંદ મસ્ત સાજનિયાઓ ડોલી રહ્યા હતા ટીબળી નવજવાનો મદમસ્ત સંગીત આલાપી રહ્યા હતા મગજમાંની નવશેવનાઓ હૃદયસ્પર્શી ગીત લલકારી રહી હતી

વરધોડો વરરાજના નિવાસસ્થાને આવી પહેલ્લે વરરાજનું આવીશાન મકાન અમૂલ્ય ઝળહળિત વસ્તુઓ વડે રણુગરવામાં આવ્યું હતું અંતરની સુનાસ વાતાવરણને મસ્ત બનાવી રહી હતી વરકન્યા માટે ખાસ ચોજામાં આવેલા હયા આસન ઉપર તેઓએ જગ્યા બેસી મહેમાનો દેશમાં સોફા અને મખમલ જડિત ખુરસીઓ પર બિરાજમાન થયા નેત્ર નેત્રમાં રાજવંશી આરડો મહેમાનોથી હલ રાવડા લાગ્યો

હળુરીઆઓ મનહર ખચરંગી સુરાહીમાં મનિરા લઈ હાજર થયા મહેમાનો શરણની ખાલીમાં દૂબલા લાગ્યા ખાલીના રણુગર અને હર્ષનાદથી વાતાવરણ ગુણ ગુણ રહ્યું

વળી સગીનકારે બીનતા તાર અણુઅણુ મહેમાનોને મસ્ત બનાવી મુક્યા બીનતા સુરિલા અનાજથી તેમના હૃદયમાં હર્ષની એક મીઠી લહેર ફેડી ગઈ તળવાની થાપ અને સાહાગનારની વાહ! વહ! અંતેરી બહાર દેખાડી રહી હતી

અને પછી આવી નાચવાનાળીઓ તેમણે પોતાના કળામય નૃત્યથી મેદલિને વંધુ મસ્ત બનાવી મુક્યા તેમના લચ્છદાર શરીર એની રીતે વળ ખાઈ રહ્યા હતા કે જાણે સમારતા કેડા પવનમાં ઝાડની કુમળી ડાળોએ ઝૂમી રહી હોય! તેમને સ્વેતસ્વી ખારીક પોશાક પર નની લહેરોમાં એની રીતે હડી રહી હતો કે જાણે આદના રૂપેરી ફિરોમાં સફેદ વાદળોએ રમી રહી ન હોય! મેદમાનોની આખી તેમને ધૂનકી રહી હતી ગરબોને ઝૂકી ગઈ હતી મુઠા મોનો આદમાં તેમનામાં લીન થઈ રહી હતો જલ્દ તેમના મોંવનનું રસપાન કરી રહ્યા હતા!

ખાલીઓનો રણુગર વધી લાગ્યા મેદમાનોની અનિયમ મદિરામાં દૂબલા લાગી શોરબોર વધી ગયા રંગતતા હિદાર બની ગઈ મગજ વિચારોથી આઝઘ થઈ ગયા નસોમાં લોહીની ગતિ વધી ગઈ હૃદયની બધા દૂગતા હો એ જ ગયા લાગી આખુ ધર તાર તૂટેન વિજ્યા માફક ઝપ્ઝપી હઈયું જાણે તે પ્રાઇ દીવાનાના હાથમાં આવી ગયું ન હોય! અને તે નેતરનેત્રથી મગ ખારી તેમાંથી સમીન ઉત્પન્ન કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો ન હોય!

આ તરફ એક મુલાન બેઠો છે તે પોતાની પ્રિયમાના પ્રેમમાં મસ્ત છે પેની તરફ એક તરફ પ્રેમ અને સૌંદર્યનો રાગ અનાખી ગયો છે! એક તરફ એક વહ જામ ઉપર જામ લીંચીને એક એની મજાક ખાતો કહી રહ્યો છે

કે તેની મદહારી જવાનીના મરન દિવસે નેના સ્મૃતિ પર નાચના લાગે ! પછીના ભાગમાં એક સ્ત્રી એક નવજવાન તરફ જોઇ આખો નચાવી રહી છે, જે તેને પ્રેમની નળદે ધૂરજી રહ્યો છે ! પેલા ખુશમાં એક આસેડ વચની સ્ત્રી બેઠી છે તે ગમગામીની કુમારીકાઓમાંથી પોતાની પુત્રાધુ પસંદ કરી ગઈ છે એથી બારી પાસે એક સૌભાગ્યવતી બેઠી છે તે પોતાના ધણીના નશાનો લાલ લઇ, ત્રિયતમ સાથે પ્રેયચેષ્ટા કરી રહી છે ખર જોતા બધજ મદિગ અને સગીતના દરિયામાં ફૂંકાઈ આઈ રહ્યા હતા તેમને કાણુલગુર દુનિયાનું ભાન નોતું તેઓ ગરત વાતાવરણમાં લીન થઇ ગયા હતા.

બધા પોતપોતાની ધૂનમાં ડેલી રહ્યા હતા, જ્યારે સુદર કન્યા પોતાની હરણુ જેવી મોટી મોટી આખોએ એ દ્રશ્ય એક નિરાશ કૈદની ઉદારીનતાએ નિહાળી રહી હતી તેની દ્રષ્ટિ ધડી ધડી મદમસ્ત મેદમાનોથી અલગ દૂર ખુશમાં બેઠેલા પીરોક વરસના એક નવજવાન પર પડતી હતી તેના ઉદાસ ચહેરા ઉપરથી એમ લાગતું હતું કે એક નિર્દોષ પાખી પોતાના ટાળાથી વિખુટું પડી પારથીના હસ્તે ચડી ગયું છે તેજે છતી ઉપર હાથ મૂકી પોતાના વ્યાકૂળ હૃદયને એટલી જોરથી દબી રાખ્યું કે જાણે તે ઉછળીને બહાર નીકળી આવતું ન હોય ! તેને ચોરડાનું વાતાવરણ કોઈક અગમ્ય વસ્તુથી ભરપૂર લાગતું હતું તેનું પ્રાણુ પ એર આત્મ પિંજર તોડી ગતની તિમિરતામાં ઉડુપન કરી રહ્યું હોય એમ લાગતું હતું

રાત ૧૧ બારે વાગી ચૂક્યા વાતાવરણ વધુને

વધુ મોહક બનતું ગયું મેદમાનો ચાચાના નશામાં લથડિયા ખાવા લાગ્યા તેમની જીભ તોળાવા લાગી ધુવડ જેવા સુદર (૧) વદનવાળા વરસાગ પોતાની જગ્યાએથી જાડી મેદમાનોમાં ફરતા લાગ્યા નશામાં એમનું ભાન કેકાણે નોતું

કન્યાએ ઇશારો કરી એક છોકરીને બોલાવી છોકરી પાસે આવી બેસી ગઇ કન્યા છોકરીને કાઈક ભેની વાન કહેવા માગતી હોય તેમ આશુઆશુ એક તિવ દ્રષ્ટિ નાખી જોઇ લીધું કે કાંઈ તેમની તરફ જોઇ રહ્યું તો નથી તેણે ધૂનતા અનાજમાં છોકરીના કાનમાં કહ્યું

“અય સખી ! હું તને આપણી તે મહા બળતની કસમ આપુ છું જે આપણા હૃદયમાં કિશોર વયથી પ્રેમનો અમૃત જરો વહેવડાવી રહી છે હું તને તે રસ્તુની કસમ આપુ છું, જે તને દુનિયામાં સૌથી વધારે વહાલી છે હું તને તારા દિલની છૂપી વાતોની કસમ આપુ છું હું તને તે પ્રેયની કસમ આપુ છું, જેના અમારો એક થઇ રનેહ રિમ ઉપજ કરી રહ્યો છે હું તને તારા હૃદયની શાંતિ અને માગ હૃદયની વ્યાકૂળતાની કસમ દઈ આજીજ કરુ છું કે અલારે ને અલારે તું સખીમને જઈને કહે કે તે મેદમાનોની આખમાં ધૂળ નાખી બગી આમાં જઈ ચીનના ઝાડ નીચે મારી રાહ જુએ અય સોસન ! તેના કાનાવાલા કર જા ! એટલા બધા કાલાવાલા કર કે તે છુપાઇને બગીચામાં જવા રાજ થઇ જાય તેને અમારા ગન જીવનની યાદ અપાવ મારો નિ રસાર્થ પ્રેમ તેના આગળ જાહેર કરી કહે કે તે રડી રડી આધળી થઇ જાય છે તે તાતના અધકારમાં લીન થઇ જાય તે પડેલા પોતાનું હૃદય તારા

આજણ કાનના માગે છે કહે કે તે અસાધની નર્કની આશ્રમા બળવા પડેના તારી આખેનું વર મેળવવા માગે છે અને કહે કે તે શુભાશ્રમ છે, અને ચાહે છે કે તારી સામે પોતાનો શુભાશ્રમ કરે અને મારી માગે જાદી કર મારી બહેન । મારા વતી તેના અમળ હવે કાલ રહત કર પેના વરજોથી ખીસાની કરી જરૂર નથી તેઓ નસામા ચૂર છે તેમના આખ કાન પોતાનું અસ્તિત્વ શુભાશ્રમ બેઠા છે ”

સોસન કન્યા પાસેથી હવે સનીમ પાસે જઈ બેસી તે સલીમના કાનમા મહાબળનો મોકો કરે વહેરાવવા લાગી સનીમ ગરદન છુકાવી સોસનની વાતો સાંભળતો રહ્યો સોસનની વાત પુરી થતા સનીમે તેના તરફ એક ઉદાસ દ્રષ્ટિ દેઈ વીધે આજણ કહે

‘સાર હું આનના બંધ નીચે તેની રાહ જોઈશ ।’

સનીમ પોતાની જગ્યાએથી ઉઠી જગીઆ તરફ આ ચો બેસે આર-પ-ચ મિનિટ પછી કન્યા પથ લપાટી છુપાટી અધકારમા લીન થઈ બેઠ તે ફરી ફરી નિદે । મુઠાની પહે ખાજા ફરી જોતી હતી કે જે વરજોના ટંબામાંથી સફાએ નાશી છુગી ન હોય । જોત જોતમા તે સ્ત્રીના કાઠ નીચે આવી પહોંચી સનીમને પાસેજ ઉભોને જોઈ, તે તેના ગળામા લીટગાઈ પડી તેની આખમાયા મના જમુના વહેવા માડી દર્શાવી શબ્દો એક પછી એક તેના મૂજતા ટોડોમાંથી સરવા લાગ્યા

‘સાલગ । મારા હૃદયની રાત્રિ સાલગ ।
આનપૂર્વક સાલગ । હું મારી અસાનતા અને

ઉનાવગને લીધે તમારી સાથે આખો પથ મેળવી સકતો નથી શરમથી મારી ગરદન ઝુકી ગઈ છે અથ સનીમ । પશ્ચાત્તે મારા હૃદયને એકાર બનાવી મુશ્કેલી છે કે હજીપણ તમનેજ ચાહુ છું મે તમારા સિવાય કોઈને પ્યાર કર્યો નથી અને જીવન પર્વત કરીશ પથ નહિ લોકોએ મને કહ્યું કે તમે મને જુદી ગયા છો તમે અને તરડોડી લીધી છે, અને બીજા કોઈ સાથે વહેવાર પથ નહિ કર્યો છે લોકોએ તે સ્ત્રીની સ્ત્રીથી પત્ની સુધીની વાતો મારા કાનમા રેડી, મારા હૃદયને નિરાશ બનાવી મુશ્કેલી તે લોકોએ મારા હૃદયને કેળ નહિ પોતાની જોડી સ્ત્રીથી મને આકુળ બંધુ બનાવી મુશ્કેલી તે કાલજી સ્ત્રીની વાતોએ મારા મેમનું સંભાનતા નાવી નાખ્યું કે એક પરાયા માણસને મારો ધણી જાનવા રાત્રિ અંત પરતુ અથ સનીમ । મારો ધણી તમારા સિવાય બીજો કેઈ નથી અને હવે મારી આખો પરથી પરદો ઉઠી ગયો હું તમારી પાસે આવી છું કે તમારી સાથે લપાઈ જઈ દુનિયાની કોઈ પથ શક્તિ મને હવે તે માણસ પાસે લઈ જઈ શકતી નથી જેના લાંબા મને અજાતો સાંપના આવી છે હું તે માણસને કે જેને મે આમંત્રણ મારો ધણી બનાવ્યો છે તે ફોતે જે ધર્મ શ્રદ્ધા મને આપ્યા છે, તે ધર્મિક દાવન્યો કે જેણે મને અધનમા જાકડી લીધા છે તેમજ બીજા દરેક વસ્તુને શરણીઓથી ભરેલા આરામમાં હોડી આવી છું કે હું તમારી સાથે દૂર દૂર કોઈ બીજા દુનિયામાં નિકળી જઈ, આપણે દુનિયાના બીજા ઉદે આપણે જાણ તે કની વસ્તીમા અન્યા

જાઈએ મૃત્યુ શરણે ચાલ્યા જઈએ સર્વિમ
આવો, જલદી કરો, રાતના અધકારમા આ
મકાન છોડી જઈએ વહાણ ઉપર સારાર ચર્ધ
કાંઈ ગુમ્તામ દેગમા ચાલ્યા જઈએ આવો,
સારાર ચતા પહેલા શત્રુના ફેલાદી પગ્ગમાયી
નાશી છુગીએ જુઓ! જુઓ! આ માગી
સોનાની બગડીઓ! આ દાર! આ રહી
અમુદ્ય વીડીઓ! આ રહ્યા અનમોલ ઝવેરાનો!
આ બધી વસ્તુઓ અમારા વિજ્ઞાનના ભવિષ્ય
માટે પૂરના છે અમે માનદાર જેવું જીવન
નિતાડીશું ? ”

“તમે ખોલતા કેમ નથી સનીમ! મારી સાથે જોના કેમ નથી! મને ચૂમતા કેમ નથી! શું તમે માફ દેવાફાટ રૂદન, મારા નિસાસા નથી સાલવતા? શું તમને શ્રધ્ધા નથી કે હું વરગામ અને મારા માતાપને છોડી લગ્ન પોશાકમાજ તમારી સાથે જવા આવી છું જોનો! જોનો! આ પણ હીરાની રજકણ કરતા વધારે કિંમતી છે અને બાદશાહોના તાજ કરતા વધારે મૂલ્યવાન!”

કન્યાના દર્દલાઈ શબ્દોમા એક ગીન હતું જે જીવનના તુફાન કરતા વધારે તુફાની મોતની ફરિયાદ કરતા વધારે દર્દમય, અને સમુદ્રની ઉગાંઠ કરતા વધારે ઉંડું આ ગીન તેના હૃદયમા આશા-નિરાશા, સુખ-દુઃખ અને ખુશી-ગમીની મિશ્રિત લાગણી ઉત્પન્ન કરી રહ્યું હતું

યુવાન તેની વાતો સભળી રહ્યો હતો, તેના હૃદયમા પ્રેમ અને-સમ્યક્તા વચ્ચે ઘરણું યુધ્ધ જન્મ્યું હતું તે પ્રેમ જે અશકયને શક્ય બનાવી શકે છે, અધકારને પ્રકાશમા ફેરવી

શકે છે તે સમ્યક્તા, જે મનુષ્ય હૃદયમા પ્રવેશ કરી તેને પોતાની દુષ્ટ ઇચ્છા અને ઇરાદામા નિષ્ફળ કરે છે તે પ્રેમ, જે કુદરતે હૃદયમા ઉત્પન્ન કર્યો તે સમ્યક્તા, જેનો શુદ્ધિ સાથે સંબંધ છે

કેટલાક વખત સર્વિમ ચુપચાપ તે અધકારમય વુઝની છમી બની રહ્યો જેમા ચઢતી, પડતી વચ્ચે અધકાયા કરતી તેની ઇચ્છા ઉપર તેની સમ્યક્તા જાંઘ મઘ તેણે કયા સાથે જોયું તે મૂંઝવે ઉઠી જના બ્યાકૂળ હૃદયે આતૂરતાથી જવાબની રાહ જોઈ રહી સર્વિમનો ચહેરો લાલ ચેળ ચર્ધ ગયો શબ્દો આપમેજે તેના હોઠે ઉપર આવી નાચ્યા લાગ્યા

“ઓ સ્ત્રી જન તારા ધણીના હાથમા જન કુદરતનો એજ ઇન્સાફ છે જનશરણે રક્ષન સુઘિતુ સત્યાનાશયાળી નાખ્યું કુદરતનો તને જોઈ લે તે પહેલા તારી ઉત્તરસમય દુનિયામા ચાલી જન, નહિ તો લોકોને કહેવાની તક મળી જશે કે કન્યાએ મિલન-રાત્રીએ પોતાના ધણીને દગો દીધો, જેની રીતે જન જીવનમા તેના મિયતમે યેવશર્ધ કીધી હતી ”

કન્યા આ સભળી ચરચર મૂંઝના લાગી

“જીવનના છેલ્લા શ્વાસ લગી હું તે મકાનમા જવાની નથી, જ્યાંથી હ મેરા માટે નિકળી આવી છું તે મકાન અને તેમાની બધી વસ્તુને એક કંદો કંદેખાતને છોડી દે છે, એની રીતે છોડી આવી છું મને હવે એક પણ પણ તમારાથી છુટી ન કરે અને એ પણ ન કહે કે હું દગાખાજ યેવશ હું કારણ કે તે પ્રેમ જેણે મારા આત્માને તમારા આત્મામા લીન કરી દીધો છે, પેલા ધર્મશૂરના હાથ

કરતા આંક ધણો વધારે સશક્ત છે જેણે
મારું સરીર વરતમને સોપી દીધું છે આવો!
મને મારા હૃદય તમારી ગરદનમા વીંટળાવ
દો જેને દુનિયાની કાઠ પથ તાકત છેડાવી
શકતી નથી આવો અમે એવી રીતે મળી
જઈએ કે મોન પણ અમને એક બીજાથી
જુદા કરી શકે નહિ.”

યુગને ઝડપ મારી પોતાની ગરદનમા
વીંટળાએલા કન્યાના હાથ ધુગ કર્ચા

“દૂર થા ઓ નાદાન છોકરી! મેં તને
કમારનીએ તરડોડી દીધી છે હું તને ધિક્કાર
છું, અને બીજી સ્ત્રીના પ્રેમથી મારું હૃદય
પણ મેં આપાદ કર્યું છે લોકો જુદું પોતાના
નથી હું તને બિ કુન જુદી ગણે છું હું તને
ધિક્કાર છું હું તારું મેં હું પણ જોડા મળે
નથી જ દૂર થઈ જા અને મારા રસને જા
દે હું તારા ધણી પાસે જા અને તેની વધાર
પતિન બન.”

કન્યા થરથરના લાગી “નહિ! નહિ!।
હું તમારી વાતનો ભરંસો કરી શકતી નથી
તમે મને પ્રેમ કરતા હતા મેં તમારી આખોમા
પ્રેમની ગાથા વહેતી જોઈ છે જ્યારે પણ હું
તમારા સરીરને અડકું છું ત્યારે મને એમ
લાગે છે કે હું પ્રેમને અડકી રહી છું તમે
મને પ્રેમ કરો છો કરો છો અને કરો છો
જેવી રીતે હું તમને પ્યાર કર છું તમારા
વગર હું આ જગ્યા છોડવાની નથી હું તમારી
પાસે એટલા માટે જા છું કે અપેક્ષે દૂર
દેશવર પીળી જઈએ આટલે આગમ નથી, તદિ
તો ઉઠાવો હાથ અને વહાવો મારું જૂન”

યુગને વધારે ઉચ્ચ અવાજમાં કહ્યું “ઓ
નાદન છોકરી! મારા પીઠા કોડ નહિર હું

તોરંગર કરી મેંદમાનેને અહોઆ બેઠા
કરીશ જેણે તારા લગ્નની ખુશી મનાવ મા
લાન જુદા છે લોકો આવતો તે શુ થયે તેની
તને આર પણ છે તેઓ તારી નિર્જન ગેટા
જોઈ લેશે તને જુદું જાનું છે અરે! જગ
નિચર તો કર તે સ્ત્રી પણ અગીઆ તારી
સામેજ હશે અને તે તારી દાર અને પોતાની
છત ઉપર મનકાતી હશે”

યુગને કન્યાના હાથ પકડી લીધા રખે
પાઠ ને તેની ગરદનમા વીંટળાઈ નાથ કન્યાના
મેંદનનો ગગનનારા લાગ્યો તેની આખો
લાલચોળ થઈ ગઈ તેના પ્રેમ તજાન અને
આધીમા બદલાઈ ગયો તેની ગડથી વાતારણ
ચુલ ઉઠ્યું

“મારા મનુષ્ય પડી તમારી પ્રેમ ગાથા
રનાન કરવાનાગી તે કાણુ આરી! મારા હૃદય
સિવાય કશું હૃદય તમારા ચુબનોથી જૂની
રહે છે”

હજી ઉપરોક્ત સમયે પુરા થયા! થયા
તે પહેલા તેણે પોતાના કપડામા હુપાવેલું
પાણીનર અજર કાગી વિગળાવી તમારી
સડીમરી જાતીમા બોકી દીધું તે ધન દઈ
જમીન ઉપર પડ્યો કન્યા હાથમા લેકી
નિતરણ ખજર લઈ તેની પાસેજ ઉની હતી
સનીમે પોતાની ઢિંકી આખો ઉઘાડી જોના
ઉપર મુનુનિત્રા છઈ રહી હતી ધીમે ધીમે
એક પછી એક શમ્ભો તેના હૃદ ઉપર નાચતા
લગતા

“પ્રાણેશ્વરી! દૂર ઉડી ન રહે આવ,
હવે મારી ગિલ્કુમ નગરીક આન અપ મારી
લયના! આન મારી પામે આવ મને ડોડી

જાણ નહિ જાન, મોત કરતા વધારે
કમજોર છે અને મોત, પ્રિય કે તા વધારે
કમજોર. સાક્ષી તારા સજનિયાએ તું અટ-
હારય! સાક્ષી પ્યારી! પ્યાનીએને રણુકાર!
લયલા! તે આ અટહારય અને "રણુકારથી
મારો પીઠા છોડાવ્યા" લાન, હું તે હાથતુ
ચુપ્પન નહિ, જેણે મને બધા યુક્ત કર્યો તું
મારા હોઠોને ચૂમ કે જેણે જીવું મોનવામા
કયાશ રાખી નથી, અને મારા હૃદયની
વાત હૃદયમાજ છુપાવી રાખી મારી આખોને,
જે ખૂબ તર છે, તારી કામળ આગનીઓ
પડે બધ કરે અને મારો આત્મા ન્યારે
પગની બોળીય ને લાગી દે લારે તારા
ખજાને માદ્રી સોડગા મૂકી દેને અને
લોહાને કરોને કે ચીંડી "માણસે" છાંયો અને
નિરગતે બીધે આત્મદલા કીધી છે પ્રાણેશ્વરી!
હું તારાજ હતો હું તારા સિરાય કામને પથુ
પ્યાગ કરતો ન હતો મારી સખ્યના અને
નિવેકે ઉચિત નોતુ ધાર્યું કે જીવનની સોદાગણી
મને તારી સાંધે નાથી જીવે આત્માની લયલા!
લોકો માગી લાશ પાસે આવે તે પહેલા મને
ચૂમ ચૂમ મને-ઓ મારા લેયલા!"

તેણે પોતાના વાક્યો હૃદય ઉપર હાથ
મૂક્યો તેની આખો ફાટી ગઈ તેનો આત્મા
હણી ગયો.

કન્યાએ ગરદન ઉપલી મકાન તરફ એક
તિરસ્કાર યુક્ત દ્રષ્ટિ ફેંકી શોરમકાર કરના
માણસો.

"અહીં આ આવો અમારા સાગ્રનિય ઝો,
અહીં આ આવો, અને જીવો આ રહી વર
રાત્રી! અને આ રહી કન્યા! જલદી કરો હું

તમને વરરાજની મુનાયમ રેંધા બતાવે", -
કન્યાની બૂમ મકાનના ખૂણાખૂણામા
ગુજી ઉઠી મદમગત મેહમાનોના કાનના પર
ધૂજી ઉઠ્યા તેમને આત્મા થરથરી ગયો તેઓ
એ ધડી થબી ગયા રણે તેમના કાન તેમને
ધોકા હથ રહ્યા હોય! ખીજાજ પળે તેઓ જાગીયા
તરફ દોડ્યા લાગ્યા તેમના કાન અને આખ
એક ધાર કામ કર્યો જતા હતા એકાએક
તેમની નજર કન્યા અને સ્લીમની લાગ ઉપર
પડી આ દ્રવ્ય જોઈ તેઓ હેમતાઈ ગયા,
અને ઉવટા પળે પાઠા ખસ્યા લાગ્યા પાસે
જ્યાની કામળી દિમન, આ તી ન હતી
લાશની છાતીમાંથી બોલીની ધારા વહી રહી
હતી કન્યાના હાથમા પાણીદાર ખજાર ઝળકી
રહ્યું હતું. તેઓ અનિમેષ નયને જિહ્વા દ્રવ્ય
જોઈ રહ્યા.

કન્યાએ તેમના તરફ એક તિરસ્કાર યુક્ત
દ્રષ્ટિ ફેંકી તેનો ચુરો અસહ્ય વેદના છતા
ઝળકી રહી હતો તેણે ગાડ પાડી કહ્યું, -
"આગ આવો બીકણો, મોનના વિચારે લગારે
ગભગરો નહિ માન પાણીદાર ખજારની
ધૂજી નહિ આ પવિત્ર હથિયાર તમારા અપમિ!
શરીર અને અધનારમય હૃદયને અડકી પોનાની
પરિતતા ગુમાવશે નહિ. પેતા યુવાનને જીવો
જેણે વરરાજનો પોશાક પહેલો છે, તે મારો
પ્રિયતમ છે જે એને જીવતા મારેજ માગી
નાખ્યો કે તે મારો પ્રિયતમ છે! તે વરરાજ
છે! અને હું તેની નયન! અમે રાજા
જોળતા હતા, પરંતુ અમને નિં જીતાજ મળી
કારણકે તમારી અનનના અને બધેનોજ
અમારો જાન માર્ગ મકુચિત બતાવી મૂક્યો

આવો માથ કાગલાઓ! અને જીવો કે તમને
અમારા ચેદરાથી અ નાહતી સૂત નજર આવે
સાલગે કે અમારા જિવની ફિયાદ તમારા
લિખા પછાગે કયા છે તે યાદુ! જેણે માથ
પ્રિયતમ વિરહ ગાગ કાન લાગેમાં હતા મને
સમજતી હતી અને કહ્યું હતું કે તેણે મો
તરછોડી દીધી છે મને જિવનુમ જુરી ગયો
છે! જ્યારે ધર્મશુર્યે આપિવાદ આપના
ચોતાનો હાથ ગાગ, અને તમે ચોક્કા જેને
મારો ધણી માની બેગ છો, તેના માથા ઉપર
લખાવ્યો હશે ત્યારે તેણે એમજ ધાર્યું હતો
કે વિજય તેનાજ છે! પરંતુ કયા છે તે નક્કી
નાગણ! હું તેને ધન્યવાદ આપુ છું કે તેણે
તમને બધાને મારા પ્રિયતમના વસેની ખુશી
ઉજનવા કવી અનેખી રીતે એકમ કયા છે
મારા પ્રિયતમના લક્ષે! તે મહાનના લક્ષ
નહિ, જેને મે મારો ધણી જનાવેશ!"

"તમે માથ કહેવું સમજતા નથી પરંતુ
તમે તમારી આવાદને કહેશો કે એક સ્ત્રીએ
ચોતાની લક્ષ-રાત્રીએ ચોતાના પ્રિયતમને કતન
કરી નાખ્યો તમે મારી વાતો કરશો અને
ચોતાના પાપી અત કરજીથી મારા ઉપર શ્રાપનો
પરસાદ વરસાવશો પરંતુ તમારા પૌર મને
અભિનંદન આપો અને કહેશો કે—

"ઓ માલહાર ઝાકુ! તે પ્રપચ્ચી, દૈલ-
તચી, મલખ કે દરેક ખરાબ રહેતે મને તારી
મે હરાર જનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો કેખીતી રીતે
તેમા તુ સરજ પથુ થયો! કદાચ તને એમ
લાગતું હશે કે આખરે જીવનુમ હાથ આવ્યું
અર તુ તે કોમની જરખાદી ઉપર નજર
નાખ, જે અધકારમા પ્રકારા બેળી રહી છે,

જે પત્યરમાથી પાણીને ઝરે! ફૂટવાની રાહ જોઈ
રહી છે, અને રજીસા ફલ ઉગાડવાની ઇચ્છા
રેહી રહી છે! તે વસહતને જો, જે ચોતાને
અબજીવાતી ગતિમા દોવી રહી છે, જેમ એક
આધેશ માણસ ચોતાનો હાથ ખીજ આધળા
માણસના હાથમા આપે તમે તે દિ મતના
ખુશા છો, જેઓ દાર અને સુકીઓ માટે
અ દન કાપતા ફરે છે હું તમને માથ કર
છું કારણ કે સુખી આત્મા આ દુનિયાને
છોડી જત પહેલા દરેકના શાહ મક કરે છે"

કન્યાએ ખજર ઉસુ કહ્યું અને હસતે
ચોટ ચોતાની ઇતીમા બેકી દીધું

(સમાપ્ત)

અંધ માસિક "માંદગી"

ફક્ત ત્રણજ વિસતી અદર 'ધ્રી નોશ'
ગોળીઓથી ચલુ થાય છે માસિક અન્ધ-
ચણી કોઈપણ ફિયાદ માટે ફગ મજો
દયા સાથે ગેરટી પત આપવામા આવે છે
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રૂ ૧૦

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

"રાહુત" દયા ફક્ત ત્રણજ દિસ ખાઈ
લેવાથી છદ્મી ભરમા કદી ગર્ભ રહેતો નથી
માસિક આનુ કશુજ નુકસાન નહિ ડૉક્ટર
વેદોએ અજમાવેલી દયા સાથે ગેરટી પત
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રૂ ૧૦

ડૉ. એસ. એસ. ખાન,
હર અયંગેટ મીડ, મેનજીની સ્ત્રો
કોટ, સુબહ, ફેન ૨૧૩૪૩

ઇબ્ને માજિદ

(એક મહાન મુસ્લિમ વહાણવટી અને
વાસ્કો ડી ગામાનો માર્ગદર્શક)

અનુવાદક સાસેહ બકીલી.

કહેવાય છે કે વાસ્કો ડી ગામાનું વહાણ આફ્રિકાના પૂર્વ કિનારા ઉપર ઝમ્બિયાની પાસે માલન્દીમા પહોંચી ગયા પછી એને હિન્દુસ્તાનના કિનારા સુધી પહોંચવાને માટે માર્ગની શોધ દર્શાવવાને એક મુસલમાન વહાણવટી મળી ગયો તેનાજ માર્ગદર્શનથી વાસ્કો ડી ગામા તથા એના સથીઓ સુખરૂપ હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધી પહોંચી ગયા અને એમના વહાણે મલબારની બદરગલ કાલી દેવા લગર નાખ્યા.

આ મુસલમાન વહાણવટીનું વર્ણન પ્રથમ-વાર એક પોર્ટુગીઝ વહાણવટીએ પોતાના પુસ્તકમાં કર્યું છે, જે વાસ્કો ડી ગામાનો પ્રવાસ-સાથી હતો એ પછી રોબર્ટો સદી પ્રેવીના પોર્ટુગીઝ ઇતિહાસકાર રો દામીયો દી ગોઝ, (Damiao De Goes) કાસ્ટનહેડ, (Castanheda) અને બારોસે (Barros) વિશેષ સવિસ્તર વર્ણન કર્યું છે એમણે એનું નામ “માનેમો કાનાઝા” (Malemo Cana) વાળું બતાવ્યું છે પરંતુ ખરી રીતે એ નામ નથી પરંતુ એક સામાન્ય લક્ષણ છે, જે એ સમયે તમામ વહાણવટીઓ વિશે પ્રચલિત હતું.

‘માનેમો’ શબ્દ અરબી શબ્દ ‘મુઅલિમ’નું અપભ્રંશ છે વહાણવટાના રૂઢી પ્રયોગમાં નોંધા નિખ્યાતને મુઅલિમ કહેવામાં આવે છે ‘કાનાઝા’ સંસ્કૃત બાળાનો શબ્દ છે, જે નાગિલ બાળા મારફતે વહાણવટાની પરિભાષામાં દાખવ

યયો એનો બાવાર્થ છે ‘મુચોતિપી’ આવી રીતે ‘માનેમો કાનાઝા’ વહાણવટાના રૂઢી પ્રયોગમાં તેને કહેવા લાગ્યા જે ગ્રહિત થઈ પડે વહાણવટી કહેતો હોય.

અરબી બાળાની એક ઇતિહાસિક કૃતિ “અલબકુલ યમાની રી ફત્હુન ઉરમાની” ઉપરથી જણાય છે કે, આ મુઅલિમનું નામ અહમદ બિન મોજિદ છે આ પુસ્તક સુલ્તાન સદીમ બિન સુલમાન (દિ સ ૬૭૪-૬૮૨) ને માટે મિસરના માર્ગર સનાનપાશા (દિ સ ૬૭૫-૬૮૦) ના સમયમાં લખાયું છે એના લેખક અનામદ કુલુદીન મુદમદ બિન અહમદ નદરવાથી છે શુજરાતનું શહેર નદરવાલા (અથુલિલવાક) એમનું વતન હતું મકકા મુઅજ્જર હમાં રહેલા હતા શુજરાતના સુલ્તાનોએ આ રથે જે મન્સી રથાયો હતો, તેના મુદરિસ અને વ્યવસ્થાપક હતા દિ સ ૬૮૮માં એમની વફાત થઈ.

ઉપરોક્ત વિદ્વાને દિ સ ૬૦૦ના બનાવોમાં વાસ્કો ડી ગામાના પ્રવાસ અને મુસ્લિમ માર્ગ જામવાનું વર્ણન આવી રીતે કર્યું છે.

‘દસમી સદી હિન્દીના આગલમાં જે મહાન બનાવો બન્યા, તમા કિરગી કોમો માથી એક પોર્ટુગીઝ કોમનું હિન્દુસ્તાનના દર્વામાં પહોંચ્યું છે એમનામાંથી એક મિરોહ સબિરનાના ઝમખથી મમુદમાં સનાર થયો હતો અને જહરે જુનમાત (એલ્બાનિયક) માથી થયને

તે કુમરના પદાર્થ પાળી આવી જતા હતા, જે કિનારાથી પાસે એક ખાડીમાં છે જેની એક તરફ પહોંચ અને બીજી તરફ એટલાન્ટિક છે અદિયા મોળ ધણી ભારે હતા એમના પદાર્થો અદિ, ચોક્કી શકતો ન હતા અને ભાગી જતા હતા એમથી કાંઈ બચતુ ન હતું તેઓ આવી જ રીતે કરતા રહ્યા, અને આ રથને તળાવ થતા રહ્યા એમથી કાંઈ દિન્દી મહાસાગરમાં બચીને પહોંચી શકતુ ન હતુ છે રે એમનુ એક વદાણુ હિ દુસ્તાન સુધી પહોંચી ગયું તો તેઓ બરાબર દિન્દી દર્વાની હાલત માલુમ કરતા રહ્યા એટલે સુધી કે વદાણુ દીઓમાંથી એક નિશ્ચાત શખ્સે જેનું નામ અહમદ મિન માનિદ હતુ એમને માર્ગ બતાવ્યો આ ફિરોઝ (પૂરેલીઓ)ના અફગરે, જેને એમનદી (એકમીરસ-અમીરન વડર) કહેતા હતા એને ચોલાની સાથે શખ્સે, અને નિશામાં એની સાથે ઘણી છુટ્ટી વાતો કરી, ત્યારે એણે નિશાની હાલતમાં રહેતો બતાવી દીધો એણે કહ્યું કે અદિયા કિનારાની પરી જતર નદિ, બંને સમુદ્રમાં હવે ઉતરતા જાય અને પછી પાછા ફરે, ત્યારે સમુદ્રના ચૈત્ર્ય તમને નહીં નહિ જ્યારે તેમણે આ વાત જાણી લીધી ત્યારે એ જાતમાં જાનવા લાગ્યો એ પછી ચોક્કીઓના ધણુ વદાણો દિન્દી મહા-સાગરમાં એક પછી એક આગવા લાગ્યા અને એમણે ગોવામાં ચોલાનુ દર્પણ યાદુ બતાવ્યું છૂંને માનિદ અગબો પ્રખ્યાત વદાણુ પરી, વદાણુ દાની કળાતો મહાન વિદ્વાન અને આ કળાની અનેક કિતાબોના એક છે એને અરબો 'અસદુલ બકર' (સમુદ્ર-સિદ્ધ)ના નકનથી ઉદ્ધરો છે હાથ બરતનના કથન મુજબ,

આ સમયે પણ અગબોની નીકળો જ્યારે કિનારાથી રવાના થાય છે, ત્યારે રવાનગી પહેલાં એના નામથી કાનિદા પદવામાં આવે છે છૂંને માનિદનું નામ અને જ્વલાનગી ખૂદ તેમ જ કિતાબોમાં આવી રીતે લખાયેલી છે "સદાણુ ને અદર્ગદ બિન માનિદ બિન મુદમદ મિન હમમ મિન કુત્ર બિન દરી બિન મુસુફ બિન હસન બિન હુમન બિન અબી મુઅલક સમદી છૂંને અબી રકાઇન નજદી" એના પૂર્વે નજદના ગ્લેનાશાના હતા બાપ, દાદા, પરદાદા બપપ મરદર વદાણુ દીઓ હતા ખાસ કરીને માનિદ મિન મુદમદને શતા સમુદ્રના વદાણુ વદામાં એદ દગ્લાત પ્રાપ્ત હતો અગબના વદાણુ દીઓ એને "રખાનુ બરત" કહેતા હતા એણે "દિગ્ગાવદ" નામે એક પદ લખ્યું છે જેમાં દગ્લાત જૈન છે અને તેમાં સમુદ્ર-વિદ્યાના સિદ્ધાંત અને દર્પણ માર્ગોના કથો વર્ણવ્યા છે છૂંને માનિદનો જન્મ અમલના દરેર જલકારમાં થયો હતો જન્મ તારીખતુ ખરી રીતે ટેંગતુ કીન છે પણ ખૂદ છૂંને માનિદના બચાવ ઉપરથી જાણાય છે કે એણે "કિતાણુ ન-દવાઇદ" ચોલાની વધના પચાસ વર્ષ પુન થયા પછી હિ સ દહષ માં લખી છે આ દિસાએ હિ સ' ૮૪૫ માં અથવા એના થોડા સમય પહેલાં એના જન્મ થયો હોવો જોઈએ મુતુ એનુ પચાસ વર્ષની વયે હિ સ' ૮૦૧ માં અથવા એ પછી થયું છે

છૂંને માનિદે વદાણુ દા રિ સત્તર અગર પુત્રો નવ અને પદમાં લખ્યા છે જેની તફરીન નીચે મુજબ છે

અલ ફેનાઈદ ઉસુલુલ બહુર વલ ફેનાઈદ એમાં વદાણુ દાનો કિતાબસ અને

તેના સિદ્ધાંત વર્ણવ્યા છે આ પુસ્તકના બાર પ્રકરણ છે જેના હેતુકાય ત્રણી સોષ્ટ, ચક્રની અઘ્રાનીસ મંજિનોની તરફની અને વાયુની બનીએ દિશાઓનું વર્ણન કર્યું છે આ અર્થ પછી હિન્દી મદામ ગર, ધરાની અખાત, રાતા સમુદ્ર અને પશ્ચિમ ચીનનાં દર્શક માર્ગો બતાવ્યા છે પશ્ચિમ હિન્દના કિનારાના સ્થળો અને દસ ગ્રહોના ગ્રહોટા ટાપુઓ કુમર (માડખાસ્કર) સુમાત્રા, બના, અનગોર (કાર્મોસા) સિનોન, ઝિન્ડિયા બદરેન, ઇબને કાદાન, (ધરાની અખતમા આવેલું છે) અને સોક્રાની મોસમી હવાઓનું પણ વર્ણન છે વાયુની દિશાઓ કા સી પચાગ ઉપરથી ટેન્વી છે રાતા સમુદ્રમા કિનારની પાસે પાણીની અદર જ્યા જ્યા પહોં આવેલા છે, તેની જગ્યાઓ બતાવી છે આ કિનાબ દિ સ ૮૯૫ માં લખાઈ છે એની દિ સ ૧૮૮ માં લખાયેલી લેખકના હાથની પ્રત પોગીસી નેશનલ લાયબ્રેરીમા સંભાળપૂર્વક રાખેલી છે

હ કિયતુલ ઇખિતસાર ફી ઉમૂલ ઇલમુલ બહુલુર આ પુસ્તક પદ્યમા છે એમા પ્રતા પના સિનાય અખાર પ્રકરણ છે પહેલા પ્રકરણમા તે ચિત્રોનું વર્ણન છે, જે દર્શાવે સફરમા કિનારો પાસે આવ્યા પછી માલુમ પડે છે બીજા પ્રકરણમા દર્શાવે હવાઓની દિશાઓ વર્ણવી છે ત્રીજા પ્રકરણમા અરબી કિમ્તી, રૂબી અને કારસી પચાગનું બતાવે છે ચોથા પ્રકરણમા વદાણુટા સાથે સખધ ધારતા મધેના સ્થળ, હમાઓના ચાનસ અને રોક વાની મોસમ અને તેમની તારીખો કારસી પચાગ પ્રમાણે દર્શાવી છે પાંચમા પ્રકરણમા અરબસ્તાનના કિનારાથી મહાવાના ટાપુઓ અને

હમશના કિનારા સુધીના દર્શાવે માર્ગોનું વર્ણન છે છઠ્ઠા પ્રકરણમા તે માર્ગોનું વર્ણન છે, જે હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધી અને ત્યાંથી પૂર્વ તરફ કિનારે કિનારે તે દેશો સુધી જાય છે જે અર્ધરેગર પ્રદેશમા આવેલા છે સાતમા પ્રકરણમા તે ગસ્તઓ બતાવેલા છે જે અરબસ્તાનના કિનારાથી કુમર બેટ, હમશના દર્શાવે ટાપુઓ અને પૂર્વના ટાપુઓ એટલે સુમાત્રા, સિનોન અને હોગતુન મહવ સુધી જાય છે આઠમા પ્રકરણમા અરબસ્તાનના કિનારાથી હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા સુધીના માર્ગોનો અતર બતાવેલો છે નવમા પ્રકરણમા પ્રખ્યાત બદગાઉના સ્થળ અને સમુદ્રની ઉગ્રાલ વિષે અર્થ કરી છે દસમા પ્રકરણમા વદાણુટાના કાયદા બતાવે દર્શાવે છે અને સાથેજ તે બદરે મુઝીની મોઝેનું વર્ણન છે, જે હવસથી રોક થઈને પશ્ચિમ હિન્દ અને ચીન સુધી મચરેનો છે અઘરમા પ્રકરણમા વદાણુટાની તે વાતો વર્ણવી છે જે ગ્રહો સાથે સખધ ધરાવે છે આ પુસ્તક દિ સ ૮૯૬ માં લખાયું છે

કસીદતુલ શુલ્કયહ એમા જિન્દહી દક્ષિણ અરબસ્તાનની રાસ ફતેક સુધી, ત્યાંથી હિન્દુસ્તાનના પશ્ચિમ કિનારા પર ગાવીકટ, દાગલ, કન્કન (કોકન), અને ગુજરાત સુધી, પછી અહિંથી દક્ષિણ અરબસ્તાનના કિનારા અને ત્યાંથી ધરાની અખાતમા હરમુઝ સુધીનાં દર્શાવે માર્ગોનું વર્ણન છે

એ સિવાય ઇબને મુન્ઝિદની કૃતિઓમા ચક્રિ-અ-જુઓ અને કસોદ બીજા પણ છે એમાથી કેટલાંમા તે ગ્રહોનું વર્ણન છે, જેના ઉદય અને અસ્ત અથવા બ્રમણી બિના ઉપર વદાણુટામા માર્ગદર્શન થાય છે કેટલાક મો-

ચરની ગતિનું વર્ણન છે. કેટલાકમા દર્શાવે
માર્ગોનો ખુલાસો છે કેટલાકમા સમુદોની લખાણ
પરોળાઈ અને ઉદાસ વિષે ચર્ચા કરી છે આ
પછીના નામ નીચે મુજબ છે

(૧) અરજીમદ બર્ડલ અન્ન શી ખલીજ
ફારસ (૨) મુખમિસલ શી ખલ્મુન બહર (૩)
અન ખલીગદ શી કયાસુસ સહય વલ સમદ (૪)
અબજમસદ શી ખલ્મુન બહર (૫) અલ અલીબદ
શી ખલ્મુન બહર (૬) અરસખીઅદ શી
ઝિ સમઆ ડલુમ મિન ઉલ્મુન બહરાર (૭)
દર્ખતુન દરાખ શી કેશીયતુલ ખરતદમાન
અલા તકુસ સફર ફિલ બહર (૮) અલફાઈ
કહ શી કિયાસ અફદઅ (૯) કબલતુલ ખરલામ
શી જમીઉફુન્મા (૧૦) કનકુલ અઅમિલહ
(૧૧) ધનિખાતુન બર્ડલ હિન્દ વ બર્ડલ
અરબ (૧૨) અધમીયહ અબખદઅ અબમકા
સિનહ અબા સિતહ અનહ (૧૩) અવકરિયહ
શી ખલ્મુલ બહર

ફ્રેન્ચ નિદાન ગેમરીઅલ ફેરન્ડે (Gabriel
I errand) છબ્બે માનિદની આ બધીય
કૃતિઓને વળુ દળાર લગોમા એકત્ર પછે
એન્કોમારી વડે પેરીસમા છપાવાને પ્રયત્ન કરી

છે એમા 'એક ખીખા' અરબ વહાણવતી
સુલેમાન બિન અહમદ અલ-મહરીની
પણુ ખાસ દૃષ્ટિએ શામિલ કરેલી છે

પૂર્વના તુર્કી અમીરલ બહર (એ.મી.લ)
સીદી અલી કેદાને તુર્કી બાપામા એક રિહતા
પૂર્ણ પુસ્તક વહાણવતીની વિદ્યા વિષે લખ્યું
છે, જેનું નામ 'મુલીન' છે છબ્બે માનિદની
'અન ફાર્ફદ' અને 'અન દાહિયદ'માંથી મહેટ
લાગે અનતરણ કરણ છે પ્રતાવનામા આ
ખન્ને કિતાબોનો દવાનો પણ આપેનો છે

આ લેખના આધાર (૧) ખેરદીન
અરકાલી ફૂત, અલ-અઅતામ લાગ ૧૦
(૨) જુરુજ જૈદાન ફૂત તાગીઅ આદામ
અઅ હુમતુન અરખીમલ તાગ ત્રીજે પાનું
૨૨૪ (૩) અનગાસ સરકૈસ, મુઅજિમુન
મતઅઆત (છબ્બે માનિદ) (૪) મુઅમદ
કિસામ અની ફૂત મુન્નિદનદ અન મગમેકૈલ
ધમી અલ અરખી લાગ ૧૬૦ પાનું ૨૮૫
(૫) ફહરિસ્ત દાફત કુલુમ અન-અરખીયક
લાગ છબ્બે

(નારીખના તત્રી હકીમ સૈયદ સમ્મુ'લાહ
અદરીના લેખ ઉપરથી)

બહમ્બે ઇકબાલ, કઠોરના

ખીનત વર્ષના પ્રગટ થયેલા પુસ્તકો

સુહમ્મદી દર્ખણ મૂલ્ય ૦-૧૨-૦ (પોસ્ટેજ ૦-૨-૦ વધુ)

છબ્બે સિરાજ ૦-૬-૦ (પોસ્ટેજ ૦ ૧-૦ વધુ)

— તૈયાર થતા પુસ્તકો :—

ઇકબાલ સીતલી માટીના ઘડા . ફાખ માતરી,

સ્ટોકીસ્ટ — શ્રી તાદિર સ્ટોર્સ ટ વરસોડ, સુરત

૧ ઉર્દૂ સાહિત્યમાં નવયુગની વાણીના પ્રથમ ગાયક
અને સુસદ્સના મશહૂર શિલ્પી

કવિ હાલી

[૧૮૩૭-૧૮૬૪]

લેખક

અનુવાદક

ધીરેન્દ્ર મુખે પાઠ્યાય

મણિલાલ અલગાની

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં કરિ હાલીનું નામ અમર છે, પરંતુ આપણે તેમના વિશે ખાસ કાંઈ જાણના નથી આજના સાપ્રદાયિક અટસ વખતે તેમની કથા ખાસ કરીને રમરણીય છે. આપણે કે તેઓ શાહીયતાના કવિ હતા—“અખડ ભારત”ના સેનક હતા.

મારૂં એમ માનવું છે કે ભારતની વિધ-વિધ ભાષા અને સપ્રદાયોની વચ્ચે ભાવોની આપને સાપ્રદાયિક મિલનમાં મદદકર્તા છે આજે આપણે પરસ્પર કેમય મળી શકતા નથી તેનું પ્રધાન કારણ આપણો આત્મિક અપરિચય અને પરસ્પર પ્રતિતી શ્રદ્ધાહીનતા.

તો પણ એકવાર આપણી વચ્ચે વિચારોની આપને નિરકુશપણે ચાલતી આજે આપણો મળતા હજવાનો બાલ સુયોગ વધે છે પરંતુ અતરમાં આપણે ઉત્તરોત્તર ચિંતિત થઈ જઈએ છીએ.

સેકા કરતા વધારે વર્ષો પહેલાં ઈ સ ૧૮૩૭ માં એક જૂનવાણી મુસ્લિમ પરિવારમાં કરિ હાલીનો જન્મ થયો હતો બાળપણથીજ તેઓ સાતત પઢનિની રેગી ઝળવણી પામ્યા હતા પછી મોટા થયા ત્યારે અંગ્રેજોનો અઠાસ ક્યો અને આધુનિક ભાવ જગતની સાથે પરિચય થયા આઠવિકા અર્થે પહેલવહેલા થોડો ખાન દિલ્હીમાં “યંગ અરબી વિદ્યાલય”માં વાંચકીરી કરી એ વખતેજ એમની કવિ રીકેની કાર્તિ સમાજમાં પ્રસરી ગઈ અને

નિઝામ બહાદુર પાસેથી તેમને માસિક ૩૦ (૩૫)ની સિંચવટિ (પેન્શનરશીય) મળી પાછળથી એ વધીને ૧૦૦ રૂા થઈ હતી છત્રી વરસની વયે એમના જે કાવ્યો પ્રગટ થયા હતા તેમાં “ગાનિમ” અને “શાઇકતાર”નો પ્રભાવ નજરે પડે છે ઉર્દૂ ભાષામાં તેમણે અનેક સુદર ગઝલો રચી છે “હીવાન” એ એમનો પ્રથમ કવિતાગ્રંથ એમાં આપણને પ્રેમરિલાસી અને ડપમુખ્ય કરિનો પરિચય મળે છે “શૈર બા મધી” નામના ગદ્ય ગ્રંથથી તેઓ કવિતાના સમાયોગ્ય તરીકે વિખ્યાત થયા છે “ખરખા નટુ”એ એમનું નટુશીવાનું કાવ્ય છે તેમાંનો કેટલોક ભાગ ટામસનની “સીઝન્સ” અને કાલિદાસના નટુ સહારને અનુક્રમ છે “નિશાતે ઉમ્મીદ” આપણું જયશાન છે “દુખ્ખે વા ન”માં પ્રાસીની હૃદયવેદના અને કવિનો દેશાનુરાગ સુદર રીતે વ્યક્ત થયો છે સ્વદેશને અનુનદીને તેઓ કહે છે—

“રવર્જ મળે તો પણ તારી એક મૂઠી ખાકનો પ્રિતિમય નથી કરવા આહતો”

ભારતનેજ તેઓ પોતાનું વતન માનતા અને ધણી કવિતાઓમાં એનેજ વદના કરી છે ભારતના આદિમ અધિવાસીઓની દેશ-પ્રીતિએ તેમની કવનતાને બેઝિંગામી કરી હતી આર્થોને હાથે અનાર્થો પરાગિત થયા હતા પરંતુ દેશની માટી છોડી નહોતી સેકેડા સુકેટો વેદવા છતાં પણ તેઓ દેશની માટીને વળગી રહ્યા હતા.

મદની ગતિનું વર્ણન છે કેટલાકમા દર્ષાઈ
માર્ગોના ખુલાસો છે કેટલાકમા સમુદોની લખાઈ
પણીગાઈ અને ઉગાઈ વિશે ચર્ચા કરી છે આ
પદોના નામ નીચે મુજબ છે

(૧) અરબીગઢ બર્સ અરબ શી ખલીજ
કાગમ (૨) મુખમિસલ શી ઇદમુન બદર (૩)
અલ ખલીગઢ શી કયામુસ મદલ વત રામઢ (૪)
અલખમસલ શી ઇદમુન બદર (૫) અલ ઝલીબદ
શી ઇદમુન બદર (૬) અસ્સખીઅલ શી
ઝિલ સમઆ ટલુમ મિન ઉદમુન બદર (૭)
દર્જતુન રાખ્ય શી ટ્રીપતુલ ઇસ્તલાવ
અવા તર્કસ સર ફિલ બદર (૮) અવકાશ
કહ શી કિયાસ ઝહઢઅ, (૯) કખલતુલ ઇસ્લામ
શી જમીઉદ્દુન્ના (૧૦) કનલુત અઅમિસલ
(૧૧) ઇન્તિખાતુન બર્સ હિન્દ વ બર્સ
અરબ (૧૨) અબીયલ અલખલ્લ અવમકા
સિન્હ અવા સિતલ ઓઢ (૧૩) અવલિયલ
શી ઇમુલ બદર

ફ્રેન્ચ વિદ્વાન ગેમરીઅલ ફેરન્ડે (Gabriel
Ferrand) ઇબ્ને માજિદની આ બધીય
સિચોને ત્રણ દળાર લગોમા એકત્ર પહો
એકાગ્રાશી વડે પેરીસમા છપાવીને પ્રગટ કરી

છે એમા 'એક ખીજા' અરબ વહાણની
સનેમાન ખિન આઠમઢ અલ-મહરીતી
પણુ પાચ સિચો સામિત કરેલી છે

પૂર્વના ટુર્કી અબીફલ બદર (એબી લ)
સીદી અલી દેદાને ટુર્કી લાખામા એક વિહા
પૂર્ણ મુતક વહાણવટાની નિષા વિશે લખ્યુ
છે, જેનું નામ 'મુહીન' છે અને માજિદની
'અન ફાઈલ' અને 'અન હાદિયલ' માથી મોટે
ભાગે અવતરણ કરેલ છે પ્રસ્તાનામા આ
જાને કિતાબોના હતાનો પણ આરોનો છે

આ લેખના આધાર (૧) બે હીન
અરબી ફૂત, અલ-અઅલામ લાગ ૧૦
(૨) ટુરુથ ઝેલાન ફૂત તારીખ આદાન
અન લુગતુન અરબીઅલ લાગ ત્રીજો પાનુ
૨૨૪ (૩) અનઆસ સરકેસ, મુઅજિમુન
મતઅઆત (ઇબ્ને માજિદ) (૪) મુદમઢ
કિયામ અની ફૂત મુન્દિનલ અન મન્ મેફલ
ઇબી અન અરબી લાગ ૧૦૧ પાનુ ૨૮૫
(૫) કહરિરત હાફન કુતુબ અન-અરબીઅલ
લામ હજો

(તારીખના તત્તી હકીમ સેયદ રમઝ લાહ
કાદરીના લેખ ઉપરથી) -

બાંહે ઇકબાલ, કઠોરના

ખીજાં વર્ષના પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો

મુહમ્મદી દર્પણ મૂલ્ય ૦-૧૨-૦ (પોસ્ટેજ ૦-૨-૦ વધુ)

ઇબ્ને સિરાજ ૦-૬-૦ (પોસ્ટેજ ૦-૧-૦ વધુ)

— તૈયાર થતાં પુસ્તકો :—

ઇકબાલ સૌતી માટીના ઘડા • ક્રમ માતરી,

સ્ટોડીસ્ટ — પ્રી પ્રોફેર સ્ટોર્મ ટ વરસાક, સુરત

કવિ હાલી

[૧૮૩૭-૧૯૧૪]

લેખક

ધીરેન્દ્ર મુખે પાધ્યાય

અનુદાતા

મણિલાલ અલગારી

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં કવિ હાલીનું નામ અમર છે, પરંતુ આપણે તેમના વિશે ખાસ કાંઈ જાણતા નથી. આજના સાપ્રદાયિક અટક પાત્ર તેમની કથા ખાસ કરીને રમરણીય છે. કારણ કે તેઓ શાહીયતાના કવિ હતા—“અખડ ભારત”ના સૈવક હતા.

મારે એમ માનવું છે કે ભારતની વિશેષ લખા અને સપ્રદાયીની વચ્ચે હાલીની આપને સાપ્રદાયિક મિલનમાં મદદકર્તા છે. આજે આપણે પરસ્પર કેમય મળી શકતા નથી તેનું પ્રધાન કારણ આપણો આત્મિક અપંગિ-ચય અને પરસ્પર પ્રતિની પ્રદાહીનતા.

તો પણ એકવાર આપણી વચ્ચે વિચારોની આપને નિરકુલપણે ચાલતી આજે આપણો મળા હળતાનો બાહ્ય મુયોગ વધે છે. પરંતુ અતરમાં આપણે ઉત્તરોત્તર વિચિન્ન થઈ જઈએ છીએ.

સૌ કરતા વધારે વર્ષો પહેલાં ઈ.સ. ૧૮૩૭ માં એક જ્ઞાનપ્રણી મુસ્લિમ પરિવારમાં કવિ હાલીનો જન્મ થયો હતો. બાળપણથીજ તેઓ સનાતન પદ્ધતિની દેશી ંજવણી પામ્યા હતા. પત્રી મોટા થયા ત્યારે એ એકાદનો અભાસ કર્યો અને આધુનિક ભાવ જગતની સાથે પરિચિત થયા. આધુનિક અર્થે પહેલપહેલાં થોડો જખન દિલ્હીમાં “યમ અરબી વિદ્યાલય”માં શિક્ષકગીરી કરી એ વખતેજ એમની કવિ તરીકેની પ્રતિ સમાજમાં પ્રસરી ગઈ અને

નિઝામ બહાદુર પાસેથી તેમને માસિક રૂ. ૭૫ની શિક્ષકગતિ (ગ્રાન્ટ) મળી. પાછળથી એ વધીને ૧૦૦ રૂ. થઈ હતી. છંદશ વરસની વયે એમના જે કાવ્યો પ્રગટ થયા હતા તેમાં “શાલિન” અને “શાહકતાર”નો પ્રભાવ નજરે પડે છે. ઉર્દૂ ભાષામાં તેમણે અનેક સુદર ગઝલો રચી છે. “હીવાન” એ એમનો પ્રથમ કવિતાગ્રંથ એમાં આપણને પ્રેમવિલાસી અને રમરુગ કવિનો પરિચય મળે છે. “શર બા શર્હી” નામના ગદ્ય ગ્રંથથી તેઓ કવિતાના સમાલોચક તરીકે વિખ્યાત થયા છે. “શરબા ંવુ” એ એમનું ંવુનીલાનું કાવ્ય છે તેમાંનો કેટલોક ભાગ ટામસનની “સીઝન્સ” અને કાલિદાસના ંવુ સહારને અનુરૂપ છે. “નિશાતે ઉમીદ” આશાનું નવનિર્માણ છે. “હુબે વનન”માં પ્રવાસીની હૃદયવેદના અને કવિનો દેશાનુરાગ સુદર રીતે વ્યક્ત થયો છે. રવેશને અનુનદીને તેઓ કહે છે—

“રવર્થ મળે તો પણ તારી એક મૂઠી ખાકનો પ્રિતિમય નથી કરવા આહતો.”

ભારતનેજ તેઓ પોતાનું વન માનતા અને ઘણી કવિતાઓમાં એનેજ વદના કરી છે. ભારતના આદિમ અધિવાસીઓની દેવ-પ્રીતિએ તેમની હૃદયનાને ઊર્ધ્વગામી કરી હતી. આપોતે હાથે અનાથો પરાગિત થવા દતા પરંતુ દેશની માટી છોડી નાંખતી સેકેડો સેકેડો વેદવા છતાં પણ તેઓ દેશની માટીને વળગી રહ્યા હતા.

‘હિ હુ, મુસનમાન, બ્રહ્મ, બૌદ્ધ જે
તોય તેને તું પારકા ન ગણીશ એ બધા રૂ
દેવના સત્તાનો છે સ્વનેહ દ્રષ્ટિથી બધા તરફ
બુદ્ધો તેઓ નયનના મંજિ કે રસિયનું
મગ્ધ્ય હૃદયને હો તો સાને પોતાના મળુએ”
નિ સંત અને બિહારા રાંદુને કવિ
કહે છે -

“અરસદ છોડી સૌ બચ્ચન થાઓ નિદા
અને અપમાનના તમે બહુ દિશ્ય હુબ્બા હુને
સરને બગાડો ને અમાનપૂર્વક તેમને છૂટા
લીખવો”

ભારતના કુસપ અને ગુરુરિષ્ટેડ એની
અધીશતિના પ્રવાન કારણ છે આ રોચનીય
હિનતાથી કરિ બધા અનુભવે છે તેઓ
કહે છે -

‘બચ્ચના કયાય આનુ તાંદ શોધ્યુ નહિ
જહે-નયા લાઈ લાઈની સાથે અમે છે અને
સનુ બની સમે જોલો રહે છે પોતાનો હોવા
છતા પારકાની પેટે તરર કરે છે નેઓના
આશુમા પ્રેમ નથી તેઓને મારે ધર્યુ એમ
મર છે”

આત્મકથ્થ એ રાંદુના અવનાશનો પય
છે, એ વાત તેમણે વાગવાગ દેવાસરીઓને
સળગી છે આપણામાના કેટલાકે એ સળગી
કે-કેવાકે દહી નથી સળગી

“મુદ્ધસ” રચનામાં એમણે પોતાના અ-
સધારણ્ય કૌશલનો પરિચય આપ્યો છે “મુદ્ધ
વ બજારે હું-નામ” અચર ઇશ્વરનું હિમાન-
પત્ન નામના પ્રથમા હું-નામની વનમાન
આત્મિક મારે તેમણે હું ખૂબ પ્રગટ કર્યું છે
અને સૂત્રકાળના ગૌરવનો પુનરુદ્ધાર કરવાનું
રસન જમાડ્યા સાથું છે એમના છૂટાના
અનિમ વયોના કાન્ધોમા હું-નામની વાનનુર

અન્ય છે પણ એમા સકુચિતા કે કે
નીનિનુ સમર્થન નથી

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં તેમનું સ્થાન અસધા છે
છે તેમની ગદ્યના અને શુરુકસો ઉર્દૂ કાવિ
ના પંચ સપદ છે પ્રકૃતિશ્રીતિ અને માન
એમ તેમના કાન્ધોમા કેર કેર અગ્રી રવો છે
ઉર્દૂ સાહિત્યમાં તેમણે જ નવપ્રકારી પાણી પ્રથમ
સળગાવી છે અનુક્રમિક રૂપ રૂનિમણી
ઉર્દૂ કવિતાને તેઓએ મુક્તિ આપવા મથા છે
સ્વાર પછીના હૃદયવા વગેરે પ્રતિબિંબ તેઓ
પથપ્રદર્શક છે રાષ્ટ્રીયતાના ઉન્નયક તરીકે
પણ તેઓ રમ પડ્યા છે

સ્વાય ગતિત સામ્રી દીવાનો તેડી રાષ્ટ્રી
મતાના રાજમાર્ગે જહાર પાવા તેમણે આદ્યના
કર્તુ હતું તેમના અવસાન પછી અજે રજ
વર્ષે પણ આપણે એ અવનાશને જમાન
આપી રહ્યા નથી

રાષ્ટ્રીય પ્રગતિનાં જેઓ અભિનામી છે
તેઓનું કર્તવ્ય છે કે રાંદુના ભાવતાયોગી
સાથે રાષ્ટ્રના હોડાનો પરિચય દાવવો પ્રતે
વચે સ પ્રદાઓ વચે, જે આ ભાવનન મિતન
મેળ સાધી ગણ્યે તો મેં જોરનરની તીનના
કદાચ શમે બચ્ચના લેખોના આ રિપરમા
જવાબ પારી છે સમગ્ર ભારતીય ભાવના
બચ્ચના ભાવમા વહેવપાડવાનું તેઓનું કર્તવ્ય
છે બચ્ચના મુસ્લિમ યેમનાં બચ્ચની
પ્રત્યે અને ઉર્દૂ ભાષાના ઉત્તર ભાવાને સર્વ
સાધારણ્ય અને વિષયન બનાવી બચ્ચના ભાષા
મારફતે આમ જનતામા અચાર કરે તો તેઓ
પોતાના રાષ્ટ્રનું તેમજ અન્ય રાંદુનું પક્ષ
મથાર્થે કલ્યાણ સધરે *

* બચ્ચની પ્રશ્ની

તેજુભૂ ભાષાની દૂકી વાર્તા

ગોદાવરી

મૂળ વેખર

શ્રી ચિન્તાદીશીતલ્લુ ગારૂ.

અનુવાદક

જનાબ ગુલામ હુસૈન મુમ્તુઝા સાહુખ

સંધ્યાનો સમય હતો સૂર્ય, સોહાગણીની જેમ મૂખ ઉપર હળદર-કૂમકૂમ ચોપડી ગોદાવરી નદીના નરિજ નીચા સ્તર કરવા ઉતરી રહ્યો હતો પશ્ચિમજો પોતાના માળા તરફ પાછા ફરી રહ્યા હતા, પશુઓ પશુ ધરના માર્ગે પળ્યા હતા પરસેવો નીચારતા મનુષ્યો પશુ, શહેરના સોરજગરમાથી પોતાના ગમ ભણી આગમ માટે આવી રહ્યા હતા, નાગરિકોના જીવના જીવ, નિજ કનઓમા માળીઓ જેમ ભેગા થતા હતા તેઓમાંથીજ એક પુ, ગોદાવરી નદીના કાંઠાની સહેજ માટે નીકળી પડ્યો ધણી દૂર સુધી શહેરની હતા વાતી રહી એક ગ્યજે કોષ પ્રતિષ્ઠીન પુરુષ, ઉચ્ચ કૂળની એક સનારીને ભનાગણ કરી રહ્યો હતો કે, ડોરી પી જગાએ બેગાલ કેમીકનનુ 'પનાયન' હતામ હોય છે બીજી કારે બેશગદી, હિદમાથી દર અપરાધિયે મોટા પ્રમાણમા ધસકાર્જ જતા સોના બિયર વાતચીન કરી રહ્યા હતા અને એક જ પાએ કોષ ડોનેજીવન પોતા ॥ જનપાની રેતમનો પાવન,સો અને 'પોનો ઝંવર'ના ચર્ટ ઉપર જેખાધ માગી, સાથીદારોના પેપા ની ગમ્મક ઉઘાની રહ્યો હતો

થોડેક દૂર ગયા પછી શહેરનો વાયરો બધ પડ્યો અને એક નવીન પ્રકારની સોડમ અવના લાગી, જેમા ગામડાની ખુરશ હતી

મનને ગણગણિયા ઉપગ્રવે એવી એ દવા, ગોદાવરીની સપાટી ઉપરથી વહેવાના પાદનાઓ સાથે ગ્રેન કરતી હતી, વહેવાના લીવાધમ પ્રણે, સંધ્યાના સોનેરી તડકામા ગાયા હતા, એની કુદરતી ચિત્તાર્જક રગત, શહેરની મોટરોથી ઉડતી ધૂળથી પરિત્ર હતી કાઠાની બને બાબુએ આઝાદીથી વધેથી વતરાજમા ત્રણ બાળાઓ ફરી રહી હતી એનુ દ્રશ્યમાન થતું હતુ કે, એમના અતરમા લજ્જતને રચાનજ નહિ હતુ એમ ॥ પગોમા દેશી અપન હતી શહેરની નાનુક નારીઓ જેના 'મખમલી રસીપર' નહિ અપત પગની રક્ષા માટે હતી તેથી તેમના પગોની શોભા તો નહિ વધી શકે, પરતુ એમના ચરણોએ એ અપનની શોભા વધારી મૂકી હતી ગરીબો ॥ જેના ચિચરેદાસ એમના વસ્ત્રો હતા, પશુ જનપાની નહિ મારી આપો શહેરની સન્નારીઓના મુઝાસિન પોપાઠો જેવા ટેવાયલી છે, પરતુ આ બાલિકાઓના ખાદીના જીર્ણ વસ્ત્રોમા સસુ સૌર્ધ દ્રશ્યમાન થતુ હતુ માગી-બીબેથી અને પોતાના ધરની વસ્તુઓમા એટલો તકાવત હોય છે શહેરની સનારીઓની જેમ એમના ચહેરા પી કુદરતી ખુશમન્ટીએ, કોષ એક પ્રકારની સુદર દાગડીમા બધ પડેલા પાવડાની પનાહ-ઓય નથી લીવી, એમના ચણગારમા જનપાન કે ઇંગડના નમૂના

હતા, હું એમને ગાગાયણને અર્થે દેવી રીતે સમજાવીશ. મારા માટે એ અસહ્ય ન હતું એટલે મગી એ દાઢ ક્યાં વિના હું રાખી આવી નીકળ્યો.

સંધ્યાને તે સમય, ગોદાવરી ની તેજ પગ દડી, ગામ પ્રતિ જનારા તે સ્ત્રી-પુરુષે ના ટેળા, નિત્યક્રમાનુસાર મારી અગ્નિ પુન તે વનરાજી ઉપર પથગાથ ગઈ, પરંતુ મારી સગી આગે રપટ જોઈ રહી હતી કે વનરાજી મારી રિયતી ઉપર અટકાવ કરી ગઈ હતી આ વનરાજી વચ્ચે વનદેવી જેવી હતી પેલી કિશોરીને એક વાર જોઈ લેવાની તમનનાએ મારી દ્રષ્ટિ નહીં તીરની શોધમાં પડી તે એક દેવી મુક્તિ ગણે એમને સુકા લાડન લાગી નીચે દેખી રહી હતી પેના કિશોર પણ જળગેને તથાને આ વૃદ્ધના નીચે આવીને ઉભા રહ્યો અને ઉપરની પડતા પીંગના નીચીની ટોકરીમાં સાગી રહ્યો હતો. એટલામાં બાળા ઉપરથી દૂધ કાઢી નીચે આવી ડાળ ઉપર દૂધકા મારતા પળી-ગાને તમે જોયા હશે એ સંધે થી પછીને ઉપર અગ્નિ વેલીઓ ઉપર તમે રિચાર કર્યા હશે એટલા ઉપરથી મારી પડતા પુષ્પ ઉપર લલિત થઈ દશે, અસ, અદિ પણ એજ વાત હતી.

આનનાજ એ નાનાએ કિશોરના હાથની ગી વાત કહી કિશોરે યોડીક વાર ટગમ-મગમ જોયા કર્યું, કરીને આધેડુ ધાતીયુ, મીરા ઉપર જનનાં એના જુદા પગનાં કે ન, એટલે પરંતુ રિમત અને રિધર નાનાં આ અર્થે લક્ષ્યો એની ખાનગી વાતને જાહેર કરી નહીં હતા કિશોરે દાઢ દધને એના માથે ટોકરી ચાલી અને જાણ મીરા રહે લનમના જાણ રહ્યા હતા દેશના પુષ્પો એકેક કરીને એમના

ઉપર વરસી પયા નવીના મહે ઉમેના અને ગોટના એ દૂધ તોડીને કિશોરે એની વધુમાં મુખી દીધા પળીગણો કદનાં કરી પોતાને આનંદ જાહેર કરી રહ્યા હતા, મૂરજના લાના લાના કિશોરે નહીં કામ. કોતરી ગયે રગી દીધા સંધ્યાની દીપ્તિમાં એમની મુખમુદ પ્રકાશી ઉગી ગોદાવરીએ સુલિતારા એમને આવીનાં આપ્યા જ્યારે તેઓ મારી નિષ્ટ આવી નય ત્યારે મે એમને મન ભરીને નીરજી લીધા અને તેમનાં જાનની રગ મારી કિશોરે ચના ચાલતા થયું - પડિત! હિ અમને જુનશો નદિ નીચી ડાક કરી કિશોરે જોયી, અનંતેશાં અમારા આમમાં પડી કાઢે આશો.

મને તે એમ લાગ્યું કે કિશોરીએ જાણ દેડ અને તેના પ્રત્યે અવધવે દારા મારી મળાં ઉપરની જ્યારે તેઓ ધણી દૂર નીકળી ગય અને અગ્નિ આગ, સંધ્યાના આગે અધમર સિરાય સર્વ અનોખ થયુ ત્યારે મે ગોદાવરી તરફનો માર્ગ લીધો પરંતુ મને રપટ જેવું રહ્યું હતું કે મારા ઉપર ગોદાવરી પશુ દરો રહી હતી.

૦ વગદ જાણ

વેચનાના છે.

ટાઈપરાઈટરે.

રેમિન્ગ્ટન મોનાર્ક - ૨૫૦ રાતી
 અન્ડરલુક સ્ટેન્ડર્ડ - ૨૫૦ રાતી - ફ્રેન્ચ
 પુલ્કેટ પાર્કિંગના સ્ટેન્ડ આંતર દાલતામાં
 ધી રાહેર સ્ટેર્મ
 ટાઈપરાઈટરે.

સાહેબના આલમપ્રાચીનાથી -
સુખદ. (૪)

ગીરગામ પોસ્ટ તા ૨૦-૯-૩૬

તમારો પત્ર વાંચે પુસ્તક મળ્યા અબ્બી સાળીસ વર્ષ પૂરે Persian Prosody with Figures of Speech નામનું એક નાનું પુસ્તક લખેલું, એજ ધારી ઉપર તમારે પુસ્તક લખાવ્યું છે તે અંગ્રેજીમાં છે તમારે ગુજરાતીમાં છે એટલે દોરે અને ગુજરાતીમાં આપ્યા પુસ્તકની અંતિ ધણી જરૂર હતી ગુજરાતના બે અગ્રણ્ય સાહેબરોએ શાસ્ત્રી પીંગળશાસ્ત્ર વિશે મને પહેલું જોમને હું રા રજુહોલ લાઇ ઉપમાના પીંગળશાસ્ત્ર તથા મારા બ્હાનકર પુસ્તક સિવાય બીજું કાંઈ જતાવી શકેલા નહિ

મતનમ કે શાસ્ત્રી પીંગળશાસ્ત્ર સભ્ય તે જ્ઞાત્યવાની ગુજરાતીઓને હિત થા છે, પણ તે પૂરી ખાણ માટે લાયક પુસ્તક ન હોય, તે જોઈ તમારા પુસ્તક પૂરી પાડી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી પીંગળશાસ્ત્ર જોડે મળતાપણ કે તફાવત બતાવવાની કદ જરૂર ન હતી તમે હિંદા હિતરીએ બંને લાઠીઓ પિંગળશાસ્ત્ર પરખર કયા મળતુ આવે છે અને કયા કયા તેમાં ફેર હોય છે એ બંન્ને સારી રીતે જ્ઞાતવી આપી તમારા પ્રયાસની કીમત તે ઉપયોગીતા વધારી છે

આપણું હાવના ગુજરાતી સહિત્યમાં તેા તમારો પ્રયાસ ઘણો હિતમ છે એની જોડીનું બીજું પુસ્તક મારી જાણ્યું નથી

(દી. બ.) કેશવલાલ મોહનલાલ જીવેરી

(જિમ એ એન એન બી.)

કવિઓને શાઈર અને

શાઈરને કવિ બનાવનાર

ફક્ત આજ એકજ પુસ્તક છે

અરબી પિંગળ સરળ ગુજરાતીમાં

“આર,” રાંદેરી ફૂત

‘શાઈરી’ ભા. ૧-૨

લાગ પહેલામાં -અરબી પિંગળ, છંદ પ્રકાર, છંદોની સરળ સમજૂતી, અરબી-સરકેત પિંગળ મિલન, કાવ્ય પરીક્ષાની રીત, હમ્દાદી

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

પ્રકારક - ‘વહશરી’ સાહિત્ય કાર્યાલય, સુરત.

સાહેબના અભિપ્રાયોમાંથી -
આ જોપડી ધણી આવકારપાન છે અરબી પર્શિયન છંદ રચનાના રજુહોલલાઈ ઉલ્લેખમાં અને દી બ ફજુનાલ જવેરીના પુસ્તકો દ્વારા પ્ય છે, અને રજુહોલલાઈનું પુસ્તક શિખાઈ માટે સરળ પણ નથી અરબી પર્શિયન છંદ રચનાની ભાષા ‘આર’ની પુસ્તક એ વિગતની ઉત્તમ પ્રવેશિકા છે ગુજરાતી પરિભાષા વાખી, આપણા છંદો સયે સરખામણી કરી થાઈ રહે તેવા નમૂના આપી લેખકે વિગતને સરળ બનાવ્યો છે અરબી પર્શિયન પદ્ય રચના સ મધી ફેરલાઈક જોડા ખ્યાલો પ્રસ્તો છે તે આ પુસ્તક કાંઈ ફર થશે એવા આવા રહે છે

૪ ૧૦-૩૬

કોવેજ, સુરત

Professor of English & Gujarati

M T. B College, Surat

તમારું પુસ્તક હું ઉતાવળે વાંચી ગયો છું અરબી અને ગુજરાતી વિગતની સમજ તમે બહુ સગળતાથી આપી છે પુસ્તક પદારચનાના અભ્યાસોને ધ્યાન ઉપયોગી અર્થ પડે તેવું લખાયું છે પણ એ પુસ્તકનો સૌથી ઉપયોગી ભાગ બીજો ‘પ્રાસ’ને લગતો છે આજ સુધી કોઈ ગુજરાતી પુસ્તકમાં થયેલું કે પ્રાસને લગતી આવી વિસ્તારથી સર્વોચ્ચ સમજ આપેલું મેં વાંચી નથી એ માટે હું તમને સુભાષકાદી આપુ છું, અને હમ્દુલ્લુ છું કે તમને આ તમારા પ્રયાસમાં સમુદ્ધર ફેલ મળે

મદ્રાસ, લી. ગુલેનજી

૧૬-૧૦-૩૬ (કવિ શ્રી) અરેશર ફરામજી

ખખમદારના ખદા હાલિંગ

માહે રમઝાનુલ સુખારક અને ૧૩૬૧ હિજરીનુ સેહરી અને ઇફતારી માટે

ટાઇમ ટેબલ

આ ફેબ્રુઆરી અથવા એક દીનવા પાખા માલમની ગવાલી મળેથી રોજી રાખરે ફરજ છે
જે વા બાને વડ ઈના આઠ જોવામા ન આવે તો એક માલમની ગવાલીથી મળવાનો આ માળીન
થરો નહિ તે માલમ અને તેટલે મેલવતખર દોષ તો પણ માખિત થશે નહિ બન્ને ન્યારે બે મેલવતખર
અને ધરહુઝમાર મરફ અથવા એક દીનફર મરફ અને બે દીનફર ચોવરતો આઠ જોવાની ગવાલી આપે ત્યાર
આ માખિત થશે, જો એકથી એ વરતો આ ની ગવાલી આપે તો આ માખિત થશે નહિ

નં	ઈરિતારી તારીખ	ઈરિતારી તારીખ	મેહરીનુ વખત		સુમેહ માફિક		આફતામ તુજબ	
			મુબદ્દ ટાઇમ		મુબદ્દ ટાઇમ		મુબદ્દ ટાઇમ	
	રમઝાન	સાગરનર	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી	કલાક-મી
ઈતિહાર	૧	૧૩	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
પીર	૨	૧૪	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
મગન	૩	૧૫	૪-૧૩	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮	૪-૧૮
સુન	૪	૧૬	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
જુમેરાત	૫	૧૭	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
જુમ્મા	૬	૧૮	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
સનીચર	૭	૧૯	૪-૧૪	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯	૪-૧૯
ઈતિહાર	૮	૨૦	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
પીર	૯	૨૧	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
મગન	૧૦	૨૨	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
સુન	૧૧	૨૩	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
જુમેરાત	૧૨	૨૪	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
જુમ્મા	૧૩	૨૫	૪-૧૫	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦	૪-૨૦
સનીચર	૧૪	૨૬	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
ઈતિહાર	૧૫	૨૭	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
પીર	૧૬	૨૮	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
મગન	૧૭	૨૯	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
સુન	૧૮	૩૦	૪-૧૬	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧	૪-૨૧
જુમેરાત	૧૯	૩૧	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
જુમ્મા	૨૦	૨	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
સનીચર	૨૧	૩	૪-૧૭	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨	૪-૨૨
ઈતિહાર	૨૨	૪	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
પીર	૨૩	૫	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
મગન	૨૪	૬	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
સુન	૨૫	૭	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
જુમેરાત	૨૬	૮	૪-૧૮	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩	૪-૨૩
જુમ્મા	૨૭	૯	૪-૧૯	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪
સનીચર	૨૮	૧૦	૪-૧૯	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪	૪-૨૪
ઈતિહાર	૨૯	૧૧	૪-૨૦	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫	૪-૨૫

ઉપલા લખેલા ટાઇમથી સેહરી કરવામા તાખીર (દીવ) કરશે તો રોજી રાખનારો
રોજી થશે નહિ, કારણ કે ઉલમાઓના કહવાથી ઉપનો ટાઇમ લખ્યો છે.

ઢોળ્યા નથી કરતો

પડીને પ્રેમના નુ આખરી ઢોળ્યા નથી કરતો
 નડીને આનિમનુ માન નુ ઢોળ્યા નથી કરતો
 'પનના રા મંગે ? ને નિ માળા નથી કરતો
 ધણના પનાથી ન મને તોળા પડી કરતો
 ખુ મેમાનુ કુ - માન - તા નુ નથી કરતો
 સિયાનને નિ માયા માઈ વાળા પડી કરતો
 મગાલી હખખ, હળી નડે ન પ્રેમ-માગના,
 મન મનના મનામાન ને નુ ઢોળ્યા નથી કરતો
 નિમનના નામી, ન દિનની નુયાને નુ નુ
 ના-માન નવી પ્રમાનને માયા નથી કરતો
 કલકલની નુ નુ માયુ મુઠારી નામ નુ
 નામા કામના નામને ઢોળ્યા નથી કરતો
 નાના, જોખવણી નય નાને જોખવણી
 દનને માનના ને ને ના નામ નથી કરતો

— 'જોખવણી

રવા

ઢોળ્યા નથી કરતો

પડીને પ્રેમ માં આખી ઢોળ્યા નથી ન્તા
 રાત્રિ આનિમનુ નામ હુ ઢોળ્યા નથી ન્તા
 'મળ્યા રુ મ્હેરે' ને મ્દિ મળ્યા રુ ન્તા
 ધડાના પચાવી ૮ મને મળ્યા નથી ન્તા
 મ્હુ એમાન હ નામ ન્તા ' રુ ન્તા
 રિયામને ન્દિ માયા મ્હાન રાખ્યા રુ ન્તા
 મ્હાલી રુખી, રુખી ન્તા ' પ્રેમ-માગના,
 મ્હામનના મ્હામના ને હુ મળ્યા નથી ન્તા
 નિમળના નામી, હુ દિનની મ્હાને ન્તા
 મ્હા-મ્હા મ્હા મ્હાને નામ નથી ન્તા
 હલદર રી ન્તા માયુ મ્હાલી મા ન્તા
 મ્હામે આમ ન્તા મ્હાને મ્હા નથી ન્તા
 ન્તા, મ્હામ્હાલી ન્તા ન્તા મ્હામ્હાલી હુ,
 હનને માયુ મ્હાને ને ન્તા મ્હા નથી ન્તા

—'નેખચહી

રવા

ઑક્ટોબર

૧૯૪૨

ત્રી

'વહરી' તરેરી.

અ નુ કે મ ધિ કા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
બે જાનેડ ઇદ-મરિગલત	કિયમત	૫૭
ઈદ-શરીતે	મેશમ	૫૮
ઈદનામી શિકાલુ (કુઆન)	મૌલ અ રહીમ સા.	૫૯
સમરબુલમિ (હલીલ)	'મોહર'	૬૦
આવાઝકી કુનિયા	'એકાર'	૬૧
'પ્રાણુ' પારી જાનાઓ (મઝન)	સૌકીન	૬૪
કનાવા	મૌ અશરફ	૬૫
	ત ત્રી	૬૬
પોઠ	ન વહુમરે	૭૦
'આફ શુ બરે કોષ' (મઝન)	નિરિમત	૭૩
પ્રતિસા (નવલિકા)	ઉ-મત	૭૭
'મજલ આદર હુ (મઝન)	યુપ' મહમ	૮૧
છેવટ	સાફિ બી એ	૮૨
સિદ્દિના સ-ચામ	'ચાફિ'	૮૫
દીદરે દસમ (ધન)	શિકાલ સાબેરી	૮૯
સાગે મીરાઝો (નવલિકા)	સરિતી	૯૬
કસીની	પરમાદલ સુરેયા	૧૦૦
મીની કુમારિકાના મીન	દર્-મ-દ	૧૦૧
'આય રાખુ હુ અસ તોડીને (મઝન)	'ધાલમ'	૧૦૩
સુરેયા (નવલિકા)	એમ કે મતીબાર	૧૦૪
અબગી	હાફિમ	૧૧૦
સુએઝની નહેર	મત્રાફ	૧૧૧
'ફૂલ ચાર ચાલીને'	'તકાર' મહમ	૧૧૨

વાષિંક લખાજમ નિદ-દ અને સીનેન શ. જ, ખર્ચા રા. પ પરચેસ શી. ૮

ફૂરકે નકલે પાય આના

'કારવા' ૯૦ અંગ્રેજી મહીનાની તારીખ પદરમીએ પ્રમટ થયને તેજ દીવસે પોષ્ટ કરવામા આવે છે રેપર ઉપર પ્રાક નખર દમેશા લખવામા આવે છે પ્રખ્યાતકાર મેગા તે લખવા ચકીની નહો અક નહો મળવાની કિરપાદ દિવના યાદગરએ તા ૨૭મી સુધીમા કરવી

પ્રગટ થાયું + આ ક રજો

બે સૌને ૮

ઈદ-મસ્જિદ ને

[વસત તિલકા]

નિનાદ એ ઈદ-ગમીન સદા અટ્ટી,
આવે વરી નગરી, સહુ મસ્જિદોથી
બાગી તથા મુરુ કહ મળી શુને ના,
તમેગ પાય મમયે અહીંયા અગ્રાનો
બુમ્મા—દિને નહિ કહી રમઝાન—ગને,
બાહો પરી અવશ્ય કોઈ તપ્પી દુઆએ
લા રાશની ઝગલો હર મસ્જિદે, ને,
તારે અહીં કુળી જતુ થા અધકાર

સોહ ગરી નમકરે જન ઈદ કેરો,
જાગના પૂર જાહે તન મના દેયે
ના મસ્જિદે નગમી કતી ને નિહાળી,
જામે પ્રગટ જન-મેદની કાર તારે
ઈદા તપ્પી અહીં પદાય નમાઝ હવે,
એ ગૌરવે હાજરો નિન બાગપચાળી ।

“કિસ્મત”

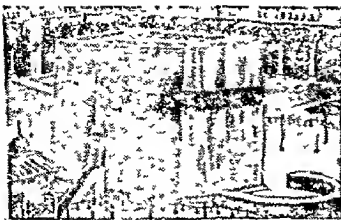
ઈદ-શશીને

[વસત તિલકા]

રમે નરા, ઈદ-શશી । તન તાનશા શુ
આને તતુ મગલયે ઝગકે બાને એ
ન્યાળી અનેક વડતો મનકે અમેય,
આનહી, હલમમા સ્મૃતિ જાગની લા
એની તરી સુદર આન વમેન લેઓ,
એ મર્વને “ઈદ મુનારક” પાખાને
કો ઈજ્જત ધનિક રક બરાય આહો,
રાયે મીકી ઈદ તપ્પી કરી કાપનાઓ

થેતા અગે, હલમ આમ બધા બને કા ર
કા રોક છે સગી ના રમઝાન કેગ
આને યના વિતીન કયાક પ્રતાહ કાગે-
જેમા જતા દિન કુળી નિન પાદ શાના
માસો અનેક, રમઝાન ફરી પામસાને,
છે કાપના વિસરીએ સહુ આન કા એ ?

“બેકામ”

ઈસ્લામી શિક્ષણ

આનહ તઆનાનુ ફરમાન / કુઆન)
મોવાના અબદુર્રહીમ સાદિક સાલુઅ

(૨૧૪) ખુદાપાક ને પોતાની રહમત (વરસાદ ઇત્યાદી) લોકો પર ખોલી દે તો તેને કોઈ શેકનાર નથી, અને ને બધ કરી દે તો તેના મિવાય કોઈ તેને ખોલનાર નથી, અને તેજ બેરાવર ઢિકમનવાળો છે (કુઆન)

(૨૧૫) હો મોમિનો! ખુદાથી ઈશ્ના રહો, અને સીધી વાત કલા કરો તો તે તમારા સર્વ કામ દુરંત કરી દેશે અને તમારા પાપો માફ કરી દેશે અને જે કોઈ અહ્લાહ તથા તેના રસૂલના ફરમાન પ્રમાણે આજશે તો તેણે મહાન સફળતા મેળવી (કુઆન)

(૨૧૬) તુ કહી દે કે ફેસલા (કિયામત)ના દિવસે કાફિરોને તેમનું ઇમાન લાવવું કઈ પણ કામ નહિ લાગે અને ન તેમને મોકલત મળશે (કુઆન)

(૨૧૭) જે લોકો ખુદાને તથા તેના રસૂલને સતાવે છે તેઓના ઉપર ખુદાપાક દુન્યા અને આખેરતમા લાનત કરે છે અને તેમના માટે તેણે હલકાઈ કરનાર અજાબ તૈયાર રાખ્યો છે (કુઆન)

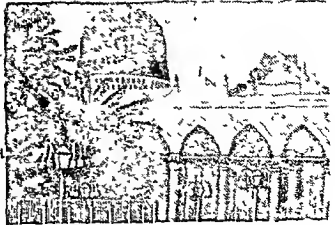
(૨૧૮) તુ કહી દે આપણે પરવતદિગાર આપણને સહને એકલા કરશે ફરી આપણી વચ્ચે ન્યાયપૂર્વક ફેસલો કરશે. અને તેજ ખુદા ચુકાદો આપનાર (અને) મદદગુ લાવનાર છે (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત)

મોહાના અખંડી હીમ રાષ્ટ્રિક માહુમ

(૨૧૪) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને ખુદાની વહમત ત્રિવાય તમારામાંથી કોઈને નેનો અમલ જનતમા દાખલ કરશે નહિ અને જલનમથી તેને ખચાવશે નહિ. અને ન મારે અમલ કોઈને જનતમા લઈ જશે અને દોષખથી ખચાવશે (મુસ્લિમ)

(૨૧૫) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને કોઈ બદો કોઈ બદાની એમ છુપાવશે તે કિયામતના દિવસે અફસાસ જરૂર તેની એમ છુપાવશે (મુસ્લિમ)

(૨૧૬) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે બદો એવો હોય કે તેના બુદ્ધિથી પાટોશી અમનમા ન હોય તે જનતમા દાખલ થશે નહિ (મુસ્લિમ)

(૨૧૭) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે દિવસ, બકર ઈદના દિવસમા અને રમઝાનની ઈદના દિવસમા રોઝો રાખવો હુકમ નથી (મુસ્લિમ)

(૨૧૮) સ્વ. ગાંધી સંસ્થા દુર્ગમ (દત્ત) ને જે લોકોમા તેઓની આયતી હાકેમ હોય તેઓત બહુ થશે નહિ. (બુખારી)

સ્મરણાંજલિ !

"મા ! મા ! મા ! ! !"

પણ મા હોય તો જવાબ આપેને ?

'મેટા આંખો ? સામે તો છે ?' આમ કહી જાયો નોકરીએથી થ જતો સારે નાતા કરેની, એના એ જ્ઞાન ભર્યા લખ્ખો મને છેકજ નાનો બાળક બનાવી દેતા આજે 'મેટા આંખો ?' એમ જ્ઞાન સોયા શમ્બોની નવાનનાર માતા નથી

પરમ આત્મી પડ્યો છે બાળકોના ભયો ભાઈર્ય મરમા જ્ઞાન મોયા હમ્બો રમે બાળકોના દેહાને ક્યાવનાગ દાદીમા વહુઓને કામ મૂવવનાગ સાસુ, આસનગ ગનીયાને ભરેની મુઠ્ઠીથી મનોમનાર, અને કાલે પલ પોનાના આ ભેટી પાડે ન કાકનાર અને મરીમોની 'કાઈમા', અને માગી ના ખોખર જલન નશીન થઈ છે !

તા ૪-૧૦-૪૨નો દિનમ માગ માટે કનનમીમ ઉઘો પોસ્ટમેન પત આપી મરો, તેમા બાઈએ લખ્યુ હતુ તા ૨-૧૦-૪૨ ની મરે 'અમમા માટેબ મુજરી મયા છે ને તા ૩-૧૦-૪૨નો રોજ મવારે દાનામ્યા છે' કુ કનનમીમ મરતી માનુ મુખ પણ જોઈ ન શકયો, ને તેની કથ પગ મૂકી માટી નાખવાથી પણ અમમરો !

"શુ મા મરી ગઈ ?" હૃદય નિરંતર રહુ અને આંખોને જવાબ આપી દીધો. જગન પર કનમ કગલો કરનાર અને અનેકની ઠેકડી ઉડાવનાગ પત્થરીયા નિજમર પીગલ્યુ ને ઉમરમા કામ વેળા બાંચેન રોનાર 'મેમર' નાના બાળકની પેડે રડી પડ્યો

દિન માનતુ નથી "શુ મા મરી ગઈ હશે ?" આટલી મોગી ઉમરે મા જતા મને જણાયુ કે મહર કાલ નથી કુ ખરેખર યનીમ છુ !

મુદા કોઈની માને ન મરે !

"મા ! મા ! ! એા, મા ! ! ! કુ તારો એમનો એક દી રો કથ પગ કન મગવવા આંખો છુ તુ જવાબ કેમ નથી આપતી ? શુ આ નિઃકરથી તુ પણ રિસાઈ છો ! જગન પર દસનાગ દોગી દીકગના પાપ તુ નહિ માથ કો ? જવાબ નહિ આપે ?"

"મારી મા કથમાથી પણ મને જવાબ ન આપે એ કેમ બને ?"

"મા ! મા ! તુ જીવતી છો મરી નથી ગઈ, એમ માફ દિન કહો છે દેહ કથનનીન થયો, નહ જગનનશીન થઈ બને પણ નાના તારી મમતા તો જીવતીજ છે ને !"

માતાની મમતા અનર નહેવા નમ્મછ છે, છતાં "હુ અમમા ! તુ જગન નશીન થઈ ? હુ એ ! ઇત્તા લિલ્લાહે વ છતાં ઇલથહે રાજેદિન."

— "બેકાર"

અલ્લખ કી દુલ્હન દોર ને

રેવલ્યુશનરી

જી. B. મુલ્લે

૧ આરાઝી દુન્યા કે મેરને! 'સોનીના
સો ને હુવારને એકા' એ કહેવતચ ચાલિના
નિવેદનથી સાચી પડી છે આપણા સંકડો
આમેરાનેના નિવેદનેને એ નિવેદન ટીપી મધુ
છે, ચર્ચાએ અગ્ર પીધા વગર એ નિવેદન
ફેક્ટ્યુ હશે! અને તેથીજ જરા શરમ હતું ને?
જયકર સમુદ્ર કે સર સીમનલાય સેતલવડ
જેવા ઠંડા માટલા પણ જરા હાજ્યા, તો
ખીજની શી વાત કંચી? સમાધાન કરનારા
અનેક આસ્થાઓ અતે દોડી દોડીને યાજી
મયા છે કાઠ્ય સરકાર આ વખતે વધુ મ્હમ
ખાતી છે કાઠ્ય પશુ ઉપાયે કાઠ્યેસી અજવાળને
દાખી દેવાનો સ કરે નિન્ધા કર્યો છે અરવારો
ચિનાના ઘેરા જેની કાગેસના અનુપાયોએની
હાવન છે આમેરાનેને એવમા જતા પાછના
એને કમ ગમ પડતી નથી તોફાને દલ્લુ
યવજ કરે છે સરકાર સત્તાના ભેરે તોફાની
તલોરે વ્યાવવા આહે છે તો સમીગના દેડકાની
જેમ કયાય પાછો ઉભાઓ આવે છે! મતબ્બ
કે દેશમા દલ્લુ રાતિ રચપાછ નથી દાઝ તો
મડામાદને ઉકેલ આવે એમ જણાવું નથી
જેથી દાસ તો આપણે કુચ્છા માગીંગેજ એમા
રોગુ હીક છે કે,

"કમ કર મેરે દાલ પર અય કરીમ!"

૨ ખીજા મેરાચની વાત કેજ ચર્ચાઈ

અચાઇને મસાઈ મઈ હનાં ખીજા મેરાચો
ઉભો ન થયો તે ન થયા! અતે વાગના
વળગતાઓએ કહી દીધું કે કાણે કહ્યું હતું કે
અહુ વ સમા ખીજા મેરાચો ઉભો થયે? મેરાચો
એ કમ વળને માત્રો નથી કે એકજ
વિસમા કોમે કડી ચકાય? જતા રાદક છે કે
અતેય ભારેલા અગિની જેમ ટીમોની કે
વોદમાના નારમા કુખડી મારીને આખા પછી
વધુ જોરે પગ આપ્યો છે ત્રીસ-ત્રીસ દિવસની
ધમપછાડ પછી પણ ટીમોનીકાના વળકે
રેલીનમેડના પાધરમા ફાનમેમને ફાયરા દીમા
નથી બળ્લે અઠાણિયા મુખી તો દયોદાથને
બાયોમાયની ધરવરની તાગર થઇ જતા દલ્લુ
બીટનરને ગજ ખતો નથી! ઉત્કુ નીમોથી
કામે વાવવગાથી વેતારના માડ્યું છે ન્તે આ
એકાદ અઠાણીયામા ટીટલગના શેનિમે કમ
ધોમે તો હીક નાદનર પુત બન્ક પડતા
લીટલગની એ સ કે નના પાળીમાજ ખેસાં જવા
સર્વઈ છે! મદુ દોડીને કાઠ્ય મકા જવા તેમ
બધેય મેરાચે જર્મન ધામ ચબી નવા છે
ગીમગને મેરાચે શેમેલને પમુ રાદોચે તાર
ચદો મયો છે પનુ બહુ મરાએતુ આપણ
આમુ સરકર આમગયુ કરે તો પમુ પડાયને?
અમે તો દલ્લુય કહીએ મીમે કે લાલ બવવા
કરતા તદનાર ખનયમા મચા છે!

તો ટકરાળમા સોના મહેરોના સીંચા છાપીને બહાર પાડતા, રાત રિવર ટકરાળ ચનગીએ અને મિનિટ મિનિટ ચોક ચોક સોના મહેર બહાર પડે તો એ કરજ પુર ચતા ડ લાખ વર્ષ વીતે !” આ બધા આકેશ ગમ્યા પછી અરુચિય થાય છે કે આપણે લાણીને મહેરે ચટ્યા છે ને લાણી ન હોત ને આપા આકડા મણુના કે જાપાય વચ્ચા ન આવતુ હોત તો કેટલા મુખી હોત ? આજે લાણીનામથી સેડે ૭૫ ટકા માણુરોને તો ‘સાકાઈતુ શુ પંચામ આગો !’ ‘આપણુ શુ થશે ?’ એ ચિતાનાજ ઉધ આવતી નથી ત્યારે લડાઈ કયા ચાને છે ? જગતના શુ થાય છે ? મુખિતો શુ ખર્ચ થાય છે ? એવુ કશુજ ન જાણનાર માણુસ આખો દિવસ તચીત બની શ્રાવે ત્યારે આરા મથી ઉઘી ચકે છે આજે પુરોપતા લાણીના એએ જગતને એવુ લડાઈની માથું છે કે શતિ-ત્રીમીએ તો દવે અભણુ રહેવાગાજ સલામતી સમને છે ।

૦

સિયોન સરકારથી મંડીને નિલાય મુખી ની ખાખતોમા ધણુ ખડ દિલ્લુ એ.જીમણુ છે, જતા “હુ તારી આખગા આગળા ધાલુ ને તુ મારા મોમા આગળા ધાવ ” નેની નીતિ દર્શાવી ન્હુ છે દિહી મજુરોને સિયોનમાથી દેનરદો દેનાનો ધરો તો પસાર થઇ ગયો કેજ એ ઉપરાંત હજુષ દિદ ડિગેવી ધરા તો ચનાજ જાય છે એક તન્દયી તો આમ સિયોન દિલ્લી સાથે હાલેંગ ગમે છે અને બીજી બાજુથી દિલ્લા ચોખા ઉપર આધાર ગમે છે દિલ્લાથી ચોખા લેના માટે સિયોનના વડ

પ્રધાન ખેરન જળતિવક દિદમા આની પટોચ છે અને હ મેશા સિયોન પર ચારે હાય રાખ નાગ દિહી સરકારે “ધરના હોકશા ઘટી મા છે” તેની પગવા કપાં વગર એ ઉપાધ્યા આટો દેનાનુ નક્કી કર્યું છે દિદમા ચોખાન અજાને પોકાગ ઉમે છે, તે જના આ કવેજાની સખાવત કરનામા આવી ડે સિયોન ચોખા આપણતુ વચત દિહી સરકારે દા દીડુ છે દિહી અન્કાર પાનાવાને અજાખમણ મણુ, પારડને નકાના મણુકની નીચે દના છડત ।

૦

મનરાન અને વિદ્વાની સમન જુન મમરવા ઉકેલવી મુશ્કેલ છે હાલની બે બાજુ જેવો એ પ્રાન છે ધનવાન પોતે મુખી હોા બીજાને દુખી કરવાની નક્કિ ધરાવે છે ત્યારે વિદ્વાન પોતે દુખી હોઈ બીજાને મુખી કરવાના સ્વપ્ના સેવી શકે ને જાગરમા પેલા લઈને જલએ તો જવાન મળે છે એ કમાય પેસા જમા કરાવી સકાય છે મીએડર કરવામાય પેસા આપના પડે છે આમ ખોમખ પેસાની જરૂર પડે છે પોરટયળા મનીએડરને બદલે અછલને એડર રિતકારતા નથી । કેહની પજુ દુકાને તમે અછલ આપીને રોગ આટાય લાડી સમતા નથી । બેડના કાઉન્ટર પર જલને તમે એ તેડની અછલ લાવો, પજુ બેડવાળા દગીજ તમાગ સેવોંગ ખાનામા અછલ જમા કરનાના નથી । મનલજ કે અધેય બરડારમા ધમા ચાી ચકે છે, અછલ માલતી નથી એટલે કે ધનમાણુ મેરીએ ને ચોંટ, મજગમા કે એકમા, પોરટમા કે હોટલમા અધેય ચારે

છે. ત્યારે એવી જગ્યાએ એકલા દોરા વિદ્યાર્થી
કોઈ બાવ પૂછવું નથી અવગત એવા મુર્ખો
કે જ્યાં ધનની જરૂર પડતી નથી અથવા ધનને
કોઈ પૂછવું નથી એવા સુરોઝામાં અચ્છતનુ
અવધ્ય હોય છે, એવા મુલકોમાં વિદ્યાન ક્ષત્રી
સહે છે.

ધાર્તી પર બારે ધનવાનનું રાજ હોય પણ
અનન્યા વિદ્યાન રાજ અનાવી શકે છે। પૃથ્વી
પર ધનવાનનું રાજ હોય તો મમ્મળ પર
વિદ્યાન રાજ ચલાવી શકે મતલબ કે જ્યાં
ધન નથી જગ્યા ત્યાં અચ્છત જગ્યા શરૂ છે
સામાન્ય રીતે જોતા ધાર્તી પર અચ્છત કરના
ધન ઉપયોગી વસ્તુ દેખાય છે, પણ બારીક
નજરે જોશો તો સમજાશે કે ધન એટલું કુશળ
માટે અને તેને જાળવી રાખવા માટે અચ્છતની
જરૂર પડે છે મતલબ કે અચ્છત વડે મિન
મળી શકે છે, પણ ધન વડે અચ્છત વેચાતી
મળતી નથી ધનવાનની મોટરે જ્યાં અટકે છે
ત્યાં વિદ્યાનનું ગાંઠ ધમધમાટ આગળ રૂપી
ઘડે છે ઉદાહરણ તરીકે ધનવાન પરનેટની
ફાનસ સમાન છે એ ફાનસમાં જ્યાં સુધી
ધાર્ષણિક પ્રાર્થના હોય ત્યાં સુધીજ એ પકાસ
આવી શકે છે, પણ તદ્દિય પણ વિદ્યાનનો
આગ્રીવા જોવો છે, અધકારમાં પણ એ મદદ
સ્વયં પ્રકાશ આપનાર કરે છે જ્યાં ધનવાન
અને વિદ્યાનની વધુ કસોટી કરવી હોય તો
એમને પહેરેને લુમ્બોજી કોઈ અનુગ્રાહ પ્રદેશમાં
નહાવી દે!! ત્યાં જેની કીમત વધુ અધિક
તે બરોડા.

માથુ પચાલી ઝાખનાઓ હાય, હાય;

રૂપની તારી જાઓ હાય, હાય,
પ્રેમની મારી નહાઓ હાય હાય,
જોઈ તમને મારે દિલ જોડી હોડે,
આ યુવાની આ સ્વપ્ન જોડે હાય, હાય,
સૈન મુજને ક્યાય પણ મળવું નથી;
પ્રેમમાં પણ વેદનાઓ હાય હાય,
આપના આધાર પર ઊડી હતી;
માથુ પચાલી ઝાખનાઓ હાય, હાય,
કાળથીએ ફર થઈ ડા' બદલ્યા
મોઢ નાખી મુજ દુઆઓ હાય હાય,
આ સમય એ પ્રેમ હા તોળા કરે
આ હવા, ઠાળી ધરાઓ હાય હાય,
રૂપમાં પણ મારે દિલ દેખે વફ,
હાય, દિલની ચેતનઓ હાય, હાય,
પ્રેમમાં 'શૌકીન' સાજા અતેન થઈ,
મુજ દુઆઓ કે દવાઓ હાય, હાય,

'શૌકીન']

[જે ૧૪૨]

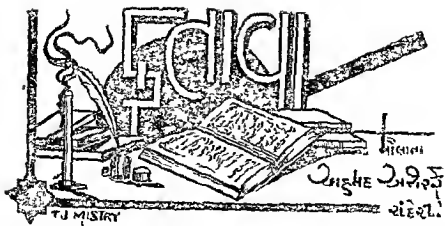
૧. લુલ સુધારો.

ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ ૫૦૬ ૭-૬ પહેલી
કાલમમાં નવર ૧૧ યા હકીમુર્રહીમ
જ્યાં છે તેને બદલે યા હકીમુર્રહીમ
૫૬૩

દુરવાં

સવાલ રમઝાન શરીફનો ગાદ નગરે પડે
ત્યારે 'સરહતહ' ને તજવાર પદવાથી આખા
વરસ સુધી રોજ મળતી તહેરો જે જગ્યાએથી
ચાલે છુએ ત્યાજ એ સરહ પદવી કે ઘેર
અથવા ગરિબમા જાઉં પડી શકાય કે કેમ ?
કારણ મોટે આનતી નથી

જવાબ-જે જગ્યાએ ગાદ નેવામા આવે
ત્યાજ તેજ વેળા પડતુ વખતે ખેડતર અને
અફઝલ છે અને તેમ ન ખાતી શકે તો
મગિજમા અથવા ધરમા પડી શકે ઇન્ચા
અહનાહ કાપનાવી ખાતી નથી

સવાલ-અમુક સૂતો ધરમા પડી મુર
દાઓને ખાતી તો શુ પદનાગને પણ એનો
મનાય મયજે કે ?

જવાબ-તિશ્રામન કમનાગને પણ સમાન
મળજે

સવાલ-એક માથુસ ઝોરતને ફાગતી
આપે ફાગતી પછી ખમ્મુ યાવ તો તે નરેસ
યરી ?

જવાબ-તે ખમ્મુ અગર ફાગતી આપ
નાર મર્યા છે તો ઝરર પારેસ યરી

સવાલ-ધન દોવતતુ સુખ મેળવવા "મુન્દ
વાકેઅહ" પડે અને સુદાને થયુ એના પદનાનો
સમાન ખાતી તો શુ ખતે મતલબો પાર પડે ?

જવાબ-અહનાહ પાકનો ખાતોનો ઘણો
ભરપર છે ઇન્ચા અલ્લાહ બને હેતુઓ પાર
પડજો નિશ્ચત ખાલિસ રાખતી અને ખુદાપાકની
રહમતથી નાહિમંદ ન રહુ

મવાલ-અમારી સગ્યા અત્રે દિના વસત
કરી હકશરોને પહોંચાડી આપે છે. આ દિના
ખંદના કેદના દિવસ અગાઉ વખત ધર્મ શકે છે
મલકુર દિના જેના ઉપર લાઝીમ છે તેઓ
ઇદની નમાઝ પહેલા આપી દીએ પણ હકશરને
અમારી સરયા ઇદની નમાઝ બાદ મલકુર
દિના આપી નારે કે કેમ ? અગર આપી શકે
તો કેટલા વખત સુધી આપી શકે ?

જવાબ-સરયામા દિનાઓ જમા કરી
પાછળથી થયુ હકશરોને આપી શકા છે દિવે
છંદુલકિલ પહેલા પયુ આપેલો દુરત જે તેમજ
આપેલો રહી ગયો હેલ તો હદ પછી થયુ
વાદ આપેલો આપેલો નોષએ મતલબ કે
આગળ પાછળ થયુ અહા થઇ જશે એને
અહા કરતા મોટે અખઝલ અને ખેડતર, દામ
ફદુલકિના દિવસે ફજરની નમાઝ બાદ અને
ઇદની નમાઝ પહેલા છે

સવાલ-એક શખ્સ તનાનીહ પદા ત્યા
પે તશનીહ બાદ નિતરતી જમાઅત આપ છે
તે વખતે તે જમાઅતમા શરીફ સૂતો નથી,
અને તે તહજ્જુદમા મલકુર વિતર પદવી

અદ્યત્ત છે એમ માને છે અને હેલી બે રકાઅત નદિય પડે છે પણ વિતર વખતે જમાઅતમા શરીક ન થતા સફમા ખેડો રહે છે તેનો ખુનાસો સમજાવનો

જવાબ-જે માણસને પાછની રાતે ઉઠવા વિશે ચોતાના ઉપર પૂરેપૂરો ભરોસો હોય તો તદબજ્જુની નમાઝ પછી વિતરની ત્રણ રકાઅનો પડે પણ જે માણસને પાછની રાતે ઉઠવાની આદત ન હોય અથવા ચોતાના નદસ પર ઉઠવા વિશે પૂરો યકીન ન હોય તો જમાઅત સાથેજ આગલી રાતે પઢી હોય જોઈએ કારણ કે વિતરની નમાઝ વાગિય છે અને કદાચ પાછની રાતે ઉઠી ન શકાશે તો કદાચ જવાનો સહન છે અને જે તદબજ્જુદ સથે પઢવાનો ઇરાદો હોય તો ફરી તે વેળા સફમા ખેડો રહેવું ન જોઈએ લાથી આશ્યો નય કે તેની જગ્યામા ખીજો માણસ ઉઠો રહી નમાઝ પગી શકે

સવાલ-અને એક મરિજમા કુઆન શરીફનો ખતમ તરાવીહમા થાય છે પણ હફેજની પાછળ હુકમો આપનાર કોઈ નથી તો અગર પઢવામા હફેજ કંઈ જૂરી નય તે કોઈ ઉગર છે કે કેમ ? અથવા આવી રીતે નમાઝ પઢી કે નહિ ?

જવાબ-વધારે જરૂરી અને ખેદનાર તો એ છે કે તરાવીહ પઢાવનાર પાછળ એક ખીજો સાબળનાર હફેજ હોવો જોઈએ પણ જમારે સબળનાર મળી શકે ન હોય અથવા તે વસ્તીમા ખીજો કોઈ હફેજ ન હોય તો કંઈ વાધો નથી પણ પઢાવનાર હફેજ ખૂબ સારી ગીતે યાદ કરે છતાં તેને કંઈ જૂત પડે અથવા શક પડે તો સત્રામ આદ કુઆને શરીફમા

જોઈ થ અને જૂન થઈ હોય તો તેને બાકીની તરાવીહમા સુધારી કે

સવાલ-અત્યાર સુધી અહીંયા બગરમા સરકારે બેલા લાન મમાલે ધડ મળતા હતા હમણાં થોડા દિવસ થયા બ્યાજબી ભાવે વેચાણ કરનાર વેપરીઓને ત્યાં ધડ બધાસ થયા છે એટલે હવે કેટલાક લોકો ધડનો ભાવ ચોતાની મરજી મુજબ બનવાલે છે સાબળનામા આવ્યું છે કે કેટલાક પચ ફીઆ બનવાલે છે, તો કેનાં છ ફીઆ । સરકારે સારામા સાગ દેશાં ધડનો ભાવ ડીઆ ચાર બાધો છે સવાલ આ છે કે સદહ સજોમા સદહએ ફિત કયા ભાવના દિસામે અ પવો ?

જવાબ સદહએ ફિત દરમ્યાના ભાવના હિસામે આપવો આમ તોર પર બધાઓ માટે આસાન અને મુનાસિબ છે કારણકે મોટે ભાગે માર્જનિક જનતા દરમ્યાની ભાવના હોય છે પરંતુ માનદાર માણસ વધે કમિતી ધડના ભાવે સદહએ ફિત આપવો તો તેને માટે વધારે ખેદનાર છે અગર ચાર ફીઆના ભાવના હિસામે પણ સદહએ ફિત આપવામા અ રશે તો અદા થઈ જશે પણ આમુદા માણસને જરા સારા ધડના ભાવના હિસામે આપવું જોઈએ

સવાલ-કોઈ માણસ આજે સત મી રમ જાને ફિતો આપે અને છે ની રમજતે ધડને ભાવ બાજના કરતા વધી નય તો આજે આપેના ફિતો અદા થઈ જશે કે વધે ના લો પડશે ?

જવાબ-ફિતો અદા થઈ જશે એમા કંઈ વાધો આવશે નહિ વધારાનો ફિતો આપવા જરૂરી થઈ પડશે નહિ

સવાલ-રોજાની હાવતમા ફતમ જન ધસ તો રોજામા કંઈ નુકસાન આવગ કે નહિ ?

જવાબ રોજની હાલનમા દતમજન થસી યાર છે, પરંતુ હનકાની નીચે ઉનવુ નેહએ નહિ અગર હનકાની નીચે જશે તો રોજા તૂટી જશે માટે એકતેવાત એમાજ છે કે રોજા સાથે દતમજન વાપરે નહિ

સવાલ-શુ ફરમાવે દીનના આતીમે એ જાનતમા કે, એક સપ્તાકે જે પોતાની કૌમના એક મોટા ભાગની મરજી છતાં જળદરતીથી અથવા મમે તે લાગમમ લમડી નફના મુતવલી જનવાની કેશિય કરે છે તેમજ એક સપ્તાકે જે જાણે અતલે પોતાના દાસથી અસ્તાહન માલમા કંઈ ગેવ્યાજની જાનત અને તે હરકી પોતે મુતવલી જનવા માયેના નથી છતા કૌમનો મોટા ભાગ તેને મુતવલી જનાવવા માટે મજબૂર કરે છે હવે ઉપર જણાવેલા અને સપ્તાકે મુતવલી જનાવવામા અથવા તેઓના મુતવલી જનાવવામા અથવા તેઓના મુતવલી યા જાનતમા સરીવતની રૂએ આપની શુ કાય છે

જવાબ-કોઈપણ વક્કે ખતાનો મુતવલી અથવા દરદી માન અમાનતદાર અને નેક માણસને નીમવો નેહએ કે જેની તે વક્કેની હમ્દએ પાર પાડે ને વક્કે કોઈનું જાનગી હોય તો તેમા વક્કેની ચરતો મુજબ દરદી વિગેરે જન રામા અમત કરવો નેહએ અને ને વક્કે પબ્લીક, કોમી હોય તો તે જગતે અથવા તે કોમનો હક છે કે કોઈપણ સાગ નિસ માણસને કે જે વક્કેનામામા લખેની ચરતો મુજબ કામ કરી શકે એવા માણસને મુતવલી તરીકે નિમે કોમનો મોટા ભાગ જેને લાયક સમજ દરદી જાવે તેજ માણસને દરદી જનવુ નેહએ જળદરતી લામમ અક્ષતી દરદી જનવુ ખી નફક મેવ્યાજની છે જે માણસ જળદરતી અથવા લામમ અક્ષતી મુતવલી

જનવા મહે તેમા માણસને તો દરદી જનાવવુ મુનાસિબ છે અને જે માણસ એક તિવાન ગખા એની સરયાએથી અવગ રહેતે હોય, તેજ માણસ મોટે ભાગે અમાનતદાર હોય છે અને ખરેખર તેજ દરદી જનાવવાને લાયક છે આમ તોજી કેમના હોકા મોટે ભાગે વિધી હમિજ સહીત જેને મુતવલી નીકે તેણે કપ્પન કરવુ નેહએ નહીં તો, નામજિલ લેકા ઘુસી વક્કેની ચરતો અને હમ્દએનું ખૂન કરશે અજકાલ મુમનમાનોમા લાગવ અને લાયક રૂનન તથા કોઈપણ પ્રકારનો દખાર નાખી મતનમ કાદવા મજબૂર કરવામા આવે છે એજ કારણસર મુમનમાનો કમન્દર યક રહા છે અને મુસલમાનો કોઈ પણ કામમા ફનેહમન્દી હાસિબ કરી શકતા નથી મતનમ કે વક્કેનો દરદી લાયક અને અમાન તદાર સદગુણી માણસ મુકર્ર કન્વો નેહએ પણ એવી જાનતોમા કોઈ પણ જાનતો દસદે દુસ્મની યે ન કરવા નેહએ દમેશા દરેક સરયામા લાયક માણસને મુકર્ર કરવા નેહએ કે જેથી કાંઈ તકેદની ખરાખી પિદા થવા ન પારિ તિમિંઝીની હદીસ છે કે એક વેળા હકરન (સન૦) પાસે બે આવેના આવ્યા કે અમને આવેલ મુકર્ર કરો તો આવે ના પારી કે જે આવેન જનતા ખદિશ શખે છે તેઓને આવેન જનાવવામા અવગે નહિ સહીદ હદીસ યરીફમા છે (દઝતે મ અ વ) કિયામતના નઝીકે જે ચાલી કેટલીક નિસાનીએ જવાન ફરમાવી છે, જે પછી એક નિવાહી આ છે કે જ્યારે લોકા નાદાય ને મોટા અને સદર જનાવો તેવા સમયમા કિયામત કાયમ થવાનો ઈતેઝર કરો ફિક્દી મોની મોની મતેન કિતાબોમા દરદી કોને જનાવુ નેહએ અને કોને જનાવવુ નેહએ એ નિયે પક્ષા નિસ્તાઈી જવાન ફરમામા આવ્યુ છે જેનો દુઆમા મર તમે સમક્ષ નુ એવો છે ખુદ અમે રવેને મીવા માર્ગીના દિદવાન અવ

એ અતેરાઈ મહબ્બત

જનાબ અખતર શીરાની*

તો આઓ કે રાએ પિન્હામ કરવાએ હિકાયત કરતા હ,
દામાને જમાને આમોરપિ લખરજ સિકાયત કરતા હ,
ધબસકે દુબુમે ગમરો આજ અફસાએ હકીકત કરતા હ

ઈઝહાર કી બુઝર્ત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

દહીકતકી ઉન્હી ' મોહમ ' રાતેકી કસમ તુમકો,
મહબ્બતકી ઉન્હી મામૂમ રાતેકી કસમ તુમકો,
તો ઉત રાતેકી રગી દમાનોકી કસમ તુમકો

આજ ઇરકી જસારત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

રાતેકો મેરે રાતેકો સમા બેઘર સિગારે દેખને હે,
ઔર મેરે બુદકે આનમકો આનમકે નઝારે દેખને હે,
આગેકે મુતાઝિરે દેખને હે જોદકે કિનારે દેખને હે

પૂ થઈ મુસીબત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

હસરત બરી ફયાદિકો મેરી બાગેકી ફિઝાએ જાગતી હે,
ફયાદકો લગરજ આહોકો અઝાકી હવાએ જાગતી હે,
ઔર મેરે મઘવતે આસુકો માવનકી ઘઠાએ જાગતી હે

ઈઝહાર દહીકત કરતા હ

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

તુમ યાદરો બહકર તૌગન હો એદરાકી કસમ તોપીકી કસમ,
તુમ ફવસે બહકર રગી દો, કિરનકે ચમનઝાયેકી કસમ
તુમ સનસે લસી હો ફુયા કી ફુયાદિ નઝગારોકી કસમ

મે જાનસે તુમ પર મરતા હ

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

ઇસ મઠકા ફુયામે કે જલ્દ મેઅયારે સગાત ફુઝ બી નહો
દો અઝકોસે બહકર સમ્મા ઔર ઇઝહારે મહબ્બત ફુઝ બી નહો
રેતા હ તુમહાકી યાદમે જો રાતેકી સહકત ફુઝ બી નહો

પેશ હતી સહકત કરતા હ,

મે તુમસે મહબ્બત કરતા હ

* ફૂલ 'સુબહે બહાર' માથી પૃષ્ઠ ૭૧, ૭૨ ૭૩, ૭૪

પ્રેમનો એકરાર

રચનાર આસિમ રોડેરી

મુદતથી ને છાનો બેઠ હતો તે બેઠ હ આજ ઉઠાડુ છું,
 ને આજ સુધી પદ્મિમા હતો, તે પરી પરી ઉપાડુ છું.
 હ્યો હાથે કરી જગ આખ સરી, એક એક બાજુ જાડુ છું

ઉર આજે ખુલ્લુ પાડુ છું,

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું, નિર્દોષ મુનામનોની કસમ,
 હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું, તે આ રી રતોડી કસમ,
 હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું તે પ્રેમ ભરી રાતોની કસમ,

હ્યો સમુદ્ર સાથ જણાવુ છું,

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

મુજ અર્ધી રાતે રાતનુ સૌ જગતા તારા જુએ છે,
 સંજિની સર્વે દ્રષ્ટિઓ, મુજ હલ એ ન્યાય જુએ છે.
 ઉપજનના દ્રષ્ટો જુએ છે, નદીઓના દિનાગ જુએ છે।

રે હડા આસો ખાલુ છું

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

મુજ દર્દભરી ક્ષણોને, રા દર્દિઓ જાણે છે,
 મુજ આગ ઝરતી આણેને, જગની દવાઓ જાણે છે,
 મુજ અશ્રુ તણુ મુકનોને, આનણની પદાઓ જાણે છે।

રે! અશ્રુ—નદીઓ વડાવુ છું,

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

હું આદ્યી બેસકે રોશન છે, આકાશના તારાઓની કસમ,
 હું કુનથી ચંદનર કામલ છે, દુ-ખાના બગીચાઓની કસમ,
 હું રૂપમા સૌથી સુદર છે, સૌદર્ય જનેતાઓની કસમ,

એ તન મન ટુજ પર પાર છું,

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

આ દંબી જગમા ફેલે 'આસિમ' સત્તની દિનમત આપી છે
 મુજ પ્રેમની સાગી સન્નિતિમા, અશ્રુ થાણ ખાખી છે।
 મે આખ ગાદી છે એની, ને રડના રડના આપી છે।

આ સચી વાન જણાવુ છું.

હું 'લીલા' ટુજને આડુ છું

કવિતા અપ્રનદ પુરતક 'પ્રેમ-લીલા' અથી (પ્રનદ તા ૨૦-૧-૧૯૪૦)

કોઈપણ વસ્તુ બનાવી ન બને, તે તે કરિતા છે બનાવના એસતાજ બની જાય તે કરિતા ન દેવ માન જોડકણ કે દાણ નાજ હોય સચી કરિતા તે થાય, અમુક ખાસ વેળાએજ સુગી આને આમ છતાં આજે કંટવા બધા કવિશો (૧) કરિતાને બનાવી રહ્યા છે! જેમ હુકમત રાત્રે લાલતા બનાવે છે તેમ જેમ છવો કંટાઈ બજવા બનાવે છે તેમ ચાક પર પાડા ફરો કે હવની તૈયાર કામગીર પર ચેન (પા ચેન્સિન) ફાં કે કરિતા તૈયાર આગે તેલલી ને નાગે તેરી

જો કે હુકમત પા છરાનુ કામ પચુ ખાસ કેળવાયા સિવાય બનતુ નથી પરંતુ કવિ બનવામા કશીજ કળાશીની શ્રમની અભ્યાસની-જરૂર રહેતી નથી અમદલીના પાણડી વહલીના માથે, અને વહલીની પાણડી એખચહલીના માથે (અને કહી કહી તેા જોખય તીની ટાપી સીધી પોતાને માથે) આ છે કવિતા મનનરાલી-ગઝલ તૈયાર કરનાની નીન દગ અને એ નીન દગ મુજમ આપણે ત્યા કાવ્ય-શાન એટલે તેા ઉતરી રહ્યો છે કેઈગનાડ, અમેરિકાનું શાસ્ત્ર ઉત્પાદન પણ તેના અગાડી ખાડ ખાય!

અને એ બધાય જ્ઞાન જેમ ઉતરતો જાય છે તેમ તેમ હનિમા, સાપાહિફ અને માસફ

દ્વારા તે સાહિત્ય બગદમા મૂકતો જાય કે 'ડીમાન્ડ' ચિનાયની 'સરેલાય' થતી 'હેતી' = ઘટમાળ, રેટના ચક્રવર્તી પોટે અગ્રક આ છે જેમ ધાખી પૂએ છે અને દ જી સીવે તેમ કેઈજ જોતુ નથી કે કપડુ કિનખા છે પા ખાદી કોઈજ ટોકતુ નથી કે કવિત કવિતા છે પા બીજુ કથુ 'પોલાદના ચક્કા પેખાતી શાષ્ટી આમ આજે "ખીચડ કંચુબર" થઈ ગડી છે

'કારવા'ની મેહલિમા ભગ નેતા નવ ચિત્રો કૃપા કરી મારા લખાણ પર ખૂમ ખુ પિવારે હું તેમનું દિવ તોડતો નથી મારાને પણ નથી એાદતને હનરાપદો મેહલિમ મોકનરાનુ તેઓ નધ કરે તેઓ માત્ર છપા ગયતોજ સતોષ માનીને ન્યાન ન બની જાય લખરાનુ ખૂમ અભ્યાસપૂર્વક લખે, વધુ વાચે ને એાણુ લખે થોડુ છતાં સદા લખે

સાહિત્ય-વિવેચકમાથી, ફિમ વિવેચક બન ગયેલા અમારા એક મિત્રે પોતાના જ્ઞાનને ટાપરો નીચે મુજબ ઠાલવ્યો છે

"હું સાહિત્યના નાસિમાકાર તરી પ્રસશામખ કયે જતા થી સઆદનહુસીનન "મન્દા" એ નરમીમનું દયાન લખ્યુ છે (વેણી તા ૧૯-૬-૪૨)

તેમનું હૃદય સાદિલનું જ્ઞાન કેટલું છે તે અમે જાણતા ન હતા. પરંતુ હવે એમ લાગે છે તેઓ પોતે પશુ પેતાના હૃદય જ્ઞાનથી અજ્ઞાત છે. ને તેમ ન હોય તો તેઓ સમ્પ્રાદત હૃદયનને સમ્પ્રાદત હૃદયને લખનાર નહિ. પોતે મુસ્લિમ હોવા છતાં તેઓ હસન-હુસેનનો ફક્ત દેખી અને સમજી નથી શકતા. શું ? ત્યારે કયા જ્ઞાન બળ ઉપર તેઓ કરનાના શરીરના કાવ્યો લખનાર છે. 'હુસેન કે' ની મુસદ્દા લખનાર તેઓ હસન અને હુસેન ગંધોની નેત્રી પશુ નથી જાણતા નહીં ?

પશુ તેમણે પોતાના હૃદય જ્ઞાનનું તળીં ઉપર સમ્પ્રાદત હુસેનની "મન્ટો" લખીને જતાથી આશુ છે. બિચાગ સમ્પ્રાદત હસન, સમ્પ્રાદત હુસેનની સહી પશુ એમની "મન્ટો" શું જાણ છે ? નરગીશનું કથાનક લખનાર એ સમ્પ્રાદત હુસેનની "મન્ટો" ગઝલની હોવી નેત્રીએ સમ્પ્રાદત હુસેનથી પશુ અદ્વાતી અમે તો એમજ જાણતા હતા કે અત્યાદ લગી જે કાષ્ટ થયે છે તે સમ્પ્રાદત હસનને કષ્ટ છે. પશુ હવે અમર પડી કે તેઓ તેમની "મન્ટો" પાસે લખાવી પોતાને નામે અદાવે છે. હું ધારું છું ત્યાં લગી સમ્પ્રાદત હસન મુખમમાજ દરે વચ્ચે પીકામાંથી કાષ્ટ તેમના અસ્પર્શમાં આનંદ હોય તો તેણે તેમને કાને આવા નાખી નેત્રીએ કે "તમની કયા મિયા સમ્પ્રાદત ! "મન્ટો" કે પામ વિખવા કે અપના નામ મન્ટો કર રહે હો !"

સમ્પ્રાદત હુસેનની "મન્ટો" વાંચ્યા પછી અમારા મિત્ર અડવાજી, શેખઅદીને શેખની 'અની' અને મને વચુની 'નરો' કહી રહ્યા છે ! અને હું તેમને અડવાની 'છ'.

કેમુડા અને સોનેડ તથા કોળમિ નામનું હન્દિશ બદનું એક કાવ્ય પુસ્તક બહાર પડ્યું છે તેનું વિષય કવિતા માસિકે આમ લીધું કે "આ કાવ્યો વાંચીએ છીએ એટલે નથી એમ કશી વિશેષતા, કનિત કે ભાવ દર્શન લાગતા અત્યંત સામાન્ય કોલિની પદ્ય કૃતિઓ કે." હવે એજ પુસ્તકનું વિષય "રેખા" માસિક આમ લે છે કે "સામ્પ્રાદતિક પડ્યા પાટી આવી કૃતિઓ ગુજગતી સાદિલની રોઆ છે એ જ રાકીન બાળન છે."

સમગ્રતુ નથી કે આ બંને માસિકો માવી સાચુ કાણ ? એ કાવ્ય પુસ્તક માટે વાગવું કે નહિ તે હજી સુધી હું નક્કી કરી શક્યો નથી કેમકે "સામ્પ્રાદતિક પડ્યા પાટી કૃતિઓ" નેના જાઉં ને કયાકે "અમત સામાન્ય કોલિની પદ્યકૃતિઓ" નીકળે ! અને તેથી દિમાગને મદદ કરી નામે બનના નેત્રી છે કે તેથી ઉનડું પશુ નીકળે કૃપા કરીને એ બંને માસિકના મમાતોચ્છો એક મન પર આવી સાચુ શાદર્શન કરે તો સાદા ઓજામાં એક જ તે આનંદા ધુગને જરૂરની કવિતા છે કે નહિ એટલુંજ દર્શાવે તો બસ.

અમે ધારીએ છીએ ત્યાં લગી એ કાવ્ય પુસ્તકને લગતું 'કવિતા'નું વિષયજ ખરું હોવું નેત્રીએ અને 'રેખા' જે કાષ્ટ કરી મળું છે તે મિત્રભાવ છે.

સદિલમાં આવી તરફ ચીનો બચાવ એક આખાંદક નીચીની જાણમાં કરી રહ્યું છે.

"ભદ્ર, મારા તરફ ચીનો કયા ધધામાં નથી થતા એ મને દરેકો ? અને સદિલ એ તો ઉધાડી વસ્તુ છે એટલે એમાંથી તો જેને લાગે ફાંદે એ પોતપોતાના ગળા પ્રમાણે હાથ મારી લીધે અને અજ નેના તો માણસ માર

તફડચીની નીતિ બધને જાનમેરો હોય છે
મોટાપણે એ એક મહાન તફડચીયાજ બનીને
ઉભો રહ્યો છે કુદરતે પણ આજુબાજુ ધડતર
તફડચી કરીતેજ કરેજુ છે "

(વેણી તા ૧૨-૬-૪૭)

ચોત્તની તફડચીમ છનો બચાવ કરવા
મટે જો વ્યક્તિ, મનુષ્ય માનને તફડચીયાજ
કરેતા ન અચકાવ તેને અમે વધુ કશું કહ્યા

નથી ચ દતા પરતુ એટલું જાણ થઈ દેવાડવાની
ચુસ્તાખી કરીએ છીએ કે થોડા સમય ઉપર
જો માણવીઅર અન હુર્ગેશ શુકલન એ નહ સય
કમા મુખે તફડચીયાજ કહેવા નીકળ્યા હતા
બધાર એમની નજરમા કુદરત અને આપુ
જમર તફડચીયાજ છે તો પછી નિયાત
માણવીઆ અને હુર્ગેશ શુકલની પાછડી
ખેચવાની રી જરૂર હતી ?

આહ શું બરે કોઈ

૦ ૦

જ્યારે દિલમાજ ધર કરે કોઈ,
કેમ મુજને ન માબરે કોઈ ?
આજ ઉત્પ્લક છુ પ્રાણુ દેવાને,
કલ આનીને જમ કરે કોઈ !
આર ગમ છે વમળ તજુ મોખ,
જઈને કયા નાવ લાગશે કોઈ
જ્યા અમર આહ ? આહનીજ નથી,
આહ પર આહ શુ બરે કોઈ
જખમ તેના ગહે બનામત રૂપ,
દૂર મુજ નિશ્ચી ધા સરે કોઈ
કલ મુજને કંઈ જો કાનિલ શુ ?
તેજ શમશીત કયા કંઈ કોઈ !
તેને એની કઈ પડી ક્યા છે,
કોઈ છવે કે યા મરે કોઈ !
નિત નવા તકટો - પધારે છે,
ધૈય પગ કયા લગી ધરે કોઈ
જેતો હપઆ નવ મળે "મિરમલ",
ચોટ જોવી કે 'ઉર પર કોઈ

-"મિરમલ"] [ધોતાજવી

“પ્રતિજ્ઞા”

લખનાર

“ઉ.મત”

અયથુ ખરેખર વપરપની ખાણુ હતી કુન્દન જોવો રંગ, સુન્દ મુખ, મોટા મોટા રસીના નયનો, એને મુન્દરીઓમા એટ પદ અપા વનારા હતા, કિન્તુ એ ગરીબ હતી, એથી એના સર્વ રૂપ-રંગ ક્યા હતા એની કોઠિલને લગવનારી વાણી-મધુ વાણી કોઠને પ્રિય ન હતી એતુ કોઈ સાબરનાર ન હતુ એની મનોહર ગતિ-ચાલને જોવાવાળા કામી પુરષો સિવાય કોઈ ન હતુ એના રસીના નેત્રો બહુના હલ્યમા હુખ પેદા કરી શકતા હતા કિન્તુ પ્રેમ નહિ, કારણ કે એ ગરીબ હતી

એ ગરીબ હતી એજ એનો રોગ હતો એ કારણથી કોઈ એનો આદર સામગ્ર ન પ્રતુ, કોઈ એને સદાનુશ્રુતિના જે શબ્દ ન સંભાળતા એને જોઈને પુરષો કહેતા - ‘આહ! કદી ને આ કોઈ ધનવાનને લ્યા જન્મી હોત!’ અને સ્ત્રીઓ કહેતી - ‘અગ્ર ને એ ગરીબ ન હોત!’ પરંતુ આ કદી ન કમળો, હુ વિચરતો હતો કે ને આ કોઈ ધનવાનને લ્યા પેદા થઈ હોત તો એને એટલુ અભિમાન હોત કે તેના સો’મા ભાગનુ પણ અલ્પ રે નથી એની પ્રાતિક મુન્દરતા બાદ શણગાર થી ટકાઈ જાત એનામા લગ્ન હતી, પરિવ્રાજન હતી અને મુચારિત્ય હતુ એ કદી પાંચ કોઈથી તાત ન કરતી ન્યારે એ

આત્મી જતી ત્યારે વણુએ મનુ’શો એને જોઈને ઉડા નિશ્વાસ નાખતા, તરેહ-તરેહની વાતો કરતા, કિન્તુ અયથુ! અયથુ તો મુપચાપ આત્મી જતી એના નયનો ઉંચા ન ઉપાતા

અમારા ઘરનુ એ કામ-કાજ કરતી, માગ ધર સિવાય અન્યતા ધરે ન જતી, અને જતી તો કદાચ યોતાબ્યાથીજ એ તમા આત્મિક ગર્વ-અભિમાન હતુ છતાં પણ એ ગરીબ હતી માગ ધરે એ દમેશા અશર-સજ એ વખત આત્મી મારી માનો વાહાર બદ સારો હતો એમ તો નહિજ! છતાં એ માન રે પોતાનુ સમસ્ત જ્ઞાન જૂથી જતી હતી આવતા જતા એકાદ વખત પણ એ મને જોઈ લેતી કદાચ અમારી નજર મળી જતી, તો એ ચરમાઈને નાસી જતી મને બદાતની બેઠમમા ન જુએ તો એ અદર આવતી ખુદા જાગે એના હલ્યમા રોલો ભાગ હતો એટલુ તો મોખસ હતુ કે એ મને જોઈને પ્રસન્ન હતી મારૂ વર્તન એના તરફ સર્વ રીતે પવિત્ર અને સત્ય હતુ હું એને જોઈને પ્રસન્ન થયો હતો કિન્તુ કોઈ પણ જાનના ખગળ રિચાર વગર હુ એને ગરીબ સમજીને તિર ઝકારતો નહો તો મને એની દિવિતા પર દયા આવતી હતી એના આત્મિક ગર્વ પર મને પણ અભિમાન હતુ જ્યારે હુ અન્ય માન

લ્લાસાગ્યોનો એના તરફ ખસાઁ વ્યવહાર
જોનો લાગે મારા હ વમા કોઈનો સચાર થતો
જાણુ જ્યારે તેઓની કુસામનાઓ પર જઈય
તો જગત દેલી લારે હુ એ જોઈને હાંમા
પુ થો ન સમાનો મને જાણુ પર મરે દનો
મ્યાગ, ક્યારેક હુ જયજીથી એકાદ બે
જાન મરી પેતો એને એનાથી સતેઁ થનો
જો કોઈ વખત હુ એને કામ કરવાનું મહેનો
તો એનું દિલ રજી થતું એ તરતજ દેડીને
મારું કામ પ્રથું કરતી તે વખતે મને એ
સદાપના કરનારો વિચર આવતા પગ જાણુએ
કહીએ વારી પાસેથી એક ધરો પશુ લીધો
ફિતો મને આ વાત પર દહી કોઈ ન્યાસી
તો જ્યારે મારી માતા જન કામ થયું
જાણુ આપતી લારે તે અને મદદ નિવર
કરી લેતી હતા પશુ મારી માતાથી એ
પતી હતી

એક વખત એ પશુ જરી ગદી હતી જના
દાયમાનું બેઠું અજાણું મારીના ગોણ ઉપર
પશુ મારીના જોના ફર્યા મરી માતાએ
આ જોયું કોઈથી તે જગ પડી ઉગી અને
પાત પહેલું એક લાકડું ઉપાડી તેના તરફ
ફર્યુ લાકડું એના કોમળ પગ પર વાળુ
સોહી નિકળવા લાગ્યું પરંતુ જયજી એક સમય
પશુ ન જોતી સુપચાપ ઉની રહી એનું મુખ
મચીત થઈ ગયું એના નેત્રે અજુગી છતાજન
લગાઈ ગયા આટલું જાણ મારી માતાનો
કોઈ સત ન થયો એણે કહ્યું - તરી આનો
ફરી મહી દતી-અપગી હા જોતી નથી ?

ખિચારી જયજી કહી પશુ ઉતરે આપ્યા
વચર લગાઈતી ચારી નદરના ખડમા હ
જોઈ દનો એના પગમાંથી લોહી ટીકવતું હતું

મે એ જાણુ - જયજી ! આ શું થયું ?
એણે આરનેથી જગત આપ્યું મારાએ
મારી જયજી માતાથી મદદ એ ન જુવ ન જોતી
મને કોઈ આ થો અને પ્રજી - કોમ ?
જયજીએ કહ્યું - " મારી અજાણુ
માગીનો જોગો ફરી ગયો

વિચારમા પડી ગયો જગત પા
માટે આવો દડ-શિક્ષા !

શુ એ મનુષ્ય નથી ? શું તે જરી ?
તેના ખતર ? જેની વતી કોઈ બોલનાર
નથી એટલે ?

મ ફરીથી શુ 'જયજી ! આ શું મારો
માગી માગીને મમા કરજ ?

જયજી - ખુદા ! ખુદા ! આ શું કહી
રહ્યા હો ? એ મરી મા જગત હે શુ મા
પનાની ફિકરીને કોઈ જાણનાદ માતી હોય ?
મે કહ્યું - " લેશું શું કરું ?

જયજી - " નેકોને ખતર કયથી પ મરી ?
આપું કહીને તે ચાલી મહી મારી શુ
માથી બે મિત્ર અજુ જાણા જો પડી પર
પમા હાથ મુજાવા લાગુ અને મારી
બોલાઈ જાણુ, હ વ જોનું કે હ આ
જરીય હ ?

મે મારી માને પ્રજી - મા, જયજી
નના શા વક માટે આવી શિક્ષા ?

માએ ગુરસાથી જગત આપ્યો - " ત ત
મને મે નાનો જો નક હ આજે આવે
તે મને વધારે

ન મદદ આપ્યો આપ્યો મારા તથમા
આમ નથી રહી હતી બે આપ્યા સરીરને
જાગતી હતી અમુઓની જાણના એને શ
ન કરી સાધી

ખીન દિવસે દરેકજાની પેઠે એ મારે ત્યાં આવી મેં જોયું તો એના પગે પાટો બાંધ્યો હતો અને રોંગ રહાજ લગાડતી હતી. હું એના તરફ જોઉં છું એવું જ્યારે તેણે જોયું ત્યારે લગાડનું બંધ કરી દીધું, પરંતુ એના દર્શન માટેથી એ છુપારી ન ગઈ એણે મારા તરફ જોઈ હતી દીધું મારા હૃદયમાં ઝટકા લાગ્યા કે, આટલું વાગ્યા છતાંયે પેનાને થયું હું બ છુપાવના માગતી હતી આહ! કેવી સદનશીલતા! કેટલી કામગીરી? જતાએ દુનિયાની નગરમાં તે ગરીબ!!

આ દિવસોમાં એનો પિતા તાવમાં પડ્યો હતો તાર અને સગદીએ એને કનઝોર બનાવી દીધો હતો મજદુરી પર છતાં ચુલગનાર કહિન પત્નિત્રમ કરી રોજનું કમાનાર મનુષ્ય જ્યારે મિમાર પડે ત્યાર તેની શી ગતિ થાય? આ પરતુગિયતિની અન્યને ક્યાંથી ખચ પડે? આજ હ દિવસ તો જેમ તેમ કરી કામ ચલાવું પરંતુ ત્યાર બાદ તો અપવાસ ધરા લાગ્યા સાધારણ જોનાર માટે પણ અન્યની મુશ્કેલી કરવી પડતી હતી એની બીમારીની વાત અમારા મહોતનાનાઓ જાણતા હતા એની દરિદ્રતા-કષ્ટભાઈ અન્યથી અગાધી ન હતી આટલું છતાંયે કષ્ટએ એના ઘરે જઈને ખચર અતર ન પડ્યા! ન આશ્વાસનતો એક શબ્દ પણ કહ્યો! હું એના વરે દિવસમાં એ વખત જતો હતો, અને દવા વિગેરેનો બહોમત કરતો હતો. જયજી એટલી સારમાળ હતી કે એ દવા પેના જવા માટે સરમાળી

જયજી અને એના પિતા દિવાનર ઉપર મારા આ બધાનાથી, મારી મહાનુભૂતથી હિડી અચર થઈ, બિચારો દિવાનર મને હજારે

આરીવાદ દેતો, જયજી એક શબ્દ બોલી ન શકતી ક્યારેક ક્યારેક એના નેત્રોમાંથી કૃત-નાના અસુ એના સુંદર કપોને લીંઘવી દેતા હું એની આ' મૂળી કૃતજનાથી મનમાં મનમાં મુઝતો દરેકજાના નિયમ મુજબ હું એને લા જતો દિવાનરની બીમારીને આજે સાનમે દિવસ હતો આજે મેં જયજીને દિવાનરના ખાટલા પાસે બેસી રાત્રી જોઈ મને જોતાજ એણે આસુ પુછી નાખ્યા અને કહ્યું —

“જુ મોને, આજ તો મારા પિતાની હાલત બહુજ ખરાબ છે, સવારના હોશમાં નથી”

મેં કહ્યું — “ત્યારે મને જાણ કેમ ન કરી?”

જયજી નેત્રોમાં આસુ આવી ગયા એણે ધીમેથી કહ્યું — “હું માંથી હર છું, મને એમ પણ વિચાર આવે છે કે મહોતલાવળાઓ તમારી હાસી કરશે મારે તો બદનામીએ શું? અને તે નામીએ શું?” આટલું કહેતા-કહેતા પાછી એ રોવા લાગી

હું મા! હૃદય સાથે નિધારના લાગ્યો —

“જયજી! તું ગરીબ છો છતાંયે લાખો કરના હૃદય હો તારા વિચાર જેટલા પ્રશ-સનીય, જેટલા અન્યના વહિવટ” મેં જયજીને સંબોધીને કહ્યું — “જયજી! મને તારી બદનામીનો વિચાર આવે છે નહિતર આખો દિવસ ચર્હોગ રહું”

હવે તો જયજી કૂંક-કૂંકે રોઈ પડી-રોવા લાગી મેં એને બહુ બહુ સમજાવીને શાન્ત કરી, અને જ્યારે હું દવા લેવા જવા માટે તૈયાર થયો, ત્યારે તેણીએ મને જતા અટકાવ્યો અને પોતાનું ચદી-રૂપાનું ધોણું મારા હાથમાં મુકતા કહ્યું — “આ લેવીને રૂપીઆ લાવી દો,

અજ એક દેહનુ પણ ધરમા અનાજ નથી.

મારી અબો અશુધી ભરાઈ ગઈ ખોનતા
મારો સ્વર ધૂનતો હતો.

‘અથુ! મારી આજા વિનતિ જે ગણે
તે તને મારો ખ્યાન નથી? તને ન કુ
ત્યા સુધી તારે આ ગીજ વેચવાની નથી
મારાથી બનશે ત્યા સુધી હું સદાવત્તા કરીશ
પછી જેવી પ્રુદાની મરણ’ મે પુન કહ્યું -
‘અથુ! તે કદાપિ પણ મારી સદાવત્તા લીધી
નથી આજે જે તુ ઇન્કાર કરશે તો મને
બહુ દુઃખ થશે.

અથુ કંઈક કહેના ઇચ્છતી હતી પરંતુ
અમકી ગઈ માન મારા તરફજ નેઈ. બી
અબોમા ફૂલગતા હતી અને અધરો પગ ફીણ
દુઃખ ભર્યું હાસ્ય મે ધરેલ પછુ આપી
ફીણ અને ખીસામાંથી પચ રૂપીયા કાઢી
તેના હાથમા મૂક્ય એણે એક ઉડો નિશ્વાસ
નાખ્યો અને પાનના પિલા પાસે બેસી ગઈ.

મે અનાડીઆ નિતી ગયા છતાંએ દિલા
વગેના તાવ ન ઉતર્યા હું કહ્યને કંઈક અથુને
આપ્યો મને હર હતો કે વળતે મહોલવાવા
જાઓ શૌર મચાવશે એક રિસ મે કેટલાક
પુવાનોને બેગા કર્યા જે માંગ મદ નામાજ
રહેના હતા તેમને મે કહ્યું -

જુઓને દિવાલ નિચારો ઘણા રિસ
થયા નિમાર છે એની મદદ મારે કંઈક કરવું
તેઓ નિચારા જુએ મરે છે.

એકે મને પૂછ્યું - આનેજ આટલી
બધા શીકર કેમ છે?

મે ઉત્તેજિત બનતા કહ્યું - મનુષ્યવત્તા
ખ્યાનથી!

તે અને બીજા દસી પાયા એ દસસામા
અનિશ્વાસ હતો હું મારા મન સથ વિચરતા

લાગ્યો કે અરેખર આ નરપિશાચો પાસે સદા
મના માગી દિવાલ જેના એક પવિત્ર અત્માને
અન્યાય કર્યો છે.

હું માર્ગ ન બેઠો બુધ્ધ્યાય ઉભો થયો
મને જાતો જોઈને વળી આંકે કહ્યું લાખ
સાબજો કોઈ આપણા દોસ્ત-નિરદર રોય તે
જેની સંખ્યાના કરીએ અમો ઘોડા આસા એક
લિખારીની પાળા રૂપીઆ અર્ધવા તૈયર નથી.

મે મશ હાથને કહ્યું - ‘વાહરે! દયા
ધર્મ! દાન ધર્મ!’

મે ચાર જણાએ ઘોડી-ઘોડી સદાવત્તા
કરી પરંતુ મને લાગ્યું કે યોગાના આત્માની
નિરૂદ્ધ મારા દાનધીજ-શરમધીજ તેઓએ એ
ધેસા આપેલા.

મનુષ્ય વનતિને અપમાનિત મરવાવાળા
આવા નરપિશાચો પ્રત્યે મને ઘડા થઈ મને
લાગુ કે - આ સર્વ રસાયના હનતા જામના
પુત્રાઓ છે પણ તેઓ ધનવન છે અને
અથુ ગરીબ!

વધુ અનાડી નીળા રીતી ગયા દિવાલ
દછ ખાટના વશ હતો કે હાથે એની અમર
ન રીધી તે નજ લીધી ન કાઢ્યે પાછની
મદદ કરી એક દિવસે મે જોયું કે અથુ
બહારની કોટડીમા પેસી ગઈ હતી મે
એને શાનવન અપન કહ્યું -

‘અથુ! શું કે? આટલી બધી મેલાકળી
કેમ છો? એ ચૂપજ રહી મે એને જાન
દેતા માટે જહું-જહું કય સર જોખી - ‘મહો
તોના એક માણમે ખાતુ લેવા માટે મને
ગોલાશી અને એક ન જોઈ મરો વને નીલ
ગાંધી કરી જનજનના પ્રતોબન દીધ,
પરંતુ

મને થયું કે, “વાહરે સસારના ઉચ્ચ મનુષ્યોની સન્નિવૃત્તિ! સસારમાં આના નીચ અને કૃત્તવ્ય મનુષ્યો છે, જે ખીમતના દુ ખથી દુ ખી થયાના બાળ્યે તેઓને સતાવે છે અને છતાંએ પોતાને ઉચ્ચ મનાવે છે એક અસહાય બાલિકા સાથે આવું વર્તન ?”

મને દુ ખી થતો નેહને અપશુ યોગી -

“આપ શા માટે ઉચ્ચ કરો છો ? ગરીબી એ એક પાપ છે ગરીબો સાથે આવું વતન ન થાય તો ખીજી શું થાય ?”

“અપશુ ! આ અપમાનનો બદલો લીધા પગર હું રહેનાર નથી ”

અપશુએ ગભીર થઈને કહ્યું - ‘નાહરે, આપ કોઇતે કંઈ કહેશો નહીં એની છાત્રીમાં બદ્દો લાગી જશે મારી નિનતિ માનીને આપ મુશ્કેલ રહેજો ”

“અપશુ ! ધન્ય છે તને !” મારા મુખમાથી આ વાક્ય નીકળી પડ્યા

ધીરે-ધીરે સર્જને માનુસ પડ્યું કે મારી આત્મ-જ્ઞાન અપશુને લા છે આથી તરેહ તરેહની વાતો થયા લાગી

“આટલા માટે તો લાઈસાંસે દિલાવરની સહાયતા કરવા સૌને બારપૂર્વક કંઠી રજા હતી મને કંઈક પહેલાથીજ શક હતો ”

જ્યારે બીજાં એમ કહેતો હતો કે, “અરે એમ તો શું તમોએ એને પગપકારી માની લીધો હતો ?”

ત્રીજાં વળી બોલતો હતો કે - “અરે ! અપશુની જાગ્રતા લાઈસાંસે કસાયા છે છે તો કેવળ પી પુતળીને ?”

આવી આવી અનેક વાનો મારા કાને આવવા લાગી મેં મારા મન સાથે વિચાર

કર્યો કે - “વાહરે પાખડીઓ ! હૃદયમાં નીચ વાસનાઓ ! કુતિસ્ત વિચાર, ધણિત અભિલાષ, અને ગદારથી ધર્માનુભૂતી હોવાનો ગર્વ !”

મારી માથી પણ આ વાત છુપી ન રહી એનો ક્રોધ મારા પર વધેલા હતો એણે એક દિવસે મને કહ્યું - “કેમ શમ્ભુ ! આટલી હદ સુધી નીચતા ? આખો મહોલના તારી વાતો કરે છે, પણ તને તો કંઈ નથી આ બધા અગ્રેજી લાજુતરનો પ્રતાપ છે કે ?”

મેં કહ્યું - “મા ! હું પોતે તો આ બધાના ભમને તરફ નુજા પી નહીં જોઈ છું ને હું એ સર્જની વાતો તને કહું તો તું અચરત પામે ! આટલું છતાં મારા પર દોષ મુકતા શનમાતા નથી હું માત્ર વર્તમાન પાત્ર કરીશ ગરીબોની સેવા કરીને હું મારી જાતને પ્રુથ્વવાન સમજાશ ”

આ વાનથી મારી માને દુ ખ થયું છતાંએ મેં તો મારા મન સાથે નિઘ્ય કર્યો હતો કે આ બાળકમાં મારે કોઈનું સાબગતુ નહિ, અપશુની પવિત્ર મૂર્તિ હર વખત મારા નાપનો સામે નામ્યા કરતી અને મારામાં ઉત્સાહ પેદા કરતી એનું મદદમદ હારણ કરતું સુદૃઢ મુખકુ સદાય મારા હૃદયમાં રહેતું

દનાના ચલુ સેવનથી દિલાવર સારો થયો અને એ પોતાનું જીવનું કાર્ય કરવા લાગ્યો આખો દિવસ મહેનત-મજદૂરી કરીને પેસા લારતો અને પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો આટલું જાણે મારે રૂણ ચુકવના દમ્બનો હતો કેટલાક દિવસ પછી અપશુએ મારા હાથમાં એ રૂપિયા મૂક્યા

“આ શાના રૂપિયા ?”

“આપે મારા પિતાની ખીમારીમાં થયું

ફીયા આપ્યા છે બીજા ધી-ધીરે ચકરી
આપીય ?

મા ! છાનમા પાંચેવીજ શન જયજીએ
ત્યા મા ! હાથમા લઈ રહ્યું - 'જયજી' છું
મને શુ સમજે કે ? માત્ર દિવસ પશુ જો
ફીયાની વાત કરેશ તેા મા ! લિ નાગજ
થશે આ ફીયા પાછા ને આવે તેડુ એક
વાન લઈ આર જોતે તાડ ન ન શકી મધુ !"

જયજીએ માત્ર તરફ ફેરવના આ પ્રેમથી
જોયુ એવી આખોમાથી માનીતે પશુ શરમાવે
જેતુ સુદર અમુનિન્દુ એના ગુલાબી ના પડ
પશુ મે માત્ર મનમાં 'જયજી' ૧ - શુ
માત્ર હાથમા પ્રેમનું સાતવન છે ?

આર મરીતા પછી ગામમા કોનેા ફરી
પર્યા પડ્યા તા શરૂઆત એક દવસ તા
માત્ર પર કોનેા શરૂ થયા અને લગી પાછા
આમા બીજા મરીતામા ફેલાયા ને માએ
ધીરે ધીરે જાગતુ શરૂ થયું, ફરવાક તે
ગેરી બનર મુખા બાંધીને નદી બાજુ
ત્યાક પાતાના સગાવડાઓ પાસે બેઠ
મ મથા

અસાર સુધી તા મા ! મરીતામા પછી
શેઠગાડા નહોતો અને નથી અમા નાથલ
તા એક દિવસ સરા ના બગર મળ્યા
અમશ મહેલાની બાજુના મહેલાગા એક
આદમીને કોનેા થશે છે અમારે સારાએ
મહેલા ને અમગમી ઉભા

કોર કંઈ 'દેવે અહી રવું એ જુદી
તાડુ કાલ નથી' ત્યારે બીજે કોવન -
'હું તે કાનર બી - જ્યાએ રહેશે જાજી'

અનેક રૂઢ સંજ્ઞાએને કંઈ - જાજાથી
શુ મેન છોડી દેનાર હું જો મનમાં દશે

તે કોઈ પશુ જ્યાએ મોત પકડે ?

એએક દિવસ પછી મારી માએ કહ્યું -
'શંકુ ! જો એએક દિવસ પછી અરધર
જાગુ છે નિશાગમાથી તા લઈ જોજે"

"જુડુ સુદ" આપુ ફરી મે મારી
મારે રાત્ર ક્યા એક દિવસે જયજી મારા ધરે
અહી, મે એવે પ્રહયુ - 'જયજી' છું ક્યા
જગર મા તેા અગમર જરૂરું મહેલ"

જયજી કિચિત્ત કહી શકતા બાળી - 'જ
સરી રત છે તમેા પશુ જાઓ, છું મરીત
બાળા બધા જાડ ?

કોઈ બીજા કોઈ જાડ ?

"મરીતને જાણુ સરી લાઈ જાડ ? કારો
માત્ર સગથી પશુ નથી"

મારી સાથે જાડાસ ?

જયજી ! સુદર મુખ નાળી બીજી ઉડ
જા જાડુ જગાળા આપેલા ૧ - માત્ર

મે અગમન થયા પ્રહયુ - 'કમ ?'

અતો રતર પામેસા હોતો - રમા નકાગા
બદનામ થાન દુનિયાની નજ મા લખા શા
મટનપમા પાડુ ? મારે મનમાં દશે, તા
તમા નામ નાં રંગા મા ! પ્રયુ તરુના

મે જાડુજ અમદ ક્યા પડવું એ જા
નદી રીતપ બાળ ક્યાએ ન કંઈ મા
મુજામ કિ રહ્યું - ત્યારે હું પશુ જાડા
નથી "

આ અભાગી જયજી માત્ર જા જો
નમ રાઈક વિનનિ ફરી જો આખરે મરે
એવી રત માનવી પછી પશુ મ - રાજા
પડાનાર - 'સકટ મમમ પચથી જાજી ફરી'

મારે મરીતાના ખતો થયા તા પા
પશુ જાડાનીતેથી ફરવા ન થે, પશુ મા

લાગ્યમા બીજીજ કાંઈ હતુ સજની ગાડીમા જરાનુ નક્કો થયુ હતુ પરતુ લાગવચાત સમારનાજ મારી માતાને દસ્ત યરા લાગ્યા 'કુ ગભરાઇ ગયો કાકડરને ખોલાવી લાગ્યો, ફેલ-ધામ કરવા નાગ્યો માર સદાચક કોઈ રહ્યુ ન હતુ મલોવાના માણસો પશુ આ વત સાલળી ચાલ્યા ગયા આજે મને લાગ્યુ કે સસારમા માર કોઈ નથી હુ ખના વખતે યાં કોઈનુ થતુ નથી પેતાના પશુ પારકા થઈ જાય છે જે કોઈ સળધાને ખોલાવતા, તેઓ કંઈને કંઈ બહાનુ બતાવી દૂર થતા અતમા હતાશ યદને હુ ખેડો સારોએ સસાર મને અધકારમેય ભાસના લાગ્યો

નિનુ આ અધકારને ભેદી મારી નજરમા આશાનુ એક દિવસુ દેખારા લાગ્યુ, અને એ ઉગ્રવસ કિરણુ હતુ માત્ર અવશ્યની સદાનુભૂતિ ! ત્યારે સસારના સર્વ સજાયક દૂર થયા, પોતાનાઓમે સાથ ઠોડી દીધા, ત્યારે એક ગરીબ બાનિકાએ આવી મને ઉગારી લીધો અવશ્યએ આવી મને કહ્યુ -

"તમે ગભરાય છે શા માટે ? હુ તો છુત્તી છુ ને ? માણની સેવા હું કરીશ "

એણે મારી સેવા છુ ન જાતી શકુ કે જી જા રિગેરે પશુ એ સાફ કરતી, ખેના કપડા બદલતી, નિયમીત પગાથી પન નાખ્યા કરતી અખી રાત મામા આટલા પાસે બેસી નહેતી એક લાલુ બા સૂતી નહિ

માએ એક દિવસ અવશ્યને કહ્યુ - "અવશ્ય ! તે દિવસે મે તને મારી એ મારી જીત દતી મને માફ કરા "

"મા ! એ વાતને વિચાર ઠોડી સ્ત્રો, આપની સેવા કરતી એ મારા ધર્મ છે "

એ દિવસમા તો માદગી સુધરી ગઈ પશુ

મારા હુ ખનેા અત ન હતો, મા મજુ થઈ ગયા જાદ હું એ દર્દમા સપડાયો મા હજી આનવાને અસક્ત હતી, એટલે મારી દેખરેખનેા લાગુ અવશ્ય પર પડ્યો અવશ્ય મારી સેવા-ચકરી જાતે-હજરથી કરતી એને પોતાની જરાએ પરવા નહેાતી ડોક્ટર દિવસમા ત્રણુ વખત આનતા દવા લાવવા કરવાનુ કામ દિવાનર કરતો એ વ્રક બિચારો આખો દિવસ મારી યોગમા બેસી રહેતો જરા સાદ પાકુ કે હાજર થતો એક વખત મારી મા રાતા હતા ત્યારે એણે કહેતુ કે -

"મજા ! આપ રવો છો રાને ? બાઈએ જે ભત્તાર મારા સથે કરી છે, તેનો ખદનો અમે બન આપીને પશુ વાળી શકનાર નથી "

મારી માએ કહ્યુ - "લાઈ આજ તો મને તમારોજ આશરો છે "

રાતના મારી તખીયત કંઈ વધારે ખરાબ હતી મે અવશ્યન મારા માયા આગળ ખેસાનુ કહ્યુ મને બેચેન જોઈને તેણે મારી આત્મા માની લીધી મે આખ ઉગાડી એક વખત એના તરફ જોયુ આખમાથી અશ્રુના બે મિનુટુ મરી પડ્યા, તેને લુછતા અવશ્ય બોલી - "આટલા ગભરાવ છે શા માટે ? સમાર સુધીમા તો આરામ થઈ જશે "

મે કહ્યુ - "અવશ્ય ! તે જે અમારી સેવા કરી છે તેતુ રજુ હુ ચુકવી શકનાર નથી, અને એથીજ આટલા બેચેા છુ "

"અત્યાર એ ચિતા ન રો નિમિત્તર તળીયન રધારે બજારો " અવશ્યએ મને આશ્વસન આપતા કહ્યુ

મે આખ બધ કરી દીધી અવશ્ય માર માયુ દાવવા લાગી, અને હુ સુઈ ગયો હુ નહેાતો જાણતો કે કયા સુધી હુ ઉઠ્યો ! પશુ

નાગીને જોયું તો અપ્રમુદ્ધ એમની એમ બેવી હતી એક હાથ મારા કપાળ પર હતો અને બીજા હાથે પખાવી પાન નાખ્યા કરતી હતી મારા હાથે કાંઈક ઠીક હતું ડૉક્ટર આવી જોયું તો તે ખુશ થયો એ દિવસમા તો હું બેસ્યા-ઉઠ્યા લાગ્યા ત્યાર પછીના ત્રીજા દિવસે અમે જવાનો તિયાર કરના હતા ત્યાં અપ્રમુદ્ધ એ રોમનો ભોથ બની હું ગભરાઈ ગયો તરત ડૉક્ટર આવ્યા દસ શર થઈ પરતુ અપ્રમુદ્ધે કંઈ ફેર ન જણાવે, હવે પરત આવે ઉંઝડી પર ઉંઝડીઓ ચલા લાગ્યાં

ડૉક્ટરનું મુખ પણ ઉદાસ રહેતું, એ જોઈ આત્માની ક્ષીણ રૂપા વિનીન થઈ જતી હતી રાતના અપ્રમુદ્ધ બેઠોરા થઈ ગઈ હું એનું મથું મારા ખોડામા લઈને બેઠો હતો મારા નવો માથો આસુની ધારા ન કાઠો રહી હતી મારી મા પણ શેતી હતી અત એક ખાલુ દિવાલે મુપચાપ બેઠો હતો, મારી માને શેતી જોઈને દિવાલે કહ્યું - મા ! ગેળાયા શો ફાયદો ? અપ્રમુદ્ધે મારે અને એનું કરતુ નુખવી દીધું મને હવે કાંઈ અફસોસ નથી, બે મારે પણ શરીર કામ આવી જાય તો મને વધારે આનંદ થાય "

આટલું કહી તે આ થો ગયો મા પણ બીજા ખડમા જઈને રોવા લાગી રેટવીક પાણી પછી અપ્રમુદ્ધે નેત્ર ખોલ્યા અને મારા તરફ જોઈ કહ્યું -

'હવે હું જઈ છું, મને જૂતી ન જતા !'

મારી આંખોમાથી આસુની ધારા વહેતી લાગી એ વખતે હું ખચાયે કહ્યું -

"મારી અપ્રમુદ્ધ !" આથી અધક હું કંઈ ન બોલી શક્યો મારે હરપ બરાઈ બાન્યુ

મેં માત્ર મુખ એના મુખ પર રાખી દીધું અને કહ્યું -

"મરી જયશુ !"

અપ્રમુદ્ધે આખા બે લી અને કહ્યું - "મારા રામ્મુ !" અને એ પછી એના નેત્રો બંધ થયા, સંજ્ઞાને માટે

સરે સસાર મને અધકારમય ભાસતા લાગ્યાં એ અનમ્થામા મેં અપ્રમુદ્ધના મૃત શરીર પર હાથ રાખીને હવેન પર્યંત અવિરાદિત રહી ગરિઓધવારમા તત-મત અર્થેણુ કરાવી પાતકા લીધી

૬ ધખાજ ફેરફાર માથે મનુવા

(૭૫૯ રહેતા નવનિર્મા-સમઢ "તરતીર"માથી)

અધ માસિક "માંદગી"

હવે ત્રણજ દિવસની અદર 'ક્રી નેત્ર' ગોળીઓથી અતુ થાય છે માસિક અ-ત્રણની કાઈપણ ફરિયાદ માટે ફાગ મળે દર સાથે ગેરગી પત્ર આપનામા આવે કે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પન્દેશ રી ૧૦

૭. ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:-

'રાહત' હવે હવે ત્રણજ દિવસ ખાઈ લેવાથી છ દહીં બરમા કરી મેં નહેતો નથી માસિક આતુ કશુર તુકસા ૧ દિ ડૉક્ટર વેદોએ અજમાવેલી દસ સાથે ગે મે પત્ર મોકલવામા આવે કે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પન્દેશ રી ૧૦

૮. એસ એસ. ખાન, ૪૨ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, એનજીની સામે કોમ, મુમ્બઈ, મેન ૨૧૩/૩

જગરને જગરની હુ વાતો કરૂં છું,
 અગમ-અકમા ગિર મહાડ ધરૂં છું !
 ભૂલે- ભૂલનાગ-ભૂલો, ભૂલી ભૂલી,
 હું સુજને વિસારી જીવન વિસરૂં છું !
 પડી દિલની આઠત, ગમી ખુણ ખાવા
 હું એથીજ દિલમા, નવા ગમ ભરૂં છું !
 છે ઘાતક છતાં, હું એ' ઘાતકની મનમા,
 છપી ફિલડયા-ખુશુમા ચિતરૂં છું !
 હૃદય-મનના કાળે સમાધાન ખાતિર,
 સિતમ પામ આજે રહમ કરગરૂં છું !
 વફાની કમેાટી, જફા કર અને જો,
 હું તારાજ પથ પર નયન પાથરૂં છું !
 હૃદય ગમગીનીના ફદન ગાન છેડે,
 તૂટેલા હું તારો અમલ વાપરૂં છું !
 ચાડ્યો'તો તો ઉચે બહુ ધિરે ધિરે,
 નિચે ઝટ હું નિચે પરત ઉતરૂં છું !
 કહું હિન્દગાનીની બાળ મમેટી
 લઈ, એકસી-આશ સાથે મરૂં છું !
 ચલુ શુ ? ન જાણુ થયે શુ ? ખબર ગી ?
 છતાં મન વિષે હું મજલ આદરૂં છું !
 હું જાણુ છું જગ આ, એ ચોખટ પર નિજની,
 ફરે છે લુમે છે, તો હું પણ ફરૂં છું !
 હું એની હકીકત યુજ "શુલ" મને શુ ?
 હું ત્યાથી ચર્ધ અળધડી નિમડ છું !

(સત હજ્જ વેળાકે સ્વાધીન છે)

૪૯૨

જીની અને નવી સંસ્કૃતિની અથડામણ ॥
આ કાળમાં, નવ મિત્રારજુના પ્રેરણાએ અનેક
કુળાનીઓ આપનારી છે નવયુગની લાનના
ઓની ચણુનર, ખાપી જનારાઓજ કરી શકે
કાપરોતુ એ વાપ નથી સદીઓ જીની માન્ય-
તાઓને મિત્રાવરી એ સરળ નથી અનેક
આત્મભોગો આપ્યા પછી અને સખ્યાળધ
ખલિદાને આપ્યા પછીજ માર્ગ મોકળા થના
છે છતા એક વાત યાદ રાખવી ન્તેષએ, તે
એ કે જીની એરી સર્ માન્યતાઓ સત્તર
ખામ નથી વીણી વીણીને ખરાબ હોય તેટ
લીજ માન્યતાઓમા યોગ્ય સુધારા થતા ન્તેષએ
કારણ કે કેટલીક માન્યતાઓ 'જીનુ એટલું
સોનું' એ કહેવતને સ્વપ્ન દેશી દે, તેનીયે
હોવાનો સંભવ છે

૪૯૩

ગ્રામીણ ઉપર કાણુ રાખનાનું માત્ર રસોઓ
માટેજ છે, એમ આજનો પુરૂષ વર્ગ દ્રઢતા-
પૂર્વક માને છે જાસ જરીને લગત પછી તે
ગ્રામીણ ઉપર કાણુ રાખનાનું પોતાના માટે
તરી દરત વે વધારે જરૂરી છે, એવુંયે આજના
પુરૂષને ધ્યાનમાં ખેસતું નથી જો કે ચોક્કસ
પ્રસંગોએ વડું ઉદારતા પુરૂષેજ દાખવતી ન્તેષએ
પણુ તેમ થતું નથી સ્વપ્નગ્રામીણ વર્તન યના
વસાની શરૂઆત પ્રથમ પુરૂષજ કરે છે પરિ-
ણામે વાસનાની તૃપ્તિ સૌંદર્ય પુરૂષની વાસ-
નાની આગળ જવાળાઓમા અનેકના સૌંદર્ય
અને યૌવનનું બિનિદાન અપાય છે સખ્યાળધ
વાનાઓ લગત પછીના બે-ચાર વયોમાજ

પ્રોદાઓ જેની દેખાય છે તેનું સુખ્ય કારણ
પુરૂષોનું અધોગ્ય વર્તન છે

૪૯૪

સામાજિક સંજોગો ઉત્પાદન પુરૂષ છે તરી
ઓને અવજો થયે દોરવી જઈ તેમના જીવન
સર્વજવતો નાશ કરવામા અધિક હિસ્સો પુરૂષોના
છે આજ નજરે પડતી લાખો વેશ્યાઓના
જીવનનું ચોક્કસતાપૂર્વક અભ્યાસ કરનારને
જણાશે, કે એમાની વણી ખરી વેશ્યાઓ,
કોક સારા કુટુંબની વધુ દીકરી હતી અને
કોઈ એક કામી પુરૂષે એમના શીયળને નબ્
કર્ણુ હતું બાછળથી હાડ્યુંત થતા તેમને વેશ્યા
થસાની ફરજ પડી હતી શીયળને સનામત
રાખવાની કંજીલ વગરની કુમારિકા સોધીયે જઈ
તેમ નથી છતા આટલી વેશ્યાઓ ક્યાથી કુટી
નીડળી, એ એક મિત્રારવ. યોગ્ય પ્રશ્ન છે
વેશ્યાઓની સખ્યા વધારવાનો આશય કોઈ
એક ચોક્કસ વર્ગ ઉપર મૂકી શકાય તેમ નથી
કારણ કે વાદાઓ, વિધુરો અને સરપતિથી
જેમને સતોષ ન હોય, એવા સખ્યાળધ
પુરૂષ રાહસી પોતાની વાસનાતૃપ્તિ અર્થે અનાન
કુમાન્ડિઓને ફસાવે છે અને પરિણામે અનેક
અયગાઓના શીયળ, યૌવન અને સૌંદર્ય
ખાકમા મળી જાય છે આવું યામા સમા
જના અધોગ્ય બધનો પણ અમ્ક અરો
જવામદાર છે

૪૯૫

જીનુ એ બધુંજ નાશકારક છે, અને
નવું બધુંયે આત્મરદાયક છે એ બમણા
પણુ સાર નખખોદ વળાનારી છે આખો
મીઝીને રાહપણુ પ્રવાહમા તણાઈ જવું, સારા

સારતો વિચાર પણ ન કરવો, એ પ્રથમ માનક છે. જુના અને નવાની ચોક્કસ ક્લોગી કર્યા પછી, થેક હોય તેનો સ્વીકાર કરવો એ પદ્ધતિ પ્રવણ પ્રવાસી સમાજની વર્તમાન અવસ્થાનો અત આપી શકાશે એ સુરક્ષાએ જુનનું જોઈએ નહિ જુના કરતા વિદેશ લાભદાયક એવું નવું જો સર્જવાની શક્તિ ન હોય છતાં જુનાનો નાશ કરવાની વાહીસાન મનોદશા સેવવી, એ નરી ઠાઠાની છે.

૪૯૬

સગકાગી અને અજર્જ પતિના જીવનો અજાનતાએ કે અવેગ્રજો કચડી નાખનાર મૂર્ખ પતિ, પોતે પણ પોતાને સુખી કરી શકતો નથી પ્રત્યેક પતિએ પત્ની પછી પોતાની પતિને સમજાવવા વધુમા વધુ પ્રયાસો કરવા જોઈએ સુખી થયાનો સત્ય અને સર્વોત્તમ માર્ગ આ એક જ છે.

૪૯૭

લગ્ન એ વ્યક્તિગત દરેકનો અમન પક્ષ જોવાથી બીજાએ તેમા માથું મારવું જોઈએ નહિ લગ્ન એ જીવનનો અસલ મહત્વનો પ્રશ્ન છે, કેાઈ પણ કાલા માણસે, આ બાબતમા પોતાની સલાહ આપવાનું કદાપણ હોંધીવું જોઈએ નહિ.

૪૯૮

રેલ્વેના ત્રીજા વર્ગના કામા પણ શુક વાની મનાઈ હોય, એવા આ જમાનામાં શરીરના સર્વોચ્ચ ક્ષીર સમા વીર્યને જ્યાં ત્યાં વેંચી નાખવું એ કરના વિશેષ મૂર્ખતા અન્ય કંઈ હોઈ શકે ?

૪૯૯

આજની જોડાટોમા વિશેષ લગ્નના અને મિત્ર જમાનાદાર તત્ત્વ આલ્પ હોય

છે જમાનાદાર તત્ત્વ આલ્પ હોય, એવી જોડાટો તો આનંદદાયક છે પણ જ્યાં વિષયિકત ખામીઓ જોવામા આવતી હોય ત્યાં વડીનોએ પોતાના બાળકોને નુ મુશ્કેલ જોઈએ મિત્ર જમાનાદાર હોઈએ કરતા હોઈએજ ન હોય તે વડીનોમ જાતે હેમરેખ કરી લેતા હોય એ વધારે આનંદદાયક મણુપ પામ.

પ્રત્યુત્તર આપવાને અશક્ત એવા કેટલાક વડીનો પોતાની અપૂર્ણતા દાઢવા ખાતર બાળક જ્યાં પ્રશ્ન કરે છે, ત્યારે ચીકાક જાપ કે પથ્થુ વારસાતિક રીતે એ રસનો જોટો છે મારા કે માળક એટલે તાકતો ખાતરો અને પ્રતોની પરપરા જાણુવાને, અને ખાસ મગીને નવું નવું જાણુવને સારી ઉત્કૃષ્ટ એવા બાળકો સતોપકારક જમાન આપવો એ વડીનોનો કર્મ છે અકારણ કપા આપવાથી બાળક તમામદા નાશ છે અને કેટલીક વખતે મુશ્કેલ મા પડી જાય છે અને ધીરે ધીરે તેને એમ લાગે છે, કે પિતાને પ્રશ્ન પછી શક્યમજ નહિ પરિણામ એ આવે છે, કે બાળકનો વિકાસ અટકી જાય છે, અને તેની શુદ્ધિ કુશીલ થઈ જતા પારે છે.

૫-૧

કેટલાક હુઆ માણસોનું હારમ અન્યને રાગનાર નોય છે ક્યારેય ન કરે, એનો માણસ ક્યારેક હસે, ત્યારે એ બીજાને રાગે છે આના માણસોને જગન અતિ ખપા માણસો તરફે તરતજ ખાતખી લે છે.

૫-૨

હરેન્દ્રી આપીસાન હમારો વચ્ચે ફાળ મનાતા પ્રતિફતિ સમા વિલાસને વેળવ વચ્ચે અર્ધ રોગી સમુ જીવન ગાળતા સહીરીઓને,

ગામડાઓમાં જડતા દેખાય છે, જીવન જેવું કથુજ દેખાતું નથી એ માન્યતા સત્યથી વેગળા છે. ભવ્ય ગહેલાતોમાં પથ્થર ઘણા હોય છે, એ સાચું છે પણ “ધર” જેવું કથુજ હોતું નથી માટીની સાદી ચાર દીવારા વચ્ચે જીવન જીવના ગામડીયાઓજ “ધર”નું સાચું સુખ માણુના સમર્થ હોય છે અનેક અટપટા પ્રશ્નો વચ્ચે સતત અટપટા રહેલા શહેરીઓના જીવનમાં શાંતિ શોધીએ જડતી નથી જ્યારે બપોરે ઉચ્ચાટ વગર ખેતરમાંજ એકાદ જણની હેઠળ પોલી જનાર ગામડીયો સદા તાન્નેજ જોતામાં આવે છે. ટુંકમાં ગામડાના સાદા જીવનમાં તાઝગી હોય છે, જ્યારે શહેરના દાલિજ વાતાવરણ વચ્ચે ઉચ્ચાટ વગર ઉંઘીએ શકાતું નથી.

૫૦૩

મહોદા શહેરના મહોદા માળાગો, બહારથી જોનારને જીરોજ ખ્યાલ આપે છે પણ અંદર ડાકીયુ દુનારને તો જેરી વાતાવરણનોજ આભાસ થાય છે.

૫૦૪

મિશ્રિત દેખાતા પ્રત્યેક માનવીના જીવનનો અભ્યાસ કરવા જેટલી શહેરી લોકોને કુરસ હોતી નથી, તેઓ તો તેને માડો ગણીને સળીઆ પાછળ પૂરનાતી, કે મરાવી નાખવાનીજ યોજનાઓ થોડે છે, અને અમલમાં મૂકે છે ચિત્ત ભ્રમ થયેલા માનવીના ઇતિહાસ અંતર વગોવી નાખનારો હોય છે, એ તેઓ જાણુના નથી, જાણુવા પુરજાએ નથી, કાચુકે તેમને હંદય હોતું નથી જ્યારે ગામડાના લોકો આના દુખીઓને દાદ આપે છે તેમના દુખ પ્રેમ અને મત્વ દ્વારા હળવા કરવા મંચે છે અનેક

ગામડાઓ આવી ગીતે પાછળથી ફરીને આવ્યા યદ જવા પામે છે.

૫૦૫

જગત તમારા ઉપકારને ભૂતી જશે, પણ જો તમેએ કોઈને નુકસાન પહોંચાડ્યું હશે, તો તે નહિ ભૂને છતાં તમારે તો કોઈને નુકસાન ન પહોંચાડવાનો, અને બને તેટલા ઉપકારો કરવાનોજ નિશ્ચય કરી લેવો જોઈએ.

૫૦૬

કપનામાં પણ ન આવી શકે એવી અસાધારણ ઉદારતા જ્યારે આપણને બીજા કોઈ ઇન્સાનમાં જોવામાં આવે છે, ત્યારે આપણું હૃદય ઓગળી જાય છે.

૫૦૭

દુખીને દાદ ન આપી શકો તો પણ તેને સાલણી તો દેશોજ પાછાં પૈસાં આપવા અગત્ય હોય તો આશ્વાસનજ આપશો, પણ તેને વધારે આનાત પહોંચાડશો નહિ, કારણ કે દુખી સાથેની વાતચીત, કેટલીક વખતે ખુશી સદેશા જેવી હોય છે.

૫૦૮

જો તમે પાને ગરીબ હોવ, તો ગરીબી પ્રત્યે જેદરકાર બનવાના પ્રયત્ન કરજો જમણા ઉત્સાહ વડે મજૂરી કરીને તમારો માર્ગ, મોકળો કરજો ગરીબી કરતા ગરીબીની નિરાશા વધારે હાનીકર્તા છે માટે ગરીબીમાં પણ સતોષ માતી ઉમ ગથી આગળ વધવાના પ્રયત્ન કરતા રહેજો.

૫૦૯

આજની કેળવણીમાં અદનાદ કે અલ્લાદને રાજ રાખવાના અગત્યના પ્રયત્નને રચાનજ નથી માત્ર માનવ જગતને રીઝવવાની સર્વ સુકિતઓને રચાન છે.

શુભ (૪)

ગીતામાં ચોરસ ના ૨૦-૬-૩૬
તમારી ૫૫ અને પ્રસન્ન મ બા અજરો
આવીમ વર્ષ ૫૨ મે પિસ્તાન પ્રોડોસ
with Persians of Persia નામનું એક
નાનું પ્રસન્ન લખેનું એવં ધારી ઉપર તમાર
પ્રસન્ન લખાયું છે તે અંગ્રેજીમાં છે તમાર
ગુણશક્તિમાં છે એટલે કે અને ગુણશક્તિમાં
આપા પ્રસન્નતાની આતિ ધારી ૧૩૨ ફરી ગુણ
શક્તિ ૧૧૫ અને ૫૦૦ એમને ૭૨૦-૧૫૪૫
લખાઈ ઉપરતમા પોતાની તમા આસન્નતાનકમ
પ્રસન્ન સિવાય બીજું કંઈ બનાવી શકે ના નહિ
માત્રમ ૬ ફરારી પોતાનામાં સામ્યે ભાવ્યારી
ગુણશક્તિમાં ઉત્કર્ષ છે પણ તે પૂરી બાના
માટે લખ્યું પ્રસન્ન ન રવું તે બોલ તમાર
પ્રસન્ન પૂરી પડી છે તે પ્રસન્નમાં ગુણશક્તિ
પોતાનામાં જોડે અનામમાં કે તમામને બતા
નાની કંઈ કરડે ન દલી તમે કિંઈ જીવેલી એ
મને લાગેલું વિચાર સામ્ય ૫૫૫૨ કયા
મળીનું અર્થ છે અને કયા કયા તમારે રૂપ
છે એ બધું સારી રીતે બનાવી આપી તમાર
મયામની દરમત તે ઉપચોગીના વધારી છે
આપ ક્યા દાનાના ગુણશક્તિ સારિયામાં તે
તમારે મયામ ધણી ઉત્તમ ૬ મોની જોડીનું
બીજું પ્રસન્ન આવી ભણ્યામાં નથી
લી (૫) કેમકેનાર મોહનલાલ એનરી
(અમ તે જોડે એ ૫)

કવિઓને શાહર

ભૂત

શાહરને કવિ બનાવનાર
કેવળ આજ એક ગુણક છે
અપૂર્ણ વિગળ સર્વ ગુણશક્તિમાં
“ આર, ” શાહર ફૂલ

‘શાહરી’ બા ૨-૦

બા ૨ પદિસાત અપૂર્ણ વિચાર હવે પ્રકાર ૦ ફોની
સર્વ સમગ્રની આરબી સર્વ
વિચાર મિલન કલ્પ પરીધારી
શન બનાવી
બા ૨ બીજામાં પ્રકાર (ક કિપ્પ) વધુ ન (નહિ) ૫ ૨
મહારાજાદિગુણ્ય અને અમગ્રની
લીમત કે આવા, પદિસાત એક શાનીમ
વિરત અર્થ સારિત
પ્રકાર - ૧ વધુશી ૧ સારિત કાર્યાદ્ય, રુસત
એવર-૨ -
ધી રાદિટ્ટ સ્ટોર્સ ટાવર રોડ સુરત

અમદાવાદ તા ૩-૦-૬-૩૬
તમે મોકરના સમગ્રીના બે પ્રસન્નકર શ્રુત ચોરસ
ગો ૩૩ છે તે અર્થ
ગુણશક્તિમાં ઉત્તમમાં આ તમાર કયા છે તે જોડે
કે પદિ ગુણ શક્તિ, તમાર એ પ્રકારને સમગ્ર
સમગ્ર જોડુ છુ

(લી. ૫) કેમકેનાર સુધરેસાય ફૂલ

(બી. ૩)

આ મોપી ધર્મી નામકરમાં છે અપૂર્ણ

પરીધાર ૦ રચનામાં રજુડિસાત ઉત્તરમાં
અને લી બધું રજુડિસાત કરોડીના પ્રસન્ન ફૂલ
મ ૬ અને રજુડિસાત પ્રસન્ન કિયાકિ
માટે સર્વ પદ્ય નથી અપૂર્ણ પરીધાર ૦
રચનાની ભાલ કાર ની પ્રુતિકા અ ૧૫૫, ૧
ઉત્તમ પ્રાદિકા છે ગુણશક્તિ પરીધાર ૦
અ પદ્ય ૦ ફો સમ્ય અપૂર્ણમાં કોઈ યાદ રહે
તેવા નમૂના આપી તેમાં વિધાને સર્વ બનાવી
બધા છે અપૂર્ણ પરીધાર ૦ પદ્ય રચના અ પરી
કલ્યાણ બેડા બધાને પ્રસન્ન છે તે આ પ્રુતિકા
કારી ફર પરી એક આરશ રહે

પ્રસન્ન પ્રકાર ૫ કિવિલી.

૪ ૧-૩: N A
પ્રોફેસર of English
& Gujarati
N T B College Surat
તમારે પ્રસન્ન કે જિવ વા વની બધો
તમારે પ્રસન્ન અને ગુણશક્તિ વિચારી સમગ્ર
તમા બધું સમગ્રીની આપી છે પ્રસન્ન પ્રકાર-
અને ના અપૂર્ણમાં ધણી ઉત્તરમાં સોઈ ઉપ
તેડુ લખાયું છે પણ એ પ્રસન્નકરના સોઈ ઉપ
પોલી લખ્ય બીજા પ્રકાર ન લખીને આજ
સુધી કોઈ ગુણશક્તિ પ્રસન્નમાં પમા વા પ્રકાર
રુપ સારને લખી આ નિસા ધી સમગ્ર સામ્ય
૦૫૫ આપેન મ વારી નથી. આ માટે
તમાને પ્રકાર બધો આપુ છે, અને એક બધું
તમાને આ તમાર પ્રકારમાં સમગ્ર કેવલે અજ
પ્રકાર

લી. ૦ સુધરેસાય

૧૬ ૧૦-૩૬ (૦૬ ધી) આરેસાય ગોપી ૯

અમદાવાદના ગુ. લી. ૩૬

દીદોર રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા દ ક

[સર્વ લોક સપાદકને સાર્વિય છે]

વિકાશ-“સાબેરી”

શરીયત મુજબની બધી ફરજ અને સુન્નત ધબાલત પગીની બધી ધબાલત, વિદે, વગીર પગેરેમા દરદ શરીફને સર્વથી શ્રેષ્ઠ માનવાગ્યા આવે છે

અબ્દુલ્લાહ બિન મરઉફ (રદી) થી ત્રિયામત છે કે - રસૂલનારે (સન) કરમાવ્યું છે કે - તે ‘જે માણસ મારી ઉપર દરદ પડતો નથી, તે મુસલમાન નથી”

મજકુર હદીસની એ માત્રા છે કે ‘દરેક મુસલમાન મદદ તેમજ આંત તેની આખી ઉમરમા બે એક વખત પથુ દરદ શરીફ પડે નહીં તો તે મુસલમાન નથી” ખુદાપાક બેદતર ગણ્યુનાર છે

મજકુર ઉપરથી દરદ શરીફની ફરીવત માનમા આવી હરો એની ફરીવત મારે ખુદ ખુદાપાક પોતે કુઆન શરીફમા કરમાવે છે કે - ઇન્નલ્લાહા વ મલાએક તહુ ચોસદ્દુત્તા અલાનની યા અચ્ચેહલ-લહીના આમનૂ મલ્લુ અલયહે વ સદ્દેમૂ તરહીમા

તબ્દીમા: “બેશક અન્નાહ તઅલા અને તેના ફરિયા નથી (સલ) ઉા દરદ મોકન” છે એા હમાનનાળાઓ તમે પથુ (સલ) ઉપર દરદ મોકવો” અલ્લાહુરમા મલ્લે અલા મોહ મહીવ વઅલા આલે મોહ મહીવ વખારેક વમલ્લેમ

મજકુર આપત મારે મુશરિફીતોએ જુદી

જુદી ગીતે નરેદવાર બધાનો કયા છે જેમા દેટલાક ગીતે પ્રમાણે છે -

આ આપત હજરત સૈયદુલ મુસિલીન, રહમતુલ નિલ આમમીન, રાશીઇન મુજનખીન ઇન મોહમમ્દુ રસૂલિલ્લાહ (સલ)ના માન, ઇજ્જત અને મર્ગ્યાને સર્વથી જુદા કરે છે કુઆન શરીફમા જની ગીતે ખીમ નખીઓ (અ મ)ની મોટાઈ વગેરેનું વર્ણન થયું છે, તેની જ રીતે હમારા આકા અને સરદાર (સન) ની શાનમા મજકુર આપત ઉતારી છે જે ઉપરથી સાફ માલમ પડે છે કે હજરત (સન) એમની અગાઉ આવી ગઅલા બધા નખીઓ (અને) ઉપર એક ખામ મહોશ્વર રખે છે હાખના તરીકે હજરત આદમ (અલૈ)ની ઇજ્જત, ફરિયાઓ પાસે સખદે કસબીને વધારી, હજરત હમ્મીમ (અલૈ)ની ઇજ્જત, દોરતીતો સિપાસ પહેરાવીને વધારી, હજરત હાઉદ (અલૈ)ની ઇજ્જત, પોતાના ખલીલા બનાવીને વધારી, હજરત ખૂસા (અલૈ)ની ઇજ્જત, તેમની સાથે વાલ કરીને વધારી, હજરત સુલેમાન (અલૈ)ની ઇજ્જત, ખાદશાકા તેમજ જનનરો વગેરેની જોલયાસ સમજવાની શક્તિ આપીને વધારી, હજરત ખસા (અલૈ)ની ઇજ્જત, તેમના લાયમા સ પથુ શિક્ષા આપીને વધારી

મજકુર બધી ખુખીઓ અખીમા (અલૈ)ની શાનમા વર્ણન થયું છે અને સૈયદુલ મુસિ

લીન (સન) મા માન મન્યાનુ વર્ણન
એના રીતે થયું છે કે - 'એ કમાનવળાઓ!
તમારા નમી (સન) ઉપર મારી રહ્યો
દમેશ વરસે છે, તમેને જોઈએ કે તમે
પણ મારે અનુકરણ કરો જો કે દમત
તમારા કમનમા નથી-હા તમે મારેથી કે
મારત કરો કે-આ અ નાદા દમારા નમી
(સન) ઉપર હા વખત (દમેશ) દર અ
સનામને પુકા વરસાદ વરસાવો રહે'

મનુકર બાબત ઉપરથી આપણે જોઈ
શકીએ છીએ કે દર શરીરની બગડેલી
આપણને ખુશખબરી હતી બધી નજીક
હાસિલ થાય છે જે કામ ખુશખબરી પોતાના
દખીલ (સન) સાથે પોતે કરતો હતો
તેમ આપણને પણ પોતાના સથી બતાવ્યા
એ જાણી મગરૂરીતી વાત છે કે ખુશખબરી
આપણને (દર નગરે લી બગડે બીધે) પોતાની
બાબત સાથે માદ બીધા કે

કેટલાક મુશ્કેલીની રૂબાને છે કે પર
મારે આનમે કુબાન પાકમા મુસનમાતોને
જો નમ્યાએ પોતાની બાબત સાથે હક નમીક
જોવા બાબત રૂબાનુ ન

(૧) છતાંબત (નાબેદારી) અ નદ અને
તેના રૂબ (સન)ની રૂબાનુકારી કરો અને
મુસનમાતોનાં જે કામ આનમ અમર
બદલાદ હોય તેમની પણ તાબેદારી કરો

(૨) રિવાયત (દર દિમાયતી થયું તે)
કેટલાક વડીલોએ દમન (સન)ને મરુ
કે જે રામે મુસનમન મરુ જાણે તે
કરેશના કમીતા અમારથી જુલ પડી જતો તે
પછી કાલ દુનમનન મુસનમા કાલ પણ

અમારો સારી થશે નહીં જે ઉપ થી ખુશખબરી
રૂબાનુકારી કે - 'ખુશખબરી તેના રૂબ (સન)
અને બધા મુસનમાતો તમારા દેવ અને
દિમાયતીઓ ન'

(૩) દરુન મુસનમાતો દરુન ખુશખબરી
તેના રૂબ (સન)ની અને તમારી હ દુન મા
કાલ પણ સાથે એ મુસનમા વારસ કરી પણ
થઈ જાતો નથી

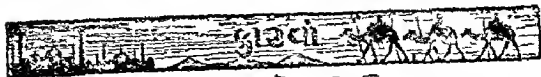
(૪) શાહીદત-ખુશખબરી પોતે પોતાની
તીર્થ પર મવ હ છે અને વળી તેના કિરિયા
અને સહેલે હા મ તે સિવદાનીવળા મવ હ છે

(૫) મુશ્કેલત (રૂબ કરુ તે)-મુશ્કેલ
જેમ તમારી મરુમા આવે તેમ કો દમ
જામ નખતમા તમો તમારી મરુથી સિદા
આપનામા આવશે જેને રૂબન મરુ, તેના
રૂબ (સન) અને બધા મુસનમાતો જોશે

(૬) મવાલાત (સદકાર, રોની) બેશક
અનાદ તમાના ગિરિયા (અને) અને બધા
નેક બખત મુસનમાતો રૂબ (સન) ના દેવન

(૭) મદત (દર શરીક) રૂબ રૂબ
પ મસાએકતદુ દરમાલા અને તેના
કિરિયા નખીએ કરીમ (સન) ઉપર દદ
મેકને હ પો કમાનવળાઓ! તમા પણ
અનુકરણ કરો અને તમારા નખી અરે અર
(સન) ઉપર દદ અને સલામ મેકને

દર નદ અસિમે રૂબાને છે કે -મારે
કિરિયાઓએ દરરત આદમ (અને)ને સજો
મશે રમારે તેમજે કિરિયા નિ મર મશકે માટેથી
રૂબામા મરોશ અને નામે બીજે કાલ નમી
દુ પામા કદાચ પો નહીં જે ઉપરથી બધા
કિરિયાઓને દુનમા કરો કે તમેએ આદમ

(અર્થે)ને સન્દેહ કર્યો હતો, પણ નળીએ આખિરજુમાન જતાજ મોહમ્મદ રસુલિલ્લાહ (સન૦) ઉપર હુ પોતે દરદ મોકલું છું અને તમને પણ હુકમ કરૂ છું કે માત્ર દખીન (મન૦) ઉપર દરદ મોકલો કે જેથી નળીએ કરીમ (સલ૦)ની ઇજ્જત હાજર આદમ (અર્થે) ઉપર જાહેર થાય

હાજર આદમ (અર્થે)ને તો માત્ર એટલું વખત ફરિશ્તાઓએ સન્દેહ કર્યો હતો પણ અહીં તો દરદ પદવાનુ હમેશા માટે છે ખરે ખર આપણે નસીબદાર હીએ કે આપણને આવા મુતારક અને ઇજ્જતવાલા ત્યાજ (સન૦) મળ્યા છે, જેમની ઉપર ફરિશ્તા તો દરદ મોકલે છેજ પણ ખુદ ખુનાપાક પોતે પણ દરદ મોકલે છે દરદ શરીફ પલ્લુ ખુદાપાકને એટલું બધું પસંદ અને વધારું છે કે તે બધા મુસલમાનોને પણ હુકમ કરે છે કે -“ઓ હમાનવાલાઓ! તમારું પણ નળી (મન૦) ઉપર દરદ અને અનામ મોકલો”

નળીએ કરીમ (સલ૦)ની શ્રેષ્ઠતા તો બધા અજાણ્યા (અર્થે) ઉપર જાહેર છે, પણ તેમની ઉમ્મત પણ દરેક ઉમ્મતથી શ્રેષ્ઠ છે જુઓ ખુદાપાકે આપણ નામ “મોમિન” રાખ્યું છે અને જગ્યાએ ‘યા અયોહદઝીઃ આમનુ’ ફરમાવેલું છે, અને ખુદ ખુનાપાકનું નામ પણ “મોમિન” છે કહો છે કે - જ્યારે મદમ-લાહ ગઝનની દિલ્લતાતના ખળ નાથી માલામાલ થઇ પોતાને વતન પાછા પહોંચ્યા ત્યારે એક દિનસ તેમણે બધા માઝીઓને હાથ દેવા વિચાર કર્યો અને એ ગત નકકી હતી કે, દરેક સિપાહી પોતાનું નામ નાજ્ગાદને નવારી દત્તમ લઇ જાય, જે

ઉપરથી સિપાહીઓએ મજકુર રીતે પોતાના નામ બતાવી ઇનામ લેવા શરૂ કર્યા એ સમયમાં એક સિપાહી આગ્યો અને પોતાનું નામ બતાવતાને બદલે સુપચાપ ઉઠા ધરેલો બાદશાહે વઝીર મારફત તેની સુપકાહીનું કારણ પૂછ્યું સિપાહીએ જવાબ દીધો કે, “જલ્દ પનાજી, આ સુલામ આપના નામેનામ (હમનામ) છે” બાદશાહે હુકમ કર્યો કે બી ન સિપાહીઓ કરતાં એને એવકુ ઇનામ આપો

મજકુર હકીકત ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે જ્યારે દુન્યવી બાદશાહ પોતાના હમનામ મની ઇજ્જત કરે છે તો ખુલાસા જે બધા હાકિમોતો હાકિમ, શાકોતો રાહિનશાહ, છે ત શહે મે-શરમ પોતાના હમનામોને કાતિરસો આપે તો તેમા નવાલ જેવું કદ બધું નથી, અને આપણી સુપકાહી ખુલાસા પડતા વખત લશ તો હુજર (સન૦) ફરમાવશે કે -“ઇનાહી” આ માઝી ઉમ્મત કે અને આપની હમનામ છે જી પોતાના નામ બતાવતા શરમાય કે હવે આપણે આ ઉપરથી ખ્યાલ કે લે જોઇએ કે ખુદાપાક કે જ મજકુરથી વધારે ખુશનામી છે તો તે તેના શરીરમાં બદલોને શુ શુ નહીં આપશે?

અમે તે કહ્યો પણ જે ખુશ અને મહેલાર્થ આપણને મળી છે તે દરેક રીતે ખુશ (મન૦)ની મુતારક જનની બરકત અને વસીનાથીજ છે જેથી આપણને જોઇએ કે આપણે આના મુતારક તસલ (સન૦) ઉપર હમેશા કસનતથી દરદ શરીફ મોકલીએ, એ પણ બાદ ગાંધી જોઇએ કે દરદ શરીફની કસરત એકાજ જશે નહીં આ બાબત આમજ વીગતનાર વખતમાં આવશે તે ઉપરથી જોઇ શકશે

કે દરેક શરીરક પદનારાઓને શુ શુ મળે છે અને તેઓની કેવી કેવી મુશ્કેલી પડેલી થાય છે

‘ઐતરિયાર્ણિયાજ્ઞના’ કર્તા લખે છે કે -
“દરેક શરીરક પદનારને ખુદાપાક તરફથી ઇજ્જત રૂપી ત્રણ વળતના પોષાક મળે છે”

(૧) સલાત “હોત” બ્રહ્મા બ્રહ્માની અર્પકુમ” મુસતમાનો પરવનદિગાર તમે ઉપર પશુ દરેક મોકલે છે

(૨) સલામ “સત્તામુન કાંત્રામિરજિર્જીલીમ” ખુદાપાક તરફથી મુસતમાનોને સનામ છે

(૩) રહુમત ‘તકાના બિન મુઅમેનીના રહીમા” મુસતમાનો ઉપર ખુદાપાક હમ કરે છે
દરેક શરીરક પદનારાઓને દરગારે અદમદી (સતત) માધી પશુ ત્રણ પોષાક મળે છે

(૧) સલાત - (ખુદાપાક કહે છે) ઐ નબી (સતત) મુસતમાનો માટે કુઆ કરે, તમારી કુઆ એ લોકો માટે ખાસ બખ્શિશ છે

(૨) સલામ - જે માણસો મારી ઉપર સનામ તમે છે, નમાર તેઓ તમે (નબી સતત) પાસે આવે ત્યાં તમે તેમને સનામ કરો

(૩) ઇસ્તિગ્દાર - અર્થ રમુત (સતત) તમે પોને પશુ ઇસ્તિગ્દાર કર્યા કરો અને મેમિન મરેહો તેમજ ઐગેતા માટે પશુ કર્યા કરો
દરેક શરીરક પદનારાઓ ફરિસ્તાઓ તરફથી પશુ ત્રણ પોષાક બગવશ દરદાર થાય છે

(૧) સલાત - મુસતમાનો ઉપર અદમાદ તથાવા અને તેના ફરિસ્તા દરેક મોકલે છે

(૨) સલામ - નજીવના બધા દરવાજાઓ માધી ફરિસ્તા ઐવી રીતે બેલતતા દાખલ થશે કે - “ઓ મુસતમાનો! તમેએ કુ-બામા કરેલા સખના બનાવામાં તમે ઉપર સનામતી થાઓ”

(૩) ફરિસ્તા - (ફરિસ્તા) મેમિન બધાનું રક્ષાબ કરનાર ફરિસ્તા છે, જેઓ ખુદાપાકના હુકમથી દરેક રીતે દર તરફથી તેમનું નક્કી કરે છે

આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે દરેક શરીરક પદનારાઓને મતલબે કેટલા બરો ઉપર કરવામાં આવ્યા છે? હવે અહમ (સતત) માં શાન અને મરતમાને લીધેલ ખુદા પક અને તેના બધા ફરિસ્તાઓ દરેક શરીરક પદનાર ઉપર મોકલે છે, અને જેમજ કા બુધી કેટલાક અલિમો “જોકે કયાલી” કહતા દરેક શરીરકને બરોદર મળે છે તેઓ કહે છે કે - જોકે કનારા માટે ખુદાપક ફરમાવે છે કે - ‘ફરજીની અમરેલ કુમ” તમે મારી યાદ કરો, હું તમારી યાદ કરીશ અને દરેક શરીરક માટે હુજર (સતત) ફરમાવે છે કે - જે મારી ઉપર એક વખત દરેક મોકલે છે તેની ઉપર ખુદાપક દસ વખત દરેક મોકલે છે” એથી વધારે શુ ન કરે કે એક વખત દરેક શરીરક પદનાર ઉપર ખુદાપાક અને તેના ફરિસ્તાઓ દસ વખત દરેક મોકલે છે બીજી દરેક નેકાનો દસ ગણો બને અને છે પશુ દરેક દરીફનો બ ના દસ વખતનો મળે છે જે કે જાહેરમાં એક વખત દરેક પદનાર ઉપર ખુદાપાક દસ વખત દરેક મોકલે છે પણ ખરી રીતે જુઓ તો મેશુમાર બદના મને છે, કારણ કે આપણા દરગારો દરેક શરીરક ખુદાપાકના માત્ર એકજ દરેક શરીરકને મુગબનો કરી રાકે તેમ નથી, અને જેમ કાલે દરેક શરીરકનું પદનું બીજી બધી નકિત નેકીઓથી બેદતર કહેવામાં આવે છે

કેટલાક મુરજિસરીન ફરમાવે છે કે - નમારે

"ઈન્નશ્વાહા વ મલાએકતકુ.. "ની આપન નાજિન યદ્દ સારે હજરત અબ્બાસકર સિદીકે (રદી૦) કહ્યું કે - "હુઝૂર (અન૦) આપને આ માન મર્તબા મુબારક યાઓ! પણ જનાન આ મુબારકબાદીના બદનામા અમને પણ કંઈ મળશે?" આ સાંભળીને આપ "મુપ રવા એટલામા જિઅલ્લવ (અન૦) આવ્યા અને કહ્યું - "પરવરદિગાર અને તેના ફરિયાઓ મુસ લખાનો ઉપર પણ દરદ મોકલ ન છે, અને ખુદાપાક તમારા બધા ગુન્દા માફ કરે" જ્યાર આ હુકમ નાજિન થયો ત્યારે બધા સદાબીઓએ (રદી૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) આપને મુબારક યાઓ, હજી અમે પણ કોઈ બદનામા હકદાર છીએ" ત્યારે "લાતઅનતૂ મરદુ મતદસાહ" "તમી (મુમનમાના) ખુદાપાકી રદગતથી નિરાશ ન થાઓ, ત તમર પણ બધા ગુન્દા માફ કરો" એ આપન નાજિન થઈ અને તે પછી જ્યારે ખુદાપાક કહ્યું - "હુઝૂર તને બહુ મોની ગદદ મરીશ" ત્યારે સદાબીઓએ (રિદ૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) મુબારક યાઓ" તત્તજ જ્યા મુબારકબાદીના બદનામા ખુદાપાકે ફરમાવ્યું - "અગર હું માન નથી (અન૦)તો મદદગાર હું અને બધા મુમનમાનોના પણ મદદગાર હું" એ પછી જ્યારે ખુદાપાક કહ્યું - શું મે તારો મીનો ખોલી માઅરેકતનુ નર ભર્યું તરી?" ત્યારે બધા સદાબીઓએ (રિદ૦) કહ્યું - "હુઝૂર (અન૦) મુબારક યાઓ" તત્તજ ખુદાપાકે એના બદનામા ફરમાવ્યું - "એ માઅરેકતો મીનો ખુદાપાકે હજનામ મારે ખો યા કે તે એમ નૂરનો માનિક કે જે તેને ખુદાપાકની પાન કર્યું છે"

દરેક મગલિસ, મેદફિત વગેરેમા જ્યારે જ્યારે હુઝૂર (અન૦)તુ મુબારક નામ લેનામા આવે ત્યારે દરદ શરીફ જરૂર પડતુજ બેઇએ ખુદાપાકે નખી (સત૦) ઉપર દરદ મોકલવા આપણને હુકમ કર્યો કે હજી પણ આપણે ખુદાપાકને અગર કરીએ છીએ કે - "તુ હમારો વખીન થઈ દરદ મોકલ" એમ કરવાનું કામ છે એ છે કે આપ (અન૦)ની શાનને નાશ દરદ મોકલવાની આપણામા લાપકાત નથી કારણ કે આપ (અન૦)ની નાન અને મર્તબા આપણા કરના ખુદાપાક માગી રીતે જાણે છે સદાબીઓએ (રિદ૦) પ્રશ્ન કે - હુઝૂર (અન૦) અમે આપની ઉપર સનામ તો મોકલીએ છીએ પણ સનાત કેની રીતે મોકલીએ તે બતાવો ત્યારે હજરતે (અન૦) ફરમાવ્યું કે - "અલ્લાહુમ્મા મદદે અલ્લા મોહુમ્મદીન વ અલ્લા આલે મોહુમ્મદીન કમા સદીયતા અલ્લા ઈબ્રાહીમા વ અલ્લા આલે ઈબ્રાહીમા ઇન્નકા હમીદુમજીદ."

મગરુર ઉપરથી એ અનાત ઉભા થાય છે - ખુદાપાકી નદમગ બધા પેગંબરો ઉપર નાજિન થઈ દરદી હજી પણ દરદગત વયાનીમ (અન૦) તરફ ખરુ કર્યાના શા માટે કે વામા આ યા કેર એને માટે "મુબારકુનખુર" ના કાગાંએ બે જનાન જખ્યા છે - (૧) દરદગત દસાદીમે (અન૦) કુઆ માગેની કે - "ઇનાલી માગ પછી આવના તા મન નેકીથી યાદ કરે" તેમની ૨. કુઆ ખુદાપાકે કબૂલ કરી બન તેથી આપણને હુકમ થયો છે કે દરદ તરીકે હમા તેમને પણ આપો વાદ મરીએ" (૨) જ્યારે દરદગત દસાદીમ (અન૦) કબૂલ શરીફ ન થયો તથા લ તેમણે કુઆ માગી કે

“હલાહી! આખરી જમાનાના નખી (સન૦)ની ઉન્નતતાથી જે કોઈ છુટો જવક માણસ આ કચ્છા શરીર તરફ મોટું કરી જે ગચ્છત નમાજ પઢે તેને માટે મારી શકાયત કબૂલ કરે’ આ દુઆ માટે હજરત ઇસ્માઈલ, હજરત ઇસ્હાક, હજરત સાત્રહ, અને હજરત હાજરહ (અલૈ૦)એ “આમીન” કહેલી એ પછી હજરત ઇસ્માઈલે (અનૈ૦) દુઆ માગી કે - ‘હલાહી! આખરી જમાનાના પૈગમ્બર (સન૦)ની ઉન્નતતાથી એવા માણસ કે જે ઘરડા પશુ નહીં અને જીવાન પશુ નહીં હોય, તેઓ જે આ કચ્છા શરીર તરફ મોટું કરીને જે ગચ્છત નમાજ પઢે તો તેઓ માટે મારી શકાયત કબૂલ કરે’ એને માટે હજ ત હજારીમ અને બાકીના બધા (અલૈ૦)ઓએ ‘આમીન’ કહેલી એ પછી હજરત ઇસ્હાક (અનૈ૦) મળકુર શબ્દોમાજ હજરત મોહમદ (સલ૦)ની ઉન્નતતા જીવાને માટે દુઆ માગેલી અને બધાઓએ “આમીન” કહેલી જે પછી હજરત હાજરહ અને હજરત સાત્રહ (અનૈ૦)એ એક પછી એક હજરત મોહમદ (સન૦)ની ઉન્નતતાની બધી ખૈરો માટે મળકુર શબ્દોમાજ દુઆ માગેલી અને બધાઓએ “આમીન” કહેલી.

મળકુર કારણથી હજરત રસૂલે ખુદા (સન૦)ની બધી ઉન્નતતાને દુકમ થયો કે - તમારે પણ હજરત હજારીમ (અન૦) તેમજ તેમની ઓલાદ (અન૦)ના નામ પાચ વખતની નમાજોમા લેવા કે જેથી તેમણે કચ્છા શરીર બધાઈ ગયા પછી જે મળકુર દુઆથી એકસાન કર્યું છે તેનો બદનો વળે.

એ તો દેખીતી વાત છે કે તમારે પણ કૈલાસ તરફનો હદીસો કબૂલ કરવામા આવે

છે સારે તેનો કહને કહ પણ બદનો આપ વામા આવે છેજ તેનીજ રીતે હજરત હજારીમ અને તેમની ઓલાદ (અન૦)ના મળકુર હદીસો (દુઆ માગેલી તે)નો બદનો અપાવવાની ખાસ મતલબ એ છે કે ખુદાપાકે તેઓની બધી દુઆ કબૂલ કરેલી અને તેથીજ મળકુર દુકમ આ પશુને કરવામા આવ્યો છે.

ખુદાપાકે જે જે વાતો પસંદ કરી, પોતે કરી છે, તેનો સલાખ મને તે માટે પોતાનું અનુસરણ કરવા બદાએને દુકમ કર્યો છે.

આપણને ખાસ જરૂરી છે કે ‘આ બા - શાદ પસંદ કામો હદી પણ છોડાનું જોઈએ નહીં’ જે કે હુઝૂર (સન૦)ને આપણા દર્દ શરીરની કહ પણ હાજત નથી પણ એથી બને જવાનમા આપણનેજ લાભ મને છે જેથી આપણને જેમણે કે આપણા લાભ અને ભાગ માટે હમેશા કૌશિશ કરીએ, અને જે લોકો પોતાના કાંઈ પોતાનું નુકસાન કરે છે એટલે દર્દ શરીર પત્તા ખેરમાર રહે છે તેમની સાથે આપણે સામિન યતુ જેમજો નહીં ખુદાપાક દરેક ઉન્નતતાને દર્દ શરીર પડવાની રમત્ત બના કરે આમીન.

‘રહુન ફાએમ્ના કર્તા લખે છે કે - ૬૬ શરીર પત્તાઓને નાંચે લખેલી દયા બાળતોનો ખાસ લાભ મને છે - (૧) ખજુલ આતમીનની રદમત (૨) સપદુલ સુસિલીન શરીરિલ મુજને - જીન હજરત મોહમદ રસૂલિદ્દાલ (સન૦)ની શકાયત (૩) ફરિતાઓની તાલોતરી અને અનુકચ્છ (૪) શુનારિકો અને કાંપેનોતરીવગેવ (૫) શુન્દા અને ખતાઓનું મટી જવું (૬) બધી દીની અને દુન્યવી હાજતો પૂર્ત થવી (૭) જિગર અને દિનની મદાઈ તેમજ હુઝર

અકરમ (સલ૦)ની મહાખ્ખત દિલમા પેદા થી
(૮) દેઝખથી નખત (૯) જગતુલ દિર્દોસમા
હ મેશ માટે દાખલ થયુ અને (૧૦) રખ્ખુલ
આલમીન તરફથી સનામ

કેટલાક પુસ્તકોએ દગ જગ્યાએ દરદ
શરીફ પદવાની તાકીફ કરી છે - (૧) દરેક
નમાઝમા છેલ્લા કાયદામા (તસલુલુદ્દ) આત
દયાત પછી (૨) દરેક દુઆની ગરબાત,
વચ્ચે, અને છેલ્લે હઝરત ઉમર (રહી૦)
કરમાવે જે કે - "જે દુઆની સાથે દરદ શરીફ
પદવામા આવ્યુ ન હોય તે દુઆ કબૂલ થતી
નથી કારણુ એની દુઆ જમીન અને આરમાન
વચ્ચે અપર રહે છે ' (૨) મજિદદમા દાખલ
થતી વખત દરદ શરીફ સાથે "અલીહુમ્મા
ફતાહુલી અખવાબમા મલુમ્તેકા" પદવુ
મુસ્તહજ છે (૪) જ્યારે મોઅઝઝન (ખાગી)
અઝાન પૂરી કરે (૫) જ્યારે પછુ હુઝૂર
(સન૦)નુ નામ સાલજે (૬) હુઝૂર (મલ૦)નુ
નામ લખતી વખત, પદવુ તેમજ લખતુ
કેટલી રિવાયતમા આવ્યુ છે કે -જે કોઇ
માણસ માફ (હુઝૂર સલ૦) નામ લખતી

વખત દરદ શરીફ પદે છે તો જ્યા સુધી
તે કિતાબમા માફ નામ હોય ત્યા સુધી ફરિસ્તાએ
તે માણસની અખિશશ માટે દુઆ માગતા
રહેજે (૭) જુમ્મા (શુક્રવાર)ની રાત્રે અને
દિનસે એ દિનસે દરદ શરીફ પદવાથી ૮૦
વરસના ગુન્હાની અખિશશ મળે છે કેટલાક
સાહેબોએ દિવસ માટે ખાસ આ દરદ શરીફ
નકકી કરેયુ - "અલીહુમ્મા મલુમ્તે અલ્લા
મોહુમ્માદન અખદેકા વ નખીચેકા વરસુ-
લેકન નખીચીલ ઉમ્મી વ અલ્લા આલેહી
વ અસ્લાખેહી વ સદિલમ" (૮) જે
માણસો મુલાકાત કરે ત્યાર કારણકે એ
વખત પણ ગુન્હાની અખિશશનો છે, જેટલે
કે મુલાકાત કરતી વખત દરદ શરીફ પદવાથી
જ તેના ગુન્હા માફ થઇ જાય છે (૯) શમયાન
મહીનામા એ મહીનામા દરદ શરીફ પદવાની
ખડ ફરીવત છે કારણકે એ મહીનાને હઠ તે
(સન૦) પોતાનો મહનો કલો છ અને (૧૦)
પોતાના ગુન્હાને યાદ કરે ત્યાર કારણકે એના
વખતે દરદ શરીફ પદવુ તેના ગુન્હાઓ
અખિશશતુ કાણુ અને છે

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેકાર” કૃત પુસ્તકો

૧. જુની આખે નવા તમાશા કી. રૂ. ૧૧	૨. કલમ આબુક કી રૂ. ૧૧
૩ અકકલના ઇન્તરદાર કી રૂ. ૧૧	૪ હુ રાજ હોઉ તો! કી રૂ. ૨
૫ ગમતા રામ કી રૂ. ૨	૬ સનમની શોધમા કી રૂ. ૨૧

૭ અક્કલના ખા (કી રૂ. ૨૧)

૮ જ જુદ

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સૂરત

સારંગીવાળો

સી ર તી

મુસાફરોથી ખીચોખીચ બરેલી કરમીર જનારી મોઢરમસ, સડક પર દોડી રહી હતી વીણાનું વિભાગ એમ એ ની પરીક્ષા આપ્યા પછી યાજ્ઞને સ્પષ્ટ ગયું હોય એમ જણાતું હતું કોણ જાણે કેમ પણ ઘેર જતાનો તેને જરા પણ ઉત્સાહ કે આનંદ ન હતો, બદલે તે એમ ધમ્મગતી હતી કે હજી થોડાક દિવસ વડુ બાહ્યાર રહે અને ગદા વસ્ત્રો પહેરી આખો દિવસ તેની મદદ મરીઓમા રખડ્યા કરે પરંતુ તે કરમીરમા દૂર ખેડેના પાતાના માન પિતાની મરજી વિરુદ્ધ એ કામ કરી ગયે એમ નવતુ તે હોઠો શુ કહેશે? પરીક્ષા ખતમ થાયજી બાહ્યારમા હાથપરની મરજી છે તેણે તે ઘેર જવા ધમ્મગતી નથી તે અને તે ધ્રુવે છે હ શુ? વધેની નિષ્ક્રમ અત નાકામ એવનાળ પછી વીણુમા દલે એટલી જણુ દામ ગી ન હતી કે તે પોતાની મજી મુજીનું કોઈ કામ કરી શકે, કોઈ નહીં નાનતા આરબ કરી ગયે દલે બના તેને પોતાના ડોડે શારીરિક મુનાબી સિવાય બીજી કશું નરતુ એવી લગ જલ રહી હતી એ સમાજની આધારી નહીન નક સમય હતો જ્યારે તેનું મન કહેતું હતું કે તે કુન્વા મા ન જાણે કેવા કેના મદાબરત કામો અજામ આપી શકે એમ છે અને તેમ કર વામા તેને કોઈ અન્યની સલાય હી જરૂર ન હતો પરંતુ તેના ઝનેદીઓ, સગાસબધીઓએ પણ તે કદી સમજવાની કોશિશ ન કરી અને

દમશા તેની ખુદાઈ ભવનાને દમ નતા રા પવિણુમ એ આગ્યુ કે દલે તે પોતાની નિય તેમા પણ પડી ગઈ છે સમાજની હામધી આખોએ જાણે તેના દિનમા એક બાજે દેહસત પેદા કરી દીધી છે અને હવે તે નિચાગવા પણ ડર છે કે તે કદી કોઈ કામને અજામ આપી પણ શકે છે અને પ્રગટ રીતે તે હમિશા એ દેખાડવા ધ્રુવે છે કે તેને સમાજના ધોડેલા કાનૂનોનો કેવોક આન છે એમ એ ની પરીક્ષા આપી થયા પડી પણ તેને એમજ લાગે છે કે અહીં મમે તે હો, અને તે એ અન્યાર તે કે તેના માતા પિતા જ્યારે હવે, જેની સાથે નેડ તેને પરાયણી શકે છે પરંતુ શુ તે એકવાર પણ પોતાના મરજક ઉગત રાખી એમ ન કહી શકે તેમજ પોતાની ગાક અર્થ વાન પૂર્ણ કરીને દેખાડી દીધું છે વિચાર જોવે ચઢેની વીણુના રાગીરમા એ નિચાજે કનકજીની પ્રસતારી દીધી, તે નિચાગવા લાગી કે પાને નવવાખોજ બની જાય, અને બમની પોડે અ સીધી સડક પર દોડારથી કનકાર કરી દે અચાનક તેને એક ધકકો લાગ્યા અને તે પાતાની પાખે એટલી પોતાની સગી જી ઉપર જઈ પડી

જસની દુન્યા પણ અજામ દુન્યા, અધાન, મિત્રન આપણી દુન્યાની પે નમની અમગની એ સીરા જીનવાળી માન્ય ધગદગા ધસિમોએ રોડા દીધી હતી મદા અને વાતા

ડિયા સોડા, જે પ્રત્યેક બે ફકરા પછી એક મોટી ગાળ જડી દે છે સ્ત્રીઓમા જગ્યા માટે ખોનાચાલી થઇ રહી છે એ પુરૂષો છે, જેઓ તરબૂચ ખાતા ખાતા તેના છલના સીટો નીચે કે કતા બપ છે વીણાની આમણની બેમ એ છનનાથી મદી થઈ રહી છે આવી ગઝનનાક ગરમીમા વીણા પોતાની સગાઈની ખેડે અને તેના બાળકો સાથે જોડાયથી બેઠી છે બસતા એક ભાગમા અનાજ અને ખાડની ગુણો લઈને છે અને કાઠનારે એ ગુણો પર આના પેસાની હરતી ફરતી રાગીઓ એકત્ર કરી રાખી છે, જે માર્ગમા એક ગામથી બીજા ગામે ઉતરી જાય છે

અને ક્ષુધર રંગા સાફ સિગારેટ, શેટી અને બૂનેલી મરથી માટે પૈસા મનાવી લે છે પછી ક્ષુધર ગાડીને એના આસપાસ મુસાફિરાને બેસાડવા, પેટ્રોલ ન ખાવવા, ટાન ટેકા મુકવવા, માલ ભરવા માટે વારવાર રોકે છે, વીણા માટે કહી તો શ્વાસ લેવાનુ પણ મુશ્કેલ બની જાય છે પણ એજ બસ તો આપણી દુન્યા છે અને એમા રહેનારાને ધણુ ધણુ વેળુ પડે છે એટલેજ તો વીણા ગુપ્તગુપ બેઠી છે અને જ્યારે એ રીતે પણ કામ નથી સરતુ એટલે પોતાની સગાઈની ખેડેનની અણમુણી રાતો પર બળાકારે લસનાનો પ્રયત્ન કરે છે

ધીમે ધીમે પર્વતોની દારમણ શઙ થઇ સડકની આસપાસ આમ્ય બાળકો રમી રવા છે તળાવોના કીચડમા બેસી આલોટી રહી છે બળાના બપોરની અસહ્ય ગરમી પરજાન કરી રહી છે વીણા ઇચ્છતી હતી કે આ દ્રશ્ય

એના દિલને સ્પર્શી લે પરતુ કોણુ જાણે કેમ તેના પર એ વસ્તુઓની રજમાત્ર અસર થતી ન હતી રાખમા લપેટાયના એક બે છુગતા અગારા પુત્ર લડલડવાની નિષ્ફળ કોશિશ કરી રહ્યા છે નિષ્ફળ કોશિશ

તેજ પુરાનો વર્ષોનો જાણીતો માર્ગ છે હવે તો 'મરી'ની ચલાઈતો આરત પંથુ થઈ ચૂક્યા છે પાણુ વર હજી એકસો ચિતેર માઈન દૂર છે બીજા નિવસે સાગરે વીણા કયાક લા પહોંચે

વીણાને મરણુ થયુ કે ગયે વગરે વેર જતા તેજે આ પ્રવાસ કેવા આનંદથી પૂરો થ્યો હતો કમ્બોરની વસત રતુ જોવા નિમિતે ચત્તપાડીથી એક કારમા ઉપડ્યા હતા માર્ગમા મન ફાવે લા થાલતા, મન ફાવે તેમ આગળ વધતા હાર્લ, હર્લ અને હિસલ, છુનના સારા દિનસો પણ કેટલા દુઃખ છે અને વળી પેનો સાર ગીનાળો પણ તો અદિજ કહો હતો જેની મનહર તાનેથી દિવના ઝખમ નાજા થઈ જતા હતા હા, શાયદ તે આગના બે પડાવ પછી આનંદે તે સાર ગીનાળો ફરે ત્ય દરો કે કેમ એનો કોણુ જાણે ? અચાનક રેસ્તાની કોરે કપક જોતાની ઈચ્છા વીણાના દિલમા ઉત્પન્ન થઈ, અને તેજે બાગીમાંથી બહાર જોવાની ઈચ્છા પણ કરી પણ જોતા માટે જગ્યા ક્યા હતી તે તો ચોમેચી ઘેરા થઈ હતી અચાનક સગાઈની ખેડેનના બાળકે ઝોરઝોરથી રડવા માડ્યુ અને વીણાએ તિરામ થઈ પોતાની આંખો બંધ કરી લીધી અને થોડીજ વારમા તેનુ માથુ ટદી જમણી તરફ તો કહી રાખી તરફ પોતાની પડખે બેઠેલી

ક સો ટી.

[જ્યારે સમાજની ઉન્નતિનો સવાજ સ્ત્રી કૃષ્ણવર્ણી પર આવવળી રહ્યો છે એવું નવન
સાથ સુદ્ધાવાણી થેશ ખુરખાયા રૂપાયલુ લઈ તે સમયની આ વાત છે]

૧

મદની શેઠ પાસે દોનન ઇર્જીત અને ઉજ્જવળ કારકીલીભર્યું છત્રન હવે કુન્દામા જે માગીએ તે કફાય મળે, પરતુ મદનીશેઠી એકે અતીતીત્ર મહત્વાકાંક્ષા પુરી નજ મછ, પુત્ર પ્રાપ્તિના ભદ્રે પુત્રો પ્રાપ્તિમા સતેષ માનવો પડ્યો.

સમાજનો ડેટનોએ વિરોધ ટીગઓના સખત આપકાઓ શ્રીવીને પણ તેણે દસીનાને એવી કૃણવણી આપી હતી, જેને વર્ષો પછી આજે પણ 'કૃણવણી' કહી શકીએ અને ગૌદ વર્ષની દસીના, મીરત અને સૂરતમા ખરેખર દસીન હતી.

૨

ગઇ કાનનો જાહેજાનાની ભોગવતો માનવી આજે અનાજના કાકા મારે છે છતાં પણ ક ગાગી ઇરદાક આજે પણ 'ઇરદાક નેઠ' કહેવાય છે. મધ્યાસ્થા, સુપ્તિસી અને જ્ઞાન પુરતા બ દેગ. છત્રનની સંધ્યાકામે બધે નિનાશા!!

યુક્તને જાણના બદેનોએ ઘેરી લીધા હતો, મયીન વાસનાઓજ છત્રનડુ મધે નેય તેમ તે ભમમા ભડકનો.

જાદ ઇરદાક રજ અને માસુસીના મ્ત્રી આમા જાણે પોતાને જુની મયો હતો.

૩

"આપણે બાળમિત્રો છીએ" મદની મેડે છારે કહ્યું "અને એટના માટે મે તમને આ પાત કરી છે."

ઇરદાક શેઠ હર્ષના આવેદમા પાગન જેવા થઇ ગયા અને નેજે રહ્યા મદની શેઠ પ્રત્યે આત્મવંધી!!

ખીજે દિવસે ઇરદાક શેઠના ભડકતા પુત્ર યુક્ત અને મદની શેઠની 'એકની' પરિપ્રથ્ પુત્રી દસીનાના લગનની વાત થઇ ગામમા હાડાકાર મચી રહ્યો.

૪

યુક્ત અને દસીનાના લગનના ખીજ દિવસે સર્પીજ, યુક્તના હુખા-નિર્ધક છત્રમા પરિ વર્તન થતા વાગ્યુ જે વર્ગમા એવા કેટલાય દેવમદ મનાવો પછી દસીનાની અનીયક શક્તિનો વિજય થયો તેના બગીચ પ્રવેશની યુક્ત ઇન્સાન બની ગયો.

ને એક દિવસે જ્યારે મદની શેઠે દસીનાને કહ્યું કે - 'જેમ! મે તારી શમ્મિની પરિત્રા કરી છે તારી આકરી 'મસોમી' લીલી છ" ત્યારે શેઠની આખમા આમુ આપી ગયા.

—ઇરદાક ઇરદાક (પારખ ૬૦)

ચીની કુમારિકાના ગીત

અનુવાદક દર્શક મે

મહારા પ્રેમી

ચંદ્રની આખરો ખુની છે
નેતરના વૃક્ષ તથે પનન ચસાગા મારી
રહી છે

સકળ જગત લાન જુલુ પડ્યું છે
કારણ મહારા પ્રિય પ્રેમી આ વેળા ન્હાગી
પાસે નથી

તે વાવ જેવો બહાદુર અને દિનર છે
અને જાપાની પશુઓને ચીરી નીકાલ્યા
પુલકતા ગાનન તરંગ રનાતા યદ્ય મથે છે

ગામતી બધી કુમારિકાઓ એના પ્રેમને
માનો કરે છે

પ્રચેદ કુમારિકા પ્રમતા જોમમા અને
બુગી જવા મગે છે

કિંતુ તેન મુજ આંતરીથીજ પ્રેમ છે
ગાંઝના અધારામા જો કાલ કુમારિકા તેના

પામે ઉભી યદ્ય જાય અને તેનાથી પ્રેમ પ્ર
શિત કરે ના કોઈથી તે તેને આધે દડસેલી મૂકે

દેગ ! આદ, પ્રિય દેગ !

તુ તેને કેટલો વધાનો છે ?

આ દેગ ! મુજ જેની હઝારો ખુશ્ખુશન
કુમારિકાઓ છુદ પર કુરખાન થજો

દેગ ખાતર તે મદને પથ્ય મૂકી મથે

હું જાણ છું કે બહાદુરીમા તે એક
જગતી વાધ છે

તે જાપાનીઓના ટુકડે ટુકડા કરી નાખશે
તે તેઓના વશકરોને ઉતારાની દેગે

તેઓના બચનક ભોળ આરી તેને ઉઠાવી
દે તે પહેલા તે તેઓને નમાડી મૂકશે

મરણ પહેલા તે જેમ શત્રુના દળમા
ધુમી જશે

જેની રીતે ચિગારી દાડગોળાને ઉઠાવી
મૂકે છે તેની રીતે તે દુસ્મનોને ઉઠાવી મૂકશે
અને પછી લડતો લડતા તે માર્યો જશે

આ મહારા પ્રિય પ્રેમી !

સભળુ છું કે જાપાની કુમારિકાઓ અડ
સોંદર્યવાન હાય ?

તુ વિજયનો જડો નહા તેઓ બહીધમી
ન જતા

તે ત્હારા જેવા બહાદુર અને ખૂમસૂગ
નવયુવાનને જોઈ ત્હારા આસપાસ ફરી વળશે

તે સાંદર્યવાન જાદુગરુણીઓ તને પ્રેમના
મીનો મખમલવશે, પરંતુ તુ તેઓની સોનેરી
જાગમા ન કસતો અને કંઈ દેજે કે "મહારી
પ્રિય પ્રિયા જે નમ સોંવી વધુ સોંદર્યવાન છે
નતગના ત્હા નીચે એસી મહારી વાટ જોઈ
રહી છે "

આ મહારા પ્રિય પ્રેમી આ કુમારિકાઓથી
ચેતતો રહેજે

ઓ બહાદુરો !

ઓ ચીની બહાદુર !

જો શત્રુ પોતાના સધળા રોતાની બગોથી
સજ્જ યદ્ય આપણા દેશની પવિત્ર ભૂમિ પર

ચોતાના નાપાક કદમ જમાવતો આગળ અને આગળ આવી રહો છે તે તેને આપવા દો.

આપણા દેશભાઈ તેને ધૂળ અને પદધરો સીવાય બીજું કંઈ મળવાનું નથી.

ચીં! બહાદુરો! હીવાના યદ્ધ હાથે જાઓ, અને જો શત્રુ બૈબ વરસાવી તમારું દેશ પર કબજો કરવા માટે તો તમારી વિશાળ અને સુરોક્ષિત છમારનો જખીનરોગત કરી નાખો. દેશના તૈયાર થયેના ખેતીના પકાંને આગ લગાડી દો, અને રૂપરૂ નદીઓ અને તળાવોના પાણી પી જાઓ. અને અમને-નસ અમે કુમારિકાઓ અને નવયુવાન સ્ત્રીઓ તરફથી બેંકર થઈ જાઓ.

જાણતીઓના નાપાક હાથો અમારી ગદ-તોખા નથી પડી શકતા તેઓના હોડો અમારા હોડોને કદી નથી અડી શકતા.

અમાર કુમારિકાપણ અને પ્રાવૃત્તા પહાડની સૌથી ઉચી ટેકરી પર પથ-પથા ગરજ જેમ થવિત અને રાહડ છે.

હેઈના નાસનાભવઈ હાથો અમારા તરફ નબાય તે પહેલા કયા તો અમા તેમની આગળે ફાડી નાખશું કયા તો કાનિય વિષ આઈ તડપી તાપી તરન જન દઈ દેશ.

ઓ નહાદુરો! આપણા દેશ ાં એક પણ વસ્તુ પર નાપાક શત્રુને કબજો નજ આમ.

પરદેશી !

તે પરદેશી મુસાદર હાય ' અમારા આગ મધી કેમ આપ્યો ?

હું તેને મહારા ગણે યદ્ધ મર્ત ખાના મરે અને શેરી અને પીવા માટે નખીડ રાત્ર પાણી દીધું.

હેલોક દીવસ તે અહીં થાંચા અને જલી વગા આહ ! તે આદિમ મહારા હદયમા પ્રેમની

આગ સળગવતો ગયો.

મહે તેના પ્રયે માયાશુભર્તુ વર્તન બનાવ્યું તેના બદલામા તેણે મદને હુ ખ અને બેચેતીની કોઈ દીધી.

તેનરતુ વૃક્ષ વૃદ્ધ યદ્ધ મધુ છે, નદી સુકાઈ મર્ત છે, મહારા તાજ માને શુષ્ક યદ્ધ ગયા છે, અને મહારો છતીના બે પ્રુષ્પો કરમાઈ ગયા છે, પરંતુ તે પરદેશી મુસાદર નજ આપ્યો.

ઓ નિર્દય પરદેશી આજનો કેટલાક વર્ષો પહેલા તું અમારા ગામમા આવ્યોમ કેમ !

સુચોના કપડાં
માયન્ટીફિક
રીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
કામટ મળો યા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

MURAD TAILORING
WORKS

Try our secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style

મો એમ જ મુરાદ
સુતારનાં મરિવદ પાસે, રાંદેર

આશ રાખું છું આશ તોડીને !

:-: કલ્પા :-:

કાળી રાત્રે એ કામ આવે છે,
પ્રેમના લે ને જામ આવે છે
યાદ સાકીની અશ્રુઓ માથે
બે બોલાવું તો આમ આવે છે

○ ગ ઝ લ ○

આશ રાખું છું આશ છોડીને,
બાંધ વાળું છું બાંધ તોડીને
સગ દિલ સગ મારો છોડીને,
જાય છે ક્યા તું દોડી દોડીને ?
મૃતિ પડી તો કેમની પડી,
રહી ગયા અગ એ મરોડીને
- ગ લાવે ન મારા અશ્રુ કેમ ?
લોહી કાઢું છું માથું ફેડીને
દેહ બધન એ ક્યા સુધી રહે
હું જઈશ પીજી એ તોડીને
જાન જાતી ન બેઠું હોનો બે,
જાન આલી છે, જાન નોડીને
તું ક્યા સિન્ધુપર વારોસો ગળ
તાંત્રી એ ભગ્નની હોડીને
બેઠું જીવન તણા જડી જાશે
બેઠું લે પુષ્પ કોઈ તોડીને
દીધું 'ધાયલ'ને દિલ કરીધાયલ,
જામ આપ્યું તો આપ્યું ફેડીને

પાનેલ]

['ધાયલ'

અ ખાથે ખડમા મલુના વિવાદ જેવી
નિસ્તંબ શાંતિ પથરાઈ હતી. રા. કુખી અને
હીના શીકા વન જેવે નિસ્તંબ પ્રમાણ
વે તો દિવસ બુઝાઈ જવાના ભયે મુશ્કેલી હતી.

આવરદાના અવશેષ સમી હાથે ગતે
એ ખડા યાર દીવાને વચ્ચે બે દુખી
આત્માઓ છત્રી રજા દત્ત હવન બધા લગ
મારે

એક ના ન અધરા ન વિષરા એવી
ત્યાગી સુધ્યા અન બીડ પ્રાતે દ અથ
અગ પાવરા છવી હેવી તેવી આવા

સુખી માનવ રોગોનો અચાજ ખડી
 શાનિને ખડીન દેતા વી દા દેતો દગળથી
 સુઝે ઉઠી અને દિપક આગળ જઈ ઉઠી
 તરી મુજબ દિપક હી વાટ તેજે અગ્નિ વડે
 સરખી ઝી અને રિધન ચમેલ દેતા તે
 મુખ્ય નિ રાષ્ટ્ર કે તા પ્રકાશ દેતી
 રિધન રિકતતા પ્રકાશ સુખાનુ મુખ રખ
 જ્યેષ્ઠ ગામુ દત્ત મુખી હી રેખ ને
 તેના મુખ ઉપરથી મુસામ નહેતી

દીરાલી વાઝ સમજી ર્યાં પછી તે પછી
 પાત ના મ્યાને જઈ બેઠી આજે રૂઢીને એ ॥
 જુદા જ એને મનાવો રૂઢ એમ એના મુખ
 ઉપર જોવા જણાવ ૬૭

માનવી જ્યારે હું ખુદા કુ ગરી વચ્ચે પડા
એના હોય છે ત્યારે તેને ખુદાશ તેને માદ જાવે
હ એ ખુદાશ મા પી કાતન મેળવીને ગિયત

ધનાનો ધના કરે કે પણુ કુખી નામના
 રમે ઉમેના માનસીને સુખી જુવે નામના
 અરિયાના રધુ મરે છે સુરેવાનો જુવણ
 એવાના કરીને એની આખો આશય આવી
 જવત મરે

બાપ દહે માં ડેટપા દિવસ દરમી
 મં તેની ગણતરી નથી કરી ? કોઈમા
 સુખકમાન જોયા

ग न मूछी रायरी मारुई हरी
नरी री मरुई

[illegible]

३-भा में तु मुँहा दिखे ५६ ॥
 ४७६ ३-भा ३-मी ५५ ॥ ५ ॥ ५५ ॥
 भा ३ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥
 ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥

‘तुमने नाम भान भन भन सुनी है माहे’
- ‘तुमने मना कृष्ण का है अरुणा नदी
अनुधे’

1937 14 21 21 11 14 14

અગ્ર એનો એનો ત્રણાણ ૪
એગ્ર એ ' ધૂ રીની જ/મ કુ ૧૫માન આદ્ય

“અમારો સ્વભાવ કેમ ? એકને લીધે
અબી સ્ત્રીને ઝગડાખોર કહેવા એ તમારો
ક્યાનો ન્યાય ?”

“એક એટલે ? એક તે જાણુ” કહેતા
સુનયમાન જરા ટટાર થયો

“બીજુ ધરમા કાણુ છે તમેજ કહેલો”

“એટલે એમ કે સુરૈયા નહિ ફાલેમા”
અને પાગલની જેમ સુનયમાન ખડખડાટ
હસી પડ્યો

“વાતને દમી નહિ કાઢો આજે તમે જે
વિચાર નહિ કરે” તો આત્મી કાન એ જવડાએ
આપણા ધરને ‘તારાજ’ કમી નાખશે સમ-
જ્યા” જધડાની ભય કરતા રાતનાએ ‘તારાજ’
નામ પર ભાર દબ કરાવી

‘લાને કહે મનેમા મારે શુ કરવું ?’
ગાબીયંથી યોજાનાને માથા પ્રયામ કરતા
સુનયમાને ખુલ્લુ

“તમે જ્યારે પછોજ ડા તો મને કહેશ
ત્યા કે સુરૈયા છે ત્યા સુધી એ જરાડા ગહેશ
નાજ” આખરે ફાલેમાએ રપટ વાત
મલગાવી દીધી

“શૂપ - કર ફાલેમા ?” કહેતા સુનયમાન
ઘોષથી રાતો ધબ ઘેથો” તારો નિચાર શુ
સુરૈયાન કાઢી મૂકવાનો છે ? પણ તને ખાતર
છે ? જેને ફેલામાથી કાઢી ન શકે તેને
ખારણ માથી તો શી રીતેજ ભજી શકે ?”

“હવે જાડુ ઘેના ન થઈએ” સુનયમાનના
કોષને ગણધાર્યા વિના ખતેમા બોલા “પતિ
એનો રાતના માસડા જરાજર છે સમજ્યા”
નહુ નિચીત્ર ફાલેમા બોલી ? ફટકુ
કર ? અને તેપણ સ્ત્રીજ સ્ત્રીની વિરુદ્ધ”

“ફાલેમા તુ હવે જધથ મારે તારી રાત

નથી સભ્યની’ બહેનની વાતોથી કટાક્ષેના
સુનયમાન આખરે બોલ્યો

“દશુપ વિચારી જેજે નહિ તો પત્ની
નહુ જરો” કોધમા ઉઠવા મળે એવી
કાંતેમા કેમ ઘોડી ગઈ

‘કેરી બેનકુ છે મુરૈયા, જાણે એની
પતિજ ન હોય તેમ” રાગત બોલતા
સુનયમાન હિચકા ઉપર આંકો પડ્યો

એક દ્રવ્ય પુ થયું, તે સુગાગે ધીમ
પગેની દીવાની વાટને સરખી ડગી અને પાંત્રી
નિવાસ સેન થઈ

‘સુરૈયા આજ જા તને તુ થયું ?”

‘તમને મુખી પ્રવાતા માત્ર આ એક
માર્ગ છે” દહવાયા સુરૈયા બોલી

‘તુ એમ ધારે કે સુરૈયા કહું દખી છું”
“જરૂર”

તુ બેને કે કહ મને શુ કુખ છે ?’
અજર દુખીત આજે સુનયમાન બોલ્યો

‘તારા કુ મ માથી અગવધુ તથી
બહેન અને મા તમને શુ કહેમ તે હું જરૂર
જાણુ છું મને રપટ મળેમા કહેશ ક્યા કે
તમાગ સુખ વચ્ચે નહુ એક માત્ર અતગમ્ય
રૂપ છે હું અભાગી” અને એટલું બોલતા
સુરૈયાની આખો બાલી થઈ

મુરૈયા મારે ખાતર તુ આ ગતુ સદા
નહિ રે” અને માચન તા પ્રથેક ભાતે
સુનયમાના મુખ ઉપર અકિત થયા મુરૈયાને
લાગ્યું “કેવા બેળા કર સરળ કે શુ
હું મારી વેદતા પ્રગટ કરી એમને દુખો તથી
કરાતી શુ ? મારે એમ કરવું જોઈએ ? શા
માટે ? કદી નહિ” અને તે તથુ રવનથ ધબ
બોલી “હું તમને આવું નહી મરુજ ઉગા
કર હું નહિ”

“ના, સુરૈયા મને જો દુખ થતું હોય
માત્ર આ રોજના ઝગઝગીજ એ રોજના
કલેશથી હું છેકળ કરાળી ગયો છું ”

‘ ધર છે એને એમ પશુ હોય ” હાસ્ય
વેશવતો મિથ્યા પ્રકાસ કરતા સુરૈયા બોલી

“હ ‘ને સુનયમાને એક નિરનાસ નાખ્યો

“આજ તમારે બહાર જવું હતું ને ?”

વાતના પળેટો આજુબા સુરૈયા બેઠી

“જવું હતું પશુ ”

“પશુ શું ?”

‘હવે નથી જવું ”

‘ના જવું જ પડશે ” કહેના સુરૈયા ઉઠી
અને કપડા ખીંટીએથી ઉતારી સુનયમાને
અગળ ઘન્ટા બોલી “હવે તૈયાર થાઓ ”

“ના મારા વિચાર નથી ”

તો એ રિચર બદલવો પડશે ” અને
એક સભ્ય હાસ્ય સુરૈયાએ વેરી દીધું

‘બહુ ટૂંકી છે તું સુરૈયા ” ને એ
વેરાએલું હાસ્ય સુનયમાનના ઓળટા ઉપર
આવી પડ્યું

તમને દેખાતું હતું ”

અને પછેના કશું જ ન બન્યું હોય તેમ
એ બે છુટા પડ્યા

બીજું કશું પુર થયું સુરૈયાએ દ્રષ્ટી
ફેરવી માતા તરફ જોઈ એક વાર દિપક
પ્રત્યે દ્રષ્ટી ફેરવીને પાછી વિચાર સાગરમાં
કુબી ગઈ

નજીવી બાગતો પશુ જો સનત ચડુ
રહે તો તે ઉત્તરો ઉત્તર વધતીજ જાય છે
પછી ભરે તે ગમે તેટલી નાની હોય અને એ
નાની નાજલ જ્યારે મોટી થાય છે ત્યારે
અનિહ પરિણામ પશુ આવેજ છે

સ સારમાં આવતી નાની યાત્રા રિસાયણ
મનાપણા અને એવું બીજું સામે સમયે થવું રહ

તો તે એક રીતે આનંદાચક્ર છે પશુ જ્યારે
એ સનત ચાતુ રહે તોતો જરૂર લાયક પરિણામ
આવે ‘મજા તો આમ થયું ને તેમ થયું’ ફક્ત
હાએ માનવતરફ આવી દ્રષ્ટી જોયું, આપુ નહુ
ને ઉત્તરનાથી વ તું ન કરવામાં આવે તો પરિ
ણામ કેવું આવે એ રહ્યો ને પછી શક્ય તેમ છે

અને મ સારમાં ચાલતા ધણીખરા અડાએ
નજીવી બાગતો ઉપરજ આધાર રાખે છે
કેટલીક વેળા ને તે ધરમાં બે પહો પડી જાય
તો તે બન્ને વચ્ચેની કલ્પના ઉત્તર વધતીજ
જાય છે ક્યા જમીને એ કલ્પના અટકશે એ
કેવું પશુ મુશ્કેલ થઈ પડે છે

સુનયમાનના સ સારતું પશુ એમજ થયું
અક તરફ સુરૈયા અને બીજી તરફ કાંતેમાં
તથા તેની મા અને આમ બે પહો પડી
ગયા પશુ સુરૈયા આ વાત પ્રત્યે સખા વિચિ-
ત્રી નજરે લી હતી અને જ્યારે સાસુ
નજીવ એરે કડા વેળા કહી પજા લી ત્યારે
તે માત્ર મોત પહો પોતાનું કાર્ય કર્યું જતી
થયું આ મોતના તો ઉત્તર તમને વધુ
ઉત્તરનારી થઈ પડી કાંતુ મુરૈયા તરફથી ને
કાંઈ બે રાજે કહેતું તો તે સુનયમાનજ એટલે
મા દોકરીએ ધારી લીધું કે સુરૈયા સુનયમાન
આગળ આડી ઝગી પોતાનું કામ તની પાસે
કઢવી ન છે એટલે પછી તેને બોલનાની શી
જરૂર રહે અને આની કારણા ઉપર કનેશ
વધનાજ રહ્યો સુનયમાન ને કષ્ટ કહેતો તે
તે સમજાવજ કાંતે પશુ જ્યાં એવી બાવના
પ્રસરે કે ફક્ત તો મારે ફરમાન છે તો પછી
તેના સારા કાર્યો પશુ નામ ન થઈ બધાને
પાવ દરે છે

આ કાંતુ વધુને નહુ ચાલતેજ હો
અને અનેક રીતે બોલી વાનો સભ્ય રહ્યો

ધારણ કરી સુનયમાનના નાનો સાથે અથગવા
લાગી આખરે સુનયમાનના મગજમા શકાએ
પ્રવેશ કર્યો અને જે સુનયમાન સુઝવાને દ્વયેતા
નિર્દોષ ધાર્યા કરતો હતો તે ધારણા ધીમ ધીમે
ઝાઝી થવા લાગી સતત કાન બબેરણીનું
એ પરિણામ હતું

એ દિવસની વાત છે સુનયમાનના કાકા
તેની સાથે વાતો કરી નહા હતા

‘વાત એમ છે ભાઈ કે આ ગાંજની
તકના આપણા ધનમાં થાય એ માંગે ખાસ કે ?’

‘હુ શું કંઈ કાકા કેટનું સમજાવું પણ
કોઈ સાબળે તેને ?’

‘કોઈ નથી સાબળતું ? તારી પતિ પણ
નહિ ?’ કાકા આશ્ચર્યથી બોલ્યા

‘તેને તારા આમા નથી કાકા’

‘ત્યાર તકનાર અમર્યાજ થતી હશે ?’

જનાબમા સુનયમાને મુપકીદી સેવી કામને
આધી થયું કે તે પતિની તરફેણ બેચે છે

‘પણ કાન’ સ્લયમાને બોલવા ચલું
પણ બેવી ન શક્યો તે મુચરાયો ને કાકાને
સુઝવા વિરૂધ સાબળેલી વાતો સ્વ જણાઈ
તે બોલ્યા ‘પતિને એમ ચલાવીએન
ભાઈ તો પછી ગાકુ ઉછુજ વળી
વન્ય. એને તો જરા દાખમાજ રાખીએ સમ
નર્યા !’ દુષ્ટો પામે શિખામણ બહાર વધુ
પ્રમાણ મા હોય છે ને મુચરાયોને શિખામણની
ખાસ જરૂર છે એ પણ તેઓ પ્રમાણીપણે
માને છે

જીવનનો માર્ગ ઝાંઝ મુકે, જીવનને માર્ગે
જનારને તેઓ એક દિવક સમાન ૬ પણ
ઘણી જગ્યાએ તેઓ ડોહરજ ખરડાવે ૬
મારણ ન્યાયે એમને બે પક્ષો વચ્ચે સમાધા
નીનું કાર્ય સોંપાય છે ત્યારે તેઓ સ્વચ્છરિથી

દોનવા કરતા પહેલા પક્ષની વળીલાત ન
કરતા હોય ?

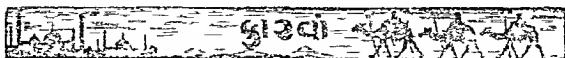
આખર કાકા, શિખામણ-બહાર ખાલી
કરી વિદાય થય પતિ પ્રત્યેના પેતાના,
બીજાના અને એના અન્ય અનુભવોના દ્રષ્ટાંતો
સાથે સુનયમાનને પતિને જેની રીતે રાખની
તે સમજાવ્યું

દિનસો પછી દિનસો નિતના ગયા પણ
સુનયમાનના મગજના અસ્થિર રાખતો પેના
પ્રયત્નો અણઉકેલાજ રહ્યો ને સુઝવા પ્રત્યંતી
તેની શકા તેના મગજમા ધર કરતી ગઈ
જીવનના કોઈ મહાનાગર વચ્ચે હડસેલા ખાતી
હોય એમ તેને લાગ્યું નાનમા બેઠેન પ્રત્યં
બ્યભિની આગળી અક બ્યાકત તન્કજ ચીધા
એની તતી

પ્રત્યંક બ્યકિત મુકાળીને કહુની હતી
“નાવક દેકા દે આન દગીઆમા ! એજ તારી
નાવન તળીઆ બેશુ મરશે” કમગતી હાંસા
નિમ્ને આગી શકા ગઈ “નાવ મિતારે નહિ
પહેચે”

એક પછી એક એમ બધા જ બનારો
મુચરાની અખ આગળ આવી પસાર થઈ ગયા
એક પછી એમ બનતા બનાવાનું શું શું
પરિણામ આવ્યું ?

સુવયમાનનું મગજ અગ્નિય થઈ ગયું
ઉછળા મારતા સાગર વચ્ચેથી જાણે એણે
માર્ગ માગ્યો ને એમએમ તેનાથી મેલું પગલ
બા જ ગયું માચરી રાખેન પેના નણ શખે
તેના મુખાપાથી ઠાંણી ગયા અને હાપત્યની
અખડ સામ્રો સાથે અથગયા સાકળ તૂટી
ગઈ બે હૈયા હૂટા પડ્યા હૃદય ત્રિણાના તારો
તૂટી ગયા ને સુરેયાથી એકાએક એક કડો

નિશાસ ન ખાઈ ગયો અને સાથેજ દિવક
જુગાઈ ગયો.

અતરનું અધકાર ખડમા પ્રતરી ગયું
એ અધકારમા બે દૂષી આદમાઓ ડૂબી રહ્યા.

પણ દરુપ થયે તો માનાનો ધીમો આમ
ફોંપે તો આદમાનો ન્યાય માગ્યો ખડની સાંતેને
પૂતવતો વડી રહ્યો દનો.

કઈ કહી ગયોએ વિલી ગમ, મેંયાના
દખને ઠાપી વિના.

સજાગુ દત્ત કે સુસપમાન ખડુના થાસો
લોતા દનો સુરવાએ એ સાજામુ ત્યારે તને
શુ થયું હજો જાને અ લખએ સી, પુતમ.
એની દતી પણ એના ન્યાયના પુણ્યમા મુલ
પમાન પ્રત્યેનો પ્રેમ અમાપિત દનો જેને
આમખામાથી ન કાઢી શકું તેને અતરમાથી
ના શી રીતેજ લખ શકું વારે પડીએ એ
રાયે તુરયાના કાનેમા આરી અચકાત માન્યા
મુલપમાન જાને પગલું ઉનાવણુ-અયોગ્ય
દત્તજ છતાં સુરવા નમજી ચકતી દતી કે ત
કા સંતોષોમા બતાયું દત્ત સુસપમાનની એટલ
દો સુધી પડોચવની નાકાન તહેલી પડ
સંતોષોએ એને મુડયાપ આપી અને ન કા
ખડુ તેનાથી કરી ફેરવ્યું.

જાયા સુરવા સુસપમાનને ગુનેદગાર ગણતી
નહેતી ગુનેદગાર કોણુ દતા તે તે ખજુતી
દતી તેમની માથે એન મશુ મામ ન દત્ત એ
પણ ન સમજતી દતી દમખા તા મકા નના
હવેને સદાવનો પેના પ્રથમ ઉકરવાજા દતો.

એક રાત તા સુરવાએ નકા પજુ મશુ
કે દૂષી રહ્યા દર્દી સુખપમાનની અમન કાઢી
આને પણ સમાજ કે ફરીતા બેઠી નમનો લેત
તેમ કરવા અટકાવતા દતા, જુદા ના પાતી
દતી તારે રાત મારે જલુ જોઈએ. તુ તો

લગાએવી, પુતકાશઅવી છે તને ત્યા રયાન
નદિ મલે' જવાખમા મલ કહેતું 'નરેવા
એક વાર મળી આવ એમને, એમનો આમા
નાશ વિના તરફનો દનો તુ માંખુમા પુત
કાશએવી છે જલુમાથી નદિ."

આવી આરી મલ મ'મા - તોએ મુરવાએ
વિનાવી તે અરસામા તેજે મુલપમાન વિષે
અનેક વાતો સજાગી સુસપમાન બેબાન અવ
ચામા પોત ના મામનુ રલખ કરતો દનો મે
પણ તેજે સજામુ અને છેવટે તે એક નિષય
ઉપર આવી 'મારે જલુજ જોઈએ કાર્તી
સથે મારે મુ કામ છે' સમાજ માગ હાલની
દદાને શુ રાલે / સમાજ તો ફરીન પાગનારો
મલપને એના ખમનો નદિ ખરે.

૧ નિષય ઉપર તે આરી મલ વિરોધ
આવતા નમા વિચારોને તેજે તોડી ફેરીને ફેરી
દીધા અને મુલપમાન પસ જલુજ એમ
નકકો કમું.

તા અધારી દતી ધીમિધી મુરવાએ કાલે
ઉધ યા જાને તે રસતા ઉપર આરી યાન
ખમ્પરી નીમા આનોતા મકાશ ફેરન મુર
સાવાર જુમા પ્રતરી રાતોને બધકરે બનાવનો
મથનો દત પણ કલાનીય દરકાર મળ્યા વિના તે
દિ મર્યા આજગ વધવા લાગી આજગ એ સી
સકતમા કાઈ ઔર જાને વધરે થયો દનો
સજામ બધજ મકાનો અ રમારમા સુત્રા દતા
માત્ર ફન એક મકાનની ખામીમાથી પ્રકાન
પદાન આરી રત્ત ઉપ પડના દનો સુરવાએ
તરફજ જઈ નહી દતી ફરીતેજ તા સુરવા.
કાઈ પાછળ આવતુ હોય એમ નાગ્યુ ન
પ યગે ફરીને તેજે જોઈ ખાતી પણ કરી -
તે માત્ર સકાજ દતી આખરે તે પેના મકાન

આગળ આવી થોભી અન્યાય થઈ ગયેનો હેતુથી ધરના પ્રત્યેક વસ્તુ નજીકે મરમથી નીચું જોઈને "આન બહેન આન" કહી આસકારી રહી હોય એમ તેને લાગ્યું હજીવેથી તે મકાનના ઓટલા ઉપર આવી, દુવાળે ઉઘાડી ને તે આગળ નધી સુનયમાનના રૂમ આગળ આવી થોભી ધરના પ્રત્યેક ખુણાથી પરિચીત સુરેયાને આદરે સુધી આવવામા જરાએ મુશ્કેલી ન પડી પણ હવે તેને લાગ્યું કે કદાચ સકલનો સામનો કરવો પડશે પણ એ નિશ્ચય તો તેણે પહેલાથીજ કર્યો હતો સુતયમાનના રૂમનું દાર બંધ હતું તે રૂમના વાતો થતી હોય એમ તેને લાગ્યું તે બારણાની નજીક જઈ રહી અંદર વાતો થતી હતી

'મા તું તેને નહિ લેવાયે' એ ક્ષીયું થતો જતો અનાજ સુલયમાનનો હતો

"બેટા, હવે એ વાત શા માટે કરે છે"

મા બોલી

બાર ઉભેલી સુરેયા તૂટતજ કપી શકી કે માતા-પુત્ર વચ્ચે એ વાત થતી હતી

"મા, તું માફ નામ દઈય તો ને જરૂર આનરો કહેવડાવશે કે સુરેયા તને એક અભાગ્યો છેદના સનામ કહેના બેલાવે છે"

વાત સાંભળીના સુરેયા ધ્રુજ

"તું સુધ્ધિ બેટા તે નહિ આવે" મા બોલી

'નહિ આવે કેમ? મા! આપણથી અન્યાય થઈ ગયો હજી માટે?" અને દર્દીએ એક નિવાસ નાખ્યો 'બેટા હું દમણા આડું છું હો! જરા વાર મધ નહેને" કહેવા માના દાર ખોલી બહાર આવી એ વખત સુરેયા જગ બાજુએ હાં તેની નજર ન પડે તેમ ઉભી રહી જોતી તે બહાર ગઈ કે તન્ત

તે રૂમમા પ્રવેશી અને દાર અમરચુ વાસી દીધું

આને એને પરિણામની દરકાર નહોતી દર્દીની વાતોથી તેનું હૃદય દ્રવી ઉડ્યું હતું એના અધિકાર બૂટવાઈ ગયો હતો છતાં એ ખડમા પ્રવેશી તેના પતંગ આગળ જઈ ઉભી રહી

હાડપંજર સુરેયા ઉપર પોટેલું હોય એમ તેને લાગ્યું

'મરેયા' આખો મીચેની રાખી દર્દી લાગ્યો મરેયાએ હજીવેથી દર્દીના કપાળ ઉપર હાથ મૂક્યો

"મા તું આની? તું મારી વાત નહિ માને? ત્યારે સુરેયાને મળનાની મારી જખના અપુત્રીજ રહેશે ત્યારે?" દર્દી સુરેયાના હાથને માતાને હાથ સમજી લઈને અત્યાર સુધી હાથ ન કાઢ્યું મા રાખી રહેલ મુરેયાથી આ શબ્દો ન સંભળ્યા આખમા રોડી રાખેલ ગુસ્સાનું આંસુ ચોતારી મેળેજ ખગી પડ્યા અનુનિદુઓ દર્દીના કપાળ ઉપર પડ્યા દર્દીએ આખો ઉધડી

બંધ આંખે કપેલી સુંઘ્યાની મુનિ જનલે એણે ચોતારા આગળ આવી સજીવ થતી જણાઈ સુરેયાને એણે નિદાળી એની આખો બંધ કરી અને અંધારો નીચવાઈને સરી પડ્યા

'મરેયા તું આની?" આખો બંધ રાખી સુલયમાન જોત્યા

'એકમન આ અમાર્ગી"

'સુરેયા તું ન ખોલ જો, આ મારા હૃદય તરફ જો એ કેવું બળી ગયું છે" કહેતા દર્દીએ હાથને ઉગાડી જતી ઉપર મૂક્યો

'મરેયા તારા અન્યાયનો આ બદલો" ન દર્દી શીકકું હર્યો

'તમને મે" સુરેયાએ બોલવા ચાલ્યું પણ દર્દીએ આગળ ચલાવ્યું

શ્રી માતૃ ગો એ છે કે આ નહેરને
ખાદવામાં ખૂબી મદદ ફાનમાં આપી છે તે વખતે
કોઈ પણ દેશના અલીકારીનો સમાવ ન હોય
કોઈ પણ દેશ ફાનમાં નહેર બનાવવામાં મદદ
કરી ન હતી એમ આ ઉપરથી માલમ પડે
છે છ, સ ૧૯૦૯ના ક પરીએ મીસર ખેવન
મેન્ટને અરજી કરી હતી કે આ કોન્સ્ટાન્ટી
મુદત ૪ સ ૨૦૦૮ સુધી વધવામાં આવે
મેન્ટમેન્ટ રાજ હતી પણ મીસરની કેમ રાજ
નહતી પહેલાં મીસર સિયનના કમળમાં દુગ્ધ
અને દાસમ આઝાદ હ મીસરમાં એટલી
તાનત નથી કે તે નહેરનો પૂરેપૂરો બદલો
કરી શકે પણ મીસર અને બીગીસના કાન

કમળમાં એક થઈ છે નહેરનો પૂરેપૂરો ફાન
બીગીસનો બદલો રાજ સિયનના માથે લીધે
ક પરીએ કાપડો છે કે આ નહેરમાંથી દરક
દેશના જહાજો પમાર થશે પણ તેમને રક્ષ
આપવા પડે અને આપવો પડે કે

આ પ્રમાણે મુદત અને એશિયા વચ્ચેના
રતનાની પોરી નસ આ નહેર છે અને તેથીજ
તેના પર પગ ફા જમાવવા ધરી રાજ્યો પણ
પછડી ગયા છે હાન તો દરિયા તી મદ રાખી
સિયનના પોતાના આક્રમણથી એ નહેરનું
રક્ષણ કરી રહી છે, અને ઉપર સુધી કરશેજ

(૩૬૬ પાસ)

જૂ ફૂલ ચાર ચડાવીને જૂ

સાક્ષી ન સુરા પાયે કઈ જગ જમાવીને ?
આવુજ હતું કેરવું થી પ્રેમ લગાવીને ?
શરૂઆતે પતંગ ખાખ્યા, કોઈ હાન અદે રાખી,
એક રાત જીવન જીવી નિજ દેહ જલાવીને
અ શિક્ષક બનીને આશિક અતોષ ધરી બેડા,
માટી મહી સુરાલય માકીનું મિલાવીને
માની ન મનમ માની, પાય-હૃદય ન માની,
માની ખરી પણ મુજબ માટીમાં દબાવીને
જીવતા ન મરમ આવી, આ રી હવે તુરમન પર,
આ રી ખરી પણ મુખને તુળ્યનથી જુવાળીને
શરૂઆત તારી કાલિવ જ્યારે ગસાપ ત્યારે
પાર્શ્વ મહિંગ પહેલા મસ્તાન બનાવીને
એ તુરની ગજવી “રફતાર” અહેલા છે,
આંખા હતા ગયા તો ફૂલ ચાર ગડવીને

“રફતાર” મહીમ]

[ભાવનગર]

આ ગોળીઓ ધણી લાખા અનુભવ પછી
ગાંધેરમા મુકી છે કોઈ પણ કારણે

ઝાર પીલ્સ-

શુભાવેલી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવવામા તેમા ખાસ કરી મદદાઈ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગારે અતિ-રચેકિત નથી અને સ્ત્રી સમાજમા, કુટેવ, કે ગમે એ કાળે શુભાવેલુ પ્રવૃત્તિ (મદદાઈ) પાછુ મેળવવામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ સુધી એનાથી ઇકસીર ઉપાય એકે આપ્યો નથી એજ દિવસમા જિવાઈન, પાચનશક્તિ, રક્તનદમા પગ પોતાનો શુશુળતાવનો શરૂ કરે છે એ શરીરમાથી મુક્તી, લીનાપણુ, કમર, માથા, આંધા અને રોગના

અનુકરણ
ઝાર પીલ્સ

દુખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કરતુરી, અખર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા છતા માત્ર પચ્છિકતા વાલાયેં ઉર ગોળીઓની કીમત રૂ ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા-

આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી કાષ્ઠપણુ મેટલી જલન કે કોલીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગત્ય નથી મસજીદાજ આમરીમા ઘુમી જાય છે રોગની નખખાઈને દૂર કરવામા આ તિલો ખરેખર ચમત્કારી છે, હાજરે રૂપીઆ અર્થે જે તાલ ન મળે તે લાલ માત્ર અદી રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત રૂ-૮-૦ (અદી) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

આનંદ રસ-

આ વિચિત્ર તિલો મદદાઈ અને ઇન્સાક (વીર્ય રત્ન જન) માટે ખાસ છે મરીઓને ખાસ લલમા રાખીને આ કુશીરો તિલો ગાંધેરમા મુકયો છે એના ઉપયોગથી ખામ જગ્યામા સગી અને ઇન્સાકમા ખેવડો વધારો થાય છે કીમત હજીની રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

મુકવ્વી વ મુન્સિક-

કરતુરી, અખર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે તેવા કવનામા આવેલી આ દવા ઇન્સાક અને મદદાઈ માટે અલેડ છે જિવાઈન, (પાતુઆવ) ઇલતિલામ, (રૂપનદાવ) તેમજ વીર્ય રત્ન દરેક કુશીરો આ દવા માત્ર એજ વિષમા દૂર કરે છે મોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે એક તોશી દવા બાર દિવસ વાયે છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝાક-

આ પીણી દવા છે ગમે એવા નવા કે જુના પરમિયાને મરડે છે હાજરે માણેમાં સગા યુવા પ્રકી આ દવા પબ્લીક સામુખ ધરી છે એક શીલી સાત દિવસ વાયે છે સાધારણ ખીમા માત્ર એકજ શીલીના સારો થઈ શકે છે. ગમે એના જુના પરમિયાને માત્ર એ મીઠી કાશી છે ઇન્સાકનો વડે એનાવુ અનિય પાપમાસ ન કરતા એક વાર આ દવા લેરા અમારી લલામથુ છે કીમત શીલીનો રૂપીઓ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (રૂપરૂમા ૫ જિવાનો રાત્રીયા ઇલાજ કરીશ) હિન્દ બદરથી મ માનાનાઓએ ખોટીસ પોસ્ટન ઓર્ડર Manager, The Pharmacy Union Pharmacy ના નામે મોકલવો કામરેશીમા મળતી દરેક દવાઓનું સચિપત્ર મુકી મોકલવામા આવશે લખો અથવા મળો

બેનર વી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

મારી માન એજન્ટ - Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

ગ્રાહકો, શુભેચ્છકો

અને

મુદિખાને

ઈદ-મુબારક !

ગીવ ગોલ્ડ ટેક સ્ટોર્સ

(જુમ્મા મઠ્ઠ પાસે)

ચોકળા રોડ, સુરત

આખી ઝિંદગી ચાલે

[નવન]

મને કે ના મને, મનમાં આતુ આતવી મને
 તેઓથી મારો એવું, કે આખી ઝિંદગી માને
 બધું જ એટલે ધરમા, કે આખી ઝિંદગી માને,
 વચનને પ્રા - માનને હો લા લગી માને
 શું ચાગી આખી દોરે ગયા હા દિ દને રાજે ?
 અર્ધા જીવનની દાદાની લગ્નિજ નદિ માને
 હવે ધડીઆળ જેનું કે પનુ કન હ મોખા,
 ધડી અમરને પળ માને હવે અમરનુ નદિ માને
 મિત્રા ધમે જીવનનો આપણુ અવદાર મુગ્ધિન કે,
 હો એકકરેણ પડેતા તે પછી આતાવહી માને
 મિત્ર નો બાપડી જેની કઠી ને અપર જનસા હો,
 પ નુ માન તે એ બાપડા જેની લગી માને
 ના હ શેખરવહી લાન એસા પ્રાનમા - ત્યા-
 'મિત્રા' ગદગ ના માને, પનુ એકકી માને
 —શેખરવહી

સાંસ્કૃતિક

નવેમ્બર

તારી 'વહગી'

૧૫-૬-૪૨

અ તુ કે મ શિ કા.

વિષય સૂચિ	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ.
વતનની વેદી પર	૧૦ એક મુદતમદી સા.	૧૧૩
ધરમાની શિવાય (કર્મીન)	, મોં અ રહીમ	૧૧૪
" " (કદીસ)	" " " " "	૧૧૫
આ તાજકી કુનિયા	" 'એકર'	૧૧૬
કાશી	, મોં અ અશાફ	૧૨૦
ચોહ	, રા વલુનરો	૧૨૩
સુ લાના આશીબી	" 'મજક'	૧૨૬
કયા પાણે પ્રભુ ?	" 'સામર'	૧૨૮
દરાખાનું બધ છે	, શીદુભાઈ રાજવાણી	૧૨૯
હજ અને કાજતુ બાદ	, એ મુરુદા	૧૩૩
શિદ્દિના સન્માર્ગ	" 'માલિ'	૧૩૬
દીધારે રચુન (સત)	, 'રિક્ક-સામેરી	૧૪૨
કસોતી	, 'કમલન'	૧૪૮
"કુમે છે તાર તાર "	" 'તરનમ'	૧૪૯
આત્માત્મિક-પ્રેમ	, રત રાજુ વડીન	૧૫૦
'ને'	, 'સુન' અર્મ	૧૫૯
મલતારમા ફરનામ	, સાનેદ બશીની	૧૬૦
" કમસાજુ નેઉ છુ !	" 'મિરમન'	૧૬૫
" 'પ્રાણુ નેઉ છુ "	, 'કાલીપ'	૧૬૫
બસરા અને કુશની છુ-વડ	, 'મુલીર'	૧૬૬

વાર્ષિક લેનાકમ - કિ-દ અને રીતેના રા ૪, બર્ચા રા ૫ પરેદા શી ૮

કુકે નકલ પાચ આના

"કાશી" દર અ એક મદીનાની તાજીબ પદરમીએ પ્રગટ થઇને તેજ હીમરી ચોગટ કરસામા આવે છે રેપર ઉપર આદકે નબર દમેશા લખવામાં આવે છે પત્રવ્યવહાર વેળા તે લખના મૂકશેા નહીં અક નદી મળ્યાની દરિયાદ દિ દના આદકોએ તા ગજગી મુધીયા કરતી

પુસ્તક યોજના + અંક ૬૮૦

ગીતા કાવિની કવિ "સોલ્યાન" ની એક પ્રતાપો આવુસાદ

વતનની વેદી પર

[ગયાં જવાને પીન ઉપર દુમનો કયો ત્યાં આજ કવિતા ના]

તરપુરાને વનવતનો પાઠ શીખવ્યો હતો]

અમર, તે શેઠાનોની જે નરીલા ખુન
યજી વાન નગીઓનો પ્રંગ બી ગયા, અમર
હે અમરના તે તમની મોત્તજોના જે રંગની
આજાદી દુખથી માયુ પડી ગયા કે-

અમર, તે જરાવાવુષીના લેવા નીના-
માવી મીલી મામની આજની જ્યા પડે આજ
મે કુમારો નીના ગયા છે-

અમર આયુ આવી ગી. પર નીપમ
પામ્યોનો કાન્તે થઈ મરતો નથી ગી.
આજાદ છે અને દરેકો આજાદ નથી

●

ધૂપતી પાખરીઓ ખુરજીને કેડે કરી રાખી
કાપીને આજાદ છે અને આજાદ નથી-

માગી પાંડે આજાદને મેળુ શમુ નથી
તે આજાદ છે અને આજાદ રહેને-

શીઓ તમા પુણે વાપુને શેઠાની મૂળી
બધ કરી મરના નથી-ન આજાદ છે અને
આજાદ નથી-

એના જે બીજાઓ દયાળુ ગી. દે અને
અમરની માસોના જાડગી માયુ નથી-ન
આજાદ છે અને આજાદ રહેને-

●

અ. નીના રાખીને ખમર કરી ગો
દેશ ન તરપુરાનો પ્રા. પામ્યા નેવા કે

ન. ગી.ની અમારી માનદગમોને ક. ગા-
માન. મુનદિ. ગા. ગી.માંમા આજ
લગ્યો નથી ન

આ આજથી હશે આ ને આજી દ-
જ તમારી નાપાન આજાદીને લગી ન
કરી નાપને

●

અમે રેવાઓ મતાનો છીએ-
અનારી ગોના રીન ના ના ના ના ના

અમે તે રોષ છીએ જેમની ના, નિ
અમરના મોંથી પુખતી ન

અમે તે મોંની કીમે જેમને વિનયા કરી
નિ મુક્તિ નથી-

ગી. આજાદ છે અને દરેકો આજાદ નથી

●

અ. ના છે પામિતિ મદમર મદમરને
માર નાજા રતન-

ચાં ના છે - ગોળી. અપ. ના અ
અમરના કે ના અપ-

અ. ના છે કે નાના પામ્યા પુ. અપ દ-
અપ રહેને આજાદ ના અપ અપ અપ અપ

અ. ના અપ છે પાનુ મી નો આજાદીનો
લુટીની દુન્યાની મેલકા કામ અપી રાખી નથી

ગી. આજાદ છે અને દરેકો આજાદ રહેને-

—ગો. મુદ મરી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ લાહ તઆનાન કરમાન (કુર્આન)
મોહાના અગદુરહીમ માદિક શાહુબ

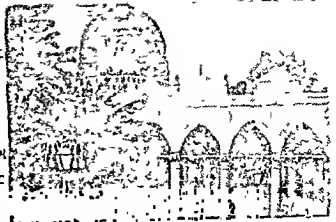

- (૨૧૬) જ્યારે મનુષ્યને સજ્જી પહોંચે છે ત્યારે પોતાના પરવરદિગારને તેનાજ તરફ રજુ થઇને પોકારે છે ફરી જ્યારે ખુદા તેને પોતાના તરફથી કોઇ નેઅમત (સુખશાતી) આપે છે તો જે વાત માટે પ્રથમ તેને પોકારતો હતો તેને ભૂલી જાય છે અને અન્વાહ માટે શરીકો ઠેરવે છે કે જેથી ખુદાના માર્ગથી (લોકોને) ભભાવે, તુ કહી દે પોતાના કુદ્દ સાથે થોડા નિવમ લઉં કરી લે (ઉવરે) તુ કોઇખવાળાઓમાથી હશે (કુર્આન)
- (૨૨૦) જ્યારે માણસને કંઈ તકવીફ પહોંચે છે તો અમને પોકારે છે ફરી જ્યારે અમે અમારા તરફથી તેને કોઇ નેઅમત બક્ષીએ છીએ તો તે કહે છે એતો મારી સુદ્ધિતથી અને મળી છે, એમ નથી બન્દે એનો એક અજમાયશ છે પરંતુ ઘણા લોકો અમજતા નથી (કુર્આન)
- (૨૨૧) પોતાના પરવરદિગાર તરફ રજુ થઈ જાયો અને તમારા ઉપર અઝામ આવે તે પહેલાં (ઇમાન લાખી) તેની તાબેદારી કરો (નહિં તો) ફરી કોઈ તમારી મદદે આવશે નહિ (કુર્આન)
- (૨૨૨) તમારા પરવરદિગારની પાસેથી તમારા તરફ જે એકતરફ કલામ (કુર્આન) ઉતર્યું છે તે પ્રમાણે ચાલો, એ પહેલાં કે તમારા ઉપર અવ્યાનક અઝામ આવી રહે અને તમને અજાણ ન હોવ (કુર્આન)
- (૨૨૩) (હિન્સુલ મારા તરફથી લોકોને) કહી દે હિન્સુલ તો બધાઓ જેમણે પોતાની જાન પર એકલ શુનાહ કર્યા છે ખુદાપાકની રહમતથી તિરાશ ન થાઓ, બેશક ખુદાપાક (પાછલા) સહુ શુનાહ બંધે છે, બેશક તેજ (શુનાહ) બક્ષનાર હયાથ છે (કુર્આન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલ નાદ સનવત્ કરમાન (હદીસ)
મોસાના અબ્દુલ્લીમ સાદિક સાહુ

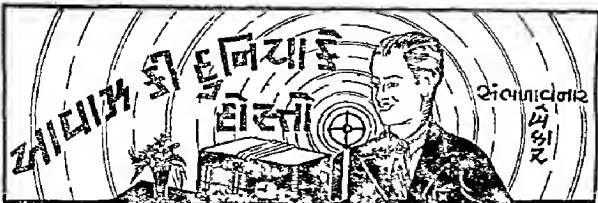
(૨૧૮) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ કરમાવ્યું કે જ્યારે જન્નતવાળા જન્નતમા દાખલ થઈ જશે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા કરમાવશે તમે ઘન્ટો છે કે હું તમને કંઈ વધારે આપુ તો જન્નતવાળા કહેશે શું તે અમારા મ્હો તેજસ્વી નહિ કયાં? શું તે અમને જન્નતમા દાખલ નહિ કયાં? અને અગ્નિથી અમને સુકિત નહિ આપી? આપે (સલ્વં) કરમાવ્યું કે ફરી પકડો ઉઠી જશે (એટલે ખુદાના દીદાર થશે) તો જન્નતની મળેલી કોઈ પણ નેઅમત પોતાના પરવરનિગારના દીદારથી વધુ પ્યાગી લાગશે નહિ (મુસ્લિમ)

(૨૨૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ કરમાવ્યું કે જ્યારે તમે જિવહુજનો અફ જુઓ અને તમારામાનો કોઈ કુન્નાની ફરવાનો વિચાર રાખતો હોય તો તેને બેઠ્ઠાએ કે પોતાના વાળ અને નખ (કાપવા)થી બાંધ મેં. (મુસ્લિમ)

(૨૨૧) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ કરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાની કોઈએ પોતાના ઈસ્લામને થલ્ગાર્યું તો જે નેકી તે કરશે તે દુશ્મની કે માતમો ગણી લખાશે અને જે બદી તે કરશે તે નેટવી ફરી છે નેટવીજ લખાશે એટલા સુધી કે ખુદાની મુલાકાત કરે (સહીહૈન)

(૨૨૨) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ કરમાવ્યું કે જ્યારે તું કંઈ અનાજ ખરીદે તો ત્યાં સુધી તેને કબજે કરે નહિ (અને તોની નહિ લે) ત્યાં સુધી તું તેને વેચ નહિ. (મુસ્લિમ)

(૨૨૩) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ કરમાવ્યું કે જ્યારે અલ્લાહ કોઈ કોમ ઉપર અઝાબ નાખે છે તો નેટલા તે કોમમા હોય છે તે સવેને લાગે છે ફરી ક્રિયા-મતમા પોતાની કરતી પ્રમાણે ઉદાવવામા આવશે (મહીહૈન)

આવાજકી દુનિયા કે દેસ્તો! ભગવાન
 હવે તુર્કસ્તાનના પ્રમુખ અમ્મત અનોનુની
 પેટે દુનિયાના ઝડપથી કટાણીને તરફ યાદ
 ગયા છે, અને વળી ઝેરો પણ યાદ ગયા છે
 જગત પર યાદ હોના તમારા ધગકા અને
 તોષાના ભગવાની તેના કાનના પદા ખેર
 માંગે ગયા છે એમને હવે પ્રાર્થના કર્યના
 સાબળવાનુ પણ તેજો માડી વળ્યુ છે! સમય
 તો જીવે કે પડેલા ભાગ દબાથી બચરા
 ભગવાનની પ્રાપ્તતા મરના દત્તા પણ હવે તા
 સામા પક્ષ પર વિજય મેળવરા પ્રાર્થના યદ
 રહી છે નાખોના ખૂન રિના કારણ કે!
 મનાગણો ખૂનના ખર ગોના દયા ને
 ભગવાનની પ્રાપ્તતા કરે છે અને ઠટી જા!
 કહે છે કે અમે સત્યતા પમે છીએ માત્ર ભગવાન!
 અમાના પમે છે! આના આન જીતાણુગાથી
 કટાણીને ભગવાની તરફપણ લખાવગાજ
 સનામતી વિચારી છે અને નકાને મરનુ
 હોતો તો મરે અને સન્નિતિઓ અમ્મનાનના
 ડામા ફેરવાઈ જા પ્રાર્થનાનયો જામગમે ગથી
 જમીનહોરન થાય અને આખી દુનિયાનુ વિ
 દન નીમગો જા અને લોકો મટીતા હુ!
 માટે તરફકી મામરીને મગી જાય પણ આયો
 આપ લડી જાડીને દુનિયાસાગા દત્ત ન પડે
 ત્યા સુધી ભગવાન હવે જગતના ખનવોમા
 વચ્ચે માથુ મારવાનો નથીજ એ નકકી વાન
 છે! કારણ કે નોકોએજ જા ભગવાન મના

વિનાનને અદપદ આપરા માકયુ છે, ત્યા
 વિચારો ભગવાન પણ નુ મે?

મિથ અમ્મુનામ અને મિથા ગુનામ
 ગુના એ પાડોળી દત્તા અમ્મુવ કરીમની
 દાનન મર્ક લીક હતી ત્યારે ગુનામ સેન
 ગઈ હતો ચોમાસામા અ દુલકરીમી
 પગલુ પાણી ગુનામ સેનના આગળમા પડ્યુ
 હતુ તેથી ગુનામ સેને બેચાર નખન તે પા
 ખસે વાની અમ્મુનકરીમને આજી કરી પણ
 અમ્મુનકરીમે માકયુ નદિ એટલે ગુનામ
 હુસેને જમાનને અવજ મગી તો તપાસ માટે
 જમાનનુ પચ મેકુ પચે તપાસ કરીને મિથા
 અ દુલકરીમે જમ્યુ વ્યુ કે પાન છુન્દારે
 દટા નવી ગાવી તો મિથા અમ્મુનકરીમે
 પચને બે દાર તોડીને નમતાપૂર્વક મ્યુ કે
 પચમા ઈસકે સર આજો પર ગવાના દ
 બકિન પચન તો યદી કી યદીજ રોગી
 અજે ચમી ન-એમગીની મપનીની વાત પણ
 એકી દત્ત દિદી મગાજ ના હોન માટે
 દિદના આજેવાનો ગમે તે કંઈ રાખાને ફાને
 તેની થો દનાજો જીવે મે, જાનકર સેન અ
 વિનાવતના પગો ગમે તેવુ બોને જ્યોજ શુરુ
 ફાવે તવ બકે વીકા ગમે તેવો જમાના માટે
 પચુ દિ માટે હિન્ચા એવ નમ્નો બન્દરાનો
 થી તે નથીજ!

કહવાય છે ક્રોધથી માણસ અધ બને છે, સારે તેને સાર નરસુ કશું સુઝતું નથી હાલમાં દેશમાં મચી રહેલા ઉત્પાતો તેનું સરસ ઉદાહરણ છે સરકાર પર ગેસ વાળના પોરટમેન પાસેથી કાગળો ઝુટવીને બાળી દેના કે ટપાલ પેટીમાં આગ લગાડી એ 'પાકાને રોગ ને પખાણીને ઝમ' દેના જેવું ગણાય તાર તોડવાથી કે રેલના પાટા તોડવાથી મજાક કરતા પ્રજાનેજ વધુ નુકસાન થાય છે દેશનો વાહન વ્યવહાર જોખાય તેથી લોકોનેજ વધુ અડચણ પડે છે ટ્રેન ઉધી પડે તો તેમાં પ્રજાનાજ માણસો મરે છે કંઈ સરકાર મરતી નથી । અને બોમ્બેના કેસમાં ધણા ખરા બોમ્બ બનાવનારાઓજ ધરાય છે કે મરે છે આવું આધળું ઝડપ શા માટે ? આમ "એકલા ઓઝી લડે ને ગર્ધવીના કાન આમ યવાથી" કંઈ જાણ થયો નથી સારાસારના વિવેક વિનાનું ઝડપ દેશને બાબાદીના પથે દોરી રહ્યું છે ને મેરશી

હોલીવુડમાં કે હિંદની સીનેમાં કપનીઓમાં વેશપટ્ટા કરવામાં ધણાય કુશળ નટો ન્તેવા પણ મિધી પ્રધા । મડળના એક્ટરો આગળ તે બધાય ઝાપા પડે છે અને તેમાં ખાસ સર ગુલામ હુસેન હિંદાવતુનાક તો વેશપટ્ટામાં એક્ષપર્ટ સાબીત થઇ ગયા છે સિંધુ પ્રધાન મડળ અસહયોજ નાટક જેવું વેશપટ્ટાનું રંગાન હતુજ પણ ફેને સર ગુલામ હુસેન જેવાએ વધુ દીવાગ્યુ છે એક પક્ષને ડોડી બીજા પક્ષમાં અને બીજા પક્ષને ડોડી ત્રીજા પક્ષમાં જવું એ ત્યાં રમત વાત મનાય છે સ્વતંત્ર હિંદુ પક્ષ, કોંગ્રેસ પક્ષ, લીજ પક્ષ ને

રનાત મુસ્લિમ પક્ષ, આ ચારે પક્ષમાંથી ગમ તે આસામી ધોળે દોડે છુટા પડીને બીજાના તણુમાં જઈને ખેસી શકે છે મતલબ કે કોઈ પણ સંજોગમાં પ્રધાનપદની ખુરસીએને વિધવા બનવા દેતા નથી । સિંધ દેશ ભરે અરબી સમુદ્રમાં જઈને પડે, સિંધી મજા બને સિંધુ નદીમાં જઈને પડે પણ પ્રધાનપદની ખુરસીએ સનામત રહેવી નેપછી એ ત્યાના પળપળે પંગતના પ્રધાનોનું મૂખ્ય ધ્યેય હોય છે જનાય ત્રીણા જેના મહમ વિચારના માનવીને પણ બખ્ષેનાર હાથતાળી આપના સર ગુલામહુસેનની મુલ્કદોગીરી અથવા વેશ પટ્ટાની કળા કોઈ પણ કળાત્રિમી તરફથી અભિનંદનની ફકદાર દરે છે અરે । બિચારા અનામક પણ અનાદતુ માણસ નીકળ્યાને । ખિતાબોને એક નિર્ચક પૂછા સમજીને તે ફગારી દીધા પણ એ તો શિગડ બનીને તેમનેજ ભેટ્યા । 'ખિતાબ એ નિર્ચક વસ્તુ છે દાળના વધારમય કામે આવવા નથી' એવું કોઈ દવે ન સમજ ।

છગનાડ-અમેરિકાના પ્રેટનામ રાજાગિ દાર વેચથી અણુધ આસામીઓ, અને હિંદના "નદિ ત્રણમાં નદિ નેરમાં, ને હપ્પના મેળમાં" જેવા પત્રમંત્રે ના માટે 'ધુરોપમાં બીન્તે મોગ્યા ઉભા કરો' બીન્તે મેરચો ઉભા કરો'ની બાગે પોકારતા દને ? ને કે ખરી ગીતે જોતા મોગ્યા તો ચાર ચાગ ઉભા છે । જના એમને અગર નદિ હોય કે નવો મેરચો ઉભા કરવો તે માચરો ઉભા કરવા જેવું વિકટ કાર્ય છે પણ દવે તો શિઆળે આપોઆપ બીજા મેરચાનું કામ બગાડી લેશે । રટાનદીન

પણ હવે બીજા મેરચા માટે અધિરૂઢ નહિ રાખે કારણ કે સ્ટાનલીનગ્રેડના રક્ષકોએ એવો બહાદુરીપૂર્વક એ નગરનો બચાવ કર્યો છે કે જગતની લાક્ષણિકતા ઇતિહાસમાં રશિયનોની વીરતા અમર અકાંઠ ગણ છે.

અને ખુદ અમેરિકાના પ્રમુખ રૂઝવેલ્ટ અને તેમના પતિની સહીએ સાથેના સંદેશો રશિયનોની વીરતાના સર્ટિફિકેટ તરીકે વૈશિષ્ટ્યથી મોઝા પહોંચી ગયો છે અને અત્યુ વરસની આખર સુધીમાં તે એ સંદેશ પર અમેરિકાના દસ લાખ માણસોની સહી થવાની છે તથા કહો હવે દસ દસ લાખ માણસ શાખાઓના સંદેશો મોકલે બહાદુરનું સર્ટિફિકેટ મોકલે પછી બીજા મેરચાની જરૂર ક્યા રહી? દસ દસ લાખ માણસોની સહી થાય અને દમ લાખ સૈનિકો જેટલું ભૌતિક નહિ પણ નૈતિક બળ તે સાપડુ ગણાયને? બસ હવે તે દીમાસોકો એ સંદેશને માદળાયામાં મળાવીને ગામા પાંચે એટલીજ વાર હા!

એમેરીએ જોયું કે દિવ વિપત્તિ ક્રિતિમાં રાત્રિ દષ્ટિ મિત્ર અમેરિકાને સમજાવવામાં હેટવાળાઓ નિષ્ફળ નિવડે છે તેથી હવે ફેટા-પાથડીયાએ તે મોકલ્યા છે-મોકલાઈ ત્યાં છે એક ફેટાવાળો બાજપાઈ તે અમેરિકાની દવા ખમને જાણે ટાકા ભેત જેના થઈ ગયા તેથી ફેટા-પાથડી ને ખેસ જમવામાં સાજ નીચાઓનો એક વરધેડો અમેરિકામાં ત જેતરમાં ત્યાં થઈ રહ્યો છે સર રામચંદ્રામી મુઝીવર એમાં વરના બાથ બનવાના છે ને મદમદ ઝરૂરતાલ વગેરે સાથે જનાના ડાન ગાંને માના બેગમ શાહનશાહ પણ જવાન છે જો હાઈ ખામને અને સરા શુકન જોમને નીકળી

અને વચ્ચે કંઈ કાણી મિનડી આડી નહિ જિનરે તે જરૂર એ વ ઘોડો સફળ થશે! અને કેમ ન સફળ થય એમેરીના આશિર્વાદ પણ એમની સાથેજ દશેને? આતો શુદ્ધ દિલી સરકારના મડપની વાન પણ પેતા ડો મુજેવ પગદોમાં પોતાની દિલ્લ મહાસભાનુ ડોન વજાવાને નેકોના કાન ઉવડવા એક પ્રતિનિધિ મડમ મોકલવાના છે આમ છે તે પછી લીમ થા મારે બાકી રહી જાય? લીમ પણ એક શુભેચ્છ મડમ પ દોમાં મોકલવાનો ધરાશે તાખો છે.

આની રીતે જીવ જીવ જાય જાય અખા ડાઓ પરદેશમાં જીવ જીવ જાને પોતાની શક્તિ વેડી નાખે અને સીમેટન ખાસર પર હજુત લીપણ કરી આવે તેના કરતા એ બધાય કસાવતા હમરતબ જોનું એક સરકસ બતાવી જગતને પોતાની શક્તિનો પરચો બતાવી વસ કરી આવે તે કેમ?

હા ધીમે ધીમે કાણ ખાય? એક યુગ્મગતી કાપી ની કહેવન છે આજે એ ઉપ રથી એક બીજા કહેવન ઉપજીની તાકાય કે 'જો ધેણ બૂખે કણ મરે?' આજે ધણાય ગરીબોના હાથમાં રૂપિયા કે રૂપિયાની નોટ હેય જ્યાં પરચુરણને અજાવે જૂને મરતુ પડે છે? કુખલદાર પ્રયત્ન સનાલજ એ કરે છે કે પરચુરણ છે? જો પરચુરણ ન હોય તે ત માલ અપનો નથી મતનમ કે આજે રૂપિયા કરતા પરચુરણનું મહત્ત્વ વધી ગયું છે અને તે શોષક માણસોની અડોડાનું પરચુરણ છે જેમ પેમાદાર નેમએ ખાડ ધારવેટ અનાજ, સણ આગપેગી વગેરેના સમગ્ર કરીને ગરીબોને વલખા મારતા કરી દીધા

દના, તેમ અમુક માણસોએ પરચુરણનો કષ્ટ પરી-
કરીને ખીલ્યોને પરચુરણ વગર ટળવળતા
કરી લીધા છે આપણા લોકોની આની સ્વાર્થી
સધરાણિ કષ્ટે અટકશે ?

આભાર

જે જે પત્રકાર મિત્રોએ તથા સરસ્થાઓએ
મારી માતાના અવસાન બાદ નોંધ લીધી છે
અને આમાર જે જે લેખક તથા કવિમિત્રો
અને કારવાના વાચકોએ મારી માતાના
અવસાન બદન દિવસોની દર્શાની મારી ઉપર
દિનાસ પત્રો લખ્યા છે તે સર્વનો ખરા અત
કરજીવનક આભાર માનું છું

—મીકા—

દિલગીરીની નોંધ

અમને જણાવના બિદદ દિનગીરી માય છે
કે બાઈબલ 'હુમદ' અંકનાડિકના ત ત્રી સૈમ
મોદમ સદમને ધોત્રાલ થયા છે (ધર્મ)
મહમ બૂતપૂર્વ 'વદાદ' અંકનાડિકના પથ
ત ત્રી દના એમના ગુજરી જવાથી મુસ્લિમ-
ગુજરાતે એક ખામેશ ત ત્રી ગુમાવ્યો છે મહમ
ધાધલ ધરપથ વગર ખામેશ કાપ કાપામા
માનનારા દના મહમ પોતાની પાછળ વિશાળ
કુટુંબ છોડી ગયા છે ખુદ મહમને મરીકે
રહેમત કરે અને તેમના કુટુંબને સમ્રે જમીલ
અમા કુત્રે ! આમીન —ત ત્રી

'ગીવ એન્ડ ટેક' સ્ટોર્સ

થો ક બ બર . ઝરત

== એટલે ==

લેઊટેટ ડીઝાઈન્સનાં

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

નોટ-અગત વગરના સવાળ પુણી સમય બપોરનો નથી ફતાવાના જવાબ મટિ દીક્ષીવાળુ કવર મોખવધુ તેમજ કવર પર પુરેપુરું સરવાળું લખજ

સનાતન-અહીં વ્યારામા એ મરિજો છે તે પેકા ૧ મા પાચે વખત નમાઝ થાય છે અને તે મરિજદ જુમ્મા મરિજદના નામથી ઓગ ખાય છે ત્યા કકત જુમ્માની નમાઝ પદના માટે જાય છે માટે તેવી સૂતતમા જ્યા દિવ સમા એક વખત પણ અજાન થતી નથી, દીવસમા એક પણ માણસ નમાઝ પદના માટે જતો નથી, તો એ મરિજદમા જુમ્માની નમાઝ પદના જવાય કે કેમ ? અને ગામમાજ મહો દનામા એક મરિજદ છે જ્યા પાચે વખત નમાઝ થાય છે અને નમાઝ પદના માટે મુકતદીઓ પણ આવે છે ત્યા આ મરિજદમા જુમ્માની નમાઝ પદની કે જ્યા દિવસમા એક વખત પણ અજાન થતી ન હોય ત્યા પદની

જનાખ ને મરિજદ મહોની હોય જો નેમા હોકા વધુ સમાધ રહે તેમા એક મહોની જમાઅતથી નમાઝ પદની જોઇએ અને જોજ શરીઅત લી કમ્જા છે અને એમાજ મુસનમા તેનો મહોટો લાજ સમાયના છે, પરંતુ નાલ તેશકી થતી ન જોઇએ જે મતદેર પડે તો પારાફરતી બને મરિજદમા જુમ્માની નમાઝ પદનામા આવે અને હાથી મઝદબ પ્રમલે શરે અને મરના ગિવાય તાના મામનમા

જુમ્માની નમાઝ થતી નથી (ફરેં મુખતાર, ઇમાદુલ ફતાવા) એ વિષે વધુ ખુનાસો દરકાર હોય તો શુજ્જાતી ફતાવા આરેશિયક અશરશી યકમા વિતન જોઇ તેશે

શુવાલ-મારા મનમા બહુજ ખરાબ વિચારો આવે છે અને તે વિચારો એકના બધા ખરાબ થાય છે કે ઘણી વખતે કુકમા દાખન થઇ જાય છે આના વિચારોથી હું મજોજ દિતગીર ૧૦ હું મહુરમાની કરીને કોઇ એવી ચીજ પદનારી અથવા અમન કરવાની બનાવો, કે જેથી મારા મનમા કદી પણ ખરાબ વિચારો આવે નહિ નમાઝમા પણ આવાજ વિચારો આવ્યા કરે છે અને ઘણી વખતે નમાઝ તોડીને બીજી-ત્રીજી વખતે પદવી પડે છે અને ૨ બુજ્જ વહેમી છુ માટે એવી માઇ નીજ જતાવા કે જેથી માઝ દિલ પાક માજ થઇ જાય અને માઇ પાજ ખરાબ વિચારો આવે નહિ

જવાબ-ખુદાપાક ઉપર પુરો ભરોસો રાખો અને એવા વહેમી ખાનોથી ડરો નહિ, શુન્દાઓથી બચો વધુ પ્રમાણુમા ઇસ્તિશાર પાયા કરો રિયતી કમઝોરીને લઇ ખરાબ થયત અને મઝલત ચેદા થાય છે માટે કોઇ

સાગ હકામતી બીમારીનો હવાજ પશુ કરશે
ધન્યાનનાં હ જાહેર અને જાનેનું કુસ્ત
યદ જશે

સવાલ-વરસાદ ધણોજ વરસતો હોય અને
તે બધ રહેવાની આશા ન હોય તે વખતે
પસીન શરૂ પડી અને દરેક મોમી ઉપર
સાન વખતે ધણા નિમાજ પડી અજાન દેવી
એનો સજીવ કષ્ટ કિતાબથી છે તેનો ખુલાસો
લખી જણાવશે

જવાબ-વરસાદ ધણોજ થતો હોય અને
બધ ન પડે જેથી નુકસાન થતું હોય તે
તે બધ પડવા માટે કુઆ કરવી જોઈએ
સહીદ છુપારીમાં છે કે હજરત (સતન)ના મુખ
રક જમાનામાં એક વેળા બીલકુલ વરસાદ થયો
ન હતો અને વરસાદની જરૂર હતી તો જુઝમાં
ના દીસે હજ ત (સતન) ખુલ્લો પડી રહ્યા
હતા, તો એક સલામી (રદી)એ અરજ કરી
કે વરસાદની ધણી જરૂર છે માટે આપ કુઆ
કરમાલે હારે આપની કુઆથી વરસાદ ધણોજ
વરસશે અને બે પણી પાણી થઈ ગયું ત્યારે
બીજી જુઝમાંના દિસે ખુલ્લા વખતે તેજ
સહબી (દી)એ અજ કરી કે સરકાર હવે
વરસાદ બધ પડવાની કુઆ કરો, કારણ કે
વરસાદ ધણોજ થયો છે, ત્યારે-આપે વરસાદ
બધ પડવાની કુઆ ગાગી તો વરસાદ બધ
પડી ગયો માટે એવી હાલતમાં લોકો નગજ
બધ ખુદની જવાબમાં કુઆ ગુજરે કે વરસાદ
બધ પડી ગયો, અને એ સમયે ઇ-દી
નમાઝ બાદ પાસીન શરૂ પડી ને હજ
મોમી ઉપર અજાન આપવી કાંઈ માત્ર
કિતાબની મજબૂત રિવાયત વિશે અમાની
બાબમાં નથી

સવાલ-કિતાબથી સાબીત છે કે મૈયનને
કબરમાં દફનાવ્યા પછી તેનો હિસાબ લેવાય

છે ખુદ કાંઈ માથુસ ધરમાં બે દિસ નથી
મરેવી હાલતમાં રહે છે અને ત્રીજે દિવસે
બાબુ થતા તો કબરમાં દફનારો તે તેના
હિસાબ કલમાં ચરી કે ધ મા થયા હશે ?

જવાબ-આ વાત સહીદ હદીસોથી સાબિત
છે કે કબ્રમાં મુરદને સવાલ કરવામાં આવે
છે અને જે માથુસ દરિયામાં મરે છે તેને
દરિયામાંજ સવાન કરામાં આવે છે અને જે
જમતમાં અથવા કોઈ પશુ જગ્યાએ ખુદી
પર મરે છે અને દફન કરવામાં આવ્યો ન
હોય તો તેને ત્યાજ સવાલ કરવામાં આવે છે
સહીદ છુપારી શા'ફની હદીસ છે કે બની
દસરાઇલમાંથી એક માથુસે ખુદનો ખીંખાઈ
પોતાની ઔલદને વસીયત કરી હતી કે હું
જ્યારે મરી જાઉં તો મને બાબાને મરી
ગયાનો અમક લાગ દરિયામાં નાખવો અને
અમક લાગ ઉઠાવી દેવો તો જ્યારે તે માથુસ
મરી ગયો તો તેની ઔલદે તેની વસીયત
મમાણે એમજ કરું ત્યારે અનાદપાક પોતાના
હુકમથી તેની રાખ ભેગી કરાવી અને તેનાથી
સવાલ પૂછવામાં આવ્યા મતલબ કે અલહ
પાક કાંદેરે મુતબક છે બધા જગ્યાએ
સવાલ કરતા પર તાકીન ધનારે છે
માટે એ જાનામાં લખી બદલ કરી અને
ઉપરથી ઉતરુ કાંઈ બધુ લાલ કારક નથી
પરતુ એટલે અકાદો ઝર નાખવો જોઈએ કે
મુરદને સવાન-જવાબ ઝર સાથ છે જેખ
જલલુદીન સખી (રહે)એ પોતાની કિતાબ
'શુદ્ધસુદુર'માં એ વિષે ધણી વિગતથી
વિવેચન કર્યું છે જેનો હુકમ આ જરૂરી
ખુલાસો લખવામાં આવ્યો છે

સવાલ-સગદએ તિલાવત કેવી રીતે કરવો
અને તેનો શું હુકમ છે જરૂરી છે કે નહીં

અને કેમ કરવો જોઈએ? એ બાબતનો હુકમ લખી જણાવ્યો.

જવાબ-પુર્ણાન શરીરમાં ૧૪, આયુષ્ય છે તેના પદ્ધતી અને સાધનાથી સર્જ્ય છે તિનાવત વાગિય થય છે જો પદનાર એક-૨ આપતને એકજ જગ્યાએ વારવાર પડે તો છેવટમાં એકજ સર્જ્યો વાગિય થયે અને આયત બદલમે તે બાજે સર્જ્યો લાગુ પડમે અને આયત એકજ પડમે અને જગ્યા બદલમે રહેતો તો જોડતી જગ્યા બદલી દો તેટલ સર્જ્ય કરવા પડશે નમાઝમાં કમ મયે આપને સમજદ પડી દો તો હમણા અને સુકતદીઓ પર સર્જ્યો તિનાવત વાગિય થશે સુકતદીના પદ્ધતી કાઠ પર વાગિય ચા નહીં નમાઝમાં કે નમાઝ બદલ -એ વાગિયને અહા કેનુ મરી છે તકેવી

સુન્હેગાર મયે ઉભા રહી તકબીર કહેના સર્જ્યો અહા કરે અને તકબીર સહીન સર્જ્યો ઉં ધાય કાનો મુધી ઉઘળ્યા ત્યાર અને અત્તલીન અને સનામ વગર કિન્ના તરફ સર્જ્યે કરે તેમજ વઝુ સહીન સર્જ્યો તિનાવત કરવો જ રી છે તુરન અહા કરવો બેહતર છે થોડીવાર પછી કરવાથી વાધો નથી પરંતુ વધારે વાર લગા રી મકરુદ છે તેમજ પડતી વેળા આપને સર્જ્ય દાની તિનાવત ન કરવી મકરુદ છે બીજા વેળા પર વાગિય ન થાય તે જગ્યાથી તિનાવત કરનાર આપને સર્જ્યદને ધીમે દિલમાં પડી શકે છે એ વસ્તુક અગર કે હ બાબત પુઠી દરમર હોય તો લખી જણાવશે બાકી રહેલી સુરતનો પછી વિગતવાર જવાબ લખી મોકલનામ આપશે. (બંદરે હિદાયત)

ઉત્તરો.

સહકાર આપો.

સુસ્વિમ બાળકોમાં કેળવણીનો પ્રચાર કરતુ

— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપતુ સુસ્વિમ બાળકોનું

એકજ - અને - પ્રથમ

બાળ માગિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના આહક બનો—

સર અવમરે બાળકોને જો આપો

અને એને આહક બનાવો—

આપના ધધાની વાલેર બબર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

હિન્દ ડા ૨, દેશાવર ૭૧ પ. બર્મા ડા ૫

આન્ડેર લખો—

આંહાદ બાળ માગિક

જુમા મરિજદ

નાજકોટ

“એક વેળ એક પાણ્ય ગરૈયા મારે ત્યા
આપી ચરથો અને ફાગી ગઝરો મલાખાવા
લાગ્યો જવારે તેણે ગાણું બધ કયું તે મે
તેને કયું “જ્ઞાનસાદન કાષ્ટ ઉર્ફે ગઝન તો
સહાવાવો” જવાબમાં તેણે કહ્યું, ઉર્ફે ગઝન
તો આનસની નથી હા, તમે ન્ને લખી આપો
તો બુદી ગણેખાની થશે હું તેને યાદ કરી
વધશ” આ ઉપરથી મે તેને નાંચે મુજબની
ગઝન લખી આપી

“જનસે ઉસ કાપરસે ઉર્ફત હો ના”,
પારસાઈ પર કયામત હો નહ
યારને તોડીર બેજ યુક તય
નિકે બદલાનેથી ચુરત હા મ.”

આનસદમે ગઝત ખીચામા મેરરી લીધી
અને દુઆઓ દેતા વિશાવ થયા. હએક મવીના
બદ વળી ખાખા તે આનસાદન મારે ત્યા
પધવાં, મે તેમને પૂચ્યું, “કહો આનસદન
કેમ હો ! જવાબમાં તેણે માન હકમા દુઆઓ
દેતા મ્યું ‘આપની ગઝન વડે તો હું ખૂબ
ખુશ કમાયો’ મે નવાઈથી પૂછ્યું, “યુ તે
ગઝન તમને હજીયે યાદ છે?” આનસદન
જોવા “એહ, માની રૂં ગોમા પૂગાનુ
શુ હોય” મે “કયું જન્મસક શાસો અને
પણ?” આનસાદમે જનદીથી ચોતાની નિનાર
ખરે મદારી અને નીચે મુજબ ગા માધ્યુ

“જનસે ઉસ કાપરસે મોખત હો ના
પાગનાઈવી હો નીયા, એજ કયામતજી હો નીયા,
યાન અમોકો પોટુ બેજ દીયા બરા મેરખાની,
જો કિત હમારા વલેકો ખમગત હો નીયા”

આનસાદનની આની સુધર રમરખામિ
પર ખૂશ થઈ મે તેમને ખાતલીનુ ધનામ
આપ્યું અને દલે પછી ગઝનથી બકરીને
કાષ્ટ પણ ગરૈયાથી કસ ઇને દારે 1 રોપવાની
તોળા કરી લીધી” (પરનાજે લકાનમ થી)

ઉપરની ગમકદાળી ઉર્ફના મજાર દારવ
સેબક “હાજી લકવક” લુ કરી છે પર
આપણે ત્યાના ગરૈયા પણ એ આનસદનોથી
ઉતરે તેમ નથી અર્દાના ગરૈયાઓ નવાં ગરૈયા
નથી હોતા, શાહર પણ હોય છે માર્દર પણ
એના કે ઉસ્તા ‘રસીર’ યા ‘ગાલિખ’ની ગઝ-
લની પણ ઇરાદા કરી મારે મખના તરીકે
‘ગાલિખ’ની પેની મજાર પકિત

“આગ હંસ ધએ લગી,

અયરસી કે ન્ને થા જલ ગયા”

મે અમારા એક ગરૈયા સાહેબ નીચે મુજબ
જાતા હતા જે મે મારા સા 11 કાને સંભાળ્યું જે
“આગ હંસ પદમે લગી

અયરસી કે લુતા જલ ગયા”

મે ગરૈયા સાહેબ જ્યારે તાન પર તાન
વધ પસરા આપી વારવાર ગતા રતા કે
લુતા જમ ગયા, હારે લુતા જમ ગયા

કે જીવના જલ ગયા" તે ભારથી થૂપ રહેવાયું નહિ એટલે એ તેમને અસલ્ય હજારત "જો યા" પાદ દેવાયું પણ તેઓ મારા જ્યા સમીપના ડોળાનું સજાણી સુધરે કરે તે એમને માયક કાણ કહે? સાચા કે મજનિ સમા એમણે અડધા કલાક લગી "જીવ" ગયાએ જ્યા અને સ્થાનગનારાઓ એ જીવ ની ધૂનમા મજન યદ ડોનતા રહ્યા અર્થી તે ધણાએ ઉગદેની ધરનાર તેમણે કરી નાખી છ પરંતુ કેટલાક ગરેવાઓ નરી ધરનાહયા ન ધરાત સારા સરી મહામ માઇ। પરભારી પોતના ખતે જમા કરાવે છે મૂળ મજનકારના તખ્તસુસન દેકણે પોતાનું નામ સિતલયા મોડવા તેઓ સગોતકાર સયે મજનકાર પણ જની એસે છે આતમ અક ગરેવા થી શૈખચદનારી રમુજ મજની પોતના નામે મેહરિસમા મળને નામ, અને હામ કમીઈ રજાનુ મા। જાણુવામા આશુ છે આ કામ તેઓ થી 'આસિમ' પાસેથી શીખ્યા છે મા અફિમે તેમને શીખવ્યું છે, તેના મને સમજ પાતી નથી ગમે તેમ હોય રએ 'આસિમ'નો અનુભવ જરા પાતમા તાખ તેા અસ

કાઠીઆરાડી "અદાલત" મા જતાગ તરનુમ બી એ (એતન) નામના એક નવા મજનકારે (1) મજન સખી છે એ મજન દેવી છે તે વાત હોડી દઇએ તેા પણ એ મજન કોની છે? એ વતનો મા દિલ્લચવાથી હકતો નરી મજનનો પહેનો ગેઅર તેા સીધા મહાર્કન ઇકનાવનો છે અણુ દનકે ઇ અબાસી એલી ઉચી બેશક 'અદાલત'ના અપદ છ રવાનુ રવાન હાડુ જોઇએ પરંતુ તે શુ છે જા ના વિજવામા, શાકારોમાં સયે નરિજ

"અદાલત"વાળા મરી આ દેકાર પછી જોઇએ કેવો અદલ ઇસાફ કરે છે। અને વાઇ 'તરનુમ' પણ તાર ન ખાત એ દેવી જા સમી હમીગ'નો સીકાર કરે એદકુમ મજ છુ તેઓને સખાનો જાખજ હોય તેા તેઓ 'આમિમ'નું અનુદરન કી નિવાય છુ લખી યા છે મૂળ વાત એટલી કે તનેમા તેન' હોડુ જોઇએ

મેણી ના હજા નિમધકાર મજનુ દસન યોધી (તેઓ થી ડરે નદિ હું તેમના આસ બે નાંકે બોલુ) ઇ નો પવત્રામ આપમા લખે છે કે 'ઇ ઉજવવાથી કોઇને કંઇ મળતું હાય એવા એક પણ દાખના મન જરૂર નથી અને પછુરથી તેા બેગી રજે છે" વળી થોડક આગળ સ્પીન તેઓ લખે છે કે "પહેલા દનકે છુ કોઇ હોડકરી સમજતો હોય પણ અદના થોડી જે નાંકે છુ એન હોડકરી કેમ ક'નાર"

(મેણી ત ૧૦-૪૦ ૫૬ અક)

મી યોધી આ દીલ વચ્ચ પછી મુમલમ નામે 'કાઈ મળતુ ન હોય' અરી દદ ઉજવવાનું માડી વળી (દને વિસે) નરથી પછીને મેહાઓ મળવતા યદ જણુ જોઇએ અર્થી મારી બખાંબધ છે કેમકે રિદમાની રિસિમ લણુગિન ખનુ નિ। કે રવાના આ એક આગાહ નુરખો છે ખીનકુન મીનિક! ઘોડા વરસો પર ધરના શી વીનાસગાએ કિ મરો પાણી, રવાજ મળવ વવા જતાવેલા દામીયા જેવા અસરકારક પરંતુ શી યોધીની આ સવાદ મુસલમાનો માનજો કે કેમ? એ એક શકરપર ખીન છે, કેમકે ઇ ઉજવવામા તેમને ધણુ ધણુ મળે છે ખનુ ઇ ઉજવવામાથીય ધણીવાર તેમને પરણવાનું પણ મળે છે શી, યોધીન જોઇતે હોય

તો તેઓ પોતાનો જ દાખનો લે. ફેટકેટલીવાર તેમણે ઇશ ઉગ્રવીને ઇંદી અને એવો મેળાવી છે પરંપરા પહેલા અને પરંપરા પછી તેઓ ખતી કની ધરને દહાડે “સુસરાવ” જતા હતા અને ત્યાંથી પેટ અને ખીસ્સાનો ખાડો પુરી લાવતા હતા તે શુ જૂની ગયા કા!

ધરને છાકરી સમજવાની તેમની મનોદશા, ઇકબાલી વાણીમા કહીએ તો “આધુનિક લેખકના દિમાગ પર સ્ત્રી સવાર છે” નું સંદર્ભ ઉદદરણ પુર પાડે છે, એથી વધુ કહેતા મને એવ લાગે છે!

ઈદ વિષેના તેમના ઉપદેશ જાનને ટ્રિટિબિ કુ વાની ધર્મશ્રુત મુરિનગો તેમને હિં નિયાજ ફતલપુરીની ગુન્ગરાતી આગતિ તરીકે કબ્બલતા જાય તો નવાઇ નહિ પણ મારે એ અગળ્યા ચીને ઉતરવું ન જોઈએ

મુરતના મુરિસમ વિધર્થિઓનું ચાતુ સાનતુ વાર્તિક પ્રકાશન “ધ ફેસન્ટ” એક મિત્ર મને જ્ઞાના માટે આપી ગયા છે એની કિ મતની એના કદ સાથે ત્રિશશી ટરી જ્ઞેતા આ મોઘવારીમા તેમણે ‘ગઝલ’ કથો કે એમ સદા યોની દેરાધુ પણ મ્હારા આ પહેલીવારના ‘ગઝલ’ શબ્દનો અર્થ તેમની સાદસિકતાની પ્રસન્ના તરીકે તેઓ મળે કેમકે મારે બીજાવાર પણ ‘ગઝલ’ ર્યો છે એમ લાચારીએ કહેવું પડે છે આ બીજા વારના ‘ગઝલ’નો અર્થ ‘જુમ’ સમજવાનો છે અને એ જુદામ ગુન્ગરાતી વિભાગના તત્તરી ભાષ ‘એપુર’ કરેનો છે આ જુ મનુ ગ્રપ- ‘ગીકચ એટલે જનામ ‘એપુર’નું “પરિચય-પરિચય-પરખ, ગૃધકરણ” ગમય અને કાગળ નો એ વધુ પડતો વ્યય ફેરકે રચે તે “મોડુ નાનું ને નાક મોડુ”ની ચેડે લેખ કરતા પરિચય લાગે કરીન તેમણે કથો છે વળી ભાષાશ્રુતિની બીજાઓને નસોદન કરના

એ ભાષ ‘નવચેતન’ અને બીજા માસિકામા લખતા હોવા છતાં પોતાના લેખમા “કામ્યા, પાછા, ઘડી, વાદસા, રૂપાવા, જેવા અશુદ્ધ શબ્દો છે એ શુ કહેવાય? મારે આટલું જ કહેવાનું છે એમ નથી, પણ હું વધુ કહીશ તો વિધર્થિ મિત્રો પર મે ‘ગઝલ’ કથો લેખાને માટે આટલું જ બસ

“નવચેતન”ના ઓક્ટોબર અકમા એક નવલિકા છપાઈ છે એ નવલિકાનું નામ છે “ખટાક-ખટાક” નવા વિષયા અને ના તળ ગુસોની ગોધખોળ સાથે નવા નવા મથા બાઓ ગોધવામા, આપણો લેખક વર્ગ કેટલી જલ્મત લઇ રલો છે, અને તેની રસિકતા કઈ તરફ પસંદગી રહી છે-તે આવા નવન નામોથી સંકોળે જાણી રાકાય છે હુ ધાર છુ કે હવે પછી તે લેખકની વાર્તાનું નામ હશે “ખટાક, ખટાક” એના પછી આવશે ટાક, ટાક, પછી વળી ટાક, ટાક, અને એ ક્ષણે પુરા થતા કોઇ વળી બીજા દળ “આવ, આવ” જાન, જાન, ખાન, ખાવ, વગેરે

‘કારવા’ સબધ ચાનુ વર્ષના પહેલા અકમા જે બપોન કરવામા આની હતી તે તરફ ઝાનું લઈ દેનાયું નથી બ્રહ્મદેશનો બ્યવદાગ બાધ થના અને પગદેશોનો બ્યવદાગ કપાતા ‘કારવા’ને દક્ષ ગુન્ગરાત પરજ નજવાનું રહ્યું છે કાગળોની અનદદ મોઘવારીને લીધે ખપ પુરાતાજ અંકો કાઢીએ છીએ જેથી છુટક કોપી ખરીદનારાઓને જેના બે માસમા અમારે નિરાશ કરવા પડ્યા છે તો છુટક કોપી ખરીદનારાઓને વિનનિ છે કે વરસ દિવસનુ સવાજમ ભરી કાલગના માદક બની જાય અને કારવાના વાગકો તથા દમદર્દ મિત્રોને બનામથુ છે કે તેઓ આદેશ વધારવાની કોશિશ કરી ચાનુ મોઘવારીમા દષ્ટી રહેના જેટલા ‘કારવા’ના પગ મળજ્યુન કરે —તત્રી

સુદતાના ચાંદ બીબી

૧૫૫૭ "મઝાક" (૧૪ જુલૈ)

સુદતાના ચાંદબીબી, હુસૈન નિઝામ શાહની પુત્રી થાય ચાંદબીબીનું લગ્ન સુદતાન અદિલશાહ જોડે નક્કી થયું અને અદિલશાહની ખુદેન સુતાના દરિયાતુ લગ્ન નિઝામ શાહના પુત્ર મુરતુઝા જોડે નક્કી થયું આ પ્રમુખે નિઝામ અને અદિલશાહને સગપણ થયું, નિઝામશાહે ચાંદબીબીના જુદજુદ તરીકે જોવાપુર આપ્યું લગ્ન વખતે અહમદનગર અને બીબા પૂરને ધણીજ શણગારવામા આવ્યા હતા ચાંદબીબીએ બીબાપુરની રૌનક વધારી ભારે દરિયાએ અહમદનગર રી રૌનક વધારી

અહમદનગરના સુતાન દુસૈ નિઝામ શાહને અને અહીનશાહને આ સગપણ થયા પહેલા ધણીજ દુસૈનાવટ હતી આદિનશાહ દિ ૯૬૭ ઈ ૧૫૬૦ મા અહમદનગર હતી નિઝામશાહને હરાવ્યો હતો બીજા બાજુ આદિનશાહે પોતાની પડેની અંબેરતની દિન્દરી જમાનબીબીની શાદી જોનકોડાના સુતાન કુતુબશાહ જોડે કરીને પોતાની તરફથી લખ લીધો એટલે નિઝામ એકતોજ રહ્યો જેથી તે ફરીથી સામનો ન કરી શક્યે હજાહીમ કુતુબશાહે અહમદનગર અને બીબાપુરના સુતાનો વચ્ચે મેળાપ રચી તમરા નું મુજ મળી નાખ્યું

બીબાપુરનો કિતો પડેલા હજાહીમ આદિલશાહે ખતાવ્યો હતો અતી આદિનશાહને કોઇ પુત્ર ન હોનાથી પોતાના લનીજ હજાહીમને શાદી નારસ ૯ સ ૧૫૭-મા ડેન્વો બીબના સુતાન અતી બીબની એકમ તાજ બીબી જે આદિલશાહની મકેન થાય તેના મરણ

બાદ જોડે બીબના હવે તેને આદિનશાહે મગાધુ જેથી બીબના રાજ અતી બીબે થોડુ પાણુ મોકલ્યું અને ઝવેરાન મોકલ્યાજ નહીં જોડે જોડે બે ગુતાઓ પણુ પાછા મોકલ્યા આદિનશાહે તેમાથી એક ગુતામને પોતાની કાર મહેનમા બોનાવ્યો તે ગુતામે મોકો મેળવી આદિલશાહની પીડમા ખજર મારી મારી પાખ્યો બાદ તે ગુતામને પણુ પકડી મારી નાખનામા આવ્યો પછી સર્વએ મળી કમાનુદીન ફતેહદિનને વજીન ડેરવ્યો કારણકે સુતાનને લનીજે હજાહીમ નાનો હતો કમાનુદીન મુરતુઝાખાન મનનીજ ખાન વજેરેએ મળી ગેદઝાદા હજાહીમને શાદી ઉપર ખિસાડ્યો આ બાજુ મશહૂર થયું કે મુનસફ કમિનખાનની દયાનાથથી સુતાન આદિલશાહનું ખૂન થયું છે પણ મમિનખાનનું જોગ નધરે હોનાથી કોઈ બીચી શક્ય નહિ આ બાજુ મમિનખાને રાત્રી લગામ દાયમા લીધી અને માગરાન બીબા હજાહીમશાહને તેની મજી સુતાના ચાંદબીબીને સુપ્રત કરે રાગ આવ્યો અને તેની તાતીમ માટે દેખરેખ રાખનામા અતી એમ કરતા કરતા એકે પોતાનો પગપેસ ફેં સારા કર્યા અને જમાવ પણુ સારી કાંઈ બેઠાને ફાયે મળ્યું કયાં પછી ધીમે ધીમે કમિનખાન રેવન ઉપર જોગજોગ કરતા લાગ્યા ધણીની જાગીરે લુગી પોતાનું ગાં ભરવા માધુ, અને પછી સુતાના ચાંદબીબીથી પણુ ખુ ને ખુ ની અદાવત કરતા લાગ્યો

કમિનખાનના કુમચી ધણા સરારો તેમજ રેવન ચાંદબીબી તરફ ચાલ મળે જેથી

આદમીબીએ હાજર કિશ્વરખાનને કહેવડાવ્યું કે (કે જે વકીલ કમાલખાનનો પુત્ર હતો) "શ્ચા નમે મર્દ" થઈ ચુકીએ પહેરી બેઠા છોકાએ એક ઝુમ્મી કામિલખાનથી કરા છે. બદનો લેવા તૈયાર થાવ નહિ તો હું આ ચુકીઓ મોકલુ છું તે પહેરી ત્યો" આ વાત સાલગતજ તેને મર ચલ્ય અને બદનો લેવા તૈયાર થયા લશ્કર ભેટુ કરી કિશ્વરખાન લાન મહેલમા કામિલખાન જ્યા દગબાજ ભરીને ખેડો હતો ત્યા ઘુસી ગયો એને આવતો જોઈ કામિલખાન દરગાઝ છોડી પલાયન થઈ ગયો અને ધુપા રસ્તે થઈ પોતાને મકાને ચાલ્યો ગયો આ બાબત તપાસ કરતા મહેલમા માલુમ ન પડતી કિશ્વરખાન લશ્કર લઈ તેના મકાને પહોંચ્યો પોતાના મકાન તરફ લશ્કર આપતુ જોઈ કામિલખાન અહ મદનગર તરફ નાસી છૂટ્યો પણ તેને કિશ્વરખાનના લશ્કરે રસ્તામાં પકડી પાડ્યો અને લા તે એકથો લડી મરણ પામ્યો એણે પોતાની હુદમત બે મહીના અને વીસ દિવસ જોગ-જીનમથી કરી બાદ પાંચ હજારના મીટી મળી કે હવે કામિલખાન ની જગ્યાએ ટાને મૂકવો? આ બેચનાણુમા સર્વે અદર અદર લડી પડ્યા છે તે પોતાના જોગ્યાજી અફઝાખાન કાયમ રહ્યો હવે તમામ હુદમત કિશ્વરખાનની પાસેજ હતી, અઝગજખાનની જોડે મળીનેજ એ મામ કરતો હતો

બીજા બાબત મુરતુઝા નિઝામશાહ અને કુતુબશાહ બીઝનપુર માટે ગીટ માડીનેજ બેઠા હતા બંનેએ બીઝનપુર ઉપર ચડાઈ કરી અફઝખાનને અને કિશ્વરખાનને મળી બંનેને દરબ્યા લશ્કરને ને મા. લડાઈમા મળ્યો હતો તે મલ કિશ્વરખાને પોતાના હુદમથી બીઝનપુર

મગાવી લીધો, જેથી લશ્કરે એક કાગળ આદ-બીમી સુલતાનાને લખ્યો કે "હવે અમે કિશ્વરખાનથી નારાજ છીએ માટે બકાપુરના સુમા મુરતુઝાખાનને બોનાનીને નાયબ બનાવો" આદબીમીએ તે પ્રમાણે કહ્યું મુરતુઝાખાનને બીઝનપુર બેલાવ્યો, કિશ્વરખાનને આ ખબર પડતાજ તેને પકડી મરાની નાખ્યો આ બાબત આદ-બીમી સલ્તનતની લગામ પોતાના હાથમા કરના માગતી હતી ત્યારે બીજા બાબત કિશ્વરખાન બાબતો હતો કે રાજની લગામ આદમીબી પાસે જશે તે આપણે હાજર કામના ગવીશુ નહી તેથી કિશ્વરખાને હુકમ આપ્યો કે રાજમહેલ ખાલી કરી આપો આદમીબીએ ખાલી કરા ઇન્કાર કર્યો, જેથી દાસીઓને મોકલી પકડી મગાવી અને સનારાના કેખાનમા આદમીબીને મોકલી આપી આ બાબત જ્યારે રૂપતે જાણ્યું ત્યારે એક માતમ બરખા થઈ ગયું સરદાર ઇખનાસખાન અને દૌનતખાને લશ્કર લઈ કિશ્વરખાન ઉપર હુમલો કરી નસાડી દીધો તે નાસીને અહ મદનગર ગયો લા પણ રૂપતે તેન ટકવા ન દીધો જેથી ગોનકોઝા તરફ નામે પણ રસ્તામા તેને મારી નાખવામા આવ્યો બાદ ઇખનાસખાનને વખીન બનાવવામા આવ્યો આદમીમીને સતારાના કિલામાથી ઇઝઝત સાથે બોઝનપુર લાવવામા આવી જ્યારે દીલાનરખાનની વઝીરાત આવી ત્યારે તેણે બોઝનપુર, અહમદ નગર અને ગોનકોઝા વચ્ચે પાછો સમઘ જોડી દીધો બીઝનપુરના બાબરાજ ઇલાહીમની શાહી ગોનકોઝાના રાજ કુતુબશાહની પુત્રી આદ સુલતાનાની જોડે અને ઇલાહીમ આદિનવાહની ગણેન ખદીજ સુલતાનાની શાહી અહમદનગરના નામ મુરતુઝા નિઝામશાહના

સુદતાના ચાંદ બીબી

વખનાર “ગોઝાક” (જુલસર)

સુદતાના ચાંદબીબી, હુસેન નિઝામ શાહની પુત્રી થાય ચંદબીબીનું લગ્ન સુતાન અદિલશાહ જોડે નક્કી થયું અને અદિલશાહની ખુદેન સુતાના હદિયાતુ લગ્ન નિઝામ શાહના પુત્ર મુરતુઝા જોડે નક્કી થયું આ પ્રમાણે નિઝામ અને આદિલશાહને સગપણ થયું. નિઝામશાહે ચાંદબીબીના જાહેર તરીકે રોવાપુર આપ્યું લગ્ન વખતે અહમદનગર અને બીબા પુરન ધણીજ શણગારવામાં આવ્યા હતા ચાંદબીબીએ બીબાપુરની રૌનક વધારી ત્યારે હિયાએ અહમદનગરની રૌનક વધારી

અહમદનગરના સુતાન હુસેન નિઝામ શાહને અને આદિલશાહને આ સગપણ થયા પછેના ધણીજ દુરમનાવટ હતી આદિલશાહ ૬ ૯૬૭ ૬ ૧૫૬૦ માં અહમદનગર હતી નેઝામશાહને હરાવ્યો હતો બીજા બાજુ આદિલશાહે પોતાની પહેલી ઔરતની દિલ્લી જમાનબીબીની શાદી મેનકોઝના સુતાન કુતુબશાહ જોડે કરીને પોતાની તરફથી લઈ લીધી એને નિઝામ એકનોજ નહોતો જેથી તે ફરીથી સામનો ન કરી શક્યો હજારીમ કુતુબશાહે અહમદનગર અને બીબાપુરના સુદતાનો વચ્ચે મેળાપ રચી તકરા નું મુઠા કરી નાખ્યું

બીબાપુરનો દિને પહેલા હજારીમ આદિલશાહે બતાવ્યો હતો અને આદિલશાહને કાંઈ પુત્ર ન હોવાથી પોતાના ભત્રીજા હજારીમને મદદી મારસ ૬ સ ૧૫૭૬માં તે બીબાના સુતાન અને બીબાની બેગમ તાજ બીબી, જે આદિલશાહની મૈત્રી થાય, તેના મરણ

બાદ જાહેર બીબરમા હવુ તેને આદિલશાહે મગાવ્યું જેથી બીબાના રાજ અને બીબે થોડું પાછું મોડું અને ઝવેરાત મોકલ્યા નહીં જાહેર જોડે એ સુતાનો પણ પાછા મોકલ્યા આદિલશાહે તેમણી એક સુતામને પોતાની ૩૧ મહેનમાં બોલાવ્યો તે સુતામે મોમે મેળની આદિલશાહની પીઠમાં ખજાર મારી મારી નાખ્યો બાદ તે સુતામને પણ પકડી મારી નાખવામાં આવ્યો પછી સર્વેએ મળી કમાનુદીન ફતેહદિવાને વજીવ રેવ્યો ગરથકે સુતાનોને લાવીને હજારીમ નાનો હતો કમાનુદીન મુરતુઝાખાન મનનીજ ખાન વગેરેએ મળી મેદકાદા હજારીમને શાદી ઉપર બેસાડ્યો આ બાજુ મગરૂર થયું કે મુનસફ કામિનખાનની દુશ્મનાજીથી સુતાન આદિલશાહનું ખૂન થયું છે પણ કામિનખાનનું જો વધારે હોવાથી કોઈ બોલી શક્યું નહિ આ બાજુ કામિનખાને રાત્રીની લગામ લાથમાં લીધી, અને આમરાજ બીબા હજારીમશાહને તેની મજી સુતાના ચંદબીબીને સુપ્રત કરવામાં આવી અને તેની તાલીમ માટે ફેબરેબ રાખવામાં આવી એમ કરતા કરતા એને પોતાનો પત્નીપણો સારા કર્યા અને જમાવ પછી કાગી ની પોતાનો પાંચો મગજૂન કર્યા પછી ધીમે ધીમે કામિનખાન રેવન ઉપર જોગબલમ કરવા લાગ્યા ધણીની જાગીરો લુગી પોતાનું ન કરવા માગ્યું, અને પછી સુતાના ચાંદબીબીથી પણ ખુને ખુની અદાવત કરવા નાચ્યો

કામિનખાનના કુ મથી ઘણા સરદારો તેમજ રેવન ચાંદબીબી તરફ ધણ ગઈ જેથી

આદમીબીએ હાજી કિશ્વરખાનને કહેવડાવ્યું કે (કે જે વકીલ કમાલખાનનો પુત્ર હતો) “શું તમે માર્દ યદ સુડીઓ પછેરી બેઠા છો કે એક ઝુમ્મી કામિલખાનથી ઠરા છો બદલો લેવા તૈયાર થાવ નહિ તો હું આ સુડીઓ મોકલુ છુ તે પછેરી ર્યો ” આ વાત સાલજનાજ તેને શર ચઢ્યુ અને બદલો લેવા તૈયાર થયો લશ્કર ભેગુ કરી કિશ્વરખાન લાવ મહેલમા કામિલખાન જ્યા દગ્થાને ભરીને બેઠો હતો ત્યા ઘુસી ગયો એને આપતો જોઇ કામિલખાન દગ્થાર છોડી પનાવન યદ ગયો અને છુપા રસ્તે યદ પોતાને મકાને ચાલ્યો ગયો આ બાબત તપાસ કરતા મહેલમા માલુમ ન પડતાથી કિશ્વરખાન લશ્કર લઇ તેના મકાને પહોંચ્યો પોતાના મકાન તરફ લશ્કર આનણુ જોઇ કામિલખાન અહ મદનગર તરફ નાસી છૂટ્યો પછુ તેને કિશ્વરખાનના લશ્કરે રસ્તામા પકડી પાડ્યો અને ત્યા તે એકથો લડી મરણુ પામ્યો એણે પોતાની હુદૂમત બે મહીના અને વીસ દિવસ જ્વર-જુનમથી કરી બાદ પાચ છ જણાની મીદી મ મળી કે હવે કામિનખાનની જગ્યાએ કેને મૂકવે? આ બેચનાણુમા સર્વે ચાદર અદર લડી પડ્યા છેરે પોતાના જોગથીજ અકસ્માત ખાન કાયમ રવો હવે તમામ હુદૂમત કિશ્વરખાનની પાસેજ હતી, અકસ્મખાનની જોડે મળોજ એ કામ કરેતો હતો

બીજી બાબત મુરતુઝા નિઝામશાહ અને કુતુબશાહ બીજાપુર માટે મીટ માડીનેજ બેઠા હતા બન્નેએ બીજાપુર ઉપર ચડાઇ કરી અકસ્માતખાને અને કિશ્વરખાને મળી બન્નેને દરબા લશ્કરને જે માન લગાઇમા મળ્યો હતો તે મત કિશ્વરખાને પોતાના હુકમથી બીજાપુર

મગાવી લીધો, જેથી લશ્કરે એક કાગળ આદ-બીમી સુલતાનાને લખ્યો કે “હવે અમે કિશ્વરખાનથી નારાજ છીએ માટે બકાપુરના સુમા મુરતુઝાખાનને બેલાસીને નાયબ બનાવે ” આદ-બીમીએ તે પ્રમાણે કહ્યું મુરતુઝાખાનને બીજાપુર બેલાવ્યો, કિશ્વરખાનને આ ખમર પડનાજ તેને પકડી મરાની નાખ્યો આ બાબત આદ-બીમી સુલતાનતની લગામ પોતાના હાથમા કરના માગતી હતી ત્યારે બીજી બાબત કિશ્વરખાન જાણતો હતો કે રાજની લગામ આદમીબી પાસે જશે તે આપણે ટાઇજ કામના ગ્હીશુ નહી તેથી કિશ્વરખાને હુકમ આપ્યો કે રાજમહેલ ખાલી કરી આપો આદમીબીએ ખાલી કરના ઇન્કાર કર્યો, જેથી દાસીએને મોકલી પકડી મગાવી અને સતારાના કેદખાનામા આદમીબીને મોકલી આપી આ બાબત જ્યારે રેવતે જાપણુ ત્યારે એક માતમ બરખા યદ ગયુ સરદાર છ ખતાસખાન અને હૌનતખાને લશ્કર લઇ કિશ્વરખાન ઉપર હુમલો કરી નસાડી દીધો તે નાસીને અહમદનગર ગયો ત્યા પછુ રવતે તેન ટકવા ન હીરો જેથી ગોનઠોડા તરફ નારો પછુ રસ્તામા તેને મારી નાખવામા આવ્યો બાદ ઇખલાસખાનને નખીન બનાવવામા આવ્યો આદમીમીને સતારાના કિલ્લામાથી ઇજઝત સાથે બીજાપુર લાવવામા આવી જ્યારે દીવાનર ખાનની વઝીરાત આવી ત્યારે તેણે બીજાપુર, અહમદ નગર અને ગોલકોટા વચ્ચે પાછો સબધ જોડી દીધો બીજાપુરના બાબીરાજ ઇમાદીમની શાદી ગોનઠોડાના રાજા કુતુબશાહની પુત્રી સાદ સુલતાનાની જોડે અને ઇલાહીમ આદિજાહની ગણેન ખદીમ સુલતાનાની શાદી અહમદનગરના રાજા મુરતુઝા નિઝામશાહના

શાહઝાદા જેડે કરી આપી જેથી ફરીથી આ નણે રિયાસતો જેડે સગપણ થયુ

છાહીમ નિઝામશાહના મરણ પછી અહમદનગરમા અધાધુધી ચાલતા લાગી ત્યાના સિપેહસાનાર મળુખાને કબજે કરવાનો ધરાદો રાખ્યો પણ તે કામચાલ થયો નહી જેથી તે નાસી જઈ દિલ્હીના બાદશાહના એકઝાદા મુરાદને અહમદનગરનો કબજો લેવા લખ્યું જેથી મુરાદ લરકર લાઇ નીમ્ણે અદખીખી બીખપુરથી અહમદનગર ગઈ કારણકે ઇલાહીમ નિઝમશાહ પોતાનો ભાઈ થતો હતો જેથી તેના રાજની હિદાઇત અને બાદશાહની હિદાઇત માટે ચં ત્યા જઈ બાજરાજ બલ દુર નિઝામશાહને ગાદી ઉપર બેસાયો કે જેની ઉમર તે વખતે ૬ વર્ગની હતી મુગદ લરકર લઇને આગ્યો અને અહમદનગરને ઘેરો ધા યો ત્યારે નિઝામશાહનો સરદાર આહમખાન કે જે પહેલા ખુનામ હતો તેણે મુરાદને મળી કીયાનો રવાજો ખોની નખાવનાનો પેતરો રચ્યો પણ તેમા તે કાચ્યો નહી મુરાદની જેડે તો આદખીખીએ સુચેક કરી મુરાદને રવાના કર્યો, પણ નાલાયક આહમખાન ફરી કિલ્લાને તોડવાનો પ્રયત્ન કર્યો તેમા પણ તે ન કાચ્યો જેથી કીયાની બાગી ખોની નાખી અદર ઘુરચો અને કમસાણુની લડાઈ શરૂ થઇ તેમા સુલતાના આદખીખી અને તેની ભત્રીજા બેગમ સુતાના તે ઇલાહીમ આદિનશહની પુત્રી બન્ને બહાદુરીથી લડી તેમા અહમખાન હાર્યો અને માર્યો ગયો

મુરાદ દખીખુ ફતેહ કરી ન રાક્યો અને હિ ૧૦૦૭મા ત્યા મરણ પામ્યો અકબરને

એના મરણનો ઘણો રજ થયો બાદ બીખ શાહઝાદા દાન્યાવને દક્ષીણ ફતેહ કરવા મોકલ્યો અને અકબર બાદશાહ પણ અને લરકર લાઇ આગ્યો અને અહમદનગરને ઘેરો ધા યો સુલતાના આદખીખી અને બેગમ સુલતાનાએ સામનો કર્યો ખૂબાર લડાઇ થઇ અકબર પણ અચ્ચે પામ્યો બોલ બાબુ બીખપુરના રાજા ઇલાહીમ અદિનશાહને દખાણુ કરી સુનેક કરાવી પોતાની પુત્રી સુલતાના બેગમની શાદીની વાતચીત શાહઝાદા દાન્યાવ જેડે ચનાની બન્ને તરફથી ખૂબ મબ્દૂર થયુ હા થાલતુ લગત અહમદનગરમા થયુ પણ અફસોસ એજ વર્ગમા હિ ૧૦૧૪ ઈ ૧૬૦૫મા દાન્યાલતુ લરણુ થયુ

(ઉર્દૂ ઉપરથી)

કથા પાપે-પ્રભુ ?

તાડવ જગત સર્વ નાશ ના રચાયા, મનુ હાથેજ, જેને સાપી માનવતાની ઉચ્ચ પ્રગતિ, તે પ્રભુ અશ્રક્લેષ નિજ સર્જને વિસરી જગત કર્તા તણો આદેવ, ખોલી રહી પ્રમગ પ્રમગ્યો સર્વનાશ જગત પર નિજ પ્રભુત્વ અર્થે, સામાજ્ય લાલસા મહુ દોરતી મ્યા પાપે, કમા વાકે પ્રભુ છે, નિર્બળ પ્રમગ્યો પરાધીન બને તુધા-પીડા કળચી વિકાગ ભારો, ને અન્ન પિના લાખો ટંગવળે ઉતરી શાની જગત ઉપર આદત, કાળની દુર દેકડી વા આ કમાન ?

“આગર”

[જોનપુર]

* નવમ્બર મહાપ્રકાશ મગનમા કાલ

જગતના છાના ખૂણાની એક કહાણી—

દવાખાનું બંધ છે!

લખનાર દીદુભાઈ રાજનાણી

“નીતિ અને અનીતિ એ બંધાર બોલવાની ભાષા છે જગતના આગળ નમતુ, અને દુબળા ભોળા લોકોને દવાખાના અને નિશોબવા એજ ટકવનું સાચું તાત્ત્વ છે!”

—કાકા કાલેલકર

મગકાગી દવાખાનું હતું મોટા મોટા ઓરડા હતા ઓગ્રામાં દરદીઓની પચાગીઓ હતી આસપાસ વિશાળ કમ્પાઉન્ડ હતું કમ્પાઉન્ડમાં દાક્ટર અને કમ્પાઉન્ડરો, નર્સો અને પર્ગીઓના રહેવાના મકાન હતાં

છેતેની દવાખાનું બહુજ સુદર જામતું!

કમર ડોમીનો દીકરો બીમાર હતો તાવ નડોતો, ઉધરસ નહોતી, ફક્ત પગ પાક્યો હતો, જે પગ ઉપર કમર ડોમી અને તેના દીકરોના જીવનનો આધાર હતો તે પગથી તે ગામડામાં ફેંટી કાઢવા જતો ગામમાં બરફના ગોળા વેચતો છોકરો એ “કમુભાઈ! કમુભાઈ!” ફરી પેસા દઈ માથા હેતા, અને એ ધંસાથી તે પોતાનું અને પોતાની છુટ્ટી માનું ગુજરાત ચલાવતો

તેના પગ પાક્યો હતો દેરી દવા કરી, ન મટ્યો, એટલે દવાખાનામાં દવા લેવા લાગ્યો. કમર ડોમી ધીરે ધીરે કમુનો હાથ ગળીને દવાખાને દોગી જતી ત્યાં બેઝેક કલાક એટલે ખસતી કોઈ નર્સ-કમ્પાઉન્ડર દેખી જતો, અને કમુને પાટો બધાની ચાવી આપતી

પડી તો રોજનો નિયમ યજ્ઞ પડ્યો સપ્તરમ ધીર ધીરે ડગલા ભરતા, કમર ડોમી અને કમુ ચાલ્યા જતા હોય, બરફના ગોળાઓ લેવાનારા ડોકરોઓ આસપાસ ઘોંટાળાઈ વળેતા હોય, કમુ તેને સમજાવતો હોય, “કાલે લઈ આવીશ-હો!” સામે કોઈ ઝોળાળીતું મગ

તો કમર ડોમી તેના સનાતનો જવાબ આપતી હોય, “હા બહેન! હા ભાઈ! આ કમુને પગે હીક નથી તે દવાખાને બંધ છે શુ કહો? દવાખાને-લઈ જઈશ તોજ આજે આનગેને!”

આમને આમ દિવસો પિતતા ગય છે પણ કમુનો પગ મટતો નથી રોજ એક કમ્પાઉન્ડર કંઈક દવા નાખી! જટપટ પાટો બાવી ગય છે કમ્પાઉન્ડરને ઉતાવળ હોય ત ગમે તેમ હોય, પણ અપધી પાટો છોડતા બાધતા કમુથી સીરદારો નીકળી જાય છે અને કમર ડોમી આખમા આવ્યું બાની કહે છે, “ભાઈ દવાવળા! જમ આરતે બાધતે! મારા કમુનો પગ ”

“નમારે માટે નવરા નથી આમ ચાલો કરો તે ન ચાલે ” કહી કમ્પાઉન્ડર જાદી જાદી ચાલે જતો કમુ અને કમર ડોમી પાછા વળતા આસપાસ પ્રતિમાઓ ચાલી જતી હોય તેમ!

એક દિવસ કમુએ કહ્યું, “માઠી માટે દવાખાને નથી જતું! ત્યાં કોઈ ધ્યાન રેતુ નથી દાક્ટર સાહેબને નવગળા નથી તેના કામ દરનારાખાને ઉતાવળ છે આમને આમ કે’દિ આજે આનગે ત મા ”

કમુ ડોમી પટાવતા હોય તેમ બોલ્યું “અર દીકરો! તુ તે કિ ન્દાનો ગીંગનો છે કે આમ કહે છે? કાલ સપરે મટી જશે! મોટું દવાખાનું છે ઘણું માણ્યો હોય એટલે

એમજ આને !”

“ના માડી !” કમુએ આજ્ઞાવાથી કહ્યું
 “બીજા માટે ઉતાવળ નથી આપણે મટેજ
 છે મા ! આપણે ગામમા ગમજ દાકતરને
 ત્યા જઈએ તો ?”

“ત્યા પૈસા ખસે છે ભેટા ! મોટે દવા-
 ખાને મફત દવા મળે છે આપણે પૈસા કેમ
 ખચી શકીએ ?”

‘ભરેને મા ! પૈસા તો પગ સાંજે થતા
 મળી રહેશે મારે તો રામજ દાકતર પાસે
 જવું છે

બ-ને મા દીકરા રામજ દામતરને ત્યા
 જઈ ઉઠ્યા રજા રામજ દાકતર આસપાસ
 પચાસ પચાસ ઝાડિમા વખજીય છે ગમે તેવું
 ગજીર દદ હેય તાથે રામજ દાકતર તે મટારે
 છે રામજ દાકતરનો મનભાવ પશુ સારો
 ગરીબ અને શીમત બધની માગજીપૂર્વક દવા
 કરે તેમ મહેવાય છે કમુ અને કમર ડોસીને
 આશા છે કે તેઓ અહીંથી નિરાશ નહિ જન

પશુ ત્યાય દરદીઓની અકડે દદ ! મ્યામે
 કૌસવાનો મારમ નાંદ ! એક ખુજે ડોસી
 ઠેલ રજા અને કમુ જમીન ઉપર ખેરે
 ધણાએ દરદીઓ આવે છે કોઇ મોદરમા કોઇ
 નિકટોરીયામા, કોઇ માનીને બધા દાકતર
 સાહેબને મળી દવા લઈ ચા ના જાય કે
 ચરમાનાગ ક-પાઉન્ડે બધાને હસી હસીને
 દવા આપે છે દાકતર બધા સાથે નિરાતે વાત
 કરે છે !

કમુ અને કમર ડોસી બેઉ દરખાયા
 અહીં આવ્યા તે સાર થયું જલ્દી પાન
 અપાશે, કોઇ ઉતાવળ કરી મુને પગ નહિ
 દુખવે !

દોટક કલાક બેગ દરદીઓ મડ્યા ઓજ
 થયા, ત્યારે કમર ડોસી જરા આગળ આવ્યા
 રામજીભાઈ દામતરની તબ્બર પડી ડોસી તરફ
 ફરી જોતા

“કેમ ડોસીમા ! શું છે ? કેમ આવ્યા છો ?
 કમુ ધીરે ધીરે ઉભા થયો દાકતર સાહેબને
 વાત કરી દાકતર સહેબે પ્વાનથી સ્થભળી કહ્યું,

“એસો પાન મિનીટ બેસો હમણા-
 જોઉ છું, હા કે !”

પાટો બધારી મા દીકરો ઘેર આવ્યા
 કમુ આદનામા પડતા જોલ્યે ‘કેમ માડી’
 જોમુને ! કેવો પાટો બાધો ! હવે તો આવા
 દીવામા આરામ !’

‘બન માડી ! ભને ! અને શીજું પૂજ્ય
 તો કેવો જવાબ દીધો દીકરા માડી ! તમાગ
 જેના ગર્જન ! દુ શી નથી છે તો !

ચાર દિવસ થયા પગ મડ્યા સાંજે થતા
 હવે તો મુ એકનો લાકડીન રેક રેક રામજ
 દાકતરને ત્યા જાય છે પાટો બધવે છે
 એન નિરાત છે કે હવે ચારજ દિવસમા
 તે બક મોના વેચવા મડી પડશે !’

પનમા ત્રિસે કમુ ગયો તો દાકતર
 ન્હોતા કમ્પઉન્ડે બધાને દવા આપતા હતા
 કમુના પેટમા ફાગ પડી પાસેના દરદીને
 પૂજ્ય દાકતર સાથે કેમ દેખાતા નથી ?

કોણ જાણે લઈ ! કોઇ જવાબ દેવું
 નથી ! પશુ શ્રીળી શ્રીળી વાતો થાય છે કે
 દાકતર સાહેબ તો પાસના સહેરમા મવા છે
 કોક સેનેા દીકરે મહો છે તેન જોવા !’

‘કમારે આનશે ?’

‘શેવો દીકરો મહો છે લાઈ ! જોને
 સતોષ મળે ત્યારે આવવા દોએ !’

“અરે! એમ તે હોય!” દાકતર સાહેબને ખ્યાન તો હરોને કે દવાખાને કેટકેટલા દરદીઓ બેઠા હોય છે! હમણા આવવા જોઈએ!”

“તમે હજી આવવા છો ભાઈ!” ફરી પેલા દરદીએ નિસાસો પૂક્યો. એ નિસાસામાં અનુભવની જાણ કે આજ નિતરતી હતી

કમુ કાઈ ન સમજ્યો તે તો રાહ જોઈને બેઠો છે કે હમણા દાકતર આવશે.

દવાખાનું, બધું થવાનો ટાઇમ થયો કમ્પાઉન્ડરે કમુને પૂછ્યું “કેમ? તમારે પાટો નથી બદલાવેલો?”

“બદલાવેલો છે. પણ દાકતર સાહેબ.”

“દાકતર સાહેબ આજ નહિ આવે અને આવે તો કાંઈ તમારા પગ માટે અહીં નહિ આવે ખાવા પીરા વેગ જગે આવ્યો આમ આવો હું બદલાવી દઉં.”

કમુ આગળ આવ્યો પાટો ફૂટ્યો પાછો બધાંયો વચ્ચે વચ્ચે કમુ બોલતો ગયો:

“આગતે હો ભાઈ! હું જો છું!”

“હું ખેં હું ખેં એ તો!” ફરી કમ્પાઉન્ડરે

જાણ આપી કમુ વેર ચાલ્યો.

ખીજે દિરસે કમર ડોસી એકવાજ દવાખાને આવ્યા દાકતર સાહેબને કહ્યું ‘સાહેબ! આજ તો કયાય નથી જવું?’

“ક્યા માડી?”

“કાને નમે નડોતા મારા કમુનો પાટો ખીનજો બદલાવ્યો તેનો પગ હું ખાઈ ગયો છે સાહેબ! તે નથી આવતો તમે કયાય જવાના ના હોય તો તેડી આવું!”

“અરે માડી! અમારા તો કાંઈ ભરોસા છે, તેડી આવો, તેડી આવો.”

ચાર પાંચ રોજમાં બરફના ગોલા વેચવાની આજ્ઞા સેવનાર કમુનો પગ પાછો વધુ હું ખવા માડ્યો દાકતરને ચાડી દરનાર કમગોસ્ટી ઉપર કમ્પાઉન્ડર ખીનવો એક નિ દાકતર બદારગામ ગયા દના સ્વારે તેણે પાટો બાધી દીધો તે તે પાટા પછી કમુના બ્રમરાણ્યથી તેનું ન્દાનપૂં ધર ગાજી રહ્યું

કાંઈ કહે, “અરે! કમ્પાઉન્ડરની ચાડી બાધી તેમજ તેણે બીજી દવા નાખી દીધી કાંઈ ચાડી ખવામ મા!”

ગમે તેમ હોય, પણ કમુનો પગ ખાટલા બદાર નથી કદાતો પગને અડાતુ નથી કમરડોસી દાકતર કાકતર બની અહીંથી તરી દોડી રહ્યા છે પગને શક કરે છે પણ લઇ પવન નાખે છે “દીકરા! દીકરા! આ મુ થયું!”

પાટોસામાથી કાંઈ વેદરાજને તેડી આવ્યું વેદરાજે પાટો ઉખેડ્યો કંઈક નિપ લગાડ્યો ને ચાલ્યા ગયા પાટોશીએ વેદરાજને પેસા આપી દીધા

પણ દરદ બમાતુ નથી કમુ રાડો પાડે છે કમગોસ્ટીને ખાવાપીવાનું જાન નથી “અરે! મને શું મુશ્કેલી કે મે દાકતર સાહેબને મોઢે વાત કરી? મારો અજલા જાણે છે કે મે જોખપણમાજ કહ્યું હતું પણ બધા તેને ચાડી સમજે છે અરે! મારા કમુ!”

એક યુવાન તેની બાજુમાં રહેતો દનો તે કમુને જોવા આવ્યો બધી વાત સાંભળી તેનું ચોલી ઉકળી આવ્યું એકદમ સરકારી દવાખાને ગયો મોઢા દાકતરને મળ્યો પહેલેથી જોઈને સુધી નથી વાત કરી..

પાપુનો પ્રનાહ મદ પડ્યો]

એક દિવસ બન્ને પિતા-પુત્રએ એક માત્ર એ વાદની ઇલાદત માટે કાળાનો પાથો નાખ્યો, જે જગતમાં અધતત ઇલામની પાસેથી મરિજદ છે.

અનાદ પાંચ એમનો અરાજ સામયો અને મુકદ્દસ મકાન બધુ વાદને દિદાયતને. જો બનાવ્યો કાળાનાદ માટે કુઆનમાં કહ્યું છે કે - “ (તોહીદત) પ્રથમ ધર જે માનવ બની માટે બનાવવામાં આવ્યું છે, જે મકામાં છે, અને બરકત વાળું છે અને સારા જગત માટે દિદાયત (૩૫) છે કાળા જાદ તેવાર થયા પછી હજરત ઇલાહીમને મુકમ થયો કે, “લોખને જાહેર કરી દો કે તેઓ હજ માટે અહીં આવે ” આ એલાન પછીથી હજની શરૂઆત થઇ અને દર દરથી હજ માટે પ્રજા આવા લાગી પછી સર્વન બને છે તેમ એ પ્રજામાં ફર્મતિ ઉત્પન્ન થઇ કારણ કે હજરત ઇલાહીમના વરાને જેઓ જગતમાં બની ઇસાઇલના નામે ઓળખાય છે અને જેમાં (અત્રે) અબીયા ઉત્પન્ન થયા છે કે જેઓ પર સહીશ ઉતરતા હતા, તેમણે પોતાનો કિબ્લો બધુલ મુકદ્દસ બનાવ્યો ઇસાઇઓનો રાજ અમલ હતો એટલે પ્રજા પશુ એમના ‘નના કિબ્લા’ પ્રત્યે જના પ્રેરાઇ જેથી કાળા તુલનાદતુ આકર્ષણ પ્રતિદીન ઓછુ થતુ ગયુ ઇસાઇઓની સખ્યા વધી જતા ખાનએ કાળામાં આમ સે કડો ‘ઇશરે’ ગોઠવાઇ ગયા.

બીજા બની ઇરામલમાં દુઆએ ઇલાહીમીનો ઉદય થયો અને નબ્બ-નતે કુસરાના વારિસ રસુને અરબી હજરત મુદરમદ (સદઅમ)

ઉત્પન્ન થયા તે આવે અનાદના ફરમાનથી પુન આ તોહીદતુ રકન થતે હજને શરૂઆતથી પરિત કરીને મૂળ સ્વરૂપમાં કાયમ કરી.

હિજરીના ૧૦મા વર્ષે, અહરે ઇલાહીમી તથા ઇરામલનીના પછી આ હજરતે (સય) આ મહાન સત્યના બાર સિદ્ધતો ઉપર હજની ફરજ અદા કરી આ હજ ઇરામલની ઇનિલાસમાં હજને અકબરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે એ હજના અમીર સેપના સિદ્ધિ આઝમ (૨૬) હતા અને નમીય સેપના અલી મુર્તઝા (૨૬) હતા જે મુસનમાન હજ ઉપર જાતની રાકિત રાખેને ટેપ-પછી તે પુરૂષ હોય કે સ્ત્રી-લાઝિમ છે કે તે જિહગીમાં એકવાર જરૂર આ ફર્મ અદા કરે.

હજમાં દીનો-ફુનિયાના વાણી લાલ્લા સમાજ છે હજની ફરજ અદા કર્યા પછી પ્રત્યેક હાજ એટલો પરિત બની જાય છે કે, જેઓ અમાની કુબ્જી અવતરેનો માસુમ બાળક હજ કરનારના નામો અનાદને ત્યાં જિહગીના દરતરમાં લખવામાં આવે છે અને અનાદ એ હાજઓ ઉપર એટલો પ્રસન્ન થાય છે કે તેને અથૂક જન્મત આવે છે હજમાં કાળાની પ્રદક્ષિણા તરાફ અને ત્યાની ઇલાદત નરીબ થાય છે કાળા વાદ જગતની સોધી પહેલી મરિજદ છે અને તેથી તેને ઉન્મૂન મરિજદ કહેવામાં આવે છે, અર્થાત મળુદનાદની એક નમાઝ બીજી મરિજદોથી એક લાખ નમાઝની બરાબર છે.

હજમાં સમાનતા અને એકબતાનો પાર સમાયો છે ત્યાં મરીન કે ગેઠ-નોકરનો બે બાર રહેતો નથી સર્વજનો એકજ દુર્વેશી પોશાકમાં, ઉઘાડે માથે, પોતાના હજીજી માગુના

ઉપર ઉપર હાજર થાય છે

હજમા જગતના પ્રત્યેક ભાગના મુસનમાનો એકત્ર થાય છે જેઓ પરસ્પર પ્રત્યેક પ્રતાગના દીન તથા દુનિયાના નિઘા તથા જુદિના લાભો મેળવી શકે છે હજ જેવો મુકદ્દસ મેળો મુસલમાન સિવાય જગતની કોઇપણ જાતિ કે પ્રજા પાસે નથી જેના કારણે સારી દુનિયાના મુસનમાનો એકત્ર થઇ શકે છે અને સર્વેના પ્રોધામનુ એકત્ર ધારણુ અદિથી તૈયાર થઇ શકે છે હજમા એકમતા સિવાય અન્ય મુકદ્દસ ગાનનીઓ રાથે મળીને અનેક પ્રકારના અનુભવો મેળવી શકાય છે

હજમા સૈનિક આત્મા અને લશ્કરી શિખ ઉપજાય છે, કેમકે પ્રત્યેક હાથ એકજ નિગાસમા હોય છે તેઓની ત્રણ નિરપયોગી વાનો અને અપરાધોથી પગ હોય છે, તેઓ એક સાથે મળીને અગ્રદુતના મેદાનમા હાજરી આપે છે હજ તો કાળિય નાહ રો કડો માઈત દર હોય છે ત્યાં હજારથી થોડાક માઈન દર પલમલમ પર્વત પાસે સ્તીમર આરતાજ કેપ્ટન સિસોદી દાગ એડરામ ધારણુ કરવાની ખબર આપે છે વિભાસગા દેખાતો અમીર-ગરીબનો ભેદભાન પણ આ એદગમથી નાબૂદ થાય છે સગઈન અને સમાનતાના પ્રતીક રૂપ રખ્શુ ઇઝ્રાતના ઉપર જતા બધાજ દુવેંગો તૌહીદનુ આસો ભરી રહ્યા છે 'તબ્બેક લા શરીકા લખમેક'ની તરબીદ થઈ સ્તી છે મનસા, નાચા અને કમણીથી દિસાનો સખત પ્રનિયધ, દિન, જમાન અને હાથોએ કોઇએ પ્રાઇને દુભવવું કે દુખી કરવું નહિ, કુઆનનુ કેમ્લ ઉચ્ચ ફરમાન કયા છે ગૌનમ જુદના

તનુએ કયા છે ? 'અદિસા પરમો ધર્મ'ની આદ્યેક જગાવનાર, આવો અને જેમને હિસક નિર્દય કહીને વગોવો છે એ ઇસ્લામના સપુતોને બુદ્ધો 'લખમેક' પોદાગતા તેઓ મક્કા મુનવવગેમા દાખન થાય છે અને ગ્લાન કઠી પવિત્ર યઇ, તે વગમા અવે છે, જ્યાં દુનિયાના અનેક મા'બુદ્દાથી પણ મોટા મા'બુદ્દાના ધર્મા આવે છે

હજારે અરસદ હજગત ઇબ્રાહીમ (અ સ) ના સમય દરમ્યાન, લોકમત જાણુનાની એક પ્રથા પ્રચલિત હતી કે, સપથ માટે પત્થર મૂકવામા આવતો, એ પાળાણુ ઉપર હાથ રાખવાનો અર્થ એ થતો કે, જે અદલ માટે આ પત્થર મૂકવામા આવ્યો છે તે કાળુ અમને મજૂર છે જ્યારે હજગત ઇબ્રાહીમ (અ સ) કા'બુત'નાહનુ ચણુતર પુત્ર કર્કુ ત્યારે તેના એક ખૂણમા અદલ માટે એ કાળે પત્થર પણ પ્રથા મુજબ મૂકવામા આવ્યો જેને હજારે અરસદ કહે છે એ અદલ આ હતો કે —

"કાબુત'લાદની જુનીયાદ એકજ ખુદાની ઇમાદત માટે છે, જે કોઈ અદર પ્રવેશે તેઓ આ કાળા પત્થર ઉપર હાથ મૂકીને તૌહીદનો અદલ જાધે અને સાત તગાફ કરે "

"જેની ઇમાદત માટે આ મકાન તૈયાર કરવામા આવ્યું છે તેની તૌહીદ ઉપર પાતાને નિસાર કરી દે અને આ મકાન માટે જે પ્રાણુ પણ આપવા પડે તો કદી પાછી પાની નહિ કરે "

એ જડ પત્થરમા કઇપણ શકિત કે ફરામન નથી એ અર્ગે મુઆ'નાથી ઉતર્યો હોય કે જન્નનાથી મુદ્દે રગનો સીધો આવ્યો હોય તે

સાથે પણ કંઈ નિશ્ચય નથી (એ માટે મનભેદ છે) અહિં તો આ પત્થર અદ્દે ઇશ્વારીમીનુ એક નિશાન છે એટલા માટે એને ચૂળન કરવું હાથ લગાડવું કે મેદનીમા દૂરથી એના પ્રત્યે હાથ વિધી દસ્તિયામ કરવું આવશ્યક છે કારણકે તૌંદીનુ એમુકદસ ચિન્હ છે

તત્ત્વ તત્ત્વના અપ્રતિમ દ્રશ્યથી આદ્ય પ્રાણીન બને છે સેકડો દમરે અરન પ્રતિ હાથ ઉપડી તત્ત્વ શર કરે છે જ્યારે દહારો એના હોય છે જેઓ પરનાના બની અનાદના નામે એની તૌંદીદના ઉપરે દુરનાન થતા તત્ત્વપાક થાય છે સીનામા દિન તદ્દી રચું છે, આખોમાથી આસુઓ ટપકી રવા છે અને જ્યાન ઉપર તત્ત્વની દુગ્ધા છે કેટનાક કાળનુનાદની ચોખટ ઉપર અત્તમ દારમા મસ્ત છે, કેટલાક કાળનુ નાદનો ગિનાક પકડી કરગરી રવા છે, કેટલાક હીવાનો આગમ પાધારા પાડી આખોએ સિગદામા દુ આએસ માગી રહ્યા છે અ તાક કયા અને કયારે નથી એતો સર્વન દાગરે નાગરે છે પરતુ કેટનાક રથળ અને સમયને તેણે વિશેષતા અર્પણ કરી છે મુખમે ઇશ્વારીમીમા એ રચન દુગ્ધાના અદા કરી દુગ્ધન સચી માટે નીકળે છે સફા અને મગવા વચ્ચે એ ફર્કાગેનો અતર છે અહિં અ તદ્દના લાગેના ત ને ત હ ભેગા થાય છે કોઈ ગતિમાલો કોઈ મ દગતિએ ચક્રર લગાતી રવા છે સચીમા પણ એવોજ તનમનાટ દિનમા હોય કે અને જ્યાન ઉપર દમરોસના એક બીજાને ખગર પણ નથી હોતી કે સ કની બન્ને બાળ્યએ વેપાર માટે દુકાનો બાગી છે કારણકે

એમનો તો સોદોજ બુદો છે સચીમાથી નિવૃત્ત થઈને ખાની ઉમગની નિચ્ચ કરનાગ્યો એદરામ ઉનારી મૂકે છે, કારણ કે કરનામા ખાસ કામો એમને કરી લીધા છે હવે જે દિનમે હજ માટે રવાના થશે તે દિને પુન થા છું કરને પણ હજ અને ઉમગની ભેગી નિચ્ચ કરનારા જ્યા સુની મનાસિદે હજ પૂર્ણ નદિ મરી લે ત્યા સુધી રહેવા દેશે

અરફાત જ્યા હજ અલ થાય છે એ અરફાતનુ મેદાન, મકકા તરીકથી પદર માર્દન દર આવ્યું છે, ઊંચદમ માસની આગી તારીએ અરફાત પ્રતિ જનાનુ લેય છે કીડીયારા જેવો કાફો જઈ રહ્યો છે, ચાર-ચારની દારમા ઉઠા ચલી રહ્યા છે દમરો જતોએ ગદા સ્વારી કરી છે અને નાખો પાવદા છે સૌ કોઈ એકજ ધૂનમા હોય છે ન કોઈ સાથે વાન, ન કોઈ સથે મીન, નહીં ગેરબકોર કે નદિ ગળાડ ગોટાળો, રહાને મીનામા આઆ, રાનની મજિન અડીજ કરી, સુમ્બની નમાઝ પછી પુન મૂચી તેપરી ! જાણે અદિ સક સેના ચલી ઉમમને મુદમીનું લગકર લેપ અને તત્ત્વરે રિના જગત સર કરવા જઈ રહ્યું હોય એવો ખાસ થઈ રહ્યો છે બપોર સુધીમા તો અરફાતના મેદાનમા સૌ કોઈ દાખન થઈ જાય છે, જ્યા દમર ચાલી છે, જેતુ આકર્ષણ સૌ કોઈને આદિ ખેચી લાગ્યું છે પ્રતિ મયદાથી દર સુધી તત્ત્વએ નાગી ગયા છે અદદેઅતીના મનાલા, ખુમખાનએ અવખતા સગશાદ ચેમાનએ દરીકનના સરમગ્તો દુનિયાની દરી દિશાએમાથી જીતેના માપવા આ સાગરો ચીરના અદિ દાગર થયા છે તૌંદીના આ ૬ જરો ૧૨૦૫૨

લાઈ-લાઈ છે, એકજ વેપ અને એકજ રૂપ-રૂપ, એકજ ઉત્પત્તિ પુનર્ગત અને એકજ દારૂના બિખારી અગર અગતી ધૂપ અને ધર્મધર્મના પતંગ ઉપર ઉડાડે માથે દાય ઉડાડી આજ દના તસરુગમાં ધ્યાન મગ્ન ઉભા છે અને દર્દી સર્વાં કહેમમાં આજીવીની-મિત્રોનાથી કરગરીને પોતાના પાપ કર્મોની ક્ષમા ઇચ્છી રહ્યા છે, દુઃખ અને ઇન્દ્રિય, તબીબ અને તકનીકની જામાગા ચાલુ છે ગુન્દાનો ઈકરાર અને તૌમાનો ધરિતગદ્ગર ચલુ છે ઝિદ્દગીમાં આની શેતેની તક લગવડાળીઓનેજ રા પડે છે, જે કંઈ માગતુ હોય તે મંગી લે, જે કંઈ ઇચ્છે હોય તે જાહેર કરી દે, દીન માટે પશુ અને ફનિયા માટે પગ, પોતાના મઠિ પગ અને પારખાઓના કાંઠે પગ, કાંઈ આગૂ-નમના કે મહેરબાની આપણું નહિ રહી જાય શક્તિ હોય એટલું માગે આ તો દરબારે કરીમી છે અદિથી કાંઈ ખાની દાયે નથી ફરતે અને એ દયાળુ ગાર આપ્યા વિના પશુ નથી ગહેતો.

પશુ અરે રે ! ! આ જાણીમાં આની બિલિખના ? લાઈ-લાઈની અપર નથી લેતો, એક બીજાને એળખનામાં પશુ નથી આવતા, નથી દિન ! દારૂ ખૂંપા કે નહિ એક બીજાના દુઃખ-દર્દી જાણી શક્યા ? કાણે તોડી એ ઉખૂંચનની સાકળને ? આ ઉડના શિતગાને કાણે ડિગ-લિગ કર્યા ?

રસ્તે પાક (અદબમ)ના મુવારક ગિમ્મર ઉપર ઉભા થયેના ખતીમે પશુ મગની જે શ્વ નહિ કરી, એક ગિવાજ ખુલ્લો અને તે પાણુ દુકમાં અને અડપથી બડમડીને ઉડી ગયો નથી જોલાયા મગની આનરપકતા ઉડે બેસાડે, કે નથી કહેવાયા ઉમ્મનના માર્ગદર્શન અગે બે બોન, જાજે માથે પડેને રસ્મી રિવાજ ગુ આપણી દુનિયાવાનુ ખનલી જાય છે ? દારૂનો મૂળ ઉદ્દેશ આજે તો વિસરાતો જાય

છે આપણે એ તરફ પાછા ફરારે વળાણ ? અમદાતમાં મૂખ્ય અગસ પરપર એળખની હોતી નેષ્ટએ, દુધ-સાકર જેમ બાઇઓ મળી જતા નેષ્ટએ, વેર વિખેર પડેતા દાણાઓને એકજ તરબીદમાં પરીની લેવા નેષ્ટએ પશુ એવું લા સહેજે નથી

હજી ઉમ્મતે ઇસ્લામીયા માટે એક વિરાટ મઠલિસ છે, અને એ માટે દુનિયાના ખુલ્લું ખુલ્લામાંથી પ્રત્યેક મુકના કૌમના અને જમા તનાલ છએ આવે છે એ માટે સૌથી સત્વ ઉપાય એ છે કે જે જે મુક કે કૌમના જાનએ આવે તેઓ સૌથી પહેલા પોતાના અમીરે હજી વરણી કરી લે મક્કા શારૂમાં આનીને આ અમીરે પરપર મળીને એક બીજાના વિચારો જાણી લે પછી એ અમીરે પોતાના માથી એક જુદિયાળી મુકલો અમીર-લીડર ચૂટી કાઢે અને તે લીડર-અમીર અમદાતના મેદાનમાં આ વિરાટ મેદાની આગળ ફરિયામ અને ઇસ્લામીઓની ઉમતિને માર્ગ બતાવે અને એક વર્ષના ગયાતમક કાર્ય અમનની યોજના તેઓ આગળ રજૂ કરે

અથવા તબીકમાં પ્રત્યેક જમાતના અમીરે, અમદાતમાં અપાએના ખુત્બા-સદેગે પોતાની અમાનમાં પોતાની જમાન અમાન કરી સબજાવે જેથી પ્રત્યેક દુલ પોતાના ગામમાં આની એ સદેગે ધગધર પડેલાડે અને એકજ દ્રષ્ટિ કાણુથી પ્રત્યેક મુસલમાન કામે લાગશે

આખરી વિનય વેળાએ પશુ એક સઘ સમૂહની જરૂર છે ન્યા પુન જોમા મળી દરેકે શુકના તરાના અવાપે અગળી પશુ અને અગળી-દિદી પશુ ઈની પશુ અને તુગની પશુ તો આજે પશુ સયા અર્થ-હેતુ એ હજી અજા થાય તો, ઉમ્મતે દરલ મીમા માટે જગત જગત રૂપ બની જાય

* અમદાત જેમજાણીના એક લેખ ઉપરથી

સિદ્ધિ.....ના.....સન્માર્ગ

૨૦૭૭ દરનાર

“ગાદિય

(સર્વ દક્ષ નેપાથને સ્વાધીન છે)

૫૧૦

ભવ્યનાનો આધાર સપત્તિ ઉપર નથી સાધનો દ્વારા ટકાવી રાખેલી ભવ્યનાનો સાધ. ખરી જતાજ અત આવી રહે છે માલમ્માજ ભવ્યના હાય તેજ સાચી ભવ્યના મ્દી હમય

૫૧૧

આપણે સમયને બરકર માનીએ છીએ પણ સમય કરતા માણસ પોતે વધારે ભયકર છે, એ વાત આપણે બુની જાણએ છીએ

૫૧૨

મેં તોનું દુરમનીમા ફેવાઈ જતું એ સદગ છે એમદ પ્રસંગ કે માત્ર એમજ દબ્દ મિત્રને શત્રુ બતાવવા માટે પૂના છે મ થય કે વિશ્વાસના વાતાવરણમા પણ હાના ખજરા છુપાએના હોય કે ગણુ ક્યારે અને કેલી મ થે તમ્મારમા ઉતરશે એ અગાધથી જાણી નેતુ આસાન નથી

૫૧૩

પ્રસંગ પાગમ્મીને દ્રષ્ટતો દ્વારા વાતો મરનાર પોત નો સ્વાર્થ સધી નેવા અનેક વાતો મદીને એક વાતની સામ્ય તૈયર કરી લેવામા અતિ પારગન હોય છે

૫૧૪

આપણે બને સાન સાધરણ માણસ હોઈએ પણ આપણે મરતુ તો જોઈએ અસધારણ માણસ તરીકેજ આપવી મરતન કાક્ષા તો દરે મનુષ્યમા હોનીજ જોઈએ

૫૧૫

આજના સુધરેના જગનના સખ્યાનધ- સુધારાઓ વેળીનો એક સુધારો એ પણ કે કે

પોતાના નહના સ્વાર્થની ખાતર પાકોલીતુ જમ્મગ વુક્સાન કરેના ઇન્સાન અચકાનો નથી

૫૧૬

ધરથી કટાણેના માણસો ફેટવીક વખતે ગામ ખજાર ફરવા જતા હોય ત્યારે જોનરને એમ લાગે છે, કે જાને તેઓ ધર ભણીજ જઈ રહ્યા છે અને એવા ધરથી મટાણેનાઓ પણ ગામમાથી ખજાર આનતા જાણે છે નહ આનતા હોય ને ! એવો આનદ અનુભવે છે

૫૧૭

દાલિઃ વિવેક યોગી પ્રમશા કે છન શિષ્યથી પરરખ ઇચ્છાની પ્રથાનો અત આવે તો મનવ જગનની શાનિ સદગ જાણવધરહે

૫૧૮

બાપાર વિકાસના બદાના હેઠળ એકા નમાના પ્રજાના અપમાનને આચળ કમી સત્રા ન્ધો તકરામા ઉતરી પડે છે એકા મનવીના ખૂનના પ્રમને અસધરણ ગબીર રરરખ આપી નાતો છ સતોની મતન ચા વવામા કોઇ પણ સામ ન પહુ વળીને જોઈું નથી હેતુ તા બાપાર વિમસતો હેય છે પણ એકદ પ્રમજનના અપમાન સાથે એને સમ્મીને પોતાની મદ નકાક્ષા સતે નરાના પ્રવતો યાર છે

૫૧૯

ભગ્ન ભારતમા બે વર્ગો એવા છે કે જેઓ કાયદા વિનાના સ્થપિત દકકો બેગરી રહ્યા છે અને એ બે વર્ગ મુ ના અને આજીવેના છે કે જેમને ખરા પરસેનાનો રોટનો રહી ખાનાની ફરજ પા વાનું મર્થ અન્ય સમાજોતુ છે

૫૨૦

સાધારણ વાતમા પણ ઉન્નતગ્રામ જન્ય તેના માણસની બ્હીક નકામી છે ધન્યા વિનાની શાન ઉમતા ભય કર દાની પહોચાડનાગી હોય છે મુસ્લિમો વાત વાતમા ઉન્નતગ્રામ જન્ય છે, જ્યારે અન્ય લોકોમા ઉન્નતગ્રામ વગરની શાન ઉમતા હોય છે આ વાત મુસ્લિમો સમજી ત્યે એ એમના માટે અલગ ઉપયોગી છે

૫૨૧

પગલુનાની ધૂન પદરમે વર્ષેજ સડુને હોય છે, પણ કેમ પગલુનુ, શા માટે પગલુનુ અને દાપત્ય જીવનની જવાબદારીઓ શી છે? એ જાણવાની તત્પરતા કોઇનામા દેખાતી નથી પરિણામે-ઉનાવળે જીવન જોડનારાઓના જીવન વિગેરે એજે જન્ય છે.

૫૨૨

પોતાની જુડીઓ પ્રત્યે સદા ખેદરક્ષા રહેનારાઓમા સમયની ફરિયાદ કરવાનો દુર્ગુણ બહુધા નજરે પડે છે કારણ કે જેને કાંઈ કરવાની સાચી ધગશ હોય છે, તે તો પ્રત્યેક સન્નેગોમા ઓછા કે વધારા પ્રમાણમા કર્તવ્ય પાલન કરીજ છુટે છે

૫૨૩

મનુષ્યના આત્મિક સાચા વિચારોનો પડોયો તેના સતતાનો છે વસ્ત્રો, ભાષણો કે કૃતિઓ એ તો માત્ર દેખાવના રમકડા છે

૫૨૪

માણસની નબળાઈ માપવાનુ યત્ર માત્ર દુ ખજ છે. માણસાધા તેજનુ માપ પખ દુ ખ દાવાજ યદ શકે છે તમારી કસોટી પણ પ્રતિષ્ઠા સન્નેગોમાજ યદ શકે છે, એ જુની જગો નદિ

૫૨૫

માતાઓ જ્યારે કામના બોઝથી થાકે કે કટાજે છે, ત્યારે અકારણ એકાદ બાળકને તમાચો ચોડી કાઢે છે માટે કટાજો આવે તેટલો બોળે માતાઓ ઉપર ન આની પડે, એ કુટુંબના અધિકારી વર્ગે ખાસ જોવું જોઈએ

૫૨૬

સિદ્ધાંતની ખાતર નદિ, પણ માત્ર ઘડી-યાળને જોઈને જાગવની પગી નીયમિતતા, જીવનને દણી નાખે છે અસાધારણ ભય કર નીયમિતતા ઇન્સાનને કેટલીક વખતે થની નાખવે છે અને આની ગીતે નિયમિતતાનો થાક જેને ચડે છે, તે એકાદ વ્યસનનો શુવામ બને છે એવું પ્રસક્ષ દીમે છે

૫૨૭

મધુથી પ્રયમ આનીને સમુધી મોઝા જાય, જા સર્વથી ઓછુ વાચે એવા ઇન્સાનો પણ પુસ્તકાલયોમા અનેક આને છે.

૫૨૮

સર્વ સદ્યથુ સપન યવુ હોય, તો પોતાની જુડીઓ કષ્ટવાની ટેન દેખવળે

૫૨૯

નનજા માનવીઓ પાપ પ્રપ્ટ થયુ નથી, એવુ જાણતાજ થાકે ઉતર્યા હોય એવો, છુટકારાનો દમ એચે છે પણ અતરમા મુનેતા પાપને જ્યારે જાણુ થતુ જુએ છે, ત્યારે રવય જાખા પડી જાય છે

૫૩૦

બ્હીકણુ લોકો મેદાનમા આનવા તત્પર થના નથી, પણ, અતિ દૂર-દૂર રહીને બહાદુર ચરાના મનોરથો સેવે છે

૫૩૧

જગનની જીએ કોઈ તાણુ મારી શકતુ

નથી, શ્રીમત લોકી અર્થ ન કરે તો કલ્પસ
કહેનાય અર્થ કરે તો લોકી નેમને ઉડી કહે
ત્યારે કરવું શું ? અતિ કરકસર અને આસા
ધાગ્ય ઉગડિપણુ બનતે અશય છે અર્થાંશમાં
રહીને સદા નભાવી શકાય તેના પ્રાગ્ન્યા અર્થ
રાખવું એ સલામતીના સર્વોત્તમ માર્ગ છે

૫૩૨

પોતે રોગી ન હોય છતાં વારંવાર ડાકટર
ને પોતાની તકરરતી વિષે પ્રશ્નો પૂછીને,
પરાણે શકશીન થવાની કેટલાક લોકોને ટેન
હોય છે, આપા માણસો સદા સર્વદા પોતાને
માઠા જેવાજ ગણે છે

૫૩૩

સજ્યાખંધ લોકોને પોતાનો અનુભવ
વધારવાના પ્રાથમિક પ્રયોગો કે પ્રવાસો દ્વારા
પરોક્ષમા પરોચાડનાર ડાકટરનેજ કુન્યા અનુ
ભવી ડાકટર તરીકે પિછાણે છે જે ત્યાર
અક્ષરની ડીઝીઓ મેળવીને બહાર પડેલા
કેડાકટરોએ કોણુ જણે કેટલાયે ઇન્સાનોની
જીવનદોરી દુકાવી નાખી હશે ખરેખર જગત
વિચિત્રતાથી ભરપૂર છે

૫૩૪

ચોક્કસ પદ્ધતિએ પ્રચાણુપત્ર મેળવ્યા
વિનાયે આપણુ દેશમાં વૈ કે હકીમ યદ્ય
શકાય છે એ પ્રથા અતિ લખકર છે અન્ય
જગતમાં રીતસર અબમાસ કર્યા પછીજ દવા
વેચનાર તરીકે દુકાન માડસનો હકક મળે છે
કમનસીય હિન્દમાં દવા વેચતોના પ્રમા તો
દૂર રહ્યો, પણ વૈદ કે હકીમ યદ્યમાં પણ
જરૂરે અગ્કાયત થતી નથી પરંતુ ઇન્સાનોના
જીવનની કેટલી કિંમત છે, તે આ એકજ
પ્રથા ઉપરથી કંપી શકાય છે આપણુ

દેશમાં જે હજી, તે વૈ કે હકીમ યદ્યને
અનેકના છાન લઈ શકે છે

૫૩૫

શક્તિઓનો વિકાસ થયા પહેલાં પરણવું
પરણીને ઉનાવણે પારણા બધાવશ અને યજ્ઞો
સચકત સત્તાનેની આશા રાખવી એ બનેજ
કેમ ?

૫૩૬

પ્રત્યેત્યતિમા સદુર્થી આગળ વહેલા એવા
આપણે ભાવી પ્રભ (નાણકો પ્રત્યેની જગત)
દારીઓને પડોચી નગમમાં સર્વથી સર્વ રીતે
પણન પૂરવાન બધાએ છીએ એ આપણી
કમનસીબી નથી, પણ બિદરકારી છે જગત
દારીઓને પડોચી વળવાની જેમનામાં તાકાત
ન હોય તેવાઓએ સયમ પાળવો વધરે
ઉચિત છે આર્થિક રિધતિ અતિ નમણી
હોય તેવા સન્નેગોમાં પ્રભનો નધારો કરીને
સિલ્કોની સખ્યા વધરવી, એમાં આપણી
રોલા નથી સખ્યા ઉતરજ શક્તિને આધાર
નથી સખ્યાનુ પ્રમાણુ સાન નહુ હોય તોયે
આને માત્ર દરપરિગ્રમથી રવાનબી છાન
ગાળનારા સચકત બધુઓ જોઈએ એક
હજાર નમાતા સત્તાને કેટલા માત્ર એકસીજ
તકરરત સત્તાને હોય તો બસ છે

૫૩૭

આપણી શળાઓમાં પ્રચલિત એવા
કેટલાક પુરુષોમાં ભારી પ્રભ સપીને ન
રહી શકે એની કેટલીક વાતો છે ઇન્દિયાસ તો
ખાસ કરીને પરસ્પર નિરરકાર વધે એવી
દષ્ટિએજ લખાય કે એ સદુ કોઈ જાણે છે,
છતાં થનારી જેવા ટેન પકલી હાનાથી
તરકણ સુધા કરવા જોઈએ તે કોઈ કરવું
કે કરાવવું નથી

ઝાર પીલ્સ-આ ગોળીઓ ઘણા લાખા અનુભવ પછી બહારમા મુકી છે કોઇ પણ કારણે

અહીં રહેતા
"ઝાર" રાંદેર

શુભાવેલી શારીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાત્રી મેળવવામા તેમા ખાસ કરી મરદાઇ માટે હેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગાવે અતિ-શયોક્તિ નથી અને સ્ત્રી સમગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કામને શુભાવેલુ પુરુષત્વ (મર્દાઇ) પાછુ મેળવવામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ સુધી એનાથી છટકીર ઉપાય એકે આપ્યો નથી જે- દિવ્યમા નિર્વાન, પાચનશક્તિ, રૂકાવટમા પણ પોતાનો શુભુ ખતાવવો રાહ કરે છે અને ગરીબાથી સુખી, દીવાપણ, કમર, માથા, સાધા અને રોગના દુ ખાવાઓને દુર કરે છે એમા કટુગી, અખર અને સોનાની ભરમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા છતાં માત્ર પશ્ચિમના લાભાર્થે ૩૦ ગોળીઓની કીમત રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

ઝાર તિલા-આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી કાષ્ઠપણુ રીતની જલન કે ફોફીઓ થતી નથી તેમ એને લગાડી પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગલ નથી મગાવાજ આમરીમા ઘુસી જાય છે રોગની નબળાઇને દુર કરનામા આ તિલા ખરેખર ચમત્કારી છે, લગ્નરો રૂપીઆ ખર્ચે જે લાભ ન મળે તે લાભ માત્ર અહીં રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત ૨-૮-૦ (અહીં) પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

આનંદ રસ-આ નિશ્ચિત તિલા મર્દાઇ અને છત્સાક (વીર્ધ સ્ત લન) માટે ખાસ છે ગરીબોને ખાસ લક્ષમા રાખીને આ કઠારી તિલા બહારમા મુકી છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને છત્સાકમા ઝેવડો વધારે થાય છે કીમત ૫-૦-૦ (અહીં) પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

સુકળી વ મુન્નિસક-કટુગી, અખર, સોનાની ભરમ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે લેવા કરનામા આવેલી આ દવા છત્સાક અને મર્દાઇ માટે અજોડ છે નિર્વાન, (ધાતુઆવ) છટકિયામ, (સ્ત્રીઓ) તેમજ વીર્ધ વિકારની દરેક રૂપિતે આ દવા માત્ર જેન વિશ્વમા દુર કરે છે ગોળીનો માટે આ દવા ખાસ છે એક તોતો દવા બાદ દિવસ આવે છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચે જુદો

દવાએ સુઝાક-આ પીસાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જુના પરમિયાને મટારે છે લગ્નરો ગાળુસો સાગ થયા પછી આ દવા પચીક મનમુખ ધરી છે એક નીસી સાન દિવસ આવે છે સાધારણ બીમાર માત્ર એકજ શીર્ષીમા મારો થઇ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર જે શીર્ષી કાઢી છે છ-૪૬૩નો વડે પોતાનુ ભવિષ્ય પાવમાન ન કરતા એક વાર આ દવા લેવા અમારો ભવામણ છે કીમત શીર્ષીનો રૂપીઓ દોઢ, પોસ્ટ ખર્ચે જુદો (રૂબરૂ પરમિયાને શર્તીયા ઇલાજ કરીશુ) દિન્દ બહારથી મ ગાનાગઓએ ખોટીય પોસ્ટલ એડર Manager, The Rander Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કામરીમા મળતી દરેક દવાઓનુ સચિપત્ર સુદન મોકલવામા આવશે

લખો અથવા મળો

મેનજર ધી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આફીમના એન્ટ-Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા દ ક

[સર્વ હક સંપાદકને સમર્પિત છે]

વિદ્યાર્થ-“સાબેરી”

દરેક શરીર પદાર્થની તાત્કાલિક મારે ખુબ પાકના કરમાનનું વર્ણન થયા અકમા લખવામાં આવ્યું છે દરેક શરીર માટે (સન) રુ રુ કરમાવી ગયા છે તે લખુ છુ જે આપન “ઇન્નહીલ્લા વ મલ્લાએ કતલુ” ગયા અકમા લખનામા આપી છે તે

આપન જ્યારે સહાનનામા તેમજ પત્નામા આવે ત્યારે દરેક શરીર જરૂર પાતુ જોઈએ હજરત હસન બસરી (રેહ)થી રિવાયત છે કે - અમર નશીલ નમાઝમા મજબૂર આપન ઇન્નહીલ્લા ન અમાએ કતલુ કિરાઅત પાતા પડતા આવે તો જો પદી થોડીવાર થોડી જઈ (અન) ઉપર દરેક પદી લીએ ઉપર લખનામા અવ્યુ છે તે મુજબ જ્યારે મજબૂર આપન પાતા તેમજ સબા

વામા આવે તેમજ જ્યારે દુઅરે (સન) તુ મુતારક નામ તેમજ જે આપનમા આપ (સન) તુ મુતારક નામ અધરા વર્ણન નામ તે પાતા, સહાનનામા આવે ત્યારે દરેક શરીર જરૂર પાતુ જોઈએ

હુદીસ (૧) હજરત અબુ દુરેદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યું છે કે - “ખુલાપાકના કિસ્તાઓમાં અમુક કિસ્તાઓ એવા છે જેઓ કુન્નામા ફરતા રહે છે જ્યારે તેઓ કોઈ એવા મજમાબ (જનમા)મા પહોંચે છે કે જ્યાં ખુ પાકતો જિદ થતો હાય ત્યારે તેઓ આપસમા કાન કહે

છે કે - “અહીં થોડી જાતએ” જ્યારે જનસાં વળાઓ કાંઈ કુન્ના માંગે છે ત્યારે તેઓ આમીન કહે છે અને જ્યારે દરેક પડે છે ત્યારે તેઓ પશુ દ દ પડે છે એકને મુધી કે જ્યારે જનસાતનાઓ ફારેશ થઈ જાય છે ત્યારે તેઓ કહે છે કે - “આ માથુસો કેવા ખુશનસીમ છે કે તેઓ પોતે પોતાને ઘેર એવી દાનનામા પહોંચાડે કે તેઓના બધા યુન્દા માફ થઈ ગયા હશે”

હુદીસ (૨) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યું છે કે - “જો માથુસ દરેશા એક હજર પખન માગી ઉપર દરેક મોહલશે (પાત્રો) તે મરજુ પહેના જનનામા પોતાની જગ્યા જોઈ વેશે”

હુદીસ (૩) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (અમ) એ ફરમાવ્યું છે કે - “જ્યારે બે દેખો એક બીજા સથે મસલી વખત મારી ઉપર દરેક પાત્રો ત્યારે તેઓના કાના યુન્દા અને આમન્દાદ યુન્દા તેઓ જુદા પડે તે પહેલા ખુલાપાક આ કરી દેશે” મનવન એ કે જે જ્યારે બે મુસનમાન મુપામત કરતી નખત દ દ શરીર પાત્રો તો ખુલાપાક તેઓના યુન્દા માફ કરી દેશે

હુદીસ (૪) હજરત અનસ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલ તાદ (સન) એ ફરમાવ્યું છે કે - મારી ઉપર દરેક પાત્રો કુને સગમ મારી ઉપર દરેક પાત્રો તમાગ યુના

તાતા કદકારો યદ જન છે જે મારી ઉપર દર પદ છે તે ખુદપાક તેની ઉપર સહીત મોડે છે

હરીશ (૫) હજરત આમિર ગિન રૂબીઆહ (૧૦) ચોતાના વાલિલી રિનાય કરે છે કે - "જનાય રશિલિવાદ (સન)ને ખુદ પદની વખત એવું ફરમાના મે આમલ્યુ છે કે - જે માણસ મારી ઉપર જ્યાં સુધી દર પદનો રહે છે ત્યાંસુધી ફરિયાઓ તેની ઉપર સપાત (એટલે પદના મટે કુઆએ રહમત મળે છે) મોકલે છે આ દરમિયાન જાણવા છતાં દરેક દાસ્તાની ખુલી અને ધખાતારની યાન છે કે એમા (દર પદના) કમી કરે અથવા વધારે કર

હરીશ (૬) હજરત અબ્દુરરહમદ (રહી) થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - જ્યાં દરમિયાનના જુગમા (શુદ્ધતા) એટલે અને આદરત જે કારણ એજ દારે હજરત આદમ (અવૈ)ને પદા કરનામા આવેલા, એજ દરેક તેમને કુઆમા ઉતાર પાયા આવેલા, એજ દરેક તેમની તાંબા કપડાં થયેલી, એજ દરેક તેમની વફત થયેલી, એજ દરેક કયામત થશે ગિનાન અને દાસ્તાન તિનાય એટલી જાનદાર મળ્યુક છે તે લાં એજ દરેક સુદાર યસાર કયામતના ખોદશી એવેન રશિલિવાદ છે અને ખુદ પાકે છે, એ દરમિયાન એક પક્ષી (નખન) આવે છે કે જ્યારે મુમતમાન નમાઝ પડતા જે કઈ દુખા મોજ છે તે ખુદપાક કબૂલ કરે છે

મજરુ દરીસમા દુઆ કપડાં થયાને વખત છે ન અસન અને મજરુન વખતમા એવે વખત આવે છે, વધી સહાય

નમાઝ પડનાને જે આ વખત પદવામા આવતી નથી પણ દુઝર (સલત)ના ફરમાન મુજબ જે માણસ અસરની નમાઝ પઢી મગરેબની નમાઝના વખત સુધી ત્યાં જોખી રહે છે તે, જે જ્યાં વખત નમાઝ વગેરે પડતો હોય એમ માનવામા આવે છે અને તેને તેના સવાબ પણ મળે છે

હરીશ (૭) હજરત અબ્દુ મમામાદ (રહી)થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે - દર જુગમાએ મારી ઉપર વધારે દરદ પડ્યા કરો કારણ કે ઉમ્મતના દરદ દર જુગમાએ મારી આગળ ગેસ ફરવામા આવે છે જે માણસ મારી ઉપર વધારે દરદ પડતો તે માણસનો દરને (મરતબામા) મારી બહુ નડદીક હશે

હરીશ (૮) હજરત એદ ગિન વરખને હજરત ધખને મરઉદ (રહી)એ ફરમાવ્યુ છે કે - એ એદ દર જુગમાએ રશિલિવાદ (સન) ઉપર એક હજર વખત દરદ ચારીક પડતુ કદી પણ છોડશે નહીં, એટલે દર જુગમાએ એક હજર વખત જરૂર પડતા રહેશે અને તે આ મુજબ પડશે - "અહીં હુરમા સદેએ અહીં માહ મદેની નખિયીલ ઉમ્મી."

હરીશ (૯) હજરત અબ્દુલકર સિદ્દીક (રહી)થી રિનાય છે કે - જનાય રશિલિવાદ (સલત)એ ફરમાવ્યુ છે કે - "જે માણસ મારી ઉપર દરદ પડતો તેની વફાવત કયામતને દરદે પુ. કરીય "

હરીશ (૧૦) હજરત અબ્દુલકર સિદ્દીક (રહી)થી રિનાય છે કે - હજરે નિહાઅમા જનાય રશિલિવાદ (સન)એ ફરમાવ્યુ છે કે "જુનાદોથી મારી માગરાના વખતે ખુદપાક

(તમારા) ગુનાદ માફ કરે છે તેથી જો કાંઈ માણસ સાચા દિલથી મારી માગશે તેના ગુનાદ ખુદાપાક માફ કરશે અને જે કોઈ 'લાઈ લાહા છલસીલા' નો વિદે કરશે તેનો પદને (કયામતને દહાડે) ભારે થશે અને જે કોઈ મારી ઉપર 'હદ મોહતમે' તેનો કયામતમાં દુ સારી અથવા ઘટના " (રાક્ષાત્ત કહીશો)

હુદીસ (૧૧) હઝરત આલશદ સિદ્દીકાદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - હુઝર રમ્લિ નાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - ખુદાનો બને બપોરે મારી ઉપર દ દ પડે છે ત્યારે એક ફરિશ્તો તે દ દ ખુદાપાક પાસે લઈ જાય છે ત્યારે ખુદાપાક દુકમ કરે છે કે "આ તોહફા માગ રહ્યો (સન૦) ની કમ પર લઈ જતો એ કે જેથી તેઓ પગલાવાના માટે દુઆએ મમફિરન કરે અને તેની અખો દ હી થાય

હુદીસ (૧૨) હઝરત અબુનદગ્ગાઅ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - "જો માણસ દરરોજ બપોરે અને સાજ દશ દશ નખન મારી ઉપર દ દ મોહતમે તે મારી શક્ષાઅત્ત દાખન થશે "

હુદીસ (૧૩) હઝરત અબુનદગ્ગાઅ (રહી) થી રિવાયત છે કે - હઝર રમ્લિ નાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે "જુઆને દહાડે મારી ઉપર વવાન દ દ પ યા કરો કારણ કે એ દાગરીનો દિવસ છે, એ દહાડે પરિખાઓ દાગર થાય છે કોઈ એવો જાહે નથી જે મારી ઉપર દહો પડે અને તે દ નહી સબુદ અમારે સવાન કથો "શુ વકાન શરીફ પછી પણ એજ મુજબ થશે (અવે (સન૦) કરના હુ 'હ' નખન પછી પણ એમજ થશે ખુદાપાકે અમિયા (અવે) ના ગિરમ મુસારકને ખાદુ

જમીન માટે દશમ કર્યું છે " (એટલે જમીન ખાસે નહી)

હુદીસ (૧૪) હઝરત અબુ હુરૈર (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - "મારી ઉપર દદ પડ્યા કરો કારણ કે તમાર દ દ પગુ તમારે માટે કયામતનો દુકમ રાખે છે "

અમુક જુઝુગને દીન (ગેહ) કરમાની ગયા છે કે - "જેની રીતે માનવી ઝકાન આપનાથી માન પાક થાય છે તેની રીતે દ દ રારીક પગનાથી દિનની ઝકાન અદા થાય છે અને એથી નફસ દરક જુલાઈગોથી કામિન પાક સાથે થઈ સપૂર્ણ પાકી મેળવે છે અને એ પાખી દમેશા તરખી કરતી રહે છે અને કમલાન અને દુગાને કન્સાનીમા વધારે કરતી રહે છે એ રી એ મનવળ છે કે દરો સનાન વગર દન્સાન કદી પણ કમાનાત વગેરે મેળવી શકતો નથી, અને કમાનાતના દરજ્જને મેળવવા દરો સનાન ખાસ જરૂરી છે "

હુદીસ (૧૫) હઝરત અબુ સહદ (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) એ પ્રમાણુ છે કે - જે માણસનો હરોલે સમ દેરાનો લાય પણ સહો દેરાની તેની ગુન્હાઈ ન જાય તો તે "અદનાહુમમા મદવે અસા મોહ મદીન અબ્દેકા વ અબ્દેકા વ સને અનવ મુમનીના વલ મુમનાત વવ મુસ્લમીના વલ મુમ્સેમાત" પછે તો તેને માટે એ મકો આપના નરાત થશે "

હુદીસ (૧૬) હઝરત અબુ હુરૈર (રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રમ્લિદનાદ (સન૦) પ્રમાણુ છે કે - "તમે અમિયા અ સાદ અને મુસ્લીમ (અને) ઉા પછી દદ પગ

કરો કારણ કે અત્યાદ તબાલાએ જેની ગીતે મને મોકલ્યો છે તેવીજ રીતે તેઓ (અલૈન)ને પણ મોકલેલા ”

હુદીસ (૧૭) હઝરત અબ્દુ તહફા (રદી)થી રિવાયત છે કે - “એક દિવસ હુઝૂર (સલ્ત)ની ખિદમતમાં હું હાજર થયો, ત્યારે આપ (સન) ના ચેલગ ઉપર ખુશાલીના ચિન્હો દેખાયા, મેં વિનંતિ કરી કે “અત્યાદના સયા નખી (સલ્ત) આપ ઉપર કુર્માન જાઉ, આજે આ ખુશાલીનો શુ સગળ છે? આપે (સલ્ત) ફરમાવ્યું “ઓ અબ્દુ તહફા (રદી) શુ એ ખુશીની વાત નથી કે “આજે હઝરત હુજ્જતને (અલૈન) આની મને કહ્યું કે “હુઝૂર (સલ્ત) આપનો કોઇ પણ ઉમ્મતી (મર્ફ) અથવા આંગત) આપ (સન)ની ઉપર માત્ર એકજ વાર દરદ પદશે (મોકલશે) તો ખુદાપાક તેના દશ શુનાદ માફ કરશે, તેના નામએ આમા લખા દશ તેકીઓ લખશે અને તેના દશ દળઓ પુનઃ કરશે ”

માણે મસાખીહ મગફુર હુદીસને એની ગીતે વર્ણવી છે કે “આપે (સન) ફરમાવ્યું કે “હઝરત હુજ્જતને (અલૈન) આનીને મને કહ્યું કે “શુ તમો આ વાતથી ખુશી નથી કે ખુશાદ ફરમાવ્યું છે કે - “આપ (સન)નો કોઇ પણ ઉમ્મતી (અનુયાયી) આપની ઉપર એકવાર દરદ મોકલે તો તેની ઉપર દશગ દરદ હું મોકલુ અને જ્યારે તમારી (અલૈન) ઉપર કોઇ એકવાર સલામ મોકલે તો હું તેની ઉપર દશવાર સલામ મોકલુ ?”

હુદીસ (૧૮) હઝરત અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે - જનાબ મોહમદ રસૂલિનાદ (અલૈન) ફરમાવે છે કે “જે મારી ઉપર

એકવાર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર અત્યાદ તબાલા દશગ દરદ મોકલે છે, તેના દશ શુનાદ માફ કરે છે અને તેના દશ દળ પુનઃ કરે છે ”

હુદીમ (૧૯) હઝરત અનસ (રદી)થી રિવાયત છે કે - આપે (અન) ફરમાવ્યું છે કે “જે માણસ મારી ઉપર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર ફરિશ્તા દરદ મોકલે છે, અને જેની ઉપર ફરિશ્તા દરદ મોકલે છે તેની ઉપર ખુદાપાક દરદ મોકલે છે, અને જ્યારે ખુદા પાક દરદ મોકલે છે ત્યારે આરમાન અને જયીનમા કોઇપણ ચીજ એવી નથી કે જે તેની ઉપર દરદ નહીં મોકલે, એટલે એવી મતવળ એ છે કે બધી મખનૂકાત દરદ મોકલે છે

હુદીસ (૨૦) હઝરત હખને મરહૂમ (રદી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ રસૂલિનાદ (સલ્ત)એ ફરમાવ્યું છે કે “કયામતને દહાડે તે માણસ બધાઓ કરતા મારી છેક નજદીક હશે કે જે કુન્યામા કસરતથી મારી ઉપર દરદ મોકલતો હશે ” (કસરતનો અર્થ “ખાતે તેમજ હમેશ થાય છે)

હુદીસ (૨૧) હુઝૂરે અકરમે (સલ્ત) ફરમાવ્યું છે કે “જે બહો મારી ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો ખુદાપાક તેની ઉપર દશ વખત દરદ મોકલે છે, અને ખુશાદના એ દરદને સાબગી પડેલા આરમાનના ફરિશ્તા તે બધા ઉપર એકસો વખત દરદ મોકલે છે, અને એ દરદને સાબગી બીજા આરમાનના ફરિશ્તા બધો વખત દરદ મોકલે છે, ત્રીજા આરમાનના ફરિશ્તા એ દરદને સાબગી તે બધા ઉપર એક હજાર વખત દરદ મોકલે છે,

પછી ચોથા આસમાનના ફરિશ્તા બે હજાર
ત દરદ મોકલે છે અને છુઠા આસમાનના
પાંચે દરદ સાબળી તેની ઉપર છ હજાર
૧ દરદ મોકલે છે અને સતમા આસમાનના
તાંચે જદા ઉપર સાત હજાર વખત દરદ
ને છે એ સાબળી ખુદા કહે છે કે - એના
પુનાહો એજી જે દરદ મારા હબીબ (સન૦)
૨ મોકલ્યુ છે તેની બરકતથી માફ કરી દઉં
(મઆરિજ)

હુદીસ (૨૦) હજરત ઉબે ધુલને કઅબ
૧૦) ફરમાવે છે કે - એક દિવસ જુર
૧) તે મે અરજ કરી કે 'મા રસુલિ નાહ
૧) આપની ઉપર હું અકસર (પ્રજ્ઞા) દરદ
છુ, આપ મારે માટે કોઈ વખત નક્કી
આપો' આપે (સન) ફરમાવ્યું 'એ
કામને માટે તમારી ખુદી હોતો તેટલો
ત નક્કી કરી લો'

મે અરજ કરી 'જુર (સન) ચોથાઈ
ત નક્કી કરે ?

આપે (સન) ફરમાવ્યું - 'જેની તમારી
બી, અગર વધારે પડશે તો તેમા તમારે જ
। અને ફાપડે છે '

મે અરજ કરી - હુઝૂર (સત) અર્પો
૧૧) કક્કી કરે ?

આપે (સત) ફરમાવ્યું તમને અખતાર
અગર વધારે પડશે તો વધારે સાફ છે
અરજ કરી અગર અપ (સન) ફરમાવે
બધા વખતના ત્રણ ભાગ પાડી બે ભાગ
૧ દરદ શરીફ પના માટે નક્કી કરે ?

આપે (સત) ફરમાવ્યું - 'તમને અખતાર

છે, હવે એથી પણ નહુ 'પડશે તો તેમા
તમારીજ બેકનરી છે "

મે અરજ કરી - 'હુઝૂર (સન) આપના
આ બધાને (વર્જીને) તો મને એવો ઉત્સાહી
બનાવી દીધો છે કે મારો બધો વખત ફરદ
શરીફનેજ માટે હું નક્કી કર છુ '

આપે (સત) ફરમાવ્યું 'દરદુ આ હુ
હમેશ પડતુ તમારા બધા મમ અને હુ બના
હુઝૂર માટે ઝામિન થશે અને વધુમા તમા ।
બધા પુનાહોનો ફરદારો પણ થશે "

મજહુર હુદીસગા બધા વખતનો અર્થ એ
છે કે - શરીઅત મુજબના બધા ફરો વગેરે પૂરા
ક્યા પછીનો જે બાકી વખત રહે તે

હુદીસ (૨૩) એક દિવસ હજરત અબ્દુલ
(અને) હુઝૂર અમરમ (સન)ની સવામા હાજર
થયા અને અમરમ કરી કે - એક એવી ખુશ
ખબર લામ આવશે છુ કે આથી પહેલા કોઈ
પણ વખત એવી ખુશી સાથે હુ આ થો ન
હતા-અને તે એ છે કે-અ હ તઆના ફર
માવે છે કે 'આપ (સન૦)ની ઉમ્મતમાંથી
જે બરો ત્રણ વખત ઉભા ઉભા દરદ પડશે
તો તેના બેસરા પહેલા તેને હુ બખશી દઈશ
અને અગર મધ બેટીવી હાનતમા અથવા તો
સુધને બેસા ચલી ખબર ત્રણ વખત દરદ
પડશે તે તેના ઉભા થરા પડેન તેને હુ
બખશી દઈશ

આપ (સન૦) તતજ સમજામા મયા થશે
આ એહસાસ માટે ખુદાપાકનો આભાર માનશે
(ફિરન હમીન)

હુદીસ (૨૪) હજરત અનસ ધનને માનિ
(દી૦)થી રિવાયત છે કે - 'જે માણસ

બુઝ્યા (શુક્રનાર)ની રાત્રે અચવા બુઝ્યાને દહાડે હુઝૂર (સન૦) ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો ખુદાપાક તેની એકસો હાજતો આખેરતમા અંચને ત્રીસ હાજતો દુ-મામા પૂરી કરશે અને વધુમા એક ફરિસ્તો મારી કષ્ઠ પર આવી તે માણસનું નામ, કબીરો વગેરે બતાવશે જે એક નૂરાની દરતમા હું નોંધી લઉં છું.”

મગફૂર હદીસના ટેકામા ઇન્ને ઉમર (રહી૦)થી એક રિનાયત એવી ગીતે વર્ણન થઇ રહ્યું છે કે—હુઝૂર (સવ૦) ફરમાવ્યું છે કે “કયામતને દહાડે એક બહો તેના જુરા અમલને લીધે દોઝખના ફરિશ્તાને સોપવામા આવશે તે માણસ ફરિશ્તાને પૂછશે કે—મારે માટે શું હુકમ થયો છે? ફરિસ્તો જવાબ આપશે કે ‘તારે માટે દોઝખનો હુકમ થયો છે’ તે માણસ અફસોસ સાથે કહેશે કે ‘ઓ ફરિશ્તાઓ મારી હાલત ઉપર રડવા માટે મને થોડો વખત આપો, જે પછી તે ચોનાની હાલત ઉપર દરેક ગીતનું રદન કરે છે જે સાલળી ફરિશ્તાઓ કહેશે કે—આ હાથપીટની મજા તો દુન્યામા હતી, અહીં તાક રડવું નકામું છે તે માણસ કહેશે કે “ઓ ફરિશ્તાઓ ખુદાપાકની રહેમતના ભરોસાથી દોઝખની ઉમ્મીદ મને ન હતી, મગર અફસોસ! આજે મારી બધી ઉમ્મીદો ન ઉમ્મીદોમા બદલાઇ ગઇ છે” “ફરિશ્તાઓ કહેશે—ઓ અનહના બહા હુઝૂર (સવ૦) આ વખત શકાયત માટે ખુદાપાકની હુઝૂરમા તરફી લઇ ગયા છે જ્યારે સાથી પગારી આ તરફ તરફી લાવે ત્યારે તેઓ (સન૦)ને વુ વળગી પડશે તે માણસ હુઝૂર (સન૦)નું નામ

સાલળીનાજ દોઝખને કાઢેથી બુમે પાડવી રાફ કરશે” વા મોહમદાહ વા મોહમદાહ (સવ૦) — આપ (સવ૦) આ અવાજ સાલળી બેકરાય થઈ તે માણસ પાસે તુરત પહોંચી જશે અને તેની બધી હાલત તેનું નામ, નસબ વગેરે પૂછશે જ્યારે તેનું નામ માલમ પડશે ત્યારે આપ (સવ૦) ફરિશ્તાઓને કહેશે કે—એના આમાલ નામા એક વાર પાછા વળત કરો જ્યારે ફરિશ્તા બીજી વાર વળત કરશે ત્યારે આપ (સવ૦) એક નૂરાની કિતાબ નેઝીના પત્તામા મૂકશે જેને લીધ તેની નેઝીનું પત્તું વળતનાર થઇ જશે, અને ખુદાપાક હુકમ કરશે કે “એને (તે માણસને) જન્મતમા દાખલ કરો”

તે માણસ જન્મતમા દાખલ થશે ત્યારે દરવાજા પર હુઝૂર (સવ૦) સાથે મુલાકાત થશે, ત્યારે આપ (મન૦) તેને પૂછશે કે—“તું મને ઓળખે છે? તે માણસ જવાબ આપશે—મારી જાન આપ ઉપર કુબ્જાન થાન! આપ (સવ૦)ને હું સાગી રાંતે ઓળખું છું, મગર હુઝૂર (સવ૦) એ તો ફરમાવ્યો કે—“ચેવી નૂરાની કિતાબ શું હતી?”

આપ (સવ૦) ફરમાવશે કે—તારી આખી જીંદગીમા માત્ર એકજ વખત મારી ઉપર દરદ મરીફ તે મોકલેલું, જે ચેવી નૂરાની કિતાબમા તારા નામ, નસબ સાથે લખ્યું હતું”

તે માણસ આપ (સવ૦)ના કદમ ચુમી અન્જ કરશે કે—આજે અગર આ! (સવ૦) અને આ દરદ સગીફ હતે નહીં તો હું તખાલ્ફ થઇ ગયો હોત”

(અપૂર્ણ)

ક સો ટી

ઝંઝરીના આરે ઉઝેના ધરમાધને હાશિમને
એક દિવસે અચ્ચનક કહ્યું -

ઝંઝરી વાત ઉપર આપ ગંભીર છે એવી
ખ્યાન નથી આપતાને ? પણ હું ઈમાનથી કહું
છું અને વીશ વીશ વર્ષની આપણી મીતતાના
સાગર ખાધને કહી રહ્યો છું કે સાનેહમુદમ્મદ
મને તેવો સ્વછદી હોય પણ ઝંઝરી ગંભીર
એના લાયક છે !

હાશિમ, ઈરમાધન પ્રત્યે શુક્રમરી દ્રષ્ટિએ
નિકળી રહ્યો !

ઈરમાધત પેમાપત હોતો સતતમા તેને
એક પુત્રી હતી પુત્રીનું નામ રામીયા હતું
રામીયા મુરતે અને સીરતે હસીન હતી, ત્યારે
હાશિમ એક ગરીબ અને રોજનું કમાઈ
પોતાનું શુભશાન કુનાર એક ગરીબ વયેટલ
હતો ! રહી સહી મુઠી સાનેહમુદમ્મદ એ
ખંદેનોમા શ્રમાવી દીરા હતી હાશિમને સના
નમા કુત એકા પ્રત સાનેહમુદમ્મદ
હતો ! રોજની ઈરમાધનની રાખીયા ને સાનેહ
મુદમ્મ થી લગનઠે નેડતાની વાત હાશિમને
ખેડી લાગતી હતી રાખીયા હસીન અને કેમ
વાઝેરી મુરતિ હતી ત્યારે સાનેહમુદમ્મદ
અચ્ચનક અને સ્વછદી મુકન હતો ! તેથી આ
વાત હાશિમના મળે કેમ ઉતરે ? વળી હાશિમ
ગરીબ અને ઈરમાધત તવગર !

રાખીયાની રોજની સમજાવટ અને સુદ-
શુભોએ સાનેહમુદમ્મદને રાહુ ગરન પર વાવરા
ફર્જ પાડી ! અને સાનેહમુદમ્મદ અને રાખી
યાનું દામ્પત્ય જીવન એક આર્થ્ય જીવન
બનીને રહ્યું હાશિમ અગમ્યથીમા ગરકાર રાઈ
મળે અને ઈરમાધત રોજની આ હિમ્મત બદલ
રહેતે ધન્યાદ આપ્યા

એક દિવસ રામીયા પોતાના પિતા મમજ
આવી, આખમા આમ્મ હતો, કંઈ પણ ન

ખોવી પણ ઈરમાધને કહ્યું એમ ! ત્યારે
સદશુભની આ આખરી 'કસોટી' હતી
આજ બે વર્ષ બાદ તેમા વૃ સાફ થઈ,
ત્યારે જીવન ધન્ય મધુ-ઈરમાધનની આખમા
પાણી ભરાય એ આસ હર્ષના હતા ! રાખીયા
પણ રહી ! બન્ને એક બીજા પ્રત્યે મીટ માડી
રહ્યા હતા, આ સમયે જાણે ઈશ્વર દ્રષ્ટિએ
પરચો ! થોડી પળો બાદ હાશિમ અને સાનેહ
મુદમ્મદ અગ્નિ, અને સાનેહમુદમ્મદ રાખીયા
પ્રત્યે રાખીયા સાનેહમુદમ્મદ પ્રત્યે ! હાશિમ
ઈરમાધત પ્રત્યે, ઈરમાધત હાશિમ પ્રત્યે !
સર્વ એકબીજા પ્રત્યે નેહ રહ્યા ! અને હાશિમ
એ રિમત દારવ કરતા હોઆ શુભરી ? -

અથ અન્યાહ ! મુરિનમ સમાજને રાહ
શરત પર જાવ્યા ઈરમાધલ શેઠ જેવા મુરિનમ
નથીરા પેલ કંઈ આગત

‘જીજ્ઞાસુ’ (પારખ દર)

બંધ માસિક “માંદગી”

કેવળ નવજીવ વિવસની અદર ‘ધી નાગ’
જોણીઓથી ચાતુ થાય છે માસિક અડ-
ચલુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રૂઝ મળે
દરા સાથે ગેરટી પત્ર આપરામા આવે છે
હીમત ! ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧-

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા :—

“રાહુત” દવા કેવળ નવજીવ દિવસ ખાઈ
વેસાથી જીદગી જરમા કદી ચર્મ નહેતો નવી
માસિક ચાતુ કશુંજ નુકસાન નહિ ઝોકર
વેશેએ અગમ્યથી દરા સાથે જે ટી પત્ર
મોકલવામા આવે છે હીમત શ ૫-૮-૦
પરદેશ શી ૧-

હા એમ એચ. ખાન,

જર અચંગેટ મીટ, મેનજીની મામે
મીટ, મુબઈ, મેન ૨૨૩૪૩

હુએ છે તાર, તાર, જવા પેલી પાર-દે

દે ! દિવ્ય સૂર જેમા હો એ દિલ-સિતાર દે !
 દે, વિશ્વને જે મસ્ત કરી, એવા તાર દે !
 છેકીશ વિશ્વ — ચિત્રને હુ નેત્ર — પડેથી !
 દે ! આજ આખ થાવા પ્રિયે જે ની ચાર દે !
 કરવા ગમન ચહુ છુ અલૌકિક વિશ્વમા,
 “શાહી” છુ, ખોલી તાર ગગનના તુ દાર દે !
 નિજ દિવ્ય-ધ્યાનથી જે રહ્યો એખખર હણ,
 નર એવો હોય તેને ઘનાવી તુ નાર દે !
 નિરખી વમત અનન્યને મુજ દિલના ખાગની,
 ઉપવનમા પાનખર કહે, “એવી યહાર દે !”
 ફૂનીને, ગવે શીશ નમાવી, વદયા સુમન,
 “ગુલર્ગી એ નરની ડોકમા અમ-પુષ્પ હાર દે !”
 મુજ દિલના દાગ ભેધ પેલી પૂર્ણિમા વદી,
 “શેશન રવિ તુ એવા મને દે ! હઝાર દે !”
 સો ચિત્રકારના જે જગે ચિત હરી લીએ,
 તુજ ચિત રગ એવા ચહે ‘ચિત્રકાર’ દે !
 સુસ્લિભની નાવ કેવી છે ચકરાય એ ખુશ !
 હુએ છે, તાર, તાર, જવા પેલી પાર દે !
 “ખેમર” થી કંઈ એ કમ નથી, આ જગે-ઝિંદગી,
 “હેદર”ની શક્તિ આપ ને, દે, હુદ્દિકાર દે !
 તુજ વસલના વિચારથી સરમસ્ત દે કરી,
 “ગળ્ખીર” કેડ દેને દિલ્લે-એકરાર દે !
 કુરખાન છે ફરી હણ “ઈસ્લામ-દીપ” પર,
 મુજ દિલ-પતંગને તુ થવા ખમ નિમાર દે !
 ત ક ફીરના સિતારને ચમકાવી દે ફરી,
 “આલિદ” સમા તુ વીરનરો દે ! હઝાર દે !
 તુજ પ્રીતની અઝાન હુ લલકાડ વિશ્વમા,
 ભેવા “બિલાહી ઝિંદગી” નો દે ચિતાર દે !
 ગણરાય છે ને કેવો “તરન્નુમ” તિમિરથી,
 ભેવા પતન-નિશાને તરકકી-મવાર દે !

“તરન્નુમ” બી એ (આનસ)

“આધ્યાત્મિક-પ્રેમ”

૨૦. રાજુપ્રમાદ દયારાકર વકીલ, બુનાગદ.

અમારા ૨૧ લેખક મિત્રની છેલ્લી કૃતિ એમની છેલ્લી યાદ રૂપે
અમે વળુ કરીએ છીએ. તત્ત્વી.

પ્રકરણ ૧ છુ

માન એકજ પળમાં સૃષ્ટિના તખ્તા ઉપર
જે અનેક નાટકો ભજવાય છે તેના પૈરક
અને સચ્ચાત્ક સુધારની અમાપ શક્તિ તથા
અવિરતીન નિયમને માટે અત્યારે સુધારને
શીખરે પહોંચેલું વિશાલ તેના યુક્તિરાહથી શો
ખુનાસો આા શકે ?

રૂનના એક નાના કાગળ કે પાણીના
એક નાના ખાતેખાતેમાં પણ એ એકજ
પળે વિવિધ નાટકો ભજવાય છે, ત્યારે સમગ્ર
સૃષ્ટિના વિશાળ પર ઉપર તે અનેક ખડે
અનેક દેશો, અનેક શહેરો અને અનેક ગામ
અઓમાં તેમજ સમુદ્રો તટોએ અને જંગલોમાં
તે એકજ પળે લાખો જન્મતા અને લાખો
મરતા હશે, લાખો પરચૂના હશે લાખો
રૂડા હશે, અનેક પ્રકારના રંગરંગો ઉડતા હશે
અને અનેક મહાત્મો મહાતા હશે આ બધું
પોતાથીજ થતું હશે કે કે? સચ્ચાત્કથી, એ
કાયદો મનુષ્ય જુદાને અગમ્ય નથી ?

આજેજ સુગંધ યુનિવર્સિટીની બી એ ની
પરીક્ષાનું પશ્ચિમ બદાર ખડ્યુ “ડરબીની
નાટરી અને યુનિવર્સિટીની પરીક્ષા એના પરિ

જુઓ એ બંનેમાં કઈ તો સામાન્યતા
અવશ્ય દેખાય છે” બિયકુત આશા નહીં
રાખનારા કઈ વિદ્યાર્થીઓના નામે પાસ
વર્ગમાં જણાય, જ્યારે શોએ સીટા આશા
રાખી ખેડેના કઈ વિદ્યાર્થીઓ નાપરા થયા
અને તે પરીક્ષાના પશ્ચિમ અથે સમય
ગળનારાને, તેમના બાવી આશાઓના નિર્દા
જ્યોતિર્દેશ થતા જણાયા હરની બદાર નિરા
શાના ખગર જણનાર વિદ્યાર્થીઓન પગ થેર
જવામાં દીના થયા થેર ખેલા ખગર જણનાર
ધરેથી બદાર જવામાં મગર જણાયા મોઈક
નગળા મનના વિદ્યાર્થી એ તો આપવાન કર્યાનું
પથુ સભગમું

પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓના રનેલી સળ-
ધાઓ જેમ જેમ સમાચાર જણના થયા
તેમ તેમ તે વિદ્યાર્થીને અથવા તેમના સગ
ધીઓને ખુશાલી જાહેર કરવા જવા લાગ્યા
જ્યારે નાપાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓ અથવા
તેના મબધીઓને ખરખરો કરવા અથવા
લિસાસો દેવા તેમના સગવડવાઓ આર
લાગ્યા ‘વન કેઈનીથેર દાંડ સકસેસ’ ‘One
Failure hall Success’ ‘પાસ થઇને

કયો મુવક થેર આપવાનો હતો?" મદ્રાસ
ઇનકામા તો જ્યાં જુઓ ત્યાં "એમ એ"
અને "બી એ" મેટ્રીકને તો પોસ્ટમેનની
તોફરી પણ મુશ્કેલીએ મળે મળુરો પણ
અગ્રેજી જાણે "હવેની દુનીયા તો બસ હાલીજ
નીકળી છે ધંચી કે મોચી, ઢંડ કે ભગી,
બસ જે હોય તે છોકરાને અગ્રેજી લખાવેલો
અને પાસનું પૂરું મેળવતું પછી બને ઝાડી
ન કમાય, અને દીન દુનિયાના ન રહે"
"કુદરત તેને નાપાસ કરીને આખ ઉઠાડે છે"
"હવે તો પરીક્ષાઓ પણ આકરીજ થતી જાય
છેને?" "બધાને પાસ કરે તો તોફરી કયાથી
મળે?" "યુનિવર્સિટીની પરીક્ષાનું હવે કાંઈ
ઠેકાણું જ નથી" પરીક્ષા કડો હવેના છે
પોતાના આગલા દિવસો તો તેઓ જૂનીજ
જતા લાગે છે' આના અનેક ઉદ્ગારો વડે
તેઓ આશ્વાસન આપવાનો સતોષ માનતા
રહેતે પડ્યા આ વખતની ખી એની પરી
ક્ષામાં બી નિદાર્થીઓ પણ ઠીક સપ્પામાં
પાસ થયેલી, જે પાસ વર્ગમાં "શતાલક્ષ્મી"
નામની એક ગૃજગતી બ્રાહ્મણ કન્યા પણ
હતી તે સારે નખરે પાસ થયેલી

"શતાલક્ષ્મી" તેણીના પિતા ઇશ્વરચંદ્રનું
એકનું એક લાડકવાયું સતાન હતી તે તેણીને
શાલુ"ના કુટુંબ નામથી બોલાવતા અને તેનું
અનુચરણ કરી કેટલોક રનેલીવર્ગ પણ તેણીને
સાલુજ હોતો ઇશ્વરચંદ્ર આરેડ હતા ધણી
વખાચરો તે રિધુ ચહેવા હતા ચર્ચેટમાં
તમજે લાગે વખત તોફરી કરેલી, જેને
પરિણામ અત્યારે તેને માસિક ચેપ્પોસા રૂપીઆ
પેન્શન મળતું હતું તેની જાતમાં, અમાજમાં
કે કુટુંબમાં કન્યાઓને આટની હદ સુધી કેળ

વણી આપવાની પ્રથાજ નહોતી એટલે ઇશ્વર-
ચંદ્રનું આ પ્રથમ સાહસજ ગણાતું, દારણ કે
તેઓ સુધારક ગણાતા વળી આર્થિકમાત્ર
હિવાથી સનાતન ધર્મોનો દાવો કરનારા જુની
રૂઢીના માણસો તેમને નસ્તીક માનતા, તથા
તેમના વિચારની આડે માથું મારનામાં "પાણી
વનેવવા" જેવું સમજતા પોતાની આ એકની
એક પુત્રીને સારી કેળવણી આપી કાંઈ સરકારી
યુવક સાથે તેણીનું લગ્ન કરી જેવું એટલુંજ
માત્ર તેના જીવનનું અવશેષ કર્તવ્ય તે
માનતા હતા

ઇશ્વરચંદ્ર અને તેમના મોટા ભાઈ ગોપી
નાથ એ બંને અવિલક્ષ્ય સ્થિતિમાંજ સાથે
રહેતા ગોપીનાથ વેપાર કરતા અને વેપારી
વર્ગ તથા કેળવણીના વર્ગ વચ્ચે સસાર
વહેવારની બાબતમાં જેટલો મતફેર હોય છે,
તેટલો મતફેર તો તે બંને ભાણેલા વચ્ચે
અવગ્રહ હતો વળી ગોપીનાથના ધર્મપત્ની
ચચળલક્ષ્મી તે ગોપીનાથ કરતા પણ ચાર
ચ દા વધી જાય તેવા જુના વિચારના હતા
તેમને "શાન્તુ"ના અગ્રેજી અભ્યાસ મુદ્દા
પ્રમદ નહોતો અને તેણીનો ઉંમર તે ૧૨-
૧૩ની જેમ આગળ જના લાગી તેમ તેમ
લગ્નની હદને તે અત્યાસ આડો આવે છે
એમ તેણીને બન્યમ લાગ્યા કરતું જુના
વિચારનો તેમનો રનેલી સખધી વર્ગ તે
જાનના અને વખત તેમનું માથું કાણું
કરતો અને તેના નિવારણ તરફ તે ગોપીનાથ
પાસે જ નિશ્ચેસ મૂકીને કે આખોમા ઝગ-
ઝગીઆ લારીને તેમનું માથું કાણું કરતા
ગોપીનાથ તે સાબળા લેતા અથવા બની શકે
તેટની દલીલોથી તેણીને સમજાવના એટલુંજ

પણુ ઇશ્વરચક્રને તે બાળતમા એક પણ શબ્દ કહેતા નહીં. અનન્ય બચાવદારની એટલી બધી બેપરનાઈ અને ચેતાના મનનુ ધાધુજ કરે રાખવું એ ઇશ્વરચક્રની રીત તેમને જરૂર વધારે પડતી તો જણાતી પરંતુ ઇશ્વરચક્ર સુધિશાળી છે એ તેની માન્યતાને ચતાવમાન કરવી મુશ્કેલ છે એમ પણ તે સારી રીતે સમજતા. વળી સસારમા સ્વાર્થની સાકળ પણ એટની મજબુત બની બધું છે કે ગમે તેવું અસલ પણ સદન થઈ શકે એટલે શાન્તુની કેળવણી સબધમા રહેજ પણ અલ્પ-મત્તે ગોપીનાથ કે તેમના મર્મપત્નીએ ઇશ્વર ચક્રને જણાવ દીધો નહોતો.

શાન્તુ પાસ થઈ ત્યાં સુધીમા ફક્ત એ નજી વખત તેણીના લગનની વાત ચચગણકમાંએ ઇશ્વરચક્ર પાસે છેડેલી ખરી પરંતુ ઇશ્વરચક્રે કેવળ નિરંતર રહેવામાજ મોટા લાગતી મર્યાદા જાળવવાનો સતોષ ના પીધો હતો.

મનુષ્યોના ધણુ નિર્ણયોના પાપાઓ તો કેવળ સયોગે ઉપરજ ચણાય છે. શાન્તુ પાસ થયાની વાત બહાર આવતા તેની કેળવણી માટે રીકા કરી માણુ કાણુ કરનારની સમ્પ્રદા કરતા વિશેષ સમ્પ્રદામા માણુસો ખુશાની બનાવવા અને વધામણી ખાતા આવવા લાગ્યા એટલે જાનકાળીની મુશ્કેલીઓ તદ્દન વિસારે પડી.

ખુશાલી બતાવનારાઓને ગોપીનાથ તો માત્ર એટલેજ જવાબ આપતો “પ્રભુડુ ધાધુ થાય છે” પરંતુ સ્ત્રી જાતી તો જન્મની સાથેજ સસાર બચાવદાર શીખીને અવતરતી જણાય છે વળી કેટલીક ઓઓને તો કુદરને એ બક્ષીસ પણ ખાસ કરેલી જણાય છે કે તેઓ મન વચન અને કર્મ આ ત્રણેના પરસ્પર

વિરોધ પાડે. એકાંજ વખતે એની સરસ રીતે લજવી શકે કે મુદ્દમતાથી નિરક્ષય કરનારને પણ તેની ખબર, કદી પડે નહીં ખુશાલી બતાવના આવનારની રૂબ ઉપરજ ચચગણકથી લગતા જરાઓ આપતા તેમા પણ કેળવણીના ખાસ હિમાવતીઓને તો તેઓ જણાવના કે શાન્તુને કેળવણીમા આગળ વધારવાનો ખાસ આમદ નેણીતો ચેતાનોજ હતો.

શાન્તુ પાસ થયાના ખબર જાણી ગોપીનાથે ઇશ્વરચક્રને તો ખુશાલી બતાવવા માત્ર એટલેજ કહ્યું કે “પ્રભુએ જે કયું તે હીકજ કયું” દલે બધા ત્યાંથી આર કેકાડુ મળી બધા, એટલે જાણે મગા ન્હાયા.”

શાન્તુનું શરીર ધાગીજી અને તદુરસ્ત હતું વર્ષ ચીર હતો. આખે પ્રકાશીત હતી મુખ ગોળ હતું વાણી મધુરી અને લિનથી હતી રચનાવ કેમળ અને પ્રેમી હતો. ઓજસ ખૂબ છતા અજિમાન બીવકસ નહોતું સમાજણી ધણુ છતા મલીરતા જાળવી રાકતી સુધિ તીમ જતા અરધીરતા જસ પણ નહોતી તેણીની ઉમ્મર અત્યારે અઢાઢ એકાંજીસ છતા તદુરસ્તીને લીધે એકાંજીસ વરસ પી જણાતી.

ગોપીનાથ અને ઇશ્વરચક્ર મળ તો સુરતના હતા પરંતુ કમાવાના ઉલોગની શરૂઆત ગોપી નાથે મુખબતા વેપરીની નોકરીથી કરેલી થાંમે ધોમે ધોરજ અને ખત અને સવનન શુભેથી તે વેપારી બન્યા અને શોભાજ વરસો ઉપર મુખબતા એક પરામા ધરતો બગનો વસામ્બો તે અરસામા ઇશ્વરચક્ર પણ પેન્શન લઈ નિહત થયા.

પાસ થયાને વગતે દિવસે શાન્તુની અતતની ત્રણ બહેનપણીઓ કે જે કોનેજમા તેની

સાથેજ લાણી તેઓ વધામણી ખાવા મુબઈથી આવી શાતુ તો તેની પહેલેજ દિલસે રાહ જોતી હતી પણ સમાચાર મોડા મળ્યા હોય અગર સાથે મળીને આનંદમાં હીલ યદ્દ હોય માટે કાને તો જરૂર આવવા જોઈએ એમ નેણીએ માની વીધુ હતું સરાયીનું તે તેઓની રાહ જોતી હતી

આ ત્રણ બહેનપણીઓમાંથી એક એવો ઇન્ડિયન મારકા હતી જેનું નામ 'રોઝા' હતું બીજી પાસી કન્યાનું નામ 'દીનુ' હતું અને ત્રીજી મદારાષ્ટ્રીય બ્રાહ્મણ કન્યાનું નામ 'સરસ્વતી' હતું તેઓ શત્રુને ત્યાં આવ્યા ત્યારે શત્રુ પાસે તેણી ઠીલ ગતીની એક તરફ પણ પરણીની બ્રાહ્મણ સ્ત્રી "મનગી" નામની હતી તે સિવાય બીજી કોઈ નહોતું ધનંદ્રચંદ્ર તો ખગતાની બચ્ચના તેમના દિવાનખાનામાં હતા અને તેમના જાબી અદર ગદ્દ બચ્ચનામાં હતા ગોપીનાથ તો હમેશા રાનીના આઈ સાડા આઈનું મુ મધથી આનંદ પાસ થવાના ખમર પોતે જાળ્યા પડી શત્રુ નાગથી તો આ ત્રણ બહેનપણીઓજ વધામણી ખાનાને પહેલી તકેજ અપરાધની આરામ રાખી પરંતુ આ ત્રણ બહેનપણીઓ હરતા પછી જ દીમા જરૂરી આનંદની નેણી ઠી આગા અને આતુરતા ખાત્ર કરીને "સુરેશ" માટેજ હતી કેમકે સુરેશને તેણીને આટલે સુધી અગ્રામ વધારા શિક્ષકન આપ્યું હતું "સુરેશન" તેને સાદિલકારા હિન્દુસ્તાની પાનાની હતી અને તેના બાળ્યે ધર્મી જો કે કમળ વધારે રાજ થય તો તે માત્ર સુરેશન હતા સુરેશને અસાર સુધી પગિશમની ખનર ન દાય એમ તો નજ બને ગતો પગિશમ

પગિશમ જાળ્યા પછી તુરતની ગાડી પકડામાં તે એક પણ મિનીટ ન લગાડે ત્યારે શુ થયું હશે? જાગવાન જાણે આવા અનેક વિચારો તેને પાસ થવાને દિલસે આખી ગત સુધી ઘોળાએવા અને વળને દિલસે પણ સવારથી તેની રાહ જોતા આવા અનેક વિચારો ઘોળાતા જતા આ બહેનપણીઓ આવતા સુધી પણ સુરેશ તો નજ દેખાયા

"ફૂને" "કોએચુનેલન" એ જે ઉદ્દગારો શત્રુના ઉમમાં પગ મુકતાજ હોતુ અને રોજાના મોઢામાંથી કમળ એક સાથે બહાર પડ્યા જમર સરસાતી તો માત્ર મેડું મલકાવીનેજ તેમને અનુભવન આપતી જણાઈ

શત્રુએ ઉભી થઈ તેમને આવકાર આપ્યો અને બાલુએ પટેલી ખુરશી અને કાચ ઉપર જેમને જેમ ઠીક પડ્યું તેમ બેઠા "સુરેશનાથ તો માત્ર પહોંચી ગયા હશે" દીનુએ ખુરશી ઉપર બેઠા બેસનાજ પડેના પ્રત શત્રુને પુછ્યો "ના" એ દુકાજ ઉત્ત મોલિત દરમે શાત્રુના મુખમાંથી નીકળ્યો

"અને આલો" દીનુ શાત્રુના હાથને સપથ સમજતી જતા કોઈ મલકીર ન્યા મરે મરવા ખાનગર શત્રુને ફરી આનંદ કરે

'ના આલો પણ અસાર સુધી તો નહીં શુ કાળજી બન્યું હોય તે પ્રશ્ન જોડે "શત્રુ ન એવીજ મળીર મુનથી જાગવા વાળ્યો પરંતુ ને જાગવાને બને કિંટા પ / દુકા નિવામ દશે ખરે

"આલો સજ સુધી તો ત જરૂર આનંદ જોઈએ" દીનુએ આનંદન આપતી ત્યા તેમ કરેલા માણ્યુ "કરત અમે ગયા પહેલજ

આવી પહોંચે આપણા સ્ત્રીહથો અને પુરુષ હથમા આટલો તકાવત તો કુદરતથીજ અગમ્ય એવો છે "

સુરેશના હથ સમઘી આ ટીકા શત્રુ ટીક ન લાગી હોય એમ તેના ચહેરા ઉપરથી દીતુ રપષ્ટ નેષ શકી અને ચર્ચાનું સૂકાન થોડું મરતી યોવી 'જાતુડેન, અમે-માજ તમે પાસ થયા તેની ખુશાથી જતાવવાનેજ મુનષ વેરથી બદ્ધો આખા છીએ એમ ન માનતા પરંતુ અમારી પાસ મકસદ તો કાંઈ જીતીજ છે "

"જીતી એટલે ચાલ મીસીનતી" આ ત્રણે બહેનોના જુ પરિવપમા નહિ છતાં પરાણે સહરાસી બની જનાર ગોરી બેલી બાપુએ મને એટલાજ માટે બહોં બેસતા ક્યુ છે અને તમે આવો કે તુગ તેમને અદર ખમ આપવા આરા કરી છે માટે હુ અને બાપુજી આવીએ તે પડેના જતા નહો " એમનુ યોનતીજ તે અદર મધ તેની ગેરહાજરીથી અપષ્ટ વાતો કરવાનુ શેલન મળેનુ નેષ ત્રણે આનંદરીએને સગાય થયો અને ગોરી અદર મધ કે તુરતજ દીનુએ આગળ ચલ ક્યુ 'જાતુડેન હને અમે અભ્યાસ આગળ ત્યારજા સરવના કરીએ છીએ એકજ દિશામા નહી પશુ બીજી અને જરા જીતી દિશામા " સગ કાંઈક જ ખુજ ખુ સમજી તો ખરી પશુ તેની અપૂર્ણ સમજે સીમે ઉતર દેશ જેવુ ન જણાતા તેણે અશ્ચર્ય પૂર્વક સાચો પ્રશ્ન કર્યો " એટલે " ?

"એટલે" એમ કે દીતુ યોતી "જેમ તમે અટવી અપરથા પર્થન કેમ તણીની પુતીવર સિટિતો અભ્યાસ કરી પાસ થયા તેડીજ ગીને

[નવેમર
આ ઉમરે સસાગની યુતિવરસિટિમા અભ્યાસ કરી પાસ થવાનુ તમારી હિન્દુ કોમમા તો સુઠેલી એ મક્કર ફજઆતજ ગણાય છે

મુનષથી શત્રુને લા આપતા સુધી ટૂંકન માજ એ ત્રણે બેનપણીઓ વચ્ચે શત્રુના લાન સમઘી પુલકન ચર્ચાઓ થઇ હતી અને એકબીજાની વાત કેમ ઉપાડી લંબી એવો સપ પશુ તેઓએ કરી રાખેતો એટલે મુખ્ય મુદ્દા ઉપર આવતા સમરવતીએ દિનુને જગાય આપતી હોય તેમ કહ્યુ 'ભુલિસળી ચતુર અને શુદ્ધ હથધાથી નાવિક વિના એ મક્કર સફળ પીરાની મુન્નેસ થય છે "

'પશુ આપણી નાતુડેન માટે તો તેનો નાવિક શોધવાજ જવો પડે તેમ નથી " રાજ એ પોતાનો અભિપ્રાય આપતા કહેઠનું શરૂ ક્યુ

'કોણ ' મરરવતીએ અગળી બની સસાસ કયો

'મરેસશાંર વળા કોણ ' " રાજ એ પોતાનો અભિપ્રાય રાજા ભાદેરાજાગા મુન્નેસ અને એ ત્રણે જણીઓ શત્રુ તરફ નેષ રથા

શત્રુ પી મળીગતા વધતી જતી હતી પોતાને માટે સુરેસ વિના બીજી કાંઈપણ ગ્રેમતુ રથ ન સુઠિતમા નથી એમ તો તે સપૂર્ણ ગીને માનની હતી પરંતુ એ પીનાય અને ચલગાદમી ગાતી પ્રયત્ન લખને તે કશુન રાખે કે નિ તે વકાશીન હતું વળી જે મુરકેલી તેમના કુટુબમા નાની જણાની તેમજીજ મુરકેલી સુરેશના કુટુબો પશુ નકતર રપ કે એમ પશુ તે જાણતી હતી અપજાત સુરેસ અને તેમજીના સગીર માવ જીત દના પરંતુ મન અને આતરઆતમા તો એકજ

યએલા હના સુરેલા પણ નિશાળ દરમ્યાની રાત્રીને ચડાને અને શાવુ પણ સુરેશનેજ જોતી તેમ જાતા અત્યારી ધડી કુધી લખ સખથી એક પણ શાન્દ તેમો વચ્ચે ઉચ્ચારાએના નહેતો હવે આ ખડે પશુડીએતી વાતોના પગિ યુમે પોતાની શકા ને ખરીજ પડી ગય તે તેના જીવનસુખની અસાધ્યીજ સમાધતી યદ ગય એવો તેને ખાસ લાય દનો દિનુએ ઉપાડેથી વાતથીજ તે શકા અને લાય શક યએના, તે ઉતરેતર વધતા જતા તેણીના હંપમા અનેક તકો ઉઠાયા મારતા હતા

“જોડી તો દેરી નેછએ તેણી ગા પનેના ઉધો તો ક્યારના સતગન યાચુકયાં જે” સરસ્વતીએ વાતની સકળ જાગવતા કહેના માણુ ‘મા! સમાજ અને આપુજી તેમા સગતી આપી ગદે કે નવી એટલુજ મા! જોરાનુ”

રોજાને સરસ્વતીના છે’ના શબ્દથી બારે અગવળી થતી હોય તેમ જોલી “કમ એ ગને દિનુ નથી?”

“દિનુમા તો એક દગર નાતો ગાય ને” સરસ્વતીએ કહુ

દીનુ રોજા કળા દિનુ કોમકા નિશાળે રધારે સમજતી હતી એટલુજ નહી પગ ચાવુ અને સુરેન એકજ માનિના બ્રાહ્મણુ છે એમ પણ તે ગમ્યતી હતી એટલે જોલી, “પણ આ બંને તો બ્રાહ્મણુજ છે?” “જાણ યુમા વળી એક દગરથી પણ રધારે નાતો હ” સરસ્વતીએ જવાબ વાળ્યો, એટલે દીનુ નિચારમા પડી

“માઈ લોહી! આ તમારા દિનુએ તે એટલા બધા ક્યારે નવગ પડ્યા હશે જણીના

સખમામા પણ ન હોય તેટલા કમો બને તેટલી જાતો!” એટલુ બોલતાંજ રોજાએ પોતાનેજ હારે પોતાના બંને માને પા દળીની નળી ટાપનીઓ મારી રોજાના બોલ વામા ધણુ વ્યાજબીપણ હતું જાણ દિનુએના નવરાપણને બચાવ કરતી હોય તેમ સજ જોલી, “અમારા મકરાનુમા એટલુ બધુ તો નથી અમે પણ જીએ તો બ્રાહ્મણુ, ને વળી ઉચ્ચારા ઉચ્ચારુ જગનની પાવનમા અમાર કષ્ટ નિશાળ છે”

“તે હોયુ જોછએ” રોજાના મતન સરસ્વતીના શબ્દોથી થોડુ અનુમાદન મળત તેણીને બોલવાની દિગ્મત વધી

‘તમારામા કન્યાઓને લગન કયાં વિના તો ચાનેજ નહીં લાર આ સાકડી ગલીઓમા મનમાન્યુ જોડુ તે કયથી જાણાનુ હતું?” રોજા ઉત્તર શબ્દો બોલી નહી કે તુગત મારી અદર્શી આવી અને તેમની વાતો જાણવાની પરવા ન કરતી હોય તેમ જોલી ‘બાપુજીએ કહિયગાન્યુ છે કે, તમે પા બગીને મળીદળી દયા એટલ મને જરૂર ખગર આપશે કે હુ તમોને મળી જાઉં આદ દીરીન પણ તૈયાર છે સુરેશભાઈ આગ્યા કે નહી તે પાગુ પ્રહાણુ છે” આટલુ જોલી જરામની તાજ જોતી ઉભી

“તારે ગોરીબંડુન મને જરા એક જવાબ આપજો?” દીનુએ ગોરીને પૂછ્યુ, ગોરીએ જવાબ વાળ્યો “ખુશીથી”

“જુઓ તમે અને આ શાવુડેન, એકજ નાતના કે નહિ” દીનુએ સવાલ કર્યો એટલે ગોરીએ વચર દીરે જવાબ વાળ્યો કે “એકજ નાતના અને કાષ્ટ મનથી પણ ખરા” હવે મૂખ્ય સવાન અતડો નરી જણાય એમ માનતી દીનુએ બીજી સવાન કર્યા, “અને સુરેશભાઈ?”

‘તે પશુ અમારી જાનના’ પશુ—એટલું બેની આગળ બોલતું કે નહિ અને તે કમી સાબરતી તે રાતનો ચિતર આવના મોરી જતા અચાંપ પશુ દીનું વધારે સમગ્રવા માણતી હોય એમ તેણી ઈ પ્રાપ્તિ ઉપરથી જાણતા તે આગળ વધી ‘એજન વહેવાર’માં તે અમે બધા એક, પશુ દમણ પચીસેક વરસથી કન્યા વહેવારને માટે જતા તરફ પાયા કે એટલે અમારા તરફમારી સુરેશચર્ચા તરવાગાઓ પશુ અમારા તરફમા તેમને ન પરખ્યા હે’

‘હા ના’ મોરીના જવાબ કાઝળી દીનું આવેશમાળ જોશી ઉઠી, ‘આ લીસળી મદીના સરારી પ્રમાણે તે કાઝી માલવાનું છે? યદુ બહેન જેવા સદાર અને બાપુજી જેવા સરકરી પુર પશુ આજ સુદના મીલામા માલવાનું પસંદ કરે તે તો બિલકુલ અન્યથા મળ્યા’

‘વાર બાપુજીને કહે કે સુરેશચર્ચા દમણ આજ નાં, અમે પશુ તેમની રત્ન નેંધેએ છીએ તેમને અવશ્ય નમે તરે ખુશી ઈ પધારે અમારે ઉતાવળ નથી એજન યદુ બહેનના સ્વભાવનો વિદો લાખ અમાને મળવાને’ મોરીએ તે સમગ્રી જીવું અને અન્ય અને દીનુંએ હુ ત યદુને ઉપાડી અને બોલી ‘યદુબહેન સ્ત્રાન્યને આ જય આ તપાસાજ મીને મગમ છે તમને એ વત મગતી ન હોય તે સારસક કમી દેને આપડો શાં જુદા નથી’

યદુ વિચારમાં પડી તેણીને સર અન્યથાજ આ મર્યા કરખનની જાણતી હતી અને ને એટલે સુધી આગળ વધશે એમ તો તેણીને કદપનાજ નહોતી દીનું સાદસ કાઝી વધારે

પતું હેય એમ તેને જણાય પરંતુ તે તો પેનાના અતરના પ્રેમથીજ એટલું કહી રહી હતી એ ન્યય તેના અમાલ જુદા નેતો એટલે પ્રેમભાવની નજ થીજ દીનું તરફ નેતી તે જોતી—‘દીનુંબેન, અટલે સુધીની તમારી દીપ્ત તમને કવખનની નથી લાગતી? મોરીએ કહ્યું તેમ અમારી નાતિ રિવાજ અમાલે તો સુરેશને દુ તજ પડી ચકુ દસ્ય અમે હોમન કરવા જઈએ તો બાપુજી કે સુરેશના વડીને તેટલી હોમન ન કરી શકે અને પારો કે બાપુજી તો માજ આવર જંબુ દરના તૈયાર થાય પશુ નોંધા જાય અને મહેલ બા તેમા કહી પશુ સમતિ ન આપે કાલ્યુ કે તેમને તો “નાતેજ મરવાનું અને નાતેજ છવવાનું” રોજાન યદુની અટલી દસ સુધીની નતની નજાણ બિલકુલ ન મળી અને બોરી ‘સન ક તમા અરી સમતિ તો માજ વરના ઈજ, વાલીએએ તો તેમની છત્રને—અનુકૂળ થવનું બાપુજી તો કીક પશુ વળી બીજા બાપુજી અને ત્રીજ મંડુ એ બધાનો તો અધિકાર? ‘પધીધરી—આણી તણ તો ક્યા કરે મીમા મછલ’ એ તો અન્યથા પશુ સમજે તેરી કહેવન છે દીનુંએ રોજની દલીવને પડી રાખી કહ્યું અને તારી અને સુરેશચર્ચા બનેલી વખીસ બાંધે દુ બપુડ પાસે દા પડતીને જ જાણી પરંતુ ત્યાર પહેલા તમા બનેમાથી મહેલે ન ન ગમતું હોય, તો સાંકે સકે કરી દેતાનું અને તેજ કારણે જનું રજ કમના નહિ ના ‘સાંકેનસનેજ દાક કહેવન માનવામા આવને’ Silence is half Confession વળીને પશુ પેનાના કેમની વખીવાન બનાવ નથી

કરી શકતા એ બોલતા દીતુ મોટેથી હસી
અને તેમજ અનુકરણ રોજાનતથા સરવતીએ
પણ કહ્યું “પરંતુ શાતુ તો મૌન અને ગભી-
રજા રહી.”

“સુરેશ હજી પણ ન આવ્યો અને તેમની
સમતી તો દીતુ ક્યાગની બાણી ચુકી હતી
એટલે તેમની રાહ જોયા વિનાજ તેણી ઘરની
બહાર પડતા દરવાજામાં બેઠી, મોટેથી બોલી
“ઝોરીબહેન” “ઓ ઝોરીબહેન” બાપુજીને
કહો તો અમારે જવાની તમારી છે” તમારા
બોલાવ્યા પછેનાજ હું આવતો હતો.” ધન્ય-
વદ્ધે શાતુના ઉમમા પગ મૂકતા કહ્યું, બધી
છોકરીઓ બધી મધ અને તેમની ગર્દહને
ધન્યવદ્ધ તરફ નમી

ધન્યવદ્ધ આશિર્વાદમય હાથે સૌને બેસ
વાની ઇલા ત કરી અને પોતે બાળુની ઇંઝી
ચેર ઉપર બેસનાજ બોલવાની શરૂઆત કરી
“મારી શત્રુ પાસ થવાનો ખરો યશ તો
તમો બહેનોનેજ ઘટે છે તેણીની તરફની તમારી
લાગણીઓ હું નજરે નજી રાડયો છું શત્રુ
પણ હરવખત તેજ વાત કરે છે” કદાચે પણ
જવાબ તો આપોજ બેઠાએ એટલે દીતુ
બોલી “બાપુજી ખરેખરે નજી તો અ પનેજ
ઘટે કેમકે નાનગતને કે કુટુંબીઓને નહીં
ગણકારતા આપે તેણીને એટલી હદ સુધી
કેળવણી સવામા ઉત્તેજન આપ્યું આપની
પાસે તે અમારી જે પ્રશસ્તિ કરે છે, કગતી
હોય તેના, કરતો, સદગુણો, આપનો ઉપકાર
અમારી પાસે તો વાર વાર પ્રદર્શિત કરે છે
અમે વિદ્યાર્થીઓમાં તો ખરો યશ ને કોઈને
હવે તો તે મુરેશલાઈનેજ ઘટે છે તેમણે ને
શત્રુબહેનને દીર્ઘ, પ્રેત્સદન અને વિદ્યાની

મદદ ખતવી ન કરી હોત તો શાત્રુબહેન
એટલી હદ સુધી આગળ નજી વધી શકત”
તેણે બેનપણીઓ બાપુજીના મોઢામાંથી સુરેશ
સબધી શુ ઉઠેગારો નીકળે છે તે બાણુવા
ધન્યવદ્ધ તરફ નજી મારી રહી શત્રુ વધારે
ગંભીર બની

“સુરેશ, ભયો લાગણીવાળો અને સરકારી
સુવક છે મને તે પોતાના પિતાતત્વ માને છે
અને હું તેને પૂરતી અધીક ચાહુ છું શાત્રુ
તરફની તેની લાગણી વ્યવપણીજ એવી ને
એવી છે” ધન્યવદ્ધે તેણીતોળીને જવાબ
આપ્યો અને સુરેશ હજી સુધી પણ કેમ નહિ
આવ્યો હોય તે વિચાર આવતા આગળ બોલ્યા
“પણ તે પ્રશ્નથી બચાવવા આવી શકયો નથી
એ તો તકન નવાઈનીજ વાત” તમેને બધાને
હવે વખત થતો દરો માટે હું બહાર જઈ
ચાહરીશન મોઢતુ છું” તમે બહેનોને મારી
પાસ લનામણ છે કે તાત્રુ મરેજમાંથી છુટી
થઈ પરંતુ તમારે તો તેણીને તમારા સદવા
સનો લાભ અનારનનાર આધ્યાજ કરવાનો મને
તો જેવી શત્રુ તેવાજ તમે” આટલું બોલી
ધન્યવદ્ધ ધગમા જવા તમારે થયા થયા
જણાયા પરંતુ દીતુને તો હજી આપુ રાખે
પણ અત્યારેજ પુર કરવતુ હજી એટલે તુરતજ
બોલી “સદવાસ તો અમે કદી નથી છોડવાના
પરંતુ અમારો સદવાસ પણ હવે ક્યા સુધી
હવે તો તેમના જીવનનો ખરો સદવાસ આપેજ
પુગે પાડવાનો રજો કેળવણી આપવા કરના
તે આમનમા આપની ઉપકારકતા, હૃદય અને
વિવેક બધાની જરૂર છે” દીતુના આ શબ્દો
શત્રુને જહુ તો નજી ગમ્યા પરંતુ પોતા તર
ફની તેણીની લાગણીને વિચાર કરતા તેણીના

મલબારમાં ઇસ્લામ

જ્ઞાન માટે બકીની સાદચ

[રાજેશ્વર જ્ઞાન મુખ્યમંત્રી બાદશાહના રાજ્ય અને સમરેલિ સ હર મા કૅપ
મુખ્યમંત્રી અને મલબારને લઈને અરજી કિતાબ 'સુલ્હન મુલકીન' ના ખીન પ્રકાશન બાબત]

મલબાર અને પ્રસાદબેલી એક જમાનાનું
કેટલાક સમયથી કેટલાકને માન્ય આપ્યા હતા *
આ શહેર મલબારનું પાટનગર હતું અને આજ
રથને રાજા પણ રહેતા હતા આ નુકે એ
મોટી નીકામ બેસીને પોતાના પરિવાર સાથે
મનબારમાં આવ્યા અને અહિંના ગઝ પાસે
વસતા કરાને માટે જમીનો, મકાનો અને
બાગોની માગણી કરી અને આ દેશને પોતાનું
વન બનાવ્યું

એના બાગ સમય પડી મુઘલમ પ્રકારની
એક જમાનાનું આ શહેરમાં આવી પહોંચી
આ લોકો સિનેન હજરત આદમ (અનં)ના

* આ પ્રાચીન વિવાદ છે કે હંમનના બાદ-
શાહ કેમુસન બ્યારે ચુદીએને ઇરાનમાંથી કાઢી
નૂકયા ત્યાં તે ઇરાની અખાતને માં મનબારમાં
અલીને કોવીનમાં વની બધા રોકેટ કોરેટ-
(Forster) એક પોટુ ડી પ્રસાદ ઉપરેલેસ ડી
Pochan (કોવીનના ચુદીએના બનાવથી લખ્ય
કે કે ન ૩૬૧ની વનસ ચુદીએનું એક
લેખ જેમાં આન આઠ દરાર માલસે હતા ગ્રે
દનના ટાપુ (Mogoreva) ની રવાના થઈને મનબા ની
ત્યાં કાંઈ બાવી લાગ્યા અને ૨૨૨ કોવીનમાં
વની બધા

સામાન્ય માન્યતા એવી છે કે મલબારમાં પ્રસાદ
ધમ સેન્ટ થોમસ (St Thomas)ના પ્રજારથી
પ્રસાર્યો છે એ સિવાય શિરિયાના નસરાની (જે
નમ્બૂરી ચર્ચના અનુયાયી હતા) અધ્યક્ષીએ અને
કાનિયાથી આવીને મનબારમાં આના થઈ ગયા હતા

કદમ ડી ડિવારત મો જતા હતા રાગને બ્યાર
એમના અર્થનાની બ્યાર થઇ તે એમને પોતાની
પાસે બોલાવ્યા અને તેમનાથી દર ત વેમને
ઇરાનમાં (સન) ડી હા ત પછી આજ જમા એ
તમા એ નુકે પુ પ પછી હતા તેમને નખીએ
કરી, (સન)ના હાલત, હોને ઇસ્લામની
રકામત અને મુઘલિજા ઉકેલ કમરની કેશી
બધાન કરી બ્યાર રાગએ આ બધી લામી
સાબળી તે પેગબરે ઇસ્લામ (સન)ની સાચ
નાની રવીકાર કરી થીધા તેના દિનમ નખીએ
અરમ (સન)ની વમદબળત રધાપીન થઇ મધ
અને તેને સાચા દિને ઇરાનમાં કબૂલ કર્યા *

* વિદ્વાન લેખક ઇસ્લામ રિવાજનાર રાગનું
નામ લખ્યું નથી, પરંતુ ઈન્ડીઆ બોર્ડરના પુરત-
કાલમાં બ્યારની બારાના બે પત્રપત્રો (સોપનો)
રમયના છે જે સુલ્હન મુલકીનથી મહેલામાં
લખાયના છે. એમાં રામના ઇરાન રિવાજનાર
અને મનબા મા આપીને મુમવામનેના વસવાત
ચર્ચ કર્યું છે આ મે ગોપા ચામથી એકમા
રાગનું નામ મુલકીની ફરમાલ અં બીતમા
મકરવની ફરમાન લખેલું છે 'શકરવની' સર્ફત
બધાના નખ નકરવનીનું બ્યારની અપત્રત છે
એને અર્થ થાન છે રાત બધા મદલાન અને
એને તામિર માનવાસ એક સામાન્ય લગ પ્રમાણે
૦૦૬ રાજ્યકર્તા મહિ વાપર છે વિદ્વાનોએ તામિય
અને મનવામ બધારનું સાધનોથી મેલ દિને
સુસવામન વધારા રાગનું નામ મેરામન પેરમવ
(Cheroman Perumal) હોયું છે મેરામનના
બધા છે મેરા વમને રાગ 'ફરમા' અને 'ફર-
મા' મેરામના બધેલા અ બી તામિ છે

ગામને યુકરા (ફજીરો-સતો)ને કચ્છ કે જ્યારે તમે કદમ મુખારકની જિવારતથી પાછા ફરો, ત્યારે નખીએ અકરમ (અનન)ની જિવારન માટે હું પશુ તમારી સાથે આવીશ અને તેણે તાકીન કરી કે આ વાત મલબારમા ફાઈની આગળ પાથુ કરવો નહિ યુકગા જ્યારે સિનેા નથી પાછા આગ્યા ત્યારે રાગ્નએ જદ પુરખને એક નોકાનેા જદોજરન કન્યા માટે ફરમાઈન કરી કે રાગ્ન અને તેના સાથીઓ તકનીક વગર સફર કરી શકે બદર ઉપર ધાણાએ પરદેશી વેપારીઓની નોકાઓ લાગરેલી હતી એક નોકાનાળા સાથે બદોજરત થઇ ગયો ગામએ જ્યારે પ્રનાસની તૈયારી કરી તો ત્યારે પોતાના કુટુંબીઓ અને રાજ્યના પ્રધાનેાને જોલાસીને કહ્યું કે હું પ્રભુ પ્રાર્થનામા તલ્લીન થવા છન્યું છું, જેથી એક અરવારિયા સુધી કોઇને પશુ મળી શકીશ નહિ એ પછી રાગ્નનેા જદોજરત જુલુ જુલુ માણસોને સપ્રદ કર્યો અને દરેકને નામે આપ્યા લખી આપી કે જેથી એક યીગ્નની સત્તામા કોઈ વાધો ઉઠાવે નહિ મલબાર વાસીઓમા આ બનાવ આવીજ રીતે પ્રખ્યાત છે રાગ્નની અમલદારી ઉત્તરમા કન્નરકોટથી શરૂ થઇને દક્ષિણમા કમદરી સુધી પ્રસરેલી હતી

એ પછી રાગ્ન યુકગા સાથે નોકામા સવાર થઇ ગયો નોકા પહેલા કન્નરિનામા પગેલી પ્રનાસીઓએ આ રથજે એક રત વિનાની, પછી અદિ થો હરમકનન પહોંચ્યા, અદિ ત્રણ દિવસ રજા પછી અદિ થી રનાના થઇને શહેરમા ઉતર્યા અદિ લાખ્યા સમય સુધી મુકામ કર્યો એક ટોળું પોતાના મિત્રોનુ જોયું કચ્છ આ સૌએ ઇગરો કર્યો કે મલબાર જવુ અને ઇત્યામનેા અચાર કરવો છળાદ

માટે મરિજદો બધવી આગ અનગામા રાગ્ન ખીમાર પડી ગયો તેને જિન્દગીની કાંઇ આશા રહી નહિ, હારે તેણે પોતાના સાથીઓને વસીયત કરી કે દિન્દુરવાનના પ્રવાસ મારે અગ્ન રહે આ યોદ્ધા ગામના સાથી હતા સરફ મિન માલિક, એમના બાઇ માલિક મિન દીનાર, અને એમના ભત્રીજા માલિક મિન હખીમ મિન માલિક, વી એમણે રાગ્નને કહ્યું કે અમે તો ન તમારા દેશને જાણીએ છીએ અને ન તો તે ડી સરદારોથી વામિક્ છીએ અમે આ ઇન્દો માત્ર તમે સાથે હોવાને લીધેજ કથો હતો ગામએ એમના કહ્યા ઉપર ધણી વાર સુધી રિચર કર્યો અને તેમને મલબારી બાળકમા એક પત્ર લખી આપ્યો જેમા તેણે પોતાના સમારનેલીઓ અને રાજ્યકર્મચારીઓના પત્રા બતાવ્યા અને શિખામણ આપી કે કદન કયોગ, દરમતન, કન્દર્ગીના અથવા કાલમમા ઉતરે એવું પણ કહ્યું કે મલબારમા કોઇને પણ માગ ખીમાર થવા અને મરવાનેા બાવા કહેવો નહિ છેન્ટે રાગ્ન મરણ પામ્યો એના બે વર્ષ પછી રાન્ક મિન માલિક, માલિક મિન દીનાર, માલિક મિન હખીમ અને એમની પત્ની કમરિવદ તથા બધેા પરિનાર મનબાગ તરફ ન્નાના થયો જ્યારે કદન કયોરમા પહોંચ્યા ત્યારે રાગ્નનો પત્ર લાના અધિકારીને આપ્યો તેણે પત્ર વાંચ્યો અને લખના મુજબ અમલ કર્યો એ યોદ્ધાને જમીનો અને બાગો આપ્યા માલિક મિન દીનાર અને તેમના ભત્રીજા માલિક મિન હખીમે કદન કયોરમા વસનાટ કર્યો અને ત્યાં એક મરિજદ બધાની એના કેટલાક સમય પછી માલિક મિન હખીમ પોતાની પત્નિ બાળકો અને માલમતા સથે

અમને કોલમ તરફ રવાના થયો ત્યાં એક મસ્જિદ બધી પોતાની પત્નિ અને બાળકોને આ રથને ચૂક્યા આદિથી હથેલી માગવી મથો આદિ પણ એક મસ્જિદ બધારી આદિથી નીકળીને ગાકનૂર અને કન્ઝરકોટ સુધીના અનાસ કથો આ સ્થળોએ પણ મસ્જિદો ચણી એ પછી હાતી મારાનીમા પાડી ર્થો આ જગ્યાએ તથા મહીના મુમય કથો પછી શાલ્વાત, જરફતન અને દરફતન તરફ આવી ગયો ત્યાં પણ મસ્જિદો બધારી કેટલાક દિવસો સુધી આ શહેરોમા સફર કરતો પછી કહન કસોરમા પાડો આ પો પોતાના કાકા માલિક બિન દોનારને સાથે લઈને આ મસ્જિદો તપાસી અને ફરક મસ્જિદમા નમાઝ પઢી *

* માલિક બિન હળીમ અને માલિક બિન દોનાર ને સ્થળોએ મસ્જિદો બધારી હતી તે સ્થળો કયા આવેલાં હતાં અને હાલમા કયા નામે ઓળખાય છે, તે નીચે મુજબ છે -

(૧) કંદેહાન કંદેહાન - અત્યંત સમયમા જેને કહવાનુર કહો છે અત્યંતની પાસે મલખારના દક્ષિણ બાજમા ર્થો કાઠે આવેલું છે ધણુજાં ડાબીન સ્થળ છે બવરીમૂરો રોડરમા નમે જેનું વણુંન ક્યું છે રોડમા અને અરબ વેપારીઓ આ તાં અમાનામા એજ રોડેમા આવતા હતા

(૨) કોલમ - જેનું વર્ણન રશીદુદ્દીન, અનુવ ફિઝ અને ઈબને બટ્ટાએ પણ ક્યું છે મલખારની સરહદનું છેલ્લું સ્થળ છે સુલેમાન તખ્તિર અને અનુજે - હરાલીના સમયમા જેને મદમ મરી કહેતા હતા

(૩) હુયસી મારાની - અનુવ ફિઝે જેને રાસાની લખ્યું છે રશીદુદ્દીને મલખાર અને ફરસીના વચ્ચે જેનું વણુંન ક્યું છે

(૪) જરફતન - ઈબને બટ્ટાએ જેનું વર્ણન

પછી કહન કસોરમા બંને પાછા આવી અત્યંત તપાસાતો શુક્ર ક્યો છે દીને ફુલા મનો એના દેશમા પ્રચાર મથો, જે કુક અને બધાકારી બંધૂર હોને પછી બિઝ મિન દોનાર અને માલિક બિન દોનાર કંદેહાન કસોરથી નીકળ્યા મિત્રો અને ગેરકોતિ સાથે લઈને કોલમ તરફ રવાના થયા આ શહેરમા આવીને વસ્યાદ ર્થો લાગા સમય પછી માલિક બિન દોનાર, માલિક બિન હળીમ અને તેમના કેટલાક સાથીઓ શહેર તરફ રવાના થયા ત્યાં પહેલોને મહંમ મહાસનના મકાનની ઝિનાલત કરી એ પછી માલિક બિન દોનાર મુગતાન તરફ રવાના થયા અને તે મહિયમજાન અનુ પામ્યા માલિક બિન હળીમ મલખારમા પાછા

ક્યું છે દોનારો જેનું અત્યંત તથા ફરસીન હવે જેઝીબરમા લખ્યું છે કે સંપાદર પાસે આખા હવે

(૫) દહફતન - ઈબને બટ્ટાએ જેનું વણુંન ક્યું છે જેઝીબરમા લખ્યું છે કે આ જામ દેહાનની પાસે વસેલું હવે

(૬) કંદેહીનાલુ - જેનું વર્ણન અનુવ ફિઝ અને રશીદુદ્દીને ક્યું છે અનુવ ફિઝના અમાનામા આદિઆ ચૂકરી કપોટા આખા હવે કાંકીકોતો દીનલે બપૂની પાસે ર્થો દીનારે વસેલું હવે વતમાન સમયમા જેને આલ્યામ કહેવામા આવે છે

(૭) બાકનુ - અનુવ હમરી નામે અબુકે આક સમસાનીએ જેનું વણુંન ક્યું છે ર્થો દીનારની વરતી છે હાલમા જે બંકોર નામે જે ઓળખાય છે

(૮) મ જરોર - મ જરોર - જેનું વર્ણન અનુવ હમરી અનુવ ફિઝ અને બીન બોળવેતા એએ પણ ક્યું છે મલખારનું મશહર રોડેર છે ઉત્તર ભાગમા ર્થો દીનાર આખા છે ચાલુ અમા આખા મંજીલ નામે ઓળખાન છે

કર્ષા કાલમમા પોતાના કેટલાક પુત્રોને રહેણા દીધા અને પતિને સાથે લઇને કદન કોરમા આવી વસી ગયા આજ રથગે એમની અને એમના પતિની વખત થઇ આ છે દુઃક વર્ણન મનગારમા ધરલામ પ્રચારુ

આ બાબતની તારીખ નક્કી કરની અમારે માટે કઠીન છે મહેટે લગે બનના જોગ છે કે આ બાબત હિજરતે નમીતના બમો વર્ષ પછીનો હોય પરંતુ મનગારના મુસનમાનોને સ્વા મશ- હર છે કે જે રાજ્યએ ધરનામ સ્વિકાર્યા હોતો તે હજાર નમીએ અકરમ (સન૦)નો સમકલ- લીન હોતો જ્યારે એક રાને આદના બે દુઃક થતા જોયા, ત્યારે તે હ૦ મચ્ચુ નાહ (સન૦)ની મુનાકાતનો લાભ લેતા મહાના પ્રવાસે ની જી પડ્યો રાજ્ય અને તેના સાથીઓ મનગા-થી નીકળીને શહેરમા પહોંચ્યા અદિ રાજ્ય મરણ પામ્યો આ જમાનામા મરાહર છે કે આ રાજ્યની કષ્ટ શહેરમા નહિ બલકે ગદારમા છે, અહિના લોકો એન સામરીની કષ્ટ કહે છે અને તે ત્યાના અમ અને ખાસ લોકોની ગંધારગા છે *

રાજા અને પ થવાનો બનાવ, મલગર- ના મુસનમાન અને મિન મુરિનમો બનેમા

* ઝડૂક — આ ગથ શહેરના પ્રદેશમા હિન્દી મહાસાગરના કિનારા પર છે (મુસજિમુલ બહાન ૧૯૬૬) મોનાનોની કેટલીક મહાલમ કિતામો ઉપરથી જાણ છે કે રાજ્યની કષ્ટ ઝડૂકમા કે કષ્ટ ઉપર મિના લેખ ૮, તેમા એ રાવત નામ અખ- હમાન સામરી છે તે મનગારથી રવાના થઇને હિ સ ૨૧૨ મા જરબગ્તાનના કિનારા પર પહોંચ્યા અને એના ચાર વર્ષ પછી હિ સ ૨૧૬ મા મરણ પામ્યો આ આધારે એના મિત્રો એની વજાતના બે વધ પછી હિ સ ૨૧૮ મા મનગારની હદમા દાખલ થયા

મખ્યાન છે અને હતકથા રૂપે પ્રચીત છે પરંતુ મિન મુરિનમોની માન્યતા છે કે રાજ્ય આકારા ઉપર ચઢી ગયો છે અને આશા તાજે છે કે મુકર્ફર સમયે નીચે ઉતરશે એના નીચે ઉતરનાની એ લોકોએ એક જગ્યા ઠેરવી મૂકી છે અને ત્યાં એક ઘણો મોટો હોઝ બનાવ્યો છે એક મુકર્ફર રાત આ રથગે રાજ્ય પ્રગટ થવાની રાહ જોવામા આવે છે

આ વાત પણ મખ્યાત છે કે રાજ્યએ રવાનગી પહેના પોતાના સરદારમા રાજ્યની વહેચણી કરી દીધી હતી પણ એનો એક સરદાર જેનું નામ સામરી (એમરીન) હતું, વડેચણી વખતે મૌમુદ ન હતો પાઠગથી જ્યારે હાજર થયો ત્યારે રાજ્યએ પોતાની તલ્વાર તેને હાથને કરી અને મૌમુદે એના બળ વડે જેટના બની શકે તેટલા પ્રદેશ ઉાર કબજે કરી રૂપે થોડા સમય પછી આ સરદારે કાલી કટ ઉપર કબજે કરી લીધો મુસનમાનોએ આ ગથો વસવટ કર્યો, જુની જુની જગ્યા- એના વેપારી અને કારીગરો પણ અનીને અહિ વસી ગયા બાબતની ખૂબ પ્રગતિ થઇ છે અને આ રથગ એક મહાન શંકર બની ગયું અને એને લીધે મલગા-મા સામરી (એમરીન) ની સામ્ય ઘણી વધી ગઇ

મનગારના બવાય વતનીઓ કાદિર હના એમનામા કેટલાક શક્તિશાળી અને કેટલાક નિર્મ હના બળમા માણસો પોતાની તાકતથી નિર્મળ લોકોની માત્રમતા ઝુપી લેતા હતા અહિ જે રાજ્યપન્નાઓ હતા તેઓમાથી કેટ લોકોની સત્તા એક મનખથી પણ વધુ ન હતી કેટલાકને સ્વા એકસો અથવા એનાથી પણ ઓછા સૈન્યો તોફર હતા કેટલાક મોટા રાજ્યવર્ત્તાઓને ત્યાં બસો, ગણસો, ચારસો,

આવશે તેમને ચોકીદારો તમારી પાસે પહોંચવા નહિ દે આ દરતૂર તો ધરાની શહેનશાહોના હતો-શુ ? તમે તેનું અનુકરણ કરવા ચાહો છો ? શું તમને હજરત મુહમ્મદ (સં.)ની ધેરડી પસંદ નથી ? શું તમને ખબર નથી કે ખિરાનના શાહો ને મહેનોની ભવ્યતાથી પં. બ્રહ્મ કરવામાં આવ્યા અને હજરત મુહમ્મદ (સં.)ની કાગી ઝૂંપડીવાળાઓને અરોબીની ભગવાન બક્ષાતમાં આવી એટલા માટે તમને જોઈએ કે આ દર ન (સં.)નું અનુકરણ કરો કારણ કે એમાં તમારું આ યોગ અને પગ લોકો હીત સમાજોહુ છે એ મુહમ્મદ બિન મસનમાહને તમારી ચોખ્ખ સળગાડી દેવાનો હુકમ આપ્યો છે જેથી લોકો કેઈના પણ અટકાવ્યા વગર, વગર ખટકે તમારી પાસે સીધા આવી શકે અને જે કંઈ કહેવું હોય તે તમને ખુશીની સાથે કહી શકે તમારા માટે ફક્ત બે રૂમો કારી છે એક રહેવા માટે અને બીજી બેતુન માલતા માટે બધારે હજરત મુહમ્મદ બિન મસનમાહ

(રહીં) કુદ્રમાં પહોંચ્યા ત્યારે હજરત સઅદ (રહીં) ધરમાં હાજર ન હતા અને હજરત મુહમ્મદ (રહીં) ત્યાં પહોંચ્યાની સાથે જ ચોખ્ખને સળગાડી મૂકી

પરંતુ એક રિવાયત છે કે હજરત સઅદ (રહીં) ધરમાં હાજર હતા અને હજરત મુહમ્મદ (રહીં) એ તેમને બહાર બોલાવીને હજરત ઉમર (રહીં) નો કાગળ સુપરત કરેલ. હજરત સઅદ (રહીં)એ તે કાગળને અદનના સહિત સ્વીકારીને ચોને ખુ- ચોખ્ખને સળગાડી દીધી અને તે પછી હજરત મુહમ્મદ (રહીં)ને અદર લઈ જઈ ખાતરદારી કરી

હજરત મુહમ્મદ (રહીં)ને હજરત ઉમર (રહીં)એ સાંપેતુ કાર્ય પૂરે થવાથી તેઓ પાછા જઈ હજરત ઉમર (રહીં)ની ખિદમતમાં અરજ કરી કે “હજરત સઅદ (રહીં)એ આપના હુકમની ટુર્ તામીન કરી અને જરા પણ હા-કે-ના ન કહી” એ સામગી હજરત ઉમર (રહીં) ધણીજ ખુશી થયા અને ખુદાના શુ રાના અદા કર્યા

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“બેકાર” ફત ખુસકો

૧ જુગી આખે નવા તમારા કી રા. ૧૧	૨ કલમ આયુક કી રા. ૧૧
૩ અકકલના ઇન્તરદાર કી રા. ૧૧	૪ હુ રાજ હોઉ તો કી રા. ૨
૫ રમતા રામ કી રા. ૨	૬ સનમની ચોધમા કી રા. ૨૧
૭ અછલના ખા (કી રા. ૨૧)	

૮ ખ જુક

ધી રહેર સ્ટોર્મ ટાવર શેક, સૂરત

કારવાં

ઓલાદ-મુસ્લિમ બાળકોમાં લોકપ્રિય થઇ પડેના બાળમાસિકનો ઇદ-અક અમને રિવ્યુ અર્થે મળ્યો છે મુસ્લિમ બાળપ્રેમી પહેલુ અને એકલુ માસિક હોનાનું માન 'ઓલાદ' આગી ગયું છે, એટલુજ નહિ પણ બાળપ્રિય થવાનું લાગ્યું પણ પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે આ ખાસ અક ૬૬ પાનાનું વાચન પૂર પાડે છે એમાં મુસ્લિમ અગ્રેસરોના જીવન ચરિત્રો ઉપરાંત નસીહતભરી વાર્તાઓ અને બાળ કવિતાઓ પણ છે 'ઓલાદ' ૭૮ વધુ ઉન્નતિ કરે એવી દુઆ સંદિત, મુસ્લિમોને આ તેમના એકલાજ બાળ માસિકના ઉત્તેજ નાની અપીન કરીએ છીએ વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૨-૦-૦ 'ઓલાદ' ઓપ્રીસ બુકમા મરિજ પાસે, ૧૪૫૨૮

“ધી કેસન્ટ”-ધી રૂરત મુસ્લિમ રડુડ ન્ટસ ફેરેશન તરફથી પ્રગટ થતા ‘ધી કેસન્ટ’ નો ખીજો ૬૬ અક અમને રિવ્યુ અર્થે મળ્યો છે નાનકડી શરૂઆતથી પ્રગતિ કરી રહેલા આ સાહસને મુસ્લિમો તરફના ઉત્તેજનની ખાસ જરૂર છે એની બધી આવક મુસ્લિમ નિધા યંત્રિઓને મદદ કરવામાં લપગ્ય છે અને તેથી એના ઉત્તેજનની ઝરત દેખીતીજ છે અગ્રેજ, ગુજરાતી તથા ઉર્દૂના આજના તથા આનતી કાલના ઉગતા વેપકાના પ્રસંગનીય પ્રયાસો આ અકના અગ્રમસ પુર્ણ વેબોમાં દેખાઇ આવે છે એના તત્તી જાં એમ વાય હારથા ‘અજગી થી’ કારનાના વાચક સાગી ગીતે પરિ ચિત છે અગ્રેજ વિભાગ માટે જાં બી એફ એડુસ, ગુજરાતી વિભાગ માટે જાં યુરુફ દ્રેજુ નાલાઇ ‘એબુદ’ તથા ઉર્દૂ વિભાગ માટે જાં મહમુદમીયા કાગઝી જવાબગાર છે અને એમણે ફેરેશનની આ કેમિશને અપનાવી ને ॥ મુસ્લિમોને અપીન કરીએ છીએ કિ ૭ આના

‘ઉમ્મીદ’-ધી અગ્રે કલમ સુ ત તરફની ઉમ્મીદ’ નામનું ત્રીમાસિક જનરો ઉમ્મીદ સાથે બહાર મડ્યું છે આ ત્રીમાસિક બે ભાગોમાં ૭ પાડ્યું છે દાઉદી બહેના લાઇઓએ આ પ્રયાસને સફળતા અપાવવી જોઇએ ઉમ્મીદ’ના સચાનકો પોતાની ઉમ્મીદ પૂરી કરે એવી અમે ઉમ્મીદ રાખીએ છીએ ધી અગ્રે કલમ, રૂરના સરનામેથી મળી શકે છે

“દીન”-૬૬ પ્રસંગે અમારા અહમદાબાદી સહચરે ખાસ અક બહાર પાડ્યો છે મુસ્લિમ અહમદાબાદી રાજમગલુમાં ‘દીન’એ અમ લાગ લગવ્યો છે તેના ખાસ અકને આવકાર આપતા અમને આનંદ થાય છે આ અકમાં ઇતિહાસિક સામગ્રીઓ પીરસે છે અને ૧૫૫ સાથે વાચન પૂર પાડે છે

“નિઝામ”-લાઇ નિઝમુદ્દીન ટુરેશીના તત્તીપદ હાજી પ્રગટ થતા ‘નિઝામ’ માસિકનો ૬૬ અક પણ ‘દીન’ની જેમ ઇતિહાસિક સામગ્રીઓ પીરસે છે આ ઉપરાંત ઉર્દૂ નઝમે પણ આપવામાં આવી છે ‘દીન’ના નિઝામ માટે તથા ‘નિઝામ’ના દીન (રસતા) પર સફળતા મળવા માટે જનાગ નિઝમુદ્દીન સાંને અભિનંદન !

“શહે નઝાત”-ઈરના અસરી પોગળ પથીઓના આ સાહસે ૫૧ મી લસત પૂરી કરી છે અને એ પ્રસંગ પર ૬૬ અક બહાર પાડ્યો છે આ અક પણ ઇતિહાસિક લેખોથી લરપર છે “પૂનજ આમ્મીક, તનાજ રગમા” આવતા અક પ્રગટ રવાની અભિનાયા તત્તી સાં સેની રહ્યા છે એ આશાઓ ફગે એડુ અમે ઇઝીએ છીએ

—આરેફ બી એ

સુધ્ધ (૪)

ગીરગમ પોસ્ટ તા ૨૦-૮-૩૬
તમારી પત્ર અને પુસ્તક મળ્યું અરશી
ચાલીસ વર્ષ પહેલે પર્શિયન પ્રોસોડી
with Figures of Speech નામનું એક
નાનું પુસ્તક લખેલું, એવું યાદી ઉપર તમારું
પુસ્તક લખાયું છે તે અંગ્રેજીમાં છે તમારું
પુસ્તક ગાલીમાં છે એટલે કેરું અને ગુજરાતીમાં
આપા પુસ્તક પી બાંધી પછી જરૂર હતી ગુજર
રાતના બે અપ્રમથન સાથે ગાલીમાંથી ગીરગમ
સાથે પિરે ગાને પહેલું એમની હેરા પસંદગી
છાલ ઉપરાંત ગાલીમાં ગીરગમ સાથે મારાના નામ
પુસ્તક સિવાય બીજું કંઈ બનાવી શકે તે નહિ
મતનમાં કે કાસી પીંગળાસાથે સમયે નાણુમાં પી
ગુજરાતીમાં છે ઉલ્લા છે પછી તે પછી પાના
માં છે લખા પુસ્તક ન હતું તે બેડ તમારા
પુસ્તક પછી પાડી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી
પીંગળા સાથે એકે મગનાપણું કે તમારા નામ
વળી પી કંઈ જરૂર ન હતી તમે ઉલ્લા ઉપરથી એ
બંને છાપેલું પિંગળા સાથે પાના ૪૫૪ ૪૫૫
મળેલું આવે છે અને ૪૫૫ પાના ફેર હોય
છે એ બં. સારી રીતે બતાવી આપી તમારા
પ્રશ્નસર્વી કૃપા ને ઉપગોચીના વધારી છે
આપણા લાનના ગુજરાતી સાર્વજનિક તો
તમારા પ્રશ્નસર્વો ઉત્તર છે એવી જાણીતી
બીજી પુસ્તક ગાલી નાણુ નથી
હી બં. કૃષ્ણલાલ ગોહાલલાલ એવેરી
(એમ બં. એમ. એમ બં)

ગીરગમ પોસ્ટ તા ૨૦-૮-૩૬

અને

સાહેબને કવિ બનાવનાર
ફેર આર એક જ પુસ્તક છે
અરશી પિંગળા સર્વ ગુજરાતીમાં
“આર,” સાહેબ ફેર

‘સાહેબ’ કા ૧-

લગ પહેલા - અરશી પિંગળા, ૭૬ પાના, ૭૬ પાના

સરખ સમગ્રી, અરશી સરખ
પિંગળા મિલન, કા, પહેલાની
ગી, પહેલાની

લગ બીજામાં મસ (કાર્મિક) ગાના (દલી) પદ
માર કલાદી ગુજરાત અને સમગ્રી
કૃષિત લે આના, પહેલા એક વીધીય
(પિરે અર્થ સાર્વ)

પ્રશ્નકર્તા ‘સાર્વજનિક કાર્મિક’, ગુજરાત
કૃષિત -

ધા ગોદર રોડર્સ ટાવર રોડ, સુરત

અમદાવાદ તા ૨૦-૮-૩૬

તમે મોકલેલા સામગ્રીના બે પુસ્તકનું શુક્ર પોસ્ટ
નોડ પુ છે તે મળ્યું છે
કાસી અરશી પિંગળા
ગુજરાતીમાં ઉલ્લાસના આ તમારા પ્રશ્નનું છે તે જોઈ
દે પછી પુલ થશે, તમારા એ પ્રશ્નને સ પછી
સંગત લ-કુ પ

(દી. બં.) કૃષ્ણલાલ ગોહાલલાલ એવેરી

(દી. એ)

આ સાથેની વધી આપકારવાદ છે અરશી

પરિધન ૭૬ રચનાના રજૂઆતમાં ઉલ્લાસ
અને હી ન રજૂઆત એવેરીના પુસ્તકો દરમ્યા
પ છે અને રજૂઆતમાં પુસ્તકો સાથે
સાદે સરખ પછી નથી અરશી પહેલાની ૭૬
રચનાની સાથે અરશી પહેલાની એ પિંગળા
ઉત્તર મ સાથે છે ગુજરાતી પહેલાની ગાલી,
આપણા ૭૬ નાથ સરખા પી કૃષિત પાદ રજી
તમા નમૂના આપી ગેર પિંગળાને સળ બા-
લો છે અરશી પરિધન પદ રચના સળ પી
કેલાસ પોદ આગે મળે છે તે આ પહેલાની
કાલી દર પછી એક આગે વધે છે
પ્રશ્નકર્તા ૨૦ ત્રિવેદી.

૪ ૧૦-૩૬

પ્રોફેસર ઓફ એંગ્લિશ

& Gujarati

M T B College Surat

નમસ્તે પુસ્તક દે ઉત્તર વધી મળે
પુ અરશી અને ગુજરાતી પિંગળા પી સમગ્ર
તમે બં. સામગ્રીમાં આપી છે પુસ્તક પદ-
ચાનાના અનુસાર પાદ ઉપરથી મળે છે
તે પાદમાં છે પછી એ પુસ્તકને મળે છે

પાલી કાના બીજા પ્રાસને ગાના છે આર
સુધી કાલ ગુજરાતી પુસ્તકમાં પાદ આસ
નુપ્રાસને લગતી અ પિરેલાયો સ પુલ સા-
ગ્ર લગતી એ પાદી નથી એ માટે

તમાને મુલાકાતમાં આવ્યું છે અને હ-કુ છે કે
તમાને આ તમારા પ્રશ્નસર્વો સ પુલ ફેર મળ
મદાસ

દી. ગુજરાત

૧૬-૧૦-૩૬ (દી. એ) અરશી રોડ રોડ

અમદાવાદ પુલ લોકી

સાહે નથી હોતુ

[અન્ય]

જહુ સુદર દીમે છે તે જહુ માટે નથી હોતુ,
અને માટે જહુએ નિયમ પાડે નથી તેતુ
નજર લાગી છે મ્હાગ દિનને કોઈ ખૂમચૂતની,
કે ખમ વ્યારે જુઓ લાગે કદી માટે નથી તેતુ
ચામારી મોડમાનુ નિન, તમાગે માથ વ્યારે છે
અર ! મ્હાટે ગણુ છુ તેય પાણુ મ્હાટે નથી હોતુ
અમણા કૂચ જેવા આપને કે'ણુ બરે છે,
અમણુ કૂચ પણુ કઈ એટલુ મા. નથી તેતુ
નિખામણુ એખાની માગી પતુ માન ખાગી કે,
નગન મીહુ ગળે કે તેય શુ ખાટે નથી તેતુ ?

—શેખરચંદ્રી

૧૨૫

ડીસેમ્બર

૧૯૪૨

ત્રી
"વહશી" સોસાયટી.

અનુક્રમણિકા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
અતરનો આવાજ	"મુરિયમ"	૧૬૯
ધરનામી શિક્ષણ (કર્ચાન)	મીન અ રદીમ	૧૭૦
" " (દદીસ)	" " "	૧૭૧
આવાજની દુનિયા	"બેકાર"	૧૭૨
માથે રવખાઓની દુનિયા	"ગજાક"	૧૭૩
પોઠ	રા નણ્ણવેરા	૧૭૪
૬૬	"મુન્નર"	૧૮૦
નવો અને નવરો	અ દ મ	૧૮૨
" કરે મદખુ કરે છે "	"કવીમ"	૧૮૪
સિદ્ધિના સન્માર્ગ	"આકિય"	૧૮૫
આખરિમક-પ્રેમ	સાબુ રખી	૧૮૬
રખાઈ	"બેકાર"	૧૮૭
સ્ત્રીઓને કેવા શિક્ષણની આવશ્યકતા છે	"તાર"	૧૮૮
વેખાઈને	ત્રી	૨૦૧
ઈન્સાન, દેવાન અને પથર	ગીરની	૨૦૨
ગુર્જરવિશાલ તારા માગેલાં પરીણ	સ પાઠક	૨૧૦
દીવારે રમ્ય (સવર)	"ગુર્જર-સામેગી"	૨૧૧
માથે મિત્ર	આ મુન્નર	૨૧૫
"આસા"	"ઉન્નર"	૨૧૮
ઈ પ્રસન્નતા ઇન્સાનક દરેકો	ઈન્સાનક	૨૨૨
જવળ	"સામેગી"	૨૨૩
"ગુરોરો રજો જુ દામિત આ ને સોદાને ગુમસે "	"રસ"	૨૨૪

વાર્ષિક લેવાજમ નિર્દેશ અને ગીરની રા ૪, જર્મી રા ૫, પદ્ય મી ૮

પ્રકાશક નકલ પામે આના

"કારણ" એ અગ્રણી મદીદારી તારીખ પદ્યોએ પ્રકાશ કરીને તેના દીવન પાઠ કરવામા આવે છે. રૂપર ઉપર પ્રકાશ નખર દમિત લખવામા આવે છે. પ્રકાશનદારે લેશ તે લખવા પ્રકાશ નવી અનુવદી મળવાની રીતિયા દિવાન પ્રાદોષમે તા. ૨૫મી મુખીમા કરી.

પ્રાદોષમે મનીઓર્ડ અને પોસ્ટલ ઓર્ડ ઉપર નીચે મુજબ નામ બાબુ

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

Tonar Road, Surat

પુસ્તક ચોથું + અંક ૪ થી

■ અંતરનો આવાઝ ■

અય, ગોશાલની આમિદા બેઠક તુ એ પવિત્ર માળમ છે અને તારી ગતો ખુદાની ઈમાદતના બીને છે, પરંતુ મરાન એ હોયો થાય છે કે, તારી આગોશાલની અને ઈમાદત ગુમારીથી ખાંડે ખુદા (હુનિયા)ને ક્યો ફાયદો પડેલી શકે છે ? તુ ને મોતી અને દિશા જેવો છે, જેવો હુનિયાની રોય પી હજી જેઈ ન હોય ખુદા તને ઈમાદત સાથે ખાંડે ખુદાની મેરા કરવાનું પણ ફરમાન કરે છે, 'કારણ કે ખુદાની નઝદિક ખદકે ખુદાની મેરા એ એક જાંઠ કામ છે

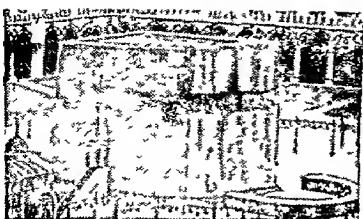
ન્યાયાધિશે શુનેદગારને મજા કરી એ મિથાગનો શુનેદ એ હતો કે ભયકર મુન્સિસી અને બૂખમરાના મગ્ગો એવો ચોરી કરી એ શુનેદગાર થયો અને એને મજા થઈ પણ મજા દોષ ન્યાયાધિશે જો ન મિથાઈ કે પોને પણ ખાનગીમા કુદરતના કેટલાએ કાનુનેનો ભગ, કરી રજો કે, હા પણ એ પોતે પોતાને બે શુનાદ સમજી ગયો છે, પણ એ દિનમ એવોએ આરજો કે હુનિયા શુનેદગારને જેમ પોતે શુનાહોની મજા કરેનો, તેમ તેને પોતાને પણ શુનાનેની મજા લોગરી પડશે.

પુરોષના વૈનાનિકે માયન્મના શુકામલામા ખુદાને જુલી ગયા અને સાયન્મેન ખુન સમજી બેઠા એમને એ ખચર નહોતી કે કુદરતી બદલો અને પશ્ચ કેવી ભયકર રોય છે ત્યાર કુદરતે જેવું કે સાયન્મના મુદાનતામા એવો કુદરતને ગણમગતાઈ નથી, ત્યારે કુદરતે પણ એમના પોતા ભગ મર્જેલા માયન્મના હયાયારો વડે દરા, પા પી અને ઝમીન પર આગ વગ્ગારી અને એવો અદરા અદન્ન એક બીગનું ખૂન ચૂમવા લાગ્યા જેને આપણે 'લાઈ' ના નામે ઓળખીએ છીએ

તમને બીજાની ભુરાહઓ અને કમજોરીયો તરત નજરે પડે છે પણ તમે કદી પણ તમારી પોતાની હાનનનો વિચાર ક્યો છે ? હુ કહુ છું કે તમે તમારી શુરેની ઝિન્દગીનું મરેણું મરો, અને પરી લ્યામ આપો કે એવો ક્યો શુનેદ છે ને તમે નથી ક્યો ? બીજાની ભુગઢઓ અને કમજોરીયો જેવા કરતા તમારા પોતામાથી એ બહોઓને આર કરો નો તમે એક કિતમ મનુખ બની જશો

(૩૬ પાંચી)

— “મુન્સિમ” —

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અંગ્રાહ તઅનાનુ ફરમાન (કુઆન)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ

(૨૨૪) (હે પૈગમ્બર!) કહી દે હું એ (તખલીફ)ના ઉપર કંઈ બદલો માગતો નથી તેમ હું બનાવટ કરનારાઓમાથી નથી એ (કુઆન) તો કુવ જહાનવાળાઓ માટે માત્ર નસીહતજ છે અને એનો અહેવાલ થોડી સુદત (મૈત) પછી તમે બાણી દેશો (કુઆન)

(૨૨૫) હું કહી દે (ખુદાપાક કહે છે કે) હે મારા ઈમાનવાળા બન્ના પોતાના પરવરદિગારથી ડરો, જેમણે નેહી કરી તેમને માટે આ દુન્યામા પશુ બલાઈ છે, અને ખુદાપાકની પૃથ્વી વિશાળ છે, અડગ રહેનારાઓનેજ તેમનો સવાજ બેશુમાર મળશે (કુઆન)

(૨૨૬) (શુ સુગરિક સારો છે) અથવા તે જે રાતની ધડીઓમા સિજદા કરીને અને ઉભા રહીને બદગી કરે છે (તેમ) આખેરતથી ડરે છે અને પોતાના પરવરદિગારની રહમતની આશા રાખે છે, તુ કહી દે શુ જ્ઞાની અને અજ્ઞાની કંઈ સરખા ચઈ શકે છે? (અને) બોધ તો તેઓજ મહલુ કરે છે જેઓ ખુદિશાળી છે (કુઆન)

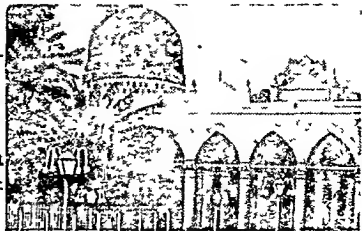
(૨૨૭) અમે તારા ઉપર લોકો (ની હિદાયત) માટે સત્યતા સાથે કિતાબ ઉતારી છે, પછી જે કોઈ રાહ પર આવ્યો તો પોતાનાજ બલા માટે, પણ જે કોઈ બમનો રહ્યો તે માત્ર પોતાનાજ ખૂરા માટે બમો છે, અને (હે પૈગમ્બર!) તુ તેમના ઉપર રક્ષક નથી. (કુઆન)

(૨૨૮) અહ્મદ હરેક વસ્તુનો બનાવનાર છે અને તેજ હરેક વસ્તુનો રક્ષક છે આકાશો અને પૃથ્વીની કુચીઓ તેનીજ પાસે છે અને જેઓએ ખુદાપાકની વાતોથી નકાર કર્યો છે તે લોકોજ ટોટામા પડેલા છે (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુલ્લાહ સનનું ફરમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ માદ્રિક સાહબ

(૨૨૪) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જે માણસ ગત દિવસમા બાર રકાત પઢ્યા કરે, તેને માટે જન્નતમા એક મહેલ તૈયાર કરવામા આવે છે, ચાર ઝોહર પહેલા અને બે તેના પછી અને જો મગરિબ પછી અને બે ઈશાની પછી અને બે મગરિબ પછી અને બે ઈશાની પછી અને બે ફજરની પહેલા. (તિર્મિઝી)

(૨૨૫) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે કોઈ એમ કહે નહિ કે ઓ અલ્લાહ! જો તું ચાહે તો મને માફ કર, ઓ અલ્લાહ! જો તું ચાહે તો મારા પર રહમ કર, પણ તેને જોઈએ કે પાકો ઇશાદો કરી દુઆ માગે કારણ કે કોઈ તેના પર જબરદસ્તી કરનાર નથી (કે દુઆને કબૂલ કરવાથી અટકાવે) (બુખારી)

(૨૨૬) રસૂલુલ્લાહ મંદબે ફરમાવ્યું કે જ્યારે તમારામાનો કોઈ જોશ પહેરે તો તેને જોઈએ કે જમણા પગથી શરૂ કરે અને જ્યારે તે કાઢે તો ડાબા પગથી શરૂ કરે. અને તેને જોઈએ કે બન્ને જોશ માથે પહેરે અથવા બન્ને માથે ઉતારે (મુસ્લિમ)

(૨૨૭) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જ્યારે કોઈ પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીને બીછાવ્યા તરફ બોલાવે ફરી તેણી ના પાડે અને તે શુસ્મામા ગત કાઢે તો સવાર થાય ત્યાં સુધી ફરિશતા તેણી પર લાનત કરે છે. (સહીહૈન)

(૨૨૮) રસૂલુલ્લાહ સત્તરે ફરમાવ્યું કે જ્યારે કુતરૂ તમારા કોઈના વામજુમાં પીએ તો તે (વાસત્ત)ને સાત વાર ધુએ (મુસ્લિમ)

શ્રેણીકી દુનિયાં કે દોરતે

સ્વચ્છતા - 'જીવ'

આવાજી દુનિયાંકે દોરતો ! આજે તમને
છકાપતી એક પમિતુ રમરણ કરાસીને
પછીજ આગળ વધીશ

‘ફૂલકી પતીસે કે સકતા હે હીરેકા ઇગ-’

તેમ આજે કાગળી કરતથી ચેપરના
નિગરે કપાઇ રવા છે હીરકાની જાણેથી
અપ કર લગાઇએ બીજી વરતુઓની જેમ કાગ
ળી દુનિયાને પણ તળાવા ઝાટક કરી નાખી
છે પરદેશથી જરાય કાગળો આવતા નથી
દેશના ૪-૫ કારખાનામાં ને કાગળો અને છે
તેના ૬૦ ટકા તો ગવરમેન્ટ ખરીદી ને કે
ખાકીના ફક્ત ૧૦ ટકામાં આખા દેશના ચેપરો,
વડેપારીઓ વગેરેને નજરાતુ છે એટલે જ્યા
સુધી રોઝકામાં કાગળો છે ત્યા સુધીજ ધણું
અમ ચેપરો નહરો અને પછી કડઝસ યઇ
જરો જાણો છો ? ને રૂઝ કાગળ ૩
રૂપિયે રીમ મળતા હતા તે આજે ૪૦-૪૨
રૂપિયે રીમ યઇ ગયા છે કારણમાં વધમતા
કાગળો ૮ રૂપિયે રીમના હતા ગઇ દિવાળી
પત્યા એતો હાલ ૨૮ રૂપિયા હતો, અને
આજે ૫૫ રૂપિયા છે ખ્યાન કરો ૫૫ રૂપિયે
રીમના કાગળોથી કારવા કેમ કરીને ચવાવી
શકાય ? અને વળી તેય નેછએ એટલા મળતા
નથી ! આમ કાગળની કરતથી બીજાઓની
જેમ કારવાનું નિગર પણ બેરાઇ રહ્યું છે

‘કારવા’ના તરી સદાએ જણાવ્યું કે ‘રોઝકામાં
એકજ અકના કામગી છે હવે કેમ કરીશું ?’
મુસ્લિમ-ગુજરાતનું એકનું એક માસિક આમ
કામગીની કરતથી બેરાઈ જાન એ કેમ
પરવડે ? અતે અમારી જોશિસના એક પુરો
દાય બનાવટના કાગળો બનાવવાનું સાદસ
આરંભુ છે જે ઇન્ડિયાનકાદ એ સાદસમાં
અમે સફળ થયા તો આનંદો અક દાય બના
વટના કાગળોથી નીકળશે જે કદાચ કાગળો
તપાર થવામાં લીન થને તો અક કદાચ મોટો
પણ નીજશે પણ અમારા વાચકો કાગળો
કરાર રાખે કે બીજાઓની જેમ અમે તે પણ
જણુ અક એક સામટા પ્રગટ કરાની હુઆઈથી
જી ! અમને બચાવે દુઆ કરો કે અમે
અમારા સાદસમાં સફળ યઇ બીજા ચેપરાને
પણ માર્ગદર્શન કરવાની પ્રેરણા આપી શકીએ
તે એજો પણ દાય બનાવટના કામગીના તરણો
પાવથી ગુજરાતી સાહિત્યને પાળણુ થવ
અચાવી બ’

શિઆજો એસ્તાની સાથેજ ધરી રાજ્યો
દાદા હેત નેજા યઇ ગયા છે ! સોનોમન
ટાપુમાં અમેરિકનોએ જાપાનને દાદ ચલાવી
હોધી છે, તો ગુજુજુમાં ઑસ્ટ્રેલીયન સેન્ટ્ર-
રોએ પણ જાપાનને ઠીક શિઆજોની મેસમને

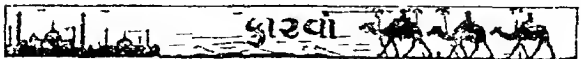
અનુકૂળ થેથી તાક જમાડયો છે મીસરને મોરચે
 ટમી સેનાના સેનાપતિ મોટગામરીએ મેમેલ
 જેવા મેમેનને દાદ ચઢાવી છેક ટ્રીપોની સુધી
 રેતીમા વઢામ ચનાતો કરી દીધો છે તે
 ખીજ બાબુથી અમેરિકન અને સિગીશ મેન્ચે
 એકએક અલ્હરીયા-મોરોએને ઝ પી લઇને
 હીનરને ટયુનીસમા દાદ ચઢાવી દીધી છે
 ડાનાંએ સિગીશ-અમેરિકન છવજયા નીચે
 આની સેનાની મોઘરાગીમાય રહરતે અલ્હ-
 રીયામા તાજ પગેરી લઇને લાવવ-પેતાને દાદ
 ચઢાવી દીધી છે વળી તુનાના કાફનાએ થોડી ઘણી
 જગ સમાધી લઇને તથા ઉત્તર અને પશ્ચિમ
 ક્રાન્સમા અધા નફકોએ મિત્ર રાજ્યોને સદમાર
 હીને હીટલર-મુસોડીને છેક દાદા બોળ કરી
 દીધા છે ડાનાંએ ઉત્તર આફ્રિકામા જઇને
 એવું ઉધીયુ બાદ્ય છે કે સમુખલાસોને
 આવી દાદમાય પરસેયો નહુગી ગયો છે વળી અધુ-
 રામા પુર અર્ચાન મહાસયે રેડીયો પ્રવચન કરીને
 મુસોલીનીને તો જાણે બરફની વાદી પર બેસાડી
 દીધો કે આતો એવા પ્રદેશની વાલ થઇ કે
 જ્યાં શિઆઓ ઝાઝો પેનાની જન બનાતો
 નથી, પણ જ્યાં સોગે કળાએ શિઆઓ ખીને
 છે એવા રશિયામા તો રેપિન, હીટલરને દાદ
 ચઢાવી કે એમા શુ નવાય ? અત્યાર સુધી
 જર્મનો રશિયનેનો ચોક ઝુગા હતા પણ
 હવે રશિયને જર્મનોને ખુન ચેટ ભરીને
 પેક ખત્રાવી રૂળ છે લાલ લક્ષ્મી પાચ
 પચ અંગેડીએ ચેતાવીને નાઝીઓનો ચોક
 પડી રહ્યા છે ।

શિઆઓની સીઝાને લાયકતો મેથીપાક
 અને અડધાક પજુ લાલ બરકર નાઝીઓને
 જમાડી રહ્યું છે । તેનો વેચ જોતા મરેસા,

ધાએના ને કેદ પકડાએલાઓની જાણેર થની
 સખ્યા જોતા આવતી હોળી સુધીમાતો જાણે
 અધાજ જર્મનો, રશિયામા ચ્વાહા થઈ જવાના
 એમ જણાય છે પછી બા ડોણ જાણે ગયા
 શિઆઓની જેમ પ્રચારના પ મમ વાગતા
 હોય તો બગવાન જાણે ! કદાચ નિઆજનો
 બરફ પીગળી જતા નાઝીઓના મુઠા
 ગ્રીષ્મ ઋતુમા જૂત બનીને ઉભા થાય તો ?
 તો મું ? રેનવીન પણ કંઈ જેવો તેવો ખૂવો
 નથીને ?

●

ઉતરાણના ખતકવાની કાણી બહોસી તઇને
 તંબસી બહો પેચ તજાના ફરતા રાજાજીને
 જોઇ વિટિ કરવા જતા અગદુ રમરણ થઇ
 આવે છે દિંદને સ્વરાજ મગે કે ન મગે
 મગાણેનો ઉકેન થાય કે ન થાય પણ આ
 કમિકાગને વિષે રાજાજી જેવો અનત આશ
 વાદી માણુમ ખીજે જન્મવેા મુરકલ છે ।
 આટની ઘોડોદોડી તો ચેતાયુગમા દનુમાનેય નદિ
 કરી હોય । રાજદારિ રેતના મોરેલ અને દાર્દી
 મનાના સમુ ને જ્યકરતો રેકડ પણ રાજાજીએ
 તોડયો છે અનેકને આગણે ધપ્પા ખાસ એક
 જૂટના તમીયા ફાની જાય તો ખીજે જૂટ
 વસાવીને પણ ધારેની સુનામાન કરવી ને તેમા
 જગપ સજ્જતા ન મળે જ્તાય હીમત ન
 હારવી પરાજયનેજ વિજય માનવો અને 'ના'
 ને 'દા' અમજવી એનો રાજાજીનુજ કામ
 ખીજનુ નદિ । આશાવાદમા તો રાજાજીએ
 મજનુને ફત્તાદનો પણ રેકડ તોડયો છે !
 જેમ નેચે વીધવની હીદતરીમા અશકય રાજ
 ન હોતો તેમ રાજાજીની નાધપેથીમા નિવાશ

અપ્પ નથી! જાને એમને એમેરીજી વિમાન
આપવાની ને રિનાયત જોસારવાની ના પાડના
હોય, પણ અમને તો અપ્પાજી છે કે એ
છેવટે કોઈ કનકવાની પૂછડી પડડીને પણ
નિલાયન જરો ને પાશ્વમિન્ટના બારણા દ્વચમ-
ચાવશે! બન્ને અસારે બીજા નગરખાનામાં
એમની પીપુનીતો અપાજી કોઈ ન સાજળતુ
હોય પણ એ બચાય નગરખાના યાગી નામીને
દીના ચઇ જરો યા કાટી જશે, ત્યારે
રત્નજીની પીપુડીનો યુર સાસ જમનને કાને
સંભારશે અરુ

૦

ચક્રવર્તી અકબરની તાજેતરમાં ઉજવાએવી
જયંતિ પ્રસંગે પ્રગટ થયેલા ચોક્કસ આકાશ
ચિત્રને આજના આપણા અર્ધભૂખ્ય ઇંડિયનોને
જરૂર આશ્ચર્ય થશે, અને એ મુખીને ચેટ
કરીને નીકળના આવતા અને આવે છે તેમના
સમયમાં દિલ કેવું સમૃદ્ધ અને સુખી હતું
તેની કઈક કલ્પના આ નીચે લખેલા આકાશ
ચિત્રમાંથી આવશે

અકબરના સમયમાં

આજ સમયમાં

ધઉ ૧ રાના ૧૮૫ રતલ ધઉ ૧ રાના ૬ રતન
જવ „ રજા „ જર „ ૬ „
ચોખા, ૧૧૧ „ ચોખા „ ૫ „
ધઉનોનાટ „ ૧૮૪ „ ધઉનોનાટ „ ૫૪ „
દુધ „ ૮૯ „ દુધ „ ૮ „
ધી „ ૨૧ „ ધી „ ૧૦૦ „
ખાડ „ ૧૭ „ ખાડ „ ૫ „

આમ આધ-ખોનાડીના કાવોમાં આજ
સમય જરૂરીનું અતર પડવાનું કારણ જણશે

છે? ત્યારે દિલે! જેસો દિલમાં દલતો
હતો, ત્યારે ગરબા મણાય નદિ એટલા રેલ
ન હતા ત્યારે ચાકડી છોટના ને રારના માર
ન હતા ત્યારે સીનેમાના થીએટરો ન હતા
ત્યારે રોજને રોજ બદલાતી ફેશન, ચર, ખઉ
દર, લીપરટીક, લવડર, બુટપાવીસ એવું કશું
ન હતું! ત્યારે રંગમંચોના એ ધરની શેલ
મળાતી, આજે ફેન્સી ફૂન્ટીચર ધરની શેલ
મળાય છે ત્યાર આપણે વિચાર કે આમારમાં
કોઈના એલિયાજ ન હતા ને આજે તો
બલુનર, મચુનર ને મચુનર એ બધું જ પર-
દેશથી ઉછીન આપ્યું છે! ત્યારે લેડિયા આજ
દની, બારતી રાત દની, આજે આજ મણ
રાત મણ ને ખાલી દુકાન રહી મણ છે!
ત્યારે લેડિયા દિનમાં ધમાન હતું, રવમાનનું
બાન હતું, તો રાતિનું રથાન હતું આજે
દિનમાં ધમાન નથી, રવમાનનું બાન નથી
તો રાતિને રથાન નથી! રાજ મણ, તાજ
મણ ને બગલમાં યગાડાનું સિતાર કે મારગો
જેવું સાજ રહી મણ છે! આખોમાથી લાજ
મણ ને મળામાં પપ્પાજી રહી મણ છે! ધરમ,
કરમ, ને મરમ ચલ્યા ગયા છે, ને આખો
પર ઉગરવાનો વરમ રહી ગયો છે! ગરજો
સુધરા થોડીને નાથે, અને ઘેર તાળીયા
પાડીને ગરજે એ જમાનામાં જામશે નહોય
તો બીજું શું હોય?

ગત, કેશવના બનેલી મ ચપરથી સોસઈ
મણ છે, માસને ફેશનના ડાસ ભરખી ગયા
છે, પછી દા ને આમ બજા રહે એમાં શું
નવાઈ? ગાડી મોટર ને આગળિયે આવી
આમના ગામ ખાલી કરીને આમ સર્વ જગ
પરદેશના ધામ પર ચળવ્યું, પછી બુખના

હામ ન દેવાય તો ખીચી શુ દેવાય ? હવે તો રહમ કરે ખુદા, અને ટાળે જૂબથી આપદા એજ દિલી દુઆ છે

૭

‘સાકી’ પીનરાવી પીનરાવીને અનેકને મદદોશ બનકે બેહોશ કરે એવું તો સાલજી છે પણ દિલીપ ‘સાકી’ નામે માસિક તો બને પીને મદદોશને બદલે બદલોશ બન્યું છે દેહરીયતના નેશયા ને નવિનતાના મોહમાં ન જાપનું જાપી બેઠું છે જરા ખાનથી વાચો ને વિચારો

‘એક એ પણ જમાનો હતો કે જ્યારે ગરીબ બિચારી માનવતા, એકલી પોતાની આત્મશુદ્ધિને માટેજ નહિ પણ પોતાની દિલી અને દિમાગી બધીય જરૂરતોને માટે પણ પયગ મરે દીન તરફ નજર કરતી કૃષ્ણ, બુદ્ધ, જરથોસ્ત, મુસા, હસા, મદમદ વગેરે તરફ જગત બેઆયુ હતું એ બધાય પયગબરો મગદારિ બજારાબોર હતા અને જરા વધુ અવમાસ કરશો તો જાણી શકે એ બધાય લામજદમ ધર્મ વગરનાજ હતા’ જો કે કાલ સુધી ગમે તેમ આયુ, પણ આજે તો ન એ પયગબરોનો ધર્મ આપણી આંડે આવી શકે છે કે ન તો તેમની ધર્મથી વિમુખતા આપણને મોજા શકે છે એમનું કાવચ કરેલું જીવન ધોરણ ગિનકાપદાકારક કામ, નફકે બિદ્યુત નુકસાનકારક સાપિન થયું છે ખુદાની ઉમર કેટલી બધી વીતી ચૂકી છે તેનો પણ વિચાર કરવો જોઈએ ! ખુદા અને ખુદાતા માનનારા એ એ હવે સસાર પાથી દય ઉઠાવી લેવો જોઈએ, એમને હવે એકદમ પેગન આપી દેવું જોઈએ એમને પણ કાળ નુવી જગનો

સેવા કરી, હવે એ લોકો આરામ કરે ! જરા લામજદમ-ધર્મને ન માનનારા લોકોને પણ જગતને દોરનાનો મોહો આપે !” આપુ દેહરીયતથી ભરપૂર લખાણ ? નઉઝોમિલાઈ એક મુસ્લિમ માસિકમાં ? એક મુસ્લિમ કલમથી લખાય ? અને તે પણ ક્યા ? દિલી જેવા એક ઇસ્લામી સમૃતિના પુરાણા ધામમાંથી ! લીંગનું સરસ્થાન, જમીયતુલ ઉલમાનું મૂખ્ય ધામ, અનેક ધર્મી સસ્થાઓનું ગામ, સેકડો ધર્મ દોસ્તાનું વિરામ સ્થાન, અને એવી એક મોતે-બર જગ્યાએથી આપુ લખાણ મગર થાય એ કેમ બને ? અને હતા બન્યું છે ! એ અજુબા કલમને એટલું જ લાન નથી કે કૃષ્ણ, બુદ્ધ, ને જરથોસ્તને તો તેમને માનનારી કામિય પયગબર ગણતી નથી ને એ વિદ્વાન લેખકના મગજમાંથી એ તકડો ક્યાથી ઉત્પન્ન થયો ? ને ખૂસા (અન) ઇસા (અન), હન મોદમદ (સન) જેવાને બજારાબોર ને લામજદમ કહ્યું એ સૂર્ય પર ધૂળ ઉરાડના સમાન છે ! ધમના સ્થાપનારને જેના કરોડો પયગબરો હોય તેમને લામજદમ કહ્યું એ કેવી અધ બુદ્ધિ ! અને ખુદા ઉપર આરોપ ! દેહરીયતે એ કલમથીની અછંદનું દેનાણું કહ્યું છે ! અને વળી ખુશીની યાત તો જુવો કે ‘સાકી’ના એડીટર તો એ પેખને દિનચરપીથી વાચનાની લનામણ પણ નોટદાર કરી છે ? મયરતની પણ દહ હોય છેને ? આની દેહરીયતની નવિનતા એના દહારોને લોકો મુનાક હોય, મુસલમાનોને એની જરૂર નથી એ બેહોશ ‘સાકી’ ભરે બેહોશ હોય પણ વાચકોને પોતાના જેના બેહોશ ન બારે !

૮

મારાં સ્વપ્નાંઓની દુનિયાં !

- મને માગ સ્વપ્નાઓથી જગાડતા નહીં
- કેમકે હું જિંદગીને સ્વપ્ના જેવી સમજી છું
- મારાં ખૂબસૂરત સ્વપ્ના મને બૂતકાળ અને બલિષ્ઠકાળની ખબરો આપે છે
- મારા રંડોના વસત ઋતુના વાદળાની માફક રંગીન હોય છે
- અને જીવન મહીનાનાના સૂર્યની માફક ઝળકતા હોય છે
- મારા સ્વપ્નાઓની દુનિયા આકાશમા છે ન જમીનમા છે
- પણ એક છુપાએલી અને ખાસ જગ્યામા છે
- નકકી ત્યાં ઉડ્યા ઉડ્યા પહોંડે છે
- અને દિવાઓ ચમક્યા કરે છે
- વહેલી નદીઓમા જે આઝાદીનો રાગ અસાપે છે
- મને મારા સ્વપ્નાથી ન જગાડે
- મારા સ્વપ્ના મને જિંદગીનો પાઠ લખાવે છે
- અને મોતનો નિબંધ શીખવે છે
- મારા દોરત શું એજ જિંદગી છે !

મોહબ્બત !

- મોહબ્બતના ગીતો પહોંડોમા યુદ્ધ રહ્યા છે
- મોહબ્બત, જંગનોમા અને ઝરણાના વહેતા પાણીમા નાગી રહી છે
- મોહબ્બત, ચાંદની રાતોમા પડાયાની સાથે વિદ્યાએવી છે
- મોહબ્બત, અધારના પરદામા તારલાઓથી ઝોટેલી છે
- મોહબ્બત, લીલકીઓનું સ્વરૂપ ધારણ કરી જોત્યા કરે છે
- મોહબ્બત, આગીયાઓ જેવી જની ઉડ્યા કરે છે
- મોહબ્બતને, દુનિયાની નેઅમતોથી ખેંચરાઈ છે
- મોહબ્બત, માટે પાપમાલ થવું નહીં જિંદગી છે
- મોહબ્બત, સંદેહ આદરમા ખુદી ખુદી થઈને સારું રહી છે
- મોહબ્બત, મખમલના ગાનીયાઓને આસુઓથી ધ્રુવે છે
- મોહબ્બત, શુ પડાઓમા નિરાશી ચકચૂર રહે છે
- મોહબ્બત, ઉડ્યા ઉડ્યા મહીરોથી દૂર રહે છે !

અનુવાદક 'મન્નાકે' સાહુબ

પોઠ

“સગી, સોઘી મગી ધાયથુનેય સધ્ય
એની સોઠમિયતાની પરવાજ નથી”

(બ ક ઠોકાર)

મુ-બીથી આપણુ ફરમાન બ્યાજી છે
પણુ કેટલાકોને એની યોઠમિયતાની બારે
જુગથી છે તેવુ કેમ? જુએને અમારા મિત્ર
“આસિમ”ને- એમની બ્યાજીની સર્ કરી કતલ
ઉધરી જ્યા છતાં દહ એ “રદિયાજા” રદ
છોડના નથી. અમે તો તેમને “જુગથી
હારકા સુધી” લોકમિય (૨) વેખાજ્યા ભારે
તેમણે તેઓના ‘વેખી’કા મિત્ર પાસે પોતાને
“મુબઈથી દિલ્હી મુઘી, અને એકી સાથે
કિર્તિ મેળવનાર સર્વદેશીય જુગરાતી
જનતામા સોઠમિયતા પ્રાપ્ત કરનાર”
સખાજ્યા દવે આપજ કહો કે એમને એ
લોકમિયતાની ફેરવી બધી એજ છે. તથા એ
‘સર્વદેશીય જુગરાતી જનતા’ મધ દને
મૂળમા જુગરાત એક પ્રાન્ન છે, તેને એક દેશ
તરીકે પણ માનીએ, તોય તેમા વસતી જનતા
એકદેશીય જુગરાતી છે અને ગણાય છતાં આ
‘સર્વદેશીય’ જુગરાતીનો શો અર્થ? જુ
જુગરાતમા વસતા અંગ્રેજ, અમેરિકનો, ચીનાઓ
પગેમા તે યોઠમિય દશે? વળી ‘એકી

સાથે કીની’ પ્રાપ્ત કરનાર”માનો “એકી
સાથે”નો શો અર્થ? આ સર્વથી પણ વધુ
નવાઈ તો “દિલ્હી મુઘી”ની છે જુગરાત અને
દિલ્હી વચ્ચે જે રાજપુતાના અને મારવાડ
આવેલા છે તે ‘વેખી’ના સખાજ્યા મનમા
કેવુ વિચારમાજ નહિ દોષ થુ? ત્યાં પણ
મારવાડીઓને મોઢે “માઠો આસિમ બાંઠો
હે” એવુ તે સખાજ્યા આવ્યા દશેજ અને
દિલ્હીમા તો જુગરાતી “આસિમ”ના કાળો
વાઘી વાઘીને દદનીજ. “માથાઅલ્લાહ” અને
“જૂગ જૂગ”ની દાદ દહ નલા દને / નહિ વાર!

દવે આપજ કહો કે આ યોઠમિયતાની
જુગથી મગી ધાયથુથી ચડે કે નહિ? જે
નથી તે દેખાવાનો દલ આદમીને ફેરવુ જુઠુ
બોલાવકાવે છે? હાપ! સોઠમિયતાની ખૂજલી!
દન તેરીથી

“ શ્રી આસિમ રોડીના અલ્લહીપુ
અબજુ દરીશને આ નોર અર્પણુ કર છુ ”
(સખાજ્યા વેખી તા ૧૧-૭-૪૨)

પરચુ-જુના ફરમાન આ જમીનામા
‘વેખી’વાજીની એ નોર અમે એટલા માટે
સ્વીકારવાને લાચાર છીએ કે એ નોરમા જે

સિકંદા યા હાપ મારેલા છે તે હવે મુનઠી બે ત્રણ ઢુકાનો સિનાય સાહિત્ય ડુનિયામાં બીજો કયાય આવે તેમ નથી એટલા માટે દાલ તો એ સિકંદાને “વેણી”વાળા પોતાની તિગ્ગેરીમાંજ સઘરી રાખે તો કેવું ?

વધુમાં એ બહુ લાજેલા તરીને અમે એટલુંજ પૂછીએ છીએ કે એ “અલ્લટીયુ” આપ કઈ બાળમાં લખી રહ્યા છો ? ગુજરાતીમાં તો એ નેત્રણીવાળો શબ્દ કયાય અમે જોયો નથી, જ્યાં પણ જોયો છે ત્યાં એવું સ્વરૂપ બીજુંજ છે અમુક શબ્દો પણ પસંદ લખના નથી આવડતું એટલા બહુતર બડોળ પર આપ બીજાઓને અભયુ કહેરા કયા મોટે નીકળ્યા છો ? ગયરન દોષ તો આ બીજાને કહેવું પડે છે કે “મગવાન યઇને લડવા આવો જેથી વાર ન કરી શકા તે માર તો ખમી શકો.”

“આસિમે આ વેળાની પોતાની દિગળી બેટા” અમને અર્પણ કરી છે એમની એક બેટ, જેમાં તેઓ “ચોપાટીને આરે” એકલા એસી રડી રહ્યા છે તે અમે કબૂલ કરતા નથી, એવું એક કારણ તો એ છે કે તેઓએ અમને હરીફ માન્યા છતાં અમારી સામે આસુ સારે શું વળતાનું છે ? બીજું તેના ઉપર ‘અર્પણ’ ને બદલે ‘અપર્ણ’ લખેલું છે એટલે તે ‘વેણી’ના સપાદકનેજ અમે અર્પણ કરીએ હાએ

“ જે સમ્યાના ઇતર અધિકારીઓ, - પોતાના મુખ્યાધિકારી-ને પ્રમુખ મહારાજ-તેમ નીજ એની દુદ્દશા કરી મૂકે છે, તે સરયાના અમારે સમ્ય થવું એ તો એમનાથીએ જુરી

વને અમારી કનવવાનેજને ? પણ એની વનેનો ઉપભોગ કરેલાની અબળખા અમારે દિલે ઉઠી શકતી નથી એટલે લાચાર ”

(‘ગુજરાતી’ વિ ક વૈદ્ય)

સાહિત્ય પરિષદમાં બાગ લેનારી સલાહ આપ્યા કરતા મદારા એક મિત્રને ઉપરતું લખાયું ખાસ વાચી જનાની બલામણુ કરે છે “પાકિસ્તાન”ને વિરોધ કરી રહેવા શ્રી મુ મુન્શીએ ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદમાં પોતાનું “રતાન” એવું જમાવી દીધું છે કે તેમાં- તેમના મહા સિંચવના બીજાને માટે રચનાજ નથી ત્યાં બાપક ગુજરાતી મુસ્લિમ સાહિત્ય કરેલાની તો વિસાતજ શી ? વળી આપણે મુસલ્માનોને તે ગુજરાતી જાણી કે સમજજ શું શકવાના હતા ?

“સયાશ વિજય”માં વાંચ્યું કે,

‘વડોદરાની સાહિત્ય સભા તરફથી કવિઓનો ‘મુશાહીરો’ થનાનો છે’

આટલાટલા ગુજરાતી ‘મુશાએરા’ થવા હજા હજા જે વાકા એવું ખડ નામ જોલવા યા લખતાનું નથી જાણતા તેમને તે શું કહેવું ? પણ ત્યારે નેઓ શા માટે આવડે તેવું “કવિ સમેલન” નથી લખના ? ખડ જેતા તો એ કવિ સમેલનજ હોય છે, ‘મુશાએરા’ નહિજ પણ હું ધાક છું કે વડોદરામાં જે થવાનું છે તે “મુશાહીરો”જ હશે એટલે કે એક મુશા અને બીજો હીરો એમ બે જોખા મળીને ગારો એટલે મુશા + હીરો થઈ રહેશે

તમારી પાસેના પુસ્તકોને એક એક કરીને જોઈ જાવ ધારી ધારીને બરાબર જોઈ

ગયા પછી હવે દરેક વિષે જરા વિચારો કે એ આપની પાસે કયાથી આવ્યા? કેવી રીતે આવ્યા? કેમ લાગે છે તે કે તે કંઈક આવીજ રીતે આવ્યા હતા

(૧) વેચાતા લીધેલા

(૨) માગી આવેલા

(૩) અદલા બદલીમા મળેલા

(૪) બક્ષીશ્વરે આપેલ મળેલા

(૫) કયાકથી જડેલા

(૬) વારસામા મળેલા

હવે તમારા મિત્રોને એક પછી એક પાઠ કરી જાન અને વિચારો શું સમજાય છે તમને? મિત્રોનું મળી આવવું પણ પુસ્તકના મળી આવવા જેવું—અચાનક તેવું—નથી લાગતું? હજીએ ન સમજાય હોય તો વિચારના દોરાને જરા વધુ લાંબો કરો

આપે જાનરમા એક સુદર પુસ્તક જોયું, પસંદ કર્યું ખરીદવાનો વિચાર કર્યો પણ વેચાતું હોવા પહેલા ખિસ્સાને ખૂબ તપાસી જોયા ખરીદવાનું સંભવિત લાગતા હોય તે ખરીદ્યું આજ વિદ્યારથી આરા કેટલાક મિત્રોને લાગુ નથી પડતું? એમની પસંદગી પહેલા તમે તમારી જાતને ખૂબ ખૂબ ટેરણી નહોતી નેહ? અને સંભવિત લાગ્યું ત્યારેજ તમે તેમની દોરતી નહોતી બાધી?

ઉધાકુ છે કે ભોગ દધને મેળવેલી વસ્તુ ખાદ્ય વસ્તુના લાગે છે અને તેથી આવા મિત્રોનું સ્થાન પણ તમારી નિગાહમા ઉચ્ચ રહેવાનું

કેટલાક લોકો વાચનાના શોખીન હોવા છતાં પુસ્તકો ખરીદતા નથી પણ માગી જીને પોતાનો શોખ પુરો કરે છે કેટલાય ભોગ આપ્યા મિનાય મિત્રો મેળવવાની આશા રાખનાર આ મિત્રના ટકાની રાખનાના હૃદયક મિત્રો

પણ આવાજ લેખાયને? જરૂરતા પુસ્તકો, અને પસંદગીના મિત્રો ભોગ દધને દરેક જગે મેળવવા નેહએ એ તમને વાજબી નથી લાગતું? શું પુસ્તકો, કે શું દોરતો, દરેક જણ સપૂર્ણપણે હરહમેશ તેને મેળવીને રાખવાની હાતતમા નથી હોતો એટલે કે ખૂટતા પુસ્તકો અરસપરસ બદલી કરીને વચાય છે મિત્રોની પણ આવી બદલાબદલી કરી શકાય છે કેાઈ કવિને કેાઈ મેખણ મિત્ર હોય તો તે બીજા શેખણને આપી તેની પાસેથી કવિ મિત્ર મેળવી શકે છે જો કે એ વિનિમય અધરો છે પણ અશકય નથી

કેટલાક લોકો મિત્રોની સખ્યા એટલી બહોળી ધરાવતા હોય છે કે તેમને “મિત્રોની લાયબ્રેરી” કહી શકાય આવી લાયબ્રેરીમાથી નેહતા પુસ્તકોની પેટે નેહતા મિત્રો પણ મેળવી શકાય છે અલગતા એ “મિત્રોની લાયબ્રેરી” તમારી મિત્ર હોવી નેહએ

બક્ષીસ મળેલા આ જડી આવેલા પુસ્તકોમા દમદાર ઓખ હોય છે, દોરતોનું પણ એવુંજ છે એકાએક મળી આવેલા મિત્રો કેટલીકના ભારે પડે છે વારસામા મળેલી કિતાબો જેમ ખનાઇ ચનાઈ ગયેલી હોય છે તેમ વારસામા મળેલા મિત્રો પણ ઉતરેલા ટાપર જેવા હોય છે

ફતાવા સંબંધી

અમારા ફતાવા વિલાગતા સ પાઠક મૌલાના અકબર અરારક સાહબ બહારગામ ગયા હોવાથી ચલુ અકે ફતાવા મંગલ કરી શક્યા નથી તે બદલ વાચકો દરરુજરો

—તત્રી

“ ૬૬ ”

[એક કાન્તિકારી દષ્ટિએ]

આને પેસાદારના પ્રસાદેમા ધંદની તૈયારી રહી છે ચારે બાજુએ આનંદ અને ઉત્સાહનું વાતાવરણ જણાય છે વૈભવ અને વિલાસની ધડીઓ, બેટ-સોળાતે, લપકાવર પોશાકો પાખાંચ સુસજ્જમાનો દળરો નદિ પથ્થુ સાંપો રૂપિયા પાણીની માફક વહાવગે, બેમ ગોના માટે જરી, જ્યોર્જીટ અને રેશમી કપડાં ખરીદારો બાળકાના માટે રગબેરગી પોશાકો, દિલનવાજ મિયાઓના માટે સોનેરી રિસ્ટવૉચો, રેશમી સાડીઓ, અને વર શુગરવા અને મુગોભિન કરના અર્થે સેકડો રૂપિયાઓનો સરસામાન વસારો એ બધું શા માટે ? છદના માટે ! ફક્ત એક દિનના કૃતિય આનંદ માટે ! પરંતુ શુ ત્દમે કદી ચિંતર પથ્થુ કર્યો છે ? જેમની ઘાડી કમાણી આને ત્દમે પોતાના અશી આશમ ઉપર નિર્ભર કરી રહ્યા છે તેઓ પથ્થુ છદ ઉઘડી રહ્યા છે, મા નહિ ?

કેટલા દુ ખની બીના છે, કે લોહી અને પરસેવો એક કરી કમાણી કરનાગ મજદૂરો, એકતો તો કામ ઉપર કાકા કરે, જૂએ મરે, કૂટપાય ઉપર સૂએ અને ત્દમે મછેનો અને બગલાઓમા રહેનારાઓ રનાદિષ્ટ ખોરાક ખાનારા, ગરીબોની કમાણી તવાછડેના નાજ-અના, અને નાન નાન ઉપર અને નદીસે પાનના દોર ઉપર, શાદીયોની મરતી અને આનંદ, વિનાસ અને ધની ખુદીયો ઉપર ખર્ચ કરી દે શુ એજ દનસાક છે ?

શુ માનવના એનુજ નામ છે ? અફસોસ ! ગરીબ મજદૂરનું આતેમ વોહીનું દીપ્ત ચૂસી લીધા પછી પથ્થુ આજ ત્દમે દુન્યામા સંભવના વાળા ગણાઓ છે ? ત્દમને શી પરવા ! ગન દિનનો શ્રમજીવી કાકો કરે-વા જૂએ મરે પરંતુ ત્દમને તો ખસ વૈભવ-વિનાસથી કામ

છે ! ખરે ! દુનિયા પેસાદારો માટે છે ગરીબો માટે તો ફોજખ બની ગઇ છે ! છે, શ્રીમતો ! ત્દમને આનંદ ઉત્સવમાથી પુરસન મળતી હોય તો સ્થભગો ! શુ એ પ્રમાણે ત્દમે ધંદની ખરી ખુશી પ્રાપ્ત કરી શકો છો ? નહીં હરિજન નહીં ! કેમકે ત્દમારા દેશમા હજારો વ્યભિઓ જૂખમરા ઉપરાંત તેઓના અગ લાકરા માટે શરીર ઉપર એજ નાર વટિક નથી ! શુ આને તેઓને ત્યાં પથ્થુ કદ દરો ? શુ આને તેમના બચ્ચાઓ પથ્થુ ત્દમારા બચ્ચાઓની માફક લપ કાદાર પોશાકો પરિધાન કરી માત-પિનાતે આનંદમા નેગે ?

શુ ત્દમે બનાવી શકો છો ? તે બનાયોની ક્યાબજનક ક્યાદો, જે પ્રાત કાળથીજ ત્દમારા કઠોરમા આવી રહી છે ત્દમને પોકારી પોકારી કહી રહ્યા છે, કે છે ! દુ પાનાળો ! છે ! માન મરતશાવાળો ! શુ અમે ત્દમરી જેમ ધન્ય નથી ? શુ અમારી કને ત્દમારા જેવું લાગણીવસ હૃદય નથી ? શુ અમારામા ઉમગ અને આનંદની ઉર્મિઓ નથી ? શુ તેજ સર્વ શક્તિમાન અદલાહે અમને પેદા કર્યા નથી, જેણે ત્દમને મનુષ્ય બનાવ્યા છે ? પરંતુ ત્દમે ત્દમે ગદગદની નિદ્રામા ખેજાન નર્મ નર્મ નરેજ ઉરજ રહતલી નિદ્રાની મગ્રા લગી રહ્યા છે ! ત્દમને કાકા મરતોથી શુ વારતો ? જૂખડી બાગસોથી શુ કામ ?

શુ તે ત્રિધવાઓ-જેમના શોદરોને મૈતે તેણીઓથી છીનવી લીધા છે, અને જેમની પાસે એક દંકનુ પથ્થુ ખાનાનું નથી તેઓ પોતાનું અને પોતાના યતીમ બાળકોનું પેટ ભરી શકે ? હદ ઉઘડી શકે છે ? હરિજન નહીં, હરિજન નહીં ! શુ તે મજદૂર જેણે લાગવાગટ બાર કલાક લગી તડકાની સખ્તીમા કામ

કરી, એટલી મઝદૂરી મેળવી હોય, જે તુના કુટમ્બીજનોને પેટ પુરવડાં બસ ન હોય આનંદ મેળવી શકે છે ? નહિ ! શું તે નિર્ધન કિસ્મત, અને મીન મઝદૂર, જે નિશ્ચિન સખત મહેનત ઉઠાવ્યા છતાં પોતાની સવળી કમાણી મુડીવાદીઓને બેટ ધરી દે છે, તે ઇદ ઉજવી શકે છે ? તો પછી તુમને શો હક છે કે એક કૃતિમ આનંદ ખાતર લાખો રૂપિયા પાણીની જેમ વહાવી દો ? શું એટલા માટે કે તમારી અદમારીઓ, ઝરો જવાહિરાતથી બરપૂર છે તમારી તિન્તરીઓ નોટોના ભાતથી ઢાકે છે ? તમારી કને ગગનચુખ્ત મિલ્કીઓ અને કાર ખાના છે ? નહીં, નહીં તમારી અદમારીઓમાં ખેડૂતોની હસરતો છે ! તમારી તિન્તરીમાં ગરીબોના નિશ્વાસ છે ! મઝદૂરોની અભિવ્યથાઓ

છે ! અનાયોના આર્તનાદો છે ! અને વિધવા-એના છુપા રૂદનો છે ! તમારી ઇમારતો અને મીસોમાં મઝદૂરોનું લોહી છે-વાદ રાખો, અગર તમને હજી પણ ભાનમાં નહિ આવશે, તો 'ક્રાન્તિ'ના તુફાની અનાદમાં એવી રીતે વડી જંગો કે તમારું નામ નિશાન બાકી નહિ રહે ! કેમકે મઝદૂર અને કિસાન હવે જાગત થઈ ચુક્યા છે એમને પોતાના હકોનું ભાન થઈ ચુક્યું છે માટે સાવચેત થઈ જાઓ હજી આત કાળ છે મઝદૂરો અને ખેડૂતોના હકોનો લિહાજ રાખો તેઓની ફરિયાદો સાંભળો તેઓને માન-સન્માનની નજરે નિહાળો તેઓના કામની પૂરેપૂરી મઝદૂરી અદા કરી દો તેઓની 'ઇદો'નો પણ ખ્યાલ રાખો ત્યારે તો તમારી 'ઇદ'-'ઇદ' યશો નહિ તો નહિ જ !

—'મુઝતર' (ધારાજી)

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ૬ બજાર : સુરેત

== એટલે ==

લેઊટેસ્ટ ડીઝાઈન-સનાં

- સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાપાત્ર દુકાન

જગો અને જગાડો.

(૧૧ હ. મ.)

‘સારે જગ મ દર્દ’ જેના જીવનમાં સમાયેલ હોય અને જેની વેદનાનો અનુભવ એની વાણીમાંથી જરૂરો હોય એને હું સચો કવિ કહું છું એની દૃષ્ટિ વિશાળ હોવી જોઈએ અને એના હૃદયમાં જગત બધૂતવ Universal ની જાનતા હોવી જોઈએ.

ઉર્દૂ સાહિત્યમાં ૧૯મી સદીના અંત સુધી એવી જાણના નહિ હતી ત્યારે સાહિત્ય સાહિત્ય માટેજ’ હવે એ સમયની કવિતા અર્થ વિનાના અલકારોથી લદાયેલી હતી એ પછીની ઉર્દૂ કવિતામાં ‘હારીયરી’ દૃષ્ટિએ પડે છે.

ઉર્દૂ કવિતાના મેઘવક્રાળથી કિશોરવસ્થા સુધીના ‘આતિશ અને નસિખ ની કવિતાઓમાં એજ વૃત્તિ વ્યાપેલી હતી જ્યારે મધ્યકાળના અમીર દાગ અને જલાલ ની કવિતામાં જાણની સુદૃઢતા સથે આત્મકક્ષીપણુ દૃષ્ટિએ પડે છે. પીસમી સદીના આરંભ પછી સાહિત્ય સાહિત્ય માટે’ છે એ દૃષ્ટિકોણમાં પડે છે. આ પરિવર્તન સમયના કારણે હતો અને સાહિત્ય જીવન માટે છે સાહિત્યને જીવનના પ્રત્યેક આતુ વધન બતાવવું જોઈએ પરંતુ ઉર્દૂના સાહિત્યમાં કમનીય કાન્તિ અને કામના ઉપરજ વિશેષ લક્ષ આપ્યું.

‘સાહિત્ય જીવન માટે છે એ દૃષ્ટિકોણે કવિઓની આખો પ્રેમ ની નાખી અને એમને દીર્ઘદર્શી બનાવ્યા એટલુંજ નહિ પણ એમને પોતાની રચનાઓની બુધ્ધિ સમૃદ્ધિ લાગી અને એમને સફળતાનું જાન થયું.

ઉર્દૂ શાયરી પ્રથમ મજાત અને તગજૂન સુધી સમૃદ્ધિ હતી આજે તેને નવીન વિચારો

અને ચિંતન માટેના વિશાળ સાગ મળ્યા. અમીરોની ઊંચી ઇમારતોથી લઈને ગરીબોની કુલ્લી સુધીના જીવનને સાહિત્યમાં સ્પર્શ કર્યો છે એકાદ, મજૂર ગરીબ વિધવા અને આશીની વેદના, કવિ અનુભવી રહ્યો છે ગોઝારા મુઝીનાદની સામે કવિએ કનમનો જગ આડ્યો છે જે શાયર મજનના ઓઝનમાં માત્ર ઓઝોથી વાર્તાવાપમાં લીન હતો તે હવે આઝાદીથી મહા ચમરન ધીએ સામે ટુકે છે જેમનું માનસમુદાયને કાવ્યનિક પ્રેમ-સૌંદર્યની મૂર્તિમાં મસ્ત હતું તેમને આજે સ્વયં લાધી ગયું છે.

લેખકમુરોની જેમ કવિએ પણ પ્રત્યેક દેશ અને કાગમ પ્રગળા સરકાર માટે ઉત્પન્ન થયા છે અને સમયને ઓળખીને અલગ જગાએ છે.

અત્યંત સતીમાં રૂસો અને વોલ્ટીઅર કાન્તિની મૂળને હૃદયમાંથી સુધી હતી નસરતી નામના ટુકો શાયરે જગે અગોરામાં ટુકોઓની માનસિક જીવિતોને પટ્ટી નખી હતી.

ઇરાનમાં અદમદશાહના રંગ રાગોના કારણે પ્રજા અધોચિતિનર્ પથે પડી હતી તેને છુટકો નાખના કવિએ ફારસીના માયડે ચડીને ઉગાડી હતી કવિવર છકબાન અને એમના સમકાલીનો એમને પ્રેરણા આપીને લખીને દિલ્લી મુસ્લમાનોને પ્રેરણા આપના કરાવ્યું અને પણ ઉર્દૂના થોડાક એવા કવિઓ વિદ્યમાન છે જેમના કવનમાં કાન્તિના ચમકારા છે.

જે કાન્તિ આજે ડોકિયા કુરી રહી છે એને આજકારવાની કે વારવાની શક્તિ કવિ

ઓમા છે દિંદના કરિઓને યુગનો પુકાર છે કે, કવિઓ જાગે અને પ્રગતને જગાડે। બનવનું બનીને રહેશે પરંતુ ને કવિ સમય પારખીને આદમાનો અવાજ ગુંથુ કરશે તેનું નામ ઇતિહાસના પાને અમર રહેશે કરિનું કવન પ્રગતના જીવનની આરસી છે, ઉર્દૂ શાયરીને અજર અમર કરતી હોય તો કવિઓએ વર્તમાન કાળના પોકારને જીનવો પડશે મન-રજની-સભાગ જની વાવડી-વેરની શાધરીને વર્તમાન ગંજુરી પડશે

ગજલ તો શાનિકાળી ઉપજ છે, કવિ ઓના દિમાગમા એના નિચારો સુરશિવ ગીરી થકે છે, જ્યારે રંગ-ગંગનો સમય આરસે લાગે પુન તમાગી મેદરિજોમા સાકી અને સુરાનો રંગ જમાવજો, અસારે ગજનનું શિર્ષક 'બૂક પ'થી બદલી નાખો તગજનુબના સ્થાને કલ્પના, સાગધૂરી, રવાહિમાન અને ચિત્તનની રચાપના કરા એકાતમા એમીને જાવનાના પુષ્પની કાકપાનિક સેને મળવવા કરતા માન મા પડેલા વાર્તાવિક કેટલાને વાળી-હુડીને સાદ કરી નાખો ચિત્તનનો રિપાય ગીતિ અને સંધારનો હોય બગર બોલીમા બોલાતા બિજસ અથઆરોના મુશાઈન બધ કરો પુરૂષ અને પ્રેમીના સખખની સાકળના અકોડાને મગજન કરો જગતમા એ ચેતનના ચેદન ઉપર ને કાળા પાદા નાખ્યા છે તેને ત્રીગીને આવતી કાલની ઓશાદ માટે નવી રેખાઓ દોરો ગજલની મિલકત જાગરિત બની ગઇ છે સાખો વા

મલોલી જરી-પૂરાણી કથાઓ હવે કાનને પથ્થુ ગમતી નથી માટે જાગે અને વતનને જગાડે। આદમીને ઇન્સાન અને ઇન્સાનને ફિઝિતા-દેવ બનાવવાનો પ્રયાસ કરો

રાગકાગળુના કલાનક હતાસેપને પ્રેમના કામળ અને કમનીય કરો થકા રોકા અને જગતને સુખ શાંતિના ધામ સુની પહોચાડવામા મદદ કરો

આગની કવિતા એવી દોરી જોઇએ ને શાબળીને માનવ ભુદ્ધિ અને હૃદય દયમન્ની ઉઠે અને તે કર્તાવ્ય પરાવણ બને

જમન મહાન સલ સુધી પહોચવાનો એક માર્ગ છે અદિતો। પ્રત્યેક આતમા એક મુસાફર છે એ મંજિત-ધામનું જ્ઞાન કાઢતે છે અને કાઢતે નથી કવિની "મંજિત" એનું 'ધેય' હોય છે પરંતુના ઉર્દૂના એ સી દકા ગજનગરોનું કાષ્ઠ ધેયજ નથી ગજલકારો માટે નવા નિચારોના માર્ગ બધ થયા છે અને તેથીજ ગાંધિએ કહ્યું છે કે,-

બાપુ 'દેશક, નદિ ઝર' તથ વા એ ગજન કુન્-ઓ વુગ્ગન આદીને મેરે બયા કે લોય

'નિબનદ માટે ગજલનું દોર સક્રિય પરંતુ મા। કવનને કષ્ટક વિશેષ વિશાળ દોરની જરૂર છે'

આ યુગ નજમોનો છે અને દરે પછીનો યુગ પથ્થુ દૂકી નજમોનોજ દશે *

-'સીમાબ' અકબગામાદી.

* ફનેદપુર ગિરીમા ૨૦-૧-૨૨ના થમેલા મુશાવરના પ્રમુખપદેથી

નસીબ શું નિજની નેમ છોડી

યુગાંતરોને કરે ગ્રહણ છે ?

જગત મરણને શત્રુ નથી પણ મરણ જગતને ચરણ શત્રુ છે,
મરણ છે તે એક જિન્દગી છે જે જિન્દગી છે તે એક મરણ છે
અમારા અરમાન સારા મારા કંઈ ખારા ખારા કંઈ ન્યારા ન્યારા,
છલ્લુવણ્ણ કાલપણ હતા ને છલ્લવણ્ણ હાલ ખાજ પણ છે,
જો તેને મળવાનું થાય છે મન તો મન કરીને મુઝાય છે મન,
જે આરા જન્મે છે મનના મનમાં નિરાશ તેનું કરે હરણ છે
કયાઓ મારી હૃદય વ્યથાની ઘણી જફાની ઘણી વફાની,
રહી છે કયા કોઈ જણથી છાની ન છાનું એનાથી કોઈ જણ છે.
સિતમ સહુ છુ તો મોનસજક ખરતુ કયા જળને દાદ ચાતુ ?
સિતમ તો એ છે કે દિલ સિતમગરનું દર્દશનું અને કઠણ છે
હું માર્ગ દર્શકના ચીલેચીલે કરૂં શુ ચાલીને શાને આવું ?
પથિકના પગલાનું પથ પર તે જરે કરે ન્યા અનુકરણ છે
સુરા છલોછલ બરેલ જામે નજર નિકટ હો છતા વિમુખતા ?
મને તો લાગે છે હે ! નિવેધક પ્રણયના પાઠોથી તું અબળ છે
ફકીરને મેં અમીર જોયો અમીરને મેં ફકીર જોયો,
નસીબ શું નિજની નેમ છોડી યુગાંતરોને કરે ગ્રહણ છે ?
પ્રસંગ સેવી કંઈ કાળ દેરા “કદીમ” જાણું છુ પેતરા હું,
બલે તે મુજ નાશ-તાકમા છે પરતુ તે પણ તો રજકરણ છે

“કદીમ” વાકિફી

સિદ્ધિ.....ના.....સન્માર્ગ

૨૦૦૭ કરનાર "ગાદિસ"

(સર્વ દક્ષ વેબકને સ્નાધીન છે)

૫૩૮

ચતુર્થા સદ્યુક્તો ઉપર પ્રકાશ પાથરવાનું અને પોતાના નેતાઓની આગેઓ ઉપરથી પડેલા ઉચકા લેવાની નીતિક દિગ્ગત આપણામાં કોણ જાણે કયારે જન્મશે ?

૫૩૯

અન્ય દેશો કે પ્રજાઓના તિરસ્કારથી ભરપૂર એવા ઇતિહાસોની આપણને જરૂર નથી પોતાના દેશને સાચો ઇતિહાસ આપણા બાળકો સમક્ષ રજૂ કરવાની અસત આવશ્યકતા છે કોઈ એ સ્વર્ગસ્થ બાદશાહ કે રાજાના ચરિત્રોને ખૂબ લાગી ચીતવાથી દેશનું દળદર શીટવાનું નથી આજે ચાલના ઇતિહાસોમાં અપરિપક્વ વીંગતો અને અસબદ તારીખો સિનાપ ખીચી દોષ છેજ શું ?

૫૪૦

આપણી નર્મમાન શિક્ષણ પદ્ધતિ સમય અને સમિતિને વેંડી નાખનારી છે પારમ દ્રષ્ટિબિંદુએ અપાતા શિક્ષણથી આપણું ભારિ ઉત્તરજી યુવાની આરામ ગમતી એ નહીં નાદાની છે શિક્ષણથી પદ્ધતિ કાક નકી કરે. અને શિક્ષણ લેના આપણા બાળકો જાન્ય એ પરતુજ વસતી છે શિક્ષણ સ્વનત્ર હોવું જોઈએ વિદ્યાર્થીને પોતાને શું ભણવું અને શું ન ભણવું એ નક્કી કરવાનો અધિકાર હોવો જોઈએ અને વડીતોને શાળાઓની બચસા કરવાની સ્વનત્રતા હોવી જોઈએ પરદેશી કપનીઓએ પોતાના દ્રષ્ટિબિંદુએ નેવાર કરાવેલા પામ્ય પુસ્તકો આપણા બાળકોને ફરજિયાત

ખરીદવા પડે, એ પ્રધાન, સાવ અચળી, અને આપણાં માટ દાની કર્તા છે

૫૪૧

આપણી શાળાઓની ઇમારતો ભને ભચ ન હોય, પણ આપણા બાળકો ભચ થાય, તેની શિક્ષણ પ્રવૃત્તિની આપણને અસત જરૂર છે સુદર ઇમારતો હાગ અપાતી હરપ કેળવણીથી આપણા બાળકોનો વિકાસ અટકે છે, એ આપણે જાણવું જોઈએ, જાણના હોઈએ, તો શામ એવા એક દર સુધારા કરના તત્કાળ તત્પર થવું જોઈએ

૫૪૨

બાળકને કયો નિયમ પસંદ છે, કયા વિષયને પચાનવા બાળક તત્પર છે, એ બધું જાણવા પછી પ્રત્યેક બાળકને પ્રોત્સાહન મળે એના માર્ગો શ્રદ્ધા કરવા જોઈએ ભણે કોઈ અને નિયમની પસંદગી કોઈ કરી આપે, એ સાવ અજીજન છે

૫૪૩

લગાવા શીખવનારા જેને જોખ હોય, તેને વધારેમા વધારે લાગણ્યે શીખવનામા મદદ કરવી જોઈએ પામ્ય સાત વિષયોમાં બાળક અપૂર્ણ રહે, એ કરના એકાદ નિયમો ને અજોડ અભ્યાસી થાય, એ વધુ ઉત્તમ છે

૫૪૪

બાળક એવજાએ પચાતી શકે તેટલું વિજાણુજ તેના કામનું છે શિખણની મગ ચરે, એટલું અથવા એવા પ્રકારનું શિક્ષણ પગલે અપાનના પ્રયત્ન થના જોઈએ નહિ વધુ પ્રોત્સાહી જેમ અપવો થાય છે તેમ હિન્દી

પિંદ મગવેલા શિવગુનો પાળુ અપચો " થય છે કેટલીક વખતે તો પત્નો નીખેલુ પાંગળી સાત જુનાઈ જરા પામે છે

૫૪૫

શિદાણુ પદ્મિમા એટલે મુઠારો થવો નેછએ કે બાગડો પોતાને િલ ઉપયોગમા આનવી વસ્તુઓ જ્વનેજ તેવાર કરી લેવા સમર્થ નીનડ પેનથી માટી ને પેન્સીર સુનીની સર્વ વસ્તુઓ પારકા હાથે બનેલી નપસાય એ કરતા બાળકોને પોતાને બનાવના આનડ એવી વ્યવસ્થા થવી નેછએ

૫૪૬

ગિત કેળામેના શિદાડો શિવગુની શરૂઆત માગ (સગા કે એવેજ) એકા બીજા નમ્મ)થી કર છે એ પ્રયાનો સત્તર અન આવી જવો નેછએ મા-માપ અને શિવગુનું અડકરેલુ જાળા મદજ કર છે શિશુ પોતેજ માગ કાઢ તો શિવગુ નનાર છોકરાઓ શુ નીખે એ વિચારી લેવાનો ધર્મ વડીલોનો ડ આપણો માગાઓ ની હમારો બરે ઉઠી ન રોમ પલુ શિવગુ ઉચ્ચ વિચરના અને આદર્શ હોવા નેછએ

૫૪૭

અન્ય પારોથી આપતી ગીખી તમા જગત જલે કાઢ પલુ ચીજને સમજવાના પ્રયત્ન કરવા એ નધારે ઉત્તમ છે, એકુ બાળાના અવજમા ફેસવુ નેછએ

૫૪૮

ભાળાનો ઉપયોગ વિદ્યા લાખવવામા થવો નેછએ હિં પોતાનો હાંતુ ગો છે, એ સમ- જની રડુ એજ ભાળા બરે ઉપયોગ ડ

નમ્મોની માગ-મારીમા પોતાનો અર્થ પલુ બ્યવન ન કરી શકાય એ મા કામનુ ?

૫૪૯

સ્વદેશની સર્વોત્તમ વિદ્યા સર્વોત્તમ પુ પો અને આર્થ જ્વેતાઓ છે સખાનધ કાર ખાનાઓ કરતા શાળાઓ રૂપી કારખાનાઓ ની કિમત વધારે છે કે જ્યા આદર્શ પુરો અને જીઓના પકતર થાય છે કમનમીએ આપણુ દેશમા શાળાઓ પ્રથે ખીજા બધાય મરખાનાઓ મરતા અધિક ખેડકારી લાખવવામા આવે છે

૫૫૦

ગાર જેમ બધાયની નજર મચાડીને ચોરી કરે તેમ ધનવાનોમે પલુ સર્વની નજર મુઠારીને દાન આપણુ નેછએ ખાનગી મીને અપાયલુ દાન સાસુ દાન છે જીમતાઈ દેખાડવા માટે કે પોતે ધનવાન ડ, એકુ બનાવવાની દ્રષ્ટિએ અપાયેલુ દનસાસુ દાન થયી

૫૫૧

નારેર જીવનમા દુઃખિમતા આશુચતા પ્રવતો કરવા કરતા આપણે જેવા હેપ્પએ તેવાજ દેખાઈએ, એ નધારે ઉત્તમ છે મટે આ. મનથી અજમા નેજાના પ્રયત્ન કે જો

૫૫૨

મુરિનમ સમાજેમા લગન અને મગલુ પસજો કેટલીક વસ્તુઓ મરનામે ત્યાજ્યગ્રહીની છે, એવી રત્નુએતો લગ્ન ઉપયોગ થાય ને એ પ્રયા મદતર મ ન થવી નેછએ અગ્નબે શિક્ષક કે નિ અન થમ એ વાતજીવી કે પલુ જાવી નેછએ શિક્ષક કે ગિદ્યવનને અમનમા ચૂકવા, એ અપકર ચુનહો ડ

કારવાં

૫૫૩

મેઢમાન થયેલા મૌ સિઓ, ધરપણીના પ્રત્યેક ધાર્મિક પ્રશ્નનો માફુ ન હાજો, એવો હજારો પ્રત્યુત્તર આપે છે, એ પ્રથા હમણી છે મૌ સિઓએ બીજી વખતે આમ ત્રણ મળે કે ન મળે તેની લેગ માત્ર પણ દુઃખર કર્યા વિના રોકકુ પરખારી દેરાની પદ્ધતિ ગ્રંથજી કરની જોધએ અર્થાત્ ગ્રંથ જવાન આપતા અચ કારુ જોધએ નહિ

૫૫૪

બાળાઓની રમતમાંથી દીગના દીગનીને પરખાવનાની ને એરીજ બીજી રમતોને કે જે નિદોર બાલિકાઓને હમર નાયક થવા પડના પરખાના કે સાસરે જરાની ગ્રેણા જન્માવે છે સત્તર બકાન ગણી જોધએ

૫૫૫

કાળજીપૂર્ક અને નિરમિત જોરાક લેનાર લગ્નજ માદો પડે છે જા ને તમ ક્યારેક માદા થાઓ તો મેડીકન ગેનેજમાંથી તમજ બહાર પડેના નના પોદર પાસે દોડી જશે નહિ બનત બગી જીનામા જીના અનુભવી પોકગનીજ સનાં પેશે

૫૫૬

સચિન મનાહિંકો માનિધ અને મહોતી સામાજિક નવનકયાઓદાન પીગસતા નામના સાહિત્ય અને ઈસાનેની ગતિઓને હમરી મૂકી કે માળુસો મનનાજ વિવિધસ્ટિને ગીને જ્યા ત્યા બદલતા ફેર કે અગોજ વનનદાર માળુસોના મનમા એમદ જનને સડો પેસે ગયા છે બિલિસ સહિત્વનુ રધારે સાચન મનુષ્યને વધારે બગારે કે માટે નિચ રૂપિ

ઓને ચોપનારા એક દર વાચનથી અળગા રહેતુ, એમાજ આપણી સનામની છે

૫૫૭

નિર કુશ છવન છવનાની વાહીયાત પ્રથાએ બલિયારમા અસાધારણ ઉમેરો કર્યો છે અધુગમા પ્ર આજના કહેવાના સુધરેના જગતમા ગર્ભાપાત કરનાના અને ગર્ભાધાન અટકવનાના નના નવા સાધનોની ઉપતિ ઝપથી વધી રહેલી દોનાથી સ્ત્રી અને પુરુષ નીતિના સર્વ મધનોથી સાર મૂકત થતા મથી ગલા કે, બજો રહે આગળ વોના માનવ જગતનો આ વિનાની સુધારો કયા જર્મ અટકશે એ કંપનુ મહા મુરકેન છે !

૫૫૮

આર્થિક મિતિ નમળી હોય, સારે વિના હિન નો પુરોએ એ રમય સયમ પાળી મધારિન સતોને પ્રાપ્ત કરવા એ અથોગ્ય નથી પણ સયમ ન પાળના જા વિચલોગના પરિણામ અટકાવનારા કૃત્રિમ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો એ મહા પાપ છે

૫૫૯

આજકાલ કેટલીક ઉત્તેજક વસ્તુઓ એવી છે કે હમરે પોરોઆ પહેનાજ યુવક અને યુવતીઓમા વિચચક કૃત્રિમ રીતે જાગ્રત થતા પામે છે વાનારણુ એવુ તો કનુગિન થતા પામ્યુ છે કે છેક ન્હની વયના બાગડો પણ અવજો રહે દોરનાઇ જાય છે બોગક, પોપાક અને વચન તથા સોસાયટીનો ખ્યાન રાખવા ઉપગત વડીયો પોતેજ વતન સુધરે તોજ લારિ અન્ન સનામન રવી શકે આના મટે બીજો એકય ઉપાય ગોપ્યો જટે તેમ નથી વસ્ત્રોમાંથી નિર્વજજતાને તથા જોરાકમાંથી ઉત્તેજક પદાર્થો

અને વાચનમાથી મિલિસ સાહિત્યને દૂર કરવામા આવે, ને પછી ખુદ વરીતો પોતે આદર્શ બને તો બાકી પ્રજાને આ સગમતો પ્રથમ પોતાની મેળે ઉઠાવી લેવા

૫૬૦

સદાચારી થના માટે સયમી જેટલી જરૂર છે, તેટલી બીજી એકથ વસ્તુની જરૂર નથી સયમ એ યુવાનોના શરીર અને આત્માનો રક્ષક છે ચિત્ત ઉપરનો સંપૂર્ણ કબજો એ સનાતનીની દાન છે સયમ એ શક્તિને વધાગ્રાંતરી અન્નદ આપધિ છે જ્યારે નિરકુશ પણ એ શક્તિને હણી નાખનારી વસ્તુ છે સ્વછંદી મનુષ્ય પોતાના અધપતનનો રમ્ય નાતરે છે અને કુટલીક વખતે સ્વછંદાનો રોગ વારસામા પશુ ઉતરે છે માટે જ તમે તમારી બાકી પ્રજાને આદર્શ બનાવવા ઇચ્છતા હો, તો તમે પોતે પ્રથમ આદર્શ થવાના પ્રયત્ન કરજો

૫૬૧

વિપય વાસના એ માનસિક રોગની જ્વેના છે, માનસિક રોગના ભેગ થયેનાઓ વિશેષ ન વિચારી દોષ છે યુવાનોએ એ રોગના ભેગ ન થવું હોય તો સયમ પાળવાના સપથ લેવા જોઈએ

૫૬૨

યાદ રાખજો જમન જેને બાંધકર રોગ કહે છે તેવા એકદર બાંધકર રોગો સ્વછંદ નામાથીજ જન્મે છે સ્વછંદી મનુષ્ય નિરોગી હોઈ શકે નહિ નિરોગી નહિવું દોષ, તેવાઓએ સ્વછંદતા લગવીજ જોઈએ

૫૬૩

પોતાના કૃત્યની જવાબદારીમાથી છટકા જનારાઓજ સમાજમા અગ્રવરયા અણે છે કુસુપના બીજ પશુ ખિન જસગદારીમાથીજ વેરાય છે આપણા પ્રત્યેક કાર્યનો પડઠો પડ્યા

વગર રહેતોજ નથી સાવ એકાતમા કરેના કૃત્યને પશુ સમારત માનવ સમાજ સાથે સંધિ સળધ છે અપારામા કે એકદર એક પ્રમા કરેના કૃત્ય સાથે જગતને કશોજ સળધ નથી એવું માની લેવાની શૂન કરવી એ બધકર નાદાની છે બ્યકિનગત સતત થવાની સર્વને ઇચ્છા દોષ, એ સ્વભાવિક છે પશુ માનવ સમાજ સાથે સકળાએના માનવી સાત સતત યર્ષ શકેતોજ નથી ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવાનું નામ સ્વતંત્રતા નથી પશુ સ્વછંદતા છે સમાજ મર્યાદિત સ્વતંત્રતા અપી શકે, પશુ સ્વછંદતાને પોષી શકે નહિ નિરકુશ હોત હવનાના જેને કોડ દોષ, એવોજ સ્વછંદતાને પશુ સતતતામાં મૂકાવે છે પશુ એ શક્ય નથી

બંધ માસિકે “માંદગી”

ફક્ત પશુજ વિસતી અદર ‘મી નાદ’ ગોળાઓથી ચાતુ થાય છે માસિક અડ-ચાતુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રૂબરૂ મોઢા દા સાથે ગેરદી પત્ર આપનામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પડેશ વી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“સહત” દા ફક્ત પશુજ દિવસ ખાઈ થેરાથી છદ્મી ભરમા કદી ગર્ભ ગહેતો નથી માસિ ચાતુ કશુજ નુ-સાન નહિ ખેંટરે પછેએ અજમાવેથી દા સાથે ગેરદી પત્ર મોખવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પડેશ વી ૧૦

ડા એસ એચ. ખાન,

૪૨ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે

કોડ મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

ફારવા

“આધ્યાત્મિક-પ્રેમ”

૨૫. શાસ્ત્રપ્રસાદ દયાશ કરે વકીલ, જીનાગઢ.

અગાશ ૨૫ લેખક મિત્રની આ ટેલી નિ એમની છેલ્લી યાં ૩૫

અમે રત્ન કમીએ ખીમે

ત ત્રી.

[ગતિક્ષી આતુ]

તેઓ આગળ જોયે તે પહેલાં જ દીનુ તેમના બધા વિચારો સમજી સુકની એટલું જ નહિ પણ આ વાંચી તો તે પ્રયત્નથી જ નાજુતી હતી માત્ર ધન્યરસદ્રના મનોમળ તથા હિ મતને મજબુત બનાવવા પુરતો જ તેનો ઉદ્દેશ હતો એટલે જોયી, ‘પોતાના એકના એક સતાનના જીવન કંઈકાણે માટે આપના જેવ મુન અને સરકારી પુરૂષ જે એના નજીબા કારણ સામે કમર ન કરી શકે તો અજ્ઞાન સસારીઓની તો વાત જ કયા રહી ?’

કમર ન કરી શકે તો અજ્ઞાન મનુષ્યોની તો આશા જ રી ? શત્રુને આટલી અજેલ કેળવણી આપવાનું પણ મોટાયાપુલને તો નહીં જ ગમ્યુ હોય જતાં આપે જે બેપરવાઈથી તેણીને આગળ વધારી તેની જ ગતિ આ લગનની બાબતમાં તો ખાસ કરવાનું દીનુના બાગબીબાઈ શમ્ભેશી ધન્યરસદ્ર વધારે મક્કમ બન્યા ને જોવા “તમારી બધાની જે એરી જ મ જ હોય તો તમારૂં ધાર્મિક યશનું પાંખી કાઢ ?”

શત્રુને કાષ્ટક આત્મસંતોષ થયો પત્ન આપણ પાસે દીનુએ બીધેલી ‘જુ’ જગ વધારે

પડતી તો જણાઈ, જા પેતાનો સુરેશનો અને પિત્રાશીનો એ બધાનો નિશ્ચય આ પ્રસંગે થઈ સુકનો જણાવો “સુરેશભાઈ તો હજી ન આવ્યા પણ હવે અમારે તેની રાહ જોવાની પણ જરૂર નથી” દીનુએ ઉપસહાર કરતા કહેવા માંડ્યું “તેનામા એટલું નૈનિકળ તો અનરૂપ છે કે સસારની આડી અચર્યની બાબતમાં તે કોઈની સમતીની પરવાજ ન કરે આપની પરવાજની મળી એટલે અચારેજ અમે શાતુલહેનને ચાલવા કરી સુકવા હવે આપ ચાલ દીરી ? મોકલો એ તે શુભ પ્રસંગની જ ખુશાલીમાં” દીનુના છેલ્લે રાન્દેજ ધન્યરસદ્ર ધરમા ગયા અને જે બાઈઓ ચાલ દીરીની રકાબીઓ યાળીમાં લાઈ આવી ગઈ સાથે જ હતી તેણે ખુશીઓની આગળ દીપાઈઓ ખસેડી તેની ઉપર રકાબીઓ ગોલી દીનાએ ગઈ સામે જેઈ કહ્યું “એક ક કાવ દીમા અથવા ન્દાની વાટકીમાં થોડું કેટું લાવો અને ચોખા લાવો એટલે શાતુલહેનને ચાલે તો કરીએ” ગઈ ધડીવાર વિચારમાં પડી અને ગઈ દીનુએ દીરીની રાગ્યાલ કરી એટલે બીછઓએ તેનું અનુકરણ કર્યું જે મીનીટ પણ પુરી નહીં થઈ હોય ત્યાં સુરેશ આવ્યો

“તમે ત્રણેએ જીવુ તે સોજેસોળ આના ખરૂં
સગાસબધીઓ કે નાતગતન કરતા છન કે
છવનનું રક્ષણુ તો મનુષ્ય માત્રનો ધર્મ છે ”
“અને તે શબ્દે અતરનાજ હોય તો તમારો
ત્યા ચોરીથી મુકેલા પોટલામાનો દાર અમારી
હાજરીમાજ શાતુજીનેજ પશુ તમારોજ
પહેગવનાનો અને તે શાતુજીનેજ દાથે
મારે તમારે બન્નેને ચાહવા કરી મત્ર લખ્યાનું
અને મને જેટનું અપુત્ર આપડે તે આ સર
સ્વતીજીને પુરૂ કરનાનું સપ્તપદીની વેદી ઉપર
તો અમે આની શકીએ કે ન પશુ આની
શકીએ માટે તમારે બન્નેએ તે રમુખે
ખોલી જવાના ”

દીનુના રાખેથી લાગી જીવનનો સ્વર્ગ-
તુલ્ય હાલો લેતો સુરેશ અતરમા આનંદ
અનુભવ કરવા લાગ્યો પરંતુ આ વિદેશી
અને સસાર વ્યવહારથી નિરૂદ્ધ સાહિત્યનો
આદર્શ જીવનમા ઉડતી પખીબોલો પ્રથમચ-
ની મુશ્કેલી સમજીને વાત કરતી હોય, એમ
તેને હજીએ ન જણાયું. કદાચ શાતુ સાચે તો
તે વાતનો પ્રથમ નીકાલ યદ્ય પશુ સુક્યો હોય
એમ તો તેને લાગ્યું આની બાજતમા તેને
પોતાને તો ઉઢિના બાધનની પરવાજ નહોતી
ગોખીનાય જ્યા મુખી પ્રથમચદ્રની સાથે છે ત્યા
સુધી તે વડના તેને તદ્દન અસહ્યવિત જણાઇ
તેમ જના આવો અનર્થનીય લાભ જે માગે
મળી શકે તે માર્ગ તો તેને છુટજ હતો

દીનુ સુરેશના મનની મુઝબધ સમજી અને
ખોલી “મજીનવાઈ કેમ મુઝબધ ગયા ? પોતાના
કેસની વકીનાત પોતાની મેજે તો ચ્હોટા
બરીસ્ટર ના કરી શકે આનો બે વાતોમા
અમે તમારે નીશ્ચિત કરીએ તેમાની એક તો

બાપુજીની વાડ, તેમની સમતી તો મારા આ
ગજવામા છે-ખીજ અમારા શાતુજીનેતી હુ
તેની મોટી ગણો તો મોટી અને નાની ગણો
તો નાની પશુ તેમની સગી જીવન અને વાપી
હવે રહી એકજ સનાત તે માત્ર તમારો કહો
તમારે તે નામ જીવર હોય તો કારણ સહિત
ના કહો અને નહી તો લાવો દાર

સુરેશ કશું ના બોલે પશુ પગવાર વિગા-
રમા પડ્યો ચાહદીશીન ઉકલી ગયા સમય વધુ
ગયો હતો શાતુએ લાઇટનું બટન દાખ્યું
એટલે બોલકામા બતીનો પ્રકાશ થયો અને
ગભીર વદને દાર અને ગેનનાળો રૂમાલ સુરેશે
દીનુના હાથમા આપ્યો તે દાર અને ગેન
શાતુને ખુશાલીમા પહેરાવવાનેજ તે લાગ્યો હતો

રૂમાલ હાથમા આવ્યા પછી દીનુએ શાતુને
ખોનાવી નોટામંટીક મશીનની માફક તે બોલ્યા
પીનાજ તેણીની પાસે આની એટલે તેનો હાથ
પકડી દીનુ તેને સુરેશ પાસે લઇ ગઇ સુરેશ
રહેજલાવે ઉભો થયો દીનુએ રૂમાલમાથી કાઢી
દાર શાતુના હાથમા આપ્યો અને શાતુ એને
સરમાતે વરને સુરેશના ગળામા પહેરાવ્યો ।

પ્રકરણ ૨ નું

મુઝબધી આવેલી બહેનપણીઓ સ્ટેશન
પર પહોચવા પગભેર યદ્ય સુરેશ પશુ તેમની
સાથેજ જનાતો હતો કારણ કે મુઝબધ પહોચી
તેને તુરત દેશની ગાડી પકડવાની હતી. આજ
મુખી તો એમજ બનતું કે સુરેશ એકબે મુબ-
બધી આવ્યો હોય તો પશુ શાતુ તેને સ્ટેશન
મુખી રૂમાલમા જતી તારે આજે તો તેની
બહેનપણીઓ સાથે હતી જતા બન્નેના હૃદયે
હેવા બનાવથી લારે તો અવશ્ય થયા હતા

દરેકના અંતરમાં એમજ હતુ કે સુરેશ અત્યારે અદિ રોકાઈ નામે રોજ દેશમાં જઈ શકત તો વધારે સારુ હતુ કેમકે હેના બનાવ સંબંધી પરરપરતી સમગી અને વીચારોની આપ ને યદ્ય શકે અને કોષ્ટને માથે જોખમ ન ગણે પ્રભુએ તે બધની અંતરધ્વજા જુદીજ રીતે પુરી પાડી

ધૃતિરત્નને મળ્યા પિતા સુરેશ આગળ નામ એ તો અનકુળ ગણાય એ સ્વાભાવિક હતુ એટલે બહેનપણીએને ઉભેલીજ રહ્યા દષ તે અંદર ગયો સામેજ ખુરશી પર ધૃતિરત્નને ખેડેના તેમજો માથાની ધૃશાગતીજ તેને આવહાર આપ્યો પરંતુ એસરને જાને સુરેશ ઉભોજ રહ્યો ને કાર્ક તકમા પડ્યો તેજ એવુ તેની મુખમુદ્રા પરથી જણાતા ધૃતિરત્નને ખોનરાની શરૂઆત કરી 'આપરે ધૃતિરત્ન તારી ધારણા પુરી કરી સુરેશ? શત્રુની બેનપણીયો તો એમજ કહે છે કે આમા ખરી મહેનત તો તારીજ છે " સુરેશ મુખજ રહ્યો એટલે ધૃતિરત્ન વાતનુ સ્વરૂપ પનદાબુ "તુ પગ એ છોકરીએની સાથે રોશને જરાના છે કે શુ?" હાથ રોશન સુધી તો શત્રુ પણ ખોનરાની અને તુ તો તેમની સાથે મુનઈ જરાનો" ધૃતિરત્નના સરગ પ્રયત્નો ઉત્તર સુરેશો સરગભાગમાં આપી દીધી. 'પરંતુ તુ તો હમણુજ આવે છે રાત્રે નહીં ને સારે વખત તો શુ ખોડુ છે?' વાતસંવલારથી ધૃતિરત્ન સરગને કહ્યુ અને સુરેશો તેનો જવાબ નાહ્યો 'આસ પ્રસંગ ન હોત તો હુ પણ એમજ કરત પરંતુ પીનાયીનો આજેજ કાગળ છે એમા મને જેમ અને એમ તુલ્ય દેશમાં ખોલાવ્યો છે, કાંઈક જરૂરી કામ છે

એમ સળે છે ' ધૃતિરત્નને આગળ કાંઈ કહે તે પહેલા જરૂરી કામ બાગન ચિચારમાં પડ્યા અને બોલ્યા, "સસારના વ્યવહારો એવાજ હોય છે જરૂરી કામ વીના તો તેઓ ખોલા વેજ નહિ પણ રાતની મુસાફરી કરતા સવા ની દ્રેહન શુ ખોટી છે? નીકળવાનું પણ દિવસમાં અને પહોંચવાનું પણ દિવસમાં અહિ થી સનારની પહેલી બીજ ગાડીમાં જઈ મુખધથી દાઈમસર ખુલીથી રાના યદ્ય શકાય " સુરેશ ઘડીક વિચારમાં પડ્યો દેશમાં જતા પહેલા શાતા સાથે વડીક વાતો થાય એ તો ગમતી વાત હતી એટલે ધૃતિરત્ન ધૃતિરત્નને બોલાવે છે એમ સમજ તેજો સતોષપૂર્વક જવાબ વાહ્યો "બને તેમ કરીશ" આટલુજ ખોતી તે શાતુના રૂમમાં પાડા ગયો સુરેશ દેશમાં ના થો વખત તે પહેલા કાંઈપણ વાત ચીની તક ના મળે એ મુજેની તો શાતુના હૃદયમાં સુરેશ કરતા પણ વારે જલાતી હતી ત્યાં તો ઉમરમાં પગ મુકનાજ તે ખોલ્યો

"માપુછની ઇચ્છા છે કે આજની રાત તો મારે અહીંજ રાખાનુ અને દેશમાં જ્યાં માટે હાને સસારની કાગલ લેવી ચાને રોશન સુધી તો આપજો બધા સાથેજ છીએ "

બધા રૂમની બહાર નીકળ્યા અને "એ તો અમે જાગૃતાજ હતા," એમ બોલી દીનુએ પાનાની જાલનુ ટેવુ હજાવેથી દાતોએ કગડુ રોશન ત્રણ મીનીટનેજ રસને તુ પન્ટફર્મ ઉપર પગથાજ ગાડી ખાતી એટલે ના બહેનો રાના યદ્ય રોશનમાંથી બહાર નીકળનાજ સુરેશ શત્રુને કહ્યુ "આજે તો હુ એમને સ્પષ્ટ ગયો છુ " આપુછનો

રોકાવાનો આગ્રહ મને આશીર્વાદ જેવોજ જણાયો. ” ગેશનમાંથી બહાર આવતાજ બાબુ ઉપર લોકોને ફરવા આવવાનો બગીચો હતો એ ચાર લોકોના કાચો સિવાય સુવાળા ધાસની ધણી ખેડકા તેમાં હતી આ ની રાત હતી અને ઘેર જતા પહેલા ચોડી મીનીટ એસવાથી પુષ્કળ શાતી મળે તેવું હતું એટલે સુરેશજ દરખાસ્ત મુકી “બગીચામાં થતા જશું?” શાબુએ કાંઈ જવાબ ન આપ્યો પરંતુ સુરેશની દરખાસ્તને પુરેપુરી સમતી આપતી હોય તેમ પ્રથમજ તેણે બગીચા તરફ પગના ભર્યા

બગીચાના અદરના લાગમા ઝાડોની ઘટાએ નીચે પડેલા કાચ ઉપર તેઓ બંને ખેડા અદ્રમાં તેમની માથેજ જોતો હતો બોનનાની શરૂઆત સુરેશજ કરી “શાબુ આ બધું નાટક દીનુએ કોની પ્રેરણાથી ભજવ્યું?” શાબુ એ શબ્દોથી સુરેશના મોઢા સામે તાકી રહી અને બોલી, “પ્રભુ જાણે તમારા કરતા હું કશું પણ વિશેષ નથી જાણતી મને કંઈક અનિયોગિતવાળું તો જણાયું ” “નહીં કંઈ અનિયોગિતવાળું કશું નહીં”-સુરેશ વિચાર કરતો કરતો બોનના લાગ્યો “માન બપુછની સમતીની તેમાં પડેલી જરૂર હતી કદાચ તેમને ખોટું લાગે એટલેજ હું નથી ધારતો કે તું તેમાં નારાજ હોય, હું તો સંપૂર્ણ રાહ છું ” “અને હું નાતોજ શા માટે? સુરેશ, મારૂં આખું જીવન તારી સાથેજ બનીત યાય અને તુજ મને કલ્પણને માર્ગે દેનારો બને તો એથી અધીક બીજું શું હોઈ શકે? એમ ૨૫૭૮ કહેવાથી હું કાંઈ મર્યાદાભંગ તો નથી કરતીને ” સુરેશના અતરમાં સતોપના ટુવારાઓ ટુટ્યા અને

બોયો “નહીજ એવી વ્હી મર્યાદાને તો હું દબજ માનુ છું શાબુ આપણે કેટલા કેટલા વરસોથી આ રૂબનાઓ સેવતા આવ્યા છીએ તો તું તને ગણાવી પણ ના શકે છતાં એ પ્રેમમાં બીરૂતા અને શકા તો દરેક વખતે ઉભીજ હોય, હજી પણ તારી છાતી ધડકે છે ખરી શા માટે? મને લાગે છે કે તને તારા પિતાશ્રી અને કુટુંબીઓ તરફનો ભય જરૂર હોવો જોઈએ ‘નહિ બીનકુવ નહિ’ જરા પણ વિચાર કરવાનો જરૂર જોવા નિના સુરેશ ઉત્તર વાળ્યો, “છાતી ધડકવાનું તો માન એકજ કારણ કે મુલો કરતા બીઓ એછી સ્વતંત્ર હોય છે અને જો આપણ લગન યોજવામાં બાપુછની ઇચ્છા નજ હોય તો આપણી બધી ધારણા ઉધી પડે અત્યારની ધડી સુધી મે તને મારી ઇચ્છા નથી જાણતી દીધી તેનો પણ એજ સમય હતો ” સુરેશનું અતર ધડી પણ ચિતાવુર રહે તે શાબુથી ન ખમી શકાય એમ હતું એટલે તુરંતજ તે બોલી, બાપુછની સમતી તો દીનુએ પહેલેથીજ મેળવી લીધી છે. હવે તો જોવાનું માન એટલુંજ રહ્યું કે મોટાબાપુ અને મોટા બા તેમાં કેટલું મથુ મારે છે અને બીજી એ કે તારા પિતાશ્રી તેમાં કાંઈ અડચણ ઉભી ના કરે અત્યાર સુધીના આપણા આ સ્વપ્નને તેઓ કદાચ ન પણ જાણતા હોય અને દેશમાં બોલાવવાનું જરૂરી કારણ આવું તો કાંઈ નહીં હોય?

ઇન્ધનની સમતી મળી મર્દ કે એ જાણી સુરેશને સંપૂર્ણ સતોષ થયો પરંતુ પિતાના પિતાશ્રીની અડચણની શકા શાબુના બોલાના પછી અત્યારે પ્રથમજ તેના અતરમાં

રૂપાલ

શાને ?

[૧]

[૨]

સાધના

જીવન માટે જુની જગતના શાને ?
હૃદય લોભાય, યદ કંગાળ શાને ?
અમૂલ્ય આત્મ વિમરી, મોત જુની,
શરીરાર્થે ક્ષણિક સંભાળ શાને ?

હૃદયની વિશ્વમા ધૂણી
બસા દુખ-દર્દનું બળતણ
અમરતા જગ તા'ની રંગે
કઝાને સાધના જીવન તપાસુ

[૩]

-બની જા

ૐ

જીવનને જાણવા મગિત બની જા,
જગતને જાણવા કામિન બની જા,
સુહાર્યે સૌ હૃદય ઝંખીશાને,
તેના અશ્રુ તજો ઘનિન બની જા

ૐ

ખડક

[૪]

[૫]

વાદળ

ખડક ! માગર-રૂઢન નિદ તુજ કને છે
એ સુણુરા હો ન કે પરસા તને છે,
જલની નિજ પથ પર કો' નાર પ્રત્યે
હૃદયહીન ધાનની તુ મ બને છે ?

નરે, વાદળ ! સત તુ જૂલ્ય શાને ?
સમ એવું કરે તુ કૃત્ય શાને ?
હવાડી એજ દેવે મ્યાન થા તુ,
તે વર્ષાનું પ્રજ્વલિત વૃત્ય શાને ?

[૬]

વિસવાદ

ૐ

મનુ-દિના તિમિર પ્રસરે જગતમા
બધાયે તાન્વા ઝળટે વિપતમા,
પરસ્પર પ્રેમથી તારક હસે છે,
મનુ-નિ ભા રડે ના રડે લગતમા

ૐ

નિશાળ આત્મા

[૭]

[૮]

આત્મ મારો ના નહીયે સુખ કે
જાતકલિના પૂર અના ગુપ્ત છે
વિશ્વને નિજમા મમાવે છે મત,
વિશ્વ પણ એથી હમેશા હુપ્ત છે

અત્યરે છે નિ અંગે નાગની,
ને કર છે નિત્ય રડતી માગની
પણ દુરાચાર્યે જલ્દા આત્મા અહે,
ને જશે સુણુતા-૪ અત્યુ-તાગી

“એકામ”

[બાસનગર]

“સ્ત્રીઓને કેવા શિક્ષણની આવશ્યકતા છે”

૨૪૭ કરનાર — ડી. એ. સૈયદ ‘તાજ’ [સંદેશ]

“હું અનર ચાહે ઉત્તર દે પરદેયે નજમે મિનતઝ,
કોઈ શય મુશ્કિલ નહિ હો હુરને ખરદમ કેલીયે”

‘આધુનિક શિક્ષણ પામીને’ એ વિષે એક કાવ્ય પ્રસાદી આપ સાહેબો સમક્ષ રજૂ કરી ચૂકયા હતા હવે આ પ્રસંગે એ વાત રજૂ કરે છું કે ‘સ્ત્રીઓને કેવા પ્રકારના શિક્ષણની આવશ્યકતા છે એ વિષે ઉર્દૂ બંગાળા મસ્દર કવિ મુન્શી અલી અઝીમ સાહબ ‘અઝીમ’ તેમની અદ્દાબાદીતા વિચારો આપ સમક્ષ રજૂ કરે છું

[જગત આખું વરસોની સરદૃતિ પછી પણ આજે છેલ્લા આસ લાઇ રહ્યું છે બારી-કાંઈથી જોનારને રહેજે જણાઇ આવે કે સ્ત્રી સમાજ ખૂબ નબળો અને નમાસી યઇ ગયા છે એવું કારણ ફક્ત એક જ છે કે ‘આધુનિક કેળવણી’ સ્ત્રીઓની આ દશ માટે જવાબદાર છે જો સ્ત્રીઓ ધાર્મિક કેળવણી મેળવે તો તેઓ ખચીત ખુદાની નજીકતર થશે

ધાર્મિક કેળવણીથી સ્ત્રીઓ દુન્યાની અદર નામના મેળવશે, તે ધાર્મિક કેળવણીથી શ્રેષ્ઠ ખાતુ જોતી માતાઓ, ચાદબીબી જેવી વીર રમણીઓ, કે અખતાર ખાતુ ઝેલુનીસા તે મુરેજા જેવી અન્નેડ સ્ત્રી પણ યઇ રહેશે સ્ત્રીઓને રસને કરીમ સની આદા પ્રમાણેનું શિક્ષણ આપનામા ન આવે તો સમજો કે આપણી શિક્ષણ પ્રવૃત્તિ ધૂળમાજ મળી ગઈ કારણ કે હદીસ, અને કુર્આને શરીફમા બધીજ

વાતો સમાઇ છે તે એજ શીખનાથી તે દુન્યાની હનનતિને સાધી શકે છે તે એજ કેળવણીથી તે સ્ત્રીઓમા ઉચ્ચ સ્થાન પામશે કોડો તેમને માનભરી દ્રષ્ટિથી નિહાળશે, અને એનાજ પ્રતાપે કૌમતી દ્રષ્ટિમા ચર્મ સમાન લેખારો

આધુનિક કેળવણીથી તેમનો વિનાશ થશે, મેમ સાહેબાઓની બરાબરી કરતી ફરશે, પોતાના સૌન્દર્યનું પ્રદર્શન કરતી ફરશે આધુનિક શિક્ષણ પામેથી મહિલાઓ પોતાના ખાનદાન માટે લાગુ નીવડે ‘તાજ’]

આધુનિક શિક્ષણ પામતી સ્ત્રીઓ માટે કવિ કહે છે કે —

“નઈ તાબીમરો આરારતા જળ ખીબીયા હોની,
હયા મોઝો અદૂયે પરદા યે સખ બેશુમા હોમી”

જ્યારે તુલન શિક્ષણનો એપ સ્ત્રીઓ પર ચઢશે ત્યાર તો લજ્જતને તજીને બે પદાં યઇ અવરને પોતાની મુખયાત્રા કરાવતી ફરશે એ છે આધુનિક કેળવણીની પરાકાષ્ટ

નીચેની પકિતમા કવિ કદાશ કરે છે કે આધુનિક યુગતિઓ પશ્ચિમનું અનુકરણ કરશે તો તે કેવી હશે ?

“યુવાને મચરીબીકી હમ ખ્યાલ વ હમ ગળા હોની,
તો ફિરજતની અદાએ હનમે હોની દિલખિતા હોની”

જ્યારે પશ્ચિમની સ્ત્રીઓથી આચાર નિયમમા સમાન થશે ત્યારે તો એમનામા જેટલી અદાઓ હશે

ખમ્મિન તે દિલદારક હશે । સાચે એમની ચલવાની, સીમેટ પીંચાની, દોળેમને બચન માં દખાવવાની અદા અને એવી એવી કંઈ અદાઓ હશે કે જે અવર પર અનેરીજી ઊપ પાડવાની

હવે કવિ નૂતન શિક્ષણનો લાભ અલાભ પશુંને છે —

“નહ તારીમરે ઈનમે છપી કમચીયા હોડી, મગર હા રિદ મસરખ કે લીચે રહે રવા હોડી”

આધુનિક શિક્ષણથી એમનામાં કેટલીક બુદ્ધિઓનો અરીબાન થયો પરંતુ હા એ મત વાતા ચલાવીએ માટે તો સરખીની ૨૫ ચર્ચ રહેશે કારણ કે એ પોતાના મતવાળા માથે કોઈ પોતાની મદિસા મેદ ફેરોમાં સાફીના દોરની મજાઓ લૂટ, અને સાચે એ મદમામાં દાઘાએ પીનાથી કંઈ ઓગળે રગત નામશે

દિદી રચીએ જ્યારે અમરજી શિક્ષણ પામશે તો કેટલી ઉન્નતિ સાધશે એ વિષે કવિ કહે છે કે —

“નહિ કુજ ઈરમે શક મેમોજીજી ગવાળીયા હોડી મગ્રખ દાચે ડી લેકિન ઇનસે એ બાતે બચા હોડી”

એ વાત તો નિસદેહ છે કે કેટલીક બાબ તોમાં એ મેમ સાહેબાને પણ ધપી જશે, અને એ જે પ્રદત્તિ આઠરશે એમાં તો સાચે ગજબગજ કુશાની અને સોફીને જીતી આજે નવા લમાસા જેવાજ પ્રસંગો સાપડશે

હવે એ અર્થાથ કેળવણીના પરિણામનો કવિ મિતાર એ છે

“નિહારે દી ન હોડા પામ નામસે જોગ્યાળા, જીરી તાલીમરે લારખળ ની ખાનદા હોડી”

એમને ધર્મની પણ લગરે પડવા ન રહેશે અને એ શિક્ષણથી તો એ અરવ પોતાના

ખાનદાન માટે લાજન રૂપ નીવડશે એ છે પવિત્ર શ્રી વિદ્યાનો અમલકાર

એમની પ્રથિમાનલજી કેળવણીનું કેવું પરિણામ આપશે તે જુઓ

“હસલે ઇલમ મેમોસે કદે ડી ચે તો લીખ રખીચે ઉગી શી હમ અચાલ વલમ ઝંઝા હમ દારના હોડી”

એ મેમ સાહેબાઓથી શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરને એટલે એ વાત તો તક્કોજ છે કે એમના સરકારથી એમના અચાર વિચાર બંને પ્રેમ જોડે પવિત્ર વસ્તુને એ દેહ બૂતથી સંબંધિત અને જોડેનિક સંબંધમાં પાપ નથી એની અધર્મી માન્યતાઓ એમનામાં ઘર કરી બેસે તો ત્યાં નરાજક

કેળવણી વિષે કવિ પોતાના વિચારો બક્ષત કરે છે કે —

“સરમે યુકિદે તારીમે નિરવા કોલ દે સાહબ, હસને ઈલમસે એ સુબ્બ પેદા ખૂબીયા હોડી”

ત્રીઓને પ્રાપ્તી ૧ આપવી એવું કાણ કહે છે ? હા, એ વાત તો અચી પશુ મારીએ છીએ કે કેળવણીથી ત્રીઓમાં અનેક પ્રકારના આરા સરકાર આવે છે માટે એમને કેળવણી તે આપવીજ નેહએ

પરંતુ ત્રીઓને ૨ના પ્રકારની કેળવણી આપવી નેહએ એ માટે કવિ માર્ગ દર્શન કરે છે કે —

“સાજ ચા દેલમ ને હો હારીચે ડીને રચવિલાહ નહિ તેમ જા રખીચે મખનીચે સળ સળા હોડી”

પરંતુ હા, એ શિક્ષણ રસને કડીમ સની આસા પ્રમાણે ટાંકુ નેહએ અને જોને બંકુ સરીને ન હોય તો પછી સમજે કે સર્વે પ્રમામાં મળી મધુ એવા નિર્લકે રાગની પછી

જરૂર શું છે? કે જેને પામીને ન તો દીન અને દુનિયાની રહે।

“કરે તો ઇસ્તેયામે ઈલ્હે દી માનેઅ નહિ કોઈ, યદી તો જો દે ઇસ્તે વાકિફ રુદા ઝિયા હોગી”

સ્ત્રીઓ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરે એ વાતથી કોને ઇન્કાર છે? અરે! એ તો એવી વસ્તુ છે કે જેના વડે તે પોતાના લાલ આત્માની વાન સમજી શકે છે

સમાજના એ અગત્યના અંગને કેળવતું એ ધણ જ અગત્યનું છે પરંતુ તે ઉપરોક્ત કથન અનુસાર હોયું જોઈએ

“હીમ, ફિકા વ કુચ્ચા મે બરી હ ખૂબીયા માની, મદખર ઈન્કે પગલનેસે યે ઝરે આરમા હોગી”

દહીસ, શીકા અને કુઆને શર્ગીફમા બધીજ વાતો ભરેલી છે અને એજ શીખીને તે દુનામા ઉત્તરિને સાધી શકે એમ છે તો પછી પશ્ચિમની વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા માટે સમય અને ધસાગો વ્યય શા માટે કરવો?

“ફલાહે દૌવતે દારે ન બેગક ઈન્કે મહમદ દે, ઇન્દી કે પગલનેસે બેરાક આઝીકે હોજ્જા હોગી”

એજ શિક્ષણમા એમ ॥ માટે દીન દુન્યાની બનાઇ સમાએવી છે, અને એનેજ શીખીને એ રમૂને કરીમ સન્ની નહકતર (પ્યારી) થઈ શકે છે

“હસીએ કામિએ તૌજર હંઝેગી નિગાહો મે, ઈન્સી રફતા રફતા ફધે નિરવાને અમા હોગી”

અને એજ શિક્ષણથી એ દુનાની દ્રષ્ટિમા કીર્તિને લાવક લેખાજે એટલું જ નહિ પણ સ્ત્રીઓમા ઉચ્ચ સ્થાન પામશે એજ ધાર્મિક કેળવણીથી એ પોતાની ઉત્તરિને સાધી શકશે “નિગાહે કદરસે એહલે ફઝીલત ઈન્કે દેખેજ, ઈન્સી કૌમખી આઝોની એક ડિન પુનવીયા હોગી”

અને એજ શિક્ષણથી, જ્ઞાની લોકો એમને માન ભરી દ્રષ્ટિથી નિહાળશે, અને એના પ્રતાપે એ કૌમની દ્રષ્ટિમા ગર્વ સમાન લેખાજે.

“ઈસીસે કધે નિરવા બનકે ચમકેગો અમાને મે, ઈન્સી અખતરો એઝુન્નીસા નરેજ્જા હોગી.”

અને એજ શિક્ષણ વડે એમનું નામ સ્ત્રીઓના આનમમા ઝળકી ઉઠશે, ને એજ શિક્ષણથી એ અખતર, ઝંજુનીસા, નૂરેજ્જા થઈ રહેજે

(અર્થાત્-અમકતા સિવાય જેની, સ્ત્રીઓના બુદ્ધિગુણ અને દુન્યાના નૂર સમાન થઈ રહેશે) “ઈસીમે હૈં નિહા નહ્નનીએ તેહઝીમે ધરવામી, હઝુમે ઈલ્હે દીસે હુમેદા કીમી મા હોગી”

એમાજ ઇસ્લામી સરકૂતિનો ખખખો છુપાએવો છે, ને એજ ધાર્મિક શિક્ષણ નડે હુમેદા ખતુન સગી માતાઓ પ્રથમથી અને ઇસ્લામને આજે એવીજ માતાઓની આવશ્યકતા છે

“અદબમે ઈત્મમે અખ્નાકમે નાયનીગી મે ચે, બરાગી કદનાના મન્ઝરત અરદા મકા હોગી”

સાહિબમા, શિક્ષણમા અને નીતિમા ને સરકૂતિમા એજ શિક્ષણથી તે ખુદાની નજીક પણ ઉચ્ચ સ્થાન પામશે હવે આપ ઈલામી કેળવણીથી બુદ્ધિગુણ થયા કે એમા કેટલી ખુબીઓ છુપાએવી છે?

“જબ ઈન્કે દીદાર ઈલ્મગીસે બેહરવર હોમે થબીનન એક નિયામત ચે પયે હિંદોગતા હોગી”

જ્યારે એમના હિન્દોને એમના દ્રષ્ટિ બિંદુ ધર્મિક શિક્ષણથી સતેજ થશે ત્યારે તો ખચીત એ આ હિન્દને માટે ગર્વ સમાન થઈ ગહેશે સાચે ધાર્મિક કેળવણી પામીનેજ સ્ત્રી જગતનો તો શું પણ આખાયે હિન્દુસ્તાનનો

ઉપવાર થનાને ને આજે દિવસે પણ એનીજ જરૂર છે

‘જનાને મુરજીમી કોઈદમ અમેજી જ્યા હાજર, હરણે ઇન્દ્રેયે વગલ હવે બેઠા હોજી’

મુરિનમ મહિનાઓને આધુનિક શિક્ષણી આપસ્યકતા શા માટે? અરે, એમના સમાર અર્થે તો ધાર્મિક શિક્ષણજ બસ છે તો પછી એ પશ્ચિમની કેળવણીની તી આપસ્યકતા છે?

કવિ હવે આધુનિક કેળવણીના અનુયાયી-ઓને ચેતવણી આપે છે કે—

‘બનાઈ ઉનદિદાફે રાહે હાકમે હો નહિ સહતી, ઉરાહ દીસે હટકર ખાક પેદા ખૂખીયા હાગી’

ઇશ્વરી માર્ગને ત્યાગવાથી એમનું કોઈ કાળે પણ કલ્યાણ થવાનું નથી, ને એ ધાર્મિક નિયમાનો ભંગ કરવાથી એમનામા કોઈ પણ પ્રકારની ખૂબીઓ રેદા થવાનીયે નથી—તો પછી શા માટે એનો મોહ રાખો છો?

‘ન હો તારીર તારીમે ત્રણુ ચે ગર પ્રમજીન હે, કે કિવ પર નકશ જે હો’ બરી બાતે અયા દોગી’

એમનામા નૂતન શિક્ષણનો પ્રકાર ન પડે એ વાત અસંભવીત છે કારણ કે એમના હૃદય પર જે છાપ પડવાની તેજ વાતો એમના મૂળે હશે ને એઈ પાત્રાતવાસી માતાઓ શુ તમે દિદમા બેસા માંગે છો કે પોતાનું વહાનું બાળક આવાના હાથમા હોય અગે જાન બચ્ચુ પોતાની ગોદમા અરે! જેનામા કુતરાના બચ્ચા જેટલો પ્રેમ પોતાના બાળક પર વ્યક્ત કરવાની જીજ્ઞાસા હોતી નથી

હવે કવિ એના અશુભ પરિણામો તરફ દક્ષ દેરે છે

‘કરેગી કા’—શીપ ચે બળબ આહિરતા આહિરતા તબીયતમે નઈ નિદન નઈ એનાનીયા હો’

અને એ ધર્મ ધર્મ ‘કોઈંશીપનો આશ્રય હેતી થશે અને એમની પ્રકૃતિના નવી વાતોનો અસ્પષ્ટ અવિર્ભાવ થવાનો હાગ નેવા પેગ મજરી અરેશને એ વિસ્મરે પાડવાની’

‘જનાને હિદ મે મોસે અગર તાલીમ પાયેગી ઉન્દી કા રાગ ગાયે ને ઉન્દીજી મજલ ખવા દોગો’

દિદી સ્ત્રીઓ અગર મેમ સાહેબાઓથી શિક્ષણ નેળવશે તો પછી એ એમનાજ રાગ ગામે અને એમનીજ સ્થિતિ કરતી ફરશે પછી દિદી સરકૃતિની બાપ એમના પર કપાથી પડવાની એની પ્રીતિ પણ કપાથી એમનામા હોય

આધુનિક કેળવણીથી થતા લાભ તરફ કવિ કટલા કરે છે

‘મજર દા હકમ નમેજી હતા ફાયદા દોગા, કીકોટ બાજુ તમામ રેસોનો પર બીખાયા દોગી’

પરંતુ હા, આધુનિક શિક્ષણથી એટલો ફાયદો તો જરૂર થશે કે પ્રત્યેક રેસોનો પર રેસોન માસ્તરના હોદ્દે સ્ત્રીઓ બિસાજને અગ્રીત જેઓ રેસોન માસ્તર બનાવવાની એમના સખતી હોય તો તેમને માટે જરૂરજ એ લાભદાયક નિવડશે

આધુનિક શિક્ષણ વિષે ખુદ કવિ ની કૃપી માન્યતા છે તે સાબતો—

‘મિસાને અરક નોર બચેની સખજી આખોસે દિલસે, નત દેફે કોમ બેતી વામત્રાલ બીખીસા હોની

અનુગી જેમ એ પ્રત્યેકના આખોથાને દિલથી પડી જવાની એરી નારતીક સ્ત્રીઓ કૌમના જુવાણુ રૂપ તરફ એ વાત અસંભ છે એવી નારતીક સ્ત્રીઓ દેશનું કે દીનનું શુ ઉકામવાની હતી

કવિ શિક્ષણ વિષે પોતાના અનિમ નિચારો પ્રતિષ્ઠા કરી વિરમે છે કે—

‘અહીમ’ ઇન્ને મહાત્મન ઈદમ પર ચોકક દે સારે,
નરઝ તાલીમ નૈસી હોની ફેલી બીબીયા દોની”

અહીમ અહીઆના મન્કાર તેના શિક્ષણ
પર અવન બે છે માટે જેવું શિક્ષણ હશે તેવાજ
એમના આચાર વિચાર હશે

હવે જેમની જેવી ખાદિશ હોય તેવી
કેળવણી આપે-અર્થએ તે સારી નરસી વાતો
આપ સમક્ષ રજુ કરી પોતાની ફરજ અ ।
કરી છે

(સંપૂર્ણ)

વિનતી-વેખકા અને ફિનિ મિત્રોને
વિનતી કરીએ છીએ કે તમોની જાણુ માટે
દરેક લેખક કાવ્યની નીચે પોતાનું પ્રેરણ

નામ અને સરનામું લખે માત્ર તખલુસ
સાથે આવતા લેખો કે કાવ્યો પ્રગટ થઈ
મકરો નહીં

કાગળની એકજ બાજુએ લખાણ લખના
બાબત લક્ષમાં રાખવું બન્ને બાજુના લખાણ
કદી પણ પ્રગટ થઈ શકતો નહીં

ઉદ્દે કે બીજી કોઈ પરબાયાના લેખોનો
અનુવાદ હોય તો ‘અનુવાદ છે.’ એમ સ્પષ્ટ
જણાવના ચૂકવું નહીં કાવ્યના અનુવાદ માટે પણ
આ માનવ લક્ષમાં રાખવી

બીજો પ્રગટ થવાના લેખો કે કાવ્યો
‘કારણ’માં પ્રગટ થઈ શકના નથી

— ૦ —

ઉત્તરે.

સહકાર આપો ..

સુસ્લિમ બાળકોમાં કેળવણીના પ્રચાર કરવું
— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપવું સુસ્લિમ બાળકોનું
એકજ- અને -પ્રથમ

બાળ માસિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના ગ્રાહક બનો—

સર અવમરે બાળકોને ભેટ આપો

અન્યોને ગ્રાહક બનાવો—

આપના ધધાની બહેર બબર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

હિન્દ ૩૦ ર, દેરાવર શી ૫, બર્મા ૩૦ ૫

આજને લખો—

ઓલાદ બાળ માસિક જુમા મગિલ , રાજકોટ.

ઇન્સાન, હેવાન

અને

પત્થર

[ઉર્દૂના એક નવનિક્ત કૅબક - સુહ્રુમદ અબ્દુલ કારિર રાફીની એક નવનિક્તો અનુવા]

૦ સી ર તી ૦

શિયાળમાં નીચળ ગગડા લાગી

રાત્રે ચરમી વધાર હતી એટલે શાન્તારામે
સિનાજોની બાગી ઉપાડી રાખી હતી જેમાંથી
પ્રાન કાળનો શીતળ અને આ હાલક વાગ્યું
આવતો હતો, અને તેના બેગીજ શોગરાના
ફોનોની મધુર ખૂંચ પછી આવતી હતી

અર્થનિહિત અવસ્થામાં શાન્તારામને લાગ્યું
કે તેમની પત્ની પોતાના ન્હાના બાળ મોહનને
બધ તેમના શયન ખડમાં રાખી યદ રહી છે
કોનોરે ફોર્મની બેટોશીમાંથી હાલમાં આવેલા
માથુસડી પેટે શાન્તારામ ગિરતર પર ખામોશ
પડેલા હતા તેમને લાન થયું કે જોડેના પલંગ
પર તેમની પત્ની સૂતેલી છે અને પારણ્યામાં
નાનકડો મોહન ઉપા ઉપા કરી રહ્યો છે

અવાનક તેમને વિચાર આવે છે કે 'આજ
સોમવાર છે, મોહનના કાળગતો દિવસ'
પોતાના સ્વપ્ન પર શાન્તારામને હસવું આવ્યું
આંધ રી એસ થવા ગયેલા મોહનને તેમણે
હમથા પારણ્યામાં ઉપા 'ઉપા' કરના જોશ
કહેવાય છે કે માથુસડી દેદ જુદા યદ જાણ
છે પણ દિલ હમેશા જવાન ગુણ છે તદન
સાચી નાન લાગી રસમમાં દિવ પોતાની
જવાન કદપનાઓ સાથે બેનતુ રહે છે
મેંદી

શાન્તારામે પડખુ બદલ્યું નીચે ર્થ ૫૨
નમ્રસાદ ઉધળી જમના તરફ તેમનું ધ્યાન
થયું જમના એક અશિખિત મનુરણ પછી
કેટલો કળાવીની મથો મૂલ્ય પછી માનવીને
આ લોકની ખગર રહેતી હતી શું? અગર
રહેતી હાય તો મોહનની માને કેવું લાગતું
હશે? શું તેના પ્રયોનો મદારો પ્રમ બોગ
હતો? નહિ, દરગિઝ નહિ! હજી પણ તેની
તરસી જોઈ દિલ ભગાઈ આવે છે એ ઉપરાંત
જમના આ! જવાનમાં શામિન યદ મધ છે
જમનાએ મદારો ઉપર વર્ષીકરણ કર્યું છે
એમ ગામના બોધો માને છે કેના મૂર્ખ છે
આ બોધો! દિનરતથી મોટા કોઈ નાદગર નથી
કતાય તેમને લાન નહિ હોય!

એમાં જમનોનો શો કસ્ટર છે તે હજી
માને છે કે તે શલુચાનાને શોખ નથી,
કમળને લાયક છે તેને સિવાજિતા પત્ની જેના
હો હાસિય નથી સમાજમાં તેનું કોઈ સ્થાન
નથી તે છતાં તેને મદારો પ્રત્યે પ્રેમ છે તેમાં
ઝતિભાર ફર્ક નથી આવશે ધાર્મિક દ્રષ્ટિબિન્દુ
એ સભરિન છે કે આ મદખ્ખન પાપ હોય
પરંતુ નિષ્ઠાવસતાના કારૂનમાં નથી

વશદારી બશર્તે ઉરજુ મારી અરનધમાં હવ

શાન્તારામ પલંગ પરથી હોળા ઉતર્યો
જમના તરફ જોઈ તેઓ રસમ બખડ્યા

‘જમણની કાટાળી ઝાડીમાં ઉગેલા યોગરાના ફૂલોની ખૂશ્ખૂને કોણ પસંદ નથી કરતું ?’

જમણાએ આજસ મરડી આપો ઉધારી શાન્તારામને પોતા કરતા પહેલાં ઉઠેલા જોઈ તે કંઈક શરમાઈ ગઈ “ઓહો, અગત્યનું ચુકું ગયું ” કહી નિઃશ્વર્ય લપેટ્યું અને વધારા શ્વાનની જેમ પોતાના માલિક તરફ પ્રેમભરી આંખે જોઈ ત્યાંથી પલાયન થઈ ગઈ શાન્તારામે જાણી લીધું કે હું ક્યાંક દડા પહોંચીએ મોહું ન થાઉં એ વિચારે જમણા આટલી તરતથી ત્યાંથી ચાલી ગઈ મોતિયાના ફૂલોથી લદાયેલી વેળાને નિરખતા તેઓ બગીચા ઉભિના હતા.

પાંચ મિનિટ પછી જોડામાં ધૂમાડો નીકળીને જોયો વિવિધ ગતિએ આકાશ તરફ ચડતા ધૂમાડાના પ્રત્યેક વર્તુળમાંથી જમણા શાન્તારામ તરફ જોઈ મુકેતાતી ગાત યાત તેમના મનમાં આનંદ કે કારે પ્રભુએ જો પૂછ્યું કે, ‘તે આ પાપ જાને મ્હુ ?’ તો હું જવાબ આપીશ “હું ઇન્સાન છું પત્યર નથી અગર પત્યર હાત તો હું જમણાના પ્રેમને મહારા તરફ ની રીત આકર્ષી સમ્પ્રેષ્ટ હોત ?’

‘હું ઇન્સાન છું’ એ કકરામાં શાન્તારામને તે ગમ્તિની પ્રતિતી થઈ જે તેની શકાઓને નાબૂદ કરી શકે કે

શાન્તારામે સામે જોયું ચમેલીના મડપ ઉપર સૂજા જરે પડતો હતો ‘હું ઇન્સાન છું’ એ શબ્દોમાં સૂજાના કિરણો જેની ચમક તેમને લાગી તે રંગન ધોળા, ‘હું માનુસ છું પત્યર નથી’ તે દિવસે ટપાવમાં મોહનના નિલાયતથી આવેલા કાગળની મથે

એક ખીન્ને પણ કાગળ હતો પરખીડિયા પર લખેલા અપરો પરથી તેના લખનાર વિશે કોઈ મત બધાઈ શકે એમ ન હતો શાન્તારામને વિચાર થયો કે કોઈ અજાણના પિતાનો કાગળ હશે મોહન જરૂરી આપી સી એસ થઈ પાડે ફરનાર છે એવો કોઈ ફરેશ અમળાના પિતાએ વિચાર કર્યો હશે કે પોતાની અરજ સોંપી પડેના પહોંચાડી દેરી જોઈએ

કાગળ ઉઘાડ્યા પછી અગત્ય થઈ નીચે લખેલી સહી તરફ જોયું “રતુનાથ સદાય” શાન્તારામ હરયા રઘુનાથ પોતાનો જિગર જનન દોસ્ત

પદર વર્ષ પૂર્વે તેને એક બેડી ઝાકડા સાથે પ્રીતિ બધાઈ પરતુ આ રતેહ સજા બ આગીનાર ન ટકયો થોડાજ દિવસો પછી તેને લાગ્યું કે એક ક્રાનિકારીનો દોસ્ત હોવાના કારણે પોતીસ તેની તપાસમાં છે એટલે ત્યાંથી તે કનકતા ઉપડી ગયો ત્યાં એકાદ મુદ્દમામાં તેને ખ્યાતિ પણ થઈ રઘુનાથનું નામ વાચતજ શાન્તારામની આંખો સામે આ સળગી શતો તરી આરી

કિસમસ યા મે વેશનની રજાઓમાં શાન્તારામ હરસાન મુજબ જતો તે પોતાના ‘ઇન્સાન કોનેજના સાથી પ્રોદેશર પાડેને ત્યાં ઉતરતે પ્રત્યેક વર્ષે ઉલ્લાખ લેવા મળી પોતાના મનજના મિત્રોનું અમરણ કરતા કોણ ક્યા હ? કોને કેદના સતાતો છે ? કોને પેટનો પગાર મળે છે ? તેમના સાત આઠ નજીકના મિત્રો માથા બે ત્રણ મોટરનાં હતા, ત્રણ ચાર સુખમાં છપા નિર્ગમન કરતા હતા, સધળાજ બગીચાના હતા કેવળ એક ઓનાદવી મદ મ

હતો, પરંતુ તેણે એક ખૂબસૂરત જગતો બાધી પોતાનું મન મનારી લીધું હતું. આ દસ કલાકાર દુગોમા એક ખુશ દેહ પશુ નહીં પરંતુ હવે અર્થાત રઘુનાથ જેવું જીવન કાઢી રીતે પશુ સર્ગ ન હતું ન શાદી ન નોકરી ન ધંધો ન કાર્મી કાઢી રીતે પશુ નહિ કનકતામા કાઢી રથને તે રહેતો એટલું જ તેના મિત્રો જાણતા હતા શાન્તારામ અને પ્રેમસર પારની વાતોમા જ્યારે કંઈ રઘુનાથનું મર્જન આવતું ત્યારે તેઓ હમીને એમ કહે છે "તે કાઢી જીવન છે" રઘુનાથનો કાગળ વાચતી રખતે શાન્તારામના મુખમાથી એક ઉદાર નીમળી પડ્યો "એ તે કાઢી માણસ છે"

ડીપર શાન્તારામ !

નમસ્કાર, સાદા નમસ્કાર પ્રેમભર્યા નહિ અમર પ્રેમભર્યા સવામ લખુ તો કહેનો કે ગત પદર વર્ષથી એ પ્રેમ કયા છૂપાઈ જોડો હતો ? એ લીટીનો કાગળ સદા લખ્યો નહિ ! ઝોકટરે સ્પષ્ટ રીતે કહી દીધું છે કે તમને લાયક થઈ ગયો છો ખિરસાગા ધંધા ન હોવાના કારણે માત્ર એક ઝોકટર પાસે જ તપાસ કરાવી પાગ દમ ઝોકટરે પાસે ગયા હોય તો મરેરિ વાળી લાઇ કોઈ લગી તા દસ વીસ રોગોમા સપડાયનો સાબિત થાય

ગરીબોને એક મોટો કાયદો એ હોય છે કે તેઓ રોગથી તો મરે છે, પરંતુ રોગથી વિતાઈ જાય છે. તેમને શું થયું છે તે તેઓ જાણતા નથી.

દાવ રોગ માટે આરામ એ એક મહત્વના હિતના તરીકે ઝોકટરોએ તજવીજ કરેનો હોવાથી હું મુખ્ય આશ્યો હું મુખ્ય અને કલકતામા જતા એ તપાસન છે ? કાઢી ગામડામા જઈને ગેરોનો વિચાર કરી રહ્યો હું જુનિયર

બી એ મા જાણતા હતા ત્યારે આપણે બધા તારે ગામ આવ્યા હતા બી એ બી નારિયેળો આમા સમુદાયની શીખ અને કુચેરી આવતી, સમુદાયની છાતી પર મર્યાદાનું તે દિવસે દર્શન, તે મીઠા અને સ્વાદિષ્ટ કાન્થ, આટલો કાગળીની ગવા પછી પશુ તેની યાદ હતી તાજી છે તું કહીશ આ રખતું આવે વયે કાન્થ કયાથી યાદ આવ્યા ? પશુ દોરત ! મને કાન્થ કરતાં વધુ તારી શાદીની નુકસાન સોદમતો અને ખીજી વાત મધુર યાદ છે મને તારી જીવન-સાથો પ્રથમ મારે જોઈ કહ્યું હતું હવે શાન્તારામની કોનેજ મરમા ઉપકરો અને તેનો નવનગરો કિય "હો સૌ દર્શ" હમે શાદી પછી તારા પિતાનું અવસાન થયું અને આ રીતે મહારી તે બેકુદર ભવિષ્યવાણી પૂર્ણ થઈ મને હતું મહારી રીતે બેકુદરમા પર અશોષક યાદ છે, પરંતુ તેથી વધુ રજા મને એ વાતો યાદ રહી છે કે ત્યાં મહારા સત્તાર માટે મહારી બાબી નથી એ હું પ્રેમ સર પાર પાસેથી જાણી શક્યો

મોદન માટે સાવકો માનુ અસ્તિત્વ હું બા દેવક સાબિત થયો માની તે ખીજા ભગ્ન મ્યા રાથી પ્રથમ તો એ જાણીને મને આશ્ચર્ય થયું, પરંતુ કુર્મની જીવનના આત્મા છે કાઢી ધરની આર લીનારીમા કરે છે તો કાઢી સમાજના ઉચ્ચ નિવાસી

તારે આ યોજીને બે રાજ માસ શનિ મેળવવાનો વિચાર છે પરમ દિવસે લોગમા આદિથી જવાના યાદ અમર કાઢી યાદો હોય તો જુનિયર જાણ કરશે મેદમાન કેવું હું જાણક પ્રાપ્ત છે તે હું જાણું છું પરંતુ કયક એ ન સમજતો કે ખાખમચા સદિન આદિ રતો છું હું હતું એ દેવો એ દિમા તથો આજાદ છે લી- તારો રઘુનાથ.

Gladi

શાન્તારામ વિચાર એલે ચઢી ગયા રઘુ નાથ જેવો મુખલિસ દોસ્ત આખોહવાના ફેર માટે આવે છે તેને શી રીતે આવવા ન દઉં ? પણ જમના ? રઘુનાથ રહ્યો ક્ષણચારી, અને જમના કાંઈ મહારી નિવાહીતા પત્નિ થોડીજ છે ?

રઘુનાથ જે ચાર દિવસ થોડાજ મહેવાનો છે કે જમનાને ક્યાંક મોકલી દઉં ? એ તો ખારસો પુરા ત્રણ મહીના લગી અહિં પથારો નાખીને પડવાનો છે, અગર આખોહવા માફક આવી તો સહાયિત છે કે એ વધુ પણ થોભી જાય

ત્રણ માસ લગી જમનાને રાખવી ક્યા ? છે તા દસ વર્ષથી જમનાની દુન્યા મહારજ ધર છે, કાંઈ પુરાના મિત્રની ખાતર હું એને વિખૂટી પાડુ-પડી તે થોડીક મુદત માટેજ કમ ન હોય-તેથી તેને ચૂલુ જેવો આઘાત ન થયે ! જે લોકચુલક દુન્યાઓ વચ્ચે લોકાની શી હાલત થતી હશે એ કાંઈ જાણે છે ? પણ જમના અને રઘુનાથ સખધી શાન્તા-રામના નિચારોમા રસાકસી એટલી સપ્રમાણ હતી કે કાંઈ પરિણામ પર ન પહોંચતા જે કાંઈ પેગ આવે તે નભાવી લેના માટે શાન્તા રામ તૈયાર થઈ ગયા

રઘુનાથના આગમન પછી બંને મિત્રો સનાર સાજ ફવાને નીકળી પડતા દરરોજ પ્રાતઃકાળ સમયે શાન્તારામ પોતાના દોત્રને લઈ પોતાના નારિયેળીના બગીચામા જતા શામ્ કઠીને હાંક મારતાજ એક નહાનીની ઝૂપડીમાથી એક પાતળો જેવો માથુસ નીકળી આવતો તેના દેહ પર લગોટી સિનાય કાંઈ નન્ન દેખાતુ નહિ પગોમા ગરસી ભેર

વીને તે ઝાડપર ચઢી જતો, અને ત્રણ ચાર કાચા નારિયેળ તોડી હુલ્લ ઉતરી છરી વડે તેમા કાણુ કરી આપતો, જ્યારે રઘુનાથ અને શાન્તારામ નારિયેળનું પાણી પી આગળાઓ વડે તેનું નરમ નરમ કેાપડ ખુરચી ખાઈ પરવારના ત્યારે તે ખાતી નારિયેળા લઈ પોતાની ઝૂપડીમા ચાલ્યો જતો

પાચમે દિવસે શામ્ સથે રઘુનાથ પણ તેની ઝૂપડીમા ગયો ત્યારે શાન્તારામ હસી પડ્યા, અને જ્યારે એક કનાક વીતી ગયો છતાં રઘુનાથ ઝૂપડીમાથી ન નીકળ્યો ત્યારે શાન્તારામ ઉચન પાચન થતા લાગ્યા ક્યા ઝાડ પર કેટલા નારિયેળ છે અને નારિયેળીનું કંઈ કંઈ જગ્યાએ વાવેતર થઈ શકે એમ છે મિત્રે જ્ઞેનામા તેમણે આ સમય ગમેતેમ પસાર કરી નાખ્યો

શાન્તાગમે અ તે જોયેન થઈને હાક મારી રઘુનાથ બહાર નીકળ્યો એટલે જોયા,

“ શાહી મહેનમા રહનાન પણ આટલા બધા મુમમુમ નથી બની જતા ”

રઘુનાથ હસી પડ્યો પરંતુ તેનું હારથ જેવું ગુણ હતું તેથી વધુ તેની આખો તે દત્તી જાણેસે શુન્હેમારનો પનો મેળની લીંચો બે એ વાતનું જ્ઞાન થતાજ નધુનાથ ઉપરફા ડ્રાઈ ખસેડી લઈ શાન્તાગમ નારિયેળી તરફ જ્ઞેના લાગ્યા

પુનમની સાજરે બંને સમુદ્ર તરફ ગયા, એક તરફ મેદની જામેલી જ્ઞેષન રઘુનાથ તે તરફ વળ્યો માઝીમારોએ સમુદ્રમાથી બગ પેચી હતી જળમા માછલા તરફડતા હતા માઝીમારની સ્ત્રીઓ પોનપોતાની ટોપથીઓમા

માણતા હારવાને પગપડી કરતી હતી સરના
દુશ્મના બુકમાથી બહુધે કથમસ આદની
દોખાઈ રહી હતી

શાન્તારામ એક મોટી સુદર માનવી તરફ
દર્શારો કરી કોમન પુત્રી માછીમાર પત્નીએ
દર્શાવેલી કીમત તેમને ઘણી વધુ પડતી લાગી
એટલામા એક વૃદ્ધ માછીમાર તમા આવી પેની
જી સાથે કોકણી લાગામા વાતો કરરા લાગ્યો
તે શુ કહેતો હતો તે તો રઘુનાથ સપૂર્ણ રીતે
સમજી ન શક્યો તે વૃદ્ધ પેલી સ્ત્રીને ધમકાવી
રહ્યો હતો કે 'એમની પાસે તે પૈસા લેનાય ?
એ તો આપણા માતિક છે ગામના મોટા
અમીનદાર છે'

એ અઠવાડિયા વાંતી ગયા આખે હવાના
ફેરફારથી 'ધુનાયતુ આરામ્ય સુધરરા લાગ્યુ
જમુના મેણુ છે' કથની રહેવામી છ ? વિગેરે
પૂછપૂછ રઘુનાથે ન કરી એ વાત શાન્તારામને
ઘણીજ મંથી મધ

રઘુનાથ સપાટુ નેત્રા પછી મુઝો રડે એવી
શાન્તારામને આશા ન હતી કે રેગ્ગનો
રઘુનાથ કેવો જીદો બને ખતરનાક હતો ?
શાન્તારામ રંગત બમડયા 'પરદેસમા પકર
વીસ વર્ષ રજા પડી માણસના રંગબાગમા
બારે પરિવર્તન યદ્ય જાય છે આ રઘુનાથ ન
વેળા વિષે કાઈ કહે છે કે બીજા વિષે કાઈ
કહે છે બિચારો કેવો ગંભીર અને સાલ યદ્ય
ગયા છે આ નાનકડા ગામડામા એનો સમય
શી રીતે પસાર થયો હશે ? કાણુ જાણે આલો
સાંચો સાદો માનવી વલુ તો શુ છ મહીના
લગી પછુ રહે તો બસા કાંઈને યાને બારેપ
ચલે પર ?'

શાન્તારામ રઘુનાથને છ માસ રાખવાને
તત્પર થયા, પરંતુ તેણે કોળમે મા સપારમે
દિરસે પોતાનો ઇરાદો જાહેર કરી દીધો કે
પોતે કારે પછે ચલશે જરો

આશ્ચર્યને છુપાવતા શાન્તારામ પૂછ્યુ 'કેમ
લાઈ, અહિ ની આયોદ્યાવા તને મારક ન
આવી ?'

રઘુનાથે હસતા હસતા કહ્યુ 'અહિ નથુ
મહસમા હું તો પહેનરા બની જાઉં પરંતુ "
'પરંતુ શું ?'

"નહિ, કાઈ નહિ" એમ કહી રઘુનાથે
વાત ફેરવી નાખી શાન્તારામ પામી ગયા

"જમનાના કારણે રઘુનાથ અહિ પી જઈ
રહ્યો છે"

તેઓ સમજ્યા 'એ ખરેખર જાણી
હવે તો સલામત છે કે તે રહેવાને તત્પર
બની જાય કાળજી ને કે કાણુ હોય છે પછુ
જાણકતી આખોમા લગાડવામા આવે છે મદારો
પ્રેમ પછુ તેવેજ કે જમનાને હું અત કપલુ
પૂર્વક આકે છુ અગર રઘુનાથ એ જાણે
તો શુ રઘુનાથને આ પ્રેમ દેહણી મેળામો
કહુ 'કહી નહિ !'

રઘુનાથના મોરગામા જાવાને જે કાળજી
લખ્યો હતો તે પોતેજ વચીને શાન્તારામ
પૂન દરયા

"આરા રઘુનાથ !

હું અચાનક અહિ પી કેમ આ યો જાય
છે એ તો હું ન જાણી શક્યો પરંતુ કેટલીક
વાંતો મુજ રાખવા છતા પ્રગટ થઈ જાય છે
ખરને હું જમના કા જે અહિથી આદ્યો
જાય છે જમના મદાના છતવમા શી રીતે
પ્રવેશ ખાખી, એ અમર હું જાણી લે તો

મોહનની માતા મોહનને પાંચ છ વધતો મૂકી સિંધાવી ગઇ ત્યારે મહારી પાસે ધણી માગા આવ્યા મહારી આવક સાંગી હતી મહારી પાસે જે હોકરીઓની વાત આની હતી તેમા ત્રણ ચાર તો એવી સુદર હતી કે તેના મુકાબલામા જમનાને પસંદ કરનારા માણસને પ્રત્યેક જણુ ખેવડૂક માતે ! ખીન્ન લગ્ન કરે તો સાવકી મા તરફથી મોહનને તકલીફ પડે એ એવો ભય હતો હિરાત ખીજી પત્નીથી ત્રણ ચાર સતાતો થાય તો મોહન વિષે મહે જે નિર્ધાર કર્યો હતો તે મનતો મહામાજ ન્હી જવાની ખીક હતી હુ ખી એ તો નથી પણ મોહનને આનંદ સી એસ બનાવવાનો નિર્ધાર મહે પ્રથમ દિવસથી જ કરી રાખ્યો હતો મોહનની માતે પણ મહે એ વાત જણાવી હતી

મોહનની માતા અસ્સાન પછી ત્રણ ચાર વર્સ લગી મહે તેના વિયોગતુ દુખ સનન કર્યું એ કાગમા મહેને જીતો ગ્રેમ યાદ આવ્યો પરંતુ હુ વધુ અસ્વસ્થ ન બન્યો

મોહનની માતા મગા પડી મહે જમનાને મોહનની સલામ માટે ધરના રાખી એક પછાત વર્ગની અસિદ્ધિત બાલરિકવા, એ દ્રિષ્ટિએ હુ તેની તરફ જોતો હતો એ પછી મોહન વધુ અસ્થાસ માટે બદાગ ગયો અને જમના ધરમા રહી મહે મનને ધણુય વાંચ્યુ પરંતુ નિર્ધારક અગર જમના મહારી જ સાતિની ભેત યા ઝોખમા એાડી સુતિદિન હોત તો હુ તેની સાથે લગ્ન કરી લેત મને મોહનના આજ સી એસ થના પછી મહા મોટા ધગી પુત્રી વડુ બનીને મહારે થેરે આવ્યો જમના જેની આસુને નિડાગી તે વડુ

એક સેકડ પણ ધરમા ટકશે ખરી ? થોડાક દિવસ ગામમા ચર્ચા ચાલી પણ મહારી ડહતાના કારણે ગામવાસીઓ ટુક સમયમા જ એ વાત વિસરી ગયા હુ મહેને, મહારે ગ્રેમના દાયે નિવરા બનવુ જોઈતુ ન હતુ મહેને માન્ય છે ! પણ મધુનાથ ! હુ મહારાથી નાનજ પણ હોય તો મહારી એક વાત યાદ રાખજે ' શાન્તારામ ધન્સાન છે પત્થર નથી '

તારો શાન્તારામ

આ કાગળ રઘુનાથના ખડમા ટેબલ પર મૂકતી વખતે શાન્તારામને વિશ્વાસ હતો કે તારે પત્ર વાચીને મધુનાથ અત્યંત ગ્રેમપૂર્વક બોતાનીને કેદશે કે મહે જવાનો રિચાર માડી વાળ્યો છે '

શાન્તારામની એ આશા તો પૂર્ણ ન થઇ, અવળત તેમણે જોયુ કે રઘુનાથે સરંગી તૈયાગી સપૂર્ણ કરી લીધી છે બન્ને નાસ્તાથી પરવાગી આ પી રહ્યા હતા

બહાર ભાગની મોટર હોર્ન વગાડતી ઉભી હતી રઘુનાથે કેટલી બાપમા હાથ નાખના કહ્યું ' શાન્તારામ ! હુ તારા કાગળનો જનામ આપવાનુ જમી ગયો હતો '

રઘુનાથનો આપેનો પત્ર શાન્તારામને પોનાના ખડમા મૂક્યો અને તેને વગાવવા માટે મોટર સુધી ગયો મોટર ચાલી એટલે તેણે આમનપૂર્વક કહ્યું ' પાટો જરૂર આવજે '

પણ તેના દિનમા સરેવારે એક વાત સાચી રહી હતી રઘુનાથે કાગળમા શુ લખ્યુ હતું ? પ્રિય શાન્તારામ !

તારો પત્ર વાચી હર્ષ, આશ્ચર્ય અને ખેદ થયો તારી સાફ દિલી અને નિખાનસ ગ્રેમ નિડાગી અત્યાનંદ થયો કોનેજમા દ મેશા સથે

રહેનારા શાન્તારામ અને રઘુનાથ વીસ વર્ષ પછી પછુ અન્યોન્યને જુલ્યા નથી એ તારા કાગળ ઉપરથી સાબિત થયું વાસ્તવમાં એ સતોષ અને આનંદની વાત છે પરંતુ મને એથી વધુ આશ્ચર્ય અને અફસોસ થયો કે તારા અને જમનાના સંબંધો રરમી સાદી વિનાશ રચાયા થયા જો કે હું એ વાતને પછુ માનતો નથી કે જન સંબંધો કેઈ કારણ હેતુ સાથે પરંતુ પ્રેમની તરનીર ધાર્મિક રીતરિવાજો અને સામાજિક કારણોના મુકરર ચોક્કસમાજ દમેશા બધેસની આવે છે એ પછુ ખર નથી ત્રાકમા ખેસાત્રા માટે તરનીરને કાપરી જોડો, એ ધાર્મિક વૈકલ્પી માન્યતા છે તારા જેવા માણસો કહેશે કે કેમ કરતા તરનીર વધુ ડી મની હોય છે હું એ અર્થમાં નથી પણ માનતો તારી અને જમનાની મદખનનો પાથો કેહ બીજીની તકનીક અને મુસીબત પર નથી જોડે મારા દૃષ્ટિબિંદુથી તારા એ સંબંધો અધ્યાત્મ નથી તોય, જમનાને અન્યાય થયો છે તું કહે છે "હું માણસ છું પરંતુ નથી" હું કહું છું

"તું પરંતુ નથી તો માણસ પછુ નથી બદલે દેવાન છે" આ વાતીને તું શરૂને થજે શાન્તારામ! ન્હી પુરાવા પરરપરના સંબંધો અને બાનબચાની ચિંતાનેજ માનવતાનું સૌથી મોટું ઝીંગવ માની વેરામાં આવે તો હું કહીશ કે તે માનવતા કેવી છીડરી ક પના છે બ કે માનવતા" પરંતુ મ છે

બિનાડીને પોતાના બચ્ચાઓ પ્રત્યે કેટલો બધો પ્રેમ હોય છે, તે તેમના માટે શુ શુ નથી કરતી? કા કમથી હરેરા વાવ છે પોતાની જાતે આક્રમક નાખતી તેમનું

રક્ષણ કરે છે, તેમને શિકાર કરતા શીખડો છો મોહનને આઈ સી એસ બનાવરા માટે તે જે લાગ કર્યો તે પછુ આજ પ્રકારનો છે કહે, નથી શુ ? તેમા માનવ છુદ્ધિ યા દમદહીતે જરાય દખત નથી એ કુદરતની શક્તિ છે

તારા અને જમનાના પ્રેમમા પવિત્રતા અને વિશુદ્ધતા કરતા વાસના અને હવસ અધિક છે પરંતુ એથી મ્હારી મતલબ એ નથી કે તું અતરની શાંતિને જગતનું સૌથી મોટું પાપ લેખે યા શારીરિક આગમની શેન્ય તવબથી પછુ પાછું કરે મ્હાર જવાડ કાળજી આ તારો સમાજનો અરસીખર્ચ પ્રેમ થી

શાન્તારામ ! અદિ મ્હારા શરીરને આરામ મળે પરંતુ મ્હારો આત્મા જ્યાર નધુ બંધેન બની ગયો તારા ઘરના કેાઈ દખાવથી નહી બરે તારા બગનાની બદારની આખા દીમા જે દિવ્રતા અને કશાસિયત ફેલાલી છે તેના દર્શનથી બુખ નાક વાટે અથા અચ્છાની રહી છે અને નાહનસાઈને છન્સાક માનતાશા હીન સમાજની મજબૂરીઓ નિદાજોને અને એ નિદાજોને પછુ કે ઉચ્ચ વર્તમા તારા જ્યા સુશિષ્ટ આપણા પછુ મોજ માણી રલા છે આ મામમા શામુની જેમ સે કડો તુ પડીઓ હ જેમા દમરો માણસો અને બાહીર નગન અવરથામાં અર્ધ બુખ્યા ન્હી છવન બ્યતિન કરી રલા છે તારા જેવા મામતોને પછુ બબરી આવે માહરી વેચરાની માછીમારોમા દિગ્મન નથી તો પછી બેની પર છવન નિર્ગદ અનાવતાશ ગરીબ કિસાનો અને મજદૂરો તાગ જેવા પ્રમીનદારોને શી રીતે તારાજ કરવાની દિગ્મન પડી નરે હ ?

કાચે તારો મોહન ગાઇ ગી એસ યશે
અને જે ધન, કીર્તિ અને ઇજ્જત હાસિલ
કરશે તેના પાયામા આ ગામના કેટલા
ગરીબોની આજીવ દિવસી દેનાયલી છે તું
યા કોઇ બીજાને, એવું બાન સરખું થયું છે ?
જેને એ વસ્તુનું બાન છે તેને હું માણસ
માનું છું ! પોતાના સત્તાનનો આરામનો
ખ્યાલ જનવરોને પણ હોય છે માણસની
નજર એથી વધુ વિશાળ હોવી જોઈએ

કાલના છાપાઓમા, કલમ્નામા હું જે
મજદૂરો સાથે રહી કામ કરે છું તે મજદૂરોએ
હકતાલ પાડ્યાના સમાચારો છપાયા છે તને
તેની ખબર ન દરી એવા સમાચારો તાગ
જેવા લોકો શાના બાચે ? તમે તો ફિદમ રટારોની

તરવીરો નિહાળવા અને બિલાયદાકારક દષ્ટિ-
બિહુઓ સિદ્ધ કરના માટે સર્જ્યા છે. એ-
છે ને માનવના ઉદ્ધારનું મૂર્ખ છે !

હવે મહારાથી આમોરા રહેવાનું નથી
મહારા જવાનું એજ મળીર કારણ છે
શા-તાગમ ! “રઘુનાથ ઇન્સાન છે પત્થર નથી”
આ દગ્ગરો ઇન્સાન પેટનો છ ઇંચ લોકો ખાડો
પૂરના માટે જન આપના તૈયાર હોય અને
હું તેમનો મિત્ર મહેલાવનારો છું, અહિં અમલ
ચમન ઉગાવું નહિ ! હર્ગમઝ નહિ ! !

પત્થર કહેવાથી અમર થના વા હૈયાનોની
જેમ આરામથી ઝિદગી બચર કરના કરતા
ઇન્સાન બનીતે મરી જવામા વધુ આનંદ
છે છે ને ?” (સમાપ્ત)

— ડુઆન શરીફના પાસાઓ —

શુજાતી તુ'મા સાથે
(સાદિક ઓફીસ, રાહેરના)
પાસા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પાસા ૧ થી ૧૫ સુજદિલદ
હદિયો છ રૂપીઆ
૮ ખર્ચ જુદું.

Arabic Text with
English Translation
By A YUSUF ALI.
Rs 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાહેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

ગુર્જરગિરા! તહારાં માગેલાં ઘરેણાં?

—“સ પાઠક”

એક હિંદી ગીત

રમનાર પગથી મનિ મનોહરલાલ
બાપા સુન લે મેન ગીત

હુખિયા મન હે હુખિયા કાયા,
છટ ગયા હે અપના પગલા,
હુનિયા ક્યા હે માયા માયા,

માયા કે સમ મીન હે લેખન
માયા કિ સ કી મીત ?
બાપા સુન લે મેન ગીત

માયાહી સે પ્યાર હે સાન,
જુહા વહ સમાર હે સારા,
ખોટા મરોનાર હે સારા,
રીનકા મલ ખરા નહિ હે,

સખ કી ખોગી રીત,
બાપા સુન લે મેન ગીત

હુનિયા વાને લોખકે બદે,
તન કે ઉગલે મન કે ગદે
જુહી હુનિયા જુહે ધદે,

મલ નહિ હે મગી સાધી
સખ કી જુહી પ્રીત
બાપા સુન લે મેન ગીત

સાંભળ મહારૂં ગીત!

લખનાર શ્રી 'આસિમ' રહેરી

સાંભળ મહારૂં ગીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

હુખિયુ મન છે હુખમય મયા,
ધુનિ ગયા મૌ પોત પતાયા,
હુનિયા શુ છે? માયા, માયા!

માયાના મૌ વિત્રા ભાઈ
માયા કરે નન પ્રીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

માયાનો છે પ્યાર બધો એ,
જુરો છે મમાર બધો એ,
ખોગો છે વહેવાર બધો એ

ગીત તણા નન મલ ખરા એ,
રીત બધી વિપરીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

હુનિયાનાના લોખના બદા,
તનના ઉગળા મનના ગદા,
જુહી હુન્યા જુહા ધધા,

કાઈની માગી પ્રીત નથી રે,
સૌની ખોગી પ્રીત,
વીરા! સાંભળ મહારૂં ગીત

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૬

[અં દુઃખ મપાવને તથાધિન છે]

વિદ્યાર્થ-સાથેરી

દુદીસ (૨૫) દઝરત અબી (ક ર વ) થી રિવાયત છે કે - બુરે (સલ૦) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમેઅરાતની સાજે મારી ઉપર દરદ મોકલે છે તો અ નહ તઆના કમિસ્તા ઉતારે છે, જેઓ આદીની તખ્તીમે ઉપર સોનાની કલમથી તે પદનાર માણસ માટે જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની આજ સુધી ગહેમત લખનાર ગે છે

દરદ શરીફ પદનાવાનાઓને જોઈએ કે જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની સાજ સુધી કસગથી દરદ મોકલે

દુદીસ (૨૬) દઝરત અબુ દુગે (રહી૦)થી રિવાયત છે કે - જનાન રસૂલિ વાહે (સન૦) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમાને દહાડે અસતની નમાઝ પદી પોતાની જગ્યાએથી ઉઠે તે પછેવા "અલ્લા હુમ્મા સદ્દે અલ્લા મોહુમરે નીન તળીયીલ ઉમીરે વ અલ્લા અલેહી વ મલ્સિમુ તલ્લીમા" પદશે તો તેના ૮૦ એ મી વરસના પુત્રા નજી દેવામા આવશે "

૦ જ્યા જ્યા "સુવ." અથવા "મ. અ. વ. સ." ઇપવામા આવ્યું છે ત્યા ત્યા ૬૬ મહોસાએ "સહીદીહો અવયદે વ આયેહી વ મહીમ" નમજવુ અને તેજ મુજબ પાવુ જોઈએ

દુદીમ (૨૭) અવાદ તઆનાએ નથુ મીએને સાબરમાની શક્તિ આપેલી છે -

પહેરી મીજ જાત છે - જ્યારે કોઈ બદો અવાદ તઆનાથી જગત તનગ કરે છે (માગે છે) તો જગત તે બદોની દુઆ સાલગી ને કે અને ખુલાસાથી અગર કરે છે કે - છતાંદી મારા મગનો એને માટે (માગનાર માટે) ખાસ મી દે

બીજી મીજ દોઝખ છે - જ્યારે કોઈ બદો દોઝખથી પનાદ માગે છે, જયારે તે અસા/ દોઝખને પછોઆડનામા આવે છે ત્યારે તે કે છે કે છતાંદી એ જરવાનાના ઉગ મને દગમ કરી દે

ત્રીજી મીજ તે ફગિતા જેઓ દરદ શરીફ માટે મુકરર છે - જ્યારે કોઈ બદો ૬૬ પદે છે તો તુર્નજ તેઓ મને અગર કરે છે કે - છતાંદી બદાએ આપ (સન૦)ની ઉપર એક વખત દરદ મોકલ્યું છે અને જે મારી ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો અત્તહ તઆના તેની ઉપર એમસા વાર મોકલે છે, અને જે એમસા વાર મોકલે છે તો અત્તહ તઆના તેની ઉપર એક દગર વાર મોકલે છે, અત્ત જે મારી ઉપર એક દગર વાર દરદ મોકલે છે તો તેને દોઝખની આજથી છુટા મી દેવામા આવે છે

દીદોરે રસૂલ (સ.અ.વ.સ.)

સ પા ૬૩

[અં ૬૩ સ પાઠકને નાધિન છે]

રિવાજ-સાબેરી

હદીસ (૨૫) હઝરત અબી (૫ ૨ ૧) થી રિવાયત છે કે - પુત્ર (સવન) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમેઅરાતની સાજે મારી ઉપર દરદ મોકલે છે તો અ નાહ તઆના ફરિશ્તા ઉતારે છે, જેઓ આદીની તખ્તી મો ઉપર સોનાની કલમથી તે પદનાર માણસ માટે જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની સાજ સુધી મુદત લખતાગ રહે છે

દરદ શરીફ પદનાવાનાઓને જોઈએ કે જુમેઅરાતની સાજથી જુમઆની સાજ સુધી કસગથી દરદ મોકલે

હદીસ (૨૬) હઝરત અબુ દુરુજ (૨૬૦) થી રિવાયત છે કે - જનામ રસૂલિ નાહે (સવન) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ જુમાને દલાહે અસરતી નમાઝ પઢી પોનાની જગ્યાએથી ઉઠે તે પહેલાં "અલ્લા હુમ્મા સદ્દે અલ્લા માલુ મદે નીન તખ્તીયીલ ઉમ્મીયે વ અલ્લા આલેહી વ મદ્દેસુ તમ્લીમા" પઢશે તો તેના ૮૦ એ મી વરસના ગુન્હા નખરી દેવામા આવશે "

જ ન્યા ન્યા "સજ." અથવા "સ. અ. વ. સ." નાપવામા આવ્યું છે ત્યા ત્યા દરેક નાહેમાએ "સલ્લિલાહો અલયહે વ આલેહી વ મલ્લિમ" તમગવુ અને એન મુજબ પાવુ તેમજ

હદીસ (૨૭) અવાહ તઆનાએ નવુ ચીન્તને સાલગવાની શકિત આપેલી છે -

પહેલી ચીજ જગત છે - જ્યારે કોઈ બદો અવાહ તઆનાથી જગત તલમ કરે છે (માગે છે) તો જગત તે બદાની દુઆ સાલગી વે છે અને ખુલાષાથી અગજ કરે છે કે - છનાદી મારા મમનો એને મારે (માગનાર માટે) ખાસ કરી દે

ત્રીજી ચીજ દોઝખ છે - જ્યારે કોઈ બદો દોઝખથી પનાહ માગે છે, જ્યારે તે અવાહ દોઝખને પહોચાડવામા આવે છે ત્યારે તે કટે છે કે છનાદી એ ડરવાનાના ઉર મને હરામ કરી દે

ત્રીજી ચીજ તે ફરિશ્તા જેઓ દરદ શરીફ મારે મુકરર છે - જ્યારે કોઈ બદો દ દ પદ છે તો જુન તેઓ મને અરજ કરે છે કે - દલાથા બદાએ આપ (સવન)ની ઉપર એક વખત દરદ મોકલ્યું છે અને જે મારી ઉપર એક વખત દરદ મોકલે છે તો અ નાહ તઆના નેની ઉર એકસ વાર મોકલે છે, અને જે એકમા વાર મોકલે છે તો અદવાહ તઆલા તેની ઉપર એક હજાર વાર મોકલે છે, અને જે મારી ઉપર એક હજાર વાર દરદ મોકલે છે તો તેને દોઝખની આગથી છુટા મગી દેવામા આવે છે

હુદીસ (૨૮) કયામતને દહાડે ત્રણ તરે-
હના માણસો અર્થે ધનાહીના સલામ (ધપ) મા
રહેશે એ દિવસે અર્થે ધનહી સિવાય બીજા
કોઈ પણ ચીજનો સાથે હશે નહીં -

(૧) જેણે મારા કાંઈ ઉમ્મીદની મુસીબતને
દાગી હશે, અને તેની તબીબે દૂર કરી હશે

(૨) તે માણસ હશે કે જેણે મારી મુન્નતોને
ઝિદા કરી હશે

(૩) તે માણસ હશે કે જે મારી ઉપર
કસરતથી દર્દ પડેલો હશે

હુમ્મરે (સન) ફરમાવ્યું છે કે - કયામતની
સખતી અને તકલીફથી તે માણસ બહુ જલદી
હુદકારો મેળવશે કે જેણે તથા બધાથી વધારે
દર્દ મારી ઉપર મોકલ્યું હશે

એની માતનગ એ છે કે જે કોઈ ઉમ્મ
તીએ વધારે દર્દ મોકલ્યું હશે તેનો તેના
દર્દ શરીર મોકલવાના પ્રમાણમાં વારા ફરતી
જલદી હુદકારો મશે

હુદીસ (૨૯) હઝરત અની (ક ૨ વ)
યા રિવાયત છે કે - કયામતને દહાડે
મારી (હુમ્મર સન) ઉક નઝદીક તે માણસ
હશે જે કસરતથી દર્દ પડેલો હશે અને
જ્યારે કે મજલિસના માણસો દર્દ પડ્ય
વગર મજલિસ ખરખારત કરે છે તો કયામતને
દહાડે તેઓનું દર્દ ન પડવું તેઓ માટે તકરાર
ઉપારો, ખુદાપાકને નોંધએ તો તેઓને માફ
કરે અને નોંધએ તો તેની પાક કરે

ફટલાક સહાબીઓ (રહીન) યી રિવાયત
છે કે - જે કોઈ મજલિસમાં હુમ્મર (સન) નો
જિકરે પ્રવ મા આવે છે અથવા હુમ્મર (સન)
ઉપર દર્દ મોખલવામાં આવે છે તો હારે એક
આવી જાનની ખુશ્ખી પેલ ચમને સતે આસ

માનો ફાડી અર્થે ધનાહી તક પહોંચી જાય
છે અને તે દર્દની ખુશ્ખી અથવા તબીબાની
બધી મખૂતુક જે જમીન પર છે તેઓને
પહોંચે છે મળ્યું હસાન અને જુનાનને
પહોંચતી નથી કારણ કે જે એઓને તે
ખુશ્ખી પહોંચે તો તેની લઝઝતથી તેઓ એવા
ચક્ર જાય કે દુન્યાનો બધા કારોબાર તેઓ
હી તે લઝઝતમાં પડી રે અને જે
મસ્તિતા અને મખૂતુકને એ ખુશ્ખી પહોંચે
છે તેઓ તે મજલિસના માટે દુઆએ મગરેલ
માથે છે અને તેઓ માટે બધી મખૂતુક કરતા
પણ વધારે ને બધા લખામાં આવે છે તેમજ
તેઓના દર્દ પછી શુનદ કરવામાં આવે છે
બધાઓના દર્દન બરોબર એક સરખા કરવામાં
આવે પછી બનેને તે મજલિસમાં માથ
એકજ માણસ તેમ અથવા લખો માણસો
કેમ ન હોય છતાં બધાને સવાન એકસરખો
મળે છે

હુદીસ (૩૦) જ્યારે કાંઈ બરો દર્દ પડે
છે ત્યારે દર્દની બરકતથી આ નાદ તબીબા
એક બહુજ મોટો ફરિશ્તો પેદા કરે છે જેનું
એક પર પૂર્વ અને એક પર પશ્ચિમ સુધી
રહે છે તેની ગરદન અને માથુ અર્થે ધનાહી
સથે મળેલું રહે છે અને તેના પગ સાથે
જમીનના નીચે પહોંચના રહે છે અને તે દર્દ
છે કે - યા ધનહી આ બરો જ્યાં સુધી
આપના દમીય (મન) ઉપર દર્દ મોકલેલો
નહો ત્યાં સુધી તુ તારી રદગતને વરસદ
એની ઉપર વરસ નો રહેજે

હુદીસ (૩૧) જે માણસ મારી (હુમ્મર
સન) ઉપર એક વખત દર્દ મોકલે છે તેને
માટે (દર્દ શરીર પડવાના બદલામાં) ખુદાપાક
કિયામત કલિબીનને દુકમ કરે છે કે - જણ

દિવસ સુધી એ બાંધના ગુન્દા લખના નહીં
આ બાગતનો ખુનાસો આગળ આવી ગયો છે.

હુદીસ (૩૨) હઝરત અબુ હુસૈન
(રહી) થી રિવાયત છે કે - જનાબ નબીએ
કરીમ્ (સલ્વ) ફરમાવ્યું છે કે - જે માણસ
પોતાની કિતાબમાં દરદ શર્હ લખે છે તો
જ્યા સુધી તે કિતાબમાં મારું નામ ગણે છે ત્યા
સુધી ફરિશ્તા તેને મારે બખ્તિયતની દુઆ
માગતા રહેશે

હુદીસ (૩૩) જે માણસ ગુમ્માની રાત્રે
અગર ગુમ્માને દલાડે મારી (હુઝૂર સન) ઉપર
એકમા વખત દરદ મોકલે છે તો ખુસ
પાકનું તે એકસો દાનનો પૂરી કરે છે, એ
ઉપરતે એક ફરિશ્તા નક્કી કરે છે કે જે
આપણે જેવી રીતે એક બીજાને લા કંઈ
તે સોગાર લખે જઈએ છીએ તેવી રીતે
પદનાર માગણ પછી તેના દહન થતી વખતે
જલનની ખુશ ખમગીનો તોદકો લઈ તે ફરિશ્તા
તે માણસ પાસે જશે

હુદીસ (૩૪) જે માણસ મારી ઉપર
હઝરત વખત દરદ મોકલશે તો તે તેના મગજ
પહેસાજ જલનમાં પોતાની જગ્યા જોઈ લેશે

હુદીસ (૩૫) જ્યારે કાઈ માણસ
“લાઈલાલા ઇન્સાફ” કહે છે અને ઝોની
પછી “અલ્લાહુમ્મા સલ્લે અલા મોહમ-
દીન” કહે છે ત્યારે એ બંને કનમા (શબ્દો)
તેના મોઢામાંથી હીના રંગના પહીના રંગપમાં
નીકળે છે એ પહી અર્થે ધનાહી પાસે જઈ
એકરાર થાય છે ત્યારે અબુ અબ્બાસ - રમાવે
છે કે - ઝો મારી અને મારા નગીની તારી
ફાંધી બનેતા થોભી જા! ત્યારે તે અરજ કરે
છે કે - ધનાહી કેવી ગતિ કરાર-રાહન દાસિય

કર કરણ કે એ કલમાના પદનાર મારે હજી
સુધી કંઈ પણ તેના છુટકાગનો હુકમ નીકળ્યો
નથી ખીજ વખત જ્યારે થોભી જવા પાછો
હુકમ થાય છે ત્યારે પણ તે પહી તેવોજ
જવાબ આપે છે, પણ જ્યારે ત્રીજી વખત તે
પહી પદનારની નમતની હુઝા બહાર કરે છે
ત્યારે હુકમ થાય છે કે થોભી જા એ બધાને
મારી નજરે રદમનથી એ બેઈ લીધો છે અને
તેના બધા ગુન્દા મારફ કરી દીધા છે

હુદીસ (૩૬) શેઝાવા દખ્તે ઉમ્મદા (રહી)
ફરમાવે છે કે - એક દિવસ એક માણસ આવ્યો
અને તેણે નગાજ પહી અને સનામ ડેરરી
કરેલા લાગ્યો “અલ્લાહુમ્મા ફેરલી વરદ
મની” હુઝૂર (સન) પણ અમારી પાસેજ
એકા હતા આપે (મન) ફરમાવ્યું - “એ
નમાઝી! તે દુઆમાં બહુ જલ્દી કરી છે,
તને બેઈવું હતું કે નમાઝ બાદ સોંધી પડેલા
ખુદપાકની તારીફ બયાન કરે, એ પછી
મારી ઉપર દરદ મોકલતે, અને છેવટે દુઆ
માગતે”

આ સાબળી તે માણસ જલ્દી પાડે ઉભો
થયો અને નમાઝ પહી અને નગાજ પછી
ખુદપાકની તારીફ બયાન કીધી અને હુઝૂર
(સલ્વ) ઉપર દરદ મોકલ્યું

આપે (સલ્વ) એ ફરમાવ્યું - ઝો નમાઝી!
હવે સનામ (દુઆ) કર જરૂર કશુન થશે

હુદીસ (૩૭) હઝરત અબુ હુસૈન બિન
મરઉફ (રહી) ફરમાવે છે કે - એક દિવસ હું
નમાઝ પડના હતો અને હુઝૂર (સલ્વ) અને
હઝરત અબુ અબ્બાસ ત્યા હઝરત ઉમર (રહી) સાથે
એકા હતા નમાઝ પછી ખુદપાકની તા-
રીફ એ બયાન કીધી, પછી હુઝૂર (સન)

ઉપર દરદ મોકલ્યુ અને પછી દુઆ માગના લાગ્યો ત્યારે આપે (સન૦) ફરમાવ્યુ 'હા હા માગ જે માગશે તે ખુદાપાક આપશે'

હુદીસ (૩૮) હજરત અબુ હેરિર (રહી૦)થી રિવાયત છે કે -જનાબ રસૂલસલાહે (મલ૦) ફરમાયુ છે કે -જે માણસ મારી કબ્ર પાસે દરદ પડે છે તે હું સાથળુ છું અને જો દુરથી પડે છે તો ફરિયાદ તે દરદ મારી પાસે પહોંચાડે

હુદીસ (૩૯) હજરત અબુ-લાહ પિત મોશ (રહી૦) ફરમાવે છે કે -એક દિનસહુર (મન૦) બગીચામાં ગયા, અને ત્યાં સગ્ગે કચા, પથ્થ સગ્ગમાં એટલી બધી વાર લગાડી કે જેથી આપ (સન૦)ના વશતની ધારતી મને લાગી નથી આપ (સન૦)ને હું ગભરાઈ ગયો રહ્યો છઠી ધડી નેચા કરતો હતો એટલામાં આપે (સન૦) માયુ ઉચકયુ અને મને મારા ગભરાટની સમજ પૂઘ્યો તો મરજી પડતીતો સમજ મેં જાહેર કરી દીધો

આપે (સન૦) ફરમાવ્યુ કે હજરત જુઝ (મન૦) આબા હતા અને કહેતા હતા કે આપ (સન૦)ને મુશરફ ચાઓ કે અવાહ તઆના ફરમાવે છે કે જે માણસ તમા ઉપર દરદ મોકલે છે તેની ઉપર હું દરદ મોકલુ છું અને જે માણસ સનામ મેકે છે તેની ઉપર હું સનામ મોકલુ છું

હુદીસ (૪૦) હજરત અબુ હેરિર (રહી૦)થી રિવાયત છે કે -હુરે (સન૦) ફરમાવ્યુ છે કે -નાકો! તમે તમારા મગનોને કમીની તરફ ખુદાપાકની યાદથી ખની ન રાખો, અને મારી કબ્રની જિયાતને મારે છદ જેવા કાઠ દહાડ નહીં ન કરો મારી ઉપર દરદ મોકલો તમારા દરદ મને પહોંચાડનામાં આવે છે પછી કહેને તમે ગમે સાથી મોખો

ગમે ત્યાંની એ મનમ છે કે ગમે તેટલે દુરથી અને છદ જેવા દહાડ નહીં કરવાની એ મનમ છે કે જેની રીત ધરતેમજ ઉર્સ વગેરેમાં શરખકાર આવે છે તેમ ન થયુ નેપ્રમ્ને

હુદીસ (૪૧) હુરે મુ મરના કર્તા હજરત મુબદિદથી નમ્વ કરે છે કે -હુરે (સન૦) ફરમાવે છે કે -સોમો! તમારી પૈલયશ નામ લકન વગેરે મારી પાસે હાજર કરવામાં આવે છે તમોને નેપ્રમ્ને કે, તમારી જાનને દરદ શરીરથી શણગારતા રો. (અપૂર્ણ)

પુરોના કપડો
સાચ-ટીકીક
રીતે વેતરતા
અને સીવણ
ગીખવા માટે
રૂબઝ મળો યા
લખો

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
જે-ક ઇન્ડીયા

MURAD TAILORING WORKS

Try our secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style.

મો એમ જ મુરાદ
મુનારવાડા મરિનદ પાસે રોડે

મારે મિત્ર!

એફ. મુહમમદી.

[ઉર્દૂ ભાષાના મહાકવિ શીકાકાર જનાબ અબ્દુલ મજીદ 'માનિક' માટે બનાવેલ 'મારું મિત્ર' નામના લેખનું પાત્ર]

[૧]

મારે મુબદ્દયા સુરત આરતુ હતું રાતની લોકલમા યોગ્ય સેન્ટ્રલથી સવાર થઈ વલગાડ સુધી તો ઠીક થમાવ ગઈ મુસાફરાની ધડા મુઠ્ઠી સિવાય એક આસ વાન એ હતી કે ટ્રેનમા ઠેકઠેકાણે લગાઈ વિપ ચચાઓ થતી સભાગતી લોકાનો મોટો શાગ અલણ હોવાને લીધે તેઓની ચચાના દ્રષ્ટિબિંદુઓ, રીતભાવ વગેરે નવુ નવું પડતું પળ એ તો ચોક્કસ હતું કે તેઓ લગાઈની વાતોમા રસ લેતા થવા છે ટ્રેન વલસાડથી ઉપડી તો મેં જોયું કે મારા ડબ્બામા બે-ત્રણ મુસાફરા મિનાય બધી જગ્યા ખાલી પડી છે નવસાગી આવતા તો આ મુસાફરો પણ ઉતરી ગયા-હું ડબ્બામા એકલોજ રહી ગયો.

જે લાગ્યગાળી પુરો આવી રિથિતમા ચકાયા હશે, તેઓ બચતા તો હરોજ કે પાઝવી રાનના એના ટ્રેનમા મુસાફરી કરનામા કેટલી મજા છે સપ્તર્થ રતત્રતાની આ થોડીક પણ પર હજાર રસાન્ને કુર્માન કરવામા આવે તોય કો મત વસુલ નહીં થઈ શકે કાવે ત્યા બેસો, કોઈ રોકનાર નથી ચાલો ત્યથી પસાર થઈ જાવ, કોઈ બ્રહ્મકૃતિ ચલાવનાર નથી તમે પોતાનાથીજ વાતો કરી લો અને તમારા હૃદયને દરેક બેદલમાં સવાનાના જવાબ પૂછી લો કોઈ સાલગનાર નથી જે તમને રાજ કારભાર વિરુદ્ધ-પછી તે અંગ્રેજોનો હોય કે દેશી ગભગભોનો-બખ્ખામા માંડના હોય તે બિચા

થઈને એકાદ તીખું, તમતમતું લાપણ કરી નાખે એક પણ સી આઈ ડી લા તોય કૃપા નહિ દોને ૧૪૪મી અને બીજી કલમો પણ સારાર થઈ પડશે.

જે તમને વિચિત્ર ટેવો પડી ગઈ હોય, તો માથું નીચે અને ટાંગો ઉપર કરીને બિચા થઈ જાન કોની મજાન છે કે તમારા પર હમી શકે ? મરજી હોય તો ગાવલુ શર કરો-ખૂબ જોરથી ગાઓ નાચવા માટે અને ગોળ ચક્રો ફરતા ફરતા તમે પોતેજ ધનચક્રર બની જાવ કોઈ મોટે રમાન દામી દમનાર ત્યા નહિ હોય ? હા જરૂર એટલી છે કે ત્યા કોઈએ ફળાની જાન ન ખેંચી ન લેવી જોઈએ, જે પ્રિયતામા સામે પ્રેમ વ્યક્ત કરતા તમારા દાદિયા લયડના હોય, તેની તરફીર તમારી આખો સામે ખડી કરીને પ્રેમમા તમે પાગલ બની જાવ, તોય તમને કોઈ પાગલ કહેનાર મળશે નહિ.

ખારી ઉઠાડો અને બંધ કરો, કોઈ પણ મુસાફર શિકાયત કરશે નહિ ચાલો તો બધી ખારીઓ ઉઠાડી રાખો, આપે તો બધીજ બંધ જોઈએ તો સમય પમાર કરવા બધોજ વખત ખારીઓ ઉઠાડ-બંધ કરનામા મિનાડો ચાલે તે ખૂણામા જઈ બેસો, અચના તો, સમય વધુ સારી રીતે વિનાડા, થોડી થોડી વારને માટે દરેક ખૂણામા બેસનાની મજા માણી લો બાકડા પર ચિતા સૂઈ જાન, કે ઉધું મોં કરીને, એ પણ તમારી મરજી પર ઊડામા અવધ છે.

ઉપર દર્દ મોકલ્યુ અને પડી દુઆ માગવા લાગ્યો ત્યારે આપે (સન=) ફરમાવ્યુ "હા હા માગ જે માગશે તે ખુદાપાક આપશે"

હુદીસ (૩૮) હઝરત અબુ હુરૈરર (રદી=) થી રિવાયત છે કે -નાના રસુલસિદ્દાહે (અન=) ફરમાવ્યુ છે કે -જે માણસ મારી કબ્ર પાને દર્દ પડે છે તે નું સ્થળ છું અને જો દુર્ગતી પડે છે તો ફરિસ્તા ત દર્દ મારી પાસે પડે નાક છે

હુદીસ (૨૮) હઝરત અબુલલાહ બિન આશ (ર૧=) ફરમાવે છે કે -એક દિવસ હઝરત (મન=) ખગીયામ મયા, અને ત્યા સગદી કર્યા, પણ સગદામા એટલી બધી વાર લગાડી કે જેથી આપ (સન=) ના વશ તી ધારતી મને લાગી જેથી આપ (સન=) ને દુ ગલગઈ મળ રહ્યે ધડી ધડી ન્તેપા કરતો હતો એટલામા આપે (સન=) માયુ ઉચ્ચક્યુ અને મને આરા ગજાતતા સગળ પૂછ્યો તો મળ્યુ તી ધસ્તીના સમય મે જાહેર કરી દીધી

આપે (સન=) ફરમાવ્યુ કે હઝરત અબુ મન (અને=) અબ્બા હતા અને કહેતા હતા કે આપ (સન=) ને મુ તારક થાઓ કે અ તાદ તઆના ફરમાવે છે કે જે માણસ તમા ઉપર દર્દ મોકલે છે તેની ઉપર કે દર્દ મોકલ્યુ છું અને જે માણસ સનામ મેકે છે તેની ઉપર હું મનામ મોકલ્યુ છું

હુદીસ (૪=) હઝરત અબુ હુરૈરર (રદી=) થી રિવાયત છે કે -હુરૈર (સન=) ફર માવ્યુ છે કે -એકા તમે તમારા મમ્મોને કમોની તરફ ખુદાપાકની યાદથી ખની ન તોમો અને મારી કબ્રની ઝિયાતને આટ છે જેના કાબ હદાશ નક્કી ન કરો મારી ઉપર દર્દ મોકલો, તમારા દર્દ મને પહેલ્યાસમા આવે છે પડી લાગે તમે મને સ્થાવી મોકલો

ગમે સ્થાવીની એ મનપમ છે કે ગમે તેટલે દુર્ગતી અને દર્દ જેવા દહાશ નક્કી કરવાની એ મનપમ છે કે જેની રીતે ઈદ તેમજ ઉર્ષ રોઝમા શોરખોર થાય છે તેમ ન થયુ જોઇએ

હુદીસ (૪૧) હુરૈર મુ મુરના કર્તા હઝરત મુબદિથી નકન કર છે કે -હુરૈર (સન=) ફરમાવે છે કે -એકા તમારી પેલાયશ નામ લામ જેરે મારી પાસે હાજર ફરમામા આવે છે, તમેને જોઇએ કે, તમારી જાનને દર્દ શરીરથી શબ્દમારતા રહે (અપૂર્ણ)

પુરોના કપડાં
માવ-ટીકીક
ગીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
રખડ મળો મા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રી

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style

પ્રો એમ જી મુરાદ
મુનાવવાશ મરિનદ પાસે રહેર

મારે મિત્ર!

એફ. મુહમ્મદી.

[ઉર્દૂ ભાષાના મગહર દીકરા જવાબ અબ્દુલ મલક સાનિક સાહેબના 'મય આર મેગ દમ ગદર' નામના લેખન પાનાર]

[૧]

મારે મુળધર્મી સુરત આનંદ હતુ રાતની
ચોકલમા જાગ્યો સેન્દ્રલથી સનાર યર્ધ નનમાડ
સુધી તો દીક્ર ધમાન ગદી મુસાફરોની ધણા
મુછી સિનાય એક ખાસ વાત એ હતી કે
ટ્રેનમા ટેકડેકાણે લડાઈ વિષ ચચાઓ યતી
સહાગતી લેકાનો મોટા લાગ અલણ હાવાને
લાંમે તેઓની ચર્ચાના દ્રષ્ટિબિંદુઓ, રીતભાન
વગેરે નવુજ નજરે પડતુ પણ એ તો ચોક્કસ
હતુ કે તેઓ લડાઈની વાતોમા રસ લેતા થયા
છે ટ્રેન વનસાડથી ઉપડી તો મે જોયુ કે
મારા હજમામા જે-નણ મુસાફરા મિનાય બધી
જગ્યા ખાલી પડી છે નનસારી આવતા તો
આ મુસાફરો પણ ઉતરી ગયા-કુ હજમામા
એકયોજ નહી ગયો

જે લાગવશાળી પુરો આની ગિરિતમા
મૂકાયા હયો, તેઓ જાણતા તો હરોજ કે પાઠની
રાતના એકા ટ્રેનમા મુસાફરી કરવામા ટ્રેની
મજા છે સપૂર્ણ રવત જતાની આ થોડી પળો
પર હજાર સ્વરાજો કુર્તાન કરવામા આવે
તોય કો મત વસુલ નહી થઈ શકે કાવે લા
એસો, કોઈ રોમનાર નથી ચાહો ત્યથી પસાર
થઈ જાવ, કોઈ બકુટિ ચદાવનાર નથી તમે
ચોનાનાથીજ વાતો કરી લો અને તમારા
હૃદયને દરેક મેલભાઈ સવાનોના જવાબ પૂછી
લો કોઈ સાહજનાગ નથી જે તમને રાજ
કારનાર વિગદ-પછી તે અગ્રેજોનો હોય કે
દેશી ગળગોનો-અખાલા કાદના હોય તો હા

ચાખે એકાદ તીથુ, તમતમતુ લાપલુ કરી
નાખો એક પણ સી આઈ ડી લા નોધ
કરના નહિ દગે ૧૪૪મી અને ખીછ કલગો
પણ સાચાર યર્ધ પડશે

જે તમને વિચિત્ર ટુવો પડી ગઈ હોય,
તો માણ નીચે અને હાગો ઉપર કરીને ઉભા
યર્ધ જાન કોની મળન છે કે તમાગ પર
હમી શકે ? મનુ હોય તો ગાવાતુ શર કરો-
જૂન જોરથી ગાઓ નાચવા માડો અને ગોળ
ચક્કર ફરતા ધરતા તમે ચોતેજ ધનચક્કર બની
જાવ કોઈ મોઢે રમાત દાની દસનાર ત્યા નહિ
રોય ! હા શરત એટલી છે કે ત્યા કોઈએ
કેળાની જાન ન ખેની ન લાવી જોઈએ, જે
પ્રિયતમા મામે પ્રેમ વ્યક્ત કરતા તમારા દાદિયા
લયડના હોય, તેની તસ્વીર તમારી આખો
સામે ખડી કરીને પ્રેમમા તમે પાગન બની
જાન, તોય તમને કોઈ પાગન કહેનાર મળશે નહિ

જારી હોડો અને બધ કરો, કોઈ પણ
મુસાફર શિકાવત કરશે નહિ ચાહો તો બધી
ખારીઓ ઉવાડી રાખો, ચાહો તો બધીજ બધ
જોઈએ તો સમય પમાર કરવા બધોજ વખત
ખારીઓ ઉવાડ-બધ કરવામા નિતાડો ચાહો
તે જુલુમા જઈ એસો, અથવા તો, સમય
વડુ સારી રીતે નિતાડના, થોડી થોડી વારને
માટે દરેક જુલુમા ખેસાની મજા માણી લો
ખાકડા પર ચિત્તા સુ જાન, કે ઉધુ નહો
કરીને, એ પણ તમારી મરજ પર હોવામા
અબુ છે

[૨]

પરતુ આવી સરસ આઝાદીની મઝા હું
માણી શકથો નહિ એનું કારણ કદાચ એ
પણ હોય કે મને તે વખતે યાદ આવ્યું
નહિ હોય-બાકી એમ તો એકાતમા વિચિત્ર
રૂપે કરવાની મને આદત છે ત્યારે બધા
મુસફરો ઉતરી રહ્યા ત્યારે મેં હથમાનું છાપુ
નીચે મૂક્યું આળસ મરડી અને ઉભા થઈને
જારી બહાર ડોકુ કાઢ્યું મેલનો જ ગયો,
ખેતરો અને ટેકરીઓ દુધસમા ઉગળા આદ
નીમા ન્હાઈ રહ્યા ત્યાં ટ્રેન પોતાની ગતિ પ્રમા-
ણે જીડી રહી હતી એક બારી છાડીને કે
બીજી બારી પાસે જઈ ઉભા અને થેડીવાર
ત્યાં ઉભા રહી સિગારેટ પીતો રહ્યો પછી
વર્તમાનપત્ર લઈ વચસા બેઠો.

એજ વખતે મને માનમ પડ્યું કે
કામમા હું એવો નથી મારી મધે બીજી
પણ એક પ્રસાસી છે આ વખતે મારી પાસે
આવશે અને નિસંકેપપણે મારા નમ્ર પર
બેસી ગયા આ તે ખૂતરસનાર જુદું જુદું
જેને હું બને તમે ધણુ કરીને મરજી
કહીએ છીએ મેં એ મહાશયને હથના દશા
તથા પોતાના નાક પરથી ઉડવા એમણે
આખા ડબ્બાનો પ્રસાસ કયો બાળી બહાર
ચક્કર લગાડીને ત્યાંની સેર પણ કરી સેરખની
આમપાસ ચક્કરો લગાવ્યા પરતુ આ બધામા
રમ પડે તો ન હોય તેમ પાછા આવી મારી
મરદન પર મિરાજમાન થયા

મેં આ મહાશયને ફરી એકવાર ઉડાવ્યા
એઓથી થય્યા તેમ ગયા પણ રૂમની એકવર
પ્રદમિયા કરીને પણ પધાર્યા અને મારા

કામ હાથ પર પોતાની બેક લીધી હવે તો
હું ધણીજ ચીકચી મેં એમને સાફ સાફ
કહી દીધું

સાબળો મરજીમાન! તમને કદાચ એ
વાતો મમડાં દેવ કે તમે તે મરજીની
ઓનાદ છો જેણે નમરજના ભેળામા છરનેણ
કુમનો કર્યો હતો તો હું એવા માણસની
ઓવાદમાથી છું, જેના માટે નમરજની આજ
બગીચો બની ગઈ હતી સદનસમિતી પણ
દદ હોવી જેમણેને કે હું તમને જે વાર
ચેતરણી આપી ચુક્યો છું, કે બદો તમારા
જેવા અમલવાઓની છેડછાડ સહન કરી શકતો
નથી હવે કાન ખોલીને સામગી તો હું તમને
આ ડબ્બાના કાકેમ તરીકે જુલુની સમ્મ ફર
મનુ છું કારણ કે તમારા વિદ્વ મળ્યા
નહમતો છે

(૧) તમને ધર નથી-અદાતદો બદલવા
કેવો છે

() તમારી દિનચાનો મુનેદલ નિમા
ખેને પડે આડનારી છે

(-) તમે વિના ટિકિટ મુમાફરી કરી
છો છો

(૨) તમે માત્ર પર-એટને કે આ ડબ્બાના
બદલાદ પર-છરનેણ તમના કર્યો છે

આખા આરાપો માટે તમે જુલુની
શિક્ષાને લામકે થઈ છો થવાયાથી અપીન અને
રદમની કે અરનેને લે ચેને પોતાનીજ અતાથી
રદ મર છું

[૩]

આટલું બાણુ કરીને મેં મારો જમણો
તાથ 'તારક'ના અગાજ સાથે મારા કામ હાથ

ગાંધી નથી કે દરેક પ્રાણીને ભાષા મળે અને
તમને પણ 'ભાષા મંચર' કહી બોલાવે, પરંતુ
હું સમજું છું ત્યાં સુધી આપણા વચ્ચે એક
પ્રકારની સમાધ જરૂર છે કિસ્મતે આપણા
બંનેને એક બીજા માટે આજની રાત સુસા
ફરીના સાથી બનાવ્યા છે પણ પુછો તો
આપણામાં સામ્ય પણ ધણું છે આપણે બંને
અધરી ગાંધીમાથી નીકળીને પ્રકાશિત આગ-
ડામાં આવી પહોંચ્યા છીએ થોડીનાર સુધી
વચ્ચની આસપાસ ફરીને પાછા એક અધારી
ગાંધીમાં વિલિન થઈ જાય કદાચ

લ તો ગરમ રક્ત ' વગેરે બિન-
પ્રકારના અવાજોએ મને ઓઢાવ્યો જેથી તો
મૃત આવી પહોંચ્યું હતું મેં કુલીના માથા
પર સામાન મુકાવ્યો આ રૂબામાંથી નીચે
ઉતરી પડ્યો

બાનહુ બધ કરતી વખતે જેથી તો મારા
મિત્ર ૮૨૫ થી બાસગસ ચક્રર લગાવી રહ્યો
તો

(સમાપ્ત)

આશા !

સહિષ્ણુ સ્થિતિ પર તુ હો દ્રષ્ટિમાન આશા !
લાખો જનોની તુ હો મુક્તિ-નિદાન આશા !
ભટ્ટેલા જૂનેલા ને ચોકેલા જનોને તુ,
બેભાનને કરાવે એક તુજ બાન આશા !
મજિનના કૂચનું તુ બાધુ બને છે દગદગ
તુજ કિ સૂરીના છાંટ ગાએ છે ગાન આશા !
છત્રનના માર્ગ માટે બાજે દશ બની તું
લાખોને તુ અપાવે મમતા અમાન આશા !
મુર્દામાં પ્રાણનોએ સચાત તુથી ચાએ
ન્યાય સંકળને ફેરી છત્રનતુ દા ! આશા !
બીમારનું તુ ચેતન નિર્ધન જનોનું તુ ધન,
તારા મહા સમાધ સારી જવાન આશા !
દુનિયાના દોનો સહુ દારો મદાર તુજ પર
બેજાનમાં લારી દે પળમાં તુ જાન આશા !
છત્રનની અન ધરીએ દામન ! પૂટે ત્હારો,
દમ લઈ લઈને ધરતા તાર જવાન આશા !
દિન-રાત ગાય 'ઉન્મત્ત' શુણ્ણુ આન ત્હારા
દુનિયા મહીં તુ ની હો ચર્ચને મહાન આશા !
- 'ઉન્મત્ત'

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“મિકાર” કૃત પુસ્તક

- ૧ જુની આખે નવા તમાશા કી ડા ૧૫ ૨ કલમ આણુક કી રા ૧૫
૩ અકલનના ઈન્કરદાર નથી ૪ હું સજા હોઉં તો મી ડા ૨
૫ રમતા રામ કી રા ૩ ૬ સનમની શોધમાં કી રા ૨૫
૭ અકલનના આ કી રા ૨૫

૮ બ જુદ

ધી રાદેર સ્ટોર્મ દાવર રોક, સૂરત

હારવા

આક્ષેપના અભિપ્રાયોમાંથી -
મુબબ્બ. (૨)

નીચામાં ચોરસ તા ૨૦-૬-૩૬
તમારો પત્ર અને પુસ્તક મળ્યા અત્યંત આગ્રહ વા ૫૨ ન Dervana Provaly with Pictures of Speech નામનું એક નાનું પુસ્તક લખેલું, એમ થાઈ હિંગ તમારે પુસ્તક લખાયા કે તે એટલું આ છે તમારે ગુજરાતીમાં કે એટલા ફર અને ગુજરાતીમાં આપે પુસ્તક ની નામ માં નર નથી ગુજરાતીમાં બે આશ્રમ વ સામગ્રીએ ફરતી પોગી-શાન શિવ અને પહેલું એમને કેંગ ગુજરાતી-અક્ષર-લગમના સંજ્ઞાશાસ્ત્ર તથા તારા-તારા પુસ્તક સિવાય બીજા કંઈ બતાવી મોકલે નહિ પ્રત્યક્ષ કે ફરતી પોગી-શાસ્ત્ર મનુષ્યે જગતવાની ગુજરાતીઓના ઉત્કર્ષ છે, પણ તે પરી પા-મા માટે વાચક પુરાશ ન હતું, તે બેડે તમામ પુસ્તક પરી પરી કરે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી પોગી નામ હોયે મળનારું કે તમામ તમા માંથી કે ફરતે ન હતી તમ કા ઉતરીએ અને જાણ ના પામ્યા સાથે ૫૨-૫૨ ફરતે પ્રગળ્યું છે અને ફરતે કયા તેમાં ફરતે એ બન્ને ગાળી રીતે મળાં આપી તમા પ્રખાતી પ્રામ ને ઉપયોગીના મિત્રી છે
આપણે તમામ ગુજરાતી અધિકારી તો તમારે પ્રમ મ પોગ ઉત્તમ છે એવી દલીલ નીમું પુર ન માંની મળ્યા નથી
દી. બ.) ફરતવાય સોદાનસાય ઝરેરી
(નિમ ના પેત્ર લેત નો)

કેવિએને શાહર
અને

શાહરને કવિ બનાવનાર
ફેલ્ડ આનર એક્ટર પુસ્તક છે
અરબી પિગળ સરળ ગુજરાતીમાં
“ આર, ” સંદેરી ફેલ્ડ
, ‘શાહરી’ ભા ૨-૨
ભાગ પહેલામાં -અરબી પિગળ, ૭૬ પ્રાગ ૭૬૫
સ મ સમ્બલ્ડ, અરબી-સરેન
પિગળ મિસન, કાચ પરીયાની
રીય, હરબી
ભાગ બીજામાં -પ્રાસ (કાંપલ) નકાન (સીક) ૫૫
મકાર, કલ્લાઈન મુજૂન અને સમ્બલ્ડની
કીમત ૬ અના, ૫૨૬૯ એક નીનીંગ,
(ચેસ ખર્ચ સંદન)
પ્રાગતા - વધારી આદિલ કાર્યાલય, મુસ્ત.
એન. ટે -
ધી સંદેર સ્ટોર્મ ટાવર રોડ, મુસ્ત
અમદાવાદ તા ૨૦-૬-૩૬
તમે સોદેના સાર્વત્રીયા બે પુસ્તકનું બુક ચોરસ
ચોક્કસ છે તે મળ્યું કે
ગુજરાતીમાં ઉત્કર્ષ તથા તમામ પ્રખાતે તે સ્ત્રોત
પોગી ખુબ ફોલ, નમાન એ પ્રખાતે સ ભવ
સરવાળા ફરતે ફર
દી. બ.) ફરતવાય હરેદસાય મુન
(બી એ)

સાક્ષરોના અભિપ્રાયોમાંથી -
આ ચોપડી થાળી આવકારવાય કે અરબી
પરિપત ૭૬ રચનાના ગુજરાતીમાં ઉત્કર્ષ
અને દી બે મુજૂન ન કરેલીના પુસ્તકો ફરતે
પ છે, અને રજુકોમાં મુજૂન પુસ્તક શિયાળો
માટે સરળ પછી નથી અરબી પરિપત ૭૬
રચનાની ભાષા અરબી પુસ્તક એ વિવિધ
ઉત્તમ પ્રવેશિકા કે ગુજરાતી પરિભાષા વાજી,
આપણા ૭૨ મધ્યે સરખામણી કરી થાદ ગણે
તેવા નમુના આપી એમને મિત્રને સરળ બના-
વ્યો છે અરબી પરિપત ૫૫ નમાન સગ પી
કરવાય બેડા ખ્યાસો પ્રસં છે તે આ પુસ્ત-
કારી ૨૨ થયે એવી આગા રહે છે
વિષુગ્રમાદ ૨, ત્રિવેદી.
N A
૪ ૧૦-૩૬
સોરેમ, મુસ્ત Professor of English
of Gujarat
M I B College, Surat
નમાદ પુસ્તક ફે ઉત્કર્ષ વાની નથી
અરબી અને ગુજરાતી પિગળની સમર
તમ બેડ અગત્યની આપી છે પુસ્તક પધર-
ચનાના અધ્યાસોને થા ૭૫યોગી થાઈ પડે
તેડે તમામ છે પામું એ પુસ્તકના સોળી ઉપ
યોગી ભાગ બીજે “પ્રામ”ને સંગ્રો છે આન
મુખી ફોલ ગુજરાતી પુસ્તકમાં થમક મા પ્રાસ-
નમાનને લગતી આવી વિસ્તારણી સપૂર્ણ સમ-
લ્ય અરેન મે વાની નથી એ માટે ફે
તમને મુખારકમાં આપી છે, અને ઇચ્છુ છું કે
તમને આ તમામ પ્રવાસમાં સપૂર્ણ ફેલ્ડ મળે
મકામ,
૧૬-૧૦-૩૬ (કવિ મી) અરેદસાર ફરતે
અમદાવાદ તા ૨૦ ૬ ૩૬

જવાબ!!!

‘શાકિ’ ઉનીયા બી એ (આન)

જીવનની છેલ્લી બાજુ એ દારી થયો, જીવનનીમા અનેક દાવો ખેનનાર એ પાનરધો ખેનાડી હવે દારવા લાગ્યો દરેક જીવનાર ખેલાડી હરહ મેશ દારની ફિલ્સરી સમજાવ્યા કરે છે તેમ એ પણ દારની ફિલ્સરી ઠીક ઠીક સમજાવ્યા કરતો પણ જીવનમા એક ઠોકર અથવા એકાદ દાર એને એ બધી ફિલ્સરી ખૂનાવી દે છે એક વખતનો આ શીન્સુક આજે તો જીવોનું દવાણુ કાઢી બેઠો હતો એ હસીએ નાતો શકતો અને રડી પણ તોતો શકતો એ હમાયાએ નહિ શકતો અને દારી પણ તો તો નકતો !

જીવનમા દરેકને એકાદ ઠોકર જરૂર વાગે છે, જીવનમા અનેકવાર આપણને દાર મળે છે પણ એ ઠોકર અથવા દાર ધણીવાર આપણને જાગૃત કર્યા વિનાજ ચલી જાય ન અને ધણીને તો જીવનમા દાર જેવું કશું લાગતુ જ નથી મધુસુદનની આ છેલ્લી દાર પછેલીજ તોતી જીવનમા-જીવનનીમા-અનેક બાજુઓ એ દારી થયો હતો, અનેક ઠોકરો એને વાગી હશે પણ જીવન અને જીવનનીમા નરો એને એ બધું ખૂનાવી દેતા હશે, એની શક્તિઓ આગળ નજીવી ઠોકરો કયા દિસાજમા નહિ હશે પણ માનવીની શક્તિઓ કેટલી જ જગત અને જીવનનીમા પ્રપચો આગળ મરીન થિયોરા માનવીના આ જીવન માનવીની કમ-

જારી એની બધી શક્તિઓ ઉપર કાણ થયે છે બીજાનમા બીજાન માણસમા પણ એક એવી કમજોરી હશે જેની આગળ એ નિરાશ નેવો લાગ્યા કરે છે મધુસુદનમા પણ માનવીની કમજોરી હતી એ પણ એ કમજોરી આગળ પાતાની શક્તિઓ દારી થયો જીવનમા દરેક માનવી, પાતાની બધું શક્તિઓ દેશ સાથે, એકાદ કમજોરીથીજ દાર ખાય છે એમ કહેનામા એ વાધો નથી

જેમ જીવન જ પ કયાથી શરૂ થય છે અને કયા જીવને અનોખ થઈ જાય છે એ કહેવું મુશ્કેલ છે તેમ માનવીનો એક એક વિચાર કયાથી આવે છે આ કયા જાય છે તે કહેવું પણ મુશ્કેલ નથી માનવીની અજ્ઞાનતા વિચારની એક જાળ પથરાઈ ગયેલી રીધ છે એ વિચારજાળ એવું જીવન થઈ છે એના જીવનમા જે વસતો અને પાનખર જીવોમાં આવે છે તે એજ વિચારજાળનું પરિણામ લાવે છે માનવી એટલે વિચારજાળ-માનવી એને વિચારનું ગ્રહણ, અને માનવતા એટલે, એ વિચારનું કયા મધુસુદનની આજ્ઞામાજી સુદતા અને પવિત્રતાના વિચારનું વાતાવરણ પથર એકુ દ્રવ્ય એકો અનેકવાર પાતાની આજ્ઞામાજી પવિત્રતા અને સુદતા ઉભી કરી દીધી હતી આવા સુદર વાતાવરણમા એણે જીવનની પચ્ચીસ વસતો ઉજવી હતી

" જ્યારે મધુસુદન હબીસમા વર્ષા પ્રવેશ્યો ત્યારે એને લાગ્યું કે જગત હવે બદલાય ગયું છે, જીવન ઝરણુ બધેજ સુકાય ગયું છે એને લાગ્યું કે આજના જગતમા સુદરતા અને પવિત્રતા એટલે અશકિત-જ્યા સુદરતા વધુ પ્રમાણમા જોવામા આવે ત્યા સમગ્ર લેવું કે પ્રજા પોતાની બધી શકિતઓ ગુમાવી ખેડી છે અને જ્યા પવિત્રતાના બહુ ડોળ દેખાય ત્યા પણ પ્રજા નમાવી યદ્ય ગઈ છે એમ માનવામા કોઈ વાધો નથી એણે પોતાની પ્રિયાને એકનાર આ દિવસથી સમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો, એની પ્રિયા તરત સમજી ગઈ કે મધુસુદન જગત સાથે બદલાય રહ્યો છે, એનામા જગતના બદલાતા રગની આછી રેખાઓ દેખાવા લાગી છે-મધુસુદન હવે સુદર નદિ રહે-મધુસુદન હવે પવિત્ર નદિ રહે-મધુસુદન હવે એના હાથમા નદિ રહે એણે મધુસુદનને અમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો અને "જોવી મધુસુદન, તમે બહુ મોટી જૂત કરી રહ્યા છો સુદરતા અને પવિત્રતા સિવાય પ્રજા પાસે બીજી શકિત-ઓ હોય એ મહારા માનવામા આવતું નથી જ્યા સુદરતા નથી ત્યા શકિત નથી, જ્યા પવિત્રતા નથી ત્યા બળ નથી " "ના, ના, અરજુ આજે તે જગત અને તે સમાજ રૂંધી રહ્યા જ્યા બળ હોય, જ્યા પવિત્રતા હોય, જ્યા સુદરતા હોય જોને, તું મને સુદર દેખાય છે એટલા માટે કે તું અશક્ત છે હું તને સુદર દેખાઉ છું એટલા માટે કે હું અશક્ત છું તો સમાજના બધેના પવિત્ર એટલા જણાય છે કે તું અશક્ત છે હું એ માઝ શીર એ બધેના બાગળ એટલા માટે નમાવી દઉં છું કે મહાનમા બળ નથી-એટલા માટે

નદિ કે મહારામા પવિત્રતા છે સરજુ, મહારી બધા દિવસથી ઉપર તું વિચાર કર-ખૂન વિચાર કર-અને પછી જો કે એમા સ્વયંતા છે કે નહિ " મધુસુદન ખોલી ગયો સરજુ સમજી ગઈ કે મધુ હવે વિચાર વટાળે ઉડી રહ્યો છે એનું જીવન નાવકુ હવે ક્યા જઈને અથડારો-ક્યા જઈને કિનારે લાગશે એ કાંઈ કહી શકતું નહિ

સરજુ અત્યાર સુધી માનતી હતી કે મધુ-સુદન પવિત્રતા અને સુદરતાની મૂર્તિ છે એણે સરજુના જીવન ઘડતરમા બહુજ મોટા પ્રાણો આપ્યા હતા અને કદાચ મધુસુદન વિનાનું જીવન સરજુને માટે ઘણું જ ભયંકર નિનંદ્યુ હોત આવે એક અતિ ઉપયોગી જીવન સાથી-જીવન સહચાર સરજુ ખોલા લાગી-ખોલ ખેડી બંનેના જીવન જુદી જુદી દિશાએ જવા લાગ્યા સરજુ માનતી કે પવિત્રતા એટલે શક્તિ, મધુ માનતો કે એ એક અશક્તિ છે આમ બંનેના જીવનમા ભયંકરતા છાંય ગઈ મધુ અને સરજુ હવે જુદા શરીર દેખાવા લાગ્યા-એ જુદા જગતની રચના ધઈ રહી હોય એમ સૌને લાગતું

પવિત્રતા અને સુદરતા બંને ભયંકર વસ્તુઓ છે, પહેલી પાપી માટે અને બીજી અશક્તો માટે જગતમા દેખાના પવિત્રતાના અખાડાઓએ મધુને પાપી બનાવ્યો, જગતમા રખડતી સુદરતાએ સરજુને અશક્ત બનાવી મધુએ સરજુ માગી, સરજુએ મધુ પાસે પવિત્રતાની વાચના કરી મધુ એ આપી શકે એમ નોતા અને સરજુ સુદરતા લાગી શકિતમાન યદ્ય શક્તી નોતી મધુ સરજુ ખોલ ખેડો, સરજુ મધુને ગુમાવી ખેડી-પવિત્રતા સુદરતાને પોતાના ખોળામા ખસાડી શકી નહિ

મધુ સરયુને જૂનનાના બધાજ શક્ય પ્રયત્નો કરવા લાગ્યા. જ્યારે જ્યારે મિત્ર-મિત્રા સાથે સુદગતા અને જીવનની કુખાલ ઉપર પાછા પાછી ત્યારે મધુ અજાણ્ય જતો-એ ગઈ હતો-અને જાણે પોતે કાંઈ જુનેની વસ્તુ યાદ કરતો હોય એમ દેખાતો આમ થયો સમય વિતી ગયા એની સરયુની મુલાખાતો કદી કદી થવા કતી, પણ એવી રીતે કે જાણે કાંઈ અજાણ્ય માનવી એક બીજાને મળે અને બનને, જાણે થયોજ વર્ષો પછેનાની મુલાકાત હોય અને એક બીજાને જુથી ગયા હોય એમ

સરયુમાં હવે સુદગતા ઉપરાંત પવિત્રતા પણ ખૂબ ખૂબ જાણીતી એવી પવિત્રતાએજ એની સુદગતાને જાણીતી ગણી હતી. મધુની પવિત્રતા અને એની પોતાની સુદગતા એક થઈ ગયા સરયુ હવે મધુ વગર જીવી શકવાને શક્તિમાન થઈ ગઈ એક દિવસ મધુ એને મળ્યો અને 'સરયુ' તુ હજી જેનીને તેનીજ હ જગત આધુ જાણાય રહ્યું છે, જાણું છે એનીજ કેમ?' સરયુ બોલી 'સુદર જગત પવિત્રતા બોલું એક એટલી જાણીતી ગણી છે તો એ મારી માથે જાણાય વગર જેવું તેવું જ રહ્યું હોત તમ પણ એટલા માટે જાણાય ગયા હો કે તમે હવે પવિત્ર નથી રહ્યા તમને પવિત્રતામાં રહેલ શક્તિ ઉપર નિશ્વાસ નથી રહ્યો' મધુએ મધુ 'સરયુ મારું અપવિત્ર જગત હારા જગત કરતા ઘણું સુદર છે, એમ તને નવી લાગણી? સરયુએ નકારમાં જાણ વાળ્યો અને ચાલી ગઈ

મધુએ હવે નક્કર કરી લીધું કે સરયુને

તેણે કદી પણ મળતું નહિ. પાંચવાર એવો સંજોગ આવી જતો તો પણ મધુ એને ટાળી દેતો મધુ અને મધુ આમ એક બીજાથી છુટા પડી ગયા

બનનેના જીવન પૂરું જીવી જીવી રીતે લખાયા લખ્યા-એ જીવન કિતાવમાં જીવી જીવી કવિતા લખાયા લખ્યા-એ જીવન સીતાર જીવ જીવ સર કાંદા લાગી

એક વહેલી સરયુ મધુ કરવા નીકળી નહીના સાત પાણી અને પક્ષીઓના મધુના ગાન સાંભળતી એ જઈ રહી હતી એમએક કોલે એક મીસ સાંભળી એ ગાળાઈ ગઈ એવાર પગ પછી એને મધુએ શીખવેલ સ્વત્ત્વ યાદ આવ્યું કે સુદગતા એટલે કમજોરી 'પણ બીજી પગ એને પોતે તારવેલ જીવન ફિલ્મથી યાદ આવી કે 'પવિત્રતા એ એક શક્તિ છે-એક અત્યંત ગળા છે' એનો ગળગાદ દૂર થયો, એ હી મનથી આગમ રહી એણે કમજોરી આવી તપ એણે એક દ્રવ્ય જેણે એક જીવન પણ અતિ સુદર જો તો જાણે વળી ગઈ રતી એક સરીક કંકે પડી મધુ હજી પણ એના અંશ ઉપર એક અણુ સિગત જાણ મધુ હજી સરયુ વિચારમાં પડી ગઈ થઈ કરતું તેની એને સમજ પડી નહિ ઘણી વર પછી એ બોલી 'પાપા! નિર્દય! નિર્દુર! અશક્ત! અને પોતાને રસ્તે ચાલતી ધઈ

એના મયા પડી મધુ ત્યાં આ ચો કોલે પણ આ દ્રવ્ય જેણે એ અહીં ઉડ્યો 'સુદગતા! પવિત્રતા! અશક્ત! અને હસ્તો હસનો અર્થથી ચ થો ગમે

નહીના પછી મોજ રંગ ક તા પહી રંગા હવા પક્ષીઓ પોતાના કામમાં મરગૂન હતા કુદગત જીવ સાંભળીને હસી રહી હતી

જનાબ “ રૂસ્વા ” સાહબ [દગબારે પાનેદ]

શુલોકો રંગો બૂ હાસિલ હુવા હે સાહબતે ગિલસે.

[ખંડ ૧]

હુના કગતી હે મુશ્કિલ હમ જહાએ સેદ્ધ મુશ્કિલમે,
 થે મોજે બર પટક કર કેલ ગહી હે સમે સાહબસે
 મેરી રૂસ્વાએ ઉકન અમ બુએગી પર મુશ્કિલમે,
 મુખાલિક હે હનાએ યોગ થે હે દૂર સાહબસે
 ન મુજકો ડાન મુએ ફર મ તુ દેર મે નાસેલ,
 મેરી મજિન ડો ન્યા નિમન હે તેરી રાહે મજિનમે
 બતાઉ યોગ કયા મય ચાહતા હુ કિસ બીએ તુમમે,
 અમ ઇતના કેલ ન્યા હિમાન મ મજબૂર હુ દિયમે
 રૂસ્વાએ મેરે બખ્તે નાગમાક ડોખ દેખે તો,
 કે થક ફર મેર જાતા હુ મે લટ કર નહે મજિનમે
 તુમે હમ ચાહતે હે યોગ તુમ હમમે શુરેઆહો,
 કે જમે મોજ નિયકર ફર હો જાતી હે આદિયમે
 વો હે આલમા હે ઉન્હી અદાએ જ્યા અકમલ હે,
 હિનાલી ખેગ હો અમ ચોપ હે મદ મુનમિયમે
 મતાએ મગ્દરાહી ખાખમે મિલખ હી મિલતી હે,
 શુલોકો રંગો બૂ હાસિલ હુવા હે મોહબતે ગિલમે
 પુછ હે ફર મારી હસરતે “ રૂસ્વા ” તેરે દિયમે,
 મગર નિમ્ના ન વો કાફિ હરીમે કાખએ દિનસે

ખાકર રસ
જાન્યુરી, ૨૦૧૨

ઝાર પીલ્સ- આ ગોળીઓ ઘણા લાખા અનુભવ પછી નહેરમા મુખ છે કોઈ પણ કારણે

શુભવેલી શારીરિક, માનસિક દરેક શક્તિઓને પાંચી મેળવવામા તેમા ખાસ કરી મરદાસ માટે છેવટનો ઉપાય કરીએ તો લગભર અતિ રક્ષામિત નથી અતિ સ્ત્રી સહાનુભૂત, ક્રોધ, કે મને એ કાલે શુભવેલું પુરુષ (મદદ) પાછું મેળવવામા અમારા લાખા અનુભવમા આજ સુધી એનાથી હમ્મીર ઉપાય એકે આવેલા નથી એજ દિવસમા ગિર્વાન, પાચનશક્તિ રંગાટમા પણ પોતાનો શુભ વાતાવરણ રાફ કરે છે અને શરીરમાથી સુન્ની લીનાપણ, કમર, માથા, સાંધા અને રોગોના

દુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કસ્ટુની અખર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા છતાં માત્ર પચ્ચિસના વાલાઈ જે રોગોઓની કીમત રૂ ૧-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

ઝાર તિલા- આ તિલામા સર્વથી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી કોઈપણ રોગની જગત કે ફાળીઓ થતી થયો તેમ એને લગભર

પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગત્ય નથી મસળતાજ ગામડીમા કુરસી જત છે રોગોની નબળાઈને દૂર કરવામા આ નિયો ખરેખર સમકારી છે હનરો રૂપીઆ ખર્ચ જે તાજ ન મળે તે લાલ માત્ર અડી કપીઆમા મેળવી લાઈ છે કીમત ૨-૮-૦ (અડી પોસ્ટ ખર્ચ જુદો)

આનંદ રસ- આ વિચિત્ર નિયો મદદ અને ઝસાક (વીર) સ્તનન) માટે ખસ છે મરીઓને ખસ લક્ષમા રાખીને આ રૂપીરો નિયો

નહેરમા મુકશે છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખતી અને ઝસાકમા ધિવડો રધારો થાય છે કીમત ૬૦૦૫૫૦ રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

સુકન્વી વ સુમ્મિક- કસ્ટુની અખર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરવામા આવેલી આ વા

ઝસાક અને મદદ માટે અજોડ છે ગિર્વાન (ધાતુલાન) દહતિનામ (સ્ત્રીનેદો) તેમજ રીપ વિકારની દરેક ફાળી આ દવા માત્ર એજ વિષમા દૂર કરે છે ગોળીનો માટે આ દવા ખાસ છે એક તોનો દવા બાર દિવસ ચાલે છે કીમત તેલા એકનો રૂપીઆ એક, પોસ્ટ ખર્ચ જુદો

દવાએ સુઝાક- આ પીનાની દવા છે મને એના નવા કે જૂના પરમિયાને મટાડે છે હનરો માલુસો સરા થયા પછી આ દવા

પલ્લીક સનમુખ ધરો છે એક શીશી સાત દિવસ ચાલે છે સાધારણ બીમાર માત્ર એકજ શીશીમા સારો થઈ શકે છે મને એના જુન પરમિયાને માત્ર બે મીલી કોશી છે હનરકશે વડે પોતાનું ભરિષ્ય પાચમાલ ન જતા એક વાર આ દવા લેતા અમારી લનામલ છે કીમત રીશીનો રૂપીઆ દોઢ પોસ્ટ ખર્ચ જુદો (કપરમા પરમિયાનો રાનીલા ધનાજ મરીશુ)

હિન્દ બન્ રસી મ ગાવનારાઓએ સીનીસ પોસ્ટન ઓર્ડર Manager, The Rander Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો કામગીરીમા મળતી દરેક દવાઓનું સુચિપત સુરત મોકલવામા આરો લખો અથવા મળો

મનેજર ધી રાંદેર યુનાની કાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આરીકાના એન્ટ Union Printing Works 91 Victoria Street Durban (Natal)

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The Gangotri Printing Press

Kanpith Khanda Barar Surat

Published by Azum Ahmed Lomad Vahshi for Vahshi Sahitya Karyalaya

at Road

સરકાર શું કરે ?

[૩૩૧]

મનને લઈને કાઈ અધિકાર શું કરે ?
 દિમ્મત ન હો તો એકલા હમિયા શું કરે ?
 ઘરમા કશું અને નહિ તે બહાર શું કરે ?
 મોટો ન હોય એમમા તે ખ્યાર શું કરે ?
 રિક્ષાની હો જરૂર તહો 'કાર' શું કરે ?
 'રેલ્વે' હું કામ આપતી તથ્યાર શું કરે ?
 એકાદથી મળ્યો છતાં એકર 'હું' રહ્યો,
 બીમારની દવા કોઈ બીમાર શું કરે ?
 નગમ લગારી, રૂપિયા લઈ, ચાલતા ચલા,
 એથી વધીને આપણો કનાર શું કરે ?
 ચોથાઈ જોમએ 'મને' હપ્તન કરોડની,
 રૂ, દોરત તારા પાચ, છ હજાર શું કરે ?
 નીતિ ને ધર્મ કાજ લડે છે, જહાનમા,
 એથી વધુ તો આપણી સજાર શું કરે ?
 બીબી ૥ કર્યો રે' છે દમાઈને 'શોખ',
 એ ચાપ ને ચાલે જમાદાર શું કરે ?

—શોખચંદી

સરકાર

ભાગ્યશાસ્ત્રી-
-ફેલુશાસ્ત્રી-
૧૯૪૩

તત્ત્વી
"વાહશી" સંસ્કૃતી.

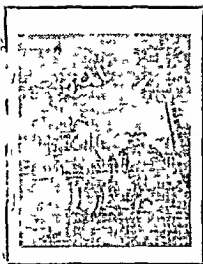
અનુક્રમણિકા.

વિષય સૂચિ.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ.
નિવેદન	તત્ત્વી	૨૨૫
ધરનામી ચિહ્ન (કુઆન)	મી. અ. રહીમ	૨૨૬
" " (કદીસ)	" " " "	૨૨૭
પાઠ	સ. વાલુજી	૨૨૮
આનાજી કુનિયા	"જોકાર"	૨૩૦
દીધરે રચન (સલ.)	"રિકાષ-સામિરી"	૨૩૩
પડખાયા	"મુનવર"	૨૩૫
અરહાણન શીન	"સાલેદ ખાલી"	૨૪૧
કાળ	"શાકિર"	૨૪૭
મેહમાન કે મુસીન	"સાલ"	૨૫૧
સિદ્ધિના સંભાગ	"સાલિલ"	૫૬
દિલ્હીવાની પરદો	એફ. મુદમદી	૨૬૩
મેહમીય	સ. પાદક	૨૭૦
રતા પા	મી. અ. અમર	૨૭૩
નવા કપડા	"રજા" કાઝી	૨૮૩
આગા પા	"સામિય"	૨૮૫
જાકર કાલ	(એમ એમ પી)	૨૮૭
જાકર કાલ	(એમ એમ પી બાદ એ)	૨૮૮
નારે મુરિ જમ સાદી-જામ-મરજી	"	૨૯૭
દિલ્હી ૧૦૬૨-૫૬૩૧ ૧૯૪૩નું કેન્દ્ર	"	૪૬

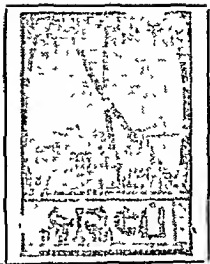
વાર્ષિક લા. ૧૧૦૦-૧૨૦૦ અને સીનીન શ. ૪, બર્મા શ. ૫, પારદો શી ૮

જુદક નકલ પાથ આના (આ કમ્પ્યુટરની કીમત દશ આના)
"કાદના" દર અ. રહીમ મદીનાની પદરથી તારીખે પ્રગટ થઈને તેમ જીનસે પોરદ
કરનામાં આવે છે. દેવર ઉપરના આદક નવર નોધી નામે પત્રવ્યવહાર
વેળા તે જુદક લખેલા દિલ્લા પ્રાદોએ આક નહીં મગાડી પી જિવાદ
તેજ આસની ના રજા સુધીમાં કરવી પત્રવ્યવહાર રહેના સરનામું નહીં
કરના સુરત કરવો મનીઓફરની નીચેની કુપન ઉપર આકસના પ્રાદક
નવર, નામ સરનામું લખના વ્રજુ નહીં મનીઓફર કે પોરદ પ્રાદક ઉપર
પીચે મુજબ નામ બાવુ.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

પુસ્તક ચોથું + અ ક પ-૬૬૧

નિવેદન

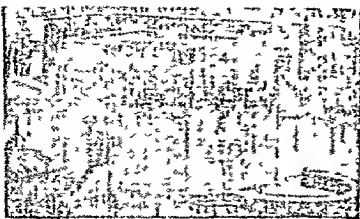
‘કારવા’ની વચમાં આ પહેલો-૪ પ્રમથ છે કે એ એક સાથે નીકળે છે અને તેનું કારણ કાગળોની મહોકાણું છે કાગળોના બાવો ૧૨ થી ૧૫ ગણા વધી ગયા છે અને સાથે સાથે છાપકામની બીજી વસ્તુઓના બાવ પણ પનન વેગે વધી ગયા છે ભાર વધવા કરતાય માનની અછત વમગી યથા પડી છે અને તો ગયા અકમાય એ બાળતનો હંશારો કરી ગયા હતા, પણ કેટલાક આદક બંધુઓએ અપિરાધથી પત્રો પત્રો લખવા માડ્યા કે “હજી એક કેમ મળતો નથી ?” ‘કાન્વા’ પ્રત્યેની તેમની આહતુ પણ આ એક કારણ ખરું પણ અમારી લાચારીય નજી હો ? કાગળ નિ’કુલ નગરેય પડતા ન હોવાથી અમે હાથ કાગળો બનાવવાનું સાદમ કર્યું શરૂઆતની નિષ્ફળતાઓએ ધણે સમય લીધો છતાં હવે કદાચ કાગળો બનાવનારા સફળ થવાના ચિન્હો જણાય છે પહેલા જેના અપ-૬૬-૬૬ કાગળોને બદલે આવા દેરા કાગળો આપ માથે આવતા વાચકોને ખુશી પૂણુ શુ કરીએ ? “ન મામા કરના કાગળો મામે નુ ખોટા છે ?”

આ તો થઇ કાગળની વાત પણ કીમત જાણો છો ? એવો આખને ન મળતો કાગળ પણ એક આનાની કીમતે એક પડે છે એટલે પાચ આનાની કીમતમાં એનામાં એના પાચ કાગળ આપીએ તોય દાદિય અને આખા એકની છપાઈ તો માથેજ પડે ! એટલે જે અમની કીમત તમને પાચ આના જાણેલી દેખાય છે તે એનામાં એના આડ આને તો અમારા ધરમાં પડે છે અનુભવીઓનેજ આ વાત મગજમે ? તો પડી તમને મનમાં મનમાં થમે કે આવા માટના ગોપીયદ શા માટે ? ફક્ત દેખની ખનર નમારી જવા છીએ વહેપારી દુષ્ટિથી નહિ, પણ સાહિત્યની દુષ્ટિથી એ ખોટ ખચી નલા છીએ. ખુન સાગ મજ્જોમાં એનો બદલે આપને એ આસામે અને આનું ‘કનાય’ કાન્વાની કીમત નમારવાનું આદમ અમે કરના નથી, કાગળ આ એક માનિ છે અને તે પણ સુન્દરીની મુમનાનેનું માલિમ છે એ અમાગ ધ્યાન બદલ નથી ! દુઆ કરો કે ખુદા ‘કારવા’ને આપ કમમાં સત્તોમાં પણ દર્શી એવાની દિ મન અમે ! આપીન

- માન મિત્ર આજાદ ‘અમી’ની એમ પદિન અરે દાખની કીમત થઇ પડને કે

“હવુ હું” એવુ જીવન એવો હાલ રાખુ છું,
તમારો મારીને મુજ ગાલ હાલ રાખુ છું”

—તની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અન્નાહ તઆનાતુ ફરમાન (કુર્આન)
મોહાના અબ્દુરહીમ સાહુબ સાદિ

(૨૨૬) નેકી તથા યુરાઈ સરખી નથી (માટે યુનાઈના) જવાબમા એવી વાત કહિ કે જે તેનાથી બેહતર હોય ફરી બોધ લે કે જે માણસની અને તારી પચ્ચે ફરમની હતી તે જાણે થાકે હોખ છે પણ આ વાત તેમનેજ મળે છે જે સહનશીળતા રાખે છે, અને તેમનેજ મળે છે જે મ્હોટા ભાગ્ય-શાળી છે (કુર્આન)

(૨૨૭) હિ નખી ! તને તથા તારાથી આનહાઓ (નખીઓ)ને હુકમ થઈ ચૂકયો છે કે જો તુ શિક્ કરશે તો તારી કરણી અકારત જશે અને તું ટોટામા પડનાર થશે (માટે શિક્ કરીશ નહિ) (કુર્આન)

(૨૨૮) યુદાપાકની વાતોમા તે લોકોજ (નાહક) ઝગડો કરે છે જેઓ કાફિર છે તો શહેરામા તેમનું હરણુ ફરણુ તને ઘોઠામા નાખે નહિ (કુર્આન)

(૨૨૯) જે લોકો મૂતિ પૂજથી દૂર રહ્યા અને યુદાના તરફ રણુ થયા તેમને માટે બશારત છે, તો મારા એવા બહાઓને તુ યુરખખર આપ જેઓ (હીનની) વાતને સામજે છે અને સદી વાત પ્રમાણે ચાલે છે, જેજ તે લોકો છે જેમને યુદાપાકે હિદાયત આપી અને એ લોકોજ અક્લ-વાળા છે (કુર્આન)

(૨૩૦) અને તમારા પરચરદિગારે કહ્યું છે કે તમો મને પોકારો હું તમાની હરખાસ્ત કબૂલ કરીશ, ખરેખર જે લોકો મ્હારી બહગીથી અશિમાન કરે છે તે હવે ફરવા થઈને રોઝખમા દાખલ થશે. (કુર્આન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

મુનુ તાલ સનવુ ફરમાન (હીમ)
મોલાના અબ્દુલ્લીમ માલુખ સાદિક

(૨૨૬) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જ્યારે બદો બીમાર થાય છે અથવા સફર કરે છે તો તદ્દત્તની અને ઘટે બેસવાની હાલતમાં જે (બહુ) કામ કરે તો તેજ મવાબ તેને માટે લખવામાં આવે છે (બુખારી)

* * * *

(૨૩૦) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જ્યારે કોઈ પોતાના મુમતમાન બાઈને કદ્દન આપે તો તેને ભેઈએ કે સાફ (પવિત્ર અને સફેદ) કદ્દન આપે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૩૧) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે માલુખ પોતાના કલેમાની આગળી સમુદ્રમાં નાખે પછી (કાદી) ભુજે કે તે કેટલુ પાણી લગાડી લાવી છે એજ પ્રમાણે દુન્યા આજેગતના મુકાબલામાં છે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૩૨) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે જે કોઈ પોતાના સાથા દિલ્લી ગાફી આપશે કે અલ્લાહ મિવાય કોઈ પૂજ્ય નથી અને હજરત મુહમ્મદ તેના બદા તથા રસૂલ છે તો તેના પર અલ્લાહ દોઝખ હરામ કરશે (સદીહન)

* * * *

(૨૩૩) મુલુલ્લાહ સલગ્ગે ફરમાવ્યુ કે સૂયોદય થાય છે તો તેના બન્ને કિનારા સાથે બે ફરિસ્તા અવસ્થા હોય છે. તેઓ કહે છે કે ઓ અલ્લાહ ! ખત્ય કરનાર સખીને તેનો બદલો જલદી આપ અને શાહી રાખતાર (બખીલ)ને મુકતાની જલદી આપ (મુસ્લિમ)

રસ્તાના ઉભેનો વિશુક ત્યાંથી પસાર થતા દરેક માણસની આંખે કાચ લગાવે તેમ સિદ્ધિ ને કોઈ દિવસની મુલાકાતે આવે, તેની સામે હાથ લગાવના માણસો છે જાણે કે આનંદ મહાશયના ઉકેલ કરી આઝાદીનું દાન કરાવી દેશો! અમેરિકાથી કમ્વેલન્ટ એવર્ડ મી. ફિનિસ દિવસ આવ્યા છે, ત્યારથી એનાજ ટાલ વામવા માડ્યા છે કે જાણે મહાશયના ઉકેલ માટેજ એ આવ્યા ન હોય ? જ્ઞે કે આનંદને તો એ બાબતનો ખ્યાલ પણ નહિ હોય આથી હું એમ કરેલા નથી માગતો કે 'હીરો થોથે જઈ આવ્યો, ને સોના સાંઠ કરી લાવ્યો' જેવું કરી ! ફિનિસ આદિ થી જરી ! ત્યારે મી ફિનિસ શા માટે આવ્યા છે ? એ પ્રશ્ન પાછો ઉભો રહે છે મુસ્લિમોના ચેટ કોઈ પણ વાનથી આફરી જતાં નથી ચેટ છુટી વાન કરે તે મુસ્લિમો ન ગણાય ! અને કોઈ પણ સનાનના સરો કે તીન પાઉ જેવા જવાન આપરા એ તો મુસ્લિમોનું જ કામ ! બાકી અમેરિકાની હિદ પ્રત્યે પુરેપુરી સ્પાન્ટ જુનિ છે એ તો જાણે સોજેશન આના સાચી વાત છે પણ તે દાન દે અને આપણુ મુઠ્ઠા છુટે એ આપણા આશાવાદ છે

વળી હાલમાંજ આવેલા તરૂં પત્રકરો પાસેથી પણ આશાવાદીઓ કંઈ કંઈ લખી આશા રાખી રહ્યા છે ! એ તો પરેણું છે હિદ જેના અવ્યા છે, અને ને પણ નિદી સરકારના આગ્રમથી દુર્ગ જેવના સળીયા પાછળ પુરાએલા નેતાઓના આમ ત્યુથી

નહિજ ! તો પછી પત્રકરો કા આડા અવ સવાનો પ્રજી પ્રજીને એમની મીઠાગાળી મજાને ફિક્કી કરી રહ્યા હશે ? જાણનારી જ્ઞે ન હોય તો સુચાણી શુ કરે ? માટે કા તો પ્રાર્થના કરીને યેસી રહેવામાજ માય છે પ્રથમે જમ્મે તે સુખે શો સહેલુ, સદા રાજ રાજ, દુઃખ રહેલુ !"

બાકી બધું પુછાવે તો મૂર્ખ અકમલ કમન પ્રમાણે —
'કામ ઈસ સુકકમે હે સેલ્ક ગવરમેનસ કયા સેલ્કો કોઈ કરે હુત્રમ પીપરમેન્ટમે કયા ? જેવી વાત છે "જેટલા થો ! એલી વાતે અને જેટલા પગો એટલી લાતો" હોય ન જીજી કહેતાનું પણ શું હોય ?

આપણા દિ દુરતાનમા ને દિવસે ઉત્તરાણ ના કનકવાની પેચ લડના હતા, બરાબર તેજ દિવસે એટને જનનુઆરીની ૧૪ મી તારીખે કાસાબલાકામા રજવેલન્ટ-ચચીલનું મિલન થય અને તે દસ દિવસ ચાલ્યુ ઉત્તરાણના વિસ્તન એ મિલન એમ સુચવે છે કે હીજલરના કન કવાને કેમ કાપવો અને ચુરોપમા પચ કેર લગાવવો તેની વેતરણ કરવા આ એ મહારથી ઓનું મિનન થયુ હનુ દોરીને માનને ચગ વવા માટે સ્ટેનવીન-ચાગની રાહ નેતાતી હતી પણ તે તો ચોતપોતના છાપરા પર પેચ લગાવવા ચ પા હેઇ છાપરા પરથી ઉઠીને શી રીતે આરી રહે ? બાકી જરાકે તો હીટલરને એવેજ પણ આપી દીધી છે કે, "એક દિન તેજ પત્રકરોના હુટ નચેની જોર જોર !"

ફેલાવો ધરાવનાર સામયિકોનો મુદ્દલ ઉલ્લેખ કરી નથી આમ સારી થયું હશે, તે તો કેમ કહેવાય પરંતુ જો જાણી જોઈને આમ કરવામાં આવ્યું હોય તો તેમણે અન્યાય કરેલો છે માત્ર મુસ્લિમ હોવાના કારણે તેમને ખાકાત રાખ્યા હોય તો તેઓ બિચારા 'ગુજરાતી' મુસ્લિમ હતા શું મુસ્લિમ ગુજરાતી સાહિત્યને અપશીલાઈ ગુજરાતી સાહિત્યમાં ગણવા નથી ચાહતા અપશીલાઈ અર્થે મને માન છે તેઓ આ સબધમાં કંઈ ખુલાસો કરે એવું હું ઇચ્છું છું સાથે સાથે હું જૂનતો ન હોઉં તો તેમણે સાહિત્ય આંદોલનની ગુજરાતી સાહિત્યની પણ મોઘ વીધી નથી, શું અનુદાનની ચેમી મરહુર પકિત મુજબ સા આંદોલનને પણ તેઓએ ગુજરાતમાં જ ગણી લીધું છે ?

મહારા એક મિત્રે "વતન"માં લેખ મોકલ્યો, તે લેખ છપાશે પરંતુ અંક ન દારદ અંક ન મોકલવાનું મોવચારીનું જઠાનું લેખક મિત્રાગ માટે તત્રીઓ તૈયાર રાખે છે એ હું જાણું છું પરંતુ 'વતન'ના તત્રીઓ માત્ર અંક નથી મોકલ્યો એટલું જ નહિ તે લેખ લખનારનું નામ સુધ્ધા પ્રગટ થયું નથી "લેખકને આટલી જાણી પોતાના નામની ખુશી છે" એમ જવાબ વાળનારાઓને મહારે એટલું જ કહેવાનું તે બીજાની મહેનતનો જશ તત્રીઓ આટલો એ પણ ક્યાનો ન્યાય છે ?

"જો દિલકે લગનેશી દબ જનને દય
વોદ તરશીબ વગડીબ સબ જનને દય"

ગઝનકાઠ મિત્રો પાસે પણ મહારી એટલી જ વાચના છે કે તેઓ "દુખ" જાણી લે દબ જનવા સિવાય ગમે તેમનું "એકાનેર એકાનેર"

લખી તેઓ ગઝનને નીચું ન જોવાડાવે. કશાએ વિચાર, કદપના કે બળ વિનાની નબળા રહ્યું આતોથી રહ્યું ચતી કેટલીક ગઝનો જોઈને એમ લાગે છે કે નવરા લોકોનો ખાસ ધણ થઈ પડ્યો છે કે "ગઝલ્યુ જોડ્યે જાણી"

"સારદા" મામલે તત્રી અંક કાઢ્યો છે એમાં લખનારા તત્રીઓમાં એક તત્રી તો હસ્તલિખિત પત્રના છે, સારદા કાઢ કાઢ મહંમ પત્રોના તત્રી પણ છે આટલા બધા તત્રીઓ ગુજરાતમાં હોવા છતાં શું તત્રી અંકના તત્રીને લેખક તત્રી નથી મળતા આ પછી તત્રીઓ પણ વાગમાનાજ ખરે છે

મહંમ કુમારશી મોતીસિદ્ધ મહીજ બદ્દ મચ્છર સાહિત્યગાર ન હતા છતાં તેમનો સમારક ગ્રંથ લખાયો છે ખેર સમારક ગ્રંથ સાથે આપણે વધુ નિરખત નથી પરંતુ એમના પાછળ જે કાન સાહિત્ય માટે દેવાયું છે, તે મુસ્લિમ માતદારો માટે જરૂર હમત ચોગ્ય છે, ગુજરાતમાંના મુસ્લિમ રાજનીતી અને દરખારો માટે પણ, ગુજરાત કાઠીઆવાડમાં નવાઓ અને દનારો અને દનારોની સખ્યા ઓછી નથી પરંતુ હું નથી ધારતો કે કોઈ મુસ્લિમ ગુજરાતી પત્રને એમની સખાવતોનો ફેર પડ્યોયો હોય. અને બીજી મુસ્લિમ માતદારોની સખાવતોમાં તો 'સાહિત્ય' શું બધા છે તે વિચારવા કોણ ખેસે ? જ્યાં મદદની નહિ પણ નગી "સવાળ"ની જાવાનાથીજ દાન અપાતા હોય ત્યાં સહિત્ય મદદરો ન અને પરંતુ ખાનકારો અને કબરતાનાના વરગળ અને અશ્વદ સર્વને નેક તરીકે આપે

રસના ઉભેના ઊંચુક ત્યાંથી પસાર થના દરેક માણસની સામે દાઝ લખાવે તેમ દિવેલ જે કોઈ હિંદની મુલાકાતે આવે, તેની સામે દાઝ લખાવના માડયો છે જાણે કે આનંદ મહાગાદના ઉકેલ કરી આજાદીનું દાન કરાવી દેશે! અમેરિકાથી રજવેટના એલમી મીં ફિલિપ્સ હિંદમાં આવ્યા છે, ત્યારથી એનાજ દોલ વાગવા માડયા છે કે જાણે મહાગદના ઉકેલ માટેજ એ આવ્યા ન હોય? જો કે આનંદને તો એ બાબતેના ખ્યાલ પશુ નહિ હોય આથી હું એમ કહેવા નથી માંગતા કે 'હીરો વેલે જન્મ આવ્યો, ને સાના સાર કરી લાવ્યો.' જેવું કરી! ફિલિપ્સ અદિથી જરૂરી ત્યારે મી ફિલિપ્સ શા માટે આવ્યા છે? એ પ્રશ્ન પાછો ઉભો રહે છે મુલકદીઓના પેટ કોઈ પણ વાતથી આફરી જતાં નથી પેટ છુટી વાન કરે તે મુલકદી ન ગણાય! અને કોઈ પણ સરાવના સસે કે તીન પાઉ જેવા જવાબ આપવા એ તો મુલકદીઓનું જ કામ! બાકી અમેરિકાની હિંદ પ્રત્યે પુરેપુરી સ્વદાનુભૂતિ છે એ તો જાણે સોજેસોગ આના સચી વાત છે પણ તે દાન દે અને આપણુ ગૃહણુ છુટે એ આપણે આશાવાદ છે

વળી હાલમાજ આવેલા ત્રે પત્રકારો પાસેથી પણ આશાવાદીઓ કંઈ કંઈ લખી આશા તાખી રહ્યા છે! એ તો પરાણુ છે કિંદ જોના અવ્યા છે, અને તે પણ હિંદી સરકારના આગત્રનુધી, કંઈ જેવના સમીયા પાછા પુરાએલા નેતાઓના આમ ત્રણથી

નદિન! તો પછી પત્રકારો કા આડ અવળ સસારો પૂછી પૂછીને એમની મીઠાબાનીત મજાને ટિપ્પી કરી રહ્યા હશે? જણનારીન જો ન હોય તો સુષણી શું કરે? માટે હાલ તો પ્રાર્થના કરીને બેસી ગુલુવામાજ માલ છે કે 'પ્રભુને શમે તે સમે શો સહેલુ, સહા શાલુ શાલુ હરેમા રહેલુ'

બકી ખડ પુલે તો મહામ અકારના કથન પ્રમાણે —

'કામ ઈસ સુકમે હે સેકુ ગવરમે મેસ કયા! સેહરકો કોઈ કરે હઝમ પીપરમેન્ટમે કયા?' જેવી વાત છે 'જેટલા મો! એટલી વાતો અને જેટલા પૂજો એટલી લાભો' હોય ત્યા ખીજી કહેવાતુ પણ શું હોય?

આપણા દિ દુરતાનમાં જો દિવસે ઉત્તગણુ ના કેનકવાની પેચ લડના હતા, બરાબર તેજ દિવસે એટલે જનનુઆરીની ૧૪ મી તારીખે કાસાખ્તાકામા રજવેટ થયી નહુ મિનન થયું અને તે દસ દિવસ આદ્ય ઉત્તગણુના વિસ્તુ એ મિલન એમ સમયે છે કે હીજરના કન દવાને કેમ કાપવો, અને પુરોપમા પેચ કેમ લગવવો તેની વેતરણુ કવવા આ એ મહારથી બોનુ મિનન થયુ હલુ સોગીને માને મહાવવા માટે રેટનવીન-આગની રાહ નેવાની હતી, પણ તે તો પેતગણુના હાપસ પર પેચ લડવવા અ્યા હેલ હાપસ પરથી ઉગીને શી રીતે આરી શહે? બાકી દરોડે તો હીટનરને ચીરેજ પણ આપી દીધી છે કે,

"એક દિન તેજ પત્ર અકેલા હલુ નયેચી દોર દોર!"

હીટલરનો એ પછીનો દંદેરો અને ગોરી-ગોમેસના ભાષણોમાંથી પણ એ સર નીકળે છે કે ભારિ પેચથી જર્મની મુકાયા છે નાક પર માખી બેસે તો નાક કાપી નાખે એવી તખીયતનો હીટલર પોતાની રશિયામાં યએલી બન દાખુન કરે છે હીટલર વાણીયા મૂછ નીચી કરી ભાગ્ય વિધાતાનો વાકા કહે છે ને યુરોપનો ભાગ્ય વિધાતા તો ધ્રુમધણકારી ભડકાનો નાસી ગયો લાગે છે ! “કોને ખબર છે કોને કે કં ?” “કોને માફ અને કોને દાદુ ?” એવી વાતો હવે હીટલરના હોદ્દામાંથી નીકળતી નથી ઉડા હવે તો ચર્ચીલ બીમની ગદા જોડા ભારે સખ્દો ઉચ્ચારી રહ્યા છે ન્હાંએ છે હવે કંઈ રસ્તે ભમે છે ? ફોરી લૂટયા વાસ પર આપર આધીને કોણ ઉભા રહે છે !

ફ્રેન્ચ-ચર્ચીલના મિત્રાની સાથે સથે જરાય વેગવેનું ચિલન પણ યશુ હતુ, છતાં જાપાવાળા તો કહે છે કે, ‘આખરે આખ મિલ્કી દિવસે તખીયત ન મિલતી’ જેવો ધાટ થયો હોય અ તેનુ ધ્યેય એક હોવા છતાં ‘હમ અપના મુહ ઉધર કરેલા, મે અપના મુહ ઈધર કરેલા !’

દિમાયય જેવી અડગ તટસ્થતા વડે ટકીનું માન વધુ છે ખુદ ઈતિહાસના વડા પ્રવાન જેવી વ્યક્તિને ટકાને આગળે જવુ પડ્યુ છે ટકાએ તટસ્થતાને જાઓ પછેરીને પોતાની જાતને લાભજ કર્યો છે. “જરે તડમે લડું ઉરે તડમે હમ !” ની નીનિ અખતાર કમી હોત તો ગોદડા ભારે ચર્ચીલત ! અતે ટકાના પ્રમુખના સાલનના છા બહેત મળ્યાતા કોનોએ રગ રાખ્યો છે ચર્ચીલની ચર્ચાથી ટકાના દાટીયામાં જોર આગ્યુ છે ને ઈટાલીના પોલીયા ભાર ઝીનતા નથી ! ટકાને વધુ સાધન મામત્રીનુ વચન આપી ચર્ચી

જર્મનના કોહને વધુ સગીન બનાવ્યો છે ચર્ચીલના ધુમ્માટી ભમખ્યનુ વાનાવરણુ ઘેર યશુ છે, અને એનુ ઘેર યશુ છે કે ધરી નિમાનોને એ ધૂમ વાદળોમાંથી રસ્તો કરવો મહાલ પડે ! પછી તો બા કોણ જાણે ? કારણ કે અભાર સુધી ફ્રેન્ચ અને ચર્ચીલ ગાળ્યા છે ધણ, પણ પણ વરસ્યો છે રેટનલીન, અને તે પણ એવો જોરશીરથી વરસ્યો છે કે હીટલરની તો છત્રી પણ તૂટી ગઈ છે ! હીટલરની કીર્તિની કનગી રશિયાના જરફમા રોળાઈ રહી છે ! રાખન રી છતાં કારમા પત્ત આગળ કાન સુવી અજેય મતાતા જર્મનોના દાટીયાજ ટકતા નથી કહેનાય છે કે અમેરિકન આટો ખાદને રશિયા આટલુ જોર પર આગ્યુ છે, તો પછી પોતાનોજ આટો ખાદને અમેરિકનો દ્યુનીસમા લડે તો કેમ ? બાકી બાહુતી દટું જેના જરાય ને ડોને કંઈ પોતપોતી ટગ-ઓફ વોરમા દ્યુનીસના મોરચાને દાટો ન પાડી દે ! રોમેનની સત્તાકુદીની રમત હજુ પુરી થઈ લાગતી નથી, અને આઠમી સેનાને વિજય-રથ હજુ ચલ્યો નથી ત્યાં દ્યુનીસનો સેલરો મ-ટગોમરીના મસ્તકે બધાય તો નવાય નહિ

કહેનાય છે કે આફ્રિકાનુ રોમન સામ્રાજ્ય પરવારી ગયા પછી અને પોતાના સીઝર બનવાના સ્વપ્ના સરી ગયા પછી મુસા કાકા ઈટાલીમા ખૂબ ધમપછાડ કરવા લાગી ગયા છે પોતાના કાઉ દશ્યાણો જેવા શાણા વિદેશ મંત્રીને એકદમ બટાકો હોલતો કરી દીધો છે, ને રહીસહી બધી સત્તા પોતાના હાથમા લઈ લીધી છે બટાકા બાદવાના બધા બખરચી ખાનાને દડગોળો બનાવવાના કારખાનાના રૂપમા ફેરવી નાખનાનો છે તૈયા બધા કડછીયાજો ને અસ્ત-રાજાજો તો ઠીક પણ બેરાઓનેય લડાઈના મેદાનમા ઉભા કરી દેનાનો છે “જાપાની સાથે દુકે જાય તે મરે નહિ તો માદો યાય !”

એવી હાલત હીટલરની કાઠે બધામા પછી મુસા કાકાની યથા પડી છે એમના પેલા હવામા મુકેકા ઉગામી, જડયા ફારી નય એટલુ મોટુ પહોણુ કરી લાવણુ કરતા હતા તે વખતના પાંચ છાપારી જુની કાષ્ટરોમા જ્યા પછી વિચાર થાય છે કે મુ આ તેજ મુસા કાકા છે કે બીજા કાંઈ તેમના પડણીયો ?

“ લાઈઓ જિલ્લા આઠ પાંચ આને સેર હે, ફિર અબી કયા ઘખને આદમ કિનીસે સેર હે ? ”

જગતના સૌ મોરચા કરતા આપણે ધરમતુ જુખનો મોરચો વધુ ધીખતો થયો છે કુળદુષ્પ ગણતા દિદના જુખડીનારસ આતમા જુખના જનાળાખીથી ખગલણી ઉઠ્યો છે તે મહિના તો ઉંઘમા પછુ દર્શન થતા નથી । પેટનો ખાડો પુરના માટે સરકારી દુકાને જે લાખી ને લાખી ચુકત દ્રેનો જેવી અતત લાખી લાખીને પડે છે તેના અતજ આવતો નથી આખનો ખાડો પુરાય છે પછુ પેટનો ખાડો પુગતો નથી । અસાર સુધી હજમીયાતની દવા માટે યોક્ષા દવાખાનામા જતા હતા પછુ હવે જુખ કેમ ન લાગે જુખ કેવી ગીને ઝોછી લાગે અથના જુખ બિલકુલ લાગેજ નહિ એવી દવાની યોક્ષા માગણી કરે તો નવાપ નહિ મેદમાનો નેપ કદાચ પોતાને ઘેરથી રોટલા બાકીને પધારવાનો રિવેક કોઈ વાપરે તો નવાપ નહિ । દરિયામા દુખજી મારીને સાચા મેલી કાદવા કરતા છતા પેસે અનાજ મેગવણુ મુરકેન બન્યુ છે । કીબલીની હીરાની ખાણો કરતા કષ્ટી વની દુકાનેનુ મહત્વ ત્રધી ગયુ છે । હવે આટલાં ઉદાપોદ થયા પછી અનાજ દરકને કેમ મળે ? તેની શોજનાઓ વિચારાઈ રહી છે હિદમા અનાજના જર્યા કરના એ શોજનાઓનો જર્યા વધી ર્યો છે । તિન્નેરીમા રૂપિયાનો દગનો કરવાના શાખીન રોડીયાઓ હવે અનાજના દગના સંઘર્ષ ઝંદા છે અને તેની તેમને નસીદન પછુ મગના લાગી છે અનાજ

લેતા જતા કચરાઈને મરી જવાના બતાવ બન્યા છે । તે કયાક અનાજ માગતા ગોળાઓ મળી છે । પહેલા તપ કરવાથી ઉંદ રાખનુ ઇલાસ મળતું હતુ, હવે આખો દિવસ તપ કરો તોપ પચ ગૈર અનાજ મળતુ નથી જુખની ‘શમા’ પર બળી મરવા હવે તો ખોરાકના પછુ ‘પરવાના’ નીકળવાના છે । આમ અદસ્થ થતી લમા-પરવાનાની શાએરી ધર ધરમા બ્યાપિ જવાની છે વાયક તને મહૂમ અકબરના જગડ ફેરાગ કરેલા ઉપરોક્ત શોજરનો લાવાઈ હવે સમજાયો ? પેટ આગળ સધણુ છેક છે ? કાને બને અક્કલ મહાન વસ્તુ ગણાતી હતી આજે તો બેસ અકકલ કરતા મહાન ગણાય છે । કાને મગજની કોમત હતી આજે પેટની કોમત છે ।

ખીડીનાજી અને ચનમખાજી, દુકાનાજી ને તપખીઆજી હવે તમાર આવી બન્યુ છે દિદના સરકાણુનો ખર્ચ ૧ અબજ રૂપિયા વધી જનાયો હવે બજેટ વધી જવાનુ છે માને ચનજીનો પુગાવો થઈ, નોરોના બકરો છપાઈ છપાઈને જેમ રૂપિયાને સોજા ચડયા છે, તેમ હવે બજેટને પછુ સોજા ચવાના છે અને તની દરા તરિકે તજાકુ પર કંકડીને કુ રાખવાની વાતે થઈ હી છે । સમજ્યા ? આગમાલીના નૂર, ને દપાનના નૂર વધવાનો સલાવ છે અને આ વાચી માણુસોના ચેદનાનુ નૂર ઉતરી જવાનો સલાવ છે । એક અમજના પધારાના ખર્ચને પડોચી વગવા જેટલી આપણી શક્તિ તે નથી પછુ અથામિયાને દુઆ કરો કે તે દિ મત આપે અને ખેતીને કળદુષ કરે ખાજા વાત તો એવી છે કે, “ કરડી કયા સકતાયા બદા ખાસ યેને કે સિરા ? ” ડોસીને તમે ગિટ છે એટલે ડોસી જ્યા રોજે તજાજ ગિટો જવાનુ રહ્યું ને । આપણે તો આખો બધ કરીને ગાવાનુંજ રહ્યુ કે,

‘ નાજને કિધર આજ મોરી નાન ચયોરે ! ’

દીદોરે રસૂલ (સન૦) *

સ પા દ ક

[સર્વ દક સપાદકને સ્વાધીન છે]

વિદ્યાર્થ-સામેરી

હદીસ (૪૨)-દુર્ફે મન્સૂરના કર્તા ફરમાને છે કે હુઝૂરે અકરમે (સન૦) એક દિનસ પ્રગાળ્યુ કે -એક આપનારે મારી પાસે આપીને કહ્યું કે -એ માણસ આપ (સન૦) ઠી ઉપર એક વાર દરદ મોકલે છે તો અલ્લાહ તઆલા તેની ઉપર પોતાની રહમતનો વરસાદ દશ વાર વરસાવે છે આ માલુમી આ હાજર ગહેલાગો-માથી એક માણસે કહ્યું -મા રસૂલિવાહ, અગર આપ (સન૦) હુકમ કરે તો હુ મારા વઝી-હાનો અઘી વખત દરદ શરીફ પઢતા માટે નક્કી કરી લઉં આપે (સન૦) જનાબ દીધો - 'તમેને અખતાર છે' તે માણસે તેજ વખત અરજ કરી કે - હુઝૂર (સન૦) મે અધી વખત દરદ શરીફ માટે નક્કી કરી લાવો છે આપે (સન૦) જનાબ દીધો કે -તમારી બધી દીની તેમજ દુન્યા દાજતેને પૂર્ણ કરવાની જિઅમદગી ખુદાપાક પોતાને માથે લીધી છે

હદીસ (૪૩)-એક ખુદાપાક ફરિસ્તાની એક જમાઅત પેદા કરી ગાત્ર એજ કામ માટે મુકરર કીધ છે કે તેઓ મારીગ-ઉમ્મનતના સનામ મને પહેલે ચાલ્યા કરે

હદીસ (૪૪) દુર્ફે મન્સૂરના કર્તા હજરત હામમ હમન (રદી૦)થી તકવ કરે છે કે -એક દિનસે અમેએ 'ઇન્દનાદ વ મવાએકત હુ'ની આપત માપત અર્પ (સન૦)ને પૂછ્યુ આપે (સન૦) એ આર્યની તફસીર બયન કરવી શક કગી અને ફરમાણ્યુ -યોકા! તમેએ મને પૂછ્યુ છે તો એક પાસ બાપત તમેને

હુ જતાલુ છુ, રખુજ આલમીને મારે માટે એ ફરિસ્તા મુકરર કર્યા છે, જ્યારે કાષ બદો માફ નામ સાલળી મારી ઉપર દરદ મોકલે છે, ત્યારે એ ફરિસ્તા તેની મફદરત માટે દુઆ કરે છે, અને ખુદાપાક તેમજ બધા ફરિસ્તા આ એ ફરિસ્તાની દુઆમા "આમીન" કહે છે, એવીજ રીતે જ્યારે કાષ માણસ માફ નામ સાલળી મારી ઉપર દરદ મોકલે નથી ત્યારે એ ફરિસ્તા કહે છે "ખુદાપાક તને બખાશિતની મદદમ મળે" ત્યારે ખુદાપાક અને બધા ફરિસ્તા "આમીન" કહે છે

હદીસ (૪૫)-હજરત અનસ (રદી૦)થી રિવાય છે કે -જનાબ રસૂલિવાહ (સન૦) ફરમાણ્યુ છે કે -અ મેકા! કસરતથી દરદ પઢ્યુ એજ કયામતના દોનનાક દેખાવો અને તેના અદેશાબર્પી રનાઓથી છુટકારો મેળવવાનો સગવડ થશે (એટલે કસગતથી દરદ શરીફ પઢવાથીજ એનાથી છુટકારો મેળવી શકો) અને મારે માટે તો ખુદ પાક અને તેના ફરિસ્તાઓજ દરદ બસ છે પણ મુસનમાને ખુદાપાકનો તમે ઉપર મેટો ઉપકાર છે કે તેણે તમેને સવામ મેળવના (આપના) પોતાની સચે રહમા શાનિલ કર્યા છે

હદીસ (૪૬)-હુઝૂરે (સન૦) ફરમાણ્યુ છે કે -'સદ્દુ અલ્લથ્થા, સદ્દિલ્લાહુ અલ-યકુમ' તમે મારી ઉપર દરદ મોકલો, ખુદા પાક તમારી ઉપર ગદમત નાઝિન કરશે

હદીસ (૪૭)-દુર્ફે મન્સૂરના કર્તા એદલકી.

કાળે અસાકરે અને કાળે મુનિજર (વિહો)ના દનાલાથી હજરત અનસ (હી)થી વિવાહ કરે છે કે - જનાબ રસુલિ સા (સન) કરમાબુ છે કે "હુન્ના અકરમકુમ (અન્ની) યોમલ કેયામાહુ " કયામતને દહાડે તે માણસ કે જે કુન્યામા મારી ઉપર કસરતથી દહ મો - લતો હશે તેજ માણસ બધાએ કરતા મારી છેક નજદીકમા તેમજ દરેક જગ્યાએ મારી સારો રહેશે જે માણસ બુન્ન્યાને દહાડે અને રાત્રે મારી ઉપર એકસો વાર દહ મોકને છે તો ખુલપાક તેની એકસો હાજતો ત્રીસ કુનવી અને સીતો આખેરતની પૂરી કરે છે, અને પછી એક ફરિતો નહો કરે છે જે મલકુર દહ શરીફ મારી કબ્રમા દહિયા તરીકે વળ કરે છે, અને તે માણસ અને તેની દુન ચેલીના નામ દરમો નસબ વજેર એક કુદે દફતરમા કે લખી લઈ કુ

હલીમ (૪૮) કુર મન્સુરના કતો બરખા, કાળે અસાકરે અને ખતીન (રહ) પી નહ કરે છે કે - કુર (સન) કરમાબુ છે કે - જે બહે મારી કબ પાસે દહ પડે છે તે ક સબુ હુ અને જે માગી કબ સુધી ન આવે તો તેને નજદીકે કે ચોવાની જગ્યાએ થીજ દહ પડે જેથી તેની બધી દન્તો પૂર્ણ કરવામા આવે અને વધુમા કયામતને દહાડે હુ તે પી ચલાવી આપીરા, તેમજ તેની સાક્ષ્યા પત્ર કરીરા

હલીમ (૪૯) મસાબીદના કતો દગલ અબુદ નાદ મિન ઉમર (હી)થી વિવાહ કરે છે કે - જે માણસ કુર (સન) ઉપર એક રખા દહ મોકને છે, તો ખુલપાક અને તેના રિસ્તા તેની ઉપર સીતેર વખત દહ મોકને છે

હલીમ (૫૦) કુર (સન) કરમાબુ છે - જે માણસ બુન્ન્યાની રાત્રે અગર બુન્ન્યાને દાડે મારી ઉપર એકસો વખત દહ મોકને

છે તે ખુલાક તેના એ સી વ સના થુન્ના મોક કરે છે

હલીમ (૫૧) જનાબ રસુલે ખુદા (સન) એ પ્રમાણ છે કે - દરે જ એકસો વખત દહ શરીફ પડવુ, આખો દહાડો અને તન કયામત ક્યો ખરોબ છે

મલકુર હલીમની એ મતન છે કે નેટનો સવાન આખો દહાડો અને રાત્રે કયામત કર વાથી મગ છે તેટલજ સવાન એકસો વખત દહ શરીફ પડાવી મગે છે

હલીમ (૫૨) કુર (સન) કરમાબુ છે કે - દર પદનારને ખુલપાક તરફથી એટના સવાન માપનામા આવે છે કે નેટનો સવાન રન વખત જોલાદ ફરવથી મગે છે

હલીમ (૫૩) કુર (સન) કરમાબુ છે કે - કસરતથી હમેશા દહ પદનારને કમાન અને દિલાવનની દોનત ખુલપાક અવા કરે છે અને જે ઉપાત તેજ દિલ ઝિદા કરી દેનામા આવે છે અને તેને દરે જુમરાલીથી બમાવી લેનામા આવે છે (અપૂર્વ)

‘કારવા’ એજન્ટસ:-

- (૧) મેમર્ન શિખાડા એન્ડ કું
ચા ગોલ્ડ ઉફર, લોહાનસખજા
- (૨) મેમર્સ તના ન્યુસપેપર એજન્ટી
નાનકવાડા, કરાચી
- (૩) એ
ન્યુસ એજન્ટસ, રાણાવાવ
- (૪) મેમર્સ
કેમલાની બીક એટ, રસકસની હુકાને,
હુજ-કરછ
- (૫) એ સત્તા-
પુરે

ઇબરાહીમ

પી ચેરા, વેગવળ

૫૦૬૦ છાંયા

લેખક 'મુનવ્વર' [ભાવનગર]

‘કોઈ ન રહ્યા આદ્ય સિવાએ દસગત,
કુચ્છ કલ નેહ જએ મુર્ચાએ હુએ’

“દાશિમ”

કાલ લય કર રાત્રિની મૂક જાતિને ચોક્કસ
વત્તા એના કદનના કારમાં રંગે સભળાતા
ત્યારે અર્ધ જન્યતાવસ્થામાં પડેલા લેહિના
હૃદયમાં પથ્થુ એને માટે કરુણાની લાગણી
જન્યતા વગર રહેતી નહિ તો પથ્થુ દુનિયા તો
એને પાગલજ કહેતી, કિરોગે “ગાડો ગાડો”
કહી એની પાછળ ચતા, ને મેનાલેલા ફાટવ
તૂટેન વજ્રોમાંથી ડેકિયા કરતા એના રતન મુખ
માસલ અવયવો, પથ્થુ મૂડેલ પથ્થુ ઓળેન
માથાના શુભેદાર વાળ, લાખા લાખા દાદી
મૂછના બાલ, અને વિકરાળ મુખમુદ્રા જોઈ
નના નાના બાંગો “બાવો બાવો” કરી
ઝોનાથી દૂર નાસના

એ લાગતો પથ્થુ હીનાના જેવોજ

ન હતું એને કોઈ ઘર કે ન હતું કોઈ
નિવાસન, ન હતી એને ખાવાની પરવાલ કે
ન હતી કમાવાની તમા જોવી સારાથી તે
મોડી ગત મુખી તે સારાએ શહેરમાં ધૂમતો,
ઘડી આ શેરીમાં તો ઘડી પેલી, કદી આ રસ્તે
તો કદી પોયે રસ્તે એ રખડતો, રસ્તે જતા
પ્રત્યેક યુવાનના મુખ તરફ એ જોતો—નીરખી
નીરખીને જોતો, ને જાલે કંઈક ન જોવાનું
જોયું હોય એમ એનાથી દૂર ને દૂર નાસી જતો

એ કદી કોઈની પાસે હાથ લખાવતો નહિ,
તેમ ખતા લેકો તરફ દૃષ્ટિપાત પથ્થુ કરતો
નહિ, તો એ લોકો કોઈ અજાન રીતે એને
ખાનાનું દેસ તરફ પેગના એ ખૂંસ ખૂંસો
હોય તોજ એનો નિવાર કરતો ને જરૂરાંજ

શમાવા મુગ્ધ જ ખાધ ખાઈતું લાને ત્યાજ મૂકી
કોઈને પથ્થુ કલ્યા વગર ત્યાથી ચાલી નીકળતો

મોડી રાતે એ શહેરમાંથી પાછો ફરતો
કચ્છતાનમાં જઈ એક તાજા જેવી જણાતી
કચ્છ પર જળસિંચન કરતો, અહીંતહીથી કુવો
ચૂંટી તે પર વેરતો, એક ફાનેલા પડતો ને
સિંચતો જેસી પોતાના નયનનીરથી કચ્છને ભીજ
વતો, એમને એમ એ ક્યાએ સુધી જોમી રહેતો
કદી નિદ્રા આવે તે એ ધાણીના પત્થર પરજ
માથું ટેકવી ધડીક સૂઈ લેતો કદીક એનું દિલ
વધાર ભરાઈ આવી તૂડ તૂડ થઈ રહેતું અને
અતે કારમાં ફરતો પારણમતુ ત્યારે માળા
માહે સુતેલા પશિઓ પથ્થુ રડી ઉઠતા અને દૂર દૂર
કોઈ ઘુવડ ધુવડાટ કરી “ત્રિની લય કરતામાં
વધારો કરી મુકતું

નગરને પેરેપાર દમણજ બધ એને
‘મનસર હોસ્પીટલ’ તરફ એ લાગ્યો જતો,
જતો તો દરથીજ એ એને નીરખતો—કોઈ
અનેગ લારથી નીરખતો કેમ જાલે કે એ
એના જીવન ઇતિહાસની કોઈ કિનાર હોય
એ ક્યાએ સુધી એ હોસ્પીટલના અવાચક
પત્થર પાછળ રચાયેલ પોતાના જીવન ઇતિ
હાસને ઉકેલ્યા કરતો, ત્યાં એના મનમાં ન
નાણે કેટકેટલી લાગણીઓ થઈ આવતી ધડી
આનદ ધડી રોક, વડી દુખ તો ધડી જ્વાની
એમ અનેક વિષ લાવે એના મન પર ફરી
વળતા ને એ સપળા લાલોની છપ એના મુખ
પર સાફ સાફ તરી આવતી શુ હજો એ
હોસ્પીટલ પાછળનો બેઠ ? શુ હજો એ પાગનનો
જીવન ઇતિહાસ ?

“એ નહિ બને”

“પણ કહત આજે દિવસની રત્ન અને પચાસ રૂપીઆ અગ ઉધાર મારે જોઈએ એથી વિશેષ કશું પણ નથી જોઈતું”

“તમને રત્ન પચ્ચ નહિ મળે અને રૂપીઆ પણ નહિ મળી શકે”

“પણ શેર વિચાર તો કરો હું મારી યુવાનીથી તે આજ બૃષ્વણસથા સુધી આપણે નોકરી કરતો આવ્યો છું ને આપને સદા વક્ષદાર રહી આપના વેપાર શુભિ તરફ પ્રવૃત્ત લક્ષ આપતો રહ્યો છું તેના બદલામાં આપ મને ખરે વખતેજ દેશો દેશો ?”

“તેમા તમે તમારી ફરજ કરના કંઈજ વધારે નથી કહ્યું ?”

“પણ શેઠ અત્યારે એની છુદ્દગી જોખ મમા છે ત્યારેજ તો આપને કહું છું”

“એક વખત તમને કહી દીધું કે કંઈજ નહિ મળે પછી વધુ બકાસ શું કામતો ?”

“મારા ઉપકારો ન ગણો વા કંઈ નહિ પણ એક જુના નોકર તરીકે પણ મારી મદદ નહિ કરો ?”

“બડબડ નહિ કરો !”

“પણ પછી”

“અગ્રીજ ! જાન તમારું કામ કરો”

તે એનો જવાબ અગ્રીજની આખોએ આપ્યો અગ્રીજ બગન હાથે ઉભાસયિતે લાથી નીકળી પોતાના કામે લાગ્યો

ત્રીમત અને શ્રમજીવી વચ્ચેના બેદરબાજ કાંઈ દીર્ઘકાળથી ચાલ્યા આવે છે તેમાએ આજ યત્રવાદના ઝમાનામાં કે જ્યારે અરણી સૂરી લોકોનું યજ્ઞની જેમ નેનોર્ષ એવાજને અધુક ચોક્કસ વ્યક્તિઓ પાસે ધસડાવા માડી છે, ને ખેતારીનો વિનાશક પળે દુનિયાના માનવીઓને ચોળી-મસળી નાખવા સમર્થ થઈ છે ત્યારે તો એ બે વધી વધીને શાળા અને શાપિનની હાથે પંચાયત આવ્યા છે

મૂડીમદાધ બનેલ મૂડીદારોના અતરમા એવી માન્યતા ધર કરી ગઈ છે કે શ્રમજીવીઓને સુખનહારે પોતાના સુખસહ્ય મારેજ સુખ્યા છે. એમણે પોતાને સુખ આપવા તથા વધારે અને વધાર મૂડી એકત્રિત કરી દેવા, બની શકે તેટલી વધારે ને વધારે મહેનત કરવી જોઈએ ને બદલામાં બની શકતું એાધુ લેતન માગતું જોઈએ

એ લોકો આ ગરીબ, અસહ્ય, નિર્ધન અને પીડિત શ્રમજીવીઓને કાંઈ પણ પ્રમાણે શાંત બાંધવા માંમના નથી, કાંઈ પણ રીતે સતોવધાની ધમ્મજ દેખાડતા નથી, ઉત્પત્તિ માને છે કે એમને નથી જરૂર રાહતની, નથી જરૂર આરામ ની નથી જરૂર સુખની, નથી જરૂર પૈમાની કે નથી કરાની જરૂર !

પરિણામે એ મા યતા મૂડીદારોમાંથી ધીરે ધીરે સરકતી સરકતી બેઠપારીઓમા પણ આવના લાગી, ને બેઠપારીઓ પણ પોતાના શુમાસ્તા તથા નોકરો તરફ બેદરકારી, તુચ્છતા અને હનકાષના ભાવ દેખાડના લાગ્યા

શેઠ હસન પણ એવાજ એક બેઠપારી હતા, જેમ જેમ એમને બેઠપાર વધતો જતો હતો તેમ તેમ તેમની દ્રવ્ય લાનસા વધતી જતી હતી, ને પરિણામે તેમ ની નોકરી તરફ ને બેદરકારી પણ વધતી જતી ગઈ તો એમના બેઠપારનું રોજ બહુજ દુક દુક એમના પિનાએ ચોદીખાનાના પ યુરણુ ! બેઠપારથી પિનાએ ચોદીખાનાના પ યુરણુ ! બેઠપારથી ધધાની શરૂઆત કરી હતી, ને ત્યારે તો એમને માડમાડ ધર ખર્ચ નીકળે એવુંજ મળતું લાગ્યા કાળે સુધી આમ નરમ ધરો ચાલ્યો પછી નરસિંમે એમને ચારી આપી બેઠપાર કે કંઈ વધતો ચાલ્યો, એકાદ મદદનીશની પણ જરૂરત દેખાઈ એટલે એમણે અગ્રીજ નામના એક યુવાનને નોકરીએ રાખ્યો

અગ્રીજ લણેગ, ગણેગ, શત, સરળ

હૃદયી, અને વફાદાર યુવાન હતો એનામા કુદ-
રતી રીતેજ અજાણ બહેપારી કુનેહ હતી, એટલે
એણે શેઠ હસનના પિતાના બહેપારને આગળ
ધપાવવામા ઠીક ઠીક ફાળો આપ્યો હતો. અને
ખરે કહીએ તો અગ્રીજની બહેપારી કુનેહથીજ
એમનો બહેપાર ઊંચી પાયરીએ ચડ્યો કહેવાય
એક દિવસનો કગલ મોદી, અગ્રીજના આવ્યા
પછીથી ચોખ્ખાનો મોટો બહેપારી થયા માડયો
હતો, ને એને તો શહેરમા 'ચોખ્ખાનો રાજા'
કહેવડાવવાના કાંડ જગ્યા હતા, ને એ માટે
તે વારંવાર અગ્રીજને પોતાની અથાગ સક્તિ
વાપરી બહેપાર વધુને વધુ ખીલવવાની યુક્તિઓ
ગોધનાનું કહેતો. અગ્રીજ એ માટે પોતાથી
ખનવું બધું કરતો અને ધધા આગળ ને આગળ
ધપે જતો.

એવામા અચાનક જાં હસનના પિતાનું
અવસાન થયું, ને સધળો કાગલાર શેઠ હસનના
હાથમા આવ્યો. એમ તો શેઠ હસને પોતાના
પિતા પાસેથી નામ તથા બહેપાર અગ્રીજની
ધણીપરી માહેતીઓ મેળની હતી, પણ ખરેખરી
બહેપારી કુનેહનો એમણે પોતાથી એક વર્ષ
નાના પણ વફાદાર નોકર અગ્રીજ પાસેથીજ
મેળની હતી.

પિતાના અધુરું રહેલા કાંડ પુરે પૂરા કર્યા
કેટલાએ સમય સુધી બહેપાર પાછળ પુલકળ
એમ વધુ એમણે એને ખૂબ ખૂબ ખીનવ્યો
ને અતંમા એ ચોખ્ખાના રાજા' કહેતાયા
શહેરની ખૂબાર પણ પોતાની પેઢીઓ રચાપી
અને વધુ ને વધુ પેઢીઓ રચાવવાની એનામા
લાલસા જગી પણ અગ્રીજે કદી પણ એમને
પોતાની નોકરીમા પ્રમેશન આપ્યા કે પગાર
વધારવા ન કહ્યું કારણ કે તે શેઠ હસને
પોતાનાજ જાણતો, વળી મળતા પગારથી
પોતાનું તથા પોતાના એકના એક લાડકવાયા
પુત્ર ચાંદુખનું સારી રીતે ભરણું પેલાયું થઈ
રહેતું એટલે એને કદી વધુ પગારની જરૂરત

પણ ન દેખાણી બીજી જાણુ શેઠ હસને પણ
મૂડી મદાધ બની પોતાના બુના અને વફાદાર
નોકર અગ્રીજને આગળ વધારવાનું ધ્યાન
ન આપ્યું.

દિવસો પછી દિવસો, મરિના પછી મરિના
અને વર્ષો પછી વર્ષો વિનવા લાગ્યા અગ્રીજનો
પુત્ર બહુની ગણી દરિયાપર થયો, યુનાન થયો,
આશા ભર્યો થયો અગ્રીજના મનમા તેને
પરણાવવાના કાંડ જગ્યા.

અગ્રીજના કુટુંબમા કેટલું હોય તો તે આ
એક પુત્રજ હતો, લગ્ન પછી ધણી વખત
સુધી એને કંઈ સતાન ન થયું એને
વશવેલો વધારવાની અને પોતાની પાછળ
પોતાની માદગાર કાયમ રાખવાની ખૂબ ખૂબ
જ ખબા હતી એટલે સતાન થાય એ માટે
ખૂબ ખૂબ પ્રયાસો કર્યા કેટકેટલી દવાઓ કરી
ને અતે પાચ પાચ વર્ષની જ ખબા પેછી એ
પુત્રનું મો જીવને લાગ્યદાણી થયો પુત્ર બે
ત્રણ વર્ષનો થયો ત્યાંતો તેની માતા સ્વર્ગે
વિરામી અગ્રીજે યુનાવગ્યા હોના છતા પણ
પુત્રના સુખ માટે ફરી લગ્ન ન કર્યું, ને
પોતાનું સધળું વારસાંય સમળું ધ્યાન બાળક
ચાંદુખ પર ટોળ્યું ચાંદુખને લાડકાંડમા
ઉઠેરી, બણાપી, ગણાની, દુશિયાર કર્યો, ને
આને જ્યારે તે યુવાન થયો ત્યારે અગ્રીજના
મનમા તેને પરણાવવાની-ધામધૂમથી પરણ-
વાના કાંડ કેમ ન જાગે?

પણ આઠ! કેટલું દુર્ભાગ્ય ધડીએ
ચાંદુખને બીમાર કરી મૂક્યો ચાંદુખની
બિમારી વધતી ચાલી અગ્રીજની સારસાર
વધતી ચાલી ડોક્ટરો રોગ પારખી ન શક્યા
અગ્રીજે તેને સાન્ને કરવા તનતોડ પ્રયાસ કર્યો,
પોતા પાસેની સધળી મૂડી ખર્ચી નાખી
પોતાની મનપતિના દાગીનાને લુગડાં પણ દવા
અને ડોક્ટર પાછળ ખર્ચી નાખ્યા પૈસા
ખૂટ્યા, રોગ ન ખૂટ્યો ચાંદુખને જગપણ

સાનિ ન વળી અગ્રીય મુઝાવો છેવટે ચેતાની
આખરી મૂડીથી એક બીજી ડોક્ટરને બોલવી
તેની સનાહ લીધી

‘ત્રિદેવ’ અગ્રીય પહેલીજવાર પુત્રના
રોગનું નામ સાબરપુ

પૂરી સેના ચાકરી અને ચોક્કસ ઇન્કે
શનની ખાસ વરદર છે” ડોક્ટરે ચેતાને
અભિપ્રાય બંધ કર્યો

ખાની દવાથી ન આરામ ચામી
નિર્ધન બનેલા અગ્રીયે હતાશ થઈ પડ્યું

‘તે અમે મૂર્ખ હવશ્યુ જે ઇન્કેશનનું
કહેતા હવશ્યુ” ડોક્ટરે મોરતાથી કહ્યું
દરમિયાન સીકો પરનું ત્રિશકિપશન પૂર કરી
વિઝિટરી ખીરસામા મુખે ડોક્ટરે આનતી પાડી

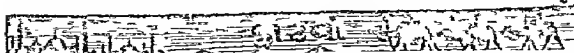
અગ્રીય આમે સુધી વિચારગા બેસી તો
ધરમા કંઈ ન હતું જે વડે તે પુત્રના દવા
માટે ઇન્કેશન લાવી શકે ધરમા કોઈનું
જે યા કુનની ખડે પગે સરદાર મરે અભાર
સુધી તો એણે ચેતાની ખાસના પેસા વડે
એક પરચારિકા યા કુન પાસે રાખી હતી
પણ હવે? એણે જીદગીમા પહેલીજવાર
કાશીઅન અનુભવી એણે સરે કોર કાષ્ટ
ફેકી પણ કંઈ ન મળ્યું, ખૂબ ખૂબ
વિચાર કર્યો અતે જેને સદા ચેતાનાજ માનના
આવશે હતો તે શૈલ હસન પાસે પુત્રની સર
વાદ માટે દિન અઠની રમ અન દસ માટે
રૂપિયા પચાસ અગ્રીયે ભાગવાનો નિર્ણય કર્યો

ખીજે દિનસે પડોશની એક ડોશીને
યા કુનની લણાવવી કરી ત નોકરી પર ગયા
અગિયાર વાગે બગરમાથી આવી ગેક ચેતાના
ખડમા ગયા ચેટીસારે અગ્રીય પણ જે
પાસે જવા ાયે એના પગ કુચવા લાગ્યા
હવે ઘડકના નાપુ આટઆટલા વર્ષની નોકરી
દરમિયાન તેને મરી જેક પાસે રમ કે પેસા
સાગરાનો પ્રસંગ નહોતો પણ, આજે આ
પ્રસંગ જીદગીમા ચેતાના પહેલો હતો જેટલો

એના પગ કુચવા હતા રમમાનિય અગ્રી
યાચનાનો હાથ લખાવવા જતા ખૂબ
ફોમ અને હતો, પરંતુ પુત્ર પ્રેમને ખાનર
દિન કંઈક કરી આખરે રોમના ખૂબ
મુશી રોમને પુત્રની બીમારીની વાત
દિન આંતી રમ તથા રૂપિયા પચાસ
ઉધાર અપવા મળી કરી શકે કંઈક
સાફ ના કડી અગ્રીયે ખૂબ ખૂબ આંદ
કરી પણ એ રંગદિન મેઠ ન હયા અતે
નિ બને!’ કમી અગ્રીયને તેના મમે લાગ
આસ કરી અગ્રીય બીની આખે વે
કામ પર પાડે કર્યો

તે આખેએ દિવસે અગ્રીયે જામ, નિ
અતે વિચરમા ગળ્યા ખીજે દિવસે ચોખ
એક મોટા સોનાથી થયેન શાશ એવા નં
જો કંઈક ખૂશમિત્તજ જણાના હતા અગ્ર
ના હવમા આથી આશાનું એક ફિરક રા
અતે મેઠ કરના એ વધારે ખૂબ થઈ તેણે
પાસે કરી એકવાર યાચનાનો હાથ લખા
પરંતુ રોકે તો એના એક નનતો’ પરખ
અગ્રીયે મેઠને બહુ બાલ વિનવ્યા ધધ
ચેતાનો કેવો સારો એવો કાગો હતો
જણાવ્યું અને અતે ચેતાનીજ વેપારી
દથી મેઠ આ પાખરીએ આગ્યા છે તેની
દેવશી પગુ આ બધી વાતથી રહેને ચો
અવમાન ધરાતુ લાગ્યું અને અગ્રીયને
સાગ તરીકે નોકરીમાથી બરતરફ કર્યો

આની અમર અગ્રીય પર કોઈ વળ
જેવી થઈ જેનો ઉપાર ચેતાને લાઇનેન
જેના વડેપાનની ખીતરણી ચેતાનીજ કુતો
થઈ હતી ને જેને સદા ચેતાનાજ મણી
શન કે પગાર વધે શની સાગણી સરખી
કરેલ નહિ, તેણે આજે ખડે વખતે
તરછોડ્યો! મદદ આપવી નો બાધુ રહી,
ઉનલાની નોકરી પણ ખુસરી લીધી
સથળે નેઈ એને ખૂબ લાગી આગ્ય

બહાર નીકળી ખૂન રહ્યો ! ચોધાર આમુએ રહ્યો ! પછી જરા શાંતિ વળતા પોતાના લાડક વાયા પુત્રની દવા માટે હવે શું કરવું ? પોતાના એકના એક આશાભર્યા યુવાન પુત્રનું હવે શું થશે ? તેના વિચારમાં પડ્યો નિચારમાં ને વિચારમાં એ આગળ વધ્યો.

દરથી ઘર દેખાયું, પુત્ર સાભર્યો, એનો રોગ સાભર્યો, એનો પ્રેમ સાભર્યો ને ફરી એકવાર એને હુમો ભરાયો એ ફરી રહ્યો ખૂબ ખૂબ રહ્યો ને રહે રહેજ એ ઘરમાં આવ્યો, ધડકતે હૃદયે એ બીમાર પુત્રની ગેયા પાસે મથો યા ફૂળ સ્ત્રી હતો, શાન યોગ હતો, બાજુ આછીની છુલ પિતાને પોતાના ભરણું પેષગુના ભારથી મૂકત કરવા સદાને માટેની સોજ તાણી ન હોય !

“ મેનીન બાઇટસ—”

“ મેનીન બાઇટસ ! ”

“ યસ આંદ કાર્મ, પણ ચિતા જેવું નથી હજી કુધી લાપનું ચિન્દ ગણાવું નથી, એક ઇન્જેક્શન આપુ છું સાગરે સમાચાર કહેવરાવને મને એક બીજી ઇન્જેક્શન આપવું જોઈએ કહેતા કહેતા ડોક્ટરે ઇન્જેક્શનની સીસીજ લારી દર્દીને તે આપી રગ માગી

ડોક્ટરને દાર મુઠી વળાવી શેક દસને પાછા ફરી પુત્રની શેયા પાસે હનારા ચર્મ પડતું મુક્યું શેક દસને આજ પહેલવહેલોજ બીમારનો ખાટવો જોયો હતો એમતો એમણે પોતાનાજ પાચ પુત્રો વળાવ્યા હતા પણ એ બધાનો બા યપણુમાં ને માતાની ગોદમાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા ઉપનાત તે દિ દર્દીની સભાગ કરના તેમના પિતા હયાત હતા એટલે એમને કશી ચિતા નહોતી આજ તો એમની સામે લાડકોમાં ઉજરેલ એકનો એક યુવાન પુત્ર મરણુ શેયા પર પડ્યો હતો

રોદના કુટુંબમાં પોતે, તેમના પત્નિ અને

પુત્ર મન્સુર સિરાય બીજી કોઈ ન હતું પોતે એકત્રિત કરે ! અઘળક દૈવતનો એકસો વારસ આમ એકાએક વ્યાધિગ્રસ્ત થઇ જતા એમને ખૂબ લાગી આવ્યું વળી પાચ પાચ પુત્રને વળાવ્યા પછી બકી રહેલ પુત્ર તરફ એને અપૂર્વ વાત્સલ્ય હતું પુત્ર પણ દદાની સરળતા, મતાની નિષ્વાસતા અને પિતાની કુનેહને સાથે લઈનેજ જન્મ્યો હતો તેની તબીબત પાછળ ખૂબ પ્યાન આપનામાં આવ્યું હતું ને મન્સુરે એનો સદુપયોગ કરી સારી એવી કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી હજી હમણાજ તેણે બી એ ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી ને આગળ અભ્યાસ કરાની તેમાં કરી રહ્યો હતો એવામાં અચાનક એક વિશે એને તાવ ચઢી આવ્યો વાર-આતગા તો ડોક્ટરે એને મેનેરિયા ગણી મેનેરિયાનાજ ઉપચારો થયું રાખ્યા, પથુ રોગ તો વધતોજ ચાલ્યો શેક દસને બદલાવરા થઇ ગયા ને એક સનારે એમણે શહેરના મોટા ડોક્ટરને સાગવાર માટે તેઓ ડોક્ટરે મેનીનબાઇટસ હોવાતો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો પુત્રને અસાધ્ય રોગમાં મપડાએસ જોઇ શેક દસને નિરાશ થઇ ગયા ને દર્દીની શેયા પાસેજ બેસી રહેતા, અજ એ દિવસથી બન્નરમાં પથુ સાગી એવી તેજ આવી ગઈ હતી, પરંતુ રોમન લક્ષ વેપારમાં ચોટતું નહિ તે લાગ્યેજ બન્નરમાં જતા જતા તો તરતજ પછા ફરતા અથવા અધ વચ્ચેથીજ ઘેર પાછા આવ્યા અનતા

રોદને આજ પહેલીજ વખત સમભન્યુ કે પુત્ર-પ્રેમ શું છે ? પુત્ર બીમાર આવ-એકનો એક લાડકવાયો ને યુવાન પુત્ર બીમાર આવ તો પિતાના દિનની શું રિયતિ થાય છે તેવું ભાન આજ પહેલ વહેલુજ એમને થયું, ને તેમને પોતાનો વફાદાર નોકર અઝીઝ સાભર્યો, તેણે કરેલ પુત્રની સારવાર માટેની રગ અને રૂપીયાની ચાચના સાહાજી, તેને કરેલ અભ્યાસ સાબર્યો, કારણ કે તે પોતે સારી રીતે

જાણતા હતા કે અઝીઝને યાજુબ કેટલો બહોલો છે પિતાની દયાળીમા જ્યારે તેમને સૂઝીતા મદ નહોતો ચઢ્યો ત્યારે તેમણેજ અઝીઝને ફરી લએ કરવા આગ્રહ કર્યો હતો, ને તે માટે નિષ્ઠતા ખર્ચ ન હોય તો તે પશુ પોતે આપવા કશું દ્યુ હતું, પશુ અઝીઝે તો સાફ ના કહી હતી

“કંઈ નહિ તો પુત્રને ખાતર તો ફરી લગ્ન કરો” એવે જોઈ હસને અઝીઝને કહ્યું

“પુત્ર માટેજ તો ફરી લગ્ન નથી કરતો”

“તમને નથી લાગતું કે બાળકને માતૃ વાત્સલ્યની ખાસ જરૂર હોય છે?”

“પશુ એ તો ખરી માતૃ ને?”

“શાથી ધાયું” કે અપનાર માતા એની ખરી માતા યદને નહિ રહે?”

“પશુ દુર્ભાગ્યે અપાત્ર કન્યા મળે તો ?

મારા પુત્રનું શું ? હું કદિ મારા પુત્રનું ભાવિ નહિ બગાડું, હું કદિ ફરી લગ્ન નહિ કરું” અઝીઝે પુત્ર વત્સલની સીમા દેખાડી

બીમાર મન્સૂરની ઝેપા પાસે એકા એકા શેઠ હસનને જો સંવળુ સભજ્યુ ને પોતે અઝીઝને ફરેલ અન્યાયથી એનું હૃદય કંપી ઉઠ્યું “કાશકા!” જેઠે ચોખ્ખાદાર પદાણને બૂમ પાડી

“જી, હુઝૂર” પદાણે અદર આનવા ઉત્તર આપ્યો

“અઝીઝ કેા છુના બાઓ”

“અઝીઝ કેા?”

“કથો છતના બેતાજ કથો હે?”

“હુઝૂર તો તો દીનાના દો મળા હે”

“કયા?”

“હા કૂજ ચદ દિન હુએ શાયદ જસ દિન આપને ઉસકો અપની ખિદમતસે રેહા કર દીવા ઉસી દી દિન ઉસકો બેટા ફુનિયાસ રેદવાન કર ગયા ઓર ઉસકે ગમેઁ અદોહમે વેહા દીવાના હો ગયા

“તુ યે કયા કહેતા હે? કયા ઉસકો બેગ મર ગયા? વો દીવાના હો મયાર?”

“સચડી હે હુઝૂર! તો સારા દિન ચહોરમે ધૂમતા ફિરના હે હર જવાનકે અપના બેટા

સમજકે ઉસકે સામને દેખા કરતા હે એ, ‘મેરા મા’ફૂમ કહી’ એસા ન યા” કેહકે વહાસે ચન દેતા હે ઓર કષ્ટનાનમે ‘નાકર ગત હર રેખા કુ’”

‘અરે જીઓ તો મન્સૂરને આ શુ ચપ રહ્યું છે?’ મન્સૂરની માએ ખડકતે ઉચ્ચે કહ્યું શેઠે જોયું તો મન્સૂર જ્ઞેરથી આસ લઇ રહ્યો હતો કપાળ પર પ્રસવેદ બાઝી મળા હતા, આખો ઉઠી ઉતરી રહી હતી

મિનિટ, બે મિનિટ, પાચ મિનિટ એમને એમ ચાલ્યુ ને મન્સૂરે પોતાની આખો બધ કરી સહાને માટે બધ કરી-ચિરકાળની શાનિ જ્ઞેતા બધ કરી મન્સૂરની માતાએ છાના અશ્રુ સાપાં

શેઠને પુત્રના મૃત્યુથી ખૂબ લાગી આગળ એમને આ બધું અઝીઝને ફરેલ અન્યાય સામે ખુદાના ન્યાય સમ લાગ્યું કે પાક પરવદી ગયે લાડકવાયાને બદલે લાડકાંયો લઈ પોતાના અક્ષત મન્સૂરના પલ્લાને સમતોન ક્યું છે આમ પોતાનાજ વોકે યએન બે નિર્દોષ પુત્રાના મૃત્યુથી એમને અલત આધાર થયો એમને જીવન કડવું લાગ્યું કુન્માં પર ચિકકાટ છટયો સસાર તરફ વેરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો એમને એમનું પોતાનું દ્રવ્ય તો જાણે એક સામટા હજારો વિછીઓના ડખ જેવું લાગ્યું

એમણે પોતાનો બહેપાર સકેથી લીધો અને સધળી સુડી ગરીબ અસનાય લોકોના રોગ નાવરણ્ય અર્થે ખર્ચવાનો નિર્ણય કર્યો શહેરે પેચે પાર પુત્ર મન્સૂરને નામે એક ભવ્ય દેશ્વરપટાળ બનાવી અને બાકીના પૈસાની ઉપજન માયી દવાખાનું ચનારાનું પિત્ર કહ્યું

હારપીટાત તેવાર ધમ મરાયર ઉદ્ધાઘન કિયાને દિનસેજ શેર હસન ગુમ થયા આજ કાળનેયે ખખર નથી કે જેઠ હસન કયા છે ને એમનું શુ ચપ ?

(દસ્તવિખિત “સારંગ” માથી)

અરહાબુલ ફીલ

—અને—

તયરન અબાખીલ

લખનાર જનાબ માબેદ બકીબી સાહબ

હું મન (એમિસિસિયા)ના પ્રસાર્ધ-સિપદ સાનાર અશ્વતા અન-અરાગ્ય (નકમ) એ વચન પતી લીધા પછી સાવારુ કે દિવાઝમા "કુઅબદ નામે એક પ્રયત્નનાય છે જેનું માન પ્રાનીન કણથી સચવાતુ આવળુ છે અને અગત્યરીઓને એના દગર અને તવાફીકીય પલુ વરતુ રોકી શકતી નથી આ અબખીને તે દિવસ બળી ઉ થો કઅબદ એની ક્ષિત્રમા યમનની પ્રતિષ્ઠના અને અનનન તેમજ ઇસાઇ ધર્મનું જ રાહજન રકાન દેખાયુ બ્યાર કાગ્જોએ તેણે એની અગત્યના મિલકવના અને પ્રતિષ્ઠતાને તાશ કરવા શરૂ કર સન્ધ્યામા એક આવીશાન બીસી (ચર્ચ) તયાર કરાવતુ

કનીસા કંવાસ

આ કનીસામાં અબુલકે ખીલે પુસ્તકના બાતલાક (નજરવગી) અને સમન સદ-વા-પાનેથી ૧ થુ મલ મેલ રસમા આવી દૂર દુગ્ધી મારીયેરો માનવવામા આ પા (દુનને અતીર) બતખીમના પ્રાગી ૧ કુગાલી મેલી રોડીને રાન મરગર ૧ સાારી કામગામી જિનાગી એમા લગાવવામા આવી આ જુમ અને દાથી દાવના મિત્ર એમા રથપિત્ર ૧ નામો આગ્યા નો માયદીની સર્વીમા (કોમો) એમા મુકરમ આવી નમગી રી એવળી બધી હિનાવળ હતી કે જે મારીગર અવાહ્ય પડેના મમ રા ન ૧ નો તના દામ પાની નાખવામા અરના

એની માન

તયારે મદિ બીને તૈયાર થઇ ગયુ તયાર પોનાની મુદગતા અને શાનદારીમા અર-બજાનમા એક આત્મચંદ્રક વરતુ હતી અત્દાગે તેને 'લીસ નામ આપ્તુ, મરખુ કે તે મધુ છુમક મધુ અરખીમા "લીસ" શબ્દનો એજ અર્થ છે (મીઠો જીનહ) અશ્વતા આ કનીસાની શાનો સૌન્ન જોધને લાગગીશ થઇ પોકારી ઉ થો ત્યા મુધી કઅબદરી દેરીને આગોને આ ઇસાઇ પ્રાર્થના લાય આગમ ન જુકાંતીશ મને ન પડશે નવી ' અશ્વતાના આ કથન અને નજમા નવા આવીશાન ૧ લીસા રી ખગર અગરનામગ્ય યોગદર્શ મરફર થઈ ગઇ અને જિન લિ ૧ કબીનાગોમા એ રી ચચા થરા સગી એવું અપમાન

આ વા ૧ ખાન ૬ કે દુનવી આમાન કુગરોએ લગમદ અને પ્રલવનો નમુનો હુલ આમ માન્યાઓને બદલી તાતો નથી કદાચ સ ૧ અમાવના રજુરાસીઓ એના પ્રત્ય પ્ધાન આપત પરતુ અશ્વતાના દમના અને ઇરાદાની પ્રચર સર્થજ છુ ૧ છુ ૧ કબીનાઓયા રિદ્દ તાનો જોગ હુપ ન થયો એટલે સુધી પાન પ ગી કે બીખિનાનકનો એક રાખસ-જે મુલરિફીત અગમમા વિસાનક હતુ માન ધમરો હતો અખજ કોયે લા થો તે પ્રસાર

* વિસાલક હસ હુનીનત્ય નેહગમમા અને હા મને હનારજ રવના

જેડીને શહેર સંખ્યામાં ગયો અને એકાતમાં મોડા જોઈને ક્ષીમ ક્ષીસાની કુખ્યાનમાં હ ઉપર પાયખાનું ફરીને નાસી ગયો (છેત્રે ખ દુન) અક્ષહાને જ્યારે આ વાનની ખમર થઈ કે એ કચ્છાહના માનનાતઓમાથી કોઈનું કામ છે સારે ખૂનજ શુરસે થયો એક માણુ સને અરખના કખીનાઓમા મુનાદી કરવા મોકલ્યો કે હવે પછી કચ્છાહને બદને ક્ષીસને ફરતે હમની રતમ બળનનામા આવશે” આ મુનાદી કરનાને બની કિનાનહમાથી કોઈ એ તોળે નિશાને બનાની મારી નાખ્યો (છેત્રે અરીસ)

કચ્છાહના નારાની તૈયારી

અરખોની આ વિરૂધ્ધના અને અપમાન કારકે વર્તણુક જોઈને અક્ષહાને બેહદ કોષ ભારાયો અને પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, “હીક, હુ મક્કા જઈને કચ્છાહને તોડી ફેડીને તેનું નામ નિશાન સુધે મિટારી દહરા” એ પછી એવી શાન સાથે મક્કા પ્રત્યે રવાના થયો કે મહમૂદ નામે એક મહાન હાથી ઉપર ખૂદ પોતે સવાર હતો અને સાથે એક ઝમરદસ્ત હમરી સૈન્ય હતું. કેટલાક કહે છે કે અક્ષહાના લન્કરમાં અન્ય ધણા હાથીઓ હતા પરંતુ ખડ એજ છે કે એકજ હતો જે ઘણો ઝમરદસ્ત અને સફેદ હતો આ હાથીને સાથે લઈ જતાનું ખાસ કારણ એ હતું કે એની ટકડેરાથી કચ્છાહને તોડવામાં આવે (રીસતે જલીલહ) ઝમરદસ્ત સાથે લડાઈ

અક્ષહાની ચડાઈની ખમર સાબળીને અરખો ધણાજ મહારાયા, કમકે જાહેરમાં એના મુકમલાની કોઈમા તાકે ન હતી છતાં એવો નાજુક મામલો હતો કે પોતાની અશક્તિ અને

લાવારી છતાં સુખચાપ બેસી પણ શકાયું નહિ હતું અક્ષહા યમનની હદમાં હતો કે ઝમરદસ્ત નામે એક મખસ-જે બાકી મચેલા યમની શાહજાઓમાથી હતો થોડાક માનુસોને બેગા કરીને સામે થયો લડાઈમાં યમનીઓ પરજીત થયા અને ઝમરદસ્ત ગિરફતાર થઈ ગયો તેને જેડીઓ પકુગીને હમરી લકર સાથે રાખવામાં આવ્યો

નુકૃષ્ણ બિન હળીખ

અક્ષહા આગળ વધ્યો અને ખરાઅમ કખીનાની સરહદમાં દાખન થયો નુકૃષ્ણ બિન હળીખ ખરાઅમી, ખરાઅમ શહગન અને નાદિસ કખીવાના હુસાને લઈ સામે થયેલ અહિં પણ લડાઈ થઈ અહિં પણ લડાઈમાં અરખો પરજીત થયા ઝમરદસ્ત પેટે નુકૃષ્ણ પણ ગિરફતાર થઈ ગયો તેને અક્ષહા સામે ઉભો કરવામાં આવ્યો જ્યારે તેના કતનો ખરાદો કરવામાં આવ્યો સારે તેણે આનાકી વાપરી કહ્યું “મારી જાન ન હો હુ આ કહીન માર્ગમાં આપને માર્ગ બનાવીશ” આવી રીતે અક્ષહાના સૈન્ય સાથે એક ફેડીને ઓર વધારો થયો અહિં મસજીદ બિન મઅતબ, રખજ કખીવાના કેટલાક માણસો સાથે અક્ષહાની પાસે આવ્યો અને અર્જ કરી “અને તો આપના આગાહિત સેવકો છીએ જે પ્રાર્થનાતપો આપ નાશ કરવા આહો છો તે તો મક્કામાં છે, અમારૂં આ પ્રાર્થનાલય જે “નાવ” કહેવાય છે તે પ્રાર્થનાનય નવી જેને મારે આપે મહેનત લીધી છું અમે એક બેભિયાને આપની સાથે મોકલ્યે છીએ, જે આપને ખસ મક્કા સુધી પહોંચાડી દેશે” આ કહીને તેણે અખરમાલ નામે એક માણુ

સને અપ્રદની સથે કરી દીધો હબશીઓનું
સૈન્ય આગળ વધીને મુગમસ સુધી પહોંચતા
પાંચુ હતું કે અબુરગાન મરી ગયો અગ્યોને
તેની આ વર્તણૂક ઉપર એટલો બોલો ગુસ્સો
આવ્યો કે એ કોમ દોહીની કબ્ર ઉપર પથ્થર
મારવા લાગ્યા આ રુખને ધરતીએ પણ
ચાલુજ રાખી અબુરગાનની કબ્ર આજ સુધી
પથ્થરોના પ્રદાર ઝીની રહી છે
કુર્ગેશ ઉપર હુમલો

અબુરગાના મરણ પછી અથવા મુમન્મ

સમા થે લી ગયો એક
હબશી મરદાર અરવ
ચિન મકસદને કેટલાક
સવારો સાથે મકકા
તરફ રવાના કર્યો અર
વદે એક સાધુરણ હુમલો
કર્યો મકકાવાસીઓ ખા-
મોરા બેસી રહ્યા એના
સવાર કુર્ગેશના ધણા જા-
નરો લાકી ગયા, જેમા
આ હમરન સ અમના
દાદા અન્દુલમુતલિખના
બંધો બેઠે પણ હતા
અરવદની આ હુલ માગ્યો

કુર્ગેશના કબીલા કિનાતહ અને હુઝયલ તેમજ
અન્ય બેકો જે મકકામા હતા વધવા મરવાને
તપાર થઈ ગયા, પણ પછી પોતેજ સમજી
બેઠા કે એમા કોઈ લાલ નથી અથવાના
મદાન લરકગનો મુકાગનો કુવો તદ્દન બર્થ છે
અપ્રદુનો સદેશ

મકકદાળાઓ આવી મુઝબુમાજ દના
કે હનાતહ હુમયરી અપ્રદાનો -સદેશનાહક
બનીને આવ્યો અને પૂછ્યા લાગ્યો, “આ

સદેશના સરદાર કોણ છે ?” લોકોએ અન્દુલ
મુતલિખનું નામ લીધું, અને તે આ હમરન
સ અમના પવિત્ર દાદાની સામે આનીને કહેતા
લાગ્યે ‘અમારો બાદશાહ કહે છે કે હુ
તમારી સથે લડતા માટે આવ્યો નથી મારી
તો માત્ર એટલી મતલબ છે કે આ પ્રાચીન
પ્રાર્થનાતપનો નારા કર જે આ વિષયમા
અવરોધ કરવાનો તમારો વિચાર ન હોય તો
બાદશાહ પાસે આવીને મુનાકાત કરો, તે
તમારી પ્રાણુહાની કરશે નહિ બન્ને અખનાક

[સૂરહએ ફીલ: (કુમ્મને હકીમ)]

“શુ તને ખબર નથી, તારા
પરવગદિગારે હાથીવાળાઓ સાથે કેવો
વર્તાર કર્યો? શુ તેમના દાવાને
(નહન) ખોટો નથી કરી નાખ્યો?
વળી તેમના ઉપર પક્ષીઓના ટોળે-
ટોળા મોકલ્યા, જે તે લોકો ઉપર
ખગરની ઠાકડીઓ ફેંકતા હતા, પછી
પુત્રપાકે તેમને (પશુઓના) ખાધેલા
(દાસના) લુકા જેવા કરી નાખ્યા”

સાથે મજશે” અબ્દુ-
લમુતલિખે જવાબ
આપ્યો “આ ધર
તો ખુદનું છે અને
જનાબ કબાલીમ
અને ધરમાલ
(અને) ની માલગાર
છે એનું રક્ષણ કર
વાની ગતિ અમારી
નથી જે ખુદને
અથાવનુ હશે તો તે
પોતેજ અચાવી મશે”
આ કહીને આપે

પોતાના કેટલાક પુત્રોને પોતાની સાથે
લીધા અને હનાતહ હુમયરીની સાથે હબશી
સૈન્યના પડાવ તરફ ગયા ત્યાં લા
પહોંચીને પ્રથમ ઝનનફર હુમયરીને મળ્યા
એની સાથે આપને પહેલાથી પીઝણ હતી
તેને કહ્યું “અપ ઝનનફર! અમારી મુસીબ-
તમા તમને કાંઈ લાલ છે ?” ઝનનફરે જવાબ
આપ્યો “કાંઈ પણ એના માણસને શુ લાભ
હેતુ રહે છે જે સકળોમા જકડાયેલો હોય
અને સવાર સાજ કાપ થવાનો ઉમીદવા

હોય પરંતુ શાહી શીનયાન (માહન) ઉત્તર
મારો મિત્ર છે, તેની સ્થિતિ મેળવી આપુ છું
આશા છે કે તેની સિદ્ધિશક્તિ બાદશાહ તમારા
હાન ઉપર મહેરમાન થઈ જશે' આ મ્હી
તેણે ઉત્તરિતે બિનાગથો અને તેને મ્હુ
બુઝો અમદુનમુતલિમ કુરેશના સંદાર,
અમદમ અરણાના માતિક અને મોટા ઉદાર
તથા તેક તાકામાથી છ શાહી સાર એમના
બસો જાટ દાકી નાબ્યા છે તમે એટલ કરો
કે એમને બાદશાહ સથ મેળવી આપા અને
એની સિદ્ધિ કરે કે તમારી કોશિશથી મધ
લબ થાન ઉત્તરિત અધ્યાત્મી પાસે જઈને
અમદુનમુતલિમની પ્રમથા કરી એમની ખુશીઓ
વર્ણવી અને મોટા માનપૂર્વક પગ મ્હા
અ મુતલિમ અધ્યાત્મીના દરમાદમા

અમદુનમુતલિમ પોતે પણ હેમવડા અને
શ્યામદાર માણસ હતા અધ્યાત્મ એમની સૂરત
જેવાજ તખ્ત ઉપરથી ઉતરી પડ્યો અને
એમને પેતાની પાસે રક્ષા ઉપર ખેડવા પછી
દુભવીઆને બિનાવી કહ્યું એમને પૂછે કે
મારી પાસે શું હરોડો છે? દુભવીઆએ
પૂછ્યું તો અમદુનમુતલિમે જવાબ આપ્યો

માર એમનજ કે મારા બસો જો મુક્ત
કરવામાં આવે આ પ્રત્યુત્તર સલામીને અધ
દાએ આશ્ચર્યચકિત થઈ અમદુનમુતલિમ
સૂરત જેમ અને કંઈ લગ્યા તથા તુરબી
લાલ છે કે અપને પેતાના બસો જંગમી તો
ફિકર ડાકુર પાતાના અને ગાત્રદાતા એ
પ્રથનાનયની મધ પચી ચિતા નથી જેના
નલ કરવાનું અપ્યો છું? અમદુનમુતલિમ
અલગ ખેડવાઈ અને આતમ સને ૧૮૧૬
જુલાય આપ્યા બાદશાહ દરેક માણુનન

પેતાની વરતુની ફિકર હોય છે જાટ મારા છે
જેથી એની ફિકર પણ મને છે રહ્યું ખાન
ખુ-અબ્યા એના માનિક કોઈ બીજોજ છે
આશા છે કે તે આપને રોકરોજ' અધ્યાત્મ
કહ્યું 'પણ તે તો મને નથી રોકતો' અમદ
લમુતલિમે જવાબ આપ્યો તો ખુશીથી નામ
મરા' આ જવાબ સાભળી અધ્યાત્મ મેલ
થઈ ગયો એમના બસો ૧૮ પાલ આપી દીધા
કુરુગો મક્કા ત્યાગ

અમદુનમુતલિમ અધ્યાત્મ સસેથી ખસત
થઈ મગમા અબ્ય ફરેશને બધી બીના
જગતી અને એને સનાહ અપી કે તમા
છોડી નાવ પાતાના ઘરેના તથા કરી
બદરની લાગીઓમા અધ્યાત્મ એ આત્મની
પ્રમાણે મક્કાના તમામ સ્ત્રી પુરુષ શરે સાગીને
પહોડો તરફ જવા લાગ્યા

ખુદાતુ ઘર ખુદાને હુનાયે

અમદુનમુતલિમ મનક તિતિદીન કુરેશી
એ સાથે કબ્રબદ પડે આપ્યા એના દારની
સકમ પકડીને ઉભા ગયા અને અનાદના
દરબરમા અત્યત એમણના ફરકે દુઆ કરવા
લાગ્ય 'મુલારદા! આ તારા પવિત્ર ઘરને
અધ્યાત્મ અને તેના મનિકોના દરથી બચાવ
આ દુઆ મગીને અમદુનમુતલિમે કબ્રબાદી
મારણ એડીજ રતે ખુલી મૂકી દીધી અને
બધા ગેના મક્કાવાસીઆને ૧૮ અમુતલિમ
એ બધીઓગ આવા ગયા
અધ્યાત્મ નધે છે, હાથી કહે છે,

બીજા દિન અધ્યાત્મ પતાના લેવ અને
પગ સમાન દાર્યાને લાતન અધ્યાત્મને નાલ
માટિ આગળ રથ્યા નામ એ સમય વચર
દાર્યાને કબ્રબદ તરફ નધ જવામાં અવતા

હતો, નુકસાન બિન દંષ્ટીમે કાંઈ પ્રકારે આઝાદી મેળવી અને હાથી પાસે આવીને તેના કાન પ્રત્યે ઝુમી કહોના લાગ્યો. 'મદમદ બેસી જ, જે તરફથી આવ્યો છે, તેજ તરફ ફરી જ તું ખુદના તે સડેરમા છે, જેમા ઝુ-મ અને જાર હરામ છે' હાથી આ શબ્દો સાંભળતાજ ગેસી ગયો અને નરીસ એકદમ લાગીને પહોડાગા પેસી ગયો હવે લોકો હાથીને ઉનાવાના પ્રયત્નો કરવા લાગ્યા એના મરનક અને ગરદનમા અકુશ ઘોચવામા આવ્યા આમડામા લોખડી કાઢા મારવામા આવ્યા પરંતુ તે નીજ ઉદ્ધેહ અને જ્યારે ઉડ્યો તો કચ્છાને બદને બીજી તરફ ફરી ગયો એની એડી રિયતિ હતી કે જે તરફ લાઇ જતો હતો નિના વાપે આવ્યા જતો હતો પરંતુ કચ્છાનહ તરફ વાળ્યો અને તે અટક્યો

તથજન આખાળીલ-આકાળી આકૃત

હજારીઓ હાથીને આગળ વધારનાના પ્રયત્નોમા પડેવાલાજ હતા કે એવામા અસમાન પર ચકડીઓનું એક ટાણું નજરે પડ્યું આ ન્દા ન્દાના પંખીઓ સમુદ્ર તરફથી ઉડીને આવ્યા અને દમશી તથા પમની સેનિકાના જીરો ઉપર ચપ્પર માળવા લાગ્યા એમની આવ્યામા ન્દાની ન્દાની અને સખન કાકરીઓ હતી જેને તે હરમ કચ્છાનહુ અજમાન કરનાઓના મગતકા ઉપર વરસાના લાગ્યા સેથી વિશેષ ઇશ્વરનાક અને અશ્વકારક આવાન હતી કે જ્ય કાંઈ કાકરી ડાહના શરીર ઉપર પડી જતી તુરત ફે ના પડી જતા, શરીર સડવા લાગતું અને એડી હાનત થઇ જતી કે અંતરવો તુડી તુડીને પડવા લાગતા આ આજ

માની બસાના આવવાના અજમાના લગ્નકરમા ગભરાટ વ્યાપી ગયો જેનાથી જે તરફ જન્યું, જાન જૂનીને લાગ્યો જે કે બધાપ સેકાના ઉપર કાકરીઓ પડી ન હતી, જનાં હજારો આ આસમાની અને એવામાં શિતબામા પટકાઇને મરી ગયા જે જાન લંછને નાંધ હતા, તેમાથી ધણી અરમરતાનના પહોડો અને નિશાગ રસોમા જોમિઆ વિના ભટકી ભટકીને મરણને શરણ થઇ ગયા ધણીઓને એક જળ પ્રસપ વહાવી લઇ ગયું, જે એજ ઝમાનામાં થયું હતું

અમદાની હાલત

ખુદ અમદાના શરીર ઉપર પથ્ય એક કકરી પડી ગઈ તે અનવદ વ્યાકુળ અને ઊત્તલવામ જોઇને થોડાક સાથીઓ સાથે પમન તરફ નાડો પરંતુ માર્ગમાજ ફે નાઓએ એડી હાનત કરી મૂકી કે આખુ શરીર સડી ગયું આગળીઓ મડી સડીને તુડી પડી શહેર સ-આમા પહોચના પહોચતા તે એક સેડના ગધાના ગોશનનો લોખડો રહી ગયો થોડાજ દિવસમા દિન પથ્ય ફાગી મયુ અને અલત તખ્લીફ અને અકાવમા પડીને તેજે જાન આપી (સીરત છબને દિશામ)

આવી રીતે મકાન અ નહિ પોતાના મક જૂન અને મુકદ્દસ વરને દુશ્મનના હાથોએ બચાવી લીધું અને તમામ અરમનામીઓને મકોન કનારી આપ્યું કે તેની પાસે આ ધરની, કેવી ઇજ્જત અને મહબત છે

કનીસા કચ્છીસનું પરિણામ

કચ્છાનહ તે એ સમયથી આજ સુધી

પ્રતિદિન રૈનાક અને માનપૂર્વક કાવમ છે, પરંતુ કનીસા કલીસ જેને લોકપ્રિય બનાવવા માટે કૌશલ્ય કરવામાં આવી હતી અને જેની તરફદારીએ હજારો હમશી અને સેકડો યમની-ઓને અઝાબે ઇલાહીયા ગિરફતાર કરીને માર્યા, યોડાજ દિવસમાં વેરાન થઇ ગયું હમશીઓની સવા જતાજ એવી હાલત હતી કે એની ફરતે ઝેરીના સાપ અને દિસક પશુઓનું રહેઠાણ બની ગયું અદર જયુ તો એક તરફ રહ્યું. જાજ એની પાસેથી પણ પસાર થવાની હિમ્મત કરતો ન હતો અ તે ઇસ્લામના પ્રાકટ્ય પછી

બની અજનાસના પહેલા અલીફા સફર હે પોતાના એક ગર્નરને મોકલીને એને પડાવી ન આવ્યું એ ગર્નરે આ પુગાણા કનીસાનું જૂમ ઉપરથી નામ નિશાન મિટાવી દીધું સોનું આદી અથવા અન્ય પ્રકારની જે કોમતી વસ્તુઓ ખોલાયી મળી તે વગી નાખવામાં આવી અને તેની કોમત ખિનાઈતના ખઝાનામાં દાખલ કરીમાં આવી (સોરતે જમીલહ)

'દુ-યાકે છુતકદોમે પેલા વોહ ૧૨ ખુદકા, હમ ઉરકે પામમાં હે, વોહ પાસબા હમાસ'

-ઇકબાલ

— કુર્આન શરીફના પારાઓ —

સુજ્જાતી તજુ'મા સાથે
(સાદિક ઑફીસ, રાહેરના)

પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ સુજ્જિલહ
હદિયો સાઠ છ રૂપીયા
૮ અર્ધ જુદુ

ધી રાહેર સ્ટોર્સ, ટાવર રોડ, સુરત.

Arabian Text with
English Translation

By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes

Rs 17/12 each volume
Postage extra

કારવા

વેબક

‘શાકિર’ ઉનીયા ખા એ (એન)

કેષ સુદર વિણા વગાડતું હોય અને એકાએક એ વિણાના સુદર મેરા બધ યદ્દ ન્યય તેમ એક વખતની દારવની ડોળો ડિરાડતી સરયુ કેવળ નાણું કેમ ખામોરા યદ્દ ગદ્દ ? સરયુ બહુ બોનતી અને સુદર બોલતી સરયુ બહુ હસતી અને મીઠું હસતી નાણું એની જીવન વિણા જીવનના અનેક મધુર સ્વરો ડોડતી

એક વખત મને એણે કહ્યું “મહારાજ જીવનમા તમને દારવ બહુ જણાય છે નહિ વાઙ ? પણ એણે નહીં જાણ્યું કે જે સરયુને તમે જોઈ રહ્યા છો તે સરયુ અને હું જે અસુને જોઈએ છું તેમા જમીન આસ્માનનો ફરક છે તમારી સરયુ એટલે રૂપ, રંગ અને સુગંધની મૂર્તિ, મહારાજ સરયુ એવો જીવનની પંચે પાર વસની કેષ ખામોરા મૂર્તિ આ સરયુ જેને તમે જુઓ છો, એ તો મહારાજ સરયુનો પડખોયો માત્ર છે ” મને સરયુ શું કહ્યું છે તેમ કહતા એ કેવી રીતે બોલે છે તે વધુ ગમતું એની વાત કરવાની જતા ઘણીક વાર એના સુદર જ્ઞાનાર્થને જૂણાવી દેતી, અને સાલગાદાર સરયુની જા પર મોહિત થઈ પડતો મે એને એક દિવસ કહ્યું “સરયુ તારો આનંદી આત્મા મને આપ, હું એ જીવન વિણા જીવનની પર્થ ત વગાડતો રહીશ, મને શાંતિ મેરા, ઘણાક દુખી આત્માને હું ખુશ રાખી શકેશ ” સરયુએ કહી “ન્યાહુજ મહારાજ આત્માની શાંતિ શોધી રહી છું તમે

વગર શું શાંતિ આપીશ ? જીવનમા ખીન આત્માને આનંદ આપવાની શક્તિ પેદા કરવી એટલે નિગમ રહેલ બધા આનંદનો નાગ કરી નાખવો આજીવન ? કેવો અઘોરિક છે તે આત્મા કે જે ખીનને ખુશ કરવા માટે જીવનમા મળતા અનેક આરામના સાધનોનો ત્યાગ કરી પોતાના નિગર ઉપર અનેક અખો ખમી ન્યય છે અને તોયે દરતો રહે છે ! જીવનમા આખી જાહેરો હોય છતાં અનેક દુખી માનવીઓ સામે દારવના ફૂલ વેરતો હોય, ખીનઓને ખુશ રાખી શકતો હોય એ વિચલ આત્માને મહારાજાણો નમસ્કાર એ અદ્ભૂત માનવીને, મહારાજાણો પ્રણામ હોજી ” મે પૂછ્યું “સરયુ, કદી તે એવા વિચલ અને અખૂર આત્માને જોયા છે ? ” મરયુ ઘણી વાર સુધી ચૂપ રહી અને પછી નાણું નાણુંકે કહેતી હોય એમ ધીમા અવાજમા કહેતા લાગી, “જોયા છે અરે જોયાજ નથી મહે એ ત્રણ વાર તો એની સાથે વાતચીત પણ કરી છે, એ બે ત્રણ મુવાકાતોએ મહેને જીવન પર્થ ત આવે એટલો બધો આનંદ આપ્યો છે અફસોસ માત્ર એટલોજ કે હું હજી તેના જેવા જીવનની ત્યના કરી શકો નહિ પોતાને બુધી ખીનમા મસ્ત રહેનાર, નિગર ઉપર અનેક અખો ઝીલ્યા પછી પછી માનવતા ઉપર દ્વિધ એવા એ ખડીલને ન્યારે ન્યારે હું જોઈ છું ત્યારે મને એક ખીજી દુન્યા દેખાય છે તમે ખડીલનું નામ સાલળી ચમકશે નહિ, ખડી-

લનો અર્થ ખુદા દોરન-ખુદા મરત-એવો થાય છે એમ એકવાર અમારા એક શિશુ કહેતા હતા. પણ મેં એ અર્થ ઉપર એક બીજો અર્થ એ પણ કહ્યો છે કે ખતીન એટલે માનવતા-મરત માનવતાનો લિખારી જીવનમાં ગટેલ ખતી કુમાર માનવતા માટે ખર્ચી શકે તે ખતીસ તે અદ્ભુત માનવી-તે અનૈતિક માનવી !” “પણ એકાદ ખતીસ તે આખી માનવતાને શી રીતે ખુસ કરી શકે ? બીજી શકે કે ત્યારા જેવી પ્રેરણાની આખે ઉત્તી સરયુને આનંદ આપી શકે પણ તેથી તેને માનવ-મરત અને માનવતાનો લિખારી તો નહિ જ કહી શકાય. પણ, તરફ જે ખતીનતી વત કરી છે તેમાં મને પૂરેપૂરો નિશ્ચય છે તેમાં નથી હોય શકે છે કે સાધારણ માનવી કરતાં તેમાં માનવીઓ પ્રયત્ન વધુ લાગણી હોય પણ તેથી તે અનૈતિક નથી થઈ જતો-જે કે ત્યારા થા મહાત્મા પ્રજાપતિને પાન તો છે જ” મેં સરયુને ખતીસ તરફ કુદરતી રીતે ખેંચાતી જોઈ કહ્યું, “એનો જગત ફરી બીજી કોઈ વાર આપીય” કહી સરયુએ વાત બદલી નાખી ગઈ સંયુના આ અદ્ભુત માનવીને મને તેમ બેળા કાઢી સરયુએ તરવેન ઉપરો અભિપ્રાય સ્પષ્ટ છે કે કેમ તે નક્કી કરવા નિશ્ચય કરી લીધો.

હું અને સરયુ વાપીનાર સાથે ફરતા જતા અમારા ઘણા મિત્રો અમને મળતા એટલે કુત્તી રીતે હું સરયુના ફરકે મિત્રને બારી કાપી જતો કે કદાચ ખતીસ બળી આવે એક વાર એનું બન્યું કે અમે ફરતા માટે એક માલ ધોરી નરતા ઉપરથી પસાર થઈ રહ્યા હતા એટલામાં એક મોટર ઘણીજ રપીડથી

પસાર થઈ સરયુ એકાદ મીનીટ પછી એ ‘જી, પેવી મોટરના માનવતાનો લિખ છે-અનૈતિક માનવી છે-ખતીન છે’, ખતીસને તો ન જોઈ શક્યા પણ દૂર, ના જતી એક ઘણીજ કીમતી કારને જોઈ શકે મેં પૂછ્યું ‘સરયુ આવી મોટરમાં ફરતા તુ માનવતાનો લિખારી કહે છે ?’ એને એને લિખારીને બદલે હુદાર કહેવાનું થાય મને” સરયુ બોલી “કોઈ કયા રહે છે જ શામાં ફરે છે એજ આજનું જગત જોવા મ છે અને તેથીજ એ સામાથી નેવું છેવરાય છે.”

સાર પડી સહુ સાથે વાપીનાર જ ફરતા જગત પાંચ ખતીસ અમારા જોવા આજો નહિ સરયુ પણ ખતીસ વિષે જ ચાત કરતી નહિ અમારી ખતીસ વિષે છે-ની વાતચિત પડીથી સરયુ બહુજ મન બનેતી મઈ એક દિવસ મેં કહ્યું લા “તમારા અને ત્યારા જીવનના વહેણ જુલો રિશ મા જતા હોય એમ” મને બાગે મોટરમાં ફરનારા નખાજ તમારી નજર બુગડોનો જેવા છે બગલાઓમાં રહેનાર બધા માનવ-મધરાજા હોય છે હાથમાં રહેનાર શરીરમાં દબલુ આત્મા માનવ પ્રેમથી જીવકે દેયુ હોય નથી એમ તમે માનો છો જગત ત્યારી માનવતા પ્રમાણે દગ્ગ, મોટરનાવાળો માથી એકાદ ખતીન બળી આવે તો લા લગારોના પાપ પોવાને નસ છે ગમે ત ફરતો હોય ગમે તેના સુદહ બગલામાં રહે હોય પણ જો તેના શરીરમાં માનવ દેયુ હો તો હું એને મરીમ જેના રેખામાં અને માનવ

પ્રજ્ઞની વાન કરતા ઢોગીએ ક્રૂરતા વધુ સરસ સમજી હતું. "પણ સરથુ, તારો આ બપોર બકવાસ મ્હારી સમજમાં આવતો નથી" સરથુને વાન કરતા અટકાવી હું વચમાં જ બાંધી ઉઠ્યો.

સરથુ કાંઈ મોડાની રાહ જોઈ રહી હતી કે મને એના અલૌકિક માનવીની લબ્ધતા અને એના દિલમાં રહેલ માનવ-પ્રેમની મજા સખડે સમય સરથુનો સાથ આપતો નોતો, એની આજીવન જીવન વાતચતો એને જરૂરી નાખતું હતું એનો સખાજ એને ખતીતથી જુદો કરી મ્હોો હતો. એનો આત્મા ખતીત તરફ વળી રહ્યો હતો અને જાણે બાગીકાથી જનનરને લાગતું કે એ કદી માનવતાની લિખ જરૂર ધારણ કરશે સમય એની સાથે ખેત ખેતી રહ્યો હતો-એની ગોઠવેલી બધી બાહ્ય એ વિખેગી નાખતો.

એક રાત્રે સરથુનો બગેનો જે રસ્તા ઉપર આવેલો હતો તે રસ્તા ઉપર એક અકસ્માત થયો એક સાધારણ લિખસવળો માણસ રસ્તા પસાર કરતા મોટરની અડકટમાં આવી ગયો એને ઘણું વાગ્યું હતું ગેલ્લાન અવસ્થામાં એને હોસ્પિટલમાં ખસેડવામાં આવ્યો હતો એના દિવસો પૂરા થઈ ગયા છે એમ ડૉક્ટરે એ અભિપ્રાય બાંધ્યો ત્રણ દિવસ પછી એણે કાંઈક વાન કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો એ બોલ્યો "તિમેરીમાં લીરટ આપજે" આજીવ બાજી ઉભેલા એમાં કશું સમજી શક્યા નહિ એ પાછો બેઠોય થઈ ગયો આ બેઠોયથી પછી ખતીત હોશમાં આવી શક્યો નહિ ખુદા

મસ્ત-માનવતા મસ્ત એવો આ માનવતાનો લિખાગી ચોતાના માલિક પાસે પહોંચી ગયો સરથુને એની ખગર કર્યા વગર!

આ મનાવને એકાદ મહીનો વિતિ ગયો હશે કે એક દિવસ સરથુ મ્હારી પાસે આની અને ચોતાની કાંઈક મ્હારી આગળ મૂકી હુકમ કર્યો, "આ વાંચો અને પછી તમારો અભિપ્રાય આપજે" મ્હારી અજાણ્યતા વચ્ચે હું કાંઈક બોલી લાગવા લાગ્યો એ વાચ્યું "મે મ્હારથી જાનતો પ્રયત્ન કર્યો છું અમુક હોંદ્ર મ્હને ઓળખી ગયા એનો મને હરહ મેશા વિચાર આવ્યા કરે છે જેમ હું કયા આવ્યો કે કયા જવાનો કે કયે રતે જવાનો કે એની કાંઈક ખગર નથી તેમ હું એક અજાણ્ય મુસાફરની માફક મ્હારી નૈતિક ફરજ બજાવી આવ્યો ગયો હોત તો મ્હારા આત્માને ધણો સતોષ થયો હોત આખર અને પ્રતિષ્ઠાની જગત દેખી શકે એવી ઇમારતો બાંધી જવા કરતા અનેક ગરીબનો દિલમાં જ્યાં એ ઇમારતોને કાંઈક જોઈ નહિ શકે લા-બાંધવી મને બહુજ આનંદ આપે છે પહેલી ઇમારતો હવા અને પાણીમાં વહેણ સાથે વહી જાય છે જ્યારે, બીજી માનવતા જીવતી છે લા સુધી જીવતી રહેશે આને તો માણસનો અવાજ પણ જીવત રાખવાના પ્રયત્ન થાય છે! ક્યારી દુન્યા! એને સમજ નહિ પડતી હોય કે જગત એવા અમને "મહેવો જોઈ શક્યું" છે, અને આને તો એ ઇતિહાસ પણ જુસાઈ ગયા છે! પણ, સરથુ, નથી જુસાઈ તે ઇતિહાસ જે માનવતાના દિલમાં લોહીની માફક ફર્યા કરે છે અને એક એક આદમી

તેને સમાનતાના રૂપે ખીજને આપી જાય છે
આમ વૃ વિચાર કર કે કાગ તેને જૂસી ચક્રો
નથી જમાનો તેની આગળ હાથ ખાય છે
માન હૃદય જેને સધરી રાંધે છે તે દૌરતને
નાશ નથી તેને માટે જમાનાની કેદ નથી તે
અમર છે! ખવીન" ગદાસથી પૂછાઈ અણ
"સરણુ, કાળના ખેળામા આવા ખવીનો કેદના
હશે? સરણુ ખેળી" કાળનેજ પૂછાને! એ
તમને જવાબ આપશે" પછી તો જાણે દુ
અનત કાળ કોઈ રહ્યો હોઉં અને ગદારી

સામે યોગકર્મ ખરીદ જમતના મુસાફરો માટે
જીવનની પેને પાર રહેતા અધારામા હાથમા
મશાલ લઈ માર્ગદર્શન આપતા હોય એવું દ્રશ્ય
ઉભું થઈ ગયું માનવતા આવી એવા ખવીનના
માર્ગદર્શન માટે લા પશુ અધીગી હોય એમા
નવાઈ નહિ "સરણુ, વૃ પશુ ખવીન અને
તો કેવું સન્સ?" મે પૂછ્યું "કાળ કુગ્ગન
આપેતો! કાગ સાથ આપે તેને!"—

ઉત્તેજો

સહકાર આપો

સુસ્થિત બાળકોમા ડેળવણીનો પ્રચાર કરવું

— અને —

સામાજિક શિક્ષણ આપવું સુસ્થિત બાળકોનું
એકજ- અને -પ્રથમ

બાળ માસિક—

“ ઓ-લા-દ ”

ના આહકે જનો—

સર અવમરે બાળકોને બે, આપો

અન્યોને આહકે બનાવો—

આપના ઘઘાળી બહિર ખચર આપો

વાર્ષિક લવાજમ—

હિન્દ રૂ. ૨, દેશાવર રૂ. ૫, બર્મા રૂ. ૫

આનેજ લખો—

ઓલાદ બાળ માસિક

જુમા અરિન્દ, રાજકોટ.

‘મેહમાન કે મુસીબત!’

લખનાર તાલુદ્દીન એ સૈયદ ‘તાજ’ ગદર

મનુષ્યને માટે જેટલી પૃથ્વી પરની મુશીબતો, તે આમમાની સુસ્તાનીઓ છે, એમાં સૌથી મહાન મુસીબત અતિથી કે મેહમાન છે એમના આવવાની કોઈ ઝડપ છે ને ન વખત-સિઆજો હોય ઉનાજો હોય કે વરસાદ હોય, ચૂના કે ભગતા હોય, સૌથી લડતા કે બાળકોને માગ્યા હોય, મતલબ કે ગમે તે અતિથીગજ એમ તો આ લોકના રહેનારી છે, પરંતુ શુંલો તો પરસોડનાજી રેવે છે કારણ કે કોઈ કોઈ વખત એમનું આગમન વાલળાની જેમ અચાનક ને અણધાર્યું હોય છે એ એટલો પલ્લુ અનકાશ આપતા નથી કે ધરધણી મકાનના પાછના બારણેથી બહાર લાગી જાય, અને એ મકાનમાં એકજ બારણું હોય તો બાબુલે રાત્રે ધરધણી દે કે “ફિતલ્લ એક અકનાડિયાથી બહારગામ ગયા છે કદાચ આવતા અકનાડિયે આવી જશે ને ઘરમાં માતાબી નબીઅત ઠીક નથી”

જેવી રીતે એ અણધારી આત્મના આગ મનનો કોઈ વખત નથી તેવી ગીતે તેને દૂર દરવાનો પથ્થુ કોઈ ઇલાજ નથી! કોઈ ખીમારી હોય તો માથુરા વેદ કે દકામ પાસે મોકલે શૂન-ત્રેત જેવી વસ્તુ હોય તો શૂન-ભગરીયા, મેગનેટ જન મન કે તાવીજ પનીતા વગેરેથી કામ લેવાય! સાયન્સે પથ્થુ એને દૂર કરવા

માટે દરજી સુધી કાન જાતની શોધ કરી નથી મર્વન-મેન્ટના કાયદાથી, પલ્લુ એ વિષયમાં કંઈ મદદ મળતી નથી એ મુસીબત જેવી રીતે આનવામાં અણધારી છે તેવીજ રીતે એને દૂર કરવી પણ અસંભવિત છે!

એ મુસીબતના જુદા જુદા પ્રકાર છે એ કદી ભિન્નતાના રૂપમાં, કદી સગાઓના રવ-રૂપમાં, કદી પીર, મુત્તીદ, ગુરૂ કે શિષ્યના રવરૂપે આવી પડે છે એના પણ અનેક પ્રકાર છે જેમકે ત્રી જાતના રૂપે, કદી અકવચનમાં તો કદી બહુવચનના રૂપમાં કદી તો અનેક વચનના રૂપમાં આવે છે

જો તમે કદી ગામડાના મહેવાસી હો, ને શહેરમાં વડાનાત, નોકરી કે વેપાર કરતા હો તો આપથી વધુ આફન ભોગવવાવાળો બીજો કોઈ ન હશે, કોઈ ગાલુજી પદ પર બાબુલે માટે સામાન ખરીદવા આવશે તો જરૂર તમારે ત્યાં ધામો નાખ્યા વગર રહેશે નહિ કદાચ કોઈને કોર્ટમાં કંઈ કામ હશે તો તે ઓચિંતા ગામથી આવી તમારે ત્યાજ મુકામ કરશે, કે જેથી બીજે દિવસે શાંતિથી ટાઇમસર કોર્ટ પહોંચી શકાય બીજે દિવસે કદાચ કોર્ટથી મેડી પ્રુસન્ મળે તો શી જરૂર છે જૂખ્યા ઘેર જતની? આપનું અને તેનું વગેરે કંઈ જુદું થોડું હર કાવે સવારે જશે તમારે ત્યાજ ધામો નાખશે પણ બહાર તરદી લેશે નહિ

“મારે વળા એ શી ખુસીનત ! તમારે પરાજીત કરવી છે તો હોટલથી આવતું મનાવેલ.”

“અરે પણ હોટલથી ફેરવું આવશે ? ન જાણે કેટલા દિવસ એ લોહિ રહેશે ?”

“કેટલાય દિવસ રહે મારાથી જાટલી ફાળવું આવતું તૈયાર થવાનું નથી.”

“અરે તું ફરી સ્ત્રી છે જાણતી નથી કે પરાજીતનું ફેરવું બધું પૂણ્ય યાપ છે ?”

“તો ખુશીથી તમે પરાજીત કરોને ? અને બંને દાયોથી એકલાજ પૂરપૂરું મેળવે.”

“અરે ! એ તો વિચારો કે જાણ લોહિ એક આંધારિયા સુધી રહેશે તો વીસ પચ્ચીસ રૂપિયાનું પાણી થઈ જશે.”

“ને આપને ફેરવું પૂણ્ય થશે ?”

“મજાક ન કરો ?”

“મજાક કોણ કરે છે ? મેં તો સાફ કહી દીધું છે કે મારા કામની એ બીગારી નથી. તમારે સ્ત્રી તો રોજના કેટલાય એવા ફૂગી નીકળે છે.”

‘તો એમાં મારા શું વાક ? એ નમ તાથી કશું પરતુ બેગમ શાત ન પાયા ને જોખ્યા કોણ કહે છે કે આપનો વાક છે ? આપ ચેપરેમાં પ્રસિદ્ધ કરી દો કે જેને રહેવાનું ટેકાણું ન હોય તે મારે ઘેર ખુશીથી જાણી રહે છે પરતુ એ રાધવા અદ્યવવાના રોજ દલે મારા લાખ નથી.”

તો મારા નફા તુકસાનનો પણ તમને કંઈ વિચાર નથી ?

એ તો તમે ત્યાગેજ સમજાશે જ્યારે હોટલથી આવતું મગાવતું પડશે તું

ક્યારથી બરાજ પાડું છું કે જા મફત આઉકરાતું આવું જાતું બંધ કરી દો પરતુ તમે ક્યા એ વાત જ્ઞાનમાં લેો છો.”

મીસીસ સાહેબાની વાતચીતનું એ પરિણામ જ્ઞાત્યું કે સવાર સાંજનો નાસ્તો તેમજ બપોર ને રાતનું આવતું હોટલથી આવવા લાગ્યું જેમજેમ દિવસો પસાર થતા હતા તેમ તેમ હોટલવળાનું બીત વધતું હતું—પરતુ આવેલ મિત્ર જવાનું નામજ લેતા ન હતા મેં વિચાર્યું ક્યાંય જાણ સહન જવાનું જ જૂની ગથા હતો ? જેથી હું વારે ઘડીએ વાતવાતમાં જવાનો ઉધારો કરતો પરતુ એ એવા દના કે વાત જ્ઞાનમાં લેતા નહતા જાણે ન જવાના સોગંદ ન લીધા હોય ?

એ દરમ્યાન મારા છાતીચેન બનીજાઓ પણ બેકાર ન ગયા ને તેઓએ તો મારા કામની જ રૂમમાં લગાડેલી તસ્વીરો પર નિશાન આછું કરવા માડી, ને એ નિશાનખાછમાં તેઓ ખામ નિશાનનાજ ચર્ચ ગયા. વધુમાં સાદી કીતોને તો સાદીથી ચાર્ટરમ બનાવી કાઢ્યો જે હું એ કામમાં ચેષ્ટાની જ કરાવવા ચલત તો એક મોગી રકમ અર્થ થઈ જતી.

તેમની એ ડોલો જાટલી દલ સુધી વધી મજ કે તેઓ મારા સાથ સ્થળે પણ ફસાર બનાવી દીધા તાકમાં ગમેત ફસદનના અનેક ફૂનતન બનાવી નાખ્યા કેટલીક ચોપડીઓમાંથી ચિત્રા ને પાના કાઢી નાખ્યા ને વધુમાં તેમને જુવન સ્વરૂપમાં ફેરવી નાખ્યા. દસ દિવસની રજાઓ પૂરી થઈ ગઈ જાણે એ દિસ ઉધ વાની હતી મ મીઓમ સહેજથી કશું હું તે સ્વે ત મ અની ગયો છું ખુદના માટે મજ કુકિતો માર્ગ બનાવો.”

તેમણે બેઠાજીથી જવાબ આપ્યો “હુ
શુ કરીશ મુકિત બતાવીને? એમના જવાબ
તમે બીજા કોઈને વધાવી લેશો.”

“અરે હું કયા તેમને આમતુ છું? પરતુ
હવે તમે જેમ કહેશો તેમ કરીશ પણ કેમે
કરી એ મુસીબતને દૂર કરે?”

‘તો એ લોકોને મારા ઉપર છોડી દે ન
તમે તમારે એકિસે જાઓ.’

‘પણ તમે કંઈ મુકિત વિચારી છે?’

“એથી તમારે શું કામ?”

“શુ બતાવવામાં કંઈ વાધો છે?”

‘તમે એ સહાણી પાછા ટકટક કરવા
મંડી જશો.’

“તો હવે મારે પૂછવાની કંઈ જરૂર નથી.”

હુ જમી પગવારી દમ વાગતા એકિસે
આફ્યો ગયો સાળે પાછા આવતા શુ જોઉં
છું કે આવેલ મિત્ર ફૂલી પાસે સામાન બધાવી
રહ્યા છે મેં મનમાં ખુશ થતા કહ્યું, હાથ દબે
જુટકારો થયો પરતુ એમ જલ્દી આપના જવાથી
રિલગીંગા જાણું કરીને પેશાબુ જનમાં કંઈ બૂન
થઈ દમે તો માથી માગી ને ફરી વધારવાની
મિનતિ કરી વહાલા ભત્રીજાઓની પીઠ પર
હાથ ફેરવ્યો એવી ઝીતે મિત્રને રનાના કરી
અદર જઈ નીસીસથી પૂછ્યું “તમે એ માટે
કયા મતનું મનન કર્યું રહ્યું?”

“મેં તો કંઈ કર્યું નથી” મીસીસે હસતા
કહ્યું.

“તો એ મુસીબત કેવી ઝીતે ટળી?”

“મુસીબતના ડગળા.”

“એટલે?”

“તે જુઓ પચખાનાના દરવાજાના
ખૂણામાં” મેં જોયું તો એક મોટો ઉદર
મરેતો પડેતો હતો.

મેં કહ્યું “આ ઉદર શાનો?”

“પેંગેનો” મીસીસે જોડ્યા.

હુ હસી પડ્યો મીસીસે પણ હસી પડ્યા
આપે સાહજ્યુ હશે મેદમાનોની આપ
જાવ વધારવાની હોય છે બાઈ સાહેબની
હાજરીમાં પણ એની તજનીજ ચતી રહી ને
નેમના આલી ગયા પછી વધારે પૂછપરછ
થવા લાગી.

ગામની ગંમતી સ્થિતિથી જાણેર થતું કે
એક વૃક્ષન આવીને આવી ગયું દરેક યોગ
પર ગાંધ, કંઈક વટેહું ફૂલદાન પડેહું, તો કોઈ
જાણ્યો.”

‘અજ કંઝાએ આમના ચીની શિકરત’
‘ખામ રૂદ અસખાએ ખૂદ બીની શિકરત’
વાળો મિસરે આવી રહ્યો હતો.

કોઈ જગ્યાએ પાનની પિચકારીઓ ભીંત
પર પોતાની રંગીન તાજ બહાર બતાવી રહી
હતી! કયા તો ટેબલ પર ટોળાએલી શાદીના
ગાંધા સ્થામળતાના આપ દેખાડી રહ્યા હતા તો
કોઈ ખૂણામાં ફાટેલા પેપર પડ્યા હતા,
તો કોઈ તરફ ફાટેલ ચોપડીના પાનાઓ
નજરે પડી રહ્યા હતા વધુમાં બામ માટે પદર
ફિપા માગી ગયા હતા જેના માટે કહેવામાં
આવ્યું હતું “આપ નિશ્ચિત રહેજો આપને
ઘેર પહેચના વાગી ટપાએ મોકલી આપીશ,”
પરતુ વધુમાં-મારો એક મુદ, મીસીસની બે
સાડીઓ, એક બજાઉઝ ને એક રીસ્ટ વૉચ
અનોપ કરી ગયા હતા, પણ તેની તો મસીદ
આપવાની વાનજ બૂલી ગયા હતા ત્યારથી
અમે બંને સવાર સાગ પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે

“પ્રભુ અમારા પરને મેદમાનોની
મુસીબતથી ઉગારજે.” ✽

• જુનું પદ્ય

સિદ્ધિ.....ના.....સ ન્માર્ગ

૨૭૭ કરનાર "શાસ્ત્રિય"

(સર્વ દક્ષ લેખકને સ્વાધીન છે)

૫૬૪

સખ્યાખ્ય ખિલતા પુષ્પો (યુવકો) એ માત્ર એકજ વાર સખમ યોધાથી પોતાના જીવનને ધૂળમા મેળવ્યાના દાખલાઓ રહેજે મળી આવે છે, ઘડીકની ગમત (સખમ યોધો) એ ચિતનની બાજુ સમી છે, અગ્નિમા હોમાઈ જવા કરતાયે અધિક તુકસાનકારક છે

૫૬૫

પ્રત્યેક વડીલ પોતાના બાળકને પરજીનો અને પૈસી-ટકા સુધી જોવા છૂટે છે, પણ પરજમા પછીની જવાનદારીનું તેમને જ્ઞાન ન હોય એવા યુવકો પરજમા પછી પોતાના શરીરને આકાળે ક્ષીણ કરી નામે છે જ્યારે આપત્ત ધન પ્રાપ્ત કરનાર પુત્રો વિશેષતઃ આજસુ બની જવા પામે છે વડીનોએ પુત્રોને પરજીવ્યા પહેલા, તેની લાયકાતને પ્રથમ વિચાર કરી લેવો, એ અત્યંત જરૂરી છે

૫૬૬

લગ્ન એ ધાર્મિક દ્રષ્ટિએ પવિત્ર સળધ છે, બ્યભિચાર અટકાવવા માટેનો અન્નેક ઉપાય છે જીવનના ઉદ્ધવા સ્વાસ્થ સુધી જવાબદારીઓ સહ સ્ત્રી અને પુત્રપત્ની સહચાર ટકી રહે, તેટલા માટે વિવાહની વિચાર પૂર્વકની યોજના પૂર્વજોએ અમલમા મૂકી છે આવા એક અતિ મહત્વના સળધને સુધરેણુ જગત દેવે સાધારણુ કરારમા ફેરવી નાખવા મથે છે એ પછુ વીસમી સદીની એક વિચિત્રતા છે મનુષ્યની ખાશવી વૃત્તિનો અત આજુવા માટે યોગ્યેશી લગ્ન-પ્રથાને ખીજ સાધારણુ કાવ-કરારની કક્ષા મા મૂકવા માટે તત્પર થયેતા,

પાશ્વિમતુ અધ અનુકરણુ કરન રાઓ એક આકરી કસોટીમાથી પસાર થવા છૂટેલા નથી, એનો આ એક સળળ પૂરાવો છે વિનાશ એ ધ-સાનને અરણે માર્ગે જતો અટકાવવાની દવા છે દગા જેટલી સારી છે, તેટલીજ વાસનાના ઉપાસકો માટે જલ્દતઃ પછુ છે અને એટલા માટેજ શરીર સુખને સતોષનારાઓને એ દવા ગમતી નથી

૫૬૭

વિચાર અને રાનપૂર્વક લગ્નલધનમા જોડાવણુ એ કેટલાક રવજ દી માનસ ધગવતા નરપિશાઓને કચ્છુ નથી, ન હ્યે એ સ્વભાવિક છે કારણકે જમાનોજ બે-જવાળ બ્યક્તિ રવાતઅનો છે ક્ષણિક વિકાસને વશ થવામા પાપ ન પેખનારાઓ માટે લગ્નલધન એક આકરી કસોટી હોઈ, તેઓ તેમાથી હટકી જવાના પ્રયત્ન કરે એ વારતવિક છે પછુ કુન્યા જાણે છે, કે આજનન બહુચર્મ પાળવાની માત્ર વાતો કરનારાઓ, છના પાપો કરવામા પછાત રહેતા નથી.

૫૬૮

પિરકુશ વિષય તૃપ્તિની પાશ્વિમાત્મ તાલીમ આપણને અધોગતિ તરફ ધસડી જાય છે એ આપણે બૂનવું જોઈએ નહિ ઉપદેશથી નરિ, પણ પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણથી અયમમા સમાયેતા શ્રેયતાઓ, આપણે અન્યને અમળતીએ એ અલ્પત જરૂરી છે લોકમનને ફેગરનાની જવાબદારી પ્રુવાન વર્ગ ઉપર છે બાગ લગ્ન તથા અધોગ્ય લગ્ન અટકારવાની, અને પુર્વજાગની પ્રથાને સર્વવ્યાપી બનાવવાની ફરજ પ મુ કહેતાના યુવકોનીજ છે

૫૬૬

બાળ લગ્નની પ્રથાનો સદતર અત આપણા માટે આપણી માતાઓએ પ્રતિતા લેવી જોઈએ અર્થાત ઓકસઓને તેમની શક્તિઓનો સર્વથા વિકાસ થયા પહેલા પર-થાપનાજ ન જોઈએ કાચી ઉમરે પરણાવુ એ પાપ છે, એમ જો માતાઓ માનતી આવે તો આજે થતા લગ્નોના પ્રમાણમા પચાસ સાઠ ટકાનો ઘટાડો રહેજે થયા વગર રહે નહિ, અને એ તો દેખીતુજ છે, કે બાળનગ્ન થતા અટકે કે તરતજ બાળમરણ પશુ ઓછ થઈ ગય

૫૭૦

આજ કાન આપણા ધરમા માનસિક અને નૈતિક વાતાવરણ એટલું બધું બગડ્યું છે, કે બાળકોને સમય પહેલાજ મૃત્યુવાની આવી ગય છે વડીલો પોતેજ પોતાના નિર્દોષ બાળકોને પરણવાની વાતોમા રસ લેતા કરી દે છે ન્હાની ન્હાની બાળકોએને પશુ સાસર જરાની વાતોમા રસ પડે છે એ બધું શુ સુચવે છે / જોરાક અને પોપાક બાબતમા પશુ વડીલોની ભેરકારી બાગોના વિકારોને વહેસા જાગૃત કરનામા મદદ રૂપ થઈ પડે છે વડીલોને લદાના લેતાના કોડ જનમ્યા હોય છે અને એ લદાના લેતાની રીતોજ આડકતરી રીતે બાળકોની વૃત્તિઓને ઉશ્કરી મૂકે છે વડીલોને પોતાની જાનવહારી ઓડું બાન માચે સમુ જાત ક્યારે થશે, એ એક નિયામના થોડા પ્રાન છે

૫૭૧

૨૨૭૬ માન-બાપો નિન કુળ ઓકસઓને' થોડા છે

ધમકાવે છે, એ રસ્તોજ ખોટો છે કાચુ કે ઓકસઓ વડીલોના ઉપદેશ કરતા વર્તન ઉપર વધારે ચોક્કસ પહેરે કરે છે અને વડીલોના અનુકરણમાજ પોતાની સ્વાર્થકતા જુએ છે મા-બાપો પોતેજ સ્વછંદી ન બને તો ઓકસઓ નિરંકુશ થવા પામેજ નહિ કહેવા કરતા પ્રત્યક્ષ અમલમા મૂકી ખતાવવાથી સત્તાનો વિશુ મરેતે સુધરી ગય છે

૫૭૨

બહાન બનાવવામા વડીલો મર્યાદા મૂકી દે છે. સ્વાર્થિષ્ટ અને ન પચાવી શકાય એવા પૌષ્ટિક ખોરાકો આપણને બગવણથીજ મળતા હોવાથી આપણે ચિનચિચિત્ત સ્વાદોષી ટવાઈ જઈએ છીએ અને પછી તો સ્વાદને તામે ચથેલા એવા આપણે નિપવૃત્તિ ઉપર કાણ ધરાવી શકતા નથી

૫૭૩

ક્રિત્રિમ સાધનોનો વધતો જતો ઉપયોગ એક દીવસે આપણને લગ્નબંધનની આવરણ કતાથી દૂરદૂર લઈ જશે અને ૨૨૭૬ વર્તવાની કુટેવમા અટવારી દેશે આપણે સત્વર ચિંતન અનોસાર્ય છે

૫૭૪

આપણી વાતો, આપણું વાચન આપણો જોગક, પોપાક અને ગુણી કરણી એ બધું થે એનું છે, કે જે આપણી રીતોએને સત્તન સતેજ રાખે છે ન્હા આપણે વાતાવરણ ગદ્ ગદ્ જવા પામ્યું હોય, ત્યાં કેટલી બધી કાળજી પૂરકે જીવત જીવતાની આરવકતા છે, એ વ્યક્તિગત સર્વ કોઈ વિચારી લે, એ ઈશ્વરના

બૂન ભરેલી, ને અત્યંત હાનીકારક છે કાળુ માતાને, ભગીનીને અને જીવનસાથીને ચાદવાની રીતો નિરનિરાળા હોય છે, અને હોનીજ નેષ્ટએ કોઈ પણ પુણ્ય પોતાની સ્ત્રીને અને બહેનને એકજ રીતે ન ચાહી શકે અનેની ચાદના સરખી હોવા છતાં બન્ને સાથેના વર્તનમાં તો અમુક તફાવત હોવાજ નેષ્ટએ પોતાની સ્ત્રી સથે પુરુષ એકાત ભોગવી શકે, અને વધુમાં વધુ છૂટ લઈ શકે છે પણ બહેન સથે તો વાતચીત પણ મર્યાદિત રીતે થાય તેજ રીતે આ બધી દષ્ટિકતો માતાઓ અને બહેનો માણુની દોરા છતાં અધોગચ અદેખાઈમાં પોતાના અને ખીજના સુખ-ચીન ઉપર બંધાયે છે અન્યથે દીવાસળી મૂકે છે, એ કેટલું નાગમ ભરેલું છે ?

પાછલ

વિનાહીત યુગને એકાતમાં પોતાના અને પોતાના ભારિ ઉજવણ બનાવવાના વિષય ઉપરજ ચિંતારોની આપ થે કરવી નેષ્ટએ. ધનના ખીજ માણુસોની બ્યક્તિગત નિદા કરી એ ભયકર પાપ છે એમ માનવું ને અમનમાં મૂકવું નેષ્ટએ ખીજની ખામીઓ એકાતમાં ચર્ચનારાઓને ધીમ ધીમ કુટુંબની અન્ય બ્યક્તિઓ પ્રત્યે તિરસ્કાર વહુટે છે અને પરિણામ કકાસા ખીજ શેષાય છે, પેલસય છે, અને મન છે માટે દરેક યુગને કાષ્ઠપણુ વખતે એકાતમાં અપની કુચની કવચથી પરહેજ કરતા નેષ્ટએ નિર્ભય આનંદમાં એકતના સમય બ્યક્તિ કરવામાં તદ્દરસ્તી વધારે જગલઈ ગે છે ઉપરાત યરમાં દુખ્યા કે અદેખાઈને ગયાન મગતુ નથી છતાં ને કાષ્ઠની કબજા બળી હોય, ને ચર્ચા કરવાની રેજા હોય,

તો પોતાના સદકારી જીવનને આદર્શ બનાવના માટે પરંપર ચર્ચામાં ઉતરવું એ એકાતની ઉત્તમોત્તમ ચર્ચા કહી શકાય અન્યની ખામીઓ ગોખનારને પોતાની ત્રુટીઓ વિલોકવાનો વખત મળતો નથી

૫૮૦

વારસામાં મગનાર ચિદકત કે હોતની વહેચણી ઘર બેઠે ધીરજ અને શાંતિથી કરને થોડુંક સદન કરવાની સદ્ગતિસદ તમાગ ભાઈઓ સાથે તકનેક કરી લેને તમારા તદન ખાનગી અને અગત્યના એ પ્રશ્નને તમે જાનેજ ઉકેલને એ કાષ્ પારકાઓને શોધી તમારા કુટુંબનો મોઢો ખોલનાખવાની મૂર્ખતા કરશે નદિ પચમાં ગમે તેટલા ડાહ્યા પુરશે હશે, તો પણ તમારા એ અગત પ્રશ્નમાં તમારા કરતા વધારે સારો માર્ગ રજી કરી શકશે નદિ એ યાદ મગલને ભાઈઓ સાથેની વારસા કે વહીવટને લગતી તકરારને સુદર અત તમે પોતેજ સાની શકશે ખીજમેદારો એ કાષ પાર પડશે નદિ, અને કદાચ પાર પડશે, તો એકાદને અન્યાય યશે, અને ને કાષને અન્યાય નદિ થાય તો પણ તમાગમાર્ગ એકાદને અન્યાય થયેનો દેખાશે માટે તમારા એ પ્રશ્નને તમે જાનેજ જાણી લેને આમ કરતા કદાચ કાષને નજીક કસા આવે, તો પંજ અન્ય આગમ પોતાનું પોષક ઉપાડુ કરતા કરતા લાખ દાનને એકતર છે કે પહેરેને કપડે ધર ત્વજ દેવું પણ ધરની તકરાર ખીજઓ મા ફત પનાવરી એ આખાએ કુટુંબ માટે નામોઢી ભરેથી વાત છે કાળુ કે ચર્ચાના એભાનો ધરીના હજી ભાગમાં ચર્ચાને માટે અત આવી રહે છે

૫૮૩

ધધાને સગતા ચાલુ વહીવટમાં પશુ વાધો પડે સારે અને પક્ષ સામસામા ખેતીને મુક-છોડતી વૃત્તિ સહ વાધો પતાવી લેજો વહીવટ સનાહ આપે તોપશુ ખનતા સુધી કોઈ જરો નહિ દેવાનર ઉપર ધર ખેડેજ થોડાક વેસા ઓછા કરી ઉપકાર કરવો એ અદાયતના પથે પડી સમય અને વૈસ્થની ખરખાદી કરવા કરતા વધુ ઉત્તમ છે પોકર જેમ દહીં મેળવવા આતુર હોય છે તેમ વહીવટ પશુ એ ૧૬ કાયદાના રોગના વહેમીની શોધમાં હોય છે તમારી હાર-જીત સાથે તેને બધુ લાગણુ વળગતુ નથી ધધાની દ્રષ્ટિએ પોતાના ધધાને ધીકતો રાખવો, એ જેમ બીજાઓની કસ છે, તેમ વહીવટુ પશુ કર્તવ્ય છે પશુ તમારે ખનતા સુધી અદાયતના આગણે ઉલસુ નહિ કારણકે સુધરેલા જગતના ખચાળ છત્રનમાં ન્યાય પશુ બહુ મોઘો પડી નય છે અરે મળે છે, પશુ એટલે બધો મોડો કે જ્યારે ન્યાય મેળવનારની દ્રષ્ટિએ એ ન્યાયની કોડીનીયે કિ મત રહેતી નથી અર્થાત કેટલીક વખતે સર્વ શક્તિઓનો અત આભ્યા પછી ન્યાય મળે છે, કે જે સાન નકામો લાગે છે

૫૮૨

આપણી પરવશતાનુ મૂખ્ય કારણ આયતી વસ્તુઓની પ્રાપ્તિમાં સમાયેલું છે ન્દાની મોઘાની સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર મળતી હોવાથી આપણે પ્રમાદી બન્યા છીએ જો આપણને દરેક વસ્તુ તૈયાર ન મળે હોત, તો જરૂરીયાતની એવી દરેક વસ્તુઓ તૈયાર કરવાના કાર્યમાં આપણે પ્રયત્ન ગયા હોત પરંતુ આપણે આગમુ થયા ન હોત અને ઉદ્યમી થયા હોય તો સરાસત પશુ રહી શક્યા હોત અને અજે

સર્વત્ર દેખાતી ખેતારીના પશુ અત આવી રહ્યો હોત આયતી વસ્તુઓની પ્રાપ્તિએ આપણા શરીરને કાટ ચઢાવી દીધો છે એકાદ કપ ચાહ બનાવવા પૂરતો ઉત્સાહ પશુ આપણામાં રહ્યો નથી હોટ દળારાની ચક્ષીઓ અને પાણીના નળોએ બહેનોની શારીરિક શક્તિને હણી નાખી છે સમસ્ત પ્રજા નિર્માન્ય બની છે રસાઇ જેવી અગત્યની વસ્તુ પ્રત્યે પશુ હવે તો સ્થ મટે છે આપણી આરામ પરત્વે કે આગસતુ પરિશ્રમ શુ આવશે ? તે કદાચ લેવુ સાવ આસાન છે

૫૮૩

આજના માનવ જગતે જીવનની જરૂરી માતો એટલી બધી વધારી છે કે પ્રત્યેક ઘર નાજે એકાદ દુકાનજ કેમ ન હોય એવો આભાસ થાય છે સાદા ખોતકે કે સાદા પોશાકનો પ્રશ્ન રહ્યોજ નથી ખિન જરૂરી વસ્તુઓને વસાવ વામાં એક બીજાથી પહોત ન રહી જવામ તેટલા મારે આર્થિક શક્તિને સર્વેનાય કરતા આપણે જરાય અચકાતા નથી સુધરેલા જગતની એ વાહીવાન પ્રયાગે આપણામાંના સખ્યાખ પ લોકોની પાપમાત્રી કરી છે એ પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યા છતાં આદુ છત્રન છત્રવાનુ કોઈને સજ્જુ કે ગમતુ નથી, જે આપણી કમનસીબીનો એક અધિક પુરાવો છે

૫૮૪

સર્વથી એટલે ગણતા મૂલ્ય જાતિએ એન્ય એક દર પશુજાતિએ કરતા તદુ મતિનુ વધારે નખેદ વાર્થુ છે ન ગણી શકાય તેટલી ચિત્રવિચિત્ર અને રવાદીટ વાનીઓ દારા આજના ઇન્સાનોએ પશુઓ કરતાયે પોતાને વધારે ખેરકાર પૂરવાર કર્યા છે સાદા ખોરાક અને

નીયમિતતાદ્વારા નિરોગી રહેવાનું પશુઓને આપડે છે. પણ ઇન્સાનો ત દુસ્તીના નીયમોનું સ્વેચ્છાએ પાલન કરતા નથી. પરીણામે ઇન્સાન કમળા હોવાનું વધારે આરોગ્યતા લોગવે છે. મોનન જગત માટે એનાથી વિશેષ શરમાવનારી ખીના અન્ય કશું હોઈ શકે? આ એક સાદી છતાં તદ્દન સચી દર્શીત સુચને છે, કે આજના ઇન્સાનોએ છુદ્ધિનું દેવાણું કાઢ્યું છે. સમસ્ત જગતના અન્ય એક દર પશુઓનો ખોરાક આગળના વેટે ગળી શકાય એટલો છે. જ્યારે ઇન્સાનના ખોરાકનો અદાજ લાગ્યે જ થઈ શકે તેમ છે. આથી સાદા ખોરાકોને જાદુ કરી નાખવામાં આવે તો કેવળ રસાદની ખાતર તૈયાર કરવામાં આપના અસખ્ય ખોરાકોએ આપણી ત દુસ્તીને કેટલે દુર્ગતે દણી નાખી છે, તેની કલ્પના માત્રથીયે આપણને કપારી વધુ છે. ખોરાકની જાગવમાં જ્યાં સુધી આદાઈ અને નીયમિતતાને અપનાવવામાં નહિ આવે, ત્યાં સુધી આપણા સર્વ પ્રકારની વ્યાયામ વેદ એજે જવાની કે એ સર્વ ઓછ નોખી નાંખે, એ ઇન્સાન યોગ્ય છે.

૫૮૫

માત્ર ઉપર ઉપર આપણે એ કમળા અ. જિગમ્મી પ્રત્યેક કાર્ય ઉપર અમલ કરવો પડે છે. ઉત્તમ છે. પ્રગતિ ઇન્સાનને તો બધું જોણું ખોનવું નેહએ અને સનન પ્રતિમય ગતનું નેહએ.

૫૮૬

કાન એ અને હલ એકજ દાર એ પ્રશ્ન રહે છે. ઉપરિથન થાય કે કુદરતે આપણને હલ એકજ આપી અને કાન એ એટલા મોટે આપ્યા છે કે આપણે જોનારા કમળા જમણ સભાગાની ટેલ પાડીએ કે જેથી આપણને વધારે જાણવાનું મળે અને ખોનવો લાભ થાય.

વધુ ખોનનાર કરતા વધારે સાલગનાગને હ મેશા ઘણું જાણવાનું અને રીખવાનું મળે છે. અદાદની એક દર ચોળનાઓ મસનેહતથી ભરપૂર હોઈ આપણે તે પ્રમાણે વર્તવાના થયા શકિત પ્રવરનો કરના નેહએ.

૫૮૭

તમારે એવા ખોનવું નેહએ કે જે પ્રમાણે જોડા તે પ્રમાણે વર્તનમાં મૂકી રહો. અતિ થોડું જોનો પણ જોનો તેટલું અમલમાં મૂકો અને સંપૂર્ણ રીતે અમનમાં મૂકો એમાજ તમારી સાર્થકતા રહેવી છે.

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ટીફિક
રીતે વેતરતાં
અને સીવણ
શીખવા માટે
ફળદ્ર મળો યા
લખો.

મુરદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

MURAD TAILORING
WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

પ્રો. એમ. જી. મુરદ
સુનાગરા મંજિત પાસે, રોડેર

આકર રસ
ગર, રાંદેર

ઝાર પીલ્સ-આ ગોળીઓ ઘણા લાંબા અનુભવ પછી
ગરમાં મુકી છે કેાઇ પણ કા લે

શુભાવેલી સાગરિન, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાડી મેળવનામાં
તેમાં ખાસ કમી મરદાઇ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો લગભગ અનિ-
શ્ચાન્નિત નથી અને જો સમાગમ, કુટુંબ, કે નમં એ કા જે શુભાવેલું
પુણ્યત્વ (મદદ) પાડુ મેળવનામાં અમારા લાંબા અનુભવમાં અ-
નુકૂળ એનાથી દરેકસીર ઉપાય એકે આ ચો નથી બેજર દિવસમાં
નિર્વાન, પાચનશક્તિ, રૂઝડમાં પમુ પેનાનો શુશ્રુળતાવલો તરફ કરે છે
અને શરીરમાંથી મુત્રની, દી-સપાડુ, કમર, સાથા, શ્વાસ અને રોગોના
દુખારોએ દર કડે છે એમાં કમુત્રો, અબર અને સોનાની લગમ જેવી કીમતી રત્નુઓ હોવા
આ માત્ર પત્તિકના વાળાઈ કુ ગોળીઓ ની કીમત રૂ ૬-૦-૦ પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

ઝાર તિલા-આ નિલામાં સરંધી વધુ ખૂબી તો એ છે કે એના ઉપયોગથી
પ્રાપ્ત્ય નેત ની જલન કે કોલીઓ થતી થી તેમ એને લગાડી
પાન કે પોટો બાધા નિય અગત્ય નથી મસમગાળ આમડીમાં ધુની જાય છે રોગી ન ગમવાને
દુ કનામાં આ તિનો ખરેખર સમતકારી છે, દમગે રૂપીઆ ખર્ચ જે લાભ ન મળે તે લભ
માન અને રૂપીઆમાં મેળા રાકાય છે કીમત રૂ-૮-૦ (અટી) પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

આનંદ રસ-આ નિમિત્ત નિયો મદદ અને છસા (પીચી સ્ત લન) માટે
ખાસ કે મરીઓને ખાસ લક્ષમાં રાખીને આ દુકારી નિયો
ગરમાં મુકયો કે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામાં મળતી અને છસામાં એવડો વધારો
થાય કે કીમત બુધીનો રૂ ૧) પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

મુકલ્લી વ મુશ્મિક-કરુની, અજા, સોનાની લગમ જેવી કીમતી
વસ્તુઓ વડે તૈયાર કનામાં આવેલી આ નવા
છસાક અને મદદ માટે આવે. કે નિર્વાન (ધાતુના) છદતિનામ, (રૂપલો) તેમજ વીર્ય
નિકારની દરેક ક્યાઈ આ દવા માત્ર જેન વિસમાં દુ કરે છે ગોળીને માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોનો દવા બાર દિવસ અને છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઆ એક, પોસ્ટ ખર્ચ બુદે

દવાએ સુઝાક-આ પીનાની દવા છે ગમે એમાં નવા કે જુના પરમિયાને
મટાડે છે દમરો માણસો મરણ થતા પછી આ દવા
પ્રબલીક સતમુખ ધરો છે એ નીની સાન દિવસ અને છે સાધારણ બીચાર માત્ર એકજ
શીલીમાં સરે ચઈ શકે છે ગમે એમાં જુના પ મિયાને માન જે નીશી કાપી છે છુન્કશને
વડે પેનાનુ લરિખ પાયમાન ન જતા એક વાન આ દવા લેરા અમારી લનામણ છે
કીમત શીલીના રૂપીઆ દો, પોસ્ટ ખર્ચ બુદે (રૂપમાં પ મિયાનો ગર્નીયા છનાજ કરીશુ)

હિન્દુ બારથી મ માનાગઓએ ધોડીસ પાટન ઓડેર Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે મોકલવો ફર્મસીમાં મળતી દરેક દવાઓ સચિપત મુકન
મોકલવામાં આવશે

લખો અથરા મળો
મનેજ ધી રાંદેર યૂનાની ફાર્મસી

રાંદેર, Rander, Dist. Junagadh
આકીના એજન્ટ Union Printing Works 91, Victoria Street Durban (Natal)

મહૂંમ અઝીમખેગા યુગનાઈના એક લેખનો અનુવાદ —

હિંદુસ્તાની પરદો !

એફ. મુહમમદી

[૨]

ધરમા લખન થનાજ હું ચોક્કી પડ્યો
એક સાવળ આરામ ખુરસી પર બેસીને હુકો
પી રહ્યા હતા તેમના શ્રીમતીય પથુ સાથેજ
ખેડેલા હતા 'અરે !' કહેતોક હું તુર્જ પાડો
ફર્યો. પેનો બાથુથ હુકાની નળી પકડીને
'પકડો, પકડો'ની બૂમ સદિત મારી પાછળ
પડ્યા ગમરાઇને હું ફેડના લાગ્યો, રખેને મને
પથુ બોલો ચોર સમથ બેસે ! પથુ બાથુથ
છાડે એવા ન હતા મને પકડીને હુકાની નળી
વડે ખમર મેવા માડી હું જોની ઉઘ્યો.

'સાભજો તો-સાભજોતો ખા !'

પથુ, બાથુથને સાભગરાની કુમ્મલ ન હતી
તેઓ તો વર્ણયેજ જતાતા,

'નદમારા, દુઆ, ચોર, ઘોળે દિવસેજ'

'પથુ સાભગરા તો ખમર !'

'નાનિત રાખો, છું શું કે એ તો કહે ?'
આ આગળ એકમ થએમામાનો મેક બિલી ઉઘ્યો
હું બોલો

'બૂરંગી નેડેના ધરમા જવાને બંદને એમના
ધરમા આપ્યો મેથો, એ માટે હું ધબોજ
દિવસીજ છું'

પથુ બાથુથને આપ્યો આપ્યો હતો,
આપ્યો આપ્યો, બહુ જોને છે ?

'નાથ એમ ધણીવાર મધ જમ છે જના
ઘો' કો'ક બના માથુસ બોલ્યો

'ઠીક !', બાથુથ શરસો ગળી જતા બોલ્યા,
'મારો ધરાલો તો પેલીસને સોપવાનો હતો
પથુ આ વખત જતો કહ છું'

આખરે બધા પોતપોતાને રસ્તે પડ્યા હું
પથુ ચાલતો થયો મારા રૂમમા પહોચ્યો, ત્યારે
મારી પત્નિ ચાદનીને ઉઘેરીને બોલ્યો,

'સારે કોણ જાણે કોના મૂળના દર્શન
થવા હતા તુ તો સામે આની ન્હોતી ?'

'શું થયું ? હું તો રોજ કહું છું કે
ગાનના આપનો આગીકા પર રાખીને બુલે
નદિ અપશુનિયાળ હોય છે પરતુ તમે
માનોજ થાના ? આપનો લાજ રહી ગયો હશે,
અને તમારી નજર તેમા પડી ગઈ હશે'

હું હસી પડ્યો ગાનના આપનો ખરેખર
મારા આગીકા પર ગઈ ગયો હતો

[૩]

ઉપગની વાતને હું તગભગ જૂની ચૂક્યો
હતો માર લખનો છોડી ગયું હતું, એટલે હું
રેશને આપ્યો હતો

વેઈટીંગ રૂમમા હું આરામ ખુરસી પર
પડ્યો, હાથુ વાચી રહ્યો હતો, ત્યાં એક ગાડી
આસીને ઉઠી રહી ચાકેજ ચાદર તાણી ઉભા
ત્યાં કો'ક એમમ સારેઆ વેઈટીંગ રૂમમા

પાં, અને એક મુદ્દમ્ય મારી પાસે આવી
 ॥ ગદા બેઝેક મિનિટ નુધી આસપાસ
 ર ફરી અને 'ઉર, ઓડ' કરનાક સમેતી
 સી પર બેસી ગયા આ તેમ સાહેબ દના
 બે ૫૫૫૧ નથી વડે મારી મરમત
 હતી તેમજે પોતાની ટાપી ઉતારી અે
 ૧ તરફ ફરીને બે પા

'કેમ સાહેબ, કયા જગ્યા?'
 હું 'પ્રાનપ્રક' એમને નિહાળી રહ્યો મર
 ૧ તેઓ અને એજણી શક્યા ન દના
 બે, બે

'આમ જાઉ છું'
 તુરજ તેમજે ધાંકા કર્યા
 'અહો! ત્યારે તો તમે પણ આમા
 પીજ છો'

અને પછી તો એમને વાળીપ્રદ વિધુત
 ૧ આપો દુનપાઠાની વાતો કરીને કરે
 થા,

શુ કર સાઈન' હું તો ચાલ્યો મુસ
 ૧મા સ્પેશીઆ આન સમાન છે ખાન
 ૨ કક્ષાકે તો બીઓના સમુદાયમા આપ્યા
 ૩ છે

હું બેઠ્યો
 એમ કેમ વાઈ?

અરે સાહેબ! તેમજે બાબતુ ટડ કરું
 ૧ઓને સસરે જવાનુ દેન ત્યારે તો પુનુજ
 ૨ જબુ દુનક તે આમાન બાબતુ ના વગી
 ૩ જનપ અમક વગુમેા બદાર લી ગા
 ૪, ત્યારે કેટલીક નકાગી વગુમેા સથે
 ૫એ મર હતી મહીસાએ ત્યારે ખુબ
 ૬ અગ-થા ત્યારે જમમ સહેબ મહીમા બેલ
 ૭ખર' મુસફરીમા સીમા અરેન સમાનજ

છે આપણે સભળ પણ મેરી રાખીએ
 સામાનની કે સ્ત્રીઓની? અને

એમનુ બાબતુ અકાવતા હું બે રો,
 'આરેન સમાન શા માટે? આપણે
 ધારીએ તે રાન સમાન પણ કદ રકે ન'
 'અરે તૌજા કરેલ' બાબતુ બોલી લખા,
 'ગદન સમાન! હું આપણી મુમીજન જમથી
 થઈ જાય છે'

હું ફરીને બેઠ્યો,
 'લાગે છે કે તમારી સાથે ધણી બીઓ છે'
 વધારે તે નથી' બાબતુ બેઠ્યા 'હમ
 ધમાપીન મારી સાથે છે'

મે અત્યંત રાનપણે પુનુ
 ધમાપી કોણ સાથે છે?
 'મર પાતાનાજ ધમાપી સાથે છે'
 'પણ કોણ?'

પાન એજ જરાબ દુન આપ્યા જાઉ
 અને ન દનો ફરી બે મા

'બદ સાહેબ! તમે તે કમાસ કરે ના
 આખરે ધમાપી કોણ સાથે છે? મના
 પતિ, બહેન, પરિવા કદાચ આપના
 બીગતીજ દમે'

કઈક ખનમ તા નેરો બે પા
 ના, આપની રાન ખગી છે'

[૩]

ઘડીતર નાની કોઈ કદા બે'ડ ના
 છે રે બાબતુની રાનપુ નાદિ,

હું માં છું ના મુમી અપ એકવન રો'
 નાઈ' હું બેલ્યા, હું ફરી પણ એકવન
 મુમફરી કરેલો નથી'

‘પરંતુ ઓઝોના ‘વેષટીંગ રમ’મા તો
કાષ નથી’ બાણુજી બોલ્યા, અને પછી સ્વ પૂર્ણ
વિશ્વાસ સાથે તેમણે કહ્યું, ‘ત્યારે તે પેલા નવ
પાસેની ડાહીમાજ હશે’

હું હસીને બોલ્યો,

નાજી’

‘ત્યારે તેમને કયા બેસાડ્યા છે ?’

‘કયાય નહિ ઉલટું એમ કહો કે તેઓ
મને બેસાડીને ગયા છે’

મારી વાત બાણુજીએ માની નહિ તેઓ
બોલ્યા, -

‘માફ કરશો આપની વાત સમજી શકેતા
નથી’

હું હસીને બોલ્યો,

‘મને અહિ બેસાડીને તે ટિકિટ લેવા
ગઇ છે’

‘અરે! આ શું ?’ બાણુજી ઉછળી પડ્યા

‘મે શાન્તિથી જવાબ આપ્યો

‘વાત એમ છે કે અમારી પાસે સામાન
ધણીજ છે એમાનો કેટલોક તો માત ગાડીથી
મોકલવો પડશે કેટલોક એવોય છે, જે અમારી
પાસેજ રહેશે વળી મારી તબીબત પણ કંઈક
ખરાબ છે, એટલે તેને બીયારીને મારા
આરામ ખાતર ટિકિટ લેના તથા સામાન છુક
કાવવા જવું પડ્યું છે અર્થા કલાકથી વધારે
વખત વધી ગયો છે, પણ હજુ તે આવી નથી’

બાણુજી આશ્ચર્યમાં પડીને બોલ્યા,

‘શું એકલી ગઇ છે ?’

‘ના’ હું કંઈક અણગમે જવાવતા બોલ્યો,

‘તેની સાથે છુકોગ ક્વાર્ક પણ છે’

‘ત્યારે શું તે પરદામાં રહેતી નથી ?’

‘કેમ નહિ, રહે છેને! પચથી માયા મુધી.’

આટલું કહેતા પાંચે હતા ત્યા મારી પત્નિ
રટેશન માસ્તરની ઓરીસના દ્વાર આગળ ઉભેલી
જણાઈ મે તેને બોલાવી અને પૂછ્યું,

‘કેમ, કામ પતી ગયું ?’

‘ફક્ત રસીદ લખાવવાનીજ રહી ગઇ છે
હમણાજ તે પતાવી આવું છું.’

આટલું કહી તે ફરીથી ચાપતી થઇ

બાણુજી બોલ્યા,

‘તમે તો કહેતા કે તેણી પરદામાં રહે છે ?’

જ્યારે તેણીનું મુખ તો ઉધાડું છે’

હું બોલ્યો,

પચથી માયા મુધી તો બીયારીએ આવી
સખન ચરમીમાય આદર લપેટી રાખી છે અને
ઉપરથી તમે ટીકા કરો છો તમે એમ માગતા હશે
કે મોઢું પણ બંધ રાખે અને ઉનાવળના કામ
વખતે, તથા સામાન છુક કરાવતી વખતે પર-
દામાં બેરવાઇને પડી જાય! લોકોને તમારી
જ્ઞાનોના મળે અને શરમને લીધે મારાથી જિન્યુ
પણ ન જોવાય ખરે ને? માફ કરશો મને
એ નહિ રહે’

બાણુજીએ બીજી ટીકા કરી,

‘અને તમે એને નામ લખને બોતાવો છો
તેનું કેમ ?’

‘કેમ શું વળી?’ હું બોલ્યો, ‘અને બોલા-
વુપ કેવી રીતે? ‘એ, જરા સહનજો! જરા
આમ જો’ વગેરે રીતો મને તો સારી નથી
લાગતી વળી એવી રીતે બોલાવવાથી લોકો
પણ નાદકના આપણા તરફ ટીકાટીકાને જોઇ
રહે છે’

પરંતુ ત્યાં તો ત્રીજી ટીકા પણ તૈયારજ
હતી

‘તમે તો મુશ્કેલી કામ ઓઝો પાસે લઇ

રહ્યા છે. જે કામ તમારી પત્નિ કરે છે એ તમારે પોતે કરવું જોઈએ હતું.'

'વાત ખરી છે' હું બોલ્યો, 'પણ મેં કહ્યું નહિ કે મારી તપ્પીઅત ઠીક નથી? મેં તો તેને ધણી ના પાડી પણ તે માનેજ શાની? અને એટલા માટેજ તો કહી રહ્યો છું કે પત્નિ એક અમૂલ્ય બક્ષિસ છે મુસાફરીમા તો તે રાહન સમાનજ છે.'

એટલામા ટ્રેઇનની ઘટ્ટડી વાગી બાહુજી ઉઘીને લાગ્યા હું તો ત્યાજ ખેસી રહ્યો કારણ કે ટ્રેઇનને ઉપડાને ધણી વાર હતી ચોડીવારમા આદતી આવી અમે એક ડબ્બામા જગ્યા લીધી સામાન ગોઠવ્યો અને સીટ પર નિરાતર પાથર્યો મેં આદતીને કહ્યું,

'દેશત! ખુબ તારી ખુશાની કામમ રાખે બસ, હવે એક ગવાસ રાખીતો એડર્સ આપી દે'

આટલું કહી હું આરામથી સુઇ ગયો.

[૪]

આ બાહુજી બાહુજી માટે ટ્રેઇન આદત બનીને આવી હતી મજુરો બેગમ સાહેબાની પાલખી-કહેા કે અસ્તાનવાનો ભાર ઉતારીને આગળ ચાલ્યા બાહુજીએ સામાન અને ફૂલીઓ તરફ નજર કરી તો એક ફૂલી ગૂમ! બીજી બાહુજી બેગમ સાહેબાની પાલખી આગળ રહી રહી હતી બાહુજી હેડમા ફૂલીને શોધવા મુશ્કેલીથી તેને શોધીને ફૂલીઓના ડબ્બા તરફ લઇ ગયા અને ત્યાં સામાન મુકાવ્યો બાહુજીનું રહેલું નસીબ ત્યાં એક અંગ્રેજને ઘસડી લાવ્યું તે નવોજ યુરોપથી આવેના લાગનો હતો, એટલે આ બધા ઢાંગ તો કપાથી સમજી શકે? માથું નાજો શું સમજીને તે સેકન્ડ કલાસના રૂમી

ઓના ડબ્બા પાસે આવ્યો, અને, આ કપડાની આકાશા શું મધ રહ્યું છે એ જાણવાની ઉત્કૃષ્ટ કતાથી કે પછી બીજા કોઇ કારણે તેણે બાગી પાસેના પગે હાથીને અંદર ડેકિયું કર્યું બાહુજીના મીમતીજીતો ખેસીજગ્યા આદર બરાબર કરતા કરતા બાહુજીએ તો તે અંગ્રેજને મથુ મથુની ચોપડી રાફ કરી દીધી બાહુજીને સાથ આપનારા પથુ તેમનાજ જેવા બે-ત્રણ મળી આવ્યા અને પછી તો એવો શોર વ્યાપ્યો કે બીજા એક અંગ્રેજ આવીને બાહુજીને રવરિલ વચન સલાગાવત નહિ, ત્યાં સુધી આ અંગ્રેજો અટક્યો ન હોત

સીઓના ડબ્બાની મારીઓ બંધ કરીને બાહુજી અમારા ડબ્બા બહારી આવ્યા પહેલા તો ફૂલીઓ સાથે પેશાની બાબતમા મારામારી મધ આખરે પેશા લઇને ફૂલીઓ બબડતા-ફડતા રવાના થયા પછી તેમણે પોતાની મુસીમનોની કદાચી અમને કરી સબજાવી પોતાના કપડા બહારી જોડુ તો નાસબાગમા તેવના ગયો અને બીજી મીઠાણી વરતુઓની નિશાનીઓ જણાઇ તેમણે રમાન પાણીમા ગોળીને તે ગયો સાફ કરવા મોકલ્યા પણ નસીમ બે ડબ્બા આગળ આગળ! એમ કર વાંચા તો ગયો નહુ દેનાઇ ગયા

હું મનમા ને મનમાજ બાહુજીને તેમના આ સાદસ બદલ ધન-વવાદ આપવા લાગ્યો. ખર જોના તો મારી પાસે સામાન વધારે હતો, પણ એ આમાનને ઢેકાણે પાડવામા મારી પત્નિએ જે જેઠમત લીધી હતી તેવાથી અર્ધી પણ મેં લીધી ન હતી

[૫]

બે રેશનો તો સુખેથી પસાર થયા ત્રીજી

રોશન આવતા બાણુજી પોતાના શ્રીમતીજીની ખમર લેવા ગયા નેત્રુ તો ડખ્ખાની બધી બારીઓ ઉઘાડી હતી તુર્જ બાણુજીએ ફરીથી બધી બધ કરી તેમના શ્રીમતીજીએ શોકજનક સમાચાર આપ્યા કે તેમના જવા પછી કાષ્ટ કાળી શેગવાનીવાળો માથુસ આવ્યો હતો અને આપણી એક ટુકડે પોતાના કૂલીના માથા પર મૂકાવીને રસ્તે પડ્યો શ્રીમતીજી તો રહ્યા પરદામાં, અને પારકા પુરુષ સાથે વાત કરવાની રહી, એટલે કંઈ બોલ્યા નહિ ટુકડા કીમતી કંપડા ઉપરાંત બેએકે હંજરના ફાગીના પથુ હતા

બાણુજી જલદી હોડ્યા અને પોલીસને ખમર આપી પછી પોતાના બેગમ સાહેબા માટે ચા-પાણીનો બદોમસ્ત કરીને અમારા પાસે આવ્યા આદની બોલી

‘માફ કરજો જૂન તમારા બેગમ સાહેબાની હતી પહેલા તો તેમણે તે પુરુષને ટૂંક લાઇ જતા અટકાવવો નેત્રુતો હતો એમ કરવાની હિમત ન આપી તો સાકળ બેચીને ગાડી ઉભી રખાવી શકત અને એટલુપ નહિ થયું તો ખીજ રોશને તમને ખબર તો જરૂર કરી શકત’

બાણુજી અમારી મરજરી કરતા હોય એમ બોલ્યા,

‘ત્યારે એમજને કે મારી પતિ તો માથુસનો હાથ પકડીને રોક?’

‘કેમ નહિ?’ આદની બોલી, ‘હું હોત તો કદી પણ ટૂંક જવા દેત નહિ’

બાણુજી ગઈથી છાતી કુવાનતા બોલ્યા
‘અરે! એક ટુકડે માટે અમારે ત્યાં સ્ત્રીઓ ન તો પરદા તોડે કે ન તો પારકા પુરુષથી ઝઘડે છે’

‘અહો!’ આદની બોલી, ‘એટલેજ તે તમને ખમર ન કરી ખર?’

‘જરૂર’ બાણુજી બોલ્યા, ‘આ તો ટૂંકનીજ વાત થઈ ને લાખોની વસ્તુ તો પણ તે આમજ કરત’

હું બોલ્યો,
‘તમે સ્ત્રીઓને આટલી સક્રિય પ્રતિ કેમ બનાવી દો છો? મારા ધારવા પ્રમાણે તમારે નહિ તોયે આ યુગ સાથે ચાલવા જે પ્રગતિ કરવીજ ધટે’

આથી તેઓ બોલી ઉઠ્યા
‘પથુ જનામ-હું એમા માનનારો નહિ એ બધુ કમાલપારાનેજ મુજારફ’

[૬]

આની ને આવી વાતો ચાલતી રહી, નવું રોશન બોણુ બાણુજીએ નેત્રુ કે એ માથુસ સ્ત્રીઓના ડખ્ખા પાસે ઉભો રહી બારીઓ ઉઘાડી રહ્યો છે

બસ, હવે પૂછવું જ શું? તરત દોડ્યા અપેલા માથુસને સલામી,

‘હું બારીઓ બંધ કરે છું, જ્યાર ત બોની નાખો છો આખરે તમને થયું છે શું

‘અહો! ત્યારે આપજ તે મહાન બ્યકિ દોરે હું પોતે પણ આટલી બાતચી ત્યાં કરતો હતો કે એવું કોણ છે, જે વારે બહારે આનીને બારીઓ બંધ કરી જાય છે’

‘હું તમને બારીઓ ખોલવા દશ નહિ તમામ જેટલોજ મનેય દક્ષ છે’

‘હક ને બક હું કાંઈ નથી જાણતો અદર સ્ત્રીઓ છે, પથુઓ તો નથી બર્બા?’

‘ત્યારે મારા તરફની બારી તો બંધ
હો ?’

‘મારી ને તમારીય નથી જાણ્યોતો એ
તો જરૂર ખોલીશ, કેમકે એજ સૌથી
હો ?’

‘તો હું રેશન માસ્ટરને બોલાવું ત્યારે ?’
‘જેમકે તો ‘લાટ સાહેબ’ને બોલાવી
જાતે ?’

રેશન માસ્ટર અને ગાર્ડ આખ્યા ગરમી
હી બધી હતી કે બારી બંધ રાખવું
કેલ હતું એટલે જીત પેલા બાણુસનીજ
ધુવાડુવા ચતા બાણુજી પોતાના શ્રીમતી
ને એક ખૂણામા ચાદર બોલીને બેસવાનું
માન કરીને અમારા ડબ્બા તરફ પાછા ફર્યા
ગાડી ફરીથી આવવા લાગી

[૭]

ગાડી ચાલતા ચાલતા જગતમા એકદમ
ટકી પડી સેકન્ડ ક્લાસના સ્ટ્રીએના ડબ્બાની
પેના બાજમા તેવ કમ હોવાને લીધે તે
ખૂબ ગરમ થઈ ગયા હતા અને સળગી
વાતે બધા હતા. સ્ટ્રીએને જરૂરી ઉતરવાનું
કે તરફથી ફરમાન મળ્યું હતું બાણુજી મારે
એક નવી આશિત હતી જ ગલમા પરદા
ને પાલખીની બમરચા શી રીતે થઈ શકે ?
જાણુ ગાર્ડ ‘જરૂરી ઉતરે’ની બૂમ મારી
તે હતો બાણુજીએ પોતાના શ્રીમતીજીને
તેવું જીવું રેશન માસ્ટર સાથે જીવું
દેને ગાડીમાંથી ઉતરવું, એ બાજુ પરથી
રવા સમાન હતું પરદા અને ઉપરથી ચાદર
સપેટાવતી બાણુજીની સ્ત્રી કેમ કરીને
રી થકશે એજ અમને સમજાયું નહિ

બિચારીએ કુતરા હાથોએ બારી પકડી અને
નીચે પગ મૂક્યા મારે જગ્યા શોધવા લાગી,
ત્યાં તો તેણીની ચાદર હવામાં ઉડવા લાગી
બાણુજી બૂમ પાડવા લાગ્યા બિચારી તેમની
પત્નિ પોતાની ચાદર બરાબર કરવા મંડ ત્યાં
બારી છુટી અને નીચે આવી રહી, નીચે દ્રષ્ટ
મૂકેલી હતી, તે કાણીમા વાગી પરતુ બૂમ
માથી ‘ઉઠ’ સુદા ન ક્યું એક તો કાનિષ્ઠ
હતી, ભારેખમ કપડા અને ઉપરથી જામ,
એટલે બાણુજીની પત્નિ બેશુદ્ધ બની મંડ
ચાદરની જરૂરીયાત ત્યાં દોડી મંડ અને સહારો
આપી ઉઠાવી બાણુજીને કાંઈ પુરવઠી મદદ તો
જોઈતી ન હતી એટલે ચાદરની મદદથી તેઓ
પોતાના પત્નિને કાંઈ મુશ્કેલી ધમકે એમ
ધમકી ગયા

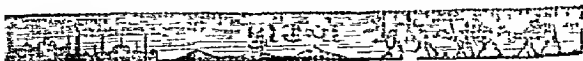
બેશુદ્ધ થએના બેગમ સાહેબાને એક ઘડ
કલાસના સ્ટ્રીએના ડબ્બામા લઈ જવામા
આવ્યા ચાદરની ત્યાં રેવા મારે રહી તેણે
બાણુજીની પત્નિને જગ્યાની તેમની લીધે બારી
પાસેજ સુવાડી દીધી, અને બારી ઉપાડી
રાખીને ચોકબો પવન આવવા દીધે

ગાડીએ પોતાની યુલાફરી આગળ વધારી

[૮]

બાણુજીને પોતાના પત્નિની ઘણીજ ફિકર
હતી એટલે નવું રેશન આવતાજ ઉતરીને
શોધ્યા જોયું કે ઉપાડી બારી સામે એમના
શ્રીમતીજી સુતેલા છે અને ચાદરની ત્યાં બેસીને
દરદાર જાણી રહી છે આ જોયુંને બાણુજીને
ગુસ્સો કાણુમા ન રહ્યો જોરથી બતાડો પાડીને
બોલ્યા,

‘અરે! આ શું ? રહ્યો તો ઢોકો ? અરે,
રહ્યો કેમ હાકતા નથી ?’

આટલું કહેતાની સાથેજ તેઓ ડગ્યામા ધરયા અને બાડતા-ફેફસા પોનાની પલિનું મ્હો ઢાક્યું હવે ચાદનીની કમબખતી સર ચઇ 'તમને મારી પલિનું મ્હો ખોલવા કોણે કહ્યું હતું ? ઉઘાડે મોહુ રાખીને ગમે ત્યા રખડવાનું તમનેજ મુખારક સમજ્યા ? તમે એ કામ પડતું મૂકો અને ચાલતા ચાલ'.

ચાદનીએ ચુપચાપ ચાલના માણ્યુ મારી તખીઅત સારી ન હતી, એટલે ચાદની કંઈ વધુ ન ખોલતા એટલુજ ખોલી,

‘હવે તો એમની ખમર લેરીજ એછએ’

‘ના, ના’ હું ખોલ્યો, ‘નકામી લડ છેવી શો કાયદો ?’

અમારી આ વાત ચાલતી હતી ત્યાં બાણુજી આવ્યા હમ્મય એમને બડબડટો તે ચલુજ હતો,

‘તમને કહ્યું કોણે હતું ? મારી પલિનું મુખ દેરૂંકના દર્શનાથે ઉઘાડ્યુજ ત્યા માટે ?’

ચા ની યાત્રી,

‘માફ કરો તો હું દિલગીર છું પરતુ આ તો’

‘જા હા’ બાણુજી ખોલયા, ‘તમારા એ પરતુ બગતુને છોડે. શર્મ અને હયા પગ શીખ્યા છે કે ? તમારા જેની ચર્મ અને હયાને ખુલે રાખી ફરનારી સ્ત્રીઓ’

પરતુ બાણુજી બાપચુ અધુરુંજ રહ્યું ચાદની ગુસ્સે તો પછેનાથીજ હતી આ સભ બનાજ છતી ઉપરીને બાણુજી મરમમત શર કરી દીવી તેણીને રોકતા હું બોલી ઉઠ્યો,

‘અરે, અરે, આ શું’

પરતુ ચાદની હવે માને એમ ન હતી તે યાત્રી,

‘એ શર્મ અને હયાના પૂતળાને સમજતા તો શીખના હો ! તત્તન જગતી છે Manne dress’ ઉભો રહે ! હમણાજ આ ડગ્યામાથી કઢાણુ છું’

આટલું કહી સાકળ ખેચવા ચાદની તે તરફ વળી મે મુશ્કેલીથી સમજાવીને તેને રોકા

બાણુજી રસો કપાશે ત્યા મુઠી ચાદની અને બાણુજી એક બીજાથી મ્હો ફૂલાવીને ખેસી રહ્યા મે ચાદનીના કાનમા કહ્યું

‘દેખત ! તે બદલો તો ખરેખરો લીધો આ માણુસેજ તે દિવસે હુછાની નળી વતી મારી મરમમત કરી હતી’

અને અમારા બન્નેના ઉઠો પર રિમત ફરતી રહ્યું (સપૂર્ણ)

બંધ માસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ ટિગસની અદર ‘ધી નાટ’ ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક અડ-ચાણુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે કમર મળે દના સાથે ગેરટી પત્ર આપનામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

—ગર્લ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહત” દના ફક્ત ત્રણજ દિવસ ખાઈ લેનાથી જ દગી લારમા કદી ગર્લ રહેતો નથી માસિક ચાલુ કશજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર વેદોએ અજમાવેલી દના સાથે ગેરટી પત્ર મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
૪૨ ‘અચાંગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
કોટ, મુબઈ, ફેબ ૨૧૩૪૩

—[૧]—

સ્વસ્તિકા

અન્યાય-નાશનો લિખા કરી વિચાર દુસેન,
કર ધરીને ફક્ત એક હુદ્દિકાર દુસેન,
અગ્રી ૨૨વે લાગે છે એની ધાર દુસેન,
પદાવી હાથની અણુગી અણુ-ધાર દુસેન,
કસી કસીને કફન શિર પર લપેટે છે
એ રણના શરા પછી નિજના દળથી ભેર છે

(૨)

કહે છે સબોધી સ્વસૈન્યને પછી તેઓ,
હુ જાઉં છું તમે મિત્રો મને દાગા કગ્ગે,
સદાય કરશે ખુદા બહુમતિથી ના ડરશે,
કે સત્યવાદીને શત્રુના હોય ડર કેવો,
મને છે આશ ખુદાજ તમે લડી જશો,
પડીને સગ્રામે અણુનમ ધડી ધડી જશો

(૩)

સ્વતંત્રતાના છે ચાહક તો એજ કમિ કરો,
શુભામ જીવીને મરવાને બસ હરામ કરો,
શહીદ થાઓ શહીદો મહાજ નામ કરો,
ઉઠોને પ્રણામ કિસ્સાને તમ તમામ કરો,
રણે મરણને ધરી દો કહીને બિરિમત્તમ,
પડીને અશબ્દો અદના એલા-હ-ઈ-લલલાહ

(૪)

રણે પડ્યા કે હોરાશો ખૂબ જાગે છે,
ચિયાળ ચેટે રિપુ દુમ દબાવી લાગે છે,

તે હુદ્દિકાર આણીદાર જેને પાગે છે
અખીન પર તે પડીને પત'હ માગે છે,
સ્વયા પચ્યા હતા શત્રુઓ વાગાવાગીમા
પગો ન તેમના જમતા એ લાલ લાગીમા

(૫)

કહુ હુસેને કે ભાગો છે શીદ આવાને ?
પ્રપચીઓ અહીં આવો પવીદ આવાને !
હઝાર શુ અરે ! હવ ગિરમજીદ આવાને,
યઝીદ હો તો ભરેને યઝીદ આવાને,
છે પ્રાણ પ્રિય તમાન છે સત્યથી અદાન,
તમે સમજતા નથી 'કુ'તો મન અનૈદા શાન'

(૬)

એ સાલજીને બધા ખૂબ ખજાણી બેઠા,
હૃદયમા તેમના એ રાખેલો પ્રજાળી બેઠા,
કે સ્વામવર્ણા યધા મુખને બસ બળી બેઠા,
મજગના રાજાળી બેઠા તો રાજાળી બેઠા,
રહીદ દરગીની મત્કે તાકગા રહી,
જે રહી દમ તો કદા એજ નાકમા રહી

(૭)

કહે છે શુક તણો શુભ ને કેક વાર હતો,
દુસેન કરના હતા પાક જાતને સજો,
એ પ્રાપ્ત થઈ ગયા પાખડી શિખને મીઠા
કરી રહી રચા ફૂ નેમમા પચો,
સદર્થ કહુ દુસેન અનલને યા લાગે,
અડમ, નિદર ને જવામદ અરસનામો અલેક

(૮)

સ્વન ત્ર પચના રણધીર અરસનામો અલૈક !
હો ધન્ય ધન્ય હો નરવીર અરસનામો અલૈક !
હો ! ન્યાય નીતિ તથા મીર અરસનામો અલૈક,
ધમાગ હજારો શબ્ધીર અરસનામો અલૈક,
હે ! કરબલાના વિજયવત મુગ કયાને સુણો,
ગુલામ આપનો છુ એક પાચનાને સુણો

(૯)

અગર અતિશય યુનાહગાર છુ, નદારો છુ,
સમસ્ત વિશ્વના લોચન મહી અકારો છુ,
યુનામ કોનો ? તો કહેસાઉ હુ તમારો છુ,
ભરી છે આજ તમારો ખરાબ સારો છુ !
“કલીમ” અન્ય કશું કયા જનાખ પાચે છે,
એ એક હુતુના પુષ્પોતી ધામ પાચે છે
“લીમ” વાકિદી] [ધોરાજી

- [૨] -

ઝિદગીના ભેદ લાખી દાવ સૌ મારી ગયા !
નાનહી ઉમ્મન તથા ધખને અલી તારી ગયા,
ને ખુદાની રાહમા નિજ પ્રાણને વારી ગયા
ઘેરના બચ્ચા હતા એ શેર જેવા અન્ય પણ,
દુસ્મનો અગણિત અને છતાં છતાં હારી ગયા
મગદબા શબ્ધીરને જે શોઈથી ને ધૈર્યથી,
ઝિદગીના ભેદ લાખી દાવ સૌ મારી ગયા
હજારો હાસિમ અને અબ્બાસ કેસરિયા કરી,
એ ઉલ્લસ વીરો ખતાવી વીરતા ભારી ગયા
કાયરોતી કયા હતી તાકત નિકટ આવે જરી,
પણ અરે ! શબ્ધીરને સજ્જા મદી ધારી ગયા
એ ધ્યાદન પર મિદા દિલ જાનથી દુન્યા ગઈ,
જે નિડર થઈ દક-નમનમા રક્ત નિજ સારી ગયા
ધ ય હો રાખીરને પાણી મુખે માગ્યું નહીં,
અન્ય માટે ખૂબ મયખાના કરી જાગી ગયા

જીવને કર્યો શહાદત-જામને સતોષ વ્યક્ત,
એમ કૌસરના ધણી નિજ ખાસને હારી ગયા
તેમના જીવનથી ‘ખિસ્મિસ’ કર ગ્રહણતુ ભોગ પાક
મુખને હરતા મુખે દિલથી જે સત્કારી ગયા
- ‘ખિસ્મિસ’] [ધોરાજી

- [૩] -

ગમતી નથી !

દર્દ ફગી યરદરી મૂજ દિલ પરે ધમતી નથી,
શિર પરે આંધી ચઢી છે જે હજી રામતી નથી
તુ બધુ છે ને બધેબધ તુજ છે તેથીજતો,
તુજ વિના કાષ્ટ પરે મહારી નજર જમતી નથી
તેજ સચો વંકત છે દુન્યા મહી તેના વિના,
જેની ગરદન કોઇની આગળ કદી નમતી નથી
તીર ભોકાના હુ જ્ઞેદા ચાહુ છુ એ આખમા,
જે મરીખોતી બધા પર કાલ દી’ ઝમતી નથી
મહારી આહોની અસગથી જાચે જાચે બેમામા,
ગડગડે છે વાદળો ને વીજળી ધમતી નથી
શોખથી જામે ભરીને પી લીએ એ મયકશો !
છે સહાર આખુ મદીરાલય ન્યા મય કમતી નથી
હુ લપેટાઈ ગયો ‘છુ કદપના-ચાદર મહી,
કદપના સાથે જીએ મૂજ ઝિદગી રમતી નથી !
ઝળહળિત છે જ્યોત એનીદિનમહી ‘અશરાફ’ કે,
જે હવાની ફકથી પથ લેય ટમટમતી નથી
‘અશરાફ’] [વઢાવ

- [૪] -

અલિયાં એ કવિ મહારા
મૂજ કરિ ‘જેશ’ મશીદાખાદી

(૧)

ગિરીવંતો સાદ

પરો મુજ આગળ પુષ્પોતી દુન્યા,
ઝરે પડખેથી મહારા એવેત અરણી,
વહે મુજ ચળોંમા નિર્મળ સરિતા,
કરે મુજ ઓઝીએ કુદરત તમાશા,
અલિયાં એ કરિ મહારા ! અલિયાં

(૨)

સારતાનો સાદ

રે મુજ રહેરે ખજાના વિજ્ઞાતા,
ગતિમા મુજલી કો પ્રેમ ગાથા,
વહેલુમા ગાનો શક્તિ ગાયિકાના,
ફરી ફેદી પધયા ગીત ગાતા,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૩)

પ્રજ્ઞાતનો સાદ

પ્રિયાની જાયા મહારા આરિસામા,
સત્ત મુજ જલસામા સંગિત ઉપાના,
રમે રશ્મિઓ ગાળે ધર્મતાના,
યતા મુજ આગળો ધર્મો ઉધામ,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૪)

પ્રજ્ઞાતના તારાનો સાદ

મને શાધે છે નૈસર્ગના ઉપાસક
“રે મુજ શોભા” સુકામળ કાળ વાહક,
પૂર્વનો પ્રાણ હે હજવે પ્રકાશક,
ઉપાના લાગ્યો હે, પહેરો તારક,
અહિઆ એ કવિ મહારા! અહિઆ

(૫)

સધ્યાનો સાદ

તિતીર મહારા, તિરાશોના વિસામા,
કંઠ્ય દિલ્લ જે દેખી આદ્ર યાતા,
બળે મુજ લાલીમા વિધુત આગા,
યથા મુજ મૌન્યથી સૌ મૌન્ય ધાગ,
અહિઆ એ કરિ મહારા! અહિઆ
“સાબિર”] [વટરા

- [૫] -

હું પ્રીતની સિતારના સૂરોનો સાર છું,
હું પ્રીતની સિતારના સૂરોનો સાર છું,
સૌંદર્ય-ચિત્રે રમ ભર ચિત્રકાર છું,
કાની ગણે છે વિશ્વ, પરણુ છું પ્રેમથી,
પડ્યો છું પ્રેમમા અવિનાશી યનાર છું,
એ-પ્રુદ રવી કિનારે ખુદીના સમ દરે,
કુલ્યો સમજ ન મુજને ને હું પેલી પાર છું
દિન-તારને ય જોડી અતોક્ક તારથી
બન્ધે હું ઇશ-ધુનમા પડી એકનાર છું
એમત-નાસ, આત્મ-સયમના પ્રતાપથી,
બિહુ મરી હું મોતી યથા આનંદાર છું
એક રૂપિર-અશ્રુઓ દિન-રાત અપથી,
એ અદ્ભુતના દર્શને હું બે શુભર છું
પ્રાગ્બધી પડે છે કદિ પૂછે માની-જ્યોત,
કેતાન રૂપી ગાત્ર, પછી તાર તાર છું
હું દિવ્ય-દ્રષ્ટિ-તીરને ચાવેર ફેકીને,
ત્રિગુણને અદ્ભુતે બનાવુ સિકાર છું
કારિ વાર એ-પ્રુદી યોરી “નથા, નથી”,
દિનને કદાચ મેં ને કહ્યું એકનાર “હું”
વૃક્ષાભા વનાં ને બકાના સમ દરે,
નેવા-જીવન ફેલી એ ખૂદા! ડુન તાર છું !!
સૂકિત-વિહુગ મોકલી દે મારે પિજરે,
હું પ્રુદ અતેરી રીતથી ઉજન-સિકાર છું
પ્રેમી તરે છે હુણીને ને પ્રેમ-સિધુમા
તો જસ “તર-તુમ” હુવ પછી પેલી પાર છું
તર-તુમ] [ધાર છ

- [૬] -

ત્રેરજી જાણે !

કર છું હાર્મ જેને સત્ય મારો આત્મા જાણે
ભરો છું કે જુરો એ તે જાયા મારો ખુ ! જાણે

અમારા હૃદયે દુઃખને વેદનાઓ આપે શુ જાણો,
 વફા કરનાર દુનિયામાં જન્મ્યાની મળ જાણે
 કદિ હસવું કદિ ચુરસો કદિ ચાળા કદિ નખરા,
 હમીનાની અરે મસ્તી ખુદા જાણે ખુદા જાણે
 પડી આદત બધાની છે પરાયા હિંદુ જોવાની,
 ભણે પોતેજ છે ને અન્ય તો છે સૌ શુરા જાણે
 મરણને નનજીવનનો સ્વપ્ન દ્રષ્ટા જ્યારથી જન્મ્યો,
 ગણ છે ત્યારથી છોડી મને માગી કહ્યા જાણે
 હૃદયની આશ-વીણા પર પ્રથમ ગીતો કોઈ ગાએ,
 સુગમ જીવી રહે છે જિંદગીની અખના જાણે
 જીવન આદર્શ એવું છે મુવાનો ! વિશ્વમાં જીવે,
 બને ઇ-સાનિધ્યતની મુકિત કાળે પ્રેરણા જાણે !
 યદ્યપ્ત પધરામણી સર્વજ્ઞ દેવાયું નવું જીવન,
 અગમના માન ગાતી નાચતી આવી ઉભા જાણે
 નિહાળે છે બારે 'મહાલક્ષ્મી' 'સાગર' કરા તુફાનો,
 સપાટી પર રહી, શુ એના બીતરની મળ જાણે
 'મહાલક્ષ્મી'-'સાગર' [જેતપુર

- [૭] -

ચોખાઈ

છે બપોલ તો દાકવી સોને,
 ગર્મ સુરા 'ઝ' આખરી સોને
 તોડી પાડો ને કોઈને ન ગમે,
 જાસ છે પોતાની રાખરી સોને

— 'જવાનો હતો' —

જવાની સમય ને જવાનો હતો,
 ફરી હાથ કયા આવવાનો હતો
 લગ્નમાં ઉમંગો તરંગો હતા,
 ને મળો તો ઝાઝ એક અમાનો હતો
 અમર રૂપની યદ્યપ્ત યથા પ્રેમ રોગ,
 યજ્ઞની હતી તો યજ્ઞનો હતો

અમાનો બનાવી મને શુ કરે,
 એ જાણે છે શુ મુજ અમાનો હતો
 હૃદય હૃદયની સાથે ખેસી ગયું,
 એ ઉપકાર એની દવાનો હતો
 છુ મરિજાદને બદલે સુરાપીદમા,
 હુ કયા અગ્નિ ? કયા જવાનો હતો ?
 યજ્ઞનો હતો જેનો હું ના યથા,
 યથા ના ને મારો યજ્ઞનો હતો
 નહર જાણી, તન લીધું, ને ઘોળા વાળ,
 સમય એ જવાની જવાનો હતો
 અમાનાને કર્યો હતો દાસ પથ,
 અમારાય એવો અમાનો હતો
 ને પ્રમાણિ છે 'દક્ષિણ'ની એમા ભેદ,
 'ખુદી'નો હતો કે 'ખુદા'નો હતો ?
 જતો જાઉં છું જાણે મહિનથી દૂર,
 હુ કયા જાઉં ? છું કયા જવાનો હતો ?
 ઇ મુસ્લિમ તારક જીવનનું "અમીન",
 જીવન છોડી છું કયા જવાનો હતો ?
 "અમીન" આજાદ [સિરત

- [૮] -

'મુસ્લિમ' પળો આપી તુજ માર અહોભાગી'

કયા પાર-મહબૂબન છે કાસના છે રાગી,
 આખો ન જાણે કંઈક દિનમાં અગન છે લાગી
 ખાડ યજ્ઞન સુકાયે સુન્દર આવ જાણે,
 રમતના વાગિ વિશુ પથ કોઈ ન જોઈ જાણે
 નિજવાદના છે રાગી ઇબ્રાહિમના છે ત્યાગી,
 એથીજ આજે નૌન રહી મોનની છે વાગી
 જગદ કરી હાથે નિજ ગાન અને શૈક્ષિત,
 તકદીર પરે રાઈ જોઈ રહ્યા અભાગી

અપનાવી બહોળોને ઐશા પર યોદીને,
 દિન-રાત યથા ઐના મુજબના અનુરાગી
 મપદને અમલમાં વા આવી અને અડધી છે,
 મુસ્લિમ પક્ષે આવી ટુલ માટે અલેઆગી
 તકદીર ભગસી ટુલ તરખીરથી મુતેલી,
 આને દિસે ન કાઈ તારા સમે સુભાગી
 -[ઉન્મત'] [પારખદર]

-[૯]-

દિવ્ય પ્રેમ

(મુલખા)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું
 કુણી કુણી સુકુમની કળા કળા વડે,
 લીનિ લીલિ બીનિ બીનિ પાદી વડે,
 સૌરભા મહી લલિ ।
 ગમિએ બરી લલિ ।
 દિવ્ય પ્રેમ અખતા હું દિવ્ય પ્રેમમાં જન્મ શમું

(૨)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું,
 ગળ ગળ રક્ષાની ધન મદિ બરી
 બિન બિન પપ્પી માન ગાઈ । સખી,
 બર બર મેળવું ।
 સર સર મેળવું ।

દિવ્ય કુન્નમાં વસી મને સુદિવ પપ્પીકે મનુ

(૩)

દિવ્ય પ્રેમ હું મહું,
 હું જીવું ? સુપ્રેમ તજા તાનને જીવું ।
 હું મરું ? સુપ્રેમ તજા ખાકમાં બળું ।
 એ વિના જીવી શકું નહિ ।
 એ વિના મરી શકું નહિ ।

ગમિએ બરી રહે અશ્રુએ બરી ચળે
 હું દિવ્યમાં રમું

“નસીમ”

[મુલખ]

-[૧૦]-

સાક્રમાં

તમ છે ખિરસા મયાને દિલ મયા છે સ્થાપ,
 તોય પશુ અકડે ધણા નયમ મદારીના માક્રમ
 મર મહી તો રાખડી કે ઘેરની સજવડ નયી,
 પશુ પતિને જોઈએ પૂરી, કચોરી ને વચ ।
 વદખા મારે એકતા માટે જનો ચારે તરફ,
 ને પરપર કામમાં લીકર લાગે લાકડા ।
 દેશ સેવાનો કરે છે દલ પબ્લીકમાં ખળ,
 સાક્રમાંની પાસ તો મસ્તક નમાવે બાપમ ।
 ચૂવાની ચાવી ગઈ, ને માવની લાલી ગઈ,
 દરથી પાકેકર થઈ ઐશ દીસે છે કાકા ।
 બહાર મિસ્તરરક જન પર પર રોડ મારે છે બધે,
 ને જઈ ધરમાં ઉપાડે બીમલિના ખાસમ ।
 રતન મુવાનીનો ધડકાર નવ હલે વસે,
 કા દીસે છે ચૂવમાના મૂખ આને લાક ।
 કાલ તો માદીને તજામે વદાનના ને શેષ,
 આજ તો ઝાંતી સિપાઈ, ચાન્ના તેના પાખમ ।
 કામલા ‘દુહમત’ નળ્યે રેશકેરના સા’બળ મડમમ
 ને દાસે છે મામમના માદી યેવર પાકમ ।
 -[દુહમત આઝા] [મજેનશીવાળા]

-[૧૧]-

સામળી કેરા તબેસા

પુલએ પુલ થઈ બહિશ કરેને,
 ઉદર છે ગમ’તો ઘેરા ફરેને,
 ડેહાએ સાન કાની સાવાને,
 દઘોએ લાય ફેરા છે રંગેને,
 બટમનાં જગતની શીંગામાં
 ચરીર પમ તબો ઘેરા જડેને

જીવનભર સર્વને ખસ ભાડાને,
મુખે છે જીભનો લોચો ભરેચો
ધૂ વા ધૂ વા થઈ સ કાડવાને,
વદન પર નાકનો દુકડો ધરેના
ટિકા—નિદા અવરની દાસવાને,
જોડો છે કાનનો ખાડો મૂકેચો

ન અથડાયે ગમે ત્યા દેહ—ગાડી,
નયનમાં એટલે ડોળો પૂરેલો

સુગધી તેલથી બીજા વવાને,
શિરે આ જાસટિયો છે ઉમેલો

તરંગોત્તુ મેઢા જોડાને જે મળ,
હૃદય છે લાગણી કરે તખેનો

સદા બળતા મદી થી હોમવાને,
જીવનનો ધાડવો આ શું પડેલો ?

“શિતાબ”] [લાવનગર

—૧૨૨—

રચ્યા

જુદા જુદા આસુઓ લાવી રડ્યા,
જાતુ જાતુ કિલને સમજાવી રડ્યા

પ્રેમમાં જે ધૈર્યની ઇજ્જત હતી,
આજ એની લાજ લુટાવી રડ્યા

મે જરા કહ્યા તો એ જબ્બાકાને,
પુરે પુગ રેવમાં આવી રડ્યા

“ રાતી સૂરત ” તો કાના એ જાગ્યી,
આજ કિન્તુ આખ જાગ્યાની રડ્યા

કદમ્બની પાડીને મુખ પર દારવની,
ઉરમાં એક આગ સળગાવી રડ્યા

રાહ પર જાનારને રોકી અને,
દુર્દશા પોતાની દર્શાવી રડ્યા

આપશ્રીએ તો હમી કાઢ્યો હતો ?
કા ? હવે મુજ ખારણે આવી રડ્યા ?
એમના જાના રૂદનના બાવથી,
તારલા પછી આસુ ટપકાવી રડ્યા
મુજ રૂદનના બાવ ના પૂછો ‘ વલી ’
રોવા તખીયત આજ ચે આવી રડ્યા
‘ વલી’] [કરમાડ

ઉર્દી:—

સને ૧૩૬૨ હિજરી

હી

ઈસ્લામી મુહમ્મદી

બળી તકવીમ

નંબર ૧૦

મતખૂચ

મતખૂચે મુહમ્મદી, બમ્બઈ

કીમત એક રૂપીઆ

(મતખૂચે લોક)

ખુલાસા ઈસ્લામી મુહમ્મદી

બળી તકવીમ સન ૧૩૬૨ હિજરી

કીમત ત્રિશ્ન તીન આને

(મતખૂચે લોક)

આજહી કીમત બેજર મગવા

લીજીએ —

હી રાંદેર સ્ટોર્મ,

તાજિરાને કુતુબ

તાવર ગેડ, સૂરત.

‘વેણી’-‘કારવાં’ કેસનું સમાધાન.

મે. મેજિસ્ટ્રેટ સાંના “હુકમ સિવાય અન્ય કશું પ્રગટ કરવું નહીં” એવી તેમની માસિક આજ્ઞા હોવાથી તેઓ સાહેબનો હુકમ અચેજમા અને બાબાનંતર ગુજરાતીમા અને પ્રગટ કરવામા આવે છે -તરી

In the Court of the Presidency Magistrate, 1st Addl, Court, Esplanade, BOMBAY.

Case No 293/s of 1942.

Badri Shamsuddin Kachwala V/S Compt

Azum Ahmed Esmail ‘Vahshi’ & 2 Others. Accused

Charge -Section 500 I P Code

Mr M. F. Rangwala for the

Compt

Mr M I Bora for the Accused

ORDER

Parties Compound the Case on the following terms —

Accused withdraw all allegations made against the complainant in respect of his private and public life in the issue of their paper “Karvan” from April 1942 to December 1942 and express regret for having made and published them in their paper

Accused also authorise the complainant to make use of the afore said terms in any manner he likes and the accused undertake to publish the said terms of settlement in their paper ‘Karvan’ The accused No 1 also agrees not to proceed with the Civil Suit against the complainant in respect of the price of a Lungi in Surat Small Causes Court

Case compounded, Accused acquitted

Sd/ K C, Thakore

True Copy 6-1-43

Sd/K C Thakore

Presidency

Magistrate, 1st Addl,

Court, Esplanade,

Bombay

Seal
of
Presidency
Magistrate's
Court,
Bombay

સુ બઈના નામ ફરદ એડીશનલ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ સા.ની કોર્ટમાં

કેસ નં ૨૯૩/એસ. ૧૯૪૨

બદ્રી શમસુદ્દીન કાચવાલા ફર્દી

વિરુદ્ધ

આઝમ અહમદ ઇસ્માઈલ “વહશી” અને

૨ બીજા તોફમતદારો

ચાર્જ -આઈ પી સી કોડ કલમ ૫૦૦

મીં એમ. ડી. રંગવાલા-ફર્દી તરફથી

મીં એમ. આઈ. ભાસા-તોફમતદારો તરફથી

હુકમ.

પક્ષકારો નીચેની શર્તો પર કેસની સમજૂતી કરે છે

તોફમતદારોએ તેમના માસિક “કારવા” એપ્રિલ ૧૯૪૨થી ડિસેમ્બર ૧૯૪૨ના અંકમાં ફર્દી સામે તેના ખાનગી અને જાહેર જીવન બાબત કરેલા આરોપો પાછા ખેંચી લે છે અને તેમના માસિકમાં આવા આરોપો ક્યાં અને હવાબ્યા બદલ ગ્લિગરી જાહેર કરે છે

તોફમતદારો મજબૂર શર્તોને ઠીક લાગે તેમ ઉપયોગ કરવાનો ફર્દીને અધિકાર આપે છે અને કેસની સમજૂતી થવાની મજબૂર શર્તો તેમના માસિક “કારવા”માં હવાબ્યા માથે લે છે તોફમતદાર નં ૧ એ ફર્દી સામે એક હુગી રી હા મત આપત સુરત સ્થાવર કોડ કોર્ટમાં દાવો કર્યો છે તે દાવો આગળ નહી ચલાવવા માટે પચ કબૂલ થાય છે

કેસની સમજૂતી થઈ તોફમતદારોને નિર્દોષ છોડી દીધા

(સહી) કે. સી. ઠાકોર

તા ૬-૧-૪૩

અગી નંકન

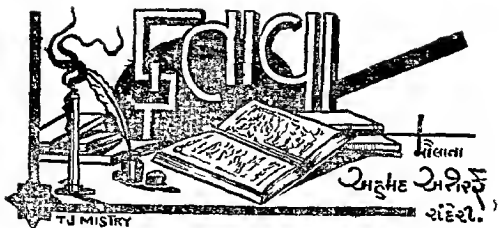
(સહી) કે સી. ઠાકોર

પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ,

ફરદ એડિશનલ વાઈસ ચેરમેન,

સુબઈ.

સિહી
પ્રેસીડેન્સી
મેજિસ્ટ્રેટ
સા.ની કોર્ટ
સુબઈ

નોંધ-હરિત વખતના સવાન પુણી સમય બનાઈગો નહીં ફતાવાના જવાબ મળે દીકરીવાળું કવર મોકલવું તેગજ કવર પર પુરેપુરું સરનામું લખવું

સવાલ-એક હતી મુનમના પાછળ નીચે પ્રમાણે વારસો છે મરનારની મીલકત રૂ. ૨૩૨) છે તો તે દરેકનો ચરીખત પ્રમાણે શુ હીસો છે? વારસો આ છે ૧ બાપ, ૨ ભાઈ, ૧ વિધવા ઓરત, ૧ છોકરો અને ૨ છોકરીઓ કુલ વારસો ૭

જવાબ-પહેલી સૂત્રમા મદદ મના કકન દફનો ખર્ચ અને કળ હોય તો તે અને વસીયત હોય તો તે ત્રીજા ભાગ સુધીમાથી અદા કર્યા બાદ કુલ માનના ભાગ ૯૬ કુવા તેમાથી ઓરતને ભાગ ૧૨, બાપને ભાગ ૧૬, દીકરાને ભાગ ૪૪, દરેક દીકરીને ભાગ ૧૭ મળશે સમાનમા જખાવેલી ગમ રૂ. ૨૩૨)માથી -

ઓરતને રૂ. ૩૯)
બાપને રૂ. ૩૮)આર
દીકરાને રૂ. ૮૭)આર
દીકરીને રૂ. ૪૧)નાર
દીકરીને રૂ. ૪૧)નાર

રૂ. ૩૩૨)

ઉપર પ્રમાણે મળશે ઓરતની મેહર બાકી હજો તો તેણીની મુકરર થએલી મેહરની રકમ તેણીને વારસા વતરેક આપવી પડશે અને મદદ મના બને બાઈઓને કાપ પળ મળેશે નહીં

સવાલ-એક જણે એવી મનત માની કે મારે અધિક કામ થશે તો અલાહના સાર આટલા રોજા રાખીશ હવે અલાહના હુકમથી તેવું તે કામ થઈ ગયું અને તદુરમ્તી મા ખીજા ઉજરથી આ માણસની રોજા રાખવાની હિમ્મત નથી તો તેના બદનામા તે શુ કરે તો તે રોજા રાખ્યા બરાબર ગણાશે? એક રોજા પાછળ તેણે શુ કહ્યોરો આપવો જોઈએ? કહ્યોરો (ખેરાત, સદાક નિં) આપ્યાથી આવા પ્રકારની જવાનદારી અદા થઈ જશે કે કેમ? નિં પ્રતોના જનાબ વિગતવાર કિતાબોના આધારે લખી જણાવશે

જવાબ-મજકુર માણસે જેટલા રોજા રાખ્યાની નજર માની હોય તેટલાજ રોજા તેને રાખ્યા જરૂરી છે અને જો કોઈ એવો કોઈ ઉજર સંબંધ લાગુ પડ્યો હોય કે જેના કારણે રોજા રાખવાની તાકત ખિલકુલ ધરાવતો ન હોય તો દરેક રોજાને બદને એક સદકએ દિવર જેટલો કહ્યોરો અદા કરે અથવા તેટલા મિરકાનને એક વખત દિવસમા જમાડે

સવાલ-હુસેનખીયા ચુશ્ચી ગયા છે જેના વારસમા એક છોકરી દયાત છે જે ઉમર લાંબક અને કુવારી છે મરનારે મરતી વેળા જાએ મરિજદના બે દૂરદીઓ અને બીજા બે સાક્ષીઓ રૂબરૂ એવી વસીયત કરેલી છે કે,

મારા મરણ પછી મારી તમામ માનસિકતા સરસામાન, સચરમીકું ને કાષ્ઠ છે તે બધું મરિજદમા આપી દઈ કુ એવી મોટેથી વસીયત કરેલી છે દુસ્તીઓએ દુસેનમીયને કહ્યું કે તમારી છોકરી ને દાલમા તેના મામાને ત્યાં છે તેનું શું ? ત્યારે મરનારે કહ્યું કે તેને મેં ને કાંઈ આપવાનું હવે તે આપું છે માટે મારી ઉપર મુજબની વસીયત છે આ વસીયતનામાનું લખાણ કરવા માટે દુસ્તીઓએ મરનારને કહ્યું ત્યારે તે બીજે દિવસે કરવા માટે મરનારે કહ્યું આ પછી દુસેનમીયા તેજ રાત્રે ગુજરી ગયા છે તો હવે વસીયતનો અમલ કેવા રીતે કરવો

જવાબ-પૂછેલી સૂત્રમા મા'મે ને બધી માલમિકત મરિજદમા આપી દેવા વસીયત કરી છે એ બાતેલ એટલે આપણે નહિ મહૂંમને પોતાના માલમાથી ત્રીજા ભાગ સુધી આપવાનો હક્ક છે મહૂંમના કહન દહનનો ખર્ચ અને કળ' હોય તો તે અને ત્રીજા ભાગ સુધીની વસીયત અદા કર્યા પછી ને કાંઈ બચે તેમાથી અર્ધો માલ મહૂંમની રીકરીને મળશે અને બાકી રહેલો અર્ધો માલ મહૂંમનો બાઇ હોય તો તેને નહીં તે બત્રીબને એ કાંઈ ન હોય તો કાકાને એ પણ ન હોય તો કાકાના ઠીકરાને મતવળ કે પૂરેપૂરા માલની વસીયત આલશે નહીં મરિજદમા ત્રીજો ભાગ આપી બાકી વારસોને મળશે

સવાલ-એક માણસે કુરબાનીના અશુક જાનવરો બકરી ધરના દિવસે કુરબાન કર્યા અને તેના ચામડા વેચી એક નવું જાનવર કુરબાનીનું ખરીદ કર્યું અને તેનું ગોસ્ત ગરી બાને વહેવ્યું તેને પૂછવરૂ કરવાથી કહેવા લાગ્યો કે મેં એ માટે આ કામ કર્યું છે કે

નેથી ગરીબોને વધુ ગોસ્ત મળી શકે અને લાલ પહેલે માટે એમ કરવું જાય છે કે કેમ ? જવાબ-કુરબાનીના ચામડા પોતે માલિક વાપરવા માટે રાખી શકે છે તેમજ કાંઈને નિવાલ આપી શકે છે વધુ બેહતર તો એ છે કે કાંઈ ગરીબને સ્વતંત્ર માલિક બનાવી આપી દેવામાં આવે પણ પોતે માલિક તે અમલતે લેવું નહિ અને ને લેવું તો તેની કીમતના ઘસા પોતે ખાવા દુસ્ત નથી કાંઈ પણ ગરીબને ખેરાત કરી આપે પરંતુ સલાહમાં દર્શાવ્યા મુજબ કરવું દુસ્ત નથી અસન ને કુરબાનીયો કે વામાં આવી છે તે ચામડા પોતાના વપરાશમાં રાખવા ન હોય તો તે ચામડાએને બચવા લેવા હોય તો તેની કીમતને ખેગત કરી આપની જરૂરી છે (કુર' મુખ્બાર-આલનગીરી)

સવાલ અમારે ત્યાં કુરબાનીના ચામડાએ અનુમનમાં ખેમા કરવામાં આવે છે અને તે ચામડાએ લેથી તેની કીમતના નાણા અનુમનમાં જમા રહે છે અને કાંઈ ગરીબ ગુરબાએ મરી જાય તે તે ઘસા કહન દહનમાં વાપરે છે પરંતુ હજી ગયા વરસની એ રકમ માથી રૂપીઆ વધેલા છે તો કહ વાધો પડશે કે નહિ ?

જવાબ-કુરબાનીના ચામડાએનો કાંઈ પણ માણસને અથવા અનુમનના લેકેટરીને માલિક બનાવી આપવામાં આવે ફરી તે સ્વતંત્ર માલિક બની તે રૂપીઆ અનુમનમાં આપી કે ત્યાર બાદ ને નાણા કહન દહનની કામમાં કે બીજા કાંઈ સારા મઝકબી કામમાં વાપરી શકાય છે પરંતુ પ્રથમ કાંઈને પણ સ્વતંત્ર માલિક બનાવવું જરૂરી છે ફરી તે રૂપીઆ એક વરસમાં પૂરા થયા બેઠાએ એમ જરૂરી નથી બનેલી

રકમ ખીજ વરસમા પણ વાપરી રાકાય છે એમા કરો વાધો નથી, આ ખુલાસો ફિકાદની કિતાબો જ્ઞાના માત્રમ પડે છે

સવાલ-ધરણ્ય ઔરતના પહેરવાના છે તેનું ઔરત કહેતી હોય કે મારો મરદ મને બક્ષિશ કરી ગએલ છે કેટલું ગાદ ન હોય તો તે બક્ષિશ યર્ષ શકે કે નહિ ? અને કદાચ ગવાહ મને તો તે કેવા પ્રકારના ગવાહ જોઈએ ? મરદ ગવાહ હોય તો મરદ ગવાહ કેટલા જોઈએ ? અથવા ઔરતોમાથી ગવાહ મળે તો કેટલી ઔરત ગવાહ હોય તો આને ? મરનારનું ધરણ્યનું બક્ષિશનામું લખેન નથી

જવાબ-મોટે ભાગે ધરણ્યનો રીવાજ એમ છે કે ઔરતને માત્ર પહેરવા માટેજ આપવામા આવે છે અને તેનો માનિક તેણીનો ધણી રહે છે અને બક્ષીગ કરવા વિષે માન-બર છે ગવાહ મરદો હોય અથવા એક મર્દ અને જે ઔરતો માનબર ગવાહ હોય અથવા તો વિનમા લખેલું હોય વા બક્ષીશનામું લખી આપ્યું હોય અને બક્ષિશ કરતી વેળા તે ધરણ્ય તેણીને માનિક તરીકે સોંપી આપ્યા હોય તો કાયદેસરનું બક્ષિસ મળ્યારો, નહિ તો ધણીના મુજગી જવા પછી માત્ર તેણીના કહે વાથી ખરી રીતે બક્ષિશ મળવામા આવશે નહિ અને તેમા બધા વારસોના હક લાગુ પડશે.

સવાલ-એક બાઈ મુજગી ગઈ છે તેણે પાછળ પોતાનો એક ધણી, એક છોકરો અને બે છોકરીઓ છોડી છે તો વડે ધણી કેવી રીતે યશે ? એટલે એક રૂપીઆમાથી વડે ધણી કરી બતાવશે રૂપીઆ ૫૬૦ અને ૧૧ આના વહેળી આપશે

જવાબ-રૂપીઆ એકમાથી વેચો બાગ એટલે ચાર આના ધણીને મળશે અને બાકીના

બાગ આનામાથી છે આના ઊંચાને મળશે અને ત્રણ ત્રણ આના દરેડ છોકરીને મળશે પરંતુ વારસા વહે ધણી પહેલાના શરફ હકે પ્રથમ અદા કરવા જરૂરી છે ત્યાર બાદ વારસો વહેવવામા આવે જ્ઞે પ્રથમના શરફ હકે અદા કર્યા બા રોકડ રૂપીઆ ૫૬૦-૧૧-૦ વહે ચાના છે તો વારસોને આ મુજબ મળશે ધણીને રૂ. ૧૪૭ ૧૦-૬ છોકરાને રૂ. ૨૨૧-૮-૧૧૧ તથા બે છોકરીઓને રૂ. ૧૧૦-૧૦-૧૧૧ મળશે

સવાલ મરનારના કાંતેલા દરદ જિયારીત તથા ફકીરા ખાગનનાનું ખર્ચ બાદ કરીને વાન્સલોશન વાગસા મળ કે કેમ ?

જવાબ-જ્ઞે મળાદે પોતાની પાડવા નિસ્લાહ ખેરખેરાત કરવા વિષે પોતાના માન માથી કું સુધી વસીયત કરી હોય તો તેના પાછળ તેની વસીયત મુજબ સારા સમાનના કામમા ખર્ચ કરવું જરૂરી છે પરંતુ જિયારત કે ચાવીમું અથવા બાન્સુ વગેરે આજ્ઞાલની આનુ રસમો અદા કરવી જરૂરી નથી બન્દે રિવાજોની પાબંદી કરવી મુનાફકત કારણ યર્ષ પડે છે અને જ્ઞે મરનારે વસીયત કરી ન હોય તો તેના માનમાથી જરૂરી કદન કદનનો ખર્ચ અને કર્જ હોય તો તે અદા કરી બાકીનો બચેનો મધો માલ વાગસોમા વહેવશે જોઇએ અને વાન્સોની રજામ દી વિના કોઇને ખર્ચ કન્વો દુરરત નથી, અને જ્ઞે મળનારના વારસોમા મધો અથવા એક નાનારેગ હોય તો તેઓની નન પણ માનબર નથી મોટા વારસો પોતાના દિગ્ગસામાથી ખરચી શકે છે પણ ન માનેગ વારસો એ પાછ પણ ખર્ચ કરવામા આવે નહિ

સુવાસ-અહીં આ અમારી એક નાનકડી જમાઅત "ખિલાફે તાજિયાદારી" અને બીજી નિદઅતોના ૨૬ માટે ઉભી થયેલ છે આ અમારી જમાઅત જ્યારે તાજિયાદારીના વિરુદ્ધ ઉદમમાંએ હિન્દી ક્તાનામો કાળર કરે છે, તેમજ બીજી દલીલોથી સમજાવે છે, ત્યારે ત્યારે અમારા ખિલાફતી જમાઅત એક દલીલ ઉભી કરે છે એ દલીલ અમેએ મુજબ છે માટેજ અમે લખવાની ફરજ પડે છે તેઓ દલીલ કરે છે કે તાજિયાદારી તેમજ આદમકાદના વખતથી શરૂ થયેલ છે અને તેજ શીખશીયો આજ દીન સુધી જારી છે તેમજ આદમકાદ અંદેગઝેન (આલમગીરી ૨૬૦) બાદ શાહના પડેલા થયેલ છે તે આલમગીરી (૨૬૦) દીનમાં સમજાવે અને પરદેશમાં હોવા છતાં તેમની મહાન મરાહુર કિતાબ આનમગીરીમાં તાજિયાદારીના જયઝ યાદશામ હોવા વિષેના ફત્વો શા માટે આવેલ નથી ? તેઓ સ્વતાશાળી હોવા છતાં શા માટે તેમના વખતમાં તાજિયા થતા હતા ? તેમજ શા માટે મનાઈ કરેલ નથી ? અમારે આપને પૂછવાનું કે તેમના વખતમાં તાજિયા થતા ? શું "આલમ ગિરી"માં તે માટે મનાઈ છે ? તેમજ પોતે તે માટે કહી મનાઈ કરેલ ? તેમની કોઈ તાગીબી કિતાબમાં તેની મનાઈ વિષે લખાયું છે ? તેઓ જ જમાનામાં તાજિયા પરત્વે કેટલે દરજ્જે થતી ? તેઓએ તાજિયાદારી માટે કાર્કિયુ એસ ઉઘાવેલ ? તેઓ તાજિયા પરત્વેમાં માનતા હતા ? આ દરેક સવાનોના જવાબ સ પૂર્ણ હવાલા સહીત આપશોજ

જવાબ-મોહરંગને મહીને છાન્ગી પહેને મહીને પજો છુઝગીમાંજો અને

મુનારક છે એની ફઝીનતો સહીદ હદીસે ઘણી સાબેત છે એ મુનારક આસમાં કરી ફસી તારીખ એટલે આશરોના ધરસાની રૂએ ધજોજ મંદતોને મણુવામાં છે જેની ફઝીલતથી કોઈ પણ મુસન નાવાફક નથી એવા બરકતવાળા દિવસે તાજિયાદારી તેમજ તાજિયાદારીને ધરવામાં શીખ (તરીકા) સમજવું ઘણીજ બૂલ ભરી વાત ફાસેદ આપી છે હામામ હુસેન (૨૬૧) ૨૬ મુનારકને સલામ પહોચાડતાં સારા લખાં કામ કરના જોઈએ કુર્આન શરીફ દુરુદ શરીફ તથા તસબી તદલીલ પગી ૪ ખીર ખીરાન કરી સલામ પહોચાડેલા જોઈ એ જદમ જ્યારે મુસનમાંજો તખિયા અલમ તથા છુલક કાદી બિઅલખીના કરે છે જે ખરેખર મુસનમાંજોને શરમ જેવું કામ છે હવે જાહેરો જે આ વાત પડે છે કે આનમગીરી (૨૬૦) તાજિયા મનાઈ કરી નથી તેમજ તેમની મરાહુર કિત 'ફતવા આલમગીરીમાં મનાઈ લખેલી ન' એ તઓનું બહાનું તકાયુ અને જો છે " "તાજિયાદારીની દખીકન" નામ ગિતાનામાં જખાવેલ છે કે તેમજો વિષે મના કરતા હતા અને બીજા જ ઝમોમાં મરચુન હતા, જેથી જો ખાગલ આમજ પડતા કોઈ પચતા જારી શખ્યા ન અને 'ફતવા આલમગીરી'માં એ વિષે કે નથી લેધી તાજિયાદારી સાબિત થતી ન' એ તો એક જોટું બહાનું છે હજગત હ અને હુસેન (૨૬૧)ના વાલિદ છુઝગીવર હજ અધી (૨૬૧) શહીદ થયા હતા તો શું હજ હસન, હુસેન (૨૬૧)એ તેમજ બીજા હમામે

તાજિયા કાઢ્યા હતા ? તેમજ હજરત ઉસમાન (રદી) પણ ચાલીદ થયા હતા તેમના બાદ સહાબા (રદી)એ તાજિયા કાઢ્યા હતા ? એ વિષે ખીનકુન સાબિત નથી તાજિયા તથા અન્ય અને જુરાક કાઢવા ચારે મહાહબોયી સાબિત નથી. તેમજ તરીકતના ચારે સરદારોયી સાબિત નથી અગર એ કામ સારા હોત તે જરૂર હજરત પીરાન પીર સેય અબ્દુલ કાદિર જુલાની (રદી) તથા ખાજા મોહીયુ દીન ચિસ્તી (રદી) અને હજરત હમાયે રખાની મુજ્જદદીદ અબ્દે સાની (રદી) લીગે જુઝુગાને દીન, જ્યોલીયાએ કિરામ જરૂર કરત એના બિદઅત અને હરામ હોના વિષે તેમજ અફીદાની રૂએ એમા કેટલાક કામો શિક્ક થવા વિષે દેહલી, સાહરનપુર, મીરઠ, બરેલી, બદાયુન, લખનૌ કાનપુર વિગેરે લગભગ બધા દિફુસ્તાનના આક્ષિપોના એકેમતે ફતવા મોઝુદ છે મોઝાના અબ્દુન હૈમા સાહેબ લખનૌ શીરગી મહેલી (રહે) પોતાના 'મજમુઆ ફતવા'મા

તેમજ મૌલવી અહમદ રઝાખા સાહેબ પોતાના 'ફતવા રિદવીયાદ'મા તાજિયાદારીને બિદઅત અને હરામ લખે છે માટે એ કામથી મુસન-માનોએ ઘણું દૂર રહેવું જોઈએ કારણ કે તાજિયા બનાવવા અને એને માનવામા કદિરે મુસલમાનો ઉપર દીકા કરે છે કે, અમને મૂર્તિ પૂજાથી રોકવામા આવે છે, અને મુસન-માનો પોતાના હાથે કાગળ અને કામડીઓની મૂર્તિ બનાવી પૂજે છે ખુદાની પનાહ ! કેટલી શરમ ભરી વાત છે ? એટલા રૂપિયા કાઈ ઇસ્લામી કામમા ખર્ચ કરવામા આવે તો મુસનમાનોને ઘણો લાભ પડેલો અને કુલુલ ખરચીથી બચી જાય તાજિયા બનાવવાથી હમાન હુસેન (રદી)ની રૂહ ખુશ થતી નથી બનકે નારાઝ થાય છે આપની રૂહ મુનારકને સરાળ પડેલાડના એટલા રૂપિયા ખરચી મુનમાનોના ગરીમ બાળકોને તાઅલીમ આપવામા આવે તો ઘણું બહેતર કામ થાય અલ્લાહપાક સર્વેને સારી સમજ આવે આમીન

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેકાર” કૃત પુસ્તકો

- ૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂ. ૧૫
- ૨ કલમ આશુક કી રૂ. ૧૫
- ૩ અકકલના ઇત્તહાર નથી.
૪. હુ રાન્ત હોડે તો કી રૂ. ૨
- ૫ રમતા રામ કી. રૂ. ૨
- ૬ સનગની ચોધમા કી રૂ. ૨૫

૭ આજ્ઞના ખા કી રૂ. ૨૫

૮ ખ જુદ

દી રાદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બબર : સુરત

== એટલે ==

લેપ્ટેસ્ટ ડીઝાઈનના

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ' ડ્રેસ ફેબરીકેસ
- ફે-સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાખાન દુકાન.

ન.વાં કપડાં

અનુવાદક "રજા" કાલી

તમે ધણા શહેરો જ્યાં હો અને એને
મહાર સદ્ભાગ્ય સમજો કે મહે પછુ થોડાક
જ્યાં છે કોઈ ઠેકાણે તાજ્મહલ છે તો કોઈ
ઠેકાણે જુએમાં મરિજ્દ અને કોઈ ઠેકાણે
ચોપારી છે, તો કોઈ ઠેકાણે શાલીમાર, કોઈને
ચોપાના પ્રભાત પર ધમક છે તો કોઈને
સપ્તા પગ ગર્વ આ ઐતિહાસિક અને ભૌગો-
લિક વિશિષ્ટતાઓ સિવાય એમાં કોઈ કંઈ
લાગતો નથી વિજળીના પ્રકાશમાં અગત્યની
કમરની સાબી સડકો, જનજનના માલથી
સળવેલ દુકાનો, સુદર મેટરો અને પવનથી
ફરફટતી રંગીન સાડીઓ, પક પાવરના ઝોપ
અથવા મુખા, ધૂમાડો નીકળતા એન્જો અને
નિકાળમાં કંઈક ખીજી જેવા તરસી રહેલી
નજરો, તમાની દ્રષ્ટિની પછુ એ સુદર દ્રશ્યોથી
અથડાગણ થઈ હશે અને તમે એ પછુ જોયું
હશે કે પ્રકાર પ્રકારની વસ્તુઓથી ભરેલી
દુકાનોના પાછળ ધણી ઘરો એવાં પછુ છે કે
જેના રહેવાસીઓને એકદમ અને પાવરના
વસ્તુઓ પછુ મળતી નથી વિજળીના પ્રકાશમાં
અગત્યની સડકોથી થોડે દૂર કેટલાય ઘરો એવા
પછુ છે કે જ્યાં કદી કદી હાલો જાય છે

આ તો અમારી ઝિન્દગીની સામાન્ય વાતો
છે અમારી દ્રષ્ટિ એ વસ્તુઓથી એટલી પરિચિત
થઈ ગઈ છે કે એ તફાવતને કોઈ પણ જાતની
અગત્યના આપી શકતા નથી, અને વળી આ
પ્રતિનિધીય વિજળી ગ્રાંપે હાજી ભરતા પ્રગમ

કાની કને એટલો અવકાશ છે કે તે દર પ્રભાતે
ઉભીને જોઈ લે કે સર્જ પૂર્વ દિશાથી જ ઉગે છે

પરતુ હું તમને કેવી રીતે કહું કે હું સ્વ
ભાવિક રીતે લામણીય છું અને જ્યારે હું
કપડાથી ભરપૂર દુકાનો સામેથી જાઉં છું તો
મને એક ઘટના યાદ આવી જાય છે,

હું શહેરથી દૂર અભ્યાસ અર્થે જાનાયમાં
રહેતો હતો શહેરમાં કોઈકવાર આવવું થતું
એક વેળા હું શહેરના મોટા બજારમાંથી જઈ
રહો હતો કે મને એક માણસે રોક્યો

"શ્રીમાન સ.ભોજી!" મહે ફરીને જોયું
તો તે એક ભીખારી હતો

તમે પછુ ધણી બિડુકા જ્યાં હો તેઓ
ધણી જાતના હોય છે હું એક જાનુભવીની
ચોંટે તેઓની જનો માફાવવામાં તમારો સમય
ખરામ કરવા કંઈકો નથી લાતો! તે જુદો
શીયરોદાલ વાળોમાં ધૂળ, દાદી અને મૂંઝ
વધી ગએલી, ઘરમગી રહ્યો હતો સાગતુ હતું
કે તેને ખજારીનો રોમ હોય લથડતી છબે
કહેવા લાગ્યો

"શ્રીમાન! આપ જાણો છો? ફરીમને
નવા કપડાંને રોખ હો રૂગિયાવાળાઓએ
તેને નવા કપડા સીવડાવી આપ્યા "

એમ કહી તે ભય પમાડે એવી રીતે દસી
પડી ચાલતો થયો કોઈ પચિસે ' ગુડ છે "

તેનું હારથ અને તે શબ્દો મહારા કહ્યોમા દીર્ઘ સમય સુધી યુજતા રહ્યા, કિંતુ મહારા દિમાગ એ કાપડાનો ઉકેલ ન કરી શક્યું.

થોડા મહિના પછી હું એક દિવસ શહેરમા મહારા મિત્રને લા બેઠો હતો કે તેજ બિશુક મારી સામેથી પસાર થયો, હું દરવાજા પાસે ઉભો રહીને તેને જોવા લાગ્યો. સામેથી એક વાણિયો મનોમન કહ્યું 'બડબડાટ કરતો આવી રહ્યો હતો તેણે તેને પથુ તેજ શબ્દોથી જાણ્યો.'

"શીમાન સાબળો! કરીમને નવા કપડાનો શાખ હતો કળિયાવાળાઓએ તેને નવા કપડા સીવડાવી આપ્યા."

પરંતુ વાણિયાએ કહ્યું લક્ષ આપ્યું નહિ તેતો ચોતાના ખાતાનો દિસાખ વિચારતો આશ્ચર્ય થયો.

"આ પાગલને તું જોઈ રહ્યો છે?"

"હા! અને વિચારી રહ્યો છું કે તે દરેક માણસ આગળ એજ શબ્દો કેમ ઉચ્ચારે છે! એ શબ્દોમા જરૂર ભેદ છુપાયેલો છે."

"હા! એક વિચિત્ર અને દર્શનાક ભેદ જાણવાની ધુન્ધ છે!"

તે એક કહિયો હતો એક વખત તે બીમાર પડ્યો અને બીમારીમા તે લકવાનો બોગ થઈ પડ્યો, મેહનત અને મજદૂરી કે વાથી અચકત થઈ ગયો, તેની ઓ કાંઈને લાકામ કરતી હતી આમ તેનું અને તેના બાળકનું પૂરું યત્ન હતું, પણ તે બીમાર પડી અને થોડા દિવસો પછી ધસીને અનંત નિદ્રામા ચોરી ગઈ, અને તેણે ચેટતો ખાડો પૂરના બીખ મામવી શરૂ કરી એ સિવાય બીજી શું કરી શકતો હતો!

પરંતુ બીખ માગતાનું ચરમલક્ષ્ય કંઈ પથુ તેના લાગ્યમા ન હતું તેના બાગ્યમા કંઈ જીવન મળ્યાનું હતું.

આર વાર્તાના બાળકને પથુ માદગીએ ચોતાના દૂર પળમા પકડી લીધો પડેશીઓ ક્રી દવાખાનેથી દવા લાવી આપતા હતા. એક દિવસ સવારે પડેશીઓએ જોયું કે, છોકરાનું શય સામે પડ્યું હતું અને તે એક નજરે માથે સરાજો બેઠો બેઠો તેના ચહેરો તાપી રહ્યો હતો, ન તેની આંખોમા આમુ હતો, ન જીભ પર શબ્દ -

કળિયાવાળાઓએ ઉપરાજ કરીને કંઈ દેનવી અવરસા કરી આપી શકે નવડાવીને કંઈન પહેરાવ્યું અને છેલ્લીવાર ચેહરો દેખાડવા માટે કોઠા તેને પથુ પકડી લાવ્યા થોડી વાર સુધી તે બાળકનો ચહેરો માનપૂર્વક જોતો રહ્યો, એકાએક તે જોરથી દરયો.

"ઓહો! કળિયાવાળાઓએ તો એને નવા કપડા બનાવી આપ્યા!" તે દિવસથીજ તે આજ સ્થિતિમા છે, તે રસ્તે જનારાઓને અટકાવીને આજ શબ્દો કહેતો ફરે છે.

'હું પડેલજ કહી ચૂક્યો છું કે હું સ્વ-લાલિક રીતે લાગણીવશ છું હું મહારી અસા કિને સ્વીકાર છું, કદી કદી જ્યારે હું કોઈ નાદાન ચોરેદાસ બાળકને બીખ માગતા જોઉં છું અથવા કોઈ કપડાથી, જાદુગર દુકાન સામેથી જાઉં છું' તો આ પાગલના શબ્દો મહારા કહ્યોમા યુજવા લાગે કે મહારી અ કુળતાનો કોઈ પર રહતો નથી, મહારી કપડાના એક નિર્દોષ બાળકનું સર્વ કંપાદમા મરણેનું શય મહારી આગળ રજી કરી દે છે.

અ. ડ. ગ. તા

અનુવાદક “હરિશ્ચંદ્ર” ટીમલ

દેરનો । આવા જીવન-નૌકાને સુદૃઢ બનાવી
સમજો

આકાશ વાદળોથી છવાય જાય તેની લેશ
માત્ર પરવા ન કરો. ક્ષ્ણ સ્વેત દગનાઓ
સ્થાભવણી ચક્ર જાય પરંતુ તમે તમારા નિશ્ચય
અને નિર્ધારમા અડગ રહો । જેમ જેમ પરા-
જયનો ભય દેખાવા માટે તેમ તેમ યુદ્ધના
દાવાનજમા માણેમ ઝીંપતાવી દો કિંતુ મૃત્યુનું
ભયાનક રત્ન જેમને બેરહાસ ન બનશે
કેમકે એનો વાર શરીરનો વાર હોય છે

આવો ! સ્મરના સદેશકની સાથે પ્રેમનો
સબંધ માઠ કરીને રજુસેત્રમા પ્રાણની બાજુ
હાથથી અમર જીવન પ્રાપ્ત કરી સમજો
એજ અલ્લાહનો કુકમ છે એજ અડગતા છે
એજ અડગતાએ જમતના અસકપને રાક્ષસ
પટ્ટાવી નાખ્યું છે. નિર્બળ ચોતાની કૌમને
માટે બારરૂપ છે ખુદને મુનઠિરો અને કમ-
ઝોરથી પ્રેમ નથી ખુદના સૈર બનો. “જેરે
ખુદ” તેજ છે, જે ચોતાના છાદા અને
નિર્ધારમા પર્વતની જેમ અડગ છે

કૌમના દોહી અને મુનઠિરોને હમેશા
પરાજયનો સામનો કરવો પડે છે તે અરા
અર્થમા મુસનમાન નથી તેને અલ્લાહનો ડર
નથી આજ તો કાપરોની ઝગાન પછુ
“અલ્લાહો અકબર” અને “ઝિંદાબાદ”ના
નગરા ધગાવી રહી છે ડર અને ભય હિંમત
અને શૂરવીરતામા ફેરવાઈ મથો છે અનન્યતાજ
જગત સ્વય છે પછી હમને ડર અને ઝંઝીક

કેની ? ગદારી અને કમઝોરી ગામારા દિશામા
બપાનક ચિશુગારીઓ પેદા કરે છે

શુ તમારા દિલમાથી અરબોના અજોડ
અને અનન્ય દૌર્મનો જલસ ત-છનિહાસ નાખે
યક્ર મથો ? જેણે રોમનો અને ઇરાનીઓના
મહાન સામ્રાજ્યોના તખ્તા ઉઠાવી દીધા
હતા ? તેઓની સરકરી સખ્યા ફેટલી હતી ?
તેમની પાસે ફેટલા શત્રો હતા ? તેઓ કેવળ
અલ્લાહ પરજ વિશ્વાસ રાખતા હતા તેનાજ
નામ પર લડતા હતા એજ વિશ્વાસ અને
આરધાને પ્રતાપે તેઓને મહાન અને કાબ
વિજયોની ચાવીઓ મળી તેમના પ્રજાપ,
આજુ અને અલ્લાહથી પૃથ્વીને ખૂલેખૂલે
કપી ઉડો હતા બહાદુર બનીને સમસ્ત જગત
પર ગત્ય કપું તેના અતરમાં પરાજય
અને શિકસ્તના વસવસા સુદા ન આવ્યા તેઓ
સાચા જયોમા ઇસ્લામીના ચપકાઈ હતા છતા
મનો અર્થોક્ષમજતા હતા તેઓ ગાબુતા-હતા કે
પોતે ખુદના સૈનિક છે અને એજ વિચારોને
સમ રવત ત મથા રૂધીરની નદીઓ વહાવીને
આઝાદી મેળવી ખૂસામદન કરી બીશાન માર્યા

અમર વિજયી ચક્રને જીવતા રહેવું હોય
તો પહેલા મૃત્યુ પર વિજય મેળવવો પડશે
એજ સૈનિકોનો સિદ્ધાંત છે તેઓ સૈનિક
કલ્પકાવવાને પાત્ર નથી, જેઓ સત્તુની રીજ
નેમને કપી ઉડે, કુછુ જાય અને આખોમા
હાન પડજયા પાડે સૈનિક તે છે જેની ખાસ

પાઉ-૩	-૫-૫-૦	મેસર્સ આદ્ય પ્રકાશ એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	રોન્ડરટન (દક્ષિણ આફ્રિકા)
"	૨૫-૦-૦	મી ઇ એ જુવાની	(") " " "
"	૧૦-૧૦-૦	મેસર્સ આદ્ય મોદમદ એન્ડ કું	"
		(ખોલવડ વાસી) રોન્ડરટન (જી. ")	"
"	૧૨-૧૦-૦	" એ મોદમદ એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	પાઆરડોકાપ (દ્વારવાહ)
"	૧-૫-૦	" હિરમાન કેશ રોસ (કાલુવડ વાસી)	" "
"	૫-૦-૦	" હિરમાન કેશ રોસ (કાલુવડ વાસી)	રસ્તેફ (જી રોન્ડરટન)
"	૧૦-૦-૦	" મુજાજી એન્ડ કું (ખોલવડ વાસી)	કોમરુએષ (" ")
"	૧-૧-૦	મી એમ ઇ બિરિમલાલ (કાલુવડ વાસી)	" " (" ")
"	૨-૧-૦	" હરમાન સુત્રમાન જાવાબાઈ (કાલુવડ વાસી)	રોન્ડરટન
"	૫-૫-૦	" અલી આમદ	(") " "
"	૩૫-૧-૦	" સતાબુદીન અરુદીન (ઉન વાસી)	" "
"	૩૫-૧-૦	" મોદમદ અહમદ કોટીયા	" "
"	૨૬-૦-૦	" મોદમદખાન ગુલાબખાન અને હરમાઈખાન ગુલાબખાન	" "

૧. ૭૫૦-૦-૦ મી. હરમાઈલ કાસિમ વાલોડ (વાલોડ વાસી) રોન્ડરટન

૨. ૧૩૨-૮-૦ " ચાલુદીન ફખરુદીન શેખ (બિનવાસી) "

૩. ૨૫૦-૦-૦ " હરમાઈલ કાસિમ વાલોડ (વાલોડ વાસી) "

૩. ૧૧૩૨-૮-૦

(વધુ આત્મા અકે)

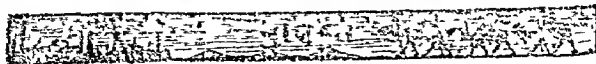
શુદ્ધિ.

એમ એમ પી આર્ટિસ્ટ બોરડા બનગૃત થાઓ. —

દીવસે દીવસે થાગળુ ચતુર રોલરરીય ફડ તમારા સદકારની વાટ/જુએ છે તમારા કોલેજીયન બધુઓ તમારી તરફ આશાની મીટ માઢી રહ્યા છે શુ તેમને નિરાશા સ્થપાશે? તેમની આશા પૂર્ણ કરવાની તમારી ફરજ નથી! વાર્ષિક ફોલ-એ દળરના બનગૃતને બદલે ફોલસો બસોથી કેમ આશરો! તમારાથી બનતી રકમ આપો. અન્ય ખાસેથી રકમ મેળવી મોકલો સને ૧૯૪૨-૪૩ના મેમ્બર દહી ચયા ન હોય તો શી રૂ. ૧) (લાઈફ મેમ્બર શી રૂ. ૨૫) મોકલી મેમ્બર બનેા દહી નહી ચયા હોય એવા ઓડ બં અને શોધી મેમ્બર બનાવો સમય દહી વધી ગયા નથીજ

તમારું કતબ પુર કરો અને અ-ચોતુ કતબ-માન બનગૃત કરો.

ઓ સેક્રટરી, એમ એમ પી આર્ટિસ્ટ બોરડા કોસોસીએરાન, રોન્ડર.

શાહી

તા ૩-૧-૪૩ અબ્દુરહેમાન મુરમોહમદ પીરમોહમદ ગગરેલી શાહી મગીયમળીની તે કાલેખા મઠિખા બહીયારોની હોકરી સાથે

તા ૨૭-૧-૪૩ ગેખ પીરમાઈ આઝમ આરેશની શાહી હમીદાબીબી તે અહમદ હુમેન, પટેલી હોકરી સાથે

તા ૨૮-૧-૪૩ મતેક ઉરમા, મતેક મધ-રની શાહી સુખદાબીબી તે શેખ આઝમની હોકરી સાથે

તા ૩૧-૧-૪૩ કામિમ હયાદીમ ઈસ્મા-ઈન મુન્નાની શાહી અમીનામીબી તે કામિમ મોહમદ ખાલાની હોકરી સાથે

તા ૩૧-૧-૪૩ રસુખખાન હામેદખાન મુન્નારખાનની શાહી અસલીમીબી તે શેખ મોહમદ શેખ મહેમુદનાહની હોકરી સાથે

તા ૪-૨-૪૩ આઝમ હયાદીમ આઝમ ઈસ્માઈલની શાહી ખતીજાબીબી તે આઝમ હાશિમ દીનીની હોકરી સાથે

જન્મ

૧-૧-૪૩ ઈસ્માઈમ અહમદ સાતેહખાનને ત્યાં હોકરી અયયશાબીબી

૧-૧-૪૩ અબ્દુલહેમાન હાજી મતેકને ત્યાં હોકરી માગબીબી

૪-૧-૪૩ અબ્દુલહમીદખાન મોહમદખાનને ત્યાં હોકરી રફયાખાનુ

૭-૧-૪૩ ઈસ્માઈન રહેમાનને ત્યાં હોકરી ફાતમાબીબી

૮-૧-૪૩ ઈસ્માઈન કાસમને ત્યાં હોકરી રસુખબીબી

૧૦-૧-૪૩ મોહમદ હયાદીમ આરેશને ત્યાં હોકરી ઉર

૧૪-૧-૪૩ સયદ અબ્દુલકરીમ સયદ અબ્દુલ્લાને ત્યાં હોકરી મ યમ બેગમ

૧૫-૧-૪૩ ગુનામ દમ્તગીઝ હયાદીમને ત્યાં હોકરી હયાદીમ

૧૬-૧-૪૩ હુસેન હયાદીમ ખાટકીને ત્યાં હોકરી હાન્ગા બીબી

૧૭-૧-૪૩ અહમદ સુસુર મમુનને ત્યાં હોકરી મેમુનાબીબી

૧૭-૧-૪૩ મયેક રસુખ મયેક હામેમને ત્યાં હોકરી મગરામીબી

૧૮-૧-૪૩ આઝમ મોહમદ સાલેહખાનને ત્યાં હોકરી ઉમર

૧૮-૧-૪૩ રહીમખાન હમીદખાનને ત્યાં હોકરી હુસેનખાન

૧૯-૧-૪૩ મીઝા હમીદાબીબી ગુનામીબી ટેવરને ત્યાં હોકરી પીરમોહમદ

૨૦-૧-૪૩ ગુનામ મોહમદ હાશમને ત્યાં હોકરી ફાતમાબીબી

૨૧-૧-૪૩ હાજી મુમા ગુનામ આરેશને ત્યાં હોકરી મુકુબ

૨૪-૧-૪૩ હાજી સુસુર હાજી આઝમ ગુનામ-હુસેન પીપરડીને ત્યાં મોમરો અયુબ

૨૪-૧-૪૩ અબ્દુલહેમાન ગુનામશાહ બતીલાના ને ત્યાં હોકરી મુસુર

૨૪-૧-૪૩ ઈસ્માઈન હયાદીમને ત્યાં હોકરી ગુનામ મહીયુદીન

૨૬-૧-૪૩ મોવલી અહમદ આરેશ અશરફને ત્યાં હોકરી મયમુનામીબી

૨૬-૧-૪૩ ઈસ્માઈન મોહમદ મહારીને ત્યાં હોકરી અહમદ

૩૦-૧-૪૩ સયદ મોહમદ સયદ મુન્નારને ત્યાં હોકરી સયદ મુન્નાર

૩૧-૧-૪૩ ગુનામ હુસેન અહમદ પીપરડીને ત્યાં હોકરી મયમમીબી

મરણ

૨-૧-૪૩ સકીાબીબી તે રસુખ પીરમાઈ ખાજરીગરાની હોકરી ઉ વ ૨૨

૪-૧-૪૩ સયદ હુમેન સયદ હોહુ ઉ વ ૫૫

૧૬-૧-૪૩ આઝમ આરેશ ટોચ ઉ વ ૭૫

૧૮-૧-૪૩ સુન્તાનબીબી તે હનીમ હાસમ સારવોનની હોકરી ઉ વ ૩૦

૨૩-૧-૪૩ હવાબીબી તે હમીદખા રહીમખા ઉ ગામ ૧૦

૨૪-૧-૪૩ વધી હુમેન ઉ વ ૭૫

૨૪-૧-૪૩ દનીશબીબી તે મુસુર હાશિમ બર્યામી હોકરી ઉ વ ૯

૨૫-૧-૪૩ સયદ હુમેન સયદ અલી ઉ દિ ૧૫

૨૫-૧-૪૩ હવાબીબી તે મુસુર કાસમ મન્સુ-રની હોકરી ઉ વ ૪

૨૭-૧-૪૩ આનામીબી અહમદ હયાદીમ કાઝાની હોકરી ઉ વ ૫૦

૨૮-૧-૪૩ મોહમદ હુસેન હયાદીમ મોતીલા ઉ વ ૫૦

૨૮-૧-૪૩ ફાતમાબીબી ને ઈસ્માઈન ખાઈ મીયાની હોકરી ઉ વ ૧૫

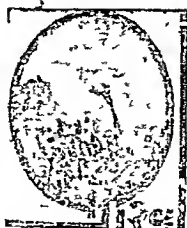
૨૯-૧-૪૩ ગાફરામીબી મોહમદ હુસેન સરસ-વાયા ઉ વ ૨૩

૩૦-૧-૪૩ ફાતમાબીબી તે ગુનામ મોહમદ હાસમની હોકરી ઉ દિવસ ૯

Published by Asim Ahmed Ismail Vahshi for Vahshi Sahitya Kary
Tower Road, Surat

SiRci

પુસ્તક યોધુ + અંક હોયો

કિનારા દાખવો નૂતન, નખીછ !

[ચુરદસ]

હુ છુ રિશન થન અધમરે,
ઉગારે દિશનાની તેજ-ધારે,
જોઈએ નૂતન, નખીછ !

હું જીવન-કાર્યને ભૂની ગયો છુ,
યર્ષ બેદાન હુ બાકી રહ્યો છુ,
કરો મુજ પથને રોશન, નખીછ !

નિગાશ, પાનના દિને દ્યે છે,
થરી ના દાણા મુજ કલ સમે છે,
કરો ઉદાસના મગન, નખીછ !

જગનના વૈભવોની અખના ના,
મુગીયનની સગારે વેના ના,
મદા હો હથેલુ ચિતન, નખીછ !

તમારો ઘડને અન્નો હુ જમનમાં,
તમારો ઘડને જીવુ છુ જમનમાં,
તમારો યર્ષ મીથુ નેનન, નખીછ !

કરેલા પાપથી લાજ મા છુ,
જુદના ખોટથી નિન ચગચ છુ,
કરો હર દર્શના નિચન, નખીછ !

કુર્બાની તનથી દિન કમખાતરો,
અખનના પૂર જીવનમાં બદલો
ખિલાવો આત્મનું ઉપવન, નખીછ !

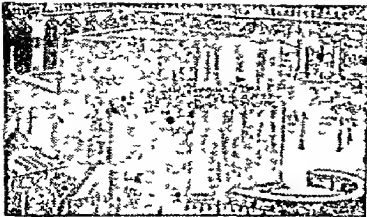
છળાદનના અણુ વિના વદાવો,
પ્રતા સામે મને નિગ્રહિન કુમવો,
કિનાવો જા રીતા યુગન, નખીછ !

તમારા પાક જીવનને સમાર,
હરીમી બોધ તમારગા પ્રમાર,
કરો જીવનનું નવસર્ગન, નખીછ !

દિનાદીને કુઆલો છે જિગન્ની
દો આઠા મદીનની મફતી,
મફજ યર્ષ મળ આ જીવન, નખીછ !

તમારો દામ છુ દે પ્રાણુખારા,
તમાર પાથુ જીવનના સદાર,
દોઈ કિરમત ને રો દર્શન, નખીછ !

“ કિરમત ”

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અલ્લાહ તઆલાનું ફરમાન (કુર્આન)
મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાદિક સાહબ

(૨૩૪) વાડ જેનો સોનો ખુદાપાકે ઇસ્લામ માટે જોલી લીધા હોય, અને તે ચોતાના પરવરદિગાર તરફથી (મજેલી) રોશનીમા (ચાલતો) હોય (શુ તે પાપણ હુદયના કાફિર જેવો થઈ શકે છે) ત્યાંદે અફ્મોસ" છે તે લોકો પર જેમના દિલ ખુદાપાકની યાદગીરી (ગાફિલ ખૂબી) સખન (યથ ગયા) છે, અને એજ લોકો સ્પષ્ટ શુભરાહીમા છે (કુર્આન)

(૨૩૫) અમે આકાશ તથા પૃથ્વીને અને જે કંઈ તે માટે છે તે સર્જ્ય પેદા કર્યું નથી, જો ધારણા તેજ તે લોકોની છે જેઓ કાફિર છે, તો કાફિરો માટે જહન્નમનો અજાણ છે (કુર્આન)

(૨૩૬) ખુદાપાકજ છે જેણે તમારા માટે રાતને જનાવી કે તેમા આરામ કરે અને દિવસને રોશન જનાવ્યો (કે તેમા કામ કરે) અલ્લાહ તો લોકો પર બહુ કૃપાવત છે, પરંતુ ઘણા લોકો આભાર માનતા નથી (કુર્આન)

(૨૩૭) તેજ અમર છે તેના સિવાય કોઈની બદગીજ નથી તો બદગીને તેનાજ માટે આસ રાખી તેને ચોકાશે, સડ ખૂબીઓ અલ્લાહને માટેજ છે જે સર્વ જગતનો પાલનદાર છે (કુર્આન)

(૨૩૮) અલ્લાહ તથા તેના ફરિતા રસૂલ પર હરૂં મોકલે છે, તો હે મામનો! તમે યજ તેમના ઉપર હરૂં અને સલામ મોકલતા રહો (કુર્આન)

(૨૩૯) અમે અલ્લાહ તથા તેના રસૂલનો (ખુરીયા) હુકમ માનો કે જેથી તમારા ઉપર કૃપા થાય (કુર્આન)

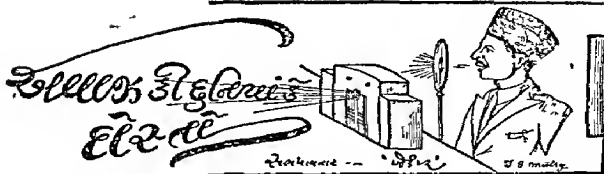

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુલ્લીમ મલિક

- (૨૩૪) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને તેઓના ક્રમાનો માલિક થયો હોય ને ફરી તેઓ માટે કોશીશ ન કરે તેમ તેઓનો સુલ્તન ન અને તે તેઓની સાથે જન્મતમા હાખલ થયે નહિ (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૫) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને જ્યારે તમારામાનો કોઈ ખામ તો તેને જોઈએ કે પોતાની આંગળીઓ આટે કારણ કે તે જાણુનો નથી કે તેની કંઈ આંગળીમા બરકત છે, (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૬) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને માણસના મરણ કેટલે સવાર સાજ તેનું મૂળ સ્થળ સામે કરવામાં આવે છે જો તે જન્મતી છે તો જન્મત, અને જો તે દોઝખી છે તો દોઝખ દોખાડવામાં આવે છે. પછી ફરિસ્તા તેને કહે છે આ તારૂં તે કેકાણું છે કે દિયામતના ડિવસે ત્યાં તેને મોકલવામાં આવશે. (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૭) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને મનુષ્યને સબર (ધીરજ) કરતાં વધુ વિશાળ રોજ આપવામાં આવી નથી (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૮) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને કોઈ પણ મુસલમાન કોઈ જાદુ રોપશે તો તેથી જે વસ્તુ ખાવામાં આવશે તે તેને માટે ખેરાત છે અને જે તેમાથી ચોરાશે તે તેને માટે ખેરાત છે અને જે કંઈ તેમાનું કોઈ તુકસાન કરશે તે તેને માટે ખેરાત છે. (અસ્તિત્વ)
- (૨૩૯) રસૂલુલ્લાહ સત્તર ગુ ક્રમાન (હદીસ) ને જો કોઈ ઉપર રક્ષમ (દયા) નહિ કરે તેના ઉપર અલ્લાહ રક્ષમ કરતો નથી. (અસ્તિત્વ)

આખરકી દુન્યા કે દોરતો આ
વેળા હુ તમને લગાઇ પી લગાઇત સલા-
ખાવવા તેવાર નથી કાન્યુ કે હવે લગાઇમા
પશુ કઇ રસ કસ રહ્યો નથી રચિયનો મર
માર કરતા ધસે છે, ને જર્મનો ભાગલાય
કરતા પાઠા હો છે કાઇ- દીખતો ધનકો
વળી જન્ય ને પ્રેક્ષા કરાળી જન્ય તેમ
રચિયાના મોરયા પર યયુ છે દીમોથીકાની
કાતિલ બેનિંગ આગળ એક પશુ જર્મન
બેલાડી ટકો ચકતો નથી, ને કે હીટલર
ચાનાના બેલાડીઓને પાછી તો ખૂબ ચલાવે
છે, પશુ જર્મનોને હવે થાકવા માઉ ભાગે
જેવુ થયુ કે એ થાકી પાડીને હોય થઇ
ગયેના બેનાડીઓ કેઈ જાયે બેનો જનાનો પ્રવન
કરે છે પશુ જર્મનો જડો નથીને? વળી
ટયુ પીસના મોગ્યે તો સાવ સલાકુકીની રમત
જેવી લગાઇ થઇ મઇ છે હવે માર્ચની મરમી
કઇ લગાઇમા ગરમી લાવે તારે બાકી
આટલકીનો કુ-મોટ જગ તો જમનો તેમ
ચાને છેજ અને પાસિફિકમા પશુ જગ તેડીને
તેવી રીતેજ ચાનેજ છે, તો હિંદમા પશુ
ધારનેટ, ધડે, ખાડ વગેરેના જગ રાનેના
મુખજ ચયુ છે હવે તો ખુદ પાસે હિંદીઓએ
તો એટલીજ દુઆ માગવાની રહી કે ખુદ એ
જગને પહેનો ખનમ કરી કે, નહિતર આમારા
ચેટ બૂખને દુ.ખથી બચવાની ચુ સલા અતા

કર! આખીન

પશ્ચિમે આપણને અનેક બેટ સોજાગે
આખી છે તેમા એ- કુમ નામની રીન
પશુ કે એથી ધણીઓના નામની કુરપના
હકાર્ડ જગ છે - સીઆનની સતને સ્પીન
ખાનર જરા બાગુ પર રાખી વાન કરીએ તો
હુ બો જેવી રીતે દરજા બેની મલકતીને
નાકવાનુ એક સરસ સધન છે તેમ કુક નામ
પશુ લાખા નામની અલ્પતીને દકરાનુ
સામા સાદ સધન છે આર એસ ચાદની
સડી હોય તો કાઇને સ્પેનિય ખનર । પડે
કે રમજનીયાક કુપરાતીયાક એ કુક પછી
સી આર મરેક વાયનાગને ખનર ન પડે કે
આદમિયા રજખમિયાનુ એ મુનાગક નામ છે
પિન્કુટમેકર છ કે નામ હોય તો તમને
જરપશુ ખનર ન પડે કે, એ લીનારા
ધસીટલછ કાનેમિયાનુ નામ છે । છ છ
હી એ-કુ કાન નમ હોય તો ખનર ન પડે
કે, ગડલાઇ, ઘેવાબાઇ, અને ડાલામંધની
કુાનુ એ નામ છે । મીમતિ છ છ નામ
હોય, તો તમે જાણો કે કેઇ-મદાન સર કે
એરોનેટના મહોરદારનુ-એ નામ હશે ના,
ના છ છ એટલે તો ગમથી ધાયયુ ।

એચ કે માલવશીને તમે મોટા ન્યોતિય
કે નજીમી હોય તોય ન સમજી શકો કે એ

દરિયા કાનીયા ઢેંતુ કુંકુ નામ છે । એન
છ રાણા કે છ પી પ્રભપતિને તમે કોઇ
પરમજ્ઞાના ગાળ કે કોરાર સમજી બેસો, પણ
ના એ તો નામુખાઇ ગર્ભભાષ ગોણા, અને
ધોવાત્તમ પુર્ણભક્તિ ભાગના સદ્ગુણ નામ છે ।
એ પુ રહેડ કે ગી કે ચોધરી નામ તમે
કે છ મહાવીરના શરૂનીના સમજી રેગો, પણ ના,
એને અમય ઉત્તવા તનારીયા, અને હીમલા
કાળીય ચોધનન દુઝ નામ છે । બી એચ
હૈન્દ્રેમતુ પાદિયુ બાગી તમે મુઝવણુમા
નરુ પડો પણ કોઇ જનજુકારને પૂડો તોજ
રેસન થગ કે એને હામતા કીરીયા દનમની
વાળ કાપવાની કુઠાન છે । આર બી ચોદાચુ
કે એમ સી હાનિયને તમે રાણા પ્રનાય કે
પૂરીશજ્ઞના વચના કોઇ રજપૂત કુળદીપક
સમજી બેમ દગો પછુ ના, ના એ તો
મધા બાપુ માળો, ને મગન હગન ચોવીના
કુધરેના લઘુ નામ છે ।

એમ હી પ્રાપ્તપર, મેધ ફેકટી, સુરન
આ નામ વાચના તમને તો શુ તમારી
સાત પેઢીને પણ ખમર નદિ હોય કે એ
લાલીયા દાલીયા બાવપા ને અમગ પકવનાના
કુડના માનિક કે તેમણે પોતાની જાતને
દુધરેલી જાહેર કરી છે એ એ પટેલ તમે
જાણો છો કે એ કોઇ કૃતિભાષ પટેલનો
સગો દગો પગ ના, ના એ તો અમચાણા
ચાટેજાણાઈ જાણી નામ છે । સેમુઅલ
આર ટેનર તમે તે જાણો છો કે આ કોઈ
ફેકટર કે કમ્પીનરનુ નામ દગો ના આ
તો અરીમજી નામે ટેક ને હાપરીયા કાગમા
કિલ્લન અનેરો અને દાલમા દરહનેા ધથી
કરે છે તેની સજા છે । આ પ્રમાણે દુકા
નામના સુખા નીચે પુષ્પાભલા અનેક
(અ.સુ.) નામે પટેલી નગરે કેવા આકર્ષક

દેખાય છે ? પશ્ચિમની દરેક ચીજ પહેલી
નગરે તો એવીજ આકર્ષક દેખાય છે । અરવ

લગ્નને લીધે લોકો ચિંતામા પડ્યા છે
ધનસાનેને આ લગ્નના સમયમા મેમા
તાણા રોકવા તેની ચિંતા પેડી છે, તો અરી-
ઓને આ મોધવાગીમા એક ટકના નાણુ
કયાથી પેદા કરવા તેની ચિંતા છે । એકને
પોતાની માદરો પેદ્રોતને અભાવે મેરજમા
પડી પડી કાટ ખાય છે તેની ચિંતા છે,
તો બીજાને માદીના બુખાવે પેટમા બૂખની
લ્લાય લાગી છે, તેને સુકાવની ચિંતા છે ।
એકને પકવાન પર પ્રતિમધ થયો છે તેની
ચિંતા છે । બીજાને રોટરોથે મળતો નથી તેની
ચિંતા છે એકને સમીકમા કે મીકમા બાગવા
જાવસા મળતા નથી, તેની ચિંતા છે, તો બીજા
સાક્ષાત કોયરો જતી થયો છે એકને આરોગવા
માટે પહોંની ચિંતા ન, બીજાને બૂખા પેટ
ઉંચનીય ચિંતા નથી । એક દર અરવાઈએ
ખાનાતી રિત્ત પ્રમાણે જુદી જુદી ફેસનના
કપડા ખરીદવાની ચિંતા સેવ છે, તો બીજાને
પોતાનુ એ અગ દંકવાની ચિંતા છે ।
એકને સરાર પડે જામરલાવ, શીરજામર જાને
એકનીજ ચિંતા હોય છે, તો બીજાને પેટ
માટે બીખ મામસા લોભાના આનણે જવાની
ચિંતા હોય છે । એક કાચી રિદમ માટે
માટર દોઝાન છે, બીજા કાચા જનાજ માટે
પગ ધસે છે । એકના કયાદમા લુગડાના
દગતા છે, બીજાના અગ પર એક જોડીનુષ
ટેકાણુ નથી । એક એટલું ખાય છે કે દગમ
થતું નથી તે દગમીવાનની દવા શોધવાની
ચિંતામા ફરે છે, તો બીજા બૂખ મરાવાની
દવાની ચિંતામા ફરે છે । એક મોઢામાથી

માળ જોયે છે, નેણ લેણે 'હાછ હા' કરે છે, ને બીજા આશિર્વાદ દેવા નિવાર હોય છે તેણે કોઇ સબળતુ નથી ! એક માણને સતાવવાની ફિકરમાં છે, તે બીજા નીતિને નેવે મૂકી લગ્નગીર ફિકર કરે છે ! આમ ચિંતાને કાંપડો ઉઠાડે લગ્નગીરે લીધે વધુને વધુ અનર્થ થયો છે

‘ હુન્યામે અમીરિકા આરામ નહિ મિલતા ’

❖

અમેરિકાના લાકેશ્વર ચેમ્બરના તત્ત્વજ્ઞોએ ઇંગ્લેન્ડના ખુલા પત્રમાં સુરીવાણી સલાહ આપી છે કે, “જમ હુન્યાને માટે સમજાવવાની સુરોનો લાભ કરીને અંગત ધારણ કરે. અમે એ તત્ત્વજ્ઞોને કહીએ છીએ કે લાકેશ્વરે કહ્યુંને આરસી ની રીત છે. તમારા અમેરિકાને આગળે કરેલું બિદીય એતબી લોડે દેહીફેસનું તાણુ ને તમતમતુ નિવેદનન વાચી જુલોને કે જે એમણે ‘અમેરિકા’ નામે સામયિકમાં ચિત્તાની રૂપીકૃષ્ટી કલમેજ નખ્યુ છે, કે, “અમે દિ હુરતાનમાં રતી પાર્થની પશુ મેહસલ લેતા નથી, ને આધીન મુલકે પશુ મણતા નથી કકત એક દ્રશ સમજાએ છીએ” હયા હવે આ નિવેદન પછી બીજી શુ નેપએ જેવા મીઠા માયુસ કઈ જુલુ એતે. તે પછી આ હિંદી તલાકીએ ખેડને પાસેથી મેહસલ નહિ તે સનનાશયજુનો પ્રસાદ લેતા હશે. ના પશુ અમેરિકામાં લાગ જનતી નથી. તે શુ એ ઉપમા મોલ્યા હશે. ના જનતબી આ ધૂમ ધડામના વખતમાં તે એક જવાબદાર માણસથી ઉપાય ! હા, આ ! હવે ગ્વી સામ્રાજ્યવાદની વાત ! પશુ એ તો વિલાપતી

જનમાં રહેનારા યૈસને પાકર કે વિપરિક્તો ત્યાગ કરવા નેવી, કે દિંદી અલખુ યૈસને ધરેજાનો ત્યાગ કરવાનું કહેવા નેવી મલાજન, મારેનાડીએ કે વ્યાજખાઉ પાણુને આજ સેવાની નીતિને છોડી દેવાનું કહેવા નેવી, પડેનવાનેએ કલ-એ-કને ત્યાગી, ગ્રેફેસેની જેમ લાપશુ કરવાનું કહેવા નેવી, યા કોડી દરોને કવમ છોડી રેહવી વેલવાનું વેલણ પકડવાનું કહેવા નેવી, યા સારગી કે તમતબી ઉરનાશને ‘સારગી કે તમતબી પડતા મુજી હાથમાં માળા લઈ સાધુ જનવાની કે દારાઓને વસાગીરી પાતી મુજી મજુરી કરવાનું’ કહેવા નેવી, યા સુખેલી નારીઓને મુજી કુકવાની સુચના આપવા નેવી વાત થયે ! છાંદ જવાડવાનું છોડે મધવે અજોડવાનું છોડે, જનવા જનત મજુરી પકડવાનું છોડે, નિવાડી ઉર પર તત્ત્વ માતવાનું છોડે, કોશીચરીએ વિખામણ આપવાનું છોડે સીનેમાવાળા પ્રેમનું પ્રકરણ છોડે તોજ સામાજ્યવાદીએ સામ્રાજ્યવાદને છોડે ! બાકી ખરૂં પૂછવો તે જનનગા ખરૂં અસલ ધીની જમાએ વેછેન તકલ ધી આગ્યુ છે તેમ અસન સામ્રાજ્યવાદ પશુ હવે રહ્યો નથી વેછેનન જન નકલો અરે ! છેક નાટકો ‘સામ્રાજ્યવાદ રહ્યો છે કસમ ખવા પુરતો તો એટલો રહેવા લો

❖
રોપિ પ્રેસ

પાછી ચેમ્બર પર કાગળની કવલ ત્રાપ છે એડીટરનું તો કાળજી રજુ ન થયી.

પણ વાચ્યો કાળજી રાખે !

હોય પાઠો ૧લી એપ્રિલથી જીનો દાખમ
કરીથી આવી રહ્યો છે 'જીવ એ સોનું'ની
કહેવત ખરી પડી છે કારણ ફેરફાર ફેરફાર
ફેરફાર અત્યંત થયો છે નવો દાખમ પુરો
નવો માસ પણ વાંચ્યો નથી. સત મહીનામાં
પછી કમ્પાવડ કા સ્વર્ગ ૨ સમયની બધીદારી
તે અનુજ નામ કહેવાય ! કોઠો જ્યારે તથા
પ્રસીને નવા દાખમ પ્રમાણે પોતાની આસત
પાડી રહ્યા સારે પાછો જીનો દાખમ આવી

રહ્યો છે તો પાછું કાપ એમ નહિ કહે કે
"વોલી રકતાર બેઠો જી, ને પહેલેથી જો બેઠો જી દો"
દાખમ ફેરફારના મગજ પણ પડિઆળના
સોના જ્યાં કામડોળ થઈ ગયા છે કે
સુ ? ખરે ! પેલી કહેવતની કવનમાં ફેરફાર
કરવો રહ્યો કે,

"કદન સમય બલવાન હય, નહિ પુરુષ બલવાન,
હિરત હિરત પડિઆળથી હટક બુદ્ધ કે કમાન !"

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બજાર : સુરત.

===== એટલે =====

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈન્સના

- સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

સુ. મસ્ટર

હાલનાર વસ્તુઓ

“માઠ વાતાં માટે કે એક દત્તા મિથ્યા ભાષા એટલે આપણને સમજાઈ જાય કે કાંઈ એવકૂદીની કે ગરકમીની વાત આપવાની અને વાતાં આગળ ચલ્યા પડેના સાબળનાર હસવા માટે (રૂંદર વિદાર, ગા વિ પાટ-) એનો અર્થ એજ થયો કે એવકૂદી અને ગરકમીનું અવયવ એટલે મિથ્યાભાષા કહો છો. ને કે હિંદુભાષાઓ મિથ્યાભાષાઓ વિષે નથી જાણતા? જાણે છે તો ખરા! અને જે વ્યક્તિ છે તે એવકૂદી કહી પણ નામે છે પણ દવે પ્રકા એ યાચ યાચ છે કે, તેઓ આપણ જ કેમ જાણે છે? એના સિવાયનું બીજું કેમ જાણ્યા નથી? એનો જવાબ જરા અટપટો છે.

કોઈ વસ્તુ જાણ્યા માટે જ્ઞાન એકજી બસ નથી જનની સાથે જાણવાનો પ્રયત્ન પણ હોતો જોઈએ, આખો વડેજ નોંધ લેવાય છે એ ખરું, પણ આખો હોવા છતાં જોવાનો પ્રયત્ન ન હોય તો શી રીતે નોંધ ચાલ્યો? પરંતુ રૂંદર વિદારની દ્રષ્ટિ વિષે આ દિવસની બસ નથી તેઓ આખોવાળા પણ છે, અને જોવાના પ્રયત્નવાળા પણ છે, તો પછી આમ કેમ? એ પ્રશ્ન રનાલનિક રીતે ઉઠે તો એનો જવાબ મદારી પાસે એ છે કે જોના અને જાણવા સમયે એક નિયમ એ પણ છે કે, “જોનાર, કે નિચાળનાર કથી વસ્તુ (Matter)નો અનેકો છે, અને દિવા કંઈની વેળા કયા છાન (Mood)મા રમે છે” સાક્ષર ધર્મ પ્રાકૃતિક

શુભનિષા વિષે રાક્ષા નથી પરંતુ Matter અને Mood વિષે વિચારીએ તો મિથ્યા ભાષાઓ વિષે તેઓની કલમ આથી ઉપદ્રા અને વડુરમત લખણ લખવાને અસકત છે. તેમજ કલમ ઉપર દિમાગની અને દિમાગ ઉપર રાજકારણની અસર છે અને રાજકારણમાં અજગલ છે એટલે તેઓ શું કરે?

“કવિતાનો ઉપયોગ તે છે દાદી! દાદી અને સારણી નિઃસારણી જેવા કથો છે” (વિવેચના પા ૨૮)

કવિ લખનગમ વિષે લખના શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ ત્રિવેદીએ આતુ નવ્યુ છે એમણે જેના પર આ ઉપમા કરી છે તે સળધી મારે કશું નથી કરેવું, પરંતુ ‘દાદી! દાદી અને સારણીની સારણી’ એ ઉપમામાં ખડુ વારતવિકલ નથી દેખાતી કેમકે જ્યાં લગી દાદી મો પર લાગેતી રહે છે ત્યાં લગી એનાથી સારણીનું કામ તો વેતુ હરેરહુ એને સારણી કહેના પણ સંજ્ઞાને તે હેલ સાચાં (મદા કવિ ગમે ગદા મુખ પર સવરણી લટકતી હતી એમ કહેવું એટલું બેહુકું લાગે) અને મો પરથી ઉતરી પછી પણ દાદીની સારણી મનેની મે નોંધ નથી વળી દેખતી દ્રષ્ટિએ પણ તે સારણી જેની તો નથીજ લાગતી એટલે એમણે ઉપમા એમ આપી હો! તો વધુ વારતવિક અને વધુ આધુનિક લેખાત કે કવિતાનો ઉપયોગ તેમણે

ચોટલાનો ચોટલા, અને સાવરણીની સાવરણી
જેવો કયો છે તે સમજાવશે. સાવરણી જેવા
ચોટલા તેમણે જોયા ન હશે ન જોયા હોય
તો 'જેવા' માસિકમાના કલ્પના જિતો જોવા લે,
અને પછી મહારા કથનની ચારત્રિકલા રિચારે

મહા કવિ 'ગાલિબ' વિષે લખનારા આવ્યુ
કે "તેજોગિ ચોતાના મગજની તારીખ પછેનાથી
લાખી રાખી હતી પરંતુ મળેલી તારીખ પ્રમાણે
તેજો ન થયાં (અને મધુ આઠ નક્કી છતાં)
તેમની જાણેની તારીખ જુની પાઠાનું કારણ
લે જોયે પાંચુ તો જોને જનાવ તેજોને જોય
પાંચુએ કે જે સાવરણી મરનાના દત્તો તે
સાવરણી મરણને લીધે પો કાઈ મરણ લાગ્યા
અને સો કોઈની સાથે મળુ મને પસંદ ન
હતું" સમાજના સો કોઈ જેમ માને, તેમજ
ચાલનારા આજી. મુસાનો, જાડોર થરાનું
વાચે છે, વિચારે છે, પણ થતા નથી તેમને
માટે, તથા જરા પધુ સુદર લાગ્યા તેનું
અનુકરણ મરણને લાગી જતા અને ચોતાનું
સ્વતંત્ર જુની જતા કલિએને ગીમજી માટે
મહા કવિ ગાલિબની આજી તળીઅનું આ
ઉદાહરણ દેરું સમજાવે

ચોસક કિલ્લો પર મુસ્લિમ સારિયકારો
માટે ખાસ દિનરોજી ધરાવતા એક મિનચો
મળાતાને પ્રસંગ સાવરણી વાતનાતમા તેજો
જુરસામા આવી જોવી હોવા કે "તમાનામા
દશ મુની કોઈ ધમકેતુ કે સમાજસાહિ જેવો
પાકયો નથી, તમારી કોઈ એકની ખાસ જીની
નથી જાણે કશું નવું સર્જન કરવાની શક્તિ
ન હોય તેમ તમો લોજો મહવા છા, નર્વા
અનુવાદો કરરા, અને વડુ કાઈ હાથ તો ને
જનનાપણીની દમે મહત્તો લખ્યે જન છા નર" તેજો
તો આજો પચુ વધુ લીલાલમા અને
વધુ પ્રમાણમા જોના દના પાળુ મે સરાસ

જેટલું જ લાગવીને લખ્યુ છે મે જનાવમા
સારિયકાર તરીકેની મુસ્લિમ લેખકની કિદ-
ગીતો કુખદ ચિતાર રજુ કરી બતાવ્યો અને
એક મુસ્લિમ લેખકને લખવા માટે કેટલેક
ગોપતુ પડે કે તે પશુ કહી બતાવ્યુ એ
માન્ય કે અમારે ત્યાં ધમકેતુ કે સમાજસાહિ
નથી પરંતુ તેમની આવરમકતા પશુ કોને છે ?
મિયાનો મુસ્લિમ સારિયકાર જેવા સંતોગો
પરંતુ ગોપતુ જાન ચિતાની રવો હોય છે,
જોની મને પડી છે ? મને તેવું લાગે અને
મમ તેટલું બેર મને પશુ મુસ્લિમ સારિયકાર
નરકે કશું પામવાની શક્તિ ગામતા હોય તો
તે વર્ષ છે જે સમાજમા લેખાનું સ્થાન
"જાડા આદમી" જેવું હોય "બેકાન પ્રાણી"
જેવું હોય ત્યાં, આગળ આવનારી કે લખવાની
આશા કેવી ?

અને અનુવાદો ? અનુવાદો ન કરે તો
શું કરે ? મૌનિક લખનારાગો પારો રિચારીને
લખના જેટલા અવકાશ અને વાદ્ય નથી
અને જેમની પારો અનમળ અને મદન તેમ
તેજોજી વધુ મળી શકે એવા નધુ લખનારાઓ
અનુવાદો છે ત્યાં મુખી સરિયકાર વિષેની
માન્યતામા ધમકેતુથી કેટલું ન થાય ત્યાં મુખી
મીતેલ અને સરિયકાર લખનારની આશા નકારી
કે એ તે જોમજી ચાલ્યા કરનાનું જાનુવાદો
અને મત્રકારો વને જવાના અને મીતેલ
લેખકો અને ઉત્તમ કાવ્યકારો છાપે જવાના
અથવા તો તેજોનો પાર આવી જવાનો

હીદાદે રમુસ (સતન)

સપાહ જિરાદની રાખ માદગીને લાધે
આ અજે પ્રગટ થઇ રાકયો નથી વચકા
અને આદરના વિનન કે મપાદમી મમિલ
સેદાવખી માટે ખુબ પાકી કુમરમા
હુઆએ ખેલ્યાં પાદ દગી —તત્તી

“સાહિયા પારખેડ દરે નમગ

ખાક પર સરે કુન જમે બીધામરા

જેથી હાઈન રશીદ તેની ઉપર આશિક પડી ગયા આ વાત તેની ખારી બીબી જુદા ખાતનને માનુષ પડી જેથી તે ઘણીજ ગરસે યથ અને નાગણુના જેવી કુદાડા આરતી મેદનમા અરી ગરસામા જેમ નેમ પોતાના ચોહરને પુરી તપસ માં પુનઃ ખેતી કે તમે મારી ગેરહાજરીમા એક તોડી ઉપર નજર નાખી ખાહિશો પુત્રી કે તમે રિચાર રાખ્યો મને અને જુરી જલ્દ ખારી અમાનતમા ખવાનત કરત તંપારે યથ ગરા?

હાઈન નીચે— પારી જુદા! હ જુરી ગયો મને સાફ ક્રો માગ માયા ઉપર સતાન સવાર અલ્લ ગયો હતા જેથી હું તાન બુધ્ધિ જ્વાનો હમો પગ છુદોનો ખોંક અને નતગમ્પ જુદી! વચન વાદ વાતવાથી બચી ગયો’
જુદા— બસ, બસ વાતો ન જન્યવો મન સવ ખમગ છે, કે આપ વચન આપી પાછા તોડી નાખો હો

હાઈન— નસ ઝમાન બંદ કરો : જુદુ બોલતો નથી

જુદા હા હા! જલ્દનમીજ જુદ બોલે છે!

હાઈન - હું અને જલ્દ નમી અને આપ જનનતી અજર જો એવું છે તે હ જનતી દર જોડે રહી શકો ત્યાં બસ ત્યાંક ત્યાંક, તત્તા છે!

તત્તાક સમદ ના વખત અલ્લાખાજ જુદાનો ગુરસો ઠંડા ઠંડી ગયા અને હિમ યથ આલી ગઈ હાઈન પાડે તો બની

ગયે અને વિચારમા ને વિચારમા ઘર પરનાવા લા પા -

બંને એક બીજાની જુદાઈ મદન શકન ન હતા બંને ધણી રડયા કે ત હાઈન રશી ઉનાએને બેગ કયા અને કે ‘મારી અને જુદાની વચ્ચે જે બીના છે તેના દેમો મરે કે જેથી અથા મીયા ખીખી જેવા મરી શકીએ ઉનાએ જતામ આપેલો કે જ્યાં બુધી ઇત પુરી કરી ખીજે નિકાદ કે નદો તેને તેણીને ખીજે કુધી તત્તાક ન આપે બુધી આપની જોડે નિકાદ યથ રાખે ના આ સાલગનાજ દકન ઉદામ યથ ગયા ધણીએને પૂછના ધણી એનો જોજ ન મળ્યો

એક દિનસ એક માંજુસ ખમર આપે કદામા એક ઉમમા મુકમલ નામે છે કે જે હમામે અજમ બુદની જનતીની કે જાલશાહે કુદા ગા માંની આપને ખોનવા આપ બાદ હાઈનના મલેખના ગરામી હ નમમા યથા તોડે તમના આગાતી ખમર પખુ દરને ખેવાન પછે પોતાનો સતાન મગફ મુખા

હમાન દુક (ગુમામા) અથ હાઈન રશીદ પછેના મે તો મન કહેલ કે અખીજન મોમેલીન કેડેડાવવાને બાલ્ય હો નદો એક મુસનમાન, જે દિલથી હમામ તેની કિનાબુદ્યાન પર હમાન નખે છે ત પછુ ગવાલ કરો નહિ કે એક ચર્ પનાહ અર સુનતે રમન અને કુઅ મેહાફિ હાય તે આવી રીતે ખિદમત

"એડિટર ની મુસીબત!"

સપ્તમ ૧૨ "તાજ" ગઢેર.

ગંગના નવ વાગ્યા પહેલાં મારાથી ડેર અવાજ નથી એનો અર્થ એ નથી, કે મારે વધારે કામ હશે? પણ એનું કાણુ ને આગે આમ તેમની એડિટર છે એડિટર કે જેની એક્સિસીઆ પ્રયમથીજ કંઈ કામ હોય નથી. અખબાર પર આફકોના સરન મા બપ્પા તછી આફ વાગનાજ બપ્પા ચેતપેનાના કામ પછી હી મારી પાસે આવી જાય છે ને પાન બીડી ચલ ધિગેરનો દોર ચર થઇ જાય છે આ પ્રમણે દિવસની આશુત તો જરૂર દુર થઇ જાય છે, પરંતુ રાતની દિવસથીનો બગ એટલા માટે થાય છે કે મારા નાનવતા મિસીસ જેનો હુ માત્ર ધણીજ નથી પરંતુ ચાલક પણ છું, મારી રાહ જોતા જોતા હેરાન થઇ જાય છે તેમને મારા પછાયાના પછેલા વેણેમત્ર. હીના પમ્પાનોને વારે ધડીએ ગરમ કરવા પડે છે વાત એમ છે કે તે એકજ વખત ચૂલા પાસે જવાથી તેમને કોપગિન વધુ ઉમ રસપ પકડે છે, અને કોપનાર એમ થઇ જાય તો સમજી જવું કે આ રોવાનું આવી જનમુ છે મિસીસ સાજથીજ મને લોભવરા માટે રસગ સજી દે છે ને જ્યારે તે સ્ત્રીને પડેરવેગ મદથી ખરા સ્વરૂપમાં મિસીસ બની જાય છે તો એની પ્રતિક્ષા વધુ ઉમ બની જાય છે. આપ કદાચ સ્ત્રીઓ ની આ આદતથી વાકેફ ન હોશ, પણ હુ સારી રીતે જાણુ છું "કે તેઓ જ્યારે સારૂ જાય છે, તો બીજાની દૃષ્ટિથી અદૃશ્ય રહેવાના પ્રયત્ન કરે-છે, ને જ્યારે સારૂ પડેરે છે તો તેમને પાતાના રૂપદર્શન કરાવવાની જતાસા તીવ્ર થઇ જાય છે ને ચલે છે કે હાથ તેમને જોએ" પરંતુ પાનજતા એની એ મને મોજને દાખી દે છે એ પાતાના પતિને માટેજ સૌદર્શમાન વકર કરી આપે કે ન ખુદા ત્યાંને એકજનની

ને અંદયાથી, તે એ મર્ષાદાને દૃશી વધુ વિમ્બ બનાવી દે છે મનસુખ કે નર વાગના વાગ મિસીસ સાહેબા પ્રતિદાની મુનિ બની જાય કે દેટીકવારે તો જાતજાની નજીક આવી પ્રતિક્ષા કરે છે અને પગવ પર કાન મગી છે એમા તો કંઈ ચકા નથી કે, હુ જાણ પ્રધાન પુરુષ છું

રોમાન્સના તત્વો એજાવતા મારામા છે એ રોમાન્સ માની બાનનામે જ ન જોઈ શકે, અને જે જીવનમાં રોમાન્સ ન હોય તો જો બાનનામા ઉમતા શાની દે કેવીકવારે તો હુ એક્સિસીઆ એવો વાચપોય થઇને આવું છું કે મિસીસની રોમાન્સને ઉત્તેજન મરનારી આ પણ મારા પર અસર કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, અને મારી ચિતાઓ મારા પ્રેમ-જીવને અનોખ કરી દે છે! જ્યારથી ગાંધગરીમે પગરજી માગ્યા છે, સારથી તે માગ રોમાન્સે મારો કાર મિન્ટુ પર આવી ગયો છે, અને જાણે મારી એ રોમાન્સ સામે હજી ન મળે હોય એવું મને લાગે છે

એક બાલુથી એક વામ્બ આવી મડે છે "સહી પૂર્ણ થઇ રહી છે, ને કાપીતા કાગળે પણ રહ્યા નથી" તો બીજી તરફથી મેનેજર સાદમ આવી ફરમાવે છે "કાગળો મિન્ટુસ રહ્યા નથી આજે સાજ સુતીકાગળો ન આવ્યા તો કાલને અક પ્રગટ થશે નહિ" કાગળના વિષે હિંદુસ્તાનોને દરેક એડિટર, જે કે તે ચોમાજાના અગસ્ટીયા જેવો હોય કે પછી વીર જિરામથી હોય પણ તે સારી રીતે જાણે છે કે નાજરોના વિસ્તાર એનાયો ખસી પડ્યા છે જો કે હુ દરેક વસ્તુએનો નાજાવત કરી રહુ છું, પરંતુ કાગળો વિષય એવો અટપટો છે કે હુ એ મુઝવણને ધર સુધી સુધે સર્જ આપવા મજબૂર થઈ જાય છું કદાચ મધી બજારમાં આદા મારવાથી પણ સારા ને ઉપ

‘મળો મળતા નથી ને એથી એકાએક
 પવસાપ બેસી જવાનો પ્રવન મારી સામે
 ઇ જાય છે જ્યારે આવી સ્થિતિમાં ઘેર
 છુ તો મિત્રીસ સાહેબાથી પણ સારી રીતે
 પી રાહતો નથી સીધોજ પોતાના રૂમમાં
 ત્યાગ્ય આરબી દઉ છુ ન ખાઉ છુ,
 છુ, ન ઉધુ છુ કે ન વાત કર છુ
 મને પણ આવી સ્થિતિમાં ઘેર પહોંચ્યો
 ધાગી હતી એક દાયમાં ટોચ સહ
 એ બદનરીત ગરીબો કે જેના પર
 વપાવીની દુષ્ટા શ્રષ્ટિ દહ ગનાજ ન
 હતી, પસાર કરતો, ધરના ખારણા સામે
 તો ટોચની ચમક ને માન પગલે
 માંગમનની ખમર કરી કાંધી મિત્રીસ
 ખારણામાં આવી ઉભા થઈ ગયા હુ
 સૂધી પહોંચ્યો ન હતો કે ખારણુ ઉવડી
 જા ખારણુજ નહિ પણ જગ થોડીવારના
 મારા હ વની કળી પણ ઉવડી ગઈ
 મુનામના તામ ફૂલની જેમ હસતા
 તાગ્યા ‘‘આજે તો ‘ધણુ મોઢુ’ થયું!’’
 છતાં, ધણી મુત્તીના છે કે બળરમાં
 નથી મળતા!’’
 તો હવે શું થશે?’’

‘‘નતાલુ? આ સઘાઈ એક આક્રમક
 ખાવા માટે ધઉ મળે છે, ન પેપર
 મળ્યાં હિટનર મિત્ર ગજ્યથી નહિ પણ
 રિતે નારાથી સડી રહ્યો છે!’’
 તો કેવી ખાદી પર પેપર પ્રસિધ્ધ
 શરૂ કરી દોને?’’ મિત્રીસે હસતા કેહ્યું
 પેપર તો ખાદી પર શુ પ્રસિધ્ધ થયાનું
 ત હા ‘હાય તમારે હવે બેરખીને
 ખાદીની કમિનરા પહેરવાનો વખત
 આવી રહ્યો છે.’’

‘‘તો કાંઈ પણ પહેરીશ નહીં’’
 ‘‘આખો મટકોવના કહ્યું

‘‘કદાચ આપ ઇન્કાર કરવાને બદલે તેને
 પહેરવાનું જ મંજૂર કરી લેશો!’’

‘‘એમ! અહિં આ સુધી મુસીબત આવી
 ગઈ તો સાચાર છીએ હવે આપ જમી તો લો!’’

‘‘જમી લઉ? કામળ માટે કંઈ
 ઉપાય બતાવો જો કદાચ બોજનની
 જેમ કાર્યો પછુ રસોડામાં તૈયાર
 થાત તો આ મુશીબત નેહી-ન પડત’’

‘‘પરંતુ એમ ન થાય તો ખાવાનું તો ન
 જોડુ નેહીએ!’’

‘‘એ મુશીબત એમજ ગુરુજી તો મારે
 દુ-ખા પણ હોડવી પડશે સમજ્યા આપ?’’

‘‘એ વાત મારા જ્ઞાનમાં આવતી નથી ન
 આવશે-ને દુ-ખામાં તો હુ પણ દાખલ છુ’’

‘‘હુ કહુ કે મારી દુ-ખાજ તમે હો તો
 એ અતિસ્થાંકત નહિ મેખામ’’

‘‘એટલે આપ મને પણ હોડી દેશો?’’

‘‘પરંતુ એ મુસીબત તે વખતે આવશે કે
 જ્યારે હુ દુ-ખામાંજ રહીશ નહિ-પછુ કામળના
 માટે તમારો શો અભિપ્રાય છે?’’

‘‘મારો અભિપ્રાય તો કામળના સિયવમાં
 કંઈ વજન ગણતો નથી-હા શોના, આદી કે
 ખરા ખોટા ધરણાઓ વિષે કંઈ પ્રહાર માગના
 હો તો હુ કંઈ બનાવી શકુ!’’

‘‘મજાક ગુરુજી, ખાખાં ગાઉજ! હુ કામ-
 લના માટે વિચારી રહ્યો છુ, ન કે જીવેરાત
 વિષે! અરે! એ તો હુ વાતવાતમાં જુનીજ
 મથો કે કાલના અંક માટે લેખોના પણ
 બહોળસ્ત થયો નથી! મજબૂત થઈ ગયો અરે!
 મે તો હજુ અમરેખ પણ લખ્યો નથી!’’

‘‘બસ હવે રહુવા દોને! અહિં આ ઓફિસ
 ઉપાડવાની કંઈ જરૂર નથી આપ આખો
 વિનસ શુ કરો હો કે અહિં આ આવતાજ
 આપને એ વાતો માફ આપી જાય છે! રાત
 આવી વાતો વિચારના માટે પ્રભુએ બનાવી
 નથી પણ આરામ કરવા બનાવી છે, સમજ્યા?’’

“પરંતુ એડિટરને એ કુદરતી નિયમ લાગુ પડતો નથી અહિં આ સુધી તો હું આપની વાતને મળતો છું કે રાત્રે આરામ કરવો જોઈએ પરંતુ રૂં કંઈ કે આરામ માટે વખતજ મળતો નથી રાત્રીને પછો તમારા મદદનાઓ વીતાડવી જોઈએ, તે પર વખવાવાળા ને મેનેજરે કબજો કરી લીધો છે એમાથી કંઈ વખત મળ્યો તો એડિસની જરૂરીયાતોએ કબજો કરી લીધો છે સારી વાત તો એ હતી કે એડિટરે માટે સમનનો પ્રતિષ્ઠિત રાખવો જોઈતો હતો, યા તો તેની પત્નિમા સખરાની તેમજ વ્યવસ્થાની આવડત હોવી જોઈતી.”

પરંતુ એ માદ રાખજો કે જે દિરસે દુન્યામા આ ઇન્કિલાબ પદા યદ જન્ય તેજ વિસયો આપને અખનાર બધ કરી દેવા પડશે પછીયો હું આપને અખનાર કદના ન રહ્યો.”

“હીક તો કામગીના વિષે હજી કંઈ ફેસરો થયા નથી જો અમે એપરની યોડી નકચે આછી કરી દઈએ તો એ ખુશીયત થોડે અંગે આછી થાય એમ છે.”

“હું કહું છું કે ધરમા આવી વતો કરવાથી શો ફાયદો?”

“આપ નિશ્ચિત રહો હું ધર આધારની કોશિશ કરું છું, ન કે ધર ઉગાડવાની. વાત એમ છે કે આજકાન કામગીના બાવ, પ્રજ્ઞા સામદ, સ્ત્રીઓ પણ મોઢા થઈ ગયા છે.”

“પણ જવાદોને એ કામગીને?”

“તો અમારે માફ કેમ ચાલશે? વાત એમ છે કે નતો હું દવાખાનુ ઉવાડી ચક્ર છું, ન તો ડોક્ટરી કરી ચક્ર છું! વળી તો મારામા વધારા કરવાની પણ આવડત નથી કહ્યું એડિટરીજ મારા બાબમા લખાએલી છે, ને એ એડિટરી કામગીનાના માવી રહતી નથી!”

મિસીસે જોયું કે મને કામગીનો રોગ થઈ ગયો છે, તે તેઓ ચાકીને પના પર સેધ તાણીને સૂઈ ગયા જ્યો કે મારાથી સિંહ ન ગયા હોય? એ વખતે તેનું રિસાવુ હીક ન હતું મારા મગજ પર એથી વધુ કામ વગરની વાતોએ કનજો કરી રાખ્યો હતો. મે એપર વાચવાના વિચારથી કોપી હચકી લેખતી હતી તેજ કરી પેચ મ પર વાચના બેસી બેસે વાચનાથી પરનારો ન હતો કે અમરખ લખના બેસી ગયો આજનો અમરખ પણ લખમજા ન હતો એ પછી કમર સીધી કરવા સૂઈ ગયા મને એવી પણ ખબર ન રહી કે હું ક્યારે ઉઠી ગયા

ઉઠનાજ રવખામા આવ્યું કે એમ મોટા મેલામા કામગીના રોકડો દમ પડ્યા છે દરેક દમજા ઉપર દરેક એડિટરના નામે લખેલા છે એક દમ ઉપર માફ નામ પણ લખેલું હતું તેજ વખતે આકાશમાથી એક પેન પડ્યો ન હોમા આજ વાગી મઈ મારો દમ પણ એ આગમા બગાડ લાગ્યો હું જુમ પાડતો જાગી ઉઠ્યો! “જો જો મારા કામગીને બચાવજો! કંઈ જાગી નાય તે સચેજ છડ્યા નેના લાગ્યો.”

“દામ, દામ, મારો દમતા!”

“દામ, દામ, મારો દમતા!”

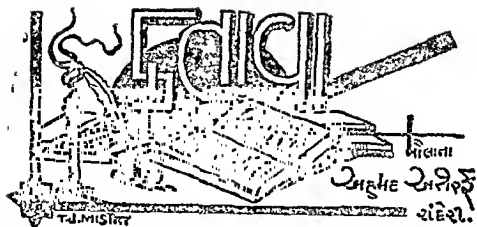
મિસીસે મારો બનાજ સળગી દોડ્યા ને બોલ્યા “પ્રભુના માટે એવો ફિર ન કરો! ઉઘમા પણ કામગીના જુમો પાડો છે હીક હને દાનય પપ્પી કરી જમી તો લો!”

“જમવાનું કે કામગીના શું જમું?”

“હા પ્રજ્ઞ, આપને આ શું થઈ ગયું છે?”

ને તેજ વખતે મેનેજર સદબ એક સારા કામગીનો નમનો લઈ બારણા પર આવી આકળ ખખડાવવા લાગ્યા.”

સ્પષ્ટિત

નોટ—આજના સમયમા કાનરો પાપાન મોઢા છે નાહકના સવાલો પૂછી કાગળ અને સમય, ખગાડરો નહીં સવાલો દુકાણુમા મલ્લખ સમાઈ નય તે રીતે પૂછવા લાગુ લાગુ લખવુ નહીં અગત જેવા સવાલો દોઢ આનાની રીઝોટ જવાબ માટે મોકલી પૂ વા તે પ્રગટ થશે નહીં કેવલ નહેર દિવસના સવાલોન પ્રગટ થઈ શકશે—તત્રી

સવાલ—અહીંની જમીન મરિજદ બધાઈ ત્યારથી જુમ્માના તેમજ ધંદના દિવસો માટે કે જે દિવસોએ માણસો કસરતથી થતા હોય, મરિજદના જમાઅતખાનામા ચાર સફે થતી અને આ સીલસીલો ધણુ વસીયી માથુ હતો પશુ ફરશગાથી હઝરત મોલાના મુર્તીની કુસેન સાહેબ આદપુરી દોઢ આવતા અહીં તશરીફ લાવેલા, અહીં મરિજદમા પડેલી રાફગા મિઝબર વચમા હોવાથી જે-ત્રણ માણુસો ની જગ્યા સફમા તરે છે તેઓ હઝરતે સફ તરતી જેઠ મનાઈ કરી તેથી પહેલી સફ કમ કરવામા આવી છે અને હાવમા લશકાગ જે વર્ગથી ત્રણજ સફ થાય છે આજ સુધીકાઈ સાહેબે કાંઈ એતેગજ કરવા નહિ પશુ અધ ધદુદ-દોહામા હિદાપાહ થયેલ છે તો આ મુજબ મિઝબર આરૂપ થતા જે સફ તરે, તેવી સફ ટી નમાઝ પઢવાથી નમાઝ મકરૂહ થાય છે કે તૂટી નાય છે? તે નમાઝમા કાઈ વાંધો છે કે નહિ? વિગેરેનો જવાબો સહિત જવાબ આપરોજ

જવાબ—જે મરિજદમા મુસલીઓ ધણુ થતા હોય, અને જગ્યાની તમાસ પડતી હોય તો

મિઝબરવાળી આગવી સફ કામમા લેવી જાએજ છે, જઝરતને લીધે મકરૂહ નથી પશુ જે વધુ મુસલી ન હોય એટલે મરિજદમા જગ્યાની તમાસ પડતી ન હોય તો વગર જઝરતે આગળ વધવુ એટલે પહેલી સફને કામમા લેવુ ન જાએજ. દારણ કે મિઝબરના લીધે રાફ કપાઈ જવાથી નમાઝ મકરૂહ થાય છે એ વિષે આમારા ગુજરાતી 'ફતાવા આરેશીયહ'મા ફત્વો પ્રગટ થયેલો છે, તેમા ખુલાસો જેઠ લેશે

સવાલ—"દુઆએ સાની" કે નો શુ-નેતો અને નશીનો પાદ પુદાય છે અને દરેક રમળે દરેક મોલની લોહા-પેશ પ્રમાણે માર્ગ છે, તે વિષે અમેએ એમ સાલવ્યુ છે કે સુફતીએ ફિક મોલાના કિફાયત વહ સદમ દુઆએ સાનીને જિદઅત છે એમ લખે છે અને અબુમને ખુદામુય મુરનેમી : તકઝર તરથી મુજલહીમ મોલાના માન્દુલ લનીફ સાદુબ નજીમ માટે નીકળે તોએએ પશુ દુઆએ સાની જિદઅત છે, અને તેની રીતે માગરી મુનહ છે એમ કહેલું તો દુઆએ સાની માટે ચરીઅતનો સુ કુકય છે? તેનો પશુ હવાલા સહિત જવાબ આપવા મરુરજાની દરશો

“પરવ ઓડિરને એ કુદરની નિયમ લાગ્યું
પડતો નથી અદિઆ મુધી તો હું આપની
વાતને મળતો છું કે રાત્રે આરામ કરવો જોઈએ
પરવ શું કરે કે આરામ માટે વખતજ
મળતો નથી રાત્રીને પછો તમારા અદસ-
જમા વીતાડવી જોઈએ, તે પર વખવા-જાણ ને
મેનેજરે કળએ કરી લીધો છે અમારી કંઈ
વખત મળ્યો તો ઓડિસની જરૂરીઓએ
કળએ કરી લીધો છે સારી વાત તો એ રતી
કે ઓડિસ માટે લગનનો પ્રતિબંધ રાખવો
જોઈતો હતો, યા તો તેની પત્નિમા
લખવાની તેમજ વ્યવસ્થાની આનંદ
હોવી જોઈએ.”

“પરવ એ માફ રાખજો કે જે દિવસે
હુન્નામા આ ઈન્કિલાબ પડ્યો ત્યજ તેજ
દિવસથી આપને અખમાર બંધ કરી દેવા
પડ્યો પછીથી હું આપને અખમાર કંઠના
ન રહ્યા.”

“હીક તો કામગાનાં નિયે હજી કંઈકેસરો
થયો નથી જો અમારો ચપરની થોડી નકલો
ઓછી કરી દઈએ તો એ મુસીબત થોડે અંગે
ઓછી થાય એમ છે.”

“હું કંઈ છું કે ધરમા આવી વતો
કરવાથી શો ફાયદો?”

“આપ નિશ્ચિત રહો હું ધર આપનાની
કેરિશા કરૂં છું, ન કે ધર ઉગાડવાની.
વાત એમ છે કે આજકાલ કામગાનાં બાવ,
પ્રખૂના સોમ હ, સીધો પણ એવાયડા થઈ ગયા છે.”

“પણ જવાદોને એ કામગાને.”

“તો અમારે માફ કેમ ચાલશે? જાત
એમ છે કે નતો હું દરખાસ ઉવાડી શકું
છું, ન તો ઝોકરી કરી ચક્ર છું! વળી તો
મારામા વકીલાત કરવાની પણ આવડત નથી
કેન્ડા ઓડિરીજ મારા જન્મમા લખાએલી છે,
તે એ ઓડિરી કામગાં વડના ચાવી રહતી
નથી.”

ગિરિસે જોયું કે મને કામગાનો રોગ
થઈ ગયો છે, તો તેઓ આખાને પનગ પર
સોડ તાણીને સૂઈ ગયા જાણે કે મારાથી ગિરિસ
ન ગયા હોય? એ વખતે તેનવું રિસાવું હીક
ન હતું મારા મગજ પર એથી વધુ કામ
વગરની વાતોએ કળએ કરી રાખ્યા હતાં એ
ચેપર વાચવાના રિચરથી કાપી ઉચકા લંચની
મતી તેજ કરી પેલગ પર વાચવા મેસી ગયો
વાચવાથી મરવાઈ ન હતો કે અમેરિજ લખવા
મેસી ગયો આ હતો અમરેખ પણ લખમકલ
ન હતો એ પછી કમર સીધી કરવા થઈ ગયો
મને એની પમુ ખખર ન ગવી કે હું ક્યારે
ઉઠી ગયા

ઉઠવાજ રવખામા બાબુ કે એક મેટા
મેલામા કામગાનાં રોકડો દગ પડ્યા છે દરેક
દગમા ઉપર દરક ઓડિરના નામો લખેલાં
છે એક દગ ઉપર મારું નામ પણ લખેલું
હતું તેજ વખતે આકાશમારી એક ધ્રુવ પડ્યા
ન દગોમા આગ લાગી અધ મારો દગ પણ
એ આગમા જળા લાગ્યો હું જામ પાડતો
ગમી ઉઠ્યો! “જો જો મારા કામગાને ખ્યા
વળે? કંઈ નામી ન ગય તે સથેજ હજીવા
લેવા લાગ્યો -

‘દાવ દવ, મારો દગનો!’

દાવ, દવ, મારો દગનો!’

મિસીસ મરો અમાજ સળળી દોષ ને
બોલ્યા ‘પ્રજુના માટે એંગલો ફિકર ન કરો!
હવેમા પણ કાનગી કામગાની બુમે પાડો હો
હીક દને દાવજ પાણી કરી જમી તો લો!’

“જમવાનું કે કામગાં શું જમું?”

“હું પ્રજુ, આપને આ શું સંધ ગયું છે?”

તે તેજ વખતે મેનેજર સદબ એક
સારા કામગાનો નખનો લઈ ખાદજી પર આવી
સાકળી ખખડાવવા લાગ્યા * સુચિત

નોટ્સ—આજના સમયમા કાગળો ઘણા જ મોંઘા છે નાદકના સવાલો પૂલી કાગળ અને સમય બગાડશે નહીં સવાલો દુકાણમા મતલબ સમાઈ જાય તે રીતે પૂછવા લાગુ લાગુ બાબતુ નહીં અજાત જેવા સવાલો દોઢ આનાની ઊંઝીઝ જવાબ માટે પ્રાપ્તી પૂ વા તે પ્રગટ થશે નહીં ફક્ત બંદેર દિલના સવાલોજ પ્રગટ થઈ શકશે—તાત્રી

સવાલ—અહીંની જામેઅ મસ્જિદ બધાખ ત્યારથી જુમ્માના તેમજ ઇતના દિવસો માટે કે જે દિવસોએ માણસો કસરતથી ચતા હોઈ, મસ્જિદના જમઅતખાનામા ચાર સફા થતી અને આ સીમસીનો ધણા વરસોથી માથુ હતો. પણ હરવાગાથી હજરત મોલાના મુલ્કા હુસેન સાહેબ આદુરી દોઢ આવતા અહીં તરારીક લાનેલા, અહીં મસ્જિદમા પહેલી સફા મિમ્બર વચમા હોવાથી બે—ત્રણ માણસો ની જમ્મા સફામાં વૂટે છે તેઓ હજરતે સફ તૂટતી જોઈ મનાઈ કરી તેથી પહેલી સફ કમ કરવામાં આવી છે અને હાલમાં લગભગ બે વર્ષથી ત્રણજ સફા થાય છે આજ સુધીકાઈ સાહેબે કાઈ જોતેગજ કરેત નહિ, પણ ગઈ ઇદુદ-દોહામા હિદાયોહ યએલ છે તો આ મુજબ મિમ્બર આડખ થતા જે સફ વૂટે, તેની સફ કરી નમાઝ પઢવાથી નમાઝ મકરૂદ થાય છે કે તૂટી જાય છે? તે નમાઝમા કાઈ વધો છે કે નહિ? વિગેરેનો હવાલો સહિત જવાબ આપગોઈ

જવાબ—જો મસ્જિદમા મુસત્તીઓ ધણુ યના હોય, અને જમ્માની તગ્ગસ પડતી હોય તો

મિમ્બરવાળી આગવી સફ કામમા લેવી જાએજ છે, જરૂરતને લીધે મકરૂદ નથી પણ જો વધુ મુસની ન હોય એટલે મસ્જિદમા જમ્માની તગ્ગસ પડતી ન હોય તો વગર જરૂરતે આગળ વધવુ એટલે પહેલી સફને કામમા લેવુ ન જોઈએ કારણ કે મિમ્બરના લીધે સફ કપાઈ જવાથી નમાઝ મકરૂદ થાય છે એ વિષે અમારા ગુજરાતી 'ફતાવા આરેશીયહ'માં ફત્વો પ્રગટ થયોલો છે, તેમા ખુલાસો જોઈ લેજો

સવાલ—“કુઆએ સાની” કે જે સન્નતો અને નરીયો ખાદ પદામ છે જાને દરેક રચને દરેક મોલની લોકા-પેશ હમામે માગે છે, તે વિષે અમેએ એમ સાલવ્યુ છે કે મુફતીએ ફિક મોલાના ફિકાપતુ લઈ સદબ કુઆએ શાનીને નિદઅત છે એમ લખે છે અને અલુમને ખુદામુય મુરનેમીન તરફત તરથી મુસત્તીમા મોનાના માખુલ લતીફ સાદબ નમ્બીય માટે નીકળેના તેઓએ પશુ કુઆએ સાની ગિદઅત છે, અને તેની રીતે માગતો મુનાહ છે એમ કહેલુંતો કુઆએ સાની માટે શરીઅતનો શુ દુકમ છે? તેનો પશુ હવાલા સહિત જવાબ આપવા મહેરબાની કરશે.

જનાબ-સવાલમા દયાવેલી દુઃખી સારી
હદીસ તેમજ ફિક્કની પાછ પાછ મોજર
દિવાળથી સમેત નથી લોકો એને જરૂરી
સમજે છે અને ધર્માત્મ દુઆએ સાંભળી ન પડે
તો ટીકા કરવામા આવે છે એજ કારણ
દુઆએ સાંભળી બિદઅત છે એના બિદઅત
હોવા વિશે મોનાના કિશ્વત્તુ સાદ સાદગ્યએ
આસ ઉર્દુમા એક રિવાજો પ્રગટ કર્યો છે
અને તેમા વીગતવાર પુરેપુરો ખુનાસો લખ્યો
છે તેમજ અમારા 'ફતવાના આરેશીયલ'મા પણ
એ વિષે ખુનાસો મૌજુદ છે તે જોવા બના-
મણુ છે

સવાલ-એક મુસલમાન સુની દનથી
મજહદીનો ઇન્કેલાલ પામ્યો છે તેની પાછળ
તેની ઔગત ૧ તથા બહેન ૧ તથા ભત્રીજા ૨
તથા ભત્રીજીઓ ૩ છે ઉપરાંત કયા કયા
જણુ અને જણીઓને કંટનો કંટનો વારસો
હોય તે જણાવશે મહંમમી કેઇ ઔલાદ
હજ નહિ ઉપર લખ્યા મુજબ સજા સિવાય
બીજા કંઈ સજાનો હક લાગતો હોય તો લખશે
જવાબ-પછેની ચરતમા મહંમમી રહન
દરનનો ખર્ચ અને કર્મ હોય તો તે અને
વસીયત હોય તો નીચ લાગમાથી અદા કર્યા
બાન તમાના પૂજ્ય મુજબ રૂપીઆમાં મહં-
મમી ઔરતને એથો બગ એટલે ચાર આના
અન બનને બર્ષો બાગ એટલે આઠ આના
બાકી રહેતા ચાર અનામાથી બને ભત્રીજા
એને બન્ને આના મળશે અને ઔરતની
મહેર બાકી હો તો તેણીની મહેર વરસ
વતરેક આપવી પડશે ભત્રીજીઓને કંઈ
મળશે નહિ (સિગદ)

સવાલ-ઔરત ઇંદતમો છે તે ઇંદતની
મુદત પુરી થતા સુધીને ખર્ચે મરનારની
મિલકતમાથી અપાય કે ઔરત પેતાના
વારસાંની રકમમાથી ખર્ચ કરે ?

જનાબ-ઔરતની ઇંદતનો ખર્ચો તેણીનાજ
મીર છે અથવા મળશે નહિ

સવાલ-મરનારે એક હિન્દુ વેપારીને
અમુક રોકડા રૂપીઆ હાથ ઉઝીના હવા
અપેના તે રૂપીઆ તે હિન્દુ વેપારીના ચોપ
કામા મહંમમી નામ પર જમા હતા પણ
મહંમે ઇ તે ભ થવાના આઠ દિવસ પહેલાં તે
વેપારીને તે રૂપીઆ ચોતારી ઔ તના નામ
પર કરી આપવા કહ્યું તે મુજબ તે વેપારીએ
મહંમમી ખાતે લખીને મહંમમી ઔરતના
નામે જમા કર્યા અને તેમા મહંમે સહી
પણ કરી આપી છે તો એમા ચરીમતનો શો
હકન છે ? મહંમે ચોપકામા સહી કરી ત્યારે
તેમના ઠાણકવાસ કાયમ હતા

જવાબ-મહંમે તે રકમ હિન્દુના ચોપકામા
ઔરતના નામે ફેરવી અને સહી પણ કરી
પરંતુ મજકુર રકમનો કમલો ઔરતને હાથ
થયો નથી જેથી એ બક્ષીય ચાલશે નહિ
બક્ષીય કરતી વેળા તે રકમ તેણીના હથથ
(કમળમા) રવન માસિક તરિકે આપવી હતી
ગેમ થયુ નથી માટે અને નહિ જે બધા
વારસો બાગે હોય અને માન્ય રાખે તો
દુરસ્ત છે

સવાલ-ઔગત ઇંદતમા છે તો કયા કયા
સગ એથો પર્ષો કરવો જોઈએ ? મરનારના
ભત્રીજા, ભાણજ તે સિવાય જે સગાઓનો
મ હતી દયાલીમા પર્ષો હતો નહિ અથવા બીજા
ગેર સગાઓનો કે જેમનો મરનાર દયાલીમા
પર્ષો હતો હિંદુ એથોના છદ્દમા પર્ષો કરે કે
નહિ ? આડોલપાડોચમા મળીને પ્રસંગ બની
જાય તો દિવસ અથવા રાત્રે છદ્દમા રહેનાર
ઔરત આવી જઈ શકે કે નહિ ?

જવાબ-મજકુર બાધને ઇંદત દરમિયાન
પણીજ પર્ષોનશીનીથી રહેતુ જરૂરી છે અને
નામદારમ કે જેઓ સાથે હાલમા કે લાન્ગમા

નિકાલ દુરૂત ચઇ શકના હોય તેઓથી પદો કરનો જરૂરી છે મન્દી હયાતીમા જેઓથી પદો ન હોય પરંતુ શરીરઅનની રૂએ તે નામ-હમ દના તે વેળા તેમજ હાવમા તેઓથી પદો કન્વે શરીરઅનની રૂએ ફર્જ છે આકોરા પાકોશમા કે સગા રનેહીઓમા ખુરી કે ગમીના પ્રસંગે હદન દરમ્યાન બદાર નીકળતુ કે બીજા ઘેર જવુ સખત મજબૂરી નિના દુરૂત નથી. એવી લાચારી હોય કે મકાનમા એકવા રહેતા તેણી ડગતી હોય અથવા મકાન બાહનુ હોય અન મકાન માલિક જમરન આવી કરારતો હોય અથવા મકાનના તૂટી પડનાથી હનાક થયાનો ડર હોય તોજ તે ધ યી નીકળી શકે છે નહિ તો જે મકાનમા ધણી ગુરૂરી ગયો હોય તેમાજ ચાર મહિના દશ દિવસ હદત ગુઝારે ત્યાર બાદ બીજા ઘેર જઈ શકે છે

સવાલ-મરનારના સત્યાગી ખાતર ફજીરોને ખડાવે અને તેમા મરનારની બહેનને જમવા તેણે નહિ અથવા તેને ખાવાનુ મોકલાવે નહિ તો જે સવાજની ખાતર ખડાવેલ છે તે કબૂલ માય નહિ એનુ અદીની ઔરતોનુ માનુ છે તો એનો ખુતાસો જણાવશે

જવાબ-મરનારના સવાગ માટે ગરીબો રજી ને ગિરફાતોને ખાવાનુ નેછએ એમા બાર્દ-ખડેતો કે માનવ રોનો દક નથી ગર્દમની બહેનને જમવા તેણી નહી અથવા તેને ખાવાનુ મોકલાવે નહિ તો પછુ સવાગ પડેથી જશે મેકતવું કહ જરૂરી નથી

સવાલ-હુન્ની જમાઅનના મુસતમાનોના નિર કેવા હોવા નેછએ ?

જવાબ-મુસતમાનોનો નિર શરીરઅનનો પાનદ, તેક અને અમાનતતાર હોવો નેછએ દહીસ સનિમા આવેલુ છે કે કયામતના નજીક નાત પક હોકા સિર અને સરદર બી જશે

સવાલ-શરાબી તેમજ બેનમાઝી, કામના નિર ચઇ રોકે કે કેમ ?

જવાબ-શરાબી તેમજ બેનમાઝીને કામનો નિર બનાવવો બયક નથી દગત રસને ખુન (સ્થા)ની પેશાનગોષ છે કે આખર કામનામા કોમનો સરાર ફાસિક ફાજિર બી જશે

સવાલ-હુન્ની કામના માટે ઉપલી ખાસીયતના લિરો આની રોકે ?

જવાબ-જરૂરી અથવા હુન્ની કામમાં મરવેગ આપનાર અથવા નિર કરનાર સર-દારી જોખવે કે જે શરીરઅનો પાનદ ન હોય અને તેનાથી દી. અને મઝહનને નુકસાન પહોચતુ ન હેય તો કહ વાધો નથી

સવાલ-મુનવરનો, પેશામગ માટે જામી ઉપર, યી ખશાખ ખ સીયતના નિરોનો અધિકાર હોઈ શકે ?

જવાબ-મરિજના મુનવરનો કે પેશામગ તેમજ જામી ઉપર શરીરઅના નાકરમ ન લિરો અધિકાર ધગવી શકના નથી પછુ ઉપના શખ્સો મરિજનું કહ નુકસાન કરતા હોય તો તેમને રોકના દા પાર છે

સવાલ-મુનવરનો એટલે શુ અને તે કેરી રીતનો હોવો નેછએ ? તેને શું કોમકરવો હોઈ શકે ?

જવાબ-મુનવરનોનું કામ એ છે કે મરિજની તેમજ મરિજને લગતી દરેક પ્રકારની મિદકતો તથા વસ્તુઓની સારી પેટે દિફાઝ કરે મરિજનુ કહ પછુ નુકસાન થવા પામે નહિ તેમજ મરિજની અમાનદમાં ખિયાનત થય નહિ મરિજને મુનવરનો શરીરઅનો પાનદ, અમાનતતાર, અને નમાઓ હોવો નેછએ.

સનાલ-પેશ ધમામ અને બાગી રોના અધિકાર નીચે ગઈ રહે ?

જનાબ-પેશ ધમામ અને બાગી તેમજ મરિજના સર્વે નોકરો સુતવડીના તાબે રહેતા નેપછી કોઈ પણ પ્રકારની શિક્ષણ કોઈ મુસક્કીને ઉત્પન્ન થાય તેનો બદોબસ્ત સુતવડીએ કરવો નેપછી

સવાલ-પેશ ધમામ તાજિયાદારી કરતો હોય તો તે ચાલી રહે કે કેમ ? અમર નજ ચાલી રહે એમ હોય તો તોના કરવાથી બચવા બીજી કંઈ કરવાથી ચાલી રહે કે કેમ ? શું કરવાથી ચાલી રહે તેનો પુરતો ખુનાસો કરશે

જનાબ-તાજિયાદારી કરનાર માણસને મરિજનો પેશ ધમામ બનાવવો ન નેપછી બગર ને તે તોના કરી એવા છુટા કામથી બાજ ચાવી ભય તો કંઈ વાંચે નથી નહિ તો બીજા નેક શરીરના પાખડ ઇન્કમાર માણસને ધમામ નિભવો નેપછી

સનાલ-તાજિયાદારી કરનાર પેશ ધમામને પબ્લીક જાણી જુઝીને કપ્પલ કરતી હોય તો તેના માટે શું દુકમ છે ?

જનાબ-તાજિયાદારી કરનાર માણસનેજ જાણી જુઝી બધા લોકો ધમામ બનાવશે તો સર્વે શુદેમાર થશે સુતવડીને નેપછી કે એના નિદબતી માણસને ધમામ બનાવે નહિ

સનાલ-તુરબીટ એટ-નરેકમી કન રોકે કે કેમ ? બગર તેની પાછળ બીજાં હાંકે નેપછી ?

જનાબ-તરાવીક એક હાંકે પદલ્લિ રોકે છે, અને એક સાબળનાર પણ રાખવો વ્યાજબી છે તે હાંકેકને જૂલ પડે તો બતાવી શો છે

સવાલ-અહમતી વિરુદ્ધ પેશ ધમામ નમાક પદલી રોકે ?

જનાબ-અહમતી વિરુદ્ધ પેશ ધમામ નિમવામા આવે નહિ જોને વિરે વધુ મતે મુકાતી રાહી હોય તેનેજ મુકરર કરે

સવાલ-મરિજને તેમજ વકર મિશકત ઉપર દખરેખ ફોની હોવી નેપછી ?

જનાબ-મરિજની બધી મિશકતો ઉપર સુતવડીએ દખરેખ રાખવી નેપછી જો સુતવડીની સરતીથી મરિજનું કંઈ પણ તુકસા, થશે તો તેની ઝિમેદારી સુતવડીના સીરે છે

સવાલ-સરામી તેમજ બેતમાઝી હિરો માટે તેમજ તાજિયાદારી કરનાર પેશ ધમામને પૂટી આપનાર માટે શું દુકમ છે ?

જનાબ-એવા લોકોને મદદ કરવી, રેકા આપવો, સુનાહના કામમા મદદ કરવા સમાન છે દહીસ શરીરમા આબુ છે કે દઝરત (સન) કે માવુ છે જે માણસ બિદગતીને ઇજ્જત આપશે કે મદદ કરશે તે ઇસ્લામની ધમારતને લોકનાવાળા સમાન છે

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ટીફીક
રીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
ડબલ મળો યા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
અન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

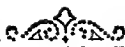
MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for Scientific Cut, up-to-date Fitting & Modern style.

પ્રો એસ જી મુરાદ

મુનારવાડા મરિજદ પાસે રોડેર

કારવાં

જવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

- [૧] અધિકાર 'સુસાહિબ' [૨] ભૂતકાળ 'ખરકત'
[૩] અખના 'જલ્લીલ' [૪] બાળસાથી 'બેચાર'
[૫] શેરાની 'નિશાત'

[ખુદ વાર્તા પોતેજ પોતાના જવનના તેજ પાથરવા તૈયાર હોય ત્યા તત્તીને કે ખીલ કાઢીને એના પર નોટ લખવાની આવશ્યકતા ન હોય] —તત્તી

[૧] અધિકાર (લેખક - "સુસાહિબ")

“ઓ

ખુદા ! શરાખી પતિરાએની પત્નીએનો આવીજ સ્થિતિ થતી હશે ? શુ મારા આવિદ શરાખ-ને શરાખ ધરવામે હરામ કયો છે, પ્રત્યેક ધર્મે મના કરી છે તે પાપી પીણુને નહિ ત્યામે ? ખુ ! વ રસુનને સમજતા નહિ ? શીમે ? આક હવે મારે શુ કરવું ? કઈ રીતે એમને-મારા પતિને દારૂની બદીથી મુક્ત કરું ? અરેરે ! ખુ ! પથુ રકયો લાગે છે નહિ, નહિ ખુશી કોઇએ નાઉમેદ-નિરાશ થવું ન ન્નેદએ આપણે ઇ-સાનેએ યત્ને તો કરવાજ ઘટે બદરો સારો યા નરસો મળે એ તો મુશ્કરની વાત ”

ભાદ્રપદ માસ ॥ કૃષ્ણપક્ષની એક અધાર રાત્રિના સ્કાઝ અગીંદારના શુમારે મુખધ ॥ વાલકેશ્વર રોડ ઉપર આવેલા એક સુરોભીત બગવાના હીરાનખાનામા ઉપરોક્ત ચબ્દો ઉચ્ચારતી એક તરૂણી, રમીંગના કોચ પર પોતાની નજીક હથેલીમાં મત્તકને ટેકવી ઉઠાસ ચલેરે બેઠી છે તેનું નામ સાબિગ છે વખતે વખત તે અંતરના ઉગ્રાણુમાંથી એક ઘેરા નિશાસ નાખે છે. થોડીવાર પાંડેલા ઉચ્ચારાયેલો

ચબ્દો તેને યાદ આવતા તે ચમકે છે. પોતાના ઉછારો કોઇ સાબળી તો નથી ગયુ ને એમ માની ચારેકોર દષ્ટિ ફેરવે છે પણ કોઇ નહરે ન પડતા શાંતિને શ્વાસ લે છે

હીરાનખાનાની એફિસ કતોકમા દન, દન દન કરના બારના દોરા પડ્યા. સમિરા એક હૃદયબેદક નિશાસ નાખી, કંઈ વિચાર આવના ઉભી યઇ અને ટેમલ પાસે જઇ, “દારૂના કુચુંબો” નામનુ પુરતક લઇ વાચના લાગી થોડીવાર યઇ ન યઇ ત્યા ટેરીફિનની ઘટડી રણુકા ઉઠી સામિગએ રીસીવર ઉપાકયુ એટલે સામેથી પૂછવામા આવ્યું “દરેનો ? ક્યાવી ખોલો છો ?”

સામિગએ પોતાનું નામ-કામ બનાવ્યું એટલે સામેથી કહોરામાં આવ્યુ “આ પાયધૂની પેશીસ ચોક્રા કે બહિ સાદિકલાઇ નામના એક ગૃહગ્ય જેવા લાગતા યુવાને શરામમા નશામા ચૂર બની પોતાની મોટર પોતાના હાથે હાકાને આવતા, બેભા હાન તના કારણે ગભીર અકરમાત થયાથી લાવવામા આવ્યા છે ખીરસામા આપ ॥ ધરતુ ટેકાણું નીકળતા આપને આ ખખર આપરામાં આવે છે. ને સાદિકલાઇને જે જે હોરપીટકમા લઇ જવામા આવનાર છે.”

“આનાર! બાઈ જમ મર વતી ઠાડે ને
વિનતિ કરજે કે એમને ખાનગી વાઈગા
લાખસ કરાવે ત્યાં હુ આવી પોયુ છુ”
એમ કહી સમિતી દાગી જોડે કેમને
ગાડી જોડવા કહેવગવી પોને કજા બાંધવા
લાગી હતી કપડા પહેરી પચુ નડોતી રહી ત્યા
ફરીવાર ‘ટીફિન છે’ના સમયાર દારીએ
આપ્યા રીસારે કાને મૂકના એજ પેલીમ
રેસનેથી ખનગ મગ્યા સાદિકાધી તગીઆ
ખગાડા ઉપર છે જ દી આગિને લઈ જાયો”

આ સાબળી સામિતી ગભાઈ ગઈ અને
કોય પર કસગાઈ પડી, ગનેજા જમવા લાગી
“મા પરવરદિયાર! તુજ સર્ની લાજ સમ
રાખનાર છે તારીજ આ છે, જે સકુને
આકેતમાથી બચાવે છે તારા ઉપરજ મને
ભરોસો છે હાથ, પરવા પછી સખમા દિરસો
શુખરવાની કેવી કપનાઓ સાચી આ ધરમા
મે પગ મૂક્યો હતો પણ એ હવાઈ કિલ્લા
પહેલી રાતજ એમને રસાખના નસામા ચકચૂર
બનેલા જોધને જગી ગયા હતા દરરોજ કોષને
મેઠ આકેતો વચે આજી જીવન ધીતે છે
અકસીમ એટોજ છે કે તેઓ પોતાની આ
કુટુંબ જાય છે, છતાં છેડવા નથી એટને
કેવજ શુર ધણીના કુખી પદીએ ભોગવેજ
જૂદકા એર શુ! જે જાનમા ગમે તે ફલ-
તમા નહેતુ દરેક માનવ ખાગની ર્મ છે પચુ
મારા માનપો જાણી છુકીને માત્ર ઘેનના
ખાનર મન એક આ જ સગમખેર સચે
પરજીવી એજજ મને રજ છે પોતે તો
પરજીવી ખસી ગયા પચુ મને તો રહાની
જહનનમા ધાલી અદિ અનવચગ્યડી-પોડા,
ગોટર બગલા નોકર ચકર બધુ છે, પણ
જ્યા શોધનજ બદલાલેનો અને નાચ મુજનોનો
જોખીન હેમ ત્યા એ- રીફિન અને નેક
ખરજા આરતને તે બધુ હુ ખના ધરિયા

મિસ્ત્રન લાગે એમા શુ નવાઈ? જાનન
એજ માન-પિતા ઉપર, જેએ પોતની
એને ધાન-દોતતમ” અનમ, બહુથી
અને સુખી જાગતા પણ અદરથી રચના
સગમાએ એવા દરથી કરનારા પુરો
પરજીવે છે કાનુ શુ તેઓને આ મોઢ
મેટા મુન્દા બાંધ અનાહના દ મારમા જ
નહિ દેવો પડે? ગમીય ગાય જેની દીધ
મરદન કાપવા માટે કછળ નહિ નડે?”

“આજ કાન ધણે બાગે સર કોમમા
નિવની બની દરની મદી કરતા પચુ
રિને વધી છે જેને ખીણમે શીફિન
સકારી મજાર જાગાઓને છુચ, લા
સતળી અલિયારી અને એવા રસમી ટાં
માજુસી નાથોના નજે ખરીદી ને છે
એમ જ સમાગમમા એ કમનસીગ કન્યાએ
લાવે જીવન જીરે સમાન થન જડે છે
કરતા ફસીતી સગા શુ ખોટી કે, છતાં
અત તે તરન આવી જાય”

વાદોની ધનધોર થતાથી ડરામણી જ
બાંધપદી એ અધકાર ભગી રાત્રિએ અર્ધ
શુમારે વાલકેથર તરફ એક પેન્ડો મડી વ
ધીયે પસર થતી જગ્યાએ છે નિર્જીવ જગ
એ રરતા પર માન થે ના પગના
સજાગાય છે, મડી લ સર્મિત સર્વિક
ચિતાખન મરેરે બધી છે સાદિકી સજા
લેતી નર્સ એી સાતન દે છે અધક
ખેતી જડા જાણના ખેરોડે જે જે મોઢે
રહાપથી સનિરામે બો નર્સ સાદિકના બે-
દેલને અદર લીચે

રખા પર સુરડેલા સાદિકના કામો
પાટાપોડી કરતી નર્સે જ્યા બાગડા પર પ
બાવડી નાચ ઉચો કયાં ને સાદિકે એક દ
બેલની ચીસ પાડી બેઠાથીમાથી જગ્યુ થ
સાદિકે સનિરાન પૂકારી “ઓહ, સામેરા

મહિનાથી કામળ ન હોય, તોય મને ખબર છે ?” અને તેણે પાંચ હજાર ખાસમા સેરની દીધા આ પ્રમાણે સમિતીની મિલકત હુગના લાગી સાબિત બોળા તો હતીજ, નેમા બેપરવા બની ઝાઝી સાચાટ વિના તે હૌનત મેળવવા આવનારને મ્હો માગ્યા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનાગા બેડી હતી-નિવૈતન સમ તેણે નીચે કાંઈ ગરબડ સંભળી અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક યુવતીને સુશોભિત પોશાકમા બે પુત્ર સથે આવેલી જોઈ તેણે મૂક સહાર કર્યો યુવતિ બહાર દીવાનખાનામા આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરસી ઉપર બેઠા

“આજ સાંદિકેનુ ઘર છે, ને ?” યુવતીએ પૂછ્યું સાંભિરણે ખસતક હસાવી દા કીધું

“તો જુઓ વજીલ સાહેબ, આ રશુ એ કરારનામું સાંદિકે મને આ બમનો રાયરમીલા સદિન લખી દીધો છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે મને ખાલી કરવા મુદન કહી દેશો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોનો કેટલા દિવસ ખાલી કરતા થશે ? પછર દિવસ રાહ જોઉં છું” યુવતીએ વજીલને કરારનામું બતાવી સમિતીને તે બતાવીને કહ્યું સમિતિ સાન બનતી લાગી તેના માથે જાણે આફતેનું આજ તૂટી પડ્યું તે ‘એ ખુશ !’ કહી દળી પડી તે બાનમા આવી ત્યારે યુવતીને પેલા પુરુષો સાથે હસતી નિહાળી

“તમે કેણું ?” સાંભિરણે ત્રજ કર્યો પેલી યુવતી હસવા લાગી

‘હું ! ‘બખતરીબાન’ નામ સહાયું છે ? એ હું છું” તે બોલી તેણે સમિતિ પ્રત્યે એમ્બારી દ્રષ્ટિથી જોયું યુવતી અને તેની સથેના પુરુષો આજ્ઞા ગયા સાજ થયો આવી હતી સમિતિ મુઝાના લાગી તે વિચાર વખતમા બોધા ખાવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સહારી આગના

તેનું પવિત્ર જણાવું મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું પડું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિષ્ઠિત અને શીમન વેપારી હતા તેમને સતાનમા એક સાંભિર હતા અને એજ તેનો પત્ની વિગણા મદમા બર્થો સસાર હતો. તેમની પત્ની મૃત્યુ રૈયા પર મમતવા ઉભરાથી સદિક તરફ જોઈ તેનો હસત તેમને સાંપી ગઈ હતી કરીમ ગઈ પુન લઈને ન કહ્યું અને પ્રભુભક્તિ, સાંદિકેનુ એવ પત્નીની સ્મૃતિ અને વેપાર તરફ પેતાના મનને ધીન કર્યું તેમના પિતાએ આજ બેસો વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને ‘કરીમ શેઠના બાપે તો પૈસા મેળવવામાજ જન બેઈ છે’ બોવી લોકવાણી અધકાતી પરવું તેમને ધનનો મોહ ન હતો-પ્રુદાનું વિરમરણ નહોતું થયું તેમના વેપાર ધમધાકાર આસતો અને લક્ષ્મી પ્રનાહ તેમના ધરે વહેતો. સાંદિકે ને મવાહમા રનાન કરેનો તેનું અવકાશ મુખ આકર્ષક દીસતું કરીમ શેઠ પચ્ચ કવચિત તેના તરફ ધીરો નજર નખી ગરદન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક બળવવા ઉઘે જોઈ રહેતા

સાંદિકે મેટ્રીકમા ઉત્તીર્ણ થઈ કેનેજમા પ્રવેશ કર્યો શાળાજીવનમા સાથીઓએ ધરમા બગેને રંગી રહેત સદિકેને પલગવી દીધો હતો તે બહારની દુનિયામા ફરતા શીખ્યો હતો તે તેના સથીઓને અનુમરી વાત બની વાહવા વળો થયા હતા જો કે તેને પત્રવત્તા જેવું હતુજ નહિ તેનું વેવિસાળ સાંભિર નામની એક ખાગા સાથે થયું હતું સમિતિ સુધીન સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકે સુદર અને આકર્ષક હતું તેનો અબ્યાસ અંગ્રેજી પચ્ચક ધીરણ સુનીનો હતો તેણે સંગીતમા કંઈક અશે પ્રવીણતા પ્રાપ્ત કરી હતી તે ન્યાર ‘ગાનિય’ કે ‘ઇકબાલ ની ગઝલ લલકા રતી, લારે તેનો અસાજ સુમધુર લાગતો અને

તેના શબ્દો પછી જાણે તે હૃદયમાં વસી પ્રતિ-
 ધ્વનિત થતો જણાતો તેના હૃદયમાં કંઈક
 કલ્પના-વિદગ્ધો અગમ્ય પ્રદેશે ઉડખન કરતા
 તેના માતા પિતા બાંધે પીધે મૂળી ગણના
 છતાં જીવનમાં જેની મદત્તા દોષાય છે એવા
 ધનની તેના પિતાને લગતી લાગી હતી

દાસેજ-પ્રવેશ પછી સાદિક વાચાળ થયો
 હતો, તેણે લંજાને એક અંશ પથુ બાકી
 રહેવા દીધો ન હતો, તે છૂટથી વાતચીત કરતો
 તેના સાથીઓ પથુ ધનસપનના માતપિતાના
 નળીંગ હતા તેઓ જીવનમાં ખેપરવા બની
 પાથાણુ સમ પડેલા પૈસાનો બને હાથે ઉપયોગ
 કરતા સાદિક પથુ તેમાં શામિલ થયો હતો.

રંગનીએ પૂછ્યું રંગજાનીએ હતો પૂર્ણિમાનો
 મતકતો ચાલી આલસાદક લાસતો હતો દમના
 ટકારા અહા અવાજે ગાજી રવા 'કાશ્મીર
 કલમ' નજીક એક સુશોભિત મોટરકાર ખડી
 થઈ તેમાંથી સાદિક, તેના ત્રણેક સાથીઓ
 સાથે તીચે ઉતર્યા અને બધા અંદર ગયા
 'કાશ્મીર કલમ'માં બેસેલા એક 'રેપેરમલ રમ'
 આ દાખલ થયા અને દારને બધ કહ્યું

"સાદિક! આ અધી' ખાતી તો પી"
 એક સાથીદારે કહ્યું

"ના, ના ફર્ગધ કેટલી જુદે છે?"
 સાદિક બોલ્યો

"એ તો તને પીધા પહેલા લાગે પી, ને
 પછી તને ખબર પડશે કે તું કોઈ સુવાસિક
 ખાગમાં ફરે છે, આનંદ માણે છે"

"હા, યાર! એક છુટ પી, ફક્ત એક"
 બીજો બોલ્યો

"ના કહીશ, તો મિત્રોનું અપમાન લેખાતે,
 હો! બધાને આગ્રહ છે તો એટલું નહિ
 માને?" ત્રીજાએ કહ્યું

"ના, ના હું નહિ પીઉં મારાથી નહિ
 પીવાય" સાદિક એક છુટ શરાબને પીધો

અને ખાતી પાછી આપતા કહ્યું તેના મુખ
 પર અજુગમેા ઉપસી આવ્યો

"ચારે, ચારે" તો તે સાવ બોલે છે!
 અમે બધા નશી પીતા?"

"પથુ મને જાવતોજ નથી, નહિ તો હું
 પી જાત"

"ચારે! શું તું કે" છે? ગુલાબની પાખડી
 સુધે કાષ્ટ ગુલાબ જેવી સુગંધ આવે? એ તો
 આપુજ સુધવું જોઈએ"

"રહેલા દે, ચારે! એ નહિ પીએ એટલું
 ચોક્કસ કે સાદિકને જીવન જીવતા નથી
 આવડતું" બીજાએ કહ્યો દાખલ્યો

"ના, ના એ પીવાનો હું સમજી ગયો
 છે એ અપમાન નથી કરતો, પથુ આપણાથી
 શરમાય છે," ત્રીજો હૃદય-શરીર લાગ્યે, સાદિક
 અસામર્યને વશ થઈ આખો બધ કરી એક
 ખાલી ગટગટાવી ગયો, થોડીવાર પછી તેઓ
 બેલાનાવરથામાં બહાર આવ્યા અને ચાંદનીનો
 લાલ લેવા સમુદ્ર તટે વિહાર કરવા ગયા સાદિક
 હોશમાં આવ્યો ભારે તેને બધા ખીસા ખાતી
 જણાયા ખાકી રહેલા ખટન અને રીન્ટવાય
 તરફ તેની નજર ગઈ ફરી સિગારની ડબી
 ગાટે ખીસ તપાસ્યું, પથુ રમલ સાથે તેને
 પોતાનો હાથ ગઢાર કાઢતા પડ્યો સીગારની
 ડબી ધરનારાએ-સાદિક એક બીજા સાથે
 પાસેથી તે લઈ સળખાવી મધ્યરાત્રિના તે ધરે
 આવ્યો અને દબાતા પગને દાખલ થઈ પોતાના
 શરન ખડમા ગયો

"સાદિક! શતના બહુ મોડો આવ્યો" તો,
 બેટા?" રહવારના કરીમ ગઈ તેને પૂછ્યું

"હા, અબ્બા! પિકચર જોઈને એક
 મિનના આમકદથી જરા કરવા ગયો હતો"

"ઠીક, ઠીક પથુ ધરે કે'તા જઈએને?"

"તેણે ન આવવા દીધો"

કરીમ શેઠ ગયા અને તેણે પોતાના ખડમા
 જઈ એક સીગાર સળગાવી

મહિનાથી કાગળ ન હોય, તેમ મને ખબર છે!" અને તેણે પાંચ હજાર ખીસામાં સેરવી દીધા આ પ્રમાણે સગિરાની મિલકત હુમલા લાગી સાબિરા બોળા તેા હતીજ, તેમા બેપરવા બની ઝાઝી માથાકૂટ વિના તે હીનત મેળવવા આનંદારને મહેા મગવા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનામાં બેવી હતી-નિર્વેતન સમ તેણે નીચે કાંઈ ગરબડ સાબળા અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક યુવતીને સુશોભિત પોશાકમાં બે પુણ્ય સથે આવેલી જોઈ તેણે મૂક સકાર કર્યો યુવતિ જ્યાર દીવાનખાનામાં આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરસી ઉપર બેઠા

"આજ સાદિકેનું ઘર છે, ને?" યુવતીએ પૂછ્યું સાબિરાએ મસ્તક દલાવી દા કીધું

"તો જુઓ વકીલ સાહેબ, આ રકુ એ કારનામું સાદિકે અને આ બગતો રાયરચીલા સદિન લખી દીધા છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે અને ખાલી કરવા મુદત દલીલો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોમ્બો કેટલા રિવસ ખાલી કરતા થશે? પદર રિવસ રાહ જોઉં છું" યુવતીએ વકીલને કારનામું બતાવી સબિરાને તે બતાવીને કહ્યું સાબિરા જ્ઞાન જનતી લાગી તેના માથે જાણે આડતેનું આક વૂટી પડ્યું તે "ઓ ખુદા!" કહી દળી પડી તે બાનમાં આવી ત્યારે યુવતીને પેલા પુરુષો સાથે દસતી નિહાળી

"તમે, કાણુ?" સાબિરાએ પ્રશ્ન કર્યો પેલી યુવતી દસવા લાગી

"હું! 'અખતરીબન' નામ સભ્યું છે?" એ હું છું" તે બોલી તેણે સાબિરા પ્રત્યે એકધારી દૃષ્ટિથી જોયું યુવતી અને તેની સાથેના પુરુષો આદવા ગયા સાજ થઈ આવી હતી સાબિરા મુઝાવા લાગી તે વિચાર વમળમાં ગયા આવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સકારી આનંદ

તેનું પતિત્ર જણાવું મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું થયું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિષ્ઠિત અને શીમન વેપારી હતા તેમને સતાનમાં એક સાંજ હતા અને એજ તેનો પત્ની વિરોધા મકામ બર્થો સસાર હતા તેમની પત્ની મૃત્યુ રોવા પર મમત્વના ઉભાથી સાદિકે તરફ જોઈ તેના હસ્ત તેમને સોંપી ગઈ હતી કરીમ ગઈ પુનઃ જોઈ ન કર્યું, અને પ્રભુવાક્તિ, સાદિકેનું જોય, પત્નીની રમતિ અને વેપાર તરફ પોતાના મનને લીન કર્યું તેમના પિતાએ આરોગ્યે વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને 'કરીમ શેઠના બાપે તો પૈસા મેળવવામાં જાન બેઠ છે' એવી લોકવાણી અચકાતી, પરંતુ તેમને ધનનો મોહ ન હતો-પ્રુદાનું વિરમરણુ નહોતું થયું તેમના વેપાર ધમધામરે ચાલતો અને હકમી પ્રસાદ તેમના ઘરે વહેતો સાદિકે એ મરાહમાં રનાન કરતો તેનું મવકાતુ મુખ આકર્ષક દીસતું કરીમ શેઠ પછી દનચિત તેના તરફ ઝીડી નજર નખી, ગરહન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક બજાવના ઉચે જોઈ રહેતા

સાદિકે મેટ્રીકમાં ઉત્તીર્ણ થઈ કોનેજમાં પ્રવેશ કર્યો શાળાજીવનમાં સાર્થકોએ ધરમા-બગને રમી રહેતા સાદિકેને પલટાવી દીધા હતા તે બહારની દુન્યામાં ફરતા રીપ્પો હતા તે તેના સાર્થકોએ અનુભવી નવાત મની વાછનાં વળો થયા હતા જો કે તેને પતિત્રતા જેવું હતુંજ નહિ તેનું વૈરિશાળ સાબિરા નામની એક બાગ સાથે થયું હતું સાબિરા સુરીન, સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકું સુદર અને આકર્ષક હતું તેના અબવાસ અંગ્રેજ પાચેક ધોગણુ સુરીનો હતો તેણે -મેગીતમાં કહ્યું અરો પ્રવીણતા આપ્યું કરી હતી તે જ્યાર 'ગાનિય' કે છકાલાની ગઝલ લલકા રતી, ત્યારે તેનો અસાજ સુમકું લાગતો અને

તેના શબ્દો પછી જાણે તે હૃદયમાં વસી પ્રતિ-
ષ્ઠિત થતો જણાવતો તેના હૃદયમાં કંઈક
કલ્પના-વિકાસો અગમ્ય પ્રદેશો ઉદ્ભવ કરતા
તેના માતા પિતા બાપે પીપે અખી ગણતા
જાના જીવનમાં જેની મદદતા લેખાય છે એવા
ધૂનતી તેના પિતાને લગતી લાગી હતી

કોલેજ-પ્રવેશ પછી સાદિક વાચાળ થયો
હતો, તેણે લેજનને એક અશ પછુ બાકી
રહેલા કોપી ન હતો, તે કૃત્રી વાતચીત કરતો
તેના સાથીઓ પાપુ ધનસપન માતપિતાના
નબીગ હતો તેઓ છુનના ધેપરવા બની
પાપાણુ સમ પડેલા પૈસાને બે તે હથેલે ઉપયોગ
કરતા સાદિક પછુ તેમાં સામિલ થયો હતો

રજનીએ પૂછું રજનમાંયો હતો પુષ્ટિમાનો
મનકતો સદી આઠસાદક બાસતો હતો ફસના
કોરા અજા અવાળે ગાજી રજા 'કાશ્મીર
હલખ' નજીક એક સુશોભિત જોટરકર ખરી
થઈ તેમાંથી સાદિક, તેના ત્રણેક સાથીઓ
સાથે નીચે ઉતર્યો અને બધા બહાર ગયા
'કાશ્મીર કલ્પ'ના કાલેના એક 'કપેરલ રમ'
માં દાખલ થયા અને દારને બધ કહ્યું

"સાદિક! આ અખી ખાની તો પી"

એક સાદીકારે કહ્યું,
"ના, ના કૃપિ જલથી પૂરે છે?"

સાદિક બોલ્યો
"એ તો તને પીધા પહેલા લાગે પી, નો
પછી તને ખખર પડશે કે હું કોઈ સવાનિક
ગાગમાં ફરે છે, આનંદ માણું છે"

"હા, માર! એક છુટ પી, કશા એક"

ખીએ બોલ્યો
"ના કહીશ, તો મિત્રનું અપમાન લેખાશે,
હો! બધાને આગ્રહ છે તો એટલું નહિ
માને?" રીતચેત્રે કહ્યું

"ના, ના હું નહિ પીઈ મારાથી નહિ
પીવાય" સાદિક એક છુટ મારાબને પીધો

અને ખાલી પાછી આપતા કહ્યું તેના સુખ
પર અજાગમે ઉપસી આવ્યો

"મારે, માર! તુ તે સાવ જોઈ છે!
અમે બધા નથી પીતા?"

"પણુ મને લાવતોજ નથી, નહિ તો હું
પી માત"

"અરે! તુ તુ કે" છે? ગુલાબની પાખડી
સુરે કાંઈ સુશામ જેવી સુગંધ આવે? એ તો,
આખું સુખનું જોડાણ"

"રહેના દે, માર! એ નહિ પીએ, એટલું
ચોક્કસ કે સાદિકને જીવન જીવના નથી
આવડતું" ખીએ કહ્યો દાખલો

"ના, ના એ પીવાનો હું સમજી ગયો
છે એ અપમાન નથી કરતો, પણ આપણાથી
જામાય છે." તોને હૃદય-શરી લાગ્યો, સાદિક
જાણકારને વશ થઈ આણે બધ કરી એક
પાણી ગટગટાવી ગયો, થોડીવાર પછી તેણે
જાલાનાવરમાં બહાર આવ્યા અને ચઢતીને
બાલ લેવા સમુદ તરે વિદાર કરવા ગયા સાદિક
દોડ્યામાં આવ્યો ભારે તેને બધા ખીસા ખાધી
જણુમાં બાકી રહેલા બટન અને રી-ટવાય
તરફ તેના નજર ગઈ ફરી સિગારની ડબી
ગાંઠે ખીસે તપાપુ, પછુ ફમાલ સાથે તેને
પોતાનો હાથ જાહાર કાઢતા પડ્યો સીગારની
ડબી ધરનારાએ-સાદિકે એક ખીન સથી
ખરીથી તે લઈ સળખાવી મધ્યસ્થિના તે વરે
આવશે અને ફાપાત પડતે દાખલ પછ પોતાના
સવન ખડખા ગયો

"સાદિક! તારના બહુ કોડો આવશે, તો,
જેટા?" રહેવાના કરીમ જોઈ લેને પૂછ્યું

"હા, અબ્બા! પિક્ચર જોઈને એક
ખિનના આગ્રહથી જરા ફરવા ગયો હતો"

"હીક, હીક પણુ ધરે કેતા જમ્યોને?"

"તેણે ન આવવા દીધો"

કરીમ શેઠ ગયા અને તેણે પોતાના ખડખા
જર્જ એક સીગાર સળગાવી

મહિનાથી કાગળ ન હોય, તોય કોને ખબર છે ?” અને તેણે ખાચ હજાર ખીસામા સેવ્વી દીધા આ પ્રમાણે સખિરાની મિલકત હુગવા લાગી સાખિરા બોળી તો હતીજ, તેમા બેપરવા બની ઝાઝી માથાકૂટ વિના તે દૈનંત મેળવવા આનરારને મ્હો આગ્યા પૈસા આપી દેતી

તે દીવાનખાનામા બેઠી હતી-નિશ્ચેતન સમ તેણે નીચે કાંધ ગરબડ સાકાળી અને તે દાદર ઉતરવા લાગી તેણે એક મુત્તીને મુશોભિત પોશાકમા બે પ્રુચ સથે આવેલી જોઇ તેણે મૂક સત્કાર કર્યો મુવતિ અદર દીવાનખાનામા આવી તપાસવા લાગી બધા ખુરસી ઉપર બેઠા

“બાજ સાદિકેનુ ધર છે, ને ?”

મુવતીએ પૂછ્યું સાંખરાએ મસ્તક હલાવી હા કીધું

“તો જુઓ વજીસ સાહેબ, આ રજુ એ કશરનામુ સાદિકે મને આ બગતો રાયરમીલા સદિન જપ્તી દીધા છે, અને હું તમને તેની ખબર દેવા આવી છું તમે મને ખાલી કરવા મુદ્દન કરી દેશો, પછી હું કબજે મેળવી લઇશ બોમો કેટલા દિવસ ખાલી કરતા થશે? પદર દિવસ રાહ જોઉં છું” મુત્તીએ વજીતને કશરનામુ બતાવી સખિરાને તે બતાવીને

હજુ સખિરા બાન જનતી લાગી તેના માથે જાણે આસેનુ આજ વૃદ્ધી પડ્યું તે ‘ઓ ખુના !’ કહી દળા પડી તે બાનમા આવી ત્યારે મુત્તીને પેલા પ્રશ્નો સાથે હસતી નિહાળી

“તમે, કાણુ ?” સાખિરાએ પ્રશ્ન કર્યો પછી મુત્તી હસવા લાગી

“હું ! ‘અખતરીજાન’ નામ સભાયું છે ?” એ હું છું ” તે બોલી તેણે સાખિરા પ્રત્યે એકધારી દષ્ટિથી જોયું મુવતી અને તેની સાથેના પ્રશ્નો આલ્યા ગયા સજાયવા આવી હતી સાખિરા મુઝાના લાગી તે નિચાગ વમળમા ગોથા ખાવા લાગી તેને કરીમ શેઠ સાકરી આગ્યા

તેનું પવિત જણાવુ મુખકે દ્રષ્ટિ સમક્ષ ખડું થયું

કરીમ શેઠ એક પ્રતિજ્ઞિત અને મીઠાન વેપારી હતા તેમને સતાનમા એક સાખિર હતા અને એજ તેનો પત્ની વિગેચુ મદમ કાર્યો સસાર હતા તેમની પત્ની મૃદુ શૈવા પર મમત્વના ઉભારાથી સાદિક તરફ જોઇ તેનો હરત તેમને સાંખી ગઈ હતી કરીમ શેઠ પુન સંગન ન કર્યું અને પ્રભુભક્તિ, સાદિકનુ શ્રેય, પત્નીની રમ્મતિ અને વેપાર તરફ પોતાના મનને લીન કર્યું તેમના પિતાએ આરબો વેપાર તેમણે આગળ વધાર્યો તેમના કાને કરીમ જાંઠા બાપે તો પૈસા મેળવવામાજ જાન બેઠા છે’ એવી લોકવાણી અચકાતી, પરંતુ તેમને ધનનો મોહ ન હતો-મુદ્દનુ વિરમરણ નહોતું થયું તેમનો વેપાર ધમધાકાર ચાલતો અને લક્ષ્મી પ્રસાદ તેમના ધરે વહેતો સાદિકે એ પ્રવાહમા સ્નાન કરેતા તેનું મનકાવુ મુખ અકર્ષક દીસતુ કરીમ શેઠ પછી કચચિત તેના તરફ મીઠી નજર નાખી, ગરદન ઉઘી કરી ખુદાનો શુક મળવના ઉચે જોઇ રહેતા

સાદિકે મેટ્રીકમા ઉત્તીર્ણ થઇ કોનેજમા પ્રવેશ કર્યો શાળાશરનના સાર્યાઓએ ધરમા-ખગને રમી રહેતા સાદિકને પલટાવી દીધા હતા તે જહારી દુ-પામા ફરતા શીખ્યા હતા તે તેના સાર્યાઓને અનુમતી નવાત-બની વાજના વાજો રચેા હતા જો કે તેને પ તત્રના જેવું હતુજ નહિ તેનું વર્ણશાળ સાખિરા નામની એક ખાગા સાથે થયું હતુ સાખિરા સુશીન, સરકારી અને બોળી હતી તેનું મુખકે સુદર અને આકર્ષક હતુ તેના અભ્યાસુ અંગ્રેજ પાચેક ધોરણુ સુતીને હતા તેણે સંગીતમા કંઇક અંશે પ્રીત્યુતા પ્રાપ્ત કરી હતી તે બધાર ‘ગાનિન’ કે છકાલનની ગઝા લલકા રતી, સારે તેનો અરાજ સુમધુ લાગતો અને

◀ કલમની મસ્તી! ▶

મળે તે લાભ લે 'બેકાર' મોટાની બલાઈથી,
અને બસ પેટ ભરતું માતપૂજાને મતાઈથી ।
દનાની દેશની કંગી, અને મેડી લંચી રૂણી,
બહેને લોક'કે પ્રુથ્વો છે નાહકની કમાઈથી ।

ધણ્યોએ કામ નીકળે મિત્રતાથી કે સગાઈથી,
છનાએ લાડતું તો લાડતું પરસ્પર ભાઈ ભાઈથી,
તુભાસી શુભ વાતો જન્મતા હરોઈ ચાવાની,
પડે 'બેકાર' પાનો બાઈ, એડીટર, કે નાઈથી ।

યધું હો નાક હિન્દુ મહેતે સત્તાની રાઈથી,
પશુની મત પરખાએ કચીંગી કે બગાઈથી,
નથી તુમને ખબર 'બેકાર' કે ઉતર્પા અગલડાડી,
કસીને પાટુડા બાધો બહેને નેકડાઈથી ।

કલાવે કિંદુ-મુન્નિસમને કોઈ એવી સફાઈથી,
પદાવે બાળકોને ગાઈ હા બાળે મિઠાઈથી,
બને 'બેકાર' બતલાવે કોઈ ધોળે કિન્નર તારા,
રિઅતો ના કદી તું ગળદાઈ એ બવાઈથી ।

વસતોને જોઈ રિઅતો નથી,
અને પાનખરથી ખિન્નતા નથી.
કદી બયને નિરખી છુપાતા નથી,
કદી દેખી દુશ્મન લપાતા નથી ।
કદી જાપ અમથી જપાના નથી,
કદી કોઈના ગીન ગાતા નથી ।
કદી પ્રેમ માટે ક્રમાતા નથી,
કે નાજુક નમાયા ખમાના નથી ।
ખમી લાખ ઠોકરને ગીઠ થયા,
કોઈના દુભાવે દુભાતા નથી ।
છે દેવાના એવાય પરસ્પર જિગર,
કદી લાગણીથી બિન્નતા નથી ।
બને લોક નિર્દય ગણે તોય શુ ?
કોઈની દયાથી દયાતા નથી ।
બહે દુઃશ દેશની જોઈને,
લગારેય દિવસ સિઅતા નથી ।

લ

મ

ની

શે

ખી

।

રે ! બૂખ્યાને ભોગનની શી વાત છે ?
કદી ખાણી તમસ્થાને પાતા નથી ।
જોઈ માગનારને ગરા મહી,
લગારેય દિવસ મુઝાતા નથી ।
છે દેવાળીયા જન્મથી તો અજો,
લુટાપાયા કો છો કમાતા નથી ?
જોઈ લઈએ આંધુ કે અનણુ છના,
કદી ગલમા ગોધું ખાતા નથી ।
જમાનાની છક્ક ખમીને થયા,
અમસ્તા કંઈ ગાય રાતા નથી ।
જમાનાની ઠોઠગથી સંધિ થશે,
મુનાનીમા છો ને સમાતા નથી ?
વચન બાણથી ને પડે દિલમા ધા,
કદી પુટપટીથી મપાતા નથી ।
બહે કોય દેવા હસી ખેલ હો,
પણ રસ્તે જતાને અખાતા નથી ।

શા 'બેકાર' તુજ વાણીમા જાહે કે,
હરિદેય દિવસ અજાતા નથી ।

શરાબનો સ્વાદ ચાખી ચૂકેના સાદિક તેની
હતે ચડશે તે પૂરે બચતની બની ગયા તેના
જમરે તેની શરાબખોરી જાણી, પણ તેને
જમાઈરાખના ધનનો સોજા હતો એટલે તેણે
ધનની આરા સેવી અને જમાઈરાખને ન તર
છોડતા સળધ ચાલુ રાખ્યા અમારા રહી એક
કામળ કુસુમસમ બાળા સાબિરા

કરીમશૈઃ વિચારમા તલ્લીન બની ગયા
હતા બેના ટકારા તેના કર્ણપટે ન અચક્ષ્ણ
ચકમા-અસર ન કરી શક્યા તેણે દાર તરફ
નજર ફેરવી અને સાદિકને પ્રવેશતા દોઢો

“સાદિક! તું હમણુ કેમ મેડો આવે
છે?” કરીમશૈઃ પૂછ્યું

“અમસ્તોજ, અબ્બા!”

“આ શેની વાસ આવે છે?” સાદિક
અચક્રશે તેણે હાઉ જવાબ આપતા કહ્યું,
“એ તો અબ્બા! હમણુ મે સેન્ટ ખ
રીદ્યું ને? એની હશે”

“માલસે સુધી શા માટે જાગતો હોઈએ,
બેટા? જરે તારી આખમા છે! પણ દેખાય
છે” સાદિક સુઝાશે તે અનુત્તર રહ્યો.

“સુઈ જવું છે, બેટા? ઘન છે એટલે તને
ધ આવતી હશે, અને બેસવું હોય તો બેસ
મારે તને થોડુંક કહેતું છે”

“ના, નહ, અબ્બા! સવારેજ કહેજોને”
“હીક”

તે પરિશ્રમપૂર્વક સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરી
અવનખડ તરફ ગયા કરીમ શૈઃ તેના પગમાની
શિથીલતા નિરખી રહ્યા તેમણે એક નિષાસ
છોડ્યા તેના મનમા ‘સાદિક અવળે પથે ચલી
ગયા-શરાબી બની ગયા એવી શકા ઉપરિચિત
અંધ અને સમ લાગી તેમનું વર્તન જહન વિચા
રમા કુપ્રેક્ષ જણાવુ રિચારમાજ તે નિદાધીન
થયા

સાબિરાના પિતાએ સાદિક સાબિરાની ગાદી
વિશે કરીમશૈઃને કહાવેલું પણ ‘હમણુ નહિ’
એવો પ્રત્યુત્તર મળેના એટલે તેને કરીમશૈઃ
પોતાને ત્યા આવેલા જાન સહેજ આશ્ચર્ય થયું

“મારો વિચાર છે કે બનેલી શાદી હવે
જલદી થઈ જાય તો સાફ તમે શુ મળો
છો?” કરીમશૈઃ સાબિરાના પિતાને કહ્યું
તેને વિચાર થશે હતો સાદિકને પરણ્યાવી દેવાથી
સાબિગ જેવી સુશીલ યુવતી કદાચ તેનું જીવન
સુધારે અમારે તે એ વિચારને અમલમાં
લાવવા માટે આખ્યા હતા

“જો હુ શુ કહું? જેમ તમારું મન,
માને તેમ કરીએ” સાબિરાના પિતાએ કહ્યું

“હીક, તો હવે મહિના માસગા પતાવી
દઈએ”

“હા, બને”

(અપૂર્ણ)

અંધ માસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ વિવસની અદર ‘ધી નો’
ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક આડ-
ચાલુની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રજા મળે
દવા સાથે ગેરદી પત્ર આપનામા આવે છે,
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

—રગર્મ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહત” દવા ફક્ત ત્રણજ દિનસ ખાઈ
લેવાથી જ દગી બરમા કદી ગર્મ રહેતો નથી
માસિક ચાલુ કશુંજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર
વેદોએ અજમાવેલી દવા સાથે ગે દી પત્ર
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ શી ૧૦

ડૉ એસ એચ. ખાન,
જર અર્થગેટ રૂટીટ, મોનજી સામે
કાટ, મુંબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

◀ કલમની મસ્તી ! ▶

મજે તે લાભ લે 'બેકાર' મોઢાની બવાઈથી,
અને બસ પેટ ભરતુ માતપૂઢા ને મતાઈથી ।
દલાની દેશની કરી, અને મેડી હિંમતી ચણી,
મતેને લોક'કે પ્રુથો છે નાહકની કમાઈથી ।

ઘણાએ કામ નીકળે મિત્રતાથી કે સગાઈથી,
છતાએ લડતુ તો લડતુ પરસ્પર ભાઈ ભાઈથી,
તમારી યુક્ત વાતો જગતમા હરોજ ચાનાની,
પડે 'બેકાર' પાનો બાટ, એટીટર, કે નાઈથી ।

યથુ હો નાક ઉચુ મસેને સત્તાની રાઈથી,
પશુની જાત પરખાયે કથીંગ કે બગાઈથી,
નથી તુગને ખખર 'બેકાર' કે ઉતર્યા અમલકોડી,
કમીને પાટનુન બાયો બનેને નેકટાઈથી ।

કલાવે ઢિંદુ-મુશ્લિમને કોઈ એવી સદાઈથી,
પટાવે બાળકોને ગાઈ રૂઝ જાણે મિઠાઈથી,
બસે 'બેકાર' બનલાવે કોઈ ઘોળે દિવસ તાગ,
રિજાતો ના કદી તુ ગજલગિ એ બવાઈથી ।

વસતોને જોઈ રિજાત નથી,
અને પાનખરથી ખિજતા નથી.
કદી ભયને નિરખી છુપાતા નથી,
કદી દેખી દુરમન લપાતા નથી ।
કદી જામ અમથી જપાતા નથી,
કદી કોઈના ગીન ગાતા નથી ।
કદી પ્રેમ માહે કમાતા નથી,
કે નાજુક નમાયા ખમાતા નથી ।
ખમી લાખ ઠોકરને રીઠા થયા,
કોઈના હુ ભાવે હુ ભાતા નથી.
છે દેવાના એવાય પથર જિગર,
કદી લાગણીથી મિજાતા નથી ।
બસે લોક નિર્દય ગણે તોય શુ ?
કોઈની દયાથી દયાતા નથી ।
બસે દુર્દશા દેશની જોધને,
લગારેય દિવમા સિજાતા નથી ।

લ

મ

ની

શે

ખી

।

રે ! ભૂખ્યાને મોગળની શી વાત છે ?
કદી પાણી તરસાને પાતા નથી ।
જોઈ માગનારને રૂના મહી,
લગારેય દિવમા મુઝાના નથી ।
છે દેવાળીયા જામથી તો અમે,
બુઢાપામા કો છે કમાતા નથી ?
જોઈ લાઈએ આંકુ કે અનણુ છના,
કદી રાહમા ગોયુ ખાતા નથી ।
જમાનાની છક્ક ખમીને થયા,
અમસ્તા કંઈ ગાઝ રાતા નથી ।
જમાનાની ઠોકરથી સંધિ થશે,
યુવાનીમા હો ને સમાતા નથી ?
વચન બાણથી જે પડે દિલમા ધા,
કદી દુટપટીથી મપાતા નથી ।
બસે કોલ દેવા હસી ખેલ હો,
પણ રસ્તે જતાને અપાતા નથી ।

શા 'બેકાર' તુજ વાણીમા જાહ કે,
દરિદ્રોય દિવમા ખસાતા નથી ।

મોટર ખરીદે છે

[૪૫૬]

મને એની સહુની સાધારણી કિસ્કરી દે છે ।
 કે ધન દેવ ન હો અન્નાદને તો સાધરી દે છે ।
 સવારે સાતમ વેળી દસે સાળે ખરીદે છે
 અમારાઓ અમાર છપ્પુ મુરિ ન કરી દે છે
 હરીદા કોનુ જાણે લા જાને શુ કરી દે છે ।
 કે, તે સાહેબ અમોને નોકરીય 'નો' કરી દે છે
 કર ઉપવાસ ગાધી રોડને એનાથી શુ લાગે ?
 નરી નિ ગોંગ બાધે છે । નરી મોટર ખરીદે છે ।
 કુવારો છે હજી બચીય વર્ષે, 'શિખચક્ષી' તો
 એ પરજે તો ખરી, પશુ કાણુ એને દાકરી દે છે ?

—“શિખચક્ષી”

૫૨૫

જેના ઉપર પડે !

[૧૪૫]

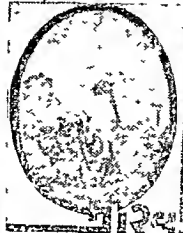
તાન મરગી તને તારે ખચ પડે,
 ન્યારે નિગાદ તહી તાન ઉપર પડે !
 સાખીના શીત પચ્છી ઠારી ખીંટ છુ કુ,
 એની અન-ખવાઓ જરી શેખ પડે !
 પપ્પા જે પાચ્છી અને મચ્છી ૭ મેમ મા'ખ,
 આ નાદ એવા થોડી ટાના ઉપર પડે !
 માથુમની નજર નહીં પાણી આખા કે જનાખ,
 આરી બને છે એમનું જેના ઉપર પડે
 મે માન 'જેખચલ્લી' ને તેડો નદિ 'વડી'
 નાહકની એ બુના ન મરજી આપ પડે
 —'જેખચલ્લી'

મારવ

એ પ્રીલ

તરી 'વહશી'

૧૯૪૩

પુસ્તક શોધ + અંક દર્શો

સાચા સંદેશવાહક !

હતા જ્યારે અરે ! ઈન્સાન પણ ઈન્સાનના હૃદયન,
 હતા, જ્યારે પરસ્પર ભાઈ ભાઈ મનના હૃદયન
 હતી જ્યારે ઘણી અન્યાય યોગ્ય ત્યારની દુન્યા,
 અને એ ગઈ હતી અજાનતા તથા વ્યાગની દુન્યા
 લગારે વાન ફેણ ફેણની કયા દાય સામગ્રી,
 જાણે જાણુ છતાં વપડતે યોગ્ય ને દુષ્ટી બળતુ
 એ કુપ્રગ કાળમા કરમા ધમને સનની ઝડ ધારી,
 પધાર્યા ઇશ્વરી મહેશ—વાહક ને મુગટ ધારી
 જગન—અતઃ મહો દમા ! ગેરી જ્યોત અજવાળી,
 ને વર્ણોની એ દપણ પરથી જાગૃતમા જગવાળી
 બીપણ અધકાગમા જરામનો દીપક લઈ કરમા,
 પ્રકાશિત તેના કિત્તુને કરી દીપા જગતબનમા
 દ્યુ પગારમા કે એક સર્જનનુ નવું મર્જન,
 પ્રત્યેક નાના અને મોટાના હવનનુ 1કું મર્જન
 જગની જનસમૂહમા ભાવ્યારો જાડી દીપો,
 હસ પ ક કામમા મપ એમધારો મેળવી દીધા
 ઉકળતા પ્રગળા વોહીમા હંડક પાથરી દીપી
 મુદ્ધમતથી મુદ્ધમતને કનેજમા બગી દીધી
 હતા એ કાણ કે પગમા પરિવનન કરી દીધુ,
 જગતમા જેમણે મસ્કરનુ મર્જન ! ભરી દીધુ
 મુદ્ધમદ મુસ્તકા મનેઆવા પ્યાગ નખી માન,
 જગતના સર્વ જીવોની ઘણા ન્યાન નખી માન
 હે ! જ્યોતિરઃ કપાલિની મઝળ મમારના સ્વામી
 ઉમગ “પિરિમસ” પરે ‘છે આપ ॥ દીક્ષાના આમી

—“પિરિમસ” ધોનાઈની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અવ્લાદ તઆનાતુ ફરમાન (કુઆન)
મોવાના અબ્દુલ્હીમ સાદિક સાહુ

- (૨૪૦) અને તે (ની કુદરત)ના નમુનાઓમાંથીજ રાત અને દિવસ તથા અને ચંદ્ર-છે, (માટે) સૂર્યને કે ચંદ્રને સિંજદો ન કરે પણ તે ખુદાને સિંજદો કરે જેવું તે સડને બનાવ્યા જો તમે ખુદાનેજ પૂજતા હો તો (કુઆન)
- (૨૪૧) જે કોઈ આખરતની ખેતી ચાહતો હોય તો તેના માટે તેની ખેત અંગે વધારીએ છીએ, અને જે કોઈ દુન્યાની ખેતી ચાહતો હોય તે તેમાંથી કંઈક આપીશુ પણ તેના માટે આખેતભા કંઈ હિસ્સો નથી. (કુઆન)
- (૨૪૨) અને જ્યાંજ અને ઈનમાન પર ખસીશો કરીએ તો (અમારાથી) ફરવે અને પોતાનુ પકડ્યુ બદલે છે, પણ જ્યાંજ તેને ખુરાઈ પહોંચે લાળી ચોઢી દુઆઓ માગે છે (કુઆન)
- (૨૪૩) તો જે કંઈ વસ્તુ તમને મળી છે તે માત્ર દુન્યાની જિંદગીનું સાધ છે, પણ જે વધુ ખુદાની પાસે છે તે એવા લોકો માટે ખેહતર જાકી રહ્યાં છે જેઓ ઈમાન લાવ્યા અને પોતાના પરવર દિગા બંધેસો રાખે છે (કુઆન)
- (૨૪૪) શું તમેો દેશમા હયાં કર્યાં નથી ? તો જોઈ લેત કે જે લોકો એ પહેલા હતા તેમનુ પરિજામ કેહું થયુ ? તેઓ એમના કરતા શકિ તથા જે નિશાનીઓ પૃથ્વીમા મૂકી ગયા તેમાં વધેલા હતા કરી તે શુનાહો પર ખુદાપાકે તેમને પકડયા, અને તેમને ખુદાથી અચાપનાર ન થયો (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

રસૂલુ'નાહ સનબુ ફરમાન (હદીસ)
મૌલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાહબ

(૨૪૦) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈ પણ ધાયલને અલ્લાહના માર્ગમાં
ધા લાગ્યો હશે તો ક્રિયામતને દિવસે તે એવી સ્થિતિમાં હાજર થશે કે
તેનો અખમ વહેતો હશે તેનો રગ લોહીનો હશે પણ તેની સુગંધી
કસ્તૂરી સમ હશે (સહીહૈન)

* * * *

(૨૪૧) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે જેઓ અલ્લાહની યાદ માટે બેઠે છે
તો ફરિશ્તા તેમને ઘેરી લે છે, તથા ખુદાની રહમત તેમને ઢાકી લે છે
વળી તેઓ ઉપર શાંતી ઉતરે છે અને જેઓ અલ્લાહની પાસે છે
(એટલે ફરિશ્તા) તેઓમા તે તેઓને યાદ કરે છે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૪૨) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે જે કોઈએ સૂર્યોદય પહેલાં તથા આયમતા
પહેલાં નમાઝ પઢી તે દોઅખમા જશે નહિ. (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૪૩) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈપણ મુમલમાન પુરૂષ મરણ પામે
અને તેના જનાઝા ઉપર એવા આલીસ પુરૂષો નમાઝ પઢવા ઉભા રહે
કે તેઓ અલ્લાહ માથે કોઈ વસ્તુને શરીફ કરતા ન હોય તો અલ્લાહ
તેઓની શક્રાઅત તેને માટે કબૂલ કરશે (મુસ્લિમ)

* * * *

(૨૪૪) રસૂલુલ્લાહ સલ૦ એ ફરમાન્યું કે કોઈ બદાને અલ્લાહ કોઈ પ્રત્નનો
રસૂલ કરનાર બનાવ્યો હોય અને તે પ્રત્નનો બદખાહ થઇને મરે તો
અલ્લાહ તેના ઉપર જન્નત હુગમ કરે છે. (સહીહૈન)

“ઉતરતા ગુણની કવિતા વડે માણુપ
જાતિનું મગજ પકવવાની ફટ કોણને પથ
‘હો-ની જોઈએ નહિ” [રસધાન] એ ‘કોઈ’ને
એને ન હોય પણ અમને તો છે અમને
એટલે સુખરાતીઓને ગમે તેવો વિચારક હોવા
જાન રસિકન પદોથી દતો અને પદોથીઓનું
દરેક દૃષ્ટિમિત્રુ મીનારસાને અમે તૈયાર નથી
એ જીંજી વાન છે કે પરદેશીઓની શાહી
ચસીનેજ ખુદને ગગીન બનાવનાર શાહી ચસ
કવિઓ-તેઓએ અમારે સા છે પણ તેથી
મુજ એમ તો અમારે ત્યાંના વેપારીઓ પણ
દિહી કહી કહીને પરદેશી માન કપા નથી
વેચનાર પરવુ ગવરદી વિદેશીની એ વાન
જાતી મરી બેઠાને છે આપણે તો અહીં
ઉતરતા ગુણની કવિતા વિશે જોઈએ છીએ

ભાષા, પદ્યરચના, અને કવિતા એ ત્રણ
કાવ્યના મુખ્ય અંગ છે સુલ્લિષ્ટ, કલાવિન,
ચિરજીવ કલ્પના-વિચારણા-ભાવ-જોડેને કવિતા
મનુષ્ય મનુષ્ય જાતના આજુબાજુ એટલી
જાન અને કર્કશ લાગ્યા વિના કહોનાનું સમજી
મરજાયાથી કહી જવાય એવી વાહક-વાણી
એટલે બાવાં દૂકમા ‘આહ’ કેમ સુદ
છે એમ આપણું કંઈપણ આવ’ ઉત્પન્ન થયે
તે ખરી કવિતા

ઉદ્યના સાચા રણકાની ખામોશી, માન
લાભી વેડા અને પ્રેમના અતિસંવાદથી રૂપે
રો, શોકજન્ય તૈયાર થતી આજની કવિતાઓ
જોઈને એમ નથી લાગતું કે સુખરાતીમાં દરેક
જાણુને માણસ જાતિનું મગજ પકવવાની
ફટ છે આપણે ત્યાં દરેક માણુપ-ને માણ
દો છે તે-કવિ છે અને જો તે સાહી અને
કાદી, કમાલ અને જગમલ, અદ્ભુત અને
અદ્ભુત કાવિયા જાણી લે તો તે મહાવકાર
કે વળી દરેક લીંગમાં “શરાવ” પીવા-પાવની
જાણે લાવે તે તે રંગીનો કવિ છે અને
ઉત્કલજો ટાકનાય નજરાતુ પડે એવા અપર
સંધી ગચીને રચના કરે તો તે ખરો મહાવકાર
વેખાય છે, વળી જો તે પુરાણી દષ્ટિ મળે
ન પડે હોય કે-તો જોને તે જાનાની
ગજાવી ગળો છે-ને કમાનીએ કોઈ
માસિક વા પુસ્તકમાં આવી મહ હોય
અને જો તે ગીન લખે તો હોય તો પદ્ય
રચના બેઠી તેને કોઈ ચિંતા નથી
‘બાબા, સંજની, સાજન ઉસપાર,
કન્દુયા એ શબ્દોને ઉદર સુદત જોડી
ગીતરી કાઢે છે અને આ જાણુ લખાય
તે હાથપજ છે અને એ જાણીને
સરજ પકવવામાં આવે છે

ન્યૂના વિચારના માળાપોતે ઊકરા નાન-
પથુમા પરચુર્ણી દેવાની જેટલી ઉતાવળ હોય
છે તેટલીજ બલકે તેથી વધુ ઉતાવળ આજના
કવિઓને પોતાની કવિતા છપાવી પ્રગટ કરવાની
હોય છે, અને એ ઉતાવળમા ને ઉતાવળમા
તે જે કાષ્ઠ લચડી કાઢે છે, તે કાચીપાકી
દુષ્કાષ્ઠ ગએલી ખીચડી જેવું હોય છે મૂળમાજ
ઓછી પ્રતિભા અને અભ્યાસતા નામનું મીઠું
એટલે કોઈ કોઈ કવિતા તો કવિતા નહિ પણ
“કચુબર” બનીતે રહે છે સમજાવું નથી કે
આવી આવી કવિતાઓ રચીને એ ગિત્રોએ
શુ કાંઈ કાઢવા ધાર્યા છે :

ચોક્કસ થયા મહારા પર બે પત્રો આવ્યા
હતા એ કોના અને એમા શુ છે ? તે જરા
ખાનગી છે પરંતુ એ પત્રોની લાખા નેજણી
ઉપરથી હું એકની મિસ્કર-વિશગચિન્હ
તરીકેની અને બીજાની મિસ્કર અનુસ્વાર-રાત્ર
તરીકેની ઓળખ આપુ છું વાચકો પણ
એમના નમુનાઓ જોઈને મહારા મતમા
સમતિ આપશે એવી આશા છે

“(૧) લાઇ શ્રી વધુનરા !

સવામ ! ! કુશળ હશેજા ! ! તમારી
‘ચોઈ’ હું વાચુ છું એટલુંજ નહિ, વિચાર
છું ! કેમ કે-એમ ! ત્યારે તો ઠીક, લઈ
વાહ ! ! ” વગેરે

સમજાવું નથી કે આ ભેવડ અને તેવડ
ઉદગાર ચિન્હોથી લાખાને-પત્રને શુ જોર
મળ્યું છે ?

“(૨) શ્રી વધુનરા

સવિનય પ્રથુમા વાચનમા ‘ચોઈ’નું રચન
મેં ધ્યાનનુય નહીં કરી રાખ્યું છે આશુક
આવ્યા ત્યારે લખ્યું કેમ નહિ. ” વગેરે

આ ગિત્રને અનુસ્વાર પ્રત્યે એટલી ચીટ
લાગે છે કે કસમને અનુસ્વાર કરવા જેટલી
વાર પણ લીટીની ઉપર લઈ જવા માગતા નથી

અક્ષર એટલા રૂપાળા છે કે ન પૂછે વાત
છા એમની કવિતાથી તો સારાજ છે એટલું
એમની ક્ષમા માગીને પણ કહી શકું છું

સાક્ષર શ્રી કૃષ્ણલાલ મોહનનાલ ઝવેરીની
વય ૭૫ વર્ષની થઈ એમ હમણાજ મુજબમા
એમના માનમા થએલા મેળાવાથી બપરુ
શ્રી ઝવેરી ગુજરાતમા દરેક વર્ગમા માન
ધરાવનાર વ્યક્તિ છે કેમવાદ અને પદ્માપદ્મીથી
પર એવા એ સુઝા “ચાચા”ને વધુ છવો
એની કુઆ આપીએ છીએ કેમકે આ નવીન
યુગમા “છવવુ એ પણ એક પ્રકારની સેવા
છે” છવાય તોજ સેવા થાયને :

“ભોત પર જાહેરખબર, મોટર ને ટ્રામ
પર જાહેર ખબર, રેલ્વેના ડબ્બામા જાહેર ખબર,
ઝાડના થોડા પર જાહેર ખબર, હોટસેના
ટેમ્બ પર જાહેર ખબર છેવટ દિવાલની પર
પણ જાહેર ખબર મહારા વાલા આ જાહેર
ખબર આપનારા હવે દુનિયામાં કોઈપણ જગ્યા
જાહેર ખબર વગરની કોરી રહેવા દેશે કે નહિ ?”
સુરતથી વડોદરા જતા ટ્રેનમા એક મુરખખી
આવુ આવુ ખારી રહ્યા હતા તેમને ખમારા
મિત્ર શેખચંદ્રીએ એકજ જવાબમા ચૂપ કરી
દીધા કે “આસમાન પર દહા ધણી જન્મા
કોરી છે એ કેમ જુરો છો મહાશય ? અને
પણી તો એ બંને મહાશયો ચચકમા
હિરહર રૂઝવેલે ચચિલ ગાંધી અને રાત્રેના
નામો લઇને તેમજે ડબ્બામા બેઠા બેઠાજ
આખી દુનિયાનું અન્વીચણ કરી નાખ્યું
રાજકારણથી પરવાર્ણ પછી બંને શીમાને
સાહિલમા પ્રવેશ્યા અને સાહિત્યની વાદીમાં
વિહરતા વિહરતા તેઓ કાચની કુબમા ઘુસી
ગયા શ્રી શેખચંદ્રો ઉવાચ કે “સોહિને ચયન
નથી ત્યા જુઓને તમારા આ કવિઓ
“ચચનિકા” કાઢીને બેઠા છે માણુ મલમા

બાળાની ચક્ર તો ચક્ર હવે પદમા એ ચક્ર નથી લાગતું કે કોઇ દિવસ ગુજરાતીનું—બાળાની ભાને ગુજરાતીનું બાળાનું યજ્ઞ નરો ? શુ ગુજરાતીઓને પુસ્તકનું નવું ગુજરાતી નામ પાડતો પણ નથી આવડતું કે તેઓ બાળાની જેવું નામ મૂકીને બેઠાં ”

“હવે રહેવા દોને એ નાત” તે શ્રીમાને સાર કયું “લોકોને ચપન નથી ત્યારે તમારા વાળાઓ પેલા મુસાપરા ભરે છે તેનું શું ? અને બાળાની યજ્ઞ જવાની ચિતા રાખરાવાળા આપ લોકો ગુજરાતીને કયાકે ઉર્દૂ ન જનાવી દો તે નિ નિ ! ”

બાળાને મહાશયો ભટકયાં હતા અને લાગતું હતું કે હિંદુ—મુસ્લિમ વિખવાદ યજ્ઞનેજ રહેશે પરંતુ એટલામાં ભર્યું આવ્યું હા રહેસન પર ચાર ધોળા સાહેબોને નિંદ બાળાને મહાશયોએ ચૂપકાદી કારણ કરી લીધી અને એ ચૂપકાદી એ વડોદરાને વહેણ બેચી આવ્યું

વિરાટ ‘એકાર’ ન્યારે લાવનશરમા લાવ્યું

ભયકતા હશે બરોબર તેજ વેળા “હસબજે” ની કિલમ મુજબ હું ખોલવડમાં કબાલી લાલણી રહી હતો કબાલી સ્થાવરવાનો શોખ અને બહુ નથી પરંતુ મિત્રોના આગ્રહવશ યજ્ઞ વાચન અને કબાલી એ એમાથી મારે ફરજિયાત કબાલી સ્વીકારવી પડી હતી એ કબાલી ! અઢાઢા વિલાયત ! વિલાયત ! ગાનારની જુની ચવાઈ મએલીચીજીમા તો કશો દમ ન હતો પરંતુ કબાલના મજબૂર નમનો, છુગા ઝુલ્હા, બંધા જેવી બધાઓ અને લટકા, સારાએ સગીરનો વળક લાઇ વગાડાતી તાળીઓ, વગેરે ખાસ પ્યાન એ ચનાઈ હતું અને એધીમ વધુ રમુજ તો એ હતી કે સદીના મહત્ત્વમાં બેસીને જનાળ કબાલ સાહબ મિલકક “કબાલ કે નહારે હય” તથા કમાલપાશાને શરસીયો માઇ રહ્યા હતા છતાં તેમને કોઇ રોકનાઈ રોકનાઈ ન હતું સાલગનારાએની આ કાલત નિતા ગઢારાથી એ મેદલિસની રસિકતા પર “અઢાઢા અઢાઢા કરખલ કે નહારે હય” કહીજ દેવાયું

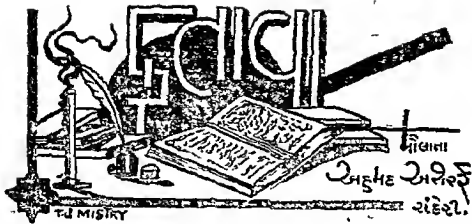
‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો ક બજાર : સુરત

એટલે

- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની સરોસાપાત્ર ફુકાન

નોટ:-આજના સમયમા કાવળો પ્રધાન થોવા છે નાદના સવાલો પૂજી કામળ અને સમય બચાડેલો નહીં. સવાલો દુઃખાભી માલખ સમાધિ નથ તે રીતે પૂજવા લાગુ લાગુ લખજ નહીં અગત જેવા સવાલો રોટ આનાની ધીરી જવાળ માટે 'ચોક્કસી પૂજવા તે પ્રગટ થશે નહીં ફક્ત બહેર દિલના સવાલોન પ્રગટ થઈ શકશે - તત્તી

સવાલ-જે મરિજની સીતક બેઠકમા જમા પડી હોય તેમાથી આજના અનાજ સંકટ સમયમા આનાજ ખરીદી ગરીબ મુરિલ-સોમા પડતર લાવે આપી શકાય ? આજના સંકટ કમીડીના સારા આખરદાર ગ્રહસ્થા નાણા પાછા આપવાની હિમાનત આપે છે અને મરિજને જ્યારે જરૂરત પડે ત્યારે પાછા બાળવાની ગેરન્ટી આપે છે

જવાબ-મરિજના નાણા ફક્ત તેના કામમાજ વાપરવા જોઈએ જ ને મરિજ અનિશ્ચ માલદાર હોય કે તેને દાલમા કે જરિયેમા તે બચતના નાણાની જરૂરત પડશે નહીં એમ ચોક્કસ ખાતરી થતી હોય તો ખીચ કાઢ ગરીબ મરિજમા તેના ઉપયોગ કરે અથવા જો દીની મદદેસાની જરૂરત હોય તો તેજ મરિજમા અથવા તેના તાળામા એકાદ મદદેસા ચાલુ કરી શકાય છે. સવાલ મુજબ વાપરવા જોઈએ નથી

સવાલ-મારી વાલિદ ગુઝરી ગયા છે તેમને બે હોકરા, બે હોકરીઓ અને એક કાત્રીને (તેમના કાષ્ઠનો હોકરો) છે તે વચ્ચે કોને ફેટું મળશે ? એક બેનર બને હોકરીઓ

અને એક અલ્પમન રોજા ફૂડ માટેની તેમની વસીયત પથ છે તો કેમ કરવું ?

જવાબ-મરમ કદન દેનનો ખર્ચ, ફૂડ અને ત્રીજા ભાગ સુધીની વસીયત હોય તો તે અદા કર્યા બાદ બચતમાથી ૭ ભાગ કરવા હોકરીઓએ બાબે અને હોકરીઓને અંકેક લાગ મળશે કાત્રીને કાષ્ઠ નહીં ત્રીજા કામથી જો બને બેતરોની કોમલ વધી જતી હોય તો વસીયત ખાતિલ થશે

સવાલ-જે રૂલ-ગટ્ટેસો એકજ મકાનમા હોય અને ઉરતાદ અને બાળકો માટે ટેબલ બાકા રાખ્યા હોય, બાકા ઉપર કુર્ચાન રાં કિવાબો અદનપૂર્વક ઉઘી રહે તેનો ખ્યાલ ગળવામા આવ્યો છે એમ બેઅધીનો સલાવ નૃપી તો તે માટે કાષ્ઠ વાપો છે ?

જવાબ-બેઅધી થવાનો સલાવ નહિ હોય તો કાષ્ઠ વાપો નથી, જોઈએ છે

સવાલ-"પાક પરવરદિગાર ઉભાના આમાએને જન્મતર્મા ઉચ્ચ દરજ્જે જતા કરી પાછળ રહેલાઓને કાંચે જમીલ બના કરે." જાણો દાવ કોઈ મુસ્લિમ સરથા દુનિદુ અને મુસલમાનના મરણ પ્રસંગે મૂખી થકે

કે કેમ ?

જવાબ-કુનવી રીતે અને મરણદત્તની ફોંફે કોઈ હિન્દુના મરણ પ્રસંગે દિલસીછી જાહેર કરવી જામજ છે મુસ્લિમ માટે જનન તરસીજની દુઆ કરી જામજ નથી.

સવાલ-દાતના મર્દ કોહર પાસે ઘોર-નના ઘત કદાવી શકાય કે નવી ખત્રોસી મૂકાવી શકાય ?

જવાબ-જેમ બીજી બીમારીઓમા મર્દ કોહરને હાથ કે હર્વાળો બદલને કોઈ હાથ જતાવેલા જામજ છે તેવીજ રીતે આવી જામજતા પશુ કોઈ વાંધા જેવું નથી.

સવાલ-જે કોઈ પાસે હરામ માલ હોય તો તેની મઝહરી લેવી જામજ છે ?

જવાબ-જે હરામ વિરે આપણને ખબર હોય તો જામજ નથી જો તે કોઈ પાસેથી કઈ બધ મઝહરી ચૂકવે અને તે કઈ પેતા હરામ માલમાથી બદલ કરી દે.

સવાલ-"મહદીઓની કહી સંતનત યશે નહીં તેમજ કુ-પામા એમને ઇઝ્ઝત કે માન મળજો નહીં" એ બીના ખરી છે ?

જવાબ-"તેઓ ઉપર (એટલે મહદીઓપર) જિલ્લત અને મોહતાજ નાખવામા આવી છે" (ફર્માન ચાં, પારો ૧, ૧/૪, પારાની લગજમ) બધા મુકરરોની (૨૬૦)એ એવીજ રીતે તફસીર ફરમાવી છે કે "કુ-પામા કહી તેમની કુક્રમત કે સંતનત માતબર સૂતમા બાકી રહેશે નહીં સ્વતંત્ર બાદશાહી યશે નહીં હલીલ અને ફરવા બની રહેશે જાહેરમાં માલદાર હશે પરંતુ મોહતાજ અને તકવીફ ફર મજે નહીં" પાગ જના નીબ ફક્રમા પશુ એવુંજ ફરમાવે છે.

સવાલ-સફરમા રહેનાર અને ઘોરત અચ્ચાએતે સાથે રાખવાની તાહત નહીં ધરાવનાર અમુક મુદત માટે ઘોરત કરી શકે છે ?

જવાબ-ધોરી મુદતના ત્રિકાદને શર

તમાં "મુતબહ" કહે છે અને તે હરામ સવાલ-નમાઝ માટે શેઠ નેહરને આપતો નથી ધણી સખ્તી કરે છે માલો કાઢે છે એ માટે ધુ કુક્રમ છે !

જવાબ-નમાઝ માટે શેઠે શેઠુ જોઈએ દર વિનાની સખ્તી પશુ નથી જોઈએ માલો બાકી એ સખ્ત ગુન્હો.

સવાલ-સુતર-રેશમનું બનેલું કાપ એકના રેશમનું જાનેલ નથી તે મર્દો ? શકે છે ?

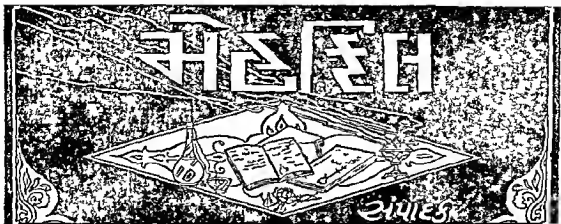
જવાબ-ખાલિસ રેશમી કપડું માટે જામજ છે, મર્દો માટે નથી બાગળ રેશમી કપડું સામા કે ઝબ્બાને લગાડી શકે છે જો કપડાનો વાલો સુતર તાણો રેશમનો હોય તો મર્દ માટે જામજ બનાવડી રેશમ (આર્ટિફિશિયલ સિલ્ક) પણ મનસુ હોવાથી મર્દ માટે જામજ છે (અપતાર).

સવાલ-ખિસ્તરમા રેશમી તકીઓ શાહર વાપરવું જામજ છે ?

જવાબ-૯૦ ઈમામ આહમ (૨૬૦ નજદીક જામજ છે બીહાવતુ એ પહેર મકુનોમાં નથી ઈમામ મોહમ્મદ મરુફ (૨૬૦)ના નજદીક જામજ નથી.

સવાલ-ધુ એક વખતની નમાઝ વેળા પડી શકાય ?

જવાબ-ના પ્રથમ પડી હશે તે સ્વલ યશે બીજાવારની તેજ નમાઝ ઇ પાછળ જમાઅત સાથે પડશે તો તે ગણુશે હવેની નીયમ મુજબ ધરમા નમાઝ બદલ કરનાર, મસ્જિદમા ઝેહર ઇસ્તાની જમાઅતમા, નહિલની નીય સામિલ થઈ શકે છે ફજર, જાહર મગરિબમા સામિલ થઈ શકાય નહીં.

[જેવપૂર સુશાઈવાની દરેક ગત્રવમાળી કૃષ્ણ નસિક પત્રિકાએ જૂદીને આઠી ગ્લુ કમ્પ મા આવી છે,
કાવ્યની અવતારી હાતે કરારો!] —સંપાદક

— પકિત —

“ન રાખે કોઈ જાસર એ અસર હું રાખુ છું.”

— [૧] —

હૃદયમાં જ્યોત નરી ગિયત હું રાખુ છું
અશીને નાગ પ્રણયમાં અમર હું રાખુ છું
સિતમ તમારા નજર નિલ મારી રાખે છે,
અને તમારા સિતમની નજર હું રાખુ છું
હારે છે છુતછુતો અશ્રુથી યુનના હેડાને,
અગર અમનમાં અવરને જનર હું રાખુ છું
અરે હે! પારકું અતર-અગ્રિ નેત્રારા,
ખેડર છે કેટલી તારી ખમર હું રાખુ છું
“કુલીમ” કાંતો નથી સાર સેસ પીઠે હા,
પ્રણયમાં જ્યારે પગો પય પર હું રાખુ છું
“કુલીમ” વાકિદી] [ધોરાજી

— [૨] —

છવનનો મોલ ન મુનુનો ડર હું રાખુ છું,
છુ પ્રેમી પ્રેમી તણા દિલ-નિગર હું રાખુ છું
નજર નજરથી મિલાવી કરો ન નીની નજર,
જુઓ નજરથી કે કેવી નજર હું રાખુ છું
વધાની આશ મને કોઈ ખેવધાથી છે,
હારાસો એક કમળાજ પર હું રાખુ છું

કરી પડ્યાં છું ને હું તો કહી પડ્યું છે દિલ,
ન મારાં દિનર, ન દિવસની ખમર હું રાખુ છું
દહાર અખને હર અખમાં છે એની પાદ,
જુકું અમાનાથી “વાયલ” જિગર હું રાખુ છું
“વાયલ”] [પાંજેક

— [૩] —

યુવામ છું જના મજબૂત-સર હું રાખુ છું,
જુઓ હજી સુધી સાખોનો કર હું રાખુ છું
હારે ન રાખે ખમરદાઢ કમ ખમર મારી,
ખમર છે એને કે એની ખમર હું રાખુ છું
યુવામ દિનરી છું મરહુર આજસંજમાં,
જે સમ આજનું છે કાન પર હું રાખુ છું
પ્રુદા ને જગમાં જના જગની એવી દાનત છે,
ન હોય તો એ મને શું ખમર? હું રાખુ છું.
“અમીન” વધો ચપા પણ ન શાએગી શીખ્યા,
મને પુછો છો ગઝલમાં અસર હું રાખુ છું!
“અમીન” આઝાદ] [સુરત

— [૪] —

તમારા જમને ન્યા ઓષ્ટ પર હું રાખુ છું,
અધી ખમરથી મને ખેખમર હું રાખુ છું

વિરહની રાત યુગાર છુ એમ હુ મારી,
 ભરે છુ આંહ નઝર દારપર હુ રાખુ છુ
 જ્યા કરીને કરે છે તે નિર્જનું નામ અમર,
 ને નામ મૌન રહીને અમર હું રાખુ છુ
 બળીને યુગ બળા શુ બળશે મને “બિરહિમલ”
 હૃદયમાં જ્યારે ધગસ નામવર હુ રાખુ છુ
 “બિરહિમલ”] [ધારાછ

—[૫]—

બપોરો સેહવા મહી ક્યા કસર હું રાખુ છુ,
 ધરે છુ ધેયું નિર દિવ નિગર હુ રાખુ છુ
 વસો છે સકરો બાવીને એક ઠેકાણે,
 તમારે દિલમાં ચિરસ્થાયી થર હુ રાખુ છુ
 કચીકચીને હું ફાળા કયન હું નરમીથી,
 દરીફ કેરા હૃદયમાં યુગર હું રાખુ છુ
 નળત નકંથી મળશે તમારા “કવસર” ને,
 અટક મળીને એ અપરલ બચર હુ રાખુ છુ
 “કવસર”] [ધારાછ

—[૬]—

ફરિને માસ રહિત હાથ-પર હું રાખુ છુ,
 હતા અરીસા ઉપર નિત નઝર હું રાખુ છુ
 ઝરણુ સુધાનું કળિયુગના તારે અતલ,
 જીવનની સ્વાર્થ ક્રિયક્રમ ગટર હુ રાખુ છુ
 બગાસ, બોંક ને ઉધરસ, હવા સદા ખાઈ,
 સુવાનું લેરથી કુટપાય પર હુ રાખુ છુ
 જગતને રમવા “બેફામ” ભિન્ન રગોથી,
 શુ લાલ, વાદળો પીગા કલર હું રાખુ છુ
 “બેફામ”] [બાવનગર

—[૭]—

ખબર છે એટલી કે, એ ખબર હું રાખુ છુ.
 ન રાખે કોઈ અસર એ અસર હુ રાખુ છુ
 ન હાથ ઠેચું રડે આંખ એકવાર મળે,
 જગત મરે ને ઉપર એ નઝર હુ રાખુ છુ

કરે ન કોઈ, ન ગલરાય કોઈ તો
 મલુ જગત મહી કેવી સાર હું રાખુ
 હસ તો વિશ્વમાં “અમકાર” હુ અ
 યુ તો જન લઈ એ અહર હુ રાખુ
 “અમકાર”] [બા

—[૮]—

જીવનમાં રનેહની તૃષ્ણા પ્રખર હુ ર
 તે એની શોધમાં હરહમ નઝર હુ
 અછતા કાળના ચક્કરની ચાલ
 વિહરતું સુકા વિદારી નિગર હુ રાખ
 ખુલ છે નાખુલા ચિતા લગાર શે
 જુલુ તે પાર છે બસ એ ખબર હુ રાખુ
 ફના બકાના બધા બેઠ બેઠી “સાગર”
 મરીને જીવતા જીવન અમર હુ રાખુ
 “સાગર”] [ને

—[૯]—

કોઈની માદમાં નખોને તર હુ રાખુ
 તડપતું એના તિરહમાં નિગર હુ રાખુ
 બનેને મસ્તીને જાતો નથી કદી તો
 ખુશની માદથી દિવમાં અસર હુ રાખુ
 બનેને લાખ છે સકર સમર હુ રાખુ
 ન રાખે કોઈ અસર એ અસર હુ રાખુ
 બનેને દુસ્મની આંખુ જગત કરે “અસ્ત”
 કે કાલો લોખ જો વડુ કદર હુ રાખુ
 “અસ્તાન”] [બા

—[૧૦]—

જગનના બેઠ કબે એ નઝર હુ રાખુ
 બધામ કદે કદે એ નિગર હુ રાખુ
 કોઈનો રાગ હૃદયમાં છે કોતરાએવ
 કોઈની માદમાં ધામલ નિગર હુ રાખુ
 ઉપાકે આખતો દુન્યાને બળભળાવી
 તમારી સમંથી નીચી નઝર હું રાખુ
 યુખી સદા છુ કસે લાખ છે કુ ખો “આજ”
 ચિતાર મીતરીએ દિલ ઉપર હુ રાખુ
 “કુતુબ આજાદ”] [બગસરા

- [૧૧] -

બરેલ દાગ યકો દિલ-નિગર હું રાખુ છું,
 ગુમેથી ખેલ સળવીને ધર હું રાખુ છું
 અમકતી વીજને એક ફૂલમાજ ફેરી દઉં
 તડપતી આહમા એવી અસર હું રાખુ છું
 સુખોની મોજ મળી જાય છે મને દુખમાં,
 વિરહમા યાદ તુજ આઠે પ્રહર હું રાખુ છું
 કોણ છે ધૈર્યના 'શવકીન' જગ મહી મીઠા,
 હઝાર દુખમા હમેશા સખર હું રાખુ છું
 'શવકીન'] [નેતપર

- [૧૨] -

હના બકાના તમાશાને દિલમહી મારા,
 નયાતુ હોશથી તેવી અસર હું રાખુ છું
 'નવાજ' તારી કદર દરજ્જાન નાજાશદ,
 ઉદાસ શાને છે પ્રેમે અરે હું રાખુ છું
 'નવાજ'] [ધોરાજી

- પદિત -

'એમલું' સમલુ કે તું બદલાયના'

- [૧] -

કોઈનું મન રૂપ પર સલચાયના,
 મોતના મુખમા પરાણે જાયના
 ફૂર ફેરા દાર પર દિવ જાય છે,
 કોઈ સમજવો કે, આખે ચાપના
 એમ છે કંઈ દિલમા રાગોની કતાર,
 જેમ રકો દાર પર હો રાપના
 આજ સંજોપામ હું નિર્લાન છું,
 તેમને કહેજો વધારે પાપના
 ચારની મેહદિલમા સત્વર જા 'કલીમ'
 કયાક માફ ચાપને દકોમના
 'કલીમ' વાકિદી] [ધોરાજી

- [૨] -

તમને જોઈ આજ શુ શુ ચાપના,
 કોણુ હતમાગી છે ને ફલાપના

એતુ તો ધાર્યા વગર રહેવાયના,
 હુલ્યા ને જાય છે હુલ્યાના
 હા જવાની આવીને ચાલી ગઈ,
 કોણુ જાણે કેમ ધડપણુ જાયના
 એવા ગજી પરના કુતરા છે બચ્ચા,
 કોઈને ખાતા ન દે ને ખાપના
 એ સમજવુ છે ધણુ મુશ્કિલ 'અમીન'
 ને રામજમા આવે પણ સમજાયના
 'અમીન' આઝાદ] [ધરત

- [૩] -

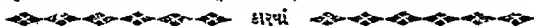
દિલ ચાહે પણ મુખથી કંઈ રેવાયના,
 ને રહુ છું મીન તો રેવાયના
 જા' છે તો જા ભણે જનાર ભણે,
 તારા ચરણે માફ દિવ ચગદાયના
 મીવી મીઠી આજ વાતો છે મુખે,
 દિલ જરી સલાજીને લરમ મના,
 કાવ્ય કોઈ રમમય સલાજાને,
 આજ મેદફિલમા 'મિસ્તિલ' જાયના
 'મિસ્તિલ'] [ધોરાજી

- [૪] -

કા વમજમા નાવડી ચકરામના ?
 ને ચાતુ હોય તે શુ ચાપના ?
 મૂલ્ય ઉપવનમા ન હો જપારે જગી,
 કેમ મુખે પગ તણે ચગદાયના
 સા લગી ગુલ્મો સહેવા છે મને,
 જ્યાં લાગી તે ફૂર ચાકી જાય ના
 મારી મેહદિલને ફેરા પાવન તમે !
 એટલું 'કવસર'ને કા કહેવાય ના
 'કવસર'] [ધોરાજી

- [૫] -

જાનવી ને મતમા ગુલામ ના,
 ધૂજાથી રત્ન પેદા થાય ના

કાર્યા

ને નિર્ધાનીને જીવન ખેતી કરે,
એવું દર્શનર ઝિદગી બર ન્યાય ના
દિ-દુ મુરિલમ એકના ને 'કેળવે,
દેશ ધન પરદેશમા ઠલવાય ત્રી
એ જીવન 'આઝાદ' કહી જીવન નથી,
દર્દના બધનમા ને ન્યાયાય ના

‘કેવળ આઝાદ’]

[અમસરા

—[૬]—

નેન વાટે કાં હૃદય જલકાય ના,
વેદના—વર્ષા જલો જીરવાય ના
દર્દને સત્કારવા ને રક્ષવા,
બંધ દિલના દારે કા દી ચાપ ના
હાય! મૃત ઉમ્મીદની મૈયત લઈ
યા ખુ! દર્દનાવવા દિલ ન્યાય ના
આ પ્રર્ણ 'એકામ' દિવની આમથી,
તેજમય જગ ચાપ સળગી ન્યાય ના
'એકામ']

[બાવનગર

—[૭]—

પરઓ કિરતાર! વૃજ પરખાય ના,
મેલ તારા કોઈથી મેલાય ના
સાચ પચે ન્યાય જગમા ને સદા,
એ કદી આલમ મહો અટવાય ના
નાવ જીવનની અરાએ ને ચડી,
આચ હો વૃજથી પ્રભુ! અયગાય ના
વિશ્વ આપુ હો રહે 'ચમકાર'થી
એટલું નાલુ કે વૃ બદલાય ના
'ચમકાર']

[આવનગર

—[૮]—

હુતો કમ્પુ હુ ચિકિત્સક એટલું,
મુજ વ્યયાઓ કોઈથી સમજાય ના
તેમની પશુ વાત કેવી વાત હેર
હાય મારા હોય ને કહેવાય ના

બોલ તારા બોવનો છે તોલ શો
મોન તારા ને તને સમજાય ના
સહરે છે મુજને મારો 'બુદ્ધિ',
પ્રીતના 'મનુષ્ય' ગીતો ગાય ના
'મનુષ્ય']

[જેતપુર

—[૯]—

જ્યા લગી તે મારા લિનો ચોર ના,
સ્યા લગી વાનો છે નિષ્ફળ હાવના
મેલવાય મારા જીવનનો વિષય,
વિષમા ચર્ચાય આટોપાયના,
મારા નયનોમા બમે છે પાનખર,
ગીત છુનજીવને કહો કે ગાય ના
મોક્ષ મુજતર ને મળે પશુ એમ કેમ
જ્યારે તે નિજ પાપ પર પરતાય ના
મુજતર]

[હાલોટ

[૧૦]

જગમ કર એવા કે ને રહાય ના
ફૂલ કે એવા કે ને કરમાય ના
દિલ મહો છે પશુ રહે છે નિવધી દૂર,
આંખમા છે, તેજ પશુ દેખાયના
શોખ છે 'શનકીન' મુજને કાન્યનો,
કેમ દિલમાં ઉર્મિઓ ઉભગાય ના
'શનકીન']

[જેતપૂરી

—[૧૧]—

આખડી ભીની કદી પશુ ચાપના,
નેચ દિલનો દિનથી ને ઉભરાપના
આત્મ કથની હુ કયુ પશુ શર્ત છે,
મોન યજ તે સાબળે ચર્મલ ના
બ્યર્થ વાતોને નજ 'સિદ્ધીક' વૃ
કામ એવું કર કે, ને જુસાય ના
સિદ્ધીક]

[જેતપૂર

પાપ કરતા જે કદી અચકાપ ના,
માનવી એ માનવી કહેવાય ના.
વાત કરતો એવી કર વિવેકથી,
કોઈનું દિલ જે યજ્ઞ કુ ખાવના
મૃત્યુ એના આકળે 'મસ્તાન' ટું,
સત્ય કહેના જે કદી અચકાપ ના
'મસ્તાન'] [અગસરા

-[૧૩]-

બેઠ કુદરતના કદી બેઠાય ના,
કેમ સમજી છું છતાં સમજાય ના
ચાલ દિગ્ગા છે તમારી દરધડી,
એટલું પણ આપને કહેવાય ના !
પ્રેમમાં મેં પ્રાપ્ત 'કયું' શું અરે !
કોઈથી 'અધારા' તે સમજાય ના
'અધારા'] [નેતપર

-[૧૪]-

આખડી આખે લડી નજરાય ના,
જામ લેના કોઈથી ચર્ચાય ના
જેના ચબ્દો ખુદ ખુશાની વાદમાં,
બેઠથી બરપૂર હો બેઠાય ના
હું પ્રભુ તારા ચક્રી તારો 'નવાંજ' છે
હું ગુજારિય એટલી બદલાય ના
'નવાંજ'] [ઘોરાછ

-[૧૫]-

વાત એ કરવાય કે સિદ્ધાય ના,
એ જીવોને એકતા બે ચાપ ના
જાળના એની મઝા એમાજ છે,
ચક્રું છું મેળાય એનો થાપ ના
આપનું જોનન જીવે ઝોર ચડ્યું,
છર મારો કેમ જોનાખાય ના

ચર્ચાથી જે લેય પણ સર્ચાવના,
કામી બાબત માલ 'શયદા' કાલના,
આજ પાછી આખડીમાં માથ ના
'શયદા'] [મુગ્ધ

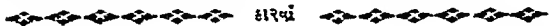
-[૧૬]-

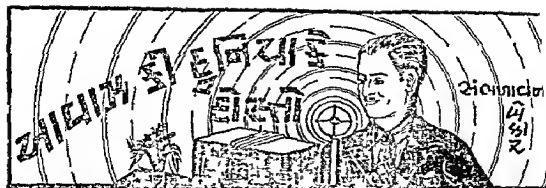
ઉર-તરંગે ઉર મરી સચવાવના,
મારું જીવન કેમ પડેલા ખાપ ના
કૂં કરી ફરતા સૌ નજર થઈ,
થઈ ગયા ફેરા સફળ મુજ હાવના
આજ આવી છે ચમનમાં પુનઃ બદાર,
પાનખર ટુંક કોષ સફલાય ના
દિન થયું છે કોઈના તીરનો ભોગ,
કેમ 'હમદમ' તે પછી પરતાય ના,
'હમદમ'] [નેતપર

-[૧૭]-

મુખ યજ્ઞ છુપટ, હા ! સરકી જાય ન,
જો, જો ધરતીકંપ અડોઆ થાય ના !
પ્રેમ કરવો હો, તો જાવો પાર્શ્વમાં,
મારકોટમાં રિલનો શોધો થાય ના !
સુ ચડી રૂની છે તમને મેખજી !
આજ કા મેઢદિલ મદી યોગાય ના !
વેણીમાં બધાય છે કાગળના ફૂલ,
કાગળોના કાવ ઉડ્યા જાય ના !
મ હો કે 'વાદના' ચઈ જાય છે,
કા, દરીદ્રો દિલ મરી યોગાય ના !
પ્રેરણાવતી કલમ 'બેકાર' ટુંક,
ને ને, કોઈ, આજ ચોરી જાય ના !
'બેકાર'] [શંકર

(૧૬૫ છેતાળીસમાથી ૭)

આવાઝકી દુનિયા કે દોસ્તો! હકી
મક્કમતાથી મિત્ર સન્ધ્યોએ લાંબોતો દોર
પોતાના દાઢયા ધીમે ધીમે લઈ લીધો છે
કુશળ સેનાપતિ રોએસને ટ્યુનીસીયામા
ગ્રેન્ટગેમરીએ પાઠો ને પાઠો ધકેલતા માડયા
છે ચરે બાબુ મિત્ર લગ્નકરે આગળ વધી
રહ્યા છે એ ચાર આધીઆઓ અગ્નિને
નિચારા રોએસને જનાઓ કંઈ ટ્યુનીસીયાના
કબરનાનગર ન પવરાડી દે! રે મલને
જનાઓ ઉઠાવવાની તૈયારી કરનારાએ ચાર
આધીયા ક્યા? જલો હો? ગ્રેન્ટગેમરી,
અને મજાદર, હરે, અને ધન દોગર 'હિનાર
જાઓ બહારશની' કહેવન રોએસ આનંદ
ખરી પાડે અને 'ધીરજના રણ ગીદ' એ
કહેવન મિત્ર સેનાપતિઓ ખરી પાડે એવા
સમય અડી લાગ્યો છે, ખરો? પણ તેથી
હિંદને શુ? હિંદમા તે તેજ આપ્તે અનજ
નો ખેન ચાલુ લગ્નલાઈ રહ્યો છે! ટ્યુનીસીયાના
ગોરચને તો મિત્રસેના લાઠો પાડીજ દેતે પણ
આરાકાનના ગોરચે જાપાન લાર છરી નાક
કાપુ કરી રહ્યું છે તેવું શુ?

ખાજી રહીયામા તો બુને પહેલવને
જરા દમ લેવા અખાગગાજ પડ્યા રહ્યા છે
ઓધનમા ત્યા ગરમી આવશે આ છે લગ્નપુ
લગ્નપુ ખાજી મુરોપના બીજે મેરચો ઉપડે
તો? તો શુ કરવું તેની શુસપુલ મુસકાના ને
લીટલર કરી રહ્યા છે બાગે આગે દેખીયે
હાતા છે ક્યા? ●

નુનરિચસર્જન અને જગતશાનિ || ૨
યનો મુરોપ અમેરિકાના મોટા માનનીએ
ઉડેખાથી સીચાર કે સીચરેટના ધૂમાડા ર
સ મ્તીજ રહી છે, ને રહ્યું છે એ તો થર
લગે ત્યારે યરી? પણ હસના દક્ષિણ આફ્રિકા
વરના દિદીઓને તો નેરતે ન નહેવા દેવા
તપના ગોરાઓને ધૂન જગી છે કેપકોનાન
કરવાન ટ્રાન્સવાનના દિગીઓને કોપાણુ રી
કામધ કે વનના પાળીયામા જગડીતે દૂર દાક
એ લના ગોરાએનું ધમ્પવાન થઈ ગયું છે
કાળા ગોગાના બેદ ગટરને બદલે ઉઠા વધુ
નિતરી રહ્યા છે ગોરાઓની હુમ્મોમા.
ગોરાઓ || હેન્ડીટોનમા કે નિયાલેમા, ગોરા
ઓના વિરતારોમા કે ટ્રેનોમા તો દશીઓને
જગ્યા નથી પણ દલે તો ગોરાઓના વાનાવ
અખાપ દિદીઓ રહે એ તેમને મર્યાદા
નથી, જગનશાનિ || બડી બડી ચાનો એક
તરફ થાય છે તો બીજી તરફ નાકના ડીચકા
વધુને વધુ ઉચા થાય છે અને દિદી સરકાર
તો એ વિવેચમા અખાગા કાન કરી ચામા
માસીનાઓની અકકની રીતે પીડ ચાવડી
રહી છે સાથિ આફ્રિકાના કાળા આદમીઓનો
કળકળાટ ન્યુ દિલ્હીના ગોના કાનો પર અચ
અધને પાડોજ જગા સરખાયો છે અરે! ચાલો
પણ ટ્રેનોના સેક ડન્ડર્સ્ટના ક્યાઓમા ગોરી
મુમતી ક્યા યોછી દેખાય છે? એનો ધસાજ
તો લગ્નવાનના દાઢયા છે નિચાર માથુસ

અને તે પશુ શુભ માણસ ધણી ડારીઓની જેમ હાથ નિસાસા નાખના સિનાય ખીન્નુ શુ કરે !

આનાજમી દુનિયા કે દેરનો ! આ વેળા રાજદારી કે આ પીરમનાને બે મે મુશાધગની કદી આપને પીરાની રહ્યો છું શુ કરે ? કાઠિઆરાડના ઠાઠા દિનમન વસરાટમા ગાડપ-છુને બે ! શાધગી મારા મગજમા ઘુસી ગઈ હોય ખીન્નુ કહુ સુઝા દેતી નથી !

—વળી પાછી મુશાધગની મોસમ એકાએક આતી લાગી ફેરીની મોસમની જેમ મુશધરાની મોસમ નિયમસર આવતી નથી ગમે તારે આતી લાગે છે કાગળ પર કાગળ અને તાર પર તાર આવતા મારેય જલુ પડ્યું જેતપૂરના મુશાધરામા જેતપૂરી ગિગારાની વાગણી બદલ આહાર પશુ કોઈ મદાન શાધર સમજીને મને એમણે એલાવ્યો હોય તો મારે જણાવી દેડુ જેઠએ કે હું મદાન શાધર નથી અને ખુબ મને મદાન શાધર ન જનાવે કારણકે અરખીમા કહેવત છે કે, “અકઝમોહુમ અશઅગેહુમ” અર્થાત શાધરેમા જે સૌથી વધારે જુકો હોય છે તે સૌથી મોટો શાધર ગણાય છે ! આ અનુભવ મિદ વાત છે

જેર ! છઠ્ઠીમા પહેલીના વાર કાઠિઆ-વાડ ગયો પીરમગામના રોશને જતાજ કાઠિઆવાડની મનોશાના સારરૂપ પીરીનું પ્રદર્શન જેમ એક પીર પાસે દી દી એ દીકરીટ માગી તો તેમણે ગાળો આપરા માડી બે મહુ દી દી ને આઠ દસ પેલિસ બેગા થયા નેય ગાળો દેરાતું પીરે પડતું ન મૂઝ્યું પેતાએ બદલ્યાની ધટે ડરી રહ્યા હતા પીરને સમજીને હું લઈ ગયો જેતપૂર ગયા પછી મેં ગજમા પાયરેલી એક પાખડી પીંગી પાપ લીનાનીય વાત જણાવી કાઠિઆવાડમા સાદિત્યપૂરેને કાષ ધસાએલુ દેરીઉંય પરખાવતુ નથી સારે પીર ફરીરેને જેઠએ એટલા ધેસા મળે છે ! જેતપૂરમા શાધરેને ઉતારે પહેાઆ “અબે તમેકે સોના આને ઔર શુ યા ધેસા

થાર !” જેટલો ફરક ઉર્દૂ ને શુજરાતી શાધરેમા જોયો

પાગેદના દરબાર જનાય ‘રૂસ્વા’ જેવા સાદિત્યપૂરેની જેતપૂર મુશાધરાના પ્રમુખ હતા, સાદિત્ય પાછળ એમણે ઠીક ઠીક ભોગ આપરા માડ્યો છે એમના એક સેક્રેટરી પાસે બેનાળી બદુક હતી તે નિહાળતા મેં મી ‘ધાયવ’ ને પ્રશ્ન કર્યો કે “દાદ ન, આપે તેને ગોળીઓ દેવા તો આ બદુક લાગ્યા નથી ?” તો તેમણે કહ્યું કે “ના, બહારવટીયાઓના મુકાનવા માટે બદુક સાથે રાખી છે.” તો મેં કહ્યું કે “શાદરોજ ખુ બહારવટીઆ હોય છે ને ? વળી તેમની પાસે એની કવિનાની મૂડી હોય છે કે તે લૂરાયજ નહિ ને જ્ઞે કાઈ લૂટે તો લૂટનાજ પરતાય કારણકે કવિનાને જાનરમા વેચતા કાડીએ કીમત ન મળે !” ખૂબ હસાહસ જમી

રાત્રે મુશાધરો જમથો જેતપૂરની જનતા મુશાધરાથી ખૂબ ટેનશલી જણાઇ ધરડા ધરડા માણસો પશુ ઉમંગગની એકાએક પણ વસુલ કરવા ઉત્સુક જણાતા હતા મુશાધરાને આઉ-વાલ આજ અકમા અન્યથ છપાયો હોઈ અહીં વધુ પીજણ કરતો નથી કાઠને એકાએક ઉત્રાથી ઉત્રાજ રાજ મળે કે સોટરી લાગે તેના કરતાય ‘દાદ’ નગવાથી શાધરે વધુ ખુશ રહે છે ! કાઠને ‘દાદ’ ન મળે તો તેનો પેતાનો અરાસ છિનનાઈ ગયો હોય એવું લાગે છે ! પશુ એ જામતમા તો મસ્ત કવિ માધારા કરતી પેની રકિતજ દરેક શાધરે માટે બાધી રાખતી ઠીક પડેરે કે, “ન માગે દોડતુ આવે, ન જિન્દાસે કદી રહેજે !” દાદ, માટે ફોના આજ્ઞાની જેમ લચી પડવાની જરૂર ન હોય અને કેલ આમમાનના તારાને ધરતી પર લાવવાનો બગીચે પ્રયત્ન કરે તોય તેને મથક ન આપતી કે આખ ઉડાનીને તેના તરફ પશુ ન જોવું એવી એ લતા પશુ ન શાજે ! જેર ! શુજરાતી સિક્કાઓએ ધારના કરતા વધુ રજુકાર જતાવ્યો અને ઉર્દૂની તો ટકરાળજ મોટી

હોય ત્યાં સિકકાના જુકારનું પૂઠનું જુકાર
'ફૂંડના' સાદબે નાની ઉંમરમાં ખૂન ખૂન
પ્રગળિ કરી ગણાય ગુજરાતીઓ એમને
સાચરી જાણે તો મુસ્લિમ સાહિત્યકારોનું ઝંઝૂ
ઉત્તેજન મળે એવો સંભવ ખરેઃ

ભાવનમરના મુચાછરા ગાટે પ્રમુખ સ્થાન
લેવાની મને ફૂગ પાડી 'પરેશુને નાતરે
દેવા જેવું થયું' અગારે વરઘોડો બીજે દિવસે
સને જેતપુરની ભાવનમર તરફ ઉપડી
ટૂંનમાં ચેન્નર ચાંચરી, કવિતા અને કાવ્ય
મરતી ઇલકતી હતી ખુદ મારી પોતાની મઝલ
તેમાર ન હતી કારણ કે હું ફક્ત બાર કલા-
કમાં તૈયાર થયો હતો. લાડી જ ક્યારે લખવા
ખાતા ખાતા મઝન રચી. રવ કલાપીના
મામનાં લખવામાં પણ એ તારીર હતી કે અર્ધા
કલાકમાં મઝન યજ્ઞર્ધ મધ્ય રચવામાં ને
પડવામાં ફેર હોય છે કાલિઆવાડના સરમ-
રણોમાં ખરેખર, સપાટ, મેલન ને પલ્લવ
હા સિવાય બીજું કંઈ નહરે પડતું ન હતું
અને કાલપનનાં લા મેર દર્શન થતા ફક્ત
ફેરક રેશને પેડા અને મહીવાની રાંડ સંજ
બાતી કાઠીઆવાડીઓની વાણીની નાદાય એ
પેડાની વિપુલત તેજ આભારી હશે। ભવનમરમાં
મેા રવિચક્ર નેત્રિ એન એ જેવા અનુભવ
દઢ સાહિત્યકાર રવાગન પ્રમુખ હોય જેટલે
વધુ ફેરવે બનવાની ફિકર પડી. સેવારણ
ધીરના તકીવાના સેદમાં મુચાછરા હતો એટલે
મારે મુચાછરાના પ્રમુખ સ્થાનની ફેરજ બળવરાની
હતી કે મુજબર પણ કરવાનું હતું તે
વિભાસજીમાં પડ્યો। મુચાછરાની વિમન તો
આવતા અંકે આવશે માટે એ વિરે કાંઈ
અમે જણાવતા નથી એક મિત્રે થોડે લઈ
જવાની ઓફર કરી પણ મારે હીરા બનવું ન
હતું એટલે ન ગયો.

ભાવનમરમાં એક બારસો મહાદેવનું મંદિર
નેત્રું નામ તો બારસો મહાદેવ હતું પણ એકે

મહાદેવના તેમાં દર્શન થતા ન હતા। પેટી
'એક જાનેમાં ચો સાપ' જેવી વાન થઈ।
રેટ જનગપ દોરપીટન નેત્રને 'ધાયવા'ને તે
મહા પડી તેમાં પડ્યા નેવાનું મન થયું
તો જેત નેવા પછી 'અમીન'ને જેતમ. પડ્યા
રેવાનું મન થયું ભાવનમરની અનતરાય
ફૂગની અગત. રવમતા બુનાય એવું નહતી
તો પછી ફારિદનું સપેનર કેમ બુનાય રતની
દળરે દાદ કરતા એ સપેનર થયું મીઠું લગ્યું।
ભાવનમરની વીરમગામ સુધી એ સપેનરમાંની
ગદામની પુત્રી અને મુલક મરાઠર ભાવનમર
પેડા પરજ અમે નબી ગવા પણ વીરમગામમાં
આવતા જમતમાં પહેલીજવારે ત્યાંની લાઇનદો
રીના દર્શન કરતા બધી પ્રમાણી ઉતરી ગઈ
માનવનાને પશુમાં પડતાની ત્યાં નેત્ર 'શુભ મે
ને પશુમાં કશે ફેરક ન લાગ્યો' ખૂન મ।
ફૂ બ થયું ત્યાંથી નીકળી વીરમગામની ટૂંનમાં
ગયા તે જમજ ન મળે મુદરમધ છોડી
કામચલઉ મવાલીપણુ ધારણુ કર્યું ત્યારે
માડમાં જગ્યા મળી તેમ પરસેવો નો એટલે
બધો વહી રહ્યો હતો કે જેતપુર ભાવનમરના
મુચાછરાની બધી મરતી તે પરસેવા સાથે વહી
ગઈ અને અમે તો જેવા આખ્યા હતા તેવા
કાગને કેલગ ધર બેસા થયા।

ઉવટે કાઠીઆવાડી સંઘર બિરાદરને ઉર-
ચીને બે બેલ કહીત તો તે અસ્થાને નહિ ગયું ઇ
અરેઆખના ઉધાખના રોજને બોગ કાઠીઆવાડી
બિરાદરો ન બને એ અવધર્થના અને દિલી
દુઆ છે ધોરાજી-જેતપુરના નેત્ર, તો ભાવન
મરની દડી મકકમતા મસશનીય જણુયા।
ચાછરીના મેલનમાં ખૂનજ ધીરજ, અપૂર્વ
આતમવિશ્વાસ, અને બિરાદરને કાંઈ પણ
સન્નેગોમાં દિનવાએ ફેરકના ન દેવાય તો
નાના લાગતા આજના માનવીઓ કાંયે મોટા
ચાલ અસ્તુ

જીવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૨] ભૂતકાળ . . . 'બરકત' આપુ

(ગપા બકથી આપુ)

અને સાદિક સાગિરાની શાદી થઈ ચૂકી આરાની તુફડી ઓઢીને આવેલી બાળાને તેમા અસ્વચ્છ-દુર્ગંધ મારતા કાષ ચોટતા જણાયા તેના નિર્મળ જીવનસરમા ક્ષાર ટપકી પડતો જણાયો એક એક, બે બે વાગે આનતા ખાવે દનો કવચિત્ ગાખવો પડતો પાદપ્રહાર તેને અસહ્ય થઈ પડ્યો તે શોક મસ્ત રહેના લાગી ફરીમગ્ન પશુ વિચારમગ્ન રહેવા લાગ્યા તેનો આનંદ હણાઈ ગયો તેને જાણ થઈ કે આવેલો લક્ષ્મી પ્રવાહ-જેમા સાદિક રત્નાન ફરતો તે અદ્ભુત બની એક ખાખોચીયું બનતે, સાદિકને હુબાહતો હતો

સાગિરાને કલ્પિત મુખ ન મળ્યું દોષકરા પતિના મારથી તેને ધરેણા ઉતારવા પડતા તેને ફરીમશ્વરુ ધર પાપમાલ મળી લાગ્યું.

"સાગિરા ! થોડાધણ રૂપિઆ આપને " સાદિકે મીઠી જવાનથી સાગિરાને કહ્યું

"રૂપિઆ કમા છે, મારી પાસે ? અને આપુ સા માટે કરો છો ? છુદાને ખાતર એ છોડી દ્યો " સાગિરાએ રડતા બહેરે કહ્યું

"સાગિરા ! તને ખબર છે ને કે મને ઓઢી ગરમ નથી પસંદ ! પૈસા ન હોય તો ધરેણા આપ "

"એ પશુ મેં તમને આપી દીધા છે હવે તો માગ બાપે આપેલા ખાડી છે."

"એ તો એ એ કાષ ન અપાય ? તુ

મને જુદો ગણે છે ?

"તમને ખુદનો કર નથી લાગતો ? તમે ધરની પાપમાલી સામે તો જુઓ "

"તુ કાચુ કહેનાર ? લાપ એ ખીચ્યા આમ, હોઈ"

"હુ નહિ આપુ " સાગિરાએ મક્કમતા લખવી, પરંતુ સાદિકના એક મુછાથી તેણે દેહસ્વાસ્થ્ય મુમાધ્યુ તેનીચે પડી અને સાદિકના પાદ પ્રહારની શસ્પાત થઈ સાદિકે પરાણે આવી મેળવી અને એક કપાટમાથી થોડાક ધરેણા લઈ બહાર નીકળી ગયો આનંદ માણુવા, શ્રેષ્ઠ પચતો આનંદ માણુવા

"મેં આપુ નહોતું ધાયું કે મારી કૂધ જેવી ઢિંકરી કરમાઈ જશે ખીચારી કેટલી નખળી પડી ગઈ છે ? કેટલી બધી લેવાઈ ગઈ છે ? કા અમને આવી કુલદિ સૂચી ? છુદા ! તું જ રહેમ કરનાર છે " માદગીતના બિજાને પડેલી સાગિરાની માતાએ ઉચ્ચ નિશ્વાસ નાખ્યો તેની વાખમા આતુ અમચકવા લાગ્યા તેને કાચ રોમ થયો હતો અને સાગિરાની ચિતા તેના હૃદયને હેંદ્યા કરતી હતી તેને બને રોગ કલ્પિત લાગ્યા સાગિરાની રિચનિ ખરાબ બનતી જતી તે રડી પડતી સાગિરાની સાદિક સાથેની શાદીને તેણે સુભાષ માનેલુ. પરંતુ તેને નફમા પડેલી જીંદગી તેણે હૃદય ધવાતુ હતુ

તેની ચિતા કાનિલ નીકળી અને તેના પ્રાણ
શ્વપ રોગવાળુ બેળાંયું તણ ગયો-તે મૃત્યુ પામી
સાબિરાના પિતા બહુ દુઃખી યના તેના દિવસો
બેચેનીયા જવા લાગ્યા તે ત્રણેક માસ પછી
આફ્રીકા તરફ ઉપડી ગયા.

સાહિબને સાબિરા પ્રત્યે વૃધી મૃત્યુ ઉપજ
હતી તેને મૃદુજનન રસદીન જણાયું તે
અખતરીઆનને પોતાની શ્રેષ્ઠ ગણી તેની
પાછળ પેસા વેરવા લાગ્યો કરીમશેહને પોતાની
આબર આસરતી લાગી તેના હૃદયને આધાતના
પ્રયત્ન પ્રહાર લાગ્યા તે આ વૈયાપ સદી ન
શક્યા તેને માનસિક રોગ લાગ્યું પડ્યો ઘાતી-
રિક રોગ કરતા માનસિક રોગ વધારે કારી
હોય છે-નીતિ-હોય છે તે બેચેન બની ગયા
તેને બીમારી લાગ્યું પડી

"જે તો બેઠા, સાબિરા! સારિકા કે ?"

કરીમશેહ ધીમા અવાજે પૂછ્યું

"ના, અબ્બાજી"

"તો અબ્બુલને મોકલ, બેઠા. એ બોનારી
લાવશે"

"હા, મોકલું છું" સાબિરાએ "ક્યા મે કહ્યું"
એવો સવાલ ન કરતા અબ્બુલને બોલાવ્યો
"અબ્બુલ! હા" તે અટકી ગઈ તેણે
મોટરના ટોર્નના અવાજ સાંભળ્યો "અબ્બુલ
જે આવ્યા છે ?" અબ્બુલ નીચે ગયો
અને પોલીસ સાથે નાના રોડને આવેલા નેજ
તે આશ્ચર્ય પામ્યો બધા બંદર આવ્યા

"શેહ સાહેબ છે ?" પોલીસે સારિકાના
બાહુ પકડી કરીમશેહના કમરમા આવતા પૂછ્યું

"શેહ છે, બાપ ?" શેહે પૂછ્યું

"શેહ! આ લાઇ નરો કઠી રસ્તામા
તોફાન કરતા હતા એટલે મળતા રીધો હું
એમને બહિષ્ણ લાવ્યા આમા મોટા ધરતી
આવડેનો સારાન છે, શેહ! બીજા કોઈ હોત
તો એકાએક લાઇખત વાને કંઈ ચખાડત"

પોલીસ બોલ્યો તે શેહીવાર સુધી શેહ
જેમને આજ્ઞા મળે

કરીમશેહને અચ્છા આધાત લાગ્યો
હવે બધ પડી જતું લાગ્યું તેણે સારિકા
જેમણે તેનો નજી ઉતરી ગયો તે -

"અહિ, આપ બેઠા! તને ખબર!
પહેલે દિવસે જપતે છ રાતના આજ્ઞા
મે તને પૂછ્યું હતું બેઠા! હું બધું જ
ગયા હતો, પણ મારે તને ચરખાવે ન હ
એટલે જ હું જીવ અર્થ કરતો હતો. પછી બે
એ લત લેંડી કે જે હવે તો હું છતીય
નહિ તે ખુલાના હયામા છે તને ક્યાથી ખ
હોય કે મે તાર નિચે રીસી બારણા રા
હતી, અને એ બારણા હવે જ પડી, હવે અક
ધરને હવે જ ઉજાગવણ કર બેઠા! એ
છોડી દઇએ ?" શેહની વાણીમા આવ
જણાતી હતી તે સારિકા તરફ આજ્ઞા દર્શિ
જેમણે રહ્યા

"બાબને, બેઠા! જવાપ કેમ તથી કેલે

"હા" તેણે ના મસ્તકે કહ્યું

"બેઠા! હું તને બધું શોધી ભડે
એટલે પડતી દશામા આની છે, પણ
હજ એને સદર ખતાવી છતીય અને બેઠ
સાબિરાને સાચવતે એમ તને હજી
સદાય કરશે તારા વિષા" કરીમ શેહ
આત્મા ઉડી મશે

સાબિરાને કરીમ શેહનો મૃત્યુ પ્રત
સંભાર્યો તે મુરકે રડી પડી તેને કરીમશેહ
મૃત્યુ પછીના છ મહીના સળગ્યા અને
અને તે ગિરસ-સાહિકતો મૃત્યુ દિન કેવો હતો
તે ન વિચારી શકી તેણે મુખ છુપવી દી
રૂઢ સથે કુસકા રૂપે સૂણવા લાગ્યા
શેવા રથાન લેવાનો પ્રયાસ કર્યો, પણ નિ
તેનાથી રીસાયેથી લાગી તે આવો મીચ

પડી રહી તે સવારના જગૃત થઈ ત્યારે તે મૂઠ જોડી જણાતી હતી તેણે કબાટ ઉઘાડ્યું અને પોતાના અગ શુગાર અને વસ્ત્ર સિવાય કાંઈ દેખાયું નહિ ધન લુપ્ત થયું હતું. તે નિરાધાર બની તેને ઓશીસના વિચાર આવવા લાગ્યા તેણે એક ચમકે અનુભવી તેણે એક ફેરીયાની વ્યથા સાંભળી.

“ફેરીયાની ઓશીસને લાગેલી રાત્રી નારી છુટેના મેનેજર છેડ કલાકની ગિરફનારી બે કારકુનો ગુમ” સાબિરાએ ‘ઓ ખુદા!’ કહી એક કાયકર મીસ પોડી અને દમતો થઈ બેસી ગઈ

[૩] ઝખના [લેખક:-“જહીલ”]

સાબિરા તો પહેલી તરે બમતો ખાલી કરવા તેમજ હતી પણ એની નિરાધાર સ્થિતિએ એને મજબૂર બનાવી હતી આખરે એણે અખતરીજન પાસે ૭ મહિના સુધી બગલામાં રહેવાની માગણી કરી અખતરીજને થોડી પધૂખી આનાકાની પછી એ ગાન્ય રાખી

“૭ મહિનાની મુદત પૂરી થતા સાબિરા બગલા ખાલી કરવાની તૈયારીમાં હતી એ દરમિયાન એના પિતા આફ્રિકાથી આવી પહોંચ્યા એમણે સાબિરાને બનતું સત્કરન આપ્યું અને સાદિક જેના દુસ્વારી યુવાન સાથે એને પરણાવવા બદલ અલગ પચાતપ કર્યો આફ્રિકામાં એમને વેપાર હવે બરાબર જાગી ગયા હતા એટલે એ વધારે વખત દિવના કિનારાની અદર રોકાઈ શકે એમ નહોતું સાબિરાને હવે એના ચસરપણ તરફથી જરા જેટલી ધમાકાદતી પણ આશા રહી નહોતી આવી પરિસ્થિતિમાં સાબિરાના પિતાની ઇચ્છા તો સાબિરાને આફ્રિકા લઈ જવાની હતી પણ કાણ જાણે કેમ સાબિરાએ પિતાની ઇચ્છાને નમતું નહિ આપ્યું આખરે પિતા પુત્રીએ મળીને એક નવો કાર્યક્રમ ધડી નાખ્યો.

એ કાર્યક્રમ અનુસાર સાબિરાને પોતાના અમદાવાદ નિવાસી મામાને ઘરે આવવું પડ્યું અને એના પિતા ફરી આફ્રિકા તરફ રવાના થઈ ગયા

સાબિરાના મામા મધ્યમ સ્થિતિના માણસ હતા એક નાની એની શોદાખાનાની દુકાન ચલાવી એ પોતાનું સસાર-ગાકું ગળાડે રાખતા હતા એમને સતાનમાં બે પુત્રો અને એક પુત્રીની પ્રાપ્તિ થયેલી પરંતુ અસારે એ ત્રણેમાંથી એક પણ દેખાત નહોતું એમને પોતાનો સ્વભાવ ધણેજ ઉમદા હતો પરંતુ એમના જીવનસાથી માયાના ફરેલ હતા.

સાબિરા પોતાને ત્યાં આવવાની છે એવી વાર સાંભળી ત્યારે સાબિરાની મામા એવી રીતે બરાબ હતી કે એણે એક દિવસ અને એક રાત સુધી સંધ્યામાં પગજ મૂક્યા નહોતો પરંતુ બીજે દિવસે જ્યારે એણે પોતાના પતિ પાસેથી જાણ્યું કે સાબિરાના પિતા દર મહિને પચાસ રૂપિયા મોકલવાના છે ત્યારે એણે આનંદમાં ને આનંદમાં પોતાના પતિને લાપસી જમાડી હતી

સાબિરાને શરૂઆતમાં તો પોતાના મામાને ત્યાં ગમ્યું નહિ જ્યાં પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થવાના એના પ્રયત્નો એવા જરૂર હતા કે એને ધરી સફળતા મળી ગઈ સાબિરાને પોતાના મામાને ત્યાં રથાને માઠ પખવાણિય થયું હશે ત્યાં એને પાડેસમાં રહેતી સુશીલા સાથે ઝોળખાણ થઈ ગઈ

સુશીલા એક સદગુણી સન્નારી હતી એનો પતિ એક વિમા કમ્પનીમાં કારકુન હતો સુશીલા નનીન ગુજની કિસમની હોઈ જાહેર સરખાઓમાં પણ લાગ લેતી હતી તેમજ વાચનનો સારો એવો રોખ ધરાવતી હતી; એણે જ નહિ પણ “સન્નારી સભા”ની એક અગ્રગણ્ય કાર્યકર હતી

સાબિરા અને સુશીલા વચ્ચે થોડા સમયમાં

તો માઠી દોસ્તી બંધાઇ ગઇ, અને સાબિરા
'સનારી સખા'ની સરખ બની જઇ એની
મિટિજોમાં પણ જવા લાગી

"તમારે દવે સાબિરાને કંઈ કંઈ છે કે
નહિ?" સાબિરાના મામા જાગીને ઊઠ્યા એટલે
એમની પત્નિએ કહ્યું

"પણ સાબિરાએ શું કહ્યું છે તે કહું"

"ઓહો જાણે નાના કિકલા! કાંઈ બલુવાજ
નથી દિ' ઊઝાથી તે આથમ્યા મુઠી એ એલી
મુઠીલા જોડે આથમ્યા દરે, અને ધરે
રહે ત્યા મુઠી સુસીલાના ઊકારાને રંગાયા
દરે, નહિતર ચોપડા વામ્પા કરી દુ તો જાણે
એની આકરડી કે બાઇ સાટે અને રાખી ગાંધીને
જમાયા કરી તમને યોગ્ય કહી હજી છું
કે મારે એના બાપના એવા પેસા નથી જોઈના
ગેહુ' હોય તો રહે જીલ્લો ધર બાંહે રાખીને"
સાબિરાની મામીએ દેવાવરાગ શકી

"હું તો સદાય આવીજ રહી જી એના
બાપનો આજે કામજ છે લખે છે કે
મારી કુખિયારી સાબિરાને જરાય જોણું
બાવવા ન રેતા એનું મન આનંદમાં
રહે તેમ કરશે વતારે શું લખવું,
આપારે તો તમેજ એના માબાપ છે દવે તું
કહે કે જી આપણે એને કાંઈ કહીએ તો
એને મિચગીને કેટલું જોણું આવે?"

"મારે શું? હું તો તમના ભત્રા મારે
કહું છું" અને એ કાંઈ વધારે પોવે એ
પહેતા સાબિરા બહારથી આવી પહોંચી

"મામા મારે તમને એક વાત કરવાની
છે હું હમણાં કપડાં બંધીને આવું છું
"સાબિરા"એ દાદર ચઢના કહ્યું એ સંભળી
એની મામી બચ્ચલી બચ્ચલી સંધિયામાં
આવી ગઇ

થોડીવારે સાબિરાએ નંએ આવી પોતાના

મામાને એક પત્ર આપ્યા

સાબિરાના મામા એ પત્ર વાંચતા લાગ્યા
એ પત્ર અમદાવાદમાં આવેલી "કરીમશાહ
ગઢઈ રફલ"ના મુખ્ય દ્રુદીનો હતો એમાં
જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મજબૂર મત્ત
રફલમાં એક શિક્ષિકાની જગ્યા ખાલી પડી છે
અને મધ્ય દ્રુદીઓને એવો અભિપ્રાય છે કે
એ જગ્યાએ, કરીમશાહની દાલ નિરાધાર થઇ
ગયેલી પુત્રવધૂની નીમણુંક કરવી વિશેષમાં
સાબિરાને પોતાની નિમણુંકનો સ્વીકાર કરવો
પત્ર અમરછ સાથે સ્વરે લખવા વિનંતી
કરામાં આવી હતી

"એને મામા! તમે શું સલાહ આપો
ને?" સાબિરાએ એના મામા પત્ર વાંચી
ત્યાં એટલે એમને પ્રણય

અપૂર્ણ

અંધ માસિક "માંદગી"

ક્રમ ત્રણજ દિવસની અદા 'કી નોમ'
ગોળીઓથી ચાલુ થાય છે માસિક અ-
ચળગી કોઈપણ દુગિયાદ માટે રૂમર મળે
દના માથે ગેરડી પન આપવામાં આવે છે
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રી ૧-

— ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

"રાહુત" દવા ક્રમ ત્રણજ દિવસ ખાંધ
વેચાઈ જીલ્લા ભરમાં કરી ગર્ભ રહેતો નથી
માસિક ચાલુ વધુજ નુસ્તાન નહિ, યંકટ
નેહોએ અજવાલેવી દવા માથે ગેરડી પત્ર
નોકલવામાં આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રી ૧-

ડૉ એસ એચ. ખાન,
૬૭ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનહાની સામે
કેમ, મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

“ડૉક્ટર કે એક આદત !”

લખનાર ‘તાજ’ રાહેર.

નનુબની ઝીંદગી પણ મૂર્ખ જેવી છે
ચાંચ કમને કમ રોગ બલાયે જન
નફ છે. હમણા નાનાજ હોખમે કે
|| માટે પ્રભુની કૃપા કેવા કેવા બહાના
માતા કાવે છે જરા મોટા થઈએ કે
|| સાદબ માથા પર સ્વાર થઈ જમ છે
|| લાચુરા મપા કે માસ્તરજી માથા પર
થઈ જમ જરા લાચુરા મપા કે નોકરી
પર સ્વાર થઈ ગઈ શાદીખાના આખાદી
તો માથા પર ઉઘી ઝીંદીવાળી મિસીસ
થઈ જમ પછી તો શુ કહેવું રોજની
|| આદત બાળકો તે પણ નાના નાના
દુનખા પાતળા, લગડા લુના, બલાયે
થયા એક ખલા પર તો ખીજે પલાદી
એક પગમૂઝા મ્યાઉ મ્યાઉ તો ચાચો પાર
|| કે કે .કમને શોખ થયો નસીમે
જી બતાયે જન થયા જુમેરાતની ફાતીખા
ની) જુમ્માતો સવાળ, રોઝખને અઝનુ,
તની પહાન મતતબ કે દરક વાતમા
જીની જીતજ રહી સુધારાનું જૂત વગર
ફેરાને રંગ ખીલવો દરજી ખીલ,
||, દાઇ, રમાવ વિગેરેના ખીલ વેસા
વા દુરવાર થઈ ગયા. રાએરીનો શોખ
તો ઈંક બલાયે જન બાળવા લાગ્યો
દિલ પીધા, લખતે જીગર ખાધુ, ઉડા
||સા લખા, ચિકવા કપા, આહો લારી,
કપા, ઉપરાત ગાળા ખાધી, અનેક

અનેક વિપતિઓ સહેવી પડી મતલબ કે
ઝીંદગીની દરેક આદત શુ શુ ગણવીએ,
માદગી, દેવુ, આમ, ચોરી, ધરતીકપ, પરા-
ણાઓની અવર જવર, જીન જૂત, સેપદ સાદબ,
એવી તો હજારો બલાયે જન આદતો મીઠુ
છે. એમજ સમજે કે મનુષ્યની ઝીંદગી
આદતોના વર્તુળથી મર્યાદીત છે

એ બલાયે જન આદતોમા અમે ડૉક્ટરને
કદી મળાવ્યો ન હરો પરવુ અમે તો એ સાહે-
બોને ફિરસતએ રહેમત સમજીએ છીએ અમે
વિતેલી વાત કદીશુ ને તે ખુદાના કસી એ
ડૉક્ટરોમા હજી હીગ જેવા પણ મીઠુ છે
અને કેમ ન હોય કમ પાચે આંગણીઓ સરખી
હોતી નથી પછી એકજ સાકડીથી બધાને કેમ
દાકીએ ? જુદા જુદા સ્વભાવના માણસો હોય
છે કમ એકજ પ્રકારની દુન્યા ઘોડી છે અમે
જુડું નહિ કહેવા વાત એમ છે કે અમને
પ્રથમ ડૉક્ટરથી પરિચય ત્યારે થયો જ્યારે કે
અમે હજી નાના હતા હજી મૂઝ નીકળી રહી
હતી નવા નવા કોલેજના મપા હતા અહિની
મેચો સાની રમતો, એ બાજુની મહેફિલ તે
બાજુ જલ્સો ચોપડીઓને વાચે કોણ ? એ
પર જુદા એ કે ચોપડીઓ ઉપર લીમડાના
પાંદડા દાકી મૂક્યા હતા જેને ઉધઈ ખાઈ
ન શકે માથા પર પરિક્ષાનો જીવાળ અમવી
ઉસા મનમા આપો આપવા લાગ્યો કે કપા

કમકામીએ પરિણામ કાઢી ? વિચાર આવ્યો કે ડૉક્ટર ચોતીરામ ને મોટાભાઈ મિત્રના કથાને કામ આવશે ? એમનાથી કંઈ મદદ મેળવીએ ડૉક્ટર સાદબ વડીનીની એમ માથા રાખતા કે મેશાં કહેતા હતા કે "મિયા તમે બાળક છો ? મોટું ચહેરું છે કંઈ તકીફ દોષ તો મને કહેજે ચોતાનુજ પર સમજાવે નહિ, તો તમારા મોટાભાઈ અમને જીવતા ન ગેદા દેશે" એજ કારણથી અમેએ આશાએનો કિન્નો બાપો સવારથીજ મો હાથ ધીવાનું બધ કંઈ બહુ ઉંઘ્યા જુની પાટનું કાઢી, ટાપી પર બીતનો સોફે રમ થરથે જનસે કંઈ વાતનું જાનજ નરી મુખ ઉઘાસ કરી ડૉક્ટર સાદબને ઘેર પહોંચ્યો એક તરફની અમે પહેંચ્યા તો જીજી તરફથી તેઓ નીકળ્યા હાથમા લાકડી લઈ કંઈક બદાર જઈ રવા દતા મે મનમા વિચાર્યું કે અતે પકડી પાડ્યા મને જોતાજ ડૉક્ટર સાદબ કંઈ ઉઘાસ થઈ ગયા કદાચ વિચારના દરી કે ટાપક ઉઘરાણી કરવા તો નથી આવડે ? પરણુ હતા ઘણા દેશિયાજ જરા પ્યાનથી મા । તરફ જોઇને કહેવા લાગ્યા હીક તો જો ? તમે શી દશા બનાવી રાખી છે ને મને ખચર પજુ ન આપી ? અદર આવો હાથ પકડી ટેકો આપન થરમા લઈ ગયા" એક બાકડા પર સુવાડશે મે પજુ મરી પી નાથ બનાવી રાખી હતી આખ બવાની જરા સુધી દવે અમારી એધા જુઓ નાક વડી રહી છે આખોથી પાણી ચાલુ છે સુ સુ કરી રવા છીએ ખામી પજુ લઈએ છીએ ને કહેતા બધએ છીએ કે જ નહિ પગેડાનીની કોઈ વાત બધી. જરા ખાસી મુજેખમ, અને તાવ આવી ગયો છે ડૉક્ટર સાદબ ખુદીમા આવી વધ્યા, તમારા મોટાભાઈને હમણા કાગળ લખુ છુ જીવ દેખાડો, (મે જીલ કાઢી,) જોરો !

એવી રીતે મધી આતરણમાં ઘેર બેસે છે મો ઉધાડો ઉઘ પાકા મોર. મેં આશ્ચર્યથી કહ્યું જ નહિ જોર તો નથી આધા એવકુ બોરની કમા વાન છે એતો ટોન્સવની વાન છે જલદીથી આખના ચોપચા પથરાવ્યા જોડ કાઢીનું દીપુએ નથી ખમીમ ઉતારો બમ પછી શુ અમારી છાતીને કમર અને ડૉક્ટર સાદબને ખટાખટ જાણે માટલા ન ઠોકતા હોય ? તેમ વગાડના લાગ્યા એક તરફ અમે ચોતાની ખાકાકી પર ફૂજ કમી રવા હતા તેમનો દેધ હમદઈમાં ફેરવાઈ ગયો કહેવા લાગ્યા મિયા મળરાવો નહિ હમણા કંઈ તો થયો નથી પજુ ચરાવો જર છે ? ચોતાની ખાકાકીનો વિચાર રાખતા કંઈ ખાકીને, કંઈ મનમનાવોને પૂછ્યું "જી શી વાત છે ?" કહેવા લાગ્યા- "કંઈ નહિ - અમારી પાસે એવી રવા છે કે એ તાવને એક દિવસમા મૂજથી કાઢી નાખરો" રવાતા થાસે મે કહ્યું "બાને સજેખમ !" "જોડ એ બે વખતની રવામા ફના થઈ જશે ખાસ જમીનની બનાવેથી રવા છે "

અમારી બધી અશાઓ મુજમા મલવા લાગી ફરી એકરાર પ્રવત કરી જોણુ જ ખસો ! હા ખાસી દાય રોગનાં - ચિન્હો રહેજ તે પજુ જાર વખતની રવામા જતો ફરેરો થયો સાદબ કૃષ્ણ રોગની પહેલી બલાર અમને અદિ આઈ છનામમા મળી

ડૉક્ટર સાદબે ચરમા થરથી ચમુઓ ફેરવીને જાણે કોઈ મહાન કાર્ય કરવા વિચારતા દોષ એમ કલમની અધૂરી મોમા લઈ લઈને ગાય વાળો ખુજવાને (જાણે કે માથામા જુવો ન પડી હોય તેમ) તુરખો લખ્યો ને જાન ન થઈ હોય તેમ મારી તરફ જોઇને કહેવા લાગ્યા "બસ અત્યારથીજ રવા થઈ કરી દો" મરતો માણસ શુ ન કરે

અમે ડૉક્ટર માટેના સાથે એક કેમીસ્ટની દુકાને ગયા ને કહેવા લાગ્યાં મુસ્લિમો બનાવી દેશે, મેં પ્રથમ બહારના ગળા તપાસી જોયા ને પછી અંદરના ને ઉદાસ થઈ કહેવા લાગ્યાં કાને બનાવી જઈશ- પાકટ જીવી આવ્યાં છું એ મુ વાત મુ અમે મરી ગયાં અમને દુકાનવાળો એકાએક છે હું સમાજ ખાતુ ખોલી દેશા-નસ

કદેર દરેકા બર નન દરેકા મુસ્લિમો આપનામાં આવ્યા પ્રથમ એક શીરી આવી પછી બીજી પછી ત્રીજી જો અમુ એ શી આવત છે ડૉક્ટર સાદમે પ્રથમ તો કંઈ દુકાનવાળાના કાનમાં કહ્યું પછી મારાથી કહેવા લાગ્યા જીવો મિત્ર સાદમ એ તાકાતની દવા છે તમે સધા કમજોર છો. આ દવા ખારીની તમારી ખાતી ભવાનક છે એ તાવની દવા તમારો તાર જીવો ને એ નજી દવાઓના એક એક ચમચો મેળવી દિવસમાં ત્રણ વખત પીવા કરજો એ બીન મૂકો. એ ખાતુ તો શીશીઓના ભાર ચહેલાં હોતા તે ખાતુ ખીસ પર તજર નાખી તો એક નહિ બે નહિ ચાર નહિ પછી પૂરા દસ રૂપિયા પણ નીચેની જમીન નીકળી ગઈ ત્યો મયે થે નમાઝ બખતવાને રોજે ગણે પડે, ખુલ્લે આદમ કા નીકવતા મુરતે આવે થે પરંતુ અમે દુકાનથી નીકળ્યા તો એવી સાનથી કે કંઈ શીશીઓ લાગ્યા તો કંઈ ગજવાયા ખીસ આવોની સામે, મગજ ભારે, મન ભારે, ને પગ પછી ભારે થઈ ગયા ડૉક્ટર સાઠમનો સાથ—

નહ તો જવાબ તું મહિમે કમાન, આજ બધા પકડે ગયા એ મન જાણવા લાગ્યા દુકાનથી અમે નીકળ્યા દવા કે મરજાત ચાલુસ દોડતો આવ્યો ને તોરથી, જમ પાડી કે ડોક્ટર સાદમ આપતુ કેમીસ્ટન બીલના પૈસા મૂકતે પતા થેર

ગાકલી દેશુ કે એ સાબળી મનમાં થયું કે ડૉક્ટરની બેધનસાથી પર એવી સંજોગો કે બસ પરંતુ સર્વિશિકંતા વિચારે લાગાર કયો જરા ધીમેથી સીક સર્વિશીકંતાના ગાગણી કરી કે કાલિજમા રન માટે રજુ કરતુ પડ્યો કહેવા લાગ્યા એજ ન કરશે એથી પ્રોફેસર ઉપર ધણી ઉલ્લી અજર થશે

કામ કરો, વાલો, ખિસ્તરા ઉપર મૂતા દીક મઈ જશે ને ને દાં બીજ ચૂકવી રેગો એ વાતનું પરિણામ એ કે પ્રથમ નુકસાન આયા ને ઝીલ્યું પરતાયા, પરીક્ષામાં બેથુક પદિચાથુ ફિરસતએ રહેમત બલામે બન ડૉક્ટરનું કે જેને મને ડૉક્ટરીની નાત ઉપર સામુદાયી વિચાર કરવાનો અવધર આમ્યો*

*મુલિમ

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ડીફીક
રીતે વેતરતાં
અને સીવણ
શીખવા માટે
ફાઈન મળો યા
લખો.

મુરાદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
અન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રી

MURAD TAILORING
WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

મે. એસ. જી. મુરાદ
સુનારવાડ મિલ્કત પાસે, રોડેર

ઝાર પીલસ-આ ગોળીએ ઘણા લાભા અનુભવ પછી નકરમા મુખી છે કેાઈ પણ કારણે

શુભાવેલી સામીરિક, માનસિક, દરેક શક્તિઓને પાછી મેળવવામા
તેમા ખાસ કરી મરદાષ માટે છેવટનો ઉપાય કહીએ તો સગારે અતિ
શ્વોષિત નથી અતિ સ્ત્રી સમાગમ, કુટુંબ, કે ગમે એ કારણે શુભાવેલું
પુરુષત્વ (મદાઈ) પાછુ મેળવવામા અમારા લાભા અનુભવમા અજ
સધી એનાથી ઇકસીર ઉપાય એક આઠ્ઠો નથી બેજ દિવસમા
જિયાંન, પાચનશક્તિ, રૂકાવટમા પણ પોતાનો ગુણ બતાવવો શર કરે છે
અને શરીરમાથી સુસ્તી, દીનપણ, કમર, માથા, નાધા અને રંગોના

દુ ખાવાઓને દૂર કરે છે એમા કસ્ટુરી, અબર અને સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ હોવા
છતા માત્ર પબ્લિકના લાભાર્થે ૩૨ ગોળીઓની કીમત રૂા ૬-૦-૦૦ પોસ્ટ ખર્ચ બુદો -

ઝાર તિલા-આ તિલામા સર્વથી વધુ ખુબી તો એ છે કે એા ઉપયોગથી કાઠપણુ રીતની જલન કે ફોલીઓ થતી નથી તેમ એને સગાડી

પાન કે પાટો બાધવાનીયે અગલ નથી. મસગન ન સામડીમાં ઘુમી વળ છે રંગોની નવાબને
દૂર કરવામા આ તિનો ખરેખર ચમત્કારી છે, હાનરો રૂપીઆ ખર્ચે જે તાબ ન મળે તે લાભ
માત્ર અઢી રૂપીઆમા મેળવી શકાય છે કીમત ર-૮-૦૦ (અઢી) પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

આનંદ રસ-આ વિચિત્ર નિતો મદાઈ અને ઇસ્માક (વીર્ધ સ્ત લન) માટે ખાસ છે ગરીબોને ખાસ લક્ષ્યા રાખીને આ રૂપીરો નિતો

નકરમા મુખી છે એના ઉપયોગથી ખાસ જગ્યામા સખ્તી અને ઇસ્માકમા બેવડો વધારો
પાય છે કીમત ૩૦૫ની રૂા ૧) પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

સુકળી વ સુમ્સિક-કસ્ટુરી, અબર, સોનાની ભસ્મ જેવી કીમતી વસ્તુઓ વડે તૈયાર કરામા આવેલી આ દવા

ઇસ્માક અને મદાઈ માટે અબેક છે જિયાંન, (ધાતુઆવ) કદતિયામ, (સ્વપનદોષ) તેમજ વીર્ધ
નિકારની દરેક રૂપિયા આ દવા માત્ર બેજ દિવસમા દૂર કરે છે શોખીનો માટે આ દવા ખાસ છે
એક તોનો દવા બાર દિવન આને છે કીમત તેવા એકનો રૂપીઓ એક, પોસ્ટ ખર્ચ બુદો

દવાએ સુઝાક-આ પીવાની દવા છે ગમે એવા નવા કે જુના પરમિયાને મટાડે છે હાનરો માથુસો સરા થયા પછી આ દવા

પબ્લીક સનમુખ ધરો છે એક શીશી સાત દિનમા આડે છે તથાગણુ ખીમાર માત્ર એકજ
શીશીમા સારો થઇ શકે છે ગમે એવા જુના પરમિયાને માત્ર બે શીશી કારી છે હનજકરાનો
વડે પોતાનુ ભવિષ્ય પાયમાલ ન કરતા એક વાર આ દવા ડેરા અમારી લભામણુ છે
કીમત શીશીનો રૂપીઓ રૂા, પોસ્ટ ખર્ચ બુદો (રૂા રૂમા ૫ મિયાતા સર્વિયા ઇલાજ કરીશુ)

ડિન્ન બહારથી મ ગાનનારઓએ બ્રીટીશ પોસ્ટલ એડર Manager, The Rander
Unani Pharmacy ના નામે વેગલવો ઇમામીમા મળતી દરેક દવાઓનુ સુવિપત્ર સુકલ
મેકલવામા આવશે લખો અથવા મળો

મેનજર ધી રાંદેર યૂનાની કાર્મસી.

રાંદેર, Rander, Dist Surat

આફ્રીકાના એજન્ટ - Union Printing Works 91, Victoria Street, Durban (Natal)

હુદય-પલટો

લેખક એસ. એ. તિરંગીજી.

સવારનો સોદામણો વખત હતો, આવરનિ
સોતાનું મહામાલ જમાવવા માટે ધીમે ધીમે
ઉંચે ચડતો હતો. રાત્રીની સુમસામતા દૂર મધ
તેની જગ્યાએ દિવસનું અનંદ વાતાવરણ છવાયુ
હતું, એવે સમયે શહેરના એકાંત ભાગમાં
આવેલા એક બગલામાં આને કંઈ ઉત્સવ
હોય એમ જણાતું હતું એ બગલાની ચારે
બાજુના ઉદ્યાનમાંના ઝાડો બાહારવિના કિરણો
માં નહાતા, ધરમાલિકની ખુશીના પ્રતિબંધો
હવામાં ડોલી રહ્યા હતા, આખા બગલાનું
વાતાવરણ આને અનંદ હતું, કારણ શેઠ
અબ્દુલ ગફારનો પુત્ર અઝીઝ વિદ્યાપતથી
ઉચ્ચ શિક્ષકની ઉપાધિ મેળવી આને પાછો ફરી
રહ્યો હતો નોકરચાકર અહીંથી તબી શેઠશેઠી
કરી રહ્યા હતા દિવાનખાનું અવનવી રીતે
શણગારેલું હતું ખુરસીઓ, સોફાઓ વગેરે
વ્યવસ્થિત રીતે મૂકેલા હતા ચારે બાજુ દિવાનો
ઉપર મશહૂર ચિત્રકાર યોની અને 'રવી
વર્મા'ની કૃતિઓ ટંગેલી હતી બાજુની
બગચા સામેજ મુસ્લિમ નેતા "હાફે આઝમ"
અને ખીજાઓના ચિત્રો ટાંગેલાં હતા.

દિવાનખાનામાં અધારે બે વ્યક્તિઓ
બેઠી હતી એ બે વ્યક્તિઓમાં એક શેઠ
અબ્દુલ ગફાર અને બીજા તેમના શેઠાણી
હતા શેઠ પુત્રને રોજને લેવા જવા તૈયાર
બેઠા હતા, હજુ દેનને વાર હતી, તેથી પતિ

પતિ અહોતહીની વાતો કરી આનંદ માણી
રહ્યા હતા શેઠને શેઠાણી વથોટલા હતા
તેમની આખની કાંઈ સમાન પુત્ર અઝીઝ,
બાળપણથીજ આદારિત અને સદ્ગુણી હતો
બચપણથી તે તેના જેમ ગરીબો પ્રત્યે ઉદાર
હતો શેઠ શેઠાણી સુધારક વિચારના હોષ અને
ખાસ કરીને કેળવણીના પક્ષપાતી હોષ
અઝીઝને આટલે દૂર અભ્યાસ અર્થે મોકલી
ચકયા હતા.

"જુઓ સમય થવા આવ્યો છે હવે તમે
રોજન ઉપર નવ માડી આવતીજ દરો !

શેઠાણી બોલ્યા

"હીક હું નહિ છું" કહી શેઠ ઉઠ્યા અને
માડી નોકરી રોજન ઉપર ગયા. માડી આવી
અને સિકન્ડ ક્લાસના કબજામાંથી હાથમાં સુટ-
કેચ લઈ સુટમાં સળંગ ધયેલ સુવાન ઉતર્યો,
એ અઝીઝ હતો પિતા પુત્ર મલ્યા "અબ્બા-
બાન" એટલું કહી અઝીઝ પિતાને બેઠી પૂડ્યો,
યોડીનારે અઝીઝ ગોલ્યો "અબ્બાબાન મારી
અમાને કેમ છે ?" "આવ બેઠા એ તારીજ
પ્રતિજ્ઞા કરતી બેઠી છે" શેઠ બોલ્યા, પછી
ટીકીટ આપી તેઓ બહાર બાબ્યા અને
નોકરને એકમાથી સામાન કઢાવી લેતા
આવવાનું સૂચન કરી બાપદિકરો ધર તરફ
દંકારી ગયા, માડી વપાડિયામાં હાજર થઈ
અને અઝીઝ દેકડો મારી ઉતરી પડ્યો, સામા

લેતા આવેન માતાના હાથ ચૂંપ્યા માએ પુત્રના કપાળને સુખન કર્યું શેક આ માવુડેમને બ્રાહ્મ બેતા રહ્યા

દિવસો વિનાય લાગ્યા, અગ્રીક હવે એક દવાખાનું ચલાવી રહ્યો છે તેના હાથને જગ હોય ચારે તરફ તેના વખાણ રહ્યું રહ્યા છે અગ્રીક હવે પડેનાને અગ્રીક રહ્યો નથી તે હવે પેલાના તેજમા અગ્રીક લાગ્યા છે પેલા વગરના માણસોને તુલ્ય સમજવા લાગ્યા “કચન બેઠું મુનીવર મટે”

ચારે તરફ તાવનું એર વધી ગયું છે હજારો એના ભોગ થઈ રહ્યા છે આવી હાથનમા અગ્રીકનું કામકાજ વધી પડ્યું છે સતારથી સજ્જ સુધી હજારો દર્દીઓ તેના દવાખાને આવે છે

સારાનો વખત છે થોડાં દર્દીઓ દવાખાનામા એમા યથેષ છે ટેવન પાસે બેસી ડોક્ટર અગ્રીક કેસોમા દ એ લખી રહ્યો છે એટલામા એકે સુદર મોટ કાર દવાખાના પાસે આવી ઉભી એમાથી એકે આયોડ વધના સુદર ચેપાક પડેરેના માણસ બદાર પડ્યા તેના ચહેરા ઉપરથી શ્રીમત નેચે જણાવેલા તેમ જોવાનું ને અગ્રીક ઉચે અને સામે આ થો “કેમ સાહેબ આપને શા માટે તારી વેરી પડી” મારો પુત્ર ધગેજ બીમાર છે અને તેનું માથું હુ એ છે તમે જરા આવી જગો તો હીક”

શ્રીમતે જણાવ્યું

એમા શી મોડી વાત છે ચાનો દમણજ અનુ છું” એમા કહી ડોક્ટર ઉચ્યા બધા માણસો દવાખાનેજ સેકાના નહેવા રહને ડોક્ટર ચાલી નીબળ્યા” એક કલાક પછી ડોક્ટર પાંડ આજા અને થેક ક કામ પતાવી ચેર સીધાવા

બીજે દિવસે દવાખાને એક છુદ્દી આવ્યો

અને ડોક્ટરને કરગરવા લાગ્યો “સાહેબ મ પુત્ર બીમાર છે તેની માદગી બહુજ થય છે જગ બેઠ નાએ તો મેગી મહે બાની થે”
“તમે તે કેના જગી છો? બુઓ ને કે માર કેટલા દર્દીઓને દવા આપના હીક થોડીતર ઉભા રહો”

“પણ સાહેબ, મને પુત્ર છે ની થીક ગયો છે માર દર પણ કંઈ દેને નથી સારે થોડીજ મહેરબાની કરા” હક રહી પુત્ર “મરી તીકીટ શીના ડા પ પડશે, એને કા મરે મોડી નેછમે” ડોક્ટરે જરાય આશો

“પણ સાહેબ હું મદુજ મગી મ કુ કુ પાસે બાની પાંડ પણ નથી સાહેબ મને એક પુત્ર છે એ જતા હું છીકી ચીકી નહી” હક મગરવા લાગ્યો “મરી સાહેબુ નર, મરી હકારવાને કદારી, મારી લાલ, સાહેબ, મારો લાલ મરી પાસેથી કંઈ રહ્યો છે? સાહેબ, એને બચાવો હું આપને પ્રથમ યધને હીક”

“ગા, જરા શી હોય તે આવો” માથું ન ખાઓ” આમ કી અગ્રીક પાસે જોડતા એક શ્રીમતને કહ્યું “જુગે છેને સાહેબ, આ તોકા કેનુ માથું પકવે હા પારા કુગી જાદામ નથી ન ડોક્ટરને જોવારવા આ પા છે મોગ સાહેબ ન નેચા હોય તો? પેલા નથી તો દર્દીને અહીં લાવશે નેછમે નહિ તો મગવા દેશે નેછમે ઘેર ડોક્ટરને તેવવો હોય તો પેલા તેવર ખજા નેછમે”

સાહેબ તમને મગીબી હી શું ખમર પડે? સાહેબ, આપને પુત્ર છે? નહિજ તોય તે એટન જ આપને મારા દિલમા સળગતા દવા નાગી કિ મત સમજાવી નથી? સાહેબ અમે મરીજ છીએ પરંતુ એજ મરીમોના પ રોગની કમાણીથી તમે મોટરોમા રહે છો” “ચુપ કર

ખ-મારા !” અગ્રીક યોગી ઉઠ્યો, અરે ! સાહેબ, તમે મહત્તા ગમ ચાઓ છો મિયાગ ઉપર ‘મહેરનાની કરો’ થીમ તે વૃદ્ધને પક્ષ એવો, “બિચારા આ લોકો તમારા ઉપર આશા ભાડી બેગ છે, તેનો ખ્યાન કરો.”

“કીક એસ દવાખાનુ બધ થયે પગી હું આનીય” ડૉક્ટરે ભારે ઉપકાર કરતા હોય તેમ જવાબ આપ્યો

દવાખાનુ બધ થયાનો વખત થઇ ગયો હતો વૃદ્ધ ઉનાવળ કરી રહ્યો હતો પરંતુ અગ્રીકને કશું આ પીલી બાકી હતી, સીયાર યુક્તી હતી તેનાથી જલદી કેમ થવાય ? તેને ક્યાં પેટમાં કુ ખવું હતું વળી આ તો પાઈની પેદાશ વગર દોષધામ કરવાની હતી ! લગભગ એક વાગે વૃદ્ધ ડૉક્ટરને લઇને ચોતાની ઓરડીમાં દાખલ થયો, જગીનુ ઉપર ગોઠક પાથરી એક હાડકોજર સાંખો મુવાળ સૂતો હતો તે દૃશ્યો કણકતો હતો વૃદ્ધ તેની પાસે એકદમ ઘેસી ગયો અને કહ્યું ‘એટા એટા બે ડૉક્ટર સાહેબ આપણી ઉપર કૃપા કરવા આવ્યા છે હવે તને દમલાગ સાથે થઇ જશે ડૉક્ટર સાહેબ એને જલદી તપાસા ખુદા આપનું ભનુ કરશે”

અગ્રીકે દત્તીને તપાસ્યો અને તેને એક આપ્તો લાગ્યો તેની આખો વગના લાગી તેને લગ્યું કે સારે આડી ગયો હોત તો આડી સ્થિતિ કદાચ ! ચાત હવે તો અસા નથી ડૉક્ટરનું હૃદય દલી ઉઠ્યું તેઓ છે નો ઉપાય અગ્રમાનવી તૈયારી કરી અને ઈન્જેક્શન આપ્યું થોડીસારે દર્દીએ આખો ઉઠી અને દયમણે મોટો સાળ થાનાની આશાએ ડૉક્ટરના મોઢા સાચું નેજ રહ્યો પરંતુ કારને તેનું ઉધું કંચું ડૉક્ટર સમજી ગયો કે આ છેલું તેજ છે, તેથી બોલી ઉઠ્યો “કાશ અને નેજ હો છેલી વાર નેજ

થો બસ થઇ-ચૂક્યું છે -ઓહ ખુદા મારી ભૂથથી એનેર હવે બંધ છે હું જરા વડેનો આવ્યો હોત, તેના પિતાની માથુજીઓ ખાનમા લઇ જાવી આવ્યો હોત ખુદા, ખુદા, મને માફ કરે

“શુ થયું સાહેબ ?” વૃદ્ધ બોલી ઉઠ્યો, બજે તેણે ડૉક્ટરનું કહેવું સાંભળ્યું ન હોય એની અવગનાથી વધે પૂછ્યું એટનામા દર્દીએ આખો મીચી લીધી, અને તેનું ગ્રાણ્ય એક અમરધામ તરફ ઉડી ગયું ડૉક્ટર મૃતદેહ તરફ નેજ રહ્યો અગ્રીકના હૃદયમાં અત્યારે કુ ખનો નેજાન ઉઠ્યું હતું તેને કેષના ગેળી જાણકાર સલામના લાગ્યા “તેજ એનો જાન લીધો છે, તું પાપી છે તે ડૉક્ટરી શુ થીમ તે માટે પાસ કરી હતી” અગ્રીકે એકદમ કાનમાં અગળાઓ નાખી દીધી, તદ્દને સર્વ વાતની ખમર પડી મુઠ તે આંકાર પાડી ઉઠ્યો, અને મૃતદેહ ઉપર દેખી પડ્યો અગ્રીકે ખનેના મૃતદેહને દેના વચાને જાંદોગત ક્યો અને ધીમે ધીમે ધર તરફ ચાલ્યો તેજ દિવસથી ડૉ અગ્રીક બદલાઇ ચૂક્યો હતો ?

‘કારવાં’ એજન્ટસ :-

- (૧) મેસર્સ લિમ્પાકા એન્ડ કું
ચા. બોક્ષ ૭૬૩૬, જોહાનસબગ.
- (૨) મેસર્સ તક્ષા ન્યુસપેપર એજન્ટ્સી
નાનકવાડા, કરાંચી
- (૩) ઓસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ, રાણાવાવ.
- (૪) મેમણુ ઉસ્માન ઇબરાહીમ
કમલાની. બીડ ગેટ, રસકસની દુકાને,
ભુજ-કચ્છ.
- (૫) આ સત્તાર ઇબરાહીમ
પુરેશી ચોરા, વેરાવળ.

એક સિધી લોકવાર્તા

શ રી

૨૭૭ કરનાર સાલેદ બકીલી સાહુબ

૦૦૦

(શાળકોલના 'મિમલુ બુલેટિન'ના તા ૧૨-૧-૧૯૩૧ના અંકમાં મે એક સિધી લોક-વર્તે "શરી" રજૂ કરી હતી એ "બ્રહ્મવૃત્ત કિંગમને આધારે લખાએલી હતી આ વાર્તામાં કેટલીએક ન માની લેવાય એવી વાર્તા હતી જેથી વાર્તાના અવતાર મે વાચકોને વિનવતી કરી હતી કે, જે વાંચકો જે વિશેષ જાણતા હોય તે જણાવવા કૃપા કરશે હાલમાં એક માણસે લાહોરના ઉર્દુ મોસિક "આતમગીર"માં મે ૧૯૪૧ નો અંક અને મોહલી આપ્યો છે એમાં મનકર સિધી વાર્તા વિશેના જનાજ રજૂઆત હાસમીને: "સરસી" લેખ પ્રગટ થયેલો છે જનાજ હાસમીએ એમને લેખ કાઢે સરોધન પૂર્વક લખ્યો હોય એમ જણાય છે, હું એવુ લાખાવર વાચકોની સેવામાં યેસ કરૂ છું

—સાલેદ બકીલી

સામાન્યપણે મનપ છે કે સરસી-પન્નુની હરમ-દાવક દાસ્તાન પ જાતની જામિ સયે સખધ ધરાવે છે, પરંતુ એ ખેલુ છે આ જનાજ ક્ષા 'માવ્વીન સિધી પાટનગર'ની પાસે બાંબોર રાકેરમાં રાજન "૧૭૨"ના સામન સમયમાં જાળ્યો હતો, પરંતુ એ જાળ્યો ચકાણ નથી કે, ૧૭૨ કયા જાનાનામાં સિધીને રાજન્ય-કર્તા હતો, મીર તાહિર મુહમ્મદ (તારીએ અહિરી'ના કર્તા)ના કથનાવુસાર "તે પહેલા નગરનો અસિમ અને અધ્યાય રાજન હતો, એના અધેરને કારણે જાનામના તાક ચહેર આક શી આશતનો ચિગર થયો" સિધી ઇનિહાસકારોને જનારે પણ કોઈ જનાવની હકીકત મળતી નથી, તો તેઓ તેને રજૂગના સમય સાથેજ સાકળી દિધે છે -

સિધીમાં સૌથી પ્રથમ સિદ્ધિ મએયમ શાહ અલ-બકરીએ મસનવી "દુરન વે નાજ" નામે આ કિસ્સાને પવમ લખ્યો, પછી મુહમ્મદશાહ રમીલા (ગિલ્ગીના જાદુશ)ના

સમયમાં કાઝી મુગુલા સોરકી કીઆનવીએ એક ખાસ દખલી આ વાંચકોને પવનુ રૂપ આપ્યું અને ૧૭૨ બકીલીર દાનેઅએ "બ્રહ્મવૃત્ત (કિરામ)"માં આ વાર્તાને એંગલી હા સુધી સવિસ્તરે લખી કે કથનામાં એ ન આવે એવી વાતોને પણ લખી નાખી રજૂતરે -

"જે રૂથને સરસી (શરી) તુષા અને ચાકથી બેલાન થઇને પડી ગઇ હતી ત્યા તેણીની એકી લાગવાથી એક મરણી કૂટી નિરાશ્યો હતો"

આ અને એવી રીતના કેટલાએ જનાવો સરોધન પાગી રહે છે

શરી-પન્નુની કથા આજ સુધી સકીસનામત છે

આ વાર્તા મસનવી "દુરન વ નાજ," "બ્રહ્મવૃત્તકિરામ" અને શાહ અબ્દુલલતી બાંધ કૂત "દીવાન"ની મરદાની લખવ મ આતી છે

શહેર લઈએગમા મુદ્દમદ નામે એક માથ ર ધોખી રહેતો હતો ને “લાલા” નામે એળખાતો હતો એના તામામા દરોજ પચસો મજૂર ધોખી કામ કરતા હતા એની એક નવપુત્રાન પુત્રી હતી ને રૂપાનવર અને રિનલાન નેના કોષપણ રીતે વેળપણ કહેવાને લાયક નહી, બહેન એને સિધુ સરિતાનું એક અણ્ણમૂન માતી કહેવામા આવે તો ખેટું નથી એની ગનભોલિની સૂરતથી એણે તેજ સુગંધ દળ કે બધા એને ચરસી (ચની) અપાન ચદને નામે સંબોધતા હતા

શરીના માથાપે એને જોડા લડ પ્યારથી પાગો હતી અને એને આરાગ આનંદ પહેલ મહત્તા કોષ રીનની મણા મહત્તા નહતા તેણી શદ્ધ દીએની નેમ સાહેલીઓ સાથે ખાલકાલી જિન્દગી નિતાડતી હતી

એ સમયે કેય મહરાનનો લાકિમ આરીનમ હતો કેય મહરાનના વાપાગી કહિલા ધણીવાર જંગોદમાથી પકાર થતા હતા અને શરીના સૌંદર્યની વાતાઓ સાબળતા રૂઢા અને ખીલ શહેરો તરફ ચાલ્યા જતા હતા.

એકાર આરીનમનો સૌથી ન્દાનો પુત્ર પન્નુ પણ પોતાના બિન્ને અને નેકરો સાથે દિન્દુરાનના પ્રાસે ધરેયા બિન્ને અને એક કહિલા સાથે અબોરમા હામિલ થયા તેણે ન્યારે શરીના અનુપમ રૂપ-સૌંદર્યની વાતો સમજી પ્યારે તેના દિનમા શરીને નેરની આ મૂ ઉપના માત્ર તે એક વેપારીના વેપમા પોતાના દેસી કામતી - બેટા લઈ શરીને ધરે નામ પડેચો શરીને નેતામ માત્ર તે બેટાજ નાદિ પોતાનુ દિવ પણ બેટ પરી બેટો: સચેજ શરી પણ એક નમગમા પન્નુ ઉપા આદિય મધ મધ બન્ને પ્રેમની મુન્દેની સજામાં દેરી બનીગયા

કટલાક દિવસ વિયોગની મુશીબત ઉડ્યા પછી શરીએ લાચાર થઈ પોતાની એક ખાસ સાહેલીને પોતાના દહે દિલથી જણાવતી કરી અને તેને ધણીજ કાલાવાલા કર્યા કે કોષપણ પ્રકારે પન્નુને ખોલાવી શણ કરી તેની સાથે લગન કરારી આવ

શરીની સાહેલીએ આ વિષયમાં લાલા સાથે વાતચીત કરી અને અત્યંત સારા રાખેમા પન્નુની સગરન અને અગીરાઈના વખાણ કર્ય લાનાએ એકબે ના પાડતા જવાબ આપ્યો, “એક તો પન્નુ પંદરી છે અને ખીજુ તે અમારી કામનો પણ નથી, નેથી હું તેને કોષ પણ રીતે મારો જમાઈ બનાવી શકતો નથી”

પન્નુ શરીની સાહેલીએ તેને ખાત્રી આપી કે પન્નુ ધોખીજ છે અને ને વિશ્વસ ન હોય તો તેને કામ આપીને પારખી લેા

પન્નુના લાઈ મરેએ ને એની રચેજ લાચાર આવેલો હતો-પન્નુની આ વર્તુલ્યની સખત વિશ્વધના કરી પન્નુ એની ધણી કહિલ ૭ના પન્નુના નિશ્ચયમા જરા પણ દેર પાસે નહી નેથી મરેએ ૭રે પાછા ફરીને પિતાને બધી હખોતપી જણાવતા કર્યા

અગીજનમ પહેતાધીજ પોતાના બ્દાલા પુત્રની જુવાંધી કુખી દઈ રચો હતો, આ સબળતાજ ગભરાઈ ગયો, અને પોતાના ગણે પુત્રો મરે, હોતે અને નો તેને કાર્તિ કોષ પ્રકારે પન્નુને પાડો લાવતા મટ રવાા કર્યા આ દરમિયાન લાલાએ પરિદા તરફ પન્નુ પાસે કપડાનો એક દગનો ધોવનાતીને તેના ધોખી હોવાની ખાત્રી કરી લીધી, ને ખત્રી રીતે શરીના મમજીસથી પન્નુના નેકરો એજ ધોવા દળ ન્યારે બધા કપડ તેના મલિકોને પહેવી ગયા અને કોષપણ રૂપા

આની નહોત્યારે તે લાચારીએ પન્નુ અને શત્રીના લગ્ન કરી આપવાને રાજ થઈ ગયો.

લગ્નના નિસે બધા ધોમીએ અને શહેરના આમ અને ખાસલોકા મંડોગી સખ્યામા લાનાના ગકાને ભેગા થયા મહેરો દમામ દમદમો કરવામા આવ્યો હતો એવામા પન્નુ ના મળે ભાઈએ પણ લાનાને ઘરે આવી પહોંચ્યા પન્નુ અને લાલાએ તેમનો આનંદપૂર્વક સત્કાર કર્યો તેમની ઘણી સેરા, કરી અને શાદી થઈ ગયા પછી પણ મોટી રાત સુધી પન્નુ એમ ની સથે બેઠો શરામના જામ પીનો રહ્યો શહેરમા ચારે તરફ યતિનું સમાજ્ય રથપાઇ ગયું હતું, મળે ખાન પન્નુને જામ ઉપર જામ પીનાની રજાદવા ઉપર તે બેલાન થઈ ગયો તેમણે એને સુપયાપ ઉપાવીને એક ઉંડ ઉપર રસમીએ પડે બાધી દીધો અને તારાઓની રેહગરીમા દેવ તરફ રવાના થઈ ગયા.

અર્ધ રાત્રી નિતના શશી, જે લગ્નના કપડા પહેરી કુતોની સેજ ઉપર પન્નુની વાટ જોતા જોત પાંદી ગઈ હતી, જાગી ઉઠી શોધક દૃષ્ટિએ પન્નુને ચારે તરફ શોધ્યો પણ તે ન દેખાયો તે હેરાન થઈને જીજ્ઞાસા ઉપરથી ઉઠી, આમતેજ જોવા લાગી ધરને ખૂણે ખૂણે શોધી વળી, પણ તેને પતું કે તેના ભાઈએ નહરે પાયા નહોતો નગ્ન માથે અને નગ્ન પગે ધરમાથી નીકળીને હેટા પગલાના નિશાને દોડતી પન્નુની શોધમા ચલી.

સૂર્યને ઉપ થયો, એ સમયે શશી ચાલીસ માઇલ સુધી એક સરખી રોડમા પછી તુપા અને થાકથી લેથપોથ થઈને એક રથજો પડી ગઈ પાસેજ એક ઝાંઝો વહી રહ્યો હતો સુતા સુતાજ એણે થોડાક દુનુડ પાછીના પીધા

અને પછી જરાપન્નુ આરામ લીધા, વગર ઉઠી અને આગળ દેડવા લાગી પરંતુ જ્યારે પદ્મીના નાકથી પસાર થયા પછી કોદકાળની કોઝ નહિ પાસે પડે તો ચારે એનામા વડુ આમળ વધવાની દિગ્મત વહી નહોતી લામે એ ગૂઝર (હરનાડ)ની યુ પડી જોતે તે તરફ વધી અને ગૂઝરને પૂછ્યું -

"ભઈ! આ તરફથી થોડાક માણસો ઉંડ ઉપર પધાર થયા છે?"

શશી જેના રૂપરતી તારીને આવી જોતી જોઈને જોઈને ગૂઝરના દિનમા કામગીરી ભણુથી ઉઠી શત્રીએ તેની આવી-હાલત જોતો દાગવા માટે આજ્ઞા કરી બોલી

"હું ઘણીજ થાકી ગઈ છું અને પણ ભુખી પણ છું કૃપા કરી કાંઈ ખાવાને આપો"

ગૂઝર ખૂસ થઈને કુધ દેડવા માટે એ તરફ દોડ્યો ગયો અને શશીએ અચ્ચુપાલ વહાવતા જાને હાથે કુઆ માટે ઉભા થયા

"હું પરવર દિગાર! ખૂબ અસહાયતા સદાયક થા"

આ કહેવાજ પાછી ભાગની અમળ વધી અને સામેની કુઝરી ઉપર ચડીને જેનીજ એક તરફ વળી, નિમદ અને નિચર પન્નુ તરફ દોડવાને લીધે, એક ઉંડા ખડામા ઉઘે માથે પડી ગઈ અને દુનુડજ મણુરો રાજ્ય થઈ

ગૂઝર જ્યારે કુધ લાઈને આવી ત્યો હતો ત્યારે એણે દુનુડજ આ ભયકર દ્રવ્ય જોયું અને ક્રુદ્ધતા જમીન ઉપર સિજતામા પડી ગયો, અને તોમા કરતો ખાડા પાસે પડે એ ખાડામા જવાની દિગ્મત થઈ નહી અને તેણે ખાડા ની રસ્તે કાંટાળી ઝાડીની વાડ કરી દીધી

સત્કાર થતા જ્યારે પન્નુને જાન આવ્યું ત્યારે તેણે પોતાને ઉંડ ઉપર બધારમા જોયો દુનુડ ખુ સમજી ગયો ભુખ ખાસતુ બહુ

ક્રીને લાઇએને ઉટ ઘોષારવા અને પોતાને
હુડા કરવાની વિનંતિ કરી તેમને પણ હવે
પન્નુ નારી ન જરાની ખત્રી થઇ ગઇ હતી,
જેની ખુલી ખુલી ઉટ ઘોષારીને પન્નુને
હુડા કર્યા ખાવાને કાંઇ આપવા માફનાજ
હતા કે તે તરિત વેગે લખોર તરફ ભાગ્યો.
હટલાએ ગાઇએ સુધી ત્રણે ખાન પન્નુની
પાછળ તેને પકડી પાડવા દોડના રહ્યા, પરંતુ
પછી સોએ સાચાર થઇ તેનો પીડા મૂકી દીધો
અને દેવમકરાન તરફ પાછા ફર્યા

જ્યારે પન્નુ તે ખાડા પાસે પકડાયો જ્યા,
રાશી તેને શોધના ગોષાના અદરય થઇ સુધી
ફલી ત્યારે કુદરતી રીતે તેનું રિત એક ખાસ
લાગણીથી ભરાઇ ગયું સામે એક શૂગળને
ગિરાય અને હતાસ ઘેરેને જાયો તો તેની
પાસે જઇને પૂજા લાગ્યો

શૂગર એક ખાવાને કોઇની તપાસમા
તખાદ દાક્ષીમા આવવા અને દસરનમરી રીને
મરજુને ચાલ્યુ થવાની બધી હકીકત કરી
સબળાની આ સાબળતાજ પન્નુના સબળું
પાવ બનકાઇ ગયું તે પછું અથુ વહાલો
ખાડામા દૂગને પાંગાના પ્રિયનમાને જઇ બેઠો.

રાત ની બપુરુ ચાન્તિએ બખોરને પોતાના
પાસમા સતારી લીધુ હતુ કે એકાએક ચારે
તરફની સપર આગની જ્વાળાઓ સુતર થઇ
અને આખવા પસવાતામા આખા વતારજુમા
પ્રકારી થઇ ઘોડીરાગ પડી એવુ જણવા લાગ્યું
કે આખા અવળી પચે આગ સિવાય કોઇ
વસ્તુજ નથી સચેજ જોડાયો અને બાગીની
હરબોઝ મીથેલી આખુ વતારજુ કસજુમા
થઇ ગયું ચારે તરફ આગમાન નાચનાઇ થઇ
ગઇ જરામરે એક વખતે એકે, દોને અને

તેની સંસ્કારીમા ફેર્યાના લકરી સારોની એક
કુન્ડી લાવા ઘોળીના બળતા મકાન પસીયા
પસાર થઇ અને કેય મકરાનેને પથે પડી.

આ બધા પન્નુને જજ દરતી ઉઠારી લઇ
જરાને માટે આજવા હતા, પરંતુ નિષ્ફળતાના
કોષથી બખોરને આગ અને- પૂનમ્મા રજ-
દોળીને ચાલવા ગયા

“તન મન ધન સગ રાખ છે,
લગ ગઈ આગ બખોરો”

ઉદ્ઘે:—

સને ૧૩૬૨ હિજરી

હી

ઈસ્લામી સુલ્હમ્મદી

બળી તકવીમ

નમર ૧૦

મત્રૂખ:

મત્રૂખે સુલ્હમ્મદી, બખમઈ

કીમત એક રૂપીઆ

(મત્ર મહસૂલે ઠાક)

ખુલાસા ઈસ્લામી સુલ્હમ્મદી

બળી તકવીમ સન ૧૩૬૨ હિજરી

કીમત રિફ્ તીન આને.

(મત્ર મહસૂલે ઠાક)

આજહી કીમત લેજકર મંગવા
લીજએ:—

ધી રાંદેર રોડર્સ,

તાજિરાને કુલુમ

દાવર રોડ, સૂરત.

આઇસક્રીમનો ઇતિહાસ

એક ક્રેન્ચ ચારમીઝાદીના મોખનું પરિણામ
લખનાર ઇશ્વાહીમ હાજી મહમદ મીસ્ત્રી ("મસ્ત ફક્કી")

હવે આઇસક્રીમ ઉપર પ્રતિગંધ મુકશે !
જ્યે એ સમાચાર મેટા મચાળા સદિત
યાં આઇસક્રીમ રોખીનો આશ્ચર્યમંત્રિ
મુઠ્ઠા અંગે બાનુ પગનુ લાગ્યા પી
સરકારને ફરજ પડી, અને તેમ
તેનો આશય હોઠ લાખ જેટલો
કે મુઠ્ઠા કાર્યો માટે જુદા કરવાનો,
કેવાજ ઉપનુ ફમાણુ કમી કરવાનો
જાની ખચક કરવાનો હતો

સક્રીમનો ઉલોમ કેટલા જગજર
ચાનતો હતો તેને ખ્યાલ એટલો
આડો યાદો કે, આ ઉલોમમાં
હા લાખ જેટલા કામદારો રાખ્યા
આઈસક્રીમના પડિકાઓ માટે ફર
ન દન જેટલો કાગળ વપરાતો એના
મે ધમધોકાર ચાનતા હતા મેટા
નોખા ઝડપેએ આઈસક્રીમ તેવાજ
વાર જનાવતાર રાહિષ્ટ આઇસક્રીમ
કે રેજી લાખો હોશે આરોગતા
યોગ્યિમ અનેક અઇસક્રીમનો
પણુ બાનુવા જેવો છે એ પી
ક્રાન્સમાંથી યજ છે ગ્રીવેન્સના
એક પૂરી દીકરી મેડલીન કે
હો જુઓ માર્સેલસના એક યુવાન
તેજ વર્ષ પી વયે પચણી હતી, એ
યુવતી હજા પીજીની ત્યારે રોખીન

હતી યુવાન અમીર ગેર-પર્ડ વેનવ એનો
ફરેક કાઢ હોશે પૂરા મનો

એને ઉનાળામાં પીગની પડતો પચણી
જગજ લાગતા માટે ૨૦૦ માર્ડલ ઉચે મળ્યાનો
અમ હોવવો પડતો ચોતાની રોખીન મળીને
ખુશ મળતા સાથે એને આગળે ઉંડે ધણા
ખાસ પળતા એટલે વિચાર્યું કે આ પ્રમાણે
ધણા ખાસમાં ખાસ કાંઈ કાવરે નથી એટલે
એણે મેટા જગજમાં ખરે જાનવાનું સાથે કર્યું
અને તે વેચવાનું પણુ સાથે કર્યું, ગમીમાં
તૃષ્ઠા હિપાવવા માટે નહોતો તે આનંદે ખમીવના

આ આચરે ૨૦૦ વર્ષ પડેન પી વાત કે
ખરફના એ વેપારમાંથી અઇસક્રીમ પી ઉપતિ
યજ માર્સેલસના જુના ખાસમાં આવેગે મો
રૂઠ લાગવસ એ વાત પી માથે હોવાવે છે,
અદિ પેળી ક્રેન્ચ ઉમ જાગવડીનો પતિએ
ખરફનો રજોલ હિચકી વેપાર શરૂ કર્યો હતો
આજે તે આન્સોમ સામાન્ય બહેનતદાર
ખાલ પદાર્થ લેખાય છે, પરંતુ તે પી તવારીખ
કેટલી બધી રસિક છે, એનો ધણા ઓઝાઓને
ખ્યાલ હતો રોખને ધધામાં ફેરવાવ ક્રેન્ચ
ઉમરાવ પણુ ખરેખર અચ્છનમદ હોતો નેહએ !
આપણા દેશમાં પણુ આઇસક્રીમ મળીતું
શરૂ પડયું છે સરકારે અનાજની અછના
કારણે મેટા જગજવારે બધ કરાવ્યા છે,
એવા વખતે લગ્નસંખારોમાં આઇસક્રીમ
ખરચમ રમ રાખે છે

મહેને માયાનો પત્ર મળ્યો કલ્યાણીની જીવન પિનસુરી કેમ જાણે માયામા ફરી જન્મી હોય તેમ સુખ, દુઃખ, ન્યાય અને અન્યાયથી ઓતપ્રોત એ પત્ર વાચના કરનાપી યાદ આવી ગયા માયા, પત્રમા, કલ્યાણીનું એક વાક્ય લખે છે કે “જગત દુઃખી કે કેમકે વર્તમાનનું સુખ તે સમજી શકતું નથી, ગયું તે મીઠું લાગે છે” ખરૂં પૂછા તો મહેને કલ્યાણીની ઓળખ કરાવનાર માયાજ છે, પછુ અત્યારે તે પ્રિયને હું અર્થવા માગતો નથી.

માયાને એનો લગભગ દમ વરસતો અધરો બહુજ ગમતો, એ મને કહ્યા કરતી “જમારે મહારી છતી આપે હું આધણી હતી તે સમય હજીએ યાદ આવે છે આજે માયા આધણી નથી એટલે સભાળપૂર્વક ચાલતી મથી ! આજે તેથીજ એ અકુશાય અને છુદાય રહી છે ! આધણી માયા ! આધણું જગત ! કિશ્મિ અને ફિલ્સુફીએ પણ ‘માયા’ને અધણી કહી છે મહારા આખોરાળા માનપિતા પણ મને આધણી—માયા—કેહતા તમે પણ મહેને “માયા” કહી આધણી બનાવો છે,” હું એને જનાયમા કહેતો “માયા, તું તો જગતમા પ્રસરી રહેલ અવકારને પકકાર કરનાર રણચક્રી છે, માયા, તું તો જગતનું મહામૂર્છ રત્ન છે, જગત એકાર માયાને સમજે પીજાને એટલે નસ,” મહારી આરી શીલસુધીમા દેખુ જાણે કેમ માયા ને શ્રદ્ધા એસતી નુદિ, એટલે એની ધુનમાજ રમ્યા કરતી, એકરાર માયા !

એક દિવસ આયમતો સૂર્ય દેખાડી માયા કેવલા લાગી ‘સૂર્ય’ કુળનાજ માયા કુળી જાય છે, રહવારે સૂર્ય ઉગે એટલે માયા દેખાય આમ છતા જગત હજી પણ તેવું ને તેવું

રહુ છે” મને લાગ્યું કે માયા જૂન ફરી રહી છે એટલે હું યોત્તી ઉઠ્યો “માયા તો સૂર્ય કુળે એટલે ચંદ્ર ગતીને અમૃત, વરસાવે, અને છેક રહવાંગ સુધી એ અમૃત વર્સાવેજ જાય છે, પછી સૂર્ય ઉગે છે એટલે માયા સતાઇ નય છે” થોડીક સુવક્રીદી પછી એ યોત્તી “તમારા અને મહારા પય ન્યારા છે, મને જમા પાપ દેખાય ત્યા તમને દેવતા જડે, હું જ્યાં અધકારના પડછાયા ફેંપુ ત્યાં તમને અજવાળાના ફર્શન ચામ, એ બધા સુખ અને કુખના લમ માન છે, આજે તમને માયા જડી એટલે બધું યદ રહ્યું” મને લાગ્યું કે માયાગાથી વીર તત્વનો નાશ યદ ગયો છે એમા હવે પ્રેમના તત્વો તરી આબ્યા છે એની માન્યતા એની હતી કે હું કુખી એટલા માટે છુ કે મહારામા એ તત્વો નથી એક દિવસ એણે મને કતાપીતું એક વાક્ય કહેલું “જગતમા વીરના તત્વ વધે તેથી એવું કશું બહુ યનાતું નથી જમાસુધી પ્રેમતત્વો જગતમા સુવા છે ત્યા લગી તો આપણી આ આરતો રોજરોજ વધેજ જવાની”

માયા કદી કદી મદિરમા પણ જતી જ્યારે એ લય થો પાછી ફરતી ત્યારે ‘શીધી-મદદી’ પાસે આવતી આજે પણ એમજ થયુ એ તા હૃદય ઉપર બહુ કાર હોય એમ મને લાગ્યું એટલે મે પૂછ્યું “માયા, આજે ત્યારા પ્રશ્નએ શું વાત કરી ? આજે ત્યારા પ્રશ્નને મહારા વિષે કશું પૂછ્યું હતું કે ?” માયા યોત્તી “મદદાર પ્રશ્ન આજે કેહતા હતા કે માયાએ હવે આ બે વસ્તુગાથી ગમે તે એક માગવાની છે, ‘પ્રેમરસ કે વીરરસ’ મે તરતજ કહ્યું “અને તમે પ્રેમરસ માગ્યો નહિ વાર ?” “હા,” માયાએ જવાબ વાલ્યો, “પણ મહારા

કારા પ્રજા શું કહેતા હતા તે વાત કેમ
તેલી ?" એ પુછ્યું એણે જવાબ વાજ્યો
એને તમારા વિષે એટલુંજ પ્રછયું કે
મ્હારા જેવો ક્યારે થશે ? ત્યારે એણે
એનાથી ત્હારા જેવો ક'ી પછુ ચતારી
જાણગી સુમન ।"

। વાનને એ પછુ અ'વાદિય થીની
મારા મ્હારી પાસે આવતી અને જતી
મ્હારી સાથે ઝાઝું બોલતી નહિ કેમ
મને એ બહુજ અજાગી માનતી હોય
મને મ્હારા નરક બહુ દયા આવતી એક
એ અજેભમા બોલી મ્મ "તમે ખરેખર
તા અજાગી છો." મ્હારે માથાને નારાજ
ન હતી એટલે હું સુખ રહ્યો જ્યારે
એણે એજ રીમાઈ ક'યો ત્યારે મ્હે
"માયા તને યાદ છે, એક દિવસ ત્હે
હું કે તમારા અને મ્હારા પંચ ન્યારા
ત્યારે હવે આ ભાગી બને અજાગી
તમામી અર્થા યા મારે ? મને એ ઘણે
રેમજ યયા કરે છે કે માયા કુખી છે,
કુજ અજાગી છે પછુ મ્હને કાષ કહેવું
મેમ લાગે છે કે "જેમા જેને જ્ઞાન

મયે, જેમા જે જ્ઞાન દ માણી થયે, તેજ રેવ
સુખ માનવીને જ્યા જ્ઞાન દ નહિ મયે તેજ
તેને મારે કુખ છે." એટલેજ હું તને ક'ી
કહેતો નથી કે તું અજાગી છે-તું કુખી છે
વળી જમનમા માનવીનાં સુખ યા અને કુખ
યા । બમ । માયા, એ બધુ બમજ છે ।
જમનમા થ એવાએ જ્ઞાનમા નથી રહેતા જેમને
કુખ હું ક'યુ લાગવુંજ નથી ? જમન ।
સુખ । કુખ । માયા । બધુજ બમ છે । બધુજ
અરથીર ? રથીર માત્ર માનવી રથીર માત્ર
મ્હારા વિચાર, મ્હારી માનવના, મ્હારી મેષજ
રથીર મ્હારી ત્રહા । રથીર ત્હારો અને
મ્હારો પ્રજા.

જામ માયા અને મ્હારી વચ્ચે અનર
ઉભા થયા એ ક'ી ક'ી જન લખ્યા કરે એ
છેલ્લા પત્રુ ઉમ્મ લાખ મે ઉપર બાપુ છે,
અદો એજ પત્રુ પટેલ લાખ બાપુ છું

"બાપુજી જનનેમા સુખી થાય એતો પ્રજા
જાણે છે, છતાં મને યામ છે કે સુખ અને
કુખ ખરી અને નહર વસ્તુઓ છે, તમારા
ક'વા પ્રમાણે એ બમ નથી, પછ, ના, તમે
મ્હારી માનવતાને ક'ી પછુ મ્હારીગો નહિ
એની મને ખાતરી છે એટલેજ મને જ્ઞાન દ છે"

કાસ્થરસના જાણીતા લેખક

"બેકાર" રૂત પ્રસાદે

જુની આંખે નવા તમારા કી રા. ૧। ૨ કલમ આજુક કી. રા. ૧।
અકલના ધંજરદાર નથી ૪ હું રાજ હોઉ તો કી રા. ૨
રમતા વામ કી. રા. ૨ ૬ સનમની શોધમા કી રા. ૨।
૭ અકલના ખા કી રા. ૨।

૮ ખ જુદ

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સુરત

હું, મિયાં ને તિરમારખાં

લેખક 'શાન્ત'

એકતો અધારપટ ને અમારા, ખીડીના બગચા ને આપના ચોગણા લાવ એટલે અમલી ત્રિપુડી અચોક્કસ મુદન સુધી એકી ન ચલે તે સ્વભાવિક છે પણ અસાધારણ કદનાએ પ્રાંથે અમારે-એધ્યાન કેમ રહી શકાય ?

હું દુઃખજનું ગયો ત્યાં એક મિત્રના સગા મળ્યા, યુવાન હોયથી મટેલ દાત, ધોળી ને ન ગે સિંઘ ધોળીશ-દા, ગ્રેમી એમને બોલિસ જવાનો રસ્તો અને નર્સિંગ ક્વાર્ટર્સનો માર્ગ કોસ થતા એક સુદેહ પરીનો ભોટા થઇ ગયો આપણી સીનેમા, મદદરની અદની રાતો, યુવાની એક આકર્ષણ વધ્યા ખાનદાની ધરા-નાની કોઇ બાળા કદતા એના ઉપરમ વધારે ન હતા તથુ વર્ષનો નર્સિંગ કોર્સ પૂરો કર્યા બાદ શાહીનું વચન મળેલું પણ શાહી ખાના આખાદીની કાઠાનીની દહવાદ નેહિ છુ । । ।

મિયા સાહેબને એક મસલો યુગી રહ્યો હતો પચીસ કદમ પર એ મરિજો હોય તેમ બનેલા જીભમાની નમાઝ થતી, હાને સખ્યા નજની હોય કદમા પથુ શહેરની મરિજોમા નમાઝ થતી એક પેશન્ટમામ તર-નમાઝીઓ નારાજ ગહેતા બધારઆમના કોઇ આપના તે પથુ પેશન્ટમામની કિરબત અને નાકમાથી ખુલો પડવાની આદતથી બેઝાર થતા કાઇ સમજાતું નહિ છતાં ટ્રસ્ટીઓ કહેતાકે એમના બાપદાદાથી હમામત ચાલી આવે છે, અમારા એક આલિમ મિત્ર તરાવીક પડવા નીકળ્યા, અમને એમ થયું કે 'કદાય એજ મરિજોમાં આવશે રસ્તો બદલો ત્યાં મિયા સાહેબે કહ્યું 'તરીયે સાંજ મહા અદા કર લેજે' આલિમ સાહેબ હઝીમ પથુ હતા બોલી ઉઠ્યા, "ઉરો અજાકકી ખીમારી હય ।" અમારો શક તો દૂર

અથો સાથે સાથે મજાક પથુ થઇ । । ।

તિરમારખા કહે કે "લેખાં, દેખો તો, એક દાકતરી તાલીમકા તરીકા ? અરસો યુગર ફર' બી પદાઇ ખદમ નરિ હોતી ?

એ પકલુ લાખો માતો જરૂરી છે પણ સાથે સાથે ઇમાનદારીની ખામી કેમને તુકસાન આપે છે કણા ટ્રસ્ટીની રકોબરશીયો હજમ કર્યા ઉપરાંત ઘરથી નાણા મંગાવી તાગાધીના કરનાર એક દાકતરી-અભ્યાસીની વાત માદ આવે છે ત્રણ વર્ષ પર નેએવો તે ફરી એજ વર્ગમા એ બાઇ હતા પરિક્ષામા ગોટા કરેલા એટલે સળ થએલી ઘેર-પોતાની રૂમ પર દરદી આવતા તેમને કળકશનો આપતા અને પાકા દાકતરીની જેમ નામના ફેલાવતા હતા આવતર સમજતા કે ગીચો હમબુ દાકતરી પાસ કરી આવશે ।

અમારી અર્થા દાકતર ઉપરથી એપરેશન પગ આવી, અમારા એક રોસ્તે નવા એપરે-શનની એળખ કરાવી. એક નારિતક શખ્ત હતા લાણેલા, યુવાન, ગુદરથી હતા એ તથુ બાઈથી ધગઇ ગયા એટલે અલ્લાયમ પાળવાનું નો દીક પથુ અકોણની અમુક વિચ-વાહક રોગાનું એપરેશન કરાવી શારિરીક સખધ તેજ અગવલો એવી તેમની અચુતરી હતી, નારિતક-વાહની એક સરથા હતી તેના સખધ પથુ હતા, એમની દલીનો અને વિચારબેળી અમોને ખુબ શ્રમત આપતી અને તેમની "રેવડી" થતી એ વધારામા એમની પેદાઇગ અને માખાપની શક્તિ રહેજ અકસ્માત હતા । બાઈ રહેણી કહેણી નહિજો બિનાહ । । ।

અમારા શહેરના એ ચર્ચ-શ્રીમત રોહ

(ધી ઇરત્તિએમાં આગેવાન હેવા રાજન
પરમા માન આમરુ અને ઠેઠ વિલાપન વર્ષે
હેલા, તાનો આપથો કરક અને કાંઈ ચેર-
માખને પતણી દેશમાં ઠાવેલા પતિવાર પથ
પુગેના હોતે અમુક કામ માટે અમારે રાત્રે
રમતા મગને મળવા જવાનું થયું કુદરત
દેશમાં મેમ સાંબ નવજવાનોથી ખીનીવાડ
બેલી રેલા હતા એ બાહિમ પતિઓ પથ
રવજલી તખીઅતલી બનેલી શેઠ સાહેબને
અમેએ વિલેક પુત્રુ તખીઅતલુ પુત્રુ મેમ
સાંબ કરદી નગરે બેલી ઉઠ્યા "What's
This" થુ છે તખીઅત પુરશી What's
wrong with you? Oh! nothing
Am O K (તમેને યુ થયુ છે? નાના
કાંઈ નથી, હું મનમાં છું) પગથાળની કાખી
ખતોના મેકાશમાં અમે અપબેર દારે
ઉતરી ગયાં)

અમારા શાદીવાતા દોરત સિતા દીવેર
હતા ફકીરે સવાસ કથે ને આર આની આપી
દીધી વાદરહા મિયા સાહેબે શાદીમાં
આગળીએ પડેલી

છરલામઆપા ખેરાત નાખુદ નથી થઈ,
ઝકાત, દાન પુણ્ય ને એવી રિસ્તરીબરી
વાતોથી અમેને મિયા સાહેબે "મુસનમાલી"
છાદગી તાણ કરી દીધી!

કાળી શતના એવા ઉતરી રહ્યા અને
અમે દેશા ઠીમજા 'ચણા ત્રેર મરમ'ની
જુમ અક તરે સજાવાઈ નજીક નેપુ તો
એક ઘેલી સધારણુ બદી અને ચણુનો એો
પેલા પૈવાના ચણા સૌએ માફા મે પુજીયુ
"લાઈ, મોહી રાતે કયા સુધી ફેરી કરે છે? કહે
કે સધારે નવે નીકળુ ને રાત્રે નજીક છુ ચેર,
ફીપી સળા રૂપીએ ફનીક પાકે છુ બાગકાનું
બરજીપણુ તો કપુત્રને ફ

તિરમારખાયા રહેવાયુ નહિ મિયા
સાહેબ, તુમતો કહેતેયે ને ક્રેહમત-કરી દગારી
એવ નેઈ હપ તુમારા વાદ ફીરે લીખ મામ

મયા, વાહીચ, હમ ગીરે હુએ હમ તો કહુ ન
ગીરે, બાદશાહ હમકો ચે કબી મગા હુએ તો
કયા હુઆ?!

મારા પરિચયનો એક મુસ્લિમ અને ધણી-
જાત મળવો સત્તામ કરતો ત્યારે તેની સીનેમા-
કટ મુઠા, હંઠીબખ કપડા, શકમ બાસ ડિગેરે
કાઈક એમજ ખાસ આપે કે સારી
સાકરઆ જશે

મરખીના વિસેમાં એક શાળા પાસેથી હું
પસેર થયો મારેની રેકરી ફેરવતો એજ
મુસ્લિમ અને મયો દસીને મલામ ફરી, મારી
તાલુખીના જવાનમાં એણે કહ્યું કે 'ચોતે
ફેકીનો અવગે બેલી છે તેઠે નુકરીને ક
સુધી મેમ રહેશે છે રજવાડામાં, મેમ દેશ
ત્યારે આમ થયું મને છે પથુ નોકરીની તમસા
કરી નથી આ આઠાદી સાધના ક્રકો રાઈતો
મને નહુ આનદ આપે છે!

તિરમારખા તાજેતરમાં પરશીયા ધરાનની
સફર કરી જાવેના એમ ને ધણુ દેશો
એએના થયુ પરશીયાનો કાઈક પલપાન થુ
હતો કહુ કે છરલામી મુ મમાથી તમેઈ દવાત
પ્રમાણુ આણુ થયું છે ધરાનમાં મેપરદા હોતુ
ફેકન કે એક હળમની કુમને ક બેઠા હતા
'ત્યા એક ધરાની જો વારી કહે કે મ. વાળ
કાપી ફરયા ફળમ દિકુપા હી હતા ને ફેકેજ
ખ ચતરો આ સુદર શાદીયા તાને કપાલે છે?
તે આ ફીપીએ વધારે, તાર કામ કર પગની
ખાનીએ પડ્યા ચાદલાથી સ કપો બારણે દરેક
ઉના આનદ હેર' બની મયા!

તિરમારખાએ પોનાનો જાનુબય રહ્યુ
કરના ઉચેઈ, 'દેશો દોરતો, પેલા ચાદીએ તો
અમેઈના નજી: એવારી ચાદીય તો કાસ
નવા એર ફરકે ચાદીએ તો ઇજા મા
ધરાન નજી!!

ચાક પર પીંડા!

ખુડો ન કોઈથી તો કોઈને પાડી તો ગયો ?
કોઈથી ભાગો નહિ નેચ બગાડી તે રાખે ?
જો પીંચી કંઈ તમારાથી ના અને 'હુડમત',
તો વાળો પીંડીયો, કે વાગ્ય નગાડી તો ગકો ?

નહિ પ્રજ્ઞા, અને કોને પગાડી તે રાકો ?
ન રમી જા, પના કોને રમાડી તો ગકો ?
ન અને કામ જો 'હુડમત' તો બગાડી નામે,
પીંચી જત ન કંઈ ચીથન ફાડી તો રાકો ?

કાંઈના દેવાને કારિન, પ્રમગી તો રાકો ?
કોઈના ઘર ન અને ફોલતો બાળી તો રાકો ?
પીંચી વળે ! કંઈ વિચારા તમથી 'હુડમત',
નિરાતે કંઈના ગોળા તમે વાળી તો રાકો ?

સમયના બૃહ્દુષ્ અને આપશ્રી ખાળી ન ગકો,
વિધિના લેખ અને આપશ્રી ટાળી ન રાખો,
હાય કે પગ ન દલાની રાકો અને 'હુડમત',
હનારી જીભ, તો બેલુ વચન ખાળી ન રાકો ?

પાટીયાં તણાઈ ગયાં!

અમોને જોઈને છુ નઃ મહીં લપાઈ ગયા,
પ્રેમના સ્વપ્ન મધા દિત મહીં ગણાઈ ગયા !
દોરડા પ્રેમના અધિસ્ય મહીં કપાઈ ગયા,
જતાય નામ તો હાપા મહીં જપાઈ ગયા !
અમામ પ્રેમના ખેતરને તીડ ખાઈ ગયા,
ખમ્બા તે પ્રેમના ડુડાય તો સળાઈ ગયા !
સરીતી પ્રેમ તણી પ્રમ હોમથી એમા,
તપેના પ્રેમની કનાઈ રિણુ છટાઈ ગયા !
રોહથી આકડીને જામ પ્રેમ-રોડ પર જતા,
વાટપાકુઓ યકી ઘે જે દી' છુટાઈ ગયા !
નગર નગરથી મળી બાદવાકી યકને રહી,
પનાખ્યા પ્રેમતણા દિત મહીં લપાઈ ગયા !
આતે કેતાઈ ગઈ પ્રેમની પુણી એમી,
તાણાતાળા મમા પ્રેમીઓ વણાઈ ગયા !
પ્રણય કલહની મજા અન્ય ગુ જાણે 'હુડમત',
તેલ જાણે કે જેના પાટીયા તણાઈ ગયા !

ચાચના

લેખક "સૂર્યકિર"

હું મારા ઉપાસ્ય અલ્લાહ! તુજ પ્રાર્થનાને પાન છે, તારા સિવાય અન્ય કોઈ પૂજ્ય નથી, હું નિરંતર તારીજ પ્રાર્થના કરું છું મારી ઉપર કદાચ સફર આવી પડે છે ત્યારે હું તનેજ પોકારું છું - માત્ર વદન તારા માટે છે, મારા સાબિયા નયસ્કાર પણ તારા માટેજ, મારું જીવન તારા માટે, ગાંઠ મરણ તારા માટે હું તારો સાચો સેવક છું

હે મારા દયાનિધી! સૃષ્ટિ માણેનું આકેક અણુ તારા ઉપાસ્ય હોવાની આશી પૂરે છે, પ્રાણીઓનું ઘેસવું તારી પરિપૂર્ણ પ્રજ્વલતા વર્ણવે છે, વનસ્પતિની નિશ્ચલતા તારી ભક્તિનો સિદ્ધ કરે છે, પૃથ્વી કરે હસાદીનો નમસ્કાર તારા પ્રભાવનો પુરાવો છે આશીમાની ઉગ્રાઈ તારા અધિકારને પૂરવાર કરે છે પૃથ્વીની સ્થિરતા તારા અસ્થિતવત્ત પ્રમાણ છે

હે મારા કૃપાવાન! જીવજીવનો દર્શકો અવાજ તારા વિશેષમાં, કોઈમાની કૂંડ અને કોકનો નાદ તારા પ્રેમમાં, રિતોની વ્યાકુલતા તારી ભાવનામાં, આદમાઓની વેદના તારી જીવાઈમાં છે

હે સૃષ્ટિ કર્તા! સકળ જગત તારું, પ્રપંચ વર્ણ અને સુવાસ, પૃથ્વીમાં જવાદિત, ધર-તીમા ધન, વાદળામાં પોણી, એ સુધળું તેજ ઉત્પત્ત કર્યું મારા ઉત્પન્ન કર્તા! અને વિશ્વમાંથી માણસ બનાવી તારી અસાનત આપી કે એનું રક્ષણ કરે, જીવિ અર્જુ કરી ને વડે તરી પાછળ પ્રાર્થ કરે, આપો આપી નેથી તલી માથાને ઝેંઝ યક, તાર

ગુણમાન કરવા જીભ અર્પી, તારૂં ધર બનાવના માટે હૃદય આપ્યું, હૃદયમાં ઉકેટ ધર્યા આપી, નેથી તારી શોધ કરે સસારમાં અને સજમ બનાવ્યો નેથી તારી સમીપા આપે કરે.

હે સર્વ સૃષ્ટિમાન! સર્વ અને ચદ્ર મારી આશી માટે, આક અને પૃથ્વી મારી આસ્થકતા માટે, જનાવરોને મારી આરાધન પાલન કરવા માટે તે ઉત્પન્ન કર્યા પૃથ્વી મારા ગોળાળુ ગાટે બનાવી અને મને રક્ષક તારા માટેજ બનાવ્યો, અચીત, હું તારોજ છું, અન્યનો નહી

હે પરમ પવિત્ર અલ્લાહ! તુ પ્રેમિક દેવથી પવિત્ર આકેક ખામીથી દરેક પવિત્ર કલ-કળી પવિત્ર, નિસચમ તુ પરમ પવિત્ર છે, પવિત્રતા માન્ય રાખનાર છે. હું તારો અપવિત્ર અને દરિદ્ર સેવક છું હું પવિત્ર અલ્લાહ! હું તારી પવિત્રતાદાર, તારા પવિત્ર સેવકો દાર તારી કને માથા કરું છું નાસ્તિકતાને, વિ-કલ્પનાને, દુર્ગુણો અને ખામીઓને મારા હૃદયમાંથી નષ્ટ કરી દે અને મારા હૃદયને પવિત્ર બનાવી દે મારી ધારણાઓમાં, મારી સતિઓમાં, અને મારા દરેક કર્મોમાં પવિત્રતા ઉત્પત્ત કરે

હે શક્તિ આપનાર! ભમભિતને સંતુષ્ટી, નિર્નજને બળવાનથી, સદનગીલને અભ્યાસારીથી રક્ષણ આપનાર તુ જ છે, હૃદય ને સમનાતથી જીવિને અસાનતાથી, આદમાને દુષ્ટતાથી સુરક્ષિત રાખનાર તુ જ છે હું મારા મદદમાર! મને તારી સહાય ન હોય, તારી દયાદર્શિ ન હોય,

તારી કૃપા ન હોય તો સમારંગી વ્યવસ્થા અસ્તો-
અસ્ત થઈ જાય, તુ જેને સુચિત રાખે છે
તેને કાષ્ઠ નષ્ટ કરી શકતું નથી, જેને 'પું' છવન
અર્થે તેને કાષ્ઠ મૂલ્ય આપી શકતું નથી તારે
આ સેવક તારા માર્ગથી ભટકેલ હોય, તે
સન્માર્ગે દેખાડ્યો, તારી દયા, ક્ષમા અને તારે
ઉપકાર મારે હાથ ન ઝાલત તો નિસદેહ હું
નરકાગ્નિના ખાણમાં જઈ પડ્યો હોત

છે 'પવિત્ર અલ્પાહ' જે તને અતિપ્રિય
છે, જે તારે પ્રેમી છે, જેની તે તારા પ્રભાવ
અને તારી પૂર્ણ કૃપા પડે' મદદ કરી છે,
જેને વિશ્વ ઉત્પત્તિનું કારણ બનાવ્યું જેની
ધમ્મને તારી કૃપા, જેની તાબેદારીને તારી
તાબેદારી, જેના પ્રેમને તારે પ્રેમ બતાવ્યો
જેને સકળ જગત માટે દયા બનાવી મોકલ્યો,

જેને સઘળા/પક્ષીઓ અને સપ્તર્ષી ગ્રેહતા
અર્થે કરી શક્તિએ તારા દર્શનાર્થે બોલાવ્યો,
અને રક્તસમય વાળો કરી, તેનેજ હું મારી
માગણીનું સાધન બનાવું છું.

હે પરમ દયાળુ! તારે આ સેવક તારાથી
તારીજ માગણી કરે છે તે હાથ અપણુ કર
જે તારી આગળજ ઉઘા થાય, તે પગ જે
તારીજ શોધમાં આવે, તે આખ જે તારા
માટેજ રહે, તે માથું જેમા તારીજ ધન-રહે,
તે દિલ જેમા તારીજ પ્રીતિ ને સ્થાન હોય,
ભાવના હોય, પ્રબળ પ્રજ્ઞા હોય, તારા સૌ દર્શનો
આપનો (સ્વીકૃત) હોય. મારા આત્માને તારા
માટે નિકળ બનાવી તારી ભાવનામાં અસ્વસ્થ
બનાવે જે આખીન

— કુર્આન શરીફના પાસાઓ —

અરબી મતન અને
સુબંગતી તબુંગા સાથે
(આદિક આશીસ, રાહેન્ના)
પાસા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
ફરિકનો હકિયો છ બાના

પાસા ૧ થી ૧૫ સુબન્દિલ
હકિયો સાડા છ રૂપીઆ
૮ અર્થ બુકુ

Arabian Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાહેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

પૂરના નૂતન શાધરને સફળતાથી આગળ વધવું હોય તો કસીમ જેવા ઉસ્તાદને અપનાવે, અને કસીમ સાદબને પણ માત્ર નહિ સંચન છે કે તેઓએ હાદદીની દ્રષ્ટિથી કામ લે. 'કસીમ' તો ખુદ ઉસ્તાદ નહીં તેમની શાધરીનું શું કહેવું? સાચીય ગઝલો લખવામાં એ એકલા છે અને 'માયલ' તો કાદિઆવાડના બાળકે દાકમા મુરજ જેવા કવિ છે. ગુજરાત 'પતિવ'ને તો જાણે છે, પણ અમૃત 'માયલ' ને જાણવું નથી કેવી કદરવાની કેવો રિવેક? 'માયલ'ને એક વાર સાબળનાર જરૂર થાય ત્યાં 'અમીન', 'માયલ' ને 'કસીમ'ની ત્રિપુ દીનો મુશાધરને સફળ કરાવવામાં મુખ્ય ફાવો હતો અને 'શવકીન'નો પણ બાકો 'એકાર' તો પોતાની ગઝલનો પોતે સૌ અભિપ્રાય આપે. વખાણ કર તો વાખડો મથાણ, ને ગીબત કર તો મન ના માની શું કર? ૫૫ દ્રષ્ટિ કુરશ શરતો છું ને?

"શાયરો પશુ પવનથી ફલાય છે,
માયરો શું નવથી દુલાયનાર?"

એર! પહેલો દોર પુરા થયો જેતપુરમાં સાધરીની યજ્ઞાત કરનાર અને ખુદ આજના મુશાધરની પકિત આપનાર 'અમુદમ'ની ઝેરદાજરી સાધતી હતી વહેપારી નોકરીથી મજબૂરીથી તેમને અચ્ચાનક કલકતે જવાનું થયું હતું પહેલા અને બીજા દોરની વચ્ચે જેતપુરના એક બાણુભાઈ નામે દિલ્હી કવિએ પોતાના બે સાજા કાળો રજુ કર્યા હતા પછી બીજો દોર શરૂ થયો જેની પકિત હતી, 'ન શાયે કોઈ અસર એ અસરહું રાખુ છું' એ પકિત ઉપર પણ સાકરેએ ખૂબ પેચ લગાવ્યા હતા બહારથી આવેલા જનાન 'શાયદા', 'નવાઝ', 'દિલપુરા' વગેરેની ગઝલો વચ્ચે હતી 'શયદા' તે રાખાજ હતા 'હુમકસ'ની ગઝલમાં પણ હમ તો હતોજ મગજગ

તથા વાગે બીજો દોર પુરા થયો જનતા રસમાં અખતેશાઈ રહી હતી અને રસ પાનાર રસદાતાઓ સફળતાના જમામાં પ્રુથ્વા સમાતા ન હતા અભિમાન યોગ્ય હતું રસદાતા ને રસદાતાઓની મહેનત અને પરસેવા ઉભરશે ને પૈસા વસુલ થયા હતા

પછી આખો ઉદ્દનો દોર ઉર્દૂ સાધાજ એવી કે જે ન્યા હોય લા પોતાનો ઝડો ઉચ્ચ કે 'શાયદા' સાદબ જુનાગઢી, 'મહેર' પિ જુનાગઢી, 'કવસર' સાદબ જુનાગઢી, ઉસ્તાદ 'સિદ્દીક' સાદબ જુનાગઢી અને 'રૂસ્વા' સદબ ખાન્નદેવીએ પાતપોતાના કસમોથી જનતાને ખુશખુશાલ કરી દીધી હતી ઉસ્તાદ - 'સિદ્દીક' સાદબનું ગુજરાતી કાવ્ય અને ઉર્દૂ ખરેખર આસ સફળતાનું ટાંચે પહોંચ્યા/હતા અને 'રૂસ્વા' સાદબના જરદાર કસમોએ નો શ્રેતાઓના દિયો પર ઉત્તરે છે. સર્વ મંગીન મહેર હાથ મારી હતી

પાંચ વાગે અનેક ઉસ્તાદ વચ્ચે બાઘાર વિધિ અને ફૂલદારનું અર્પણ-સમર્પણ થયા પછી કામમતી ચાંડોળી ઉઠી મુશાધરો બરખાસ્ત થયો હતો. આ સફળતાના સેહરાના હકદાર જનાન અ રચીદ મોતીવાલા સાદબ દરે છે જેતપુરી બાપુઓની માયાને મમતાની ઉડી હાથ લાંબી ફૂંસાઈ ઉડ્યો, અને જેતપુર ખાનર વહેવરાવેલો મારો પરસેવો પણ ભેજે લાગ્યો ગળી નિરાતે ઉતારે ગયો બીજે દિવસે કવિમંડળ બાંધખર મથુ કવિતા ને મરતી, દ્રેનમાં પણ વહેતીજ રહી હતી બાવનગરના અહવાલ માટે આનંદો અક જુવો ખરે જેતપુરના જીવતા મુશાધરોના સુખદ સમરજો જીવાબર નહિ જતાય અરવ

'એકાર'

શાદી

તા ૧૪-૩-૪૩ અહમદ ઇસ્માઈલ
આગડીઆ-આયશાબીબી બિનતે મુસા ઇબ્રાહીમ
માખત

તા ૨૧-૩-૪૩ મોહમદ ઇબ્રાહીમ
હાટીયા-સારાબીબી યુસુફ આઝમ પીપરડી

તા ૩૧-૩-૪૩ અલી શુલામ હુસેન
કાસમ પીપરડી-હાજરાબીબી અહમદ આઝમ
પીપડી

જન્મ

૧-૩-૪૩ કાસમ મહમદ ઇસ્માઈલ
ને ત્યાં છોકરી મીબી

૧-૩-૪૩ શેખ શુ નબી શુ મોહમદને
ત્યાં છોકરી જોહરાબીબી

૧-૩-૪૩ અલી મોહમદ મન્સુરને ત્યાં
છોકરી મરીયમબીબી

૩-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ મહમદ અહમદને ત્યાં
છોકરી ઝુબેદા ખાતુન

૩-૩-૪૩ સે હરમાન એ અ રહેમાનને
ત્યાં છોકરી ઈફતાહુનિસા

૬-૩-૪૩ ગુરજામ ઇબ્રાહીમને ત્યાં
છોકરી શુ નબી

૬-૩-૪૩ ઇસપ કાસેખાને ત્યાં છોકરી
હનીફાબીબી

૯-૩-૪૩ ફાહિમ મીયાજી હમીદને ત્યાં છોકરી
અ હુવ ખલીફ

૯-૩-૪૩ મોહમદ કાસમ માકડાને ત્યાં
છોકરી ઉમર

૯-૩-૪૩ ખવાજા મુતામ મેહીયુદીન પીર
લાઇ કમરને ત્યાં છોકરી કનયમ
બીબી

૧૧-૩-૪૩ કાસમ ઇબ્રાહીમ નાકડાને ત્યાં
છોકરી મરીયમબીબી

૧૨-૩-૪૩ મોહમદ યુસુફ હામીયાને ત્યાં
છોકરી અયુન

૧૨-૩-૪૩ સૈયદ શુવાય સૈયદ શુવાને ત્યાં
છોકરી સૈયદ અહમદ

૧૩-૨-૪૩ કાસમ કાસમ મુસાજીને ત્યાં
છોકરી ખતીજાબીબી

૧૩-૩-૪૩ બકાતી રજબચીને ત્યાં છોકરી
અબ્દુલસતાર

૧૫-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ યુસુફ ઇબ્રાહીમ હાસી-
યાને ત્યાં છોકરી અબુમકર

૧૬-૩-૪૩ ઇબ્રાહીમ મોહમદ લાલાને ત્યાં
છોકરી સલમાબીબી

૧૬-૩-૪૩ અહમદ ગોરા શુ મોહમદ યુસુફ
ધુપલીને ત્યાં છોકરી અમીનાબીબી

૧૭-૩-૪૩ અહમદ ઇબ્રાહીમ સોનીને ત્યાં
છોકરી જોહરાબીબી

૧૭-૩-૪૩ અહમદ ઇબ્રાહીમ બપેરીઆને
ત્યાં છોકરી બીબીસ

૧૭-૩-૪૩ શેખ સગર શેખ બન્તુને ત્યાં
છોકરી હાફિજાબીબી

૧૯-૩-૪૩ હાફિઝ ઇસ્માઈલ ઇબ્રાહીમ
મુલાને ત્યાં છોકરી અબી

૨૨-૩-૪૩ ઇસ્માઈલ અહમદ હાસીમાને ત્યાં
છોકરી ફાજરાબીબી

૨૯-૩-૪૩ અહમદ હાજ અબ્દુલ્લેહમાન સાગી
ને ત્યાં છોકરી ખતીજાબીબી

૩૧-૩-૪૩ આઝમ અહમદ બાનામીયાને ત્યાં
છોકરી મોહમદ સલીમ

મરણ

૧-૩-૪૩ યુસુફ કાસમ મોદન ઉમર વ ૭૨
૩-૨-૪૩ રહીમાબીબી તે શુ હુસેન ઇસ્મા-
ઈલ દુની છોકરી ઉ વ ૩૭

૯-૩-૪૩ ગેખ રહીમ ગેખ મોહમદ ઉ વ ૫૦
૧૦-૩-૪૩ ખતીજાબીબી તે શુનામ મોહમદ
મુતકાટપાલીનીધણીયાણીઉ વ ૧૮

૧૩-૩-૪૩ તુરજહાબેગમ તે મોહમદ દુનીય સૈયદ
અબ્દુલ્લેહમાનની છોકરી ઉ મા ૪

૧૪-૩-૪૩ હાજરાબીબી ઇસ્માઈલ મોહમદ
જુલાની છોકરી ઉ મા વ ૧૩

૧૨-૩-૪૨ યુસુફ ઇબ્રાહીમ આઝમ ઉ વ ૭૩
૨૪-૩-૪૩ કુનસમચાગો ગેખ આઝમ પીર
લાઇ ઉ વ ૨૭

૨૫-૩-૪૩ કાતમાબીબી કાઠી દુનીય તાહની
છોકરી ઉ વ ૪૦

૨૯-૩-૪૩ આશાબીબી તે ઇસપ કાસમ
મન્સુરની છોકરી ઉ વ ૯

૩૧-૩-૪૩ આશાબીબી તે હાજ કમળુ નાન-
વાસની વહુ ઉ. વ ૨૨

૩૧-૩-૪૩ કાતમાબીબી આરેફ બાવામીયાની
છોકરી ઉ વ ૧૦૪

યુવક

મદી રવી પ્રણામીના વિચારો પર વિચારે છે,
કની કોઈ પૂરામી ધારણાઓ મર હું ધારે છે
હદી હું કાળના હારે બે, મગધુ તે સુધારે છે,
બીજી દમ દોમ કે- કાર્ય તૂ પડના નિધારે છે

ખરે નર લોગીઓ થઈ તુ સમયનું પિન ટાળે છે
અને ખૂદ જાગ તારે મળે પડના મુજબને ખોળે છે

મનમની પ્રીતથી આગળ મલ તારી ાગ દોડે,
પ્રણય થેવા રજો સુતા પ્રિયાની પ્રીત નડોડે
સના છુલ્લિને મિત્રારે અને, હિમ્મતને તુ જોડે
અચિત તુ તા કન્થી માગની અિહવાને મથોડે

હે હં માથ કે, તુ બામ્ય તપર કેકે દેડે છે,
અરે ખૂદ બામ્ય તાગ મળે પડના મુજબને ખોળે છે

સના તુ ને અપલ નિલ્ય દિલે ધારીને કડે છે
તુ તાદા જેમ મળે છે તુ જાદા જેમ મળે છે
મમત ખાડાથી રમત કામ ગણુમા વા રહે છે,
જગતમા રિ તાલી ન્યાય અને મુજબે છે

નિલન મુલુના હિડાએ ખૂનથી તુ હિડાને છે
મુધાનીની બધી મેલીએ મમતી તાગ ખોળે છે

‘સાબિર’]

[વામ]

બે તરંગો

[અનંત]

કાલ પીઠાવ છે દુખથી ! કાલ જિવાય છે સુખથી !

જગનના મોઢાએ ક્યા છે ? પુછાથી, ચેનથી, સુખથી !

બધા ને કંઈ કહે છે તે તમે પણ ગોખથી ક'ને,

પરતુ ખૂબ શોભીને અંજી ઉચ્ચારજે સુખથી

અપરતુ માત આપીને બિચારીને બનાવે છે !

કુલાહને બિચારે નિરના બનને બનાવે છે !

કંઈ લોકો જહાગા 'શોખચંદ્રી' સેવ એવા છે,

વધા યાવાની નેને સતલહોડો ચેા આવે છે

—“શોખચંદ્રી”

૨૫

સે

તત્તી • 'વલ્લરી'.

૧૯૪૩

મે
૧૯૪૩

ત્રી
“વહશી” સંસ્થા.

અ નુ ક મ શિ કા.

વિષય મૂલ્ય.	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
મે તરંગો	“સોખન”ની	૨૫૨૯ ૧ છ
“મંદુક”	“આશિષ”	૩૭૧
ધરણી સિંદુર (કૃષ્ણ)	ગો ન રીમ	૩૭૨
” ” (દલીલ)	” ” ”	૩૭૩
આરાધના દુનિયા	” ” ”	૩૭૪
સુરમે કાલેકા ની અદ કી નો	” ” ”	૩૭૮
ચાલ	મ નજુરો	૩૭૮
પુત્ર કે પીઠ	” ” ”	૩૮૨
દાસિન નથી હોતું” (મગન)	” ” ”	૩૮૬
જીવનના તેજ	” ” ”	૩૮૭
ધરણી અને દિવસ	ધર્માબધ	૩૮૯
નીલે રત્ન (સત્)	રીશી-સામેરો	૩૮૯
બાલનપરનો બળ પ્રથાધર	” ” ”	૪૦૦
અનુભવી મુશાધર	” ” ”	૪૦૩
મેલિલ	સપાદક	૪૦૭
નારેન વિશે કંઈક	સુરેશ મજાની	૪૦૮
હ, મિયા ને નિરમારખા	” ” ”	૪૦૮
હરિ મુરિનમ સાદી-જન, મ-મરખ	” ” ”	૪૦૮
વીરોના ૧૫	મે જી સોરઠીઆ	૪૦૮

વાર્ષિક લેનાજન - ૧૦૦ અને સીનેન રા ૪, બર્મો રા ૫, પરિસ રા ૬

“કારના”

દર અગ્રેષ્ઠ મહીનાની પદ્ધતી તારીખે મળેલ થઈને તેજ હીવસે ચિત્ર કરવામાં આવે છે રેપર ઉપરનો આલેક નંબર નોંધી રાખો, પચાસ પદ્ધતી નેગા તે જરૂર વખતે દિવા આલેકને અક નહી મળવાની કુશલિતા તેજ માસની તા ૨૫ થી સુધીમાં કરવી પત્રવ્યવહાર સંદેશના સંવાદો કરતા સુરત કરવે મનીઓર્ડરની નીચેની કુપન ઉપર મોકલનારે આલેક નંબર, નામ સરનામું લખવા ચુકુ નહી મનીઓર્ડર કે ખીટિસ ચે ૨૮૬ યોડે ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવું.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA
Tower Road, Surat

પુત્રતં ચોથુ ન ચાંદ્રમે

કારવાં

“ધનજયા”

અહીં જનામ ‘ગાલિયુ’ સાદમ બજોઈવી
 ઝળા ખામેશ ઝા દેતી હું હા ખારે મુગીનાકી,
 ઉત્તર પગતી હું જમ જમ ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ચે હે વેદશનકી પુનઃકી ત વૈરાળી અનીનક હે,
 તખાચુનકી દિશમે ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ‘પુનાયા ગદમે મેનનુ મેન હમગત બન મને,
 વિએ દિનતા હુ અમનક ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 જુન પનર હવામે જમ ચની અએ ઝગમ બનર,
 તમગકમે બની હું ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 તેરે મનનુને જમ દીશનગીકી નેઅમતે પાઠ,
 હાસર અએ ગખની ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ન હો દીશનગીને નયકી કયા હે, સુખન સાકી
 ચુકી મિનતી નહો કુઠ ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 ચમનકી મુગનહા હું ચુનેકી ચાક દામાની,
 હગી આઈ કે મિખકી ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 અગર દુઝને બતાર આ જાએ તિાનોમી બગીમે
 બની જેમો ગિરેમા મેનજયા જેમો ગિરેમાની
 ફરિસ્તે આઝૂએ કરને કરને ચક ગએ આખિર,
 ફરન દન્યાને પાઠ ધનજયા જેમો ગિરેમાની.
 જુનકા નેશ હે એર ઘઝકી દીશરાપે નિખતા હું,
 કુ મેરે દિનકી તમકી ધનજયા જેમો ગિરેમાની
 જુન જમ હો ચુમ ફાગિબ અદઝે જુન “ગાલિમ”
 હાઈ હસ્તો ગિરેમા ધનજયા જેમો ગિરેમાની

ગ્રાહકોની દુનિયા કે દોરેતે

રવિવાર - 'કેફ' ૨૦/૫/૫૨

આવાગ્રહી દુનિયા કે દોરેતે! 'કહેના સે કરના નહિ' એ સુમને હવે ગોગએએ ફેણ દીધું છે જગતને પલાયપાલ શિખવવા મિશન હેતુ જનરલ સમટસે આધીજની પુરાણી મિત્રનાના સમરણરૂપે આફ્રિકેસ કાગે કપે' પાસ કરાવી દીધે છે અને આમ મોઝાહીના નૂતન મિત્ર સર્જનની ફક્ત વાતોના વાતો નહિ પણ વહેવારમાં ઉતારીને તેને આમન પણ કરી બતાવે છે. 'કન કરે સો આજ, ઓર આજ કરે સો આજ' ડી ભાના સમિત કરી છે મુતની રાખવાના માધ ફળ આવવા પહેલા, ઉતાવળે આના પકવીને તેનો રસ પણ ચૂસી લઇને ચેટના હિદીએને હમને કરી દીધા છે હિદી સિપાઇએ ટ્યુનિસિયાને મોગ્યે ને વીરત દેખાડી નાઝીઆને ભાગડી રહ્યા છે તેમની યાદગીરી રૂપે તેમના જાનભાઈ હિદીએને સાઉથ અફ્રિકામાંથી બજાડવાની વેતરણનો આરભ થઇ ચુક્યો છે જેમ વીર-પારનેના સનાતનીઓ દરિજાનેના મુઝાને ચોતાના મસીહીમા રાખન થયા હેતુ નથી તેમ હવેથી હિદીએને નાતાની ડરન નમરીના મુરોપીયન વિરનારુમા રાખવ થયા દેવામાં આવશે નહિ.

'કાળા ને જોરા તોજે કયા મેળ મળશે પાંદરી ? હું સ્વદેશી છું ખટારા તે વિદેશી આ છે.'

ખટારા અને ચોટરોના સયોગ શી રીતે જામે? લોકશાહી એને પચરમો શાહી રખતે

તેનો રગ કાચ નીકળે તો? નેથી ને શાહી બને નીકળે દરાન કરી જોરી શહી ખરીવાઓ ઉપર લો શાહીના લેવડ-પાગ ૪૦ સમસે જગતના ચોકમે વોડશાહોના ના ખપાનના માડી છે! આમ સુમન જુગ નિય 'પ્રમાણે હાન ને કાઠ પા ધે મનો નિગમ વન ગણે છે! જુવાની પર છુટપ ને નિગમ રીતેજ ચાલ છેને! માથા પાળુ અતે કા વગતુ સ્થાન ઘેળા વગે ને છે પણ અમો રહેલુ આવે એ ચિતા પણ નમા ને? કાણુ કે ચિતા કરવાથી પણ કળાના જગ્યાએ વર્લેતા ઘેળા નાગ ઉમો મળ્ય ફલ તે કાળી કરૂડી કરના ઘેળા કલ કોમન પ્રુધી ગઇ છે ને નેતરનેત્રમાં કાળ માયાના માનની પર ગેરીતદીઅ ઘેળો ચુ ફરવા માડ્યો છે! પછી ભનેને ને-ડેન રિ કે પર્વ બક દૂર ખેલ ખેલ રંગીન પ્રાજ્યો વહીલાન કર્યા કરે

'જમા બકવીટી રેહતી હચકમચકનેલી રેહતે છે

'મુજાની સાદિય પરિપ હમેશ મુશ ધરાઓ પ્રત્યે ઉવસહિતા સેવતી આવેલી રે અને સેરી 'ગહી છે' તાજેતરમાં એ આફ્રિકા કાહિતર પરિપ પ્રત્યે થયો હતો અ તે આફ્રિકા મુગઇન એક મુશાધવાના પ્રમુ કર્યો હતો હા, જે મુસ્લિમ શાઇરો મો પ્રમાણમાં સાદિય પરિપના સમય થયા રીપ

અને પછી મુશાધરાની માગણી કરી હોય, ને તે પાછી ઠેકાણ હોય તો એ આદિપ વાજબી છે જાણી, સામાન્ય શરતો પેતાની પસંદગી વગરના પાનર ખર્ચદારોનું આગળ અને પેતાના બુદ્ધિ તળીયા ધરી નાખે છતાં પરિણામ નિરાશાજનક આવે તોય તેમાં સાદિત પરિપક્વતા સુ દેય મુશધરાઓમાં ખુદ શરત હોય તો જરૂર સાદિત પરિપક્વતા તરફ આગળથી ખુદ ચલે આઈએ નહોતે અસર હોતે તો હો” હા, મુશધરાનાળાઓની આદમ અસર હોય તો ખુદ સાદિત પરિપક્વતા તરફ ધરાગ્રય બાકી મુશધરાની પાકીમાં પક્ષપક્ષીના ધર રોપી દાલને જુદા જુદા વાડા ‘બનાવાઈ નહા છે; તેનું સ્પષ્ટ દર્શન થઈ રહ્યા પછી સાદિત પરિપક્વતા એ બજાર ધરનારો રાખે ?

આવાજથી દુનિયા કે દેરતો ! ગયે મહીને
હું જંબુડી ગયો હતો કે થોડા દિવસમા
રેમેલની ફાટી ઉંચકાઈ જશે, પણ ના ઉંચકાઈ
હજુ તો જળેલી જેમ ટયુનીસમા રેમેલ ચોટી
રહો છે પછે કે જેથી માડી રહો છે ! જળેલી
જેમ ચોટી રહો છે ! થિયારના માવળા
લસકરની જેમ રેમેલના નાજીએ ખાડા ટેકાની
લાઇમમા સતાકૂકડી રખી, મિત્ર સેનાએને
મસલાની ગતીએ રોડા કાચનાની ગતીએ ફરજ
પાડી રહ્યા છે નાજીએ રરતામા આખરા
નાખવામા પાવન-મા છે, છતાં મારે તરફથી
મિત્રસેનાએ ધીમે ધીમે આગળ વધી રહી છે
એટલે ટયુનીસના નાટકનો ઝૂંપ રીન ક્યારે પડે
એ હાલમાં તો કહી શકાય એમ નથી બાકા
રશિયાનાં મોરચા પર તો વસતેના વાગાવરણમા
ગરમીને બદલે ફડી અગુલામાં રહી છે. જ ને
થાલુ ના નાટક કપનીઓ નવીન સીનસીનેરી,
નવિન એક્ટરે અને નવિન લાઇટની રોશનીમા

નવા નાટકો અજવવાની પુરતી તૈયારી કરી ગઈ છે. ધારના કરતા ઇન્દ્રવદન લખાઈ ગયો હોય, મીઝમખા લખીને નાટક રાટ થયના લાજુકારા વાગી રહ્યા છે અને ખાજુના સૂત્રધારો પડદાની ઘેરી ખેંચે એટલીજ વાર છે !

• એ પહેલા લડનમાં એકેલી પોલીસની સરકાર અને મોરડાની સરકાર વચ્ચે ગોપેતના દોરી સચાઈ એક દાખખડો ભજવાઈ ગયો છે પોનાડ ને રતિયા વચ્ચે તરાડ પડી છે. જોઈએ છે એ નરાડ સધાય છે કે વાહનના ધા જેવુ થાય છે. બાકી ચીનની નાટક કે પનીને તો ખીચડીના વાધા પડ્યા હોઈ લગ્નનું નાટક નહિવત થઈ ગયું છે જેને આજમાનના મોરડે ટોળે ધડીકમા ભરડો ફેંવે છે તો ધડીકમા વાવેતલોની ટાવપર ટપની મારી આવે છે દીવર-લોખળના મીઠા રૂઝા જેવી એ લગ્ન લગ્નનું નાટક મડી અસન રજાગણ ક્યારે બનશે એવો ટોળાયો કે સિમલ ના ભગવાન જાયે ! ને હાં પાસિક્કના દરિયામાં આંરટ્ટોની ચાંની દ્રીપદીના ચીર એ ચવાની ચેષ્ટા જાપાનના કુશાસને સખમરીન દ્વારા કરી દીધી છે વધુ ખમરના અભાવે કાડ તો આટનું જ જળ્યાવીએ છીએ. બાકી તો 'આગે આગે મોરખ જગે !'

આમાંથી કુનિયા કે ફેરતો । હિંદ એટલે
શુ ? હિંદ એટલે સમગ્ર જગતની પાજરાપોષ
સમજના ? તમામ જગતના પરદા, અશક્ત ને
ખોડા દોરો દિદા । પાજરાપોષમાં આવીને
શુખેથી ચરી શકે છે તમામ જગતને ધાસ્યારો
પુરો, પાડવાનું પરોમકારી કામ હિંદ પાસે હજાર
વર્ષથી કરી રહ્યું છે

પહેલાં આર્થ નામે પ્રાણીઓ આ અનાર્થના
દેશમાં આવ્યા, પછી જ્યુ નામે ખેપગા ટારા
આ દેશમાં આવ્યા, પછી પારસી નામે માનવ

પ્રાણીઓ આખા પશુ તે હિંદને ધાસચારો ચરીને સામે ચિ મડા નથી ઉગમતા કે પૂછાની ઝપટે નથી મારતા એ તેમનો ઉપકાર ।

પછીથી આખા પદાણુ કે મુગવરૂપિ માનવ પ્રાણીઓ એમણે હિંદને ચારો ચર્યો જેથી એ આખા જેવા પ્રાણીઓ પશુ અહીંના ધાસચારાની હીલીદલી અસરથી માગિયા બળદ જેના બની ગયા પછી તે આખા યુરોપના ધોળા હાથીઓ એમણે આવી હિંદના દરબારની ગોલા તે વધારી પશુ ધીમે ધીમે પાજરાચોળના બીડને કમ્પના રણુ જેવું સહાયટ બનાવી દીધું ધરમદાનથી જગતમા સર્વજેઠું ગણાતા હિંદીઓએ નંદ્યાધરમનુ પૂઠક પકડી રાખીને 'પરોણાઓની પરોણાગન કરી બને બાવા બનીને પશુ સદાશત ચામુ રાખ્યું પશુ બેરકુશીની ખર્જિસમા તે જીવોકે હવે સહાયટ રેતીનું રણુ ચમું છે, તેમા રવગજનું વદાણુ ચનાવવા તત્પર થયા છે ।

આવાજકરી દુનિયા કે દોરતો । ગુજરાતી મુશાધરાઓને વધુ સફળ બનાવવામા ઝોલ છંડીયા રેડીઓનો ફોળા નાનો સૂતો નથી તેના ગુજરાતી વિભાગના સચાલકોનો મુશ ધંગ તરફ ખાસ તાલ હોવાથીજ રેડીઓ પર આજનું મુધીમા '૭-૮ મુશાધરા થઈ શક્યા છે

પ્રથમ ગુજરાત-મુનષના શાધરાના બેમા ત્રણ મુશાધરા થયા હતા જેમાય વધુમતિ તે મુનષના શાધરાનીજ રહેતી હતી પછી એક મુશાધરા મુનષના હિંદુ-મુસ્લિમ કવિઓનો યોગ્યતા હતો અને તે પછી ત્રણ મુશાધરા આજના મુનષના ગઝલ મંડળમાં ગણાતા રચનાિક કવિઓના યોગ્યતા હતા આટલા બધા મુશાધરા મુનષ ઝોલ છંડીયા રેડીઓ રોશને થયા, છતાં તેના તરફ અને તેમાય ખાસ ગુજરાતી વિભા

ગના સચાલકો પ્રત્યે આદર કરવો કે "મુશાધરા પ્રત્યે તેઓ આખ આડા કાન કરે છે " એ વાજબી નથી

મુનષ જન્મ મંડળના છેલ્લા મુશાધરાના પ્રમુખ રચાનેથી એ શબ્દો ઉચ્ચારામા હતા કેાઈ પૂર્વમંદથી ગ્રેરાધને એ શબ્દો ફેક્યા હશે । સાબળના પ્રમાણે છેલ્લો નાર મુનષ એલ છંડીયા રેડીઓ મુશાધરામા ગઝલ મંડળના કેાઈ સભ્યે અગત હુમલા જેવા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા આમ શાધરાની પક્ષાપક્ષીએ રેડીઓ, હાઉસને પાવન કર્યું, તેથીજ શાધરાના પગોથી રેડીઓ હાઉસનું આગપુ હવે પાવન થતુ નથી. જે શાધરા પક્ષાપક્ષીમા પડ્યા ન હોત, તે તેમના માટે રેડીઓ હાઉસના આરણ્ય બૃંધ ન થાત

ઉંડુ મુનષ રેડીઓના ગુજરાતી વિભાગના સચાલકોએ તે મુસ્લિમ સાહિત્યકારોના વ્યક્તિગત રીતે પશુ ઠીક ઠીક અપનાવી લીધા છે 'શયદા', 'આસિમ', 'નસીમ', 'કાકિલ', 'મુમાસુદીન', 'ઝાર', 'બેકાર' વગેરે અનેક મુસ્લિમ સાહિત્યકારો રેડીયા પર રજુ થાા છે તે ગુજરાતી સચાલકો અને તેમાય ખાસ અદરાદન મહેતાની હમદદોનું પરિણામ છે

હા । મુનષ ઝોલ છંડીયા રેડીઓના ગુજરાતી સચાલકોના ધ્યાન ખંડાર એ વાન નહિજ હોય કે મુનષ બહાર પશુ ગુજરાત કાઠિઆવાડ કે બહદ ગુજરાતમા પશુ વિપુલ સખ્યામા ગુજરાતી શાધરા વસે છે, તે એકલા મુનષના ગઝલ મંડળને વાગવાર રેડીઓ હાઉસમા રથાન આપી બહારનાઓને અન્યાય ન કરી શકાય. તેમાય ખાસ કાઠિઆવાડમાં આજ દાન મુશાધરા પ્રતિ જૂન વેગ પકડી રહી છે તેમને ઉત્તેજનથી અપનાવવાની રેડીઓના ગુજરાતી સચાલકોને હું નમ્ર સૂચના

કરે છું. સચાલકોની દીર્ઘદ્રષ્ટિ પર મને પુરો
 વિશ્વાસ છે તેમના તરફથી જલ્દી આજ્ઞા
 કોઈને આજ સુધી તો અન્યાય થયો નથીજ,
 ને થશે પણ નહિ

૭

શોક સમાચાર

રાદેર મ્યુ ના લોકપ્રિય પ્રેસીડન્ટ તથા
 ગદેર ઇસ્લામ જીમખાના, રાદેર મેહકિલે ઇસ્લામ,
 ગદેર સુન્ની વહોરા પસાયનના પ્રમુખ અને
 મુસ્લિમ મંદિર બંદાવાળા ચેરેટીઅલ ટ્રસ્ટી

—તંત્રી

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચોક બજાર : સુરત.

એટલે

- લેઘટેસ્ટ ડીઝાઈનનાં
- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ
- ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

સૂરએ કૃતેહાની ચંદ કંઝીલતો

“દલીલુલ આરેકીનમાથી”

‘મજાક’ હોઈ

અહવાદ તઆલાએ ખીલ કુઆનની સરતેજી એક એક નામ ગામુ છે લારે સૂએ કૃતેહાના સાત નામ રાખ્યા છે ૧ કૃતેહુલ કિતાબ, ૨ સગઉય મસાની, ૩ ઉમ્મુન કિતાબ, ૪ ઉમ્મુલ કુઆન, ૫ સૂરએ મગરિન, ૬ સૂરએ ગ્દમન, ૭ સૂરેન કનઝર

ખીલુ આ સરતમા સાત શબ્દો ગિદકલ આઆ નથી પડેનો “સે” કે જે સૂર (અઝામ)નો પડેનો શબ્દ છે બીજો “હમ” જહનનમનો પડેનો શબ્દ છે ત્રીજો “ઝ” ઝક્રમનો પડેનો શબ્દ છે ચોથો “શીન” શકાનત (કિલ્સાઈ)નો પડેનો શબ્દ છે પાંચમો “ઝાય” જુ મનો પડેનો શબ્દ છે છો “ફ” ફિગકનો શબ્દ છે સાતમો “એ” ખુરાગીનો પડેનો શબ્દ છે એટલા માટે સૂરએ કૃતેહા પદવાનામાને એ શબ્દો કોઈ વાસ્તો નથી

અરબીમા “અલહુદે”મા પાંચ શબ્દ છે હકતઆનાએ પાંચ વખતની નમાઝ ફરમાની છે “લિલ્લાહે”મા ત્રણ શબ્દ છે માટે ત્રણ અને પાંચ મળી આઠ થાય માટે જહિસ્તના પણ આ દગવાઝા છે “રખીલ આલમીન”ના દશ શબ્દ છે દશ અને આઠ મળી અગર થાય ખુાએ અદાર હઝાર આદરા ખેલ કરી છે “અરહુમાન”ના ૭ શબ્દ છે, ૭ અને અદાર મળી ચોતીસ થાય હીજા અને રાતના પણ ચોતીસ કલાક બનાવ્યા છે “અરહીમ”ના પણ ૭ શબ્દ છે, ૭ અને ચોતીસ મળી ત્રીસ થાય ખુન સરાનનો રરતો પણ ત્રીસ હઝાર વર્ષનો બનાવ્યો છે “માસેકે યોમદીન”

ના બાર શબ્દ છે બાર અને ત્રીસ મળી એવજીસ થાય આ બાર શબ્દના વરસના પ્રાર મહીના બનાવ્યા છે ‘ઈથ્યા નઅમ્મેદિ’ના આઠ શબ્દ છે, આઠ અને બેતલીસ મળી પચાસ થાય કયામતનો દિવસ પણ પચાસ હઝાર વર્ષનો થશે ‘વ ઈથ્યાકા નસ્તઈન’ના અગીયાર શબ્દ છે અગીયાર અને પચાસ મળી એકસ થાય ઝખીન અને આરમાનતા એકસ હરીયા પેલ કયા છે ‘અલ્હે નસ-સિરાતલ સુસ્તકીમ’ના જોગણીસ શબ્દ છે જોગણીસ અને એકસ મળી એસી થાય જે કયામા શરબ પીએ છે તેને એસી ફદમ મારવાનો હુકમ છે “અન અમતા અલેહિમ”ગરિલ મગદુએ અલેહિમ વલદ દનાલીન”ના સુખાનીસ શબ્દ છે, સુખા લીસ અને એસી મળી એકસા ચોવીસ શબ્દ થાય છે ખુદાએ પણ એક લાખ ચોવીસ હઝાર પેગમગ પેલ કયા છે જેથી સૂએ કૃતેહા પદવારળાએને દરેક અઝામથી ખુદ તઆના બચાવે છે અને સર્વે સવાન અને નેઅમતો અતા ફરમાવે છે

ફે તા વા

જનામ કી- અહમદ અશબ્દ સા- સરેરી બહારગમ ગવલા હોનાથી આ અંકે ફનાવા આપી શક્યા નથી તે માટે દિ ગીર છીએ

પોઠ

થોડાક દિવસ પર એક બાંધપી પહેલ-
હોલીન મુલાકાત થઈ ધાતપીત થના તેઓ
કહેન લાગ્યા કે “તમારી ‘પોઠ’ વાચીને તો
! તમોને કંઈ જુદાન કન્યેતા મે ધારેલું
કે તમે કોઈ આધેડ વપના આયા’ જેવા હશે,
લાખી લાખી કાળરચીતરી નાદી હશે બોડકા
માથાપર હાછ લકલક જેની ટોપી હશે અને
દુનગી ટાળા-કુપર મિલાઈ ચઢાવ્યા જેવા રંગના
હશે” વગેરે વગેરે

તે લાઇને મે જે જવાબ આપ્યો તે
‘કારવા’ના વાચકોને કામને નથી પરંતુ
આની વાનચીત પ્રતી મને એટલું સમજવું
કે વાચક વર્ગ મને નણજારાને મળવાની ખાસ
ઉત્કૃષ્ટતા ધરાવે છે એમ તો મ્હારા લખાણ
દ્વારા હું વાચકોની માસિક મુલાકાત કરતો-
રહું છું પરંતુ નખાણ પછી લખનારની ખત્રી
કંપના-જાળી નકો કરનાનું કામ અષ્ટ છે
અને એમા ઉપર પેના બાધએ જણાવ્યું કે
તેમ નર્મું ઉધુન બકાતુ લાગે છે ફોટો
પડાઈને છપાઈ. તે દ્વારા વાચકોને હું મળી
શકું છું પરંતુ તે મને હમથા અર્થિક
દ્રષ્ટિએ પરવડે તેમ નથી વળી કેટલાક
અમાગ મિત્રોએ ગમે તેને ફોટો પડાઈ

લાખનાનો ઈનરો રાખી લીધેલો હોવાથી એમા
દખન પેનાની મારી મરદ પથુ નથી પરંતુ
નિરાશ ચવાની જરૂર નથી મે પોતેન મ્હાર
એક રેખાચિત્ર દોરું છે તે વાચીને લુ કેને
છુ તે ફરકે કંપી લેવું

“સદાય રોની સુરત જેલુ સપાટ ગયુ
ડાચાની એ સપાટી પર કોઈ ઉપરી આવેથી
વરતુ હોય તો તેને મ્હાર નાક સમજવું ડાચાની
લેખક, એની પડાળાઈથી દેરી અને ખજુળાઈ
તથા ખેપરીની જોળાઈની જરાનર ડીલ અને
જામ પળળી જેના, પરંતુ દિમ્મત અને
સાહસિતા આવ શુજરાતી જેવી માલદારો
લિખાઈ અને લિખાઈએ માલદાર મને
એવો પહેરવેરા લેખક તરીકેની આખર ગ્રુડ
જરાય એટલી, પરંતુ લખીને ફરેલી કમાઈ
આના પાછળી વધુ નહિ કોઈન પુરતક લખ્યુ
નથી અને લખવાનો પથુ નથી (એ કડાટ
બંધી ‘એકાર’ને ચોપી દીધી છે) સાડાનથ
મિત્રો છે (૧) એકાર (૨) હુમ્મત (૩)
શેખચીત્રી અને અડધા મિત્ર એટલા અડવાળા.
દિવ્યે નોકરી કરું છું, અને રાત્રે થોથ
વાચનાનો ઉગમરો લેખક તરીકે મરદર થઈ
નવાથી કોઈ નોકરી થા છેડરી દેવ નથી
એટલે બાપદાદાની જગીન ગીર મકતો બાડે

હુ, અને કવિનાઓ લખે ભૂંડે છુ બસ
એથી વધુ કાઠજ નહિ.”

બદત આપણે આભાર કાને માનવો ?
રીઆનો કે બદતુકાકોનો ?

જગતમા આટલુ મોટુ વિશ્વધુધ આનુ
હોવા છતા કવિઓ એના પર કલમ કસવાને
બદને સાવરણી અને ગોઠડી પરજ સોનેટો
લખ્યા કરે એ કેટલું શોચનીય ગણાય ? એ
તો સારુ છે કે હજી ગુજરાતમા બદતુકાકા
જેવા મુરબ્બીઓ હયાત છે જેઓ સમામ
કાવ્યો લખી ગુજરાતીને જીરુસાદાર અને
પાણીદાર, બનાવી રહ્યા છે, અને આપણી
કવિતાને કપાળે કાળી ટીવી લાગવા દેતા નથી
લાયમાજ એમનું આ દાગમાળાનું એક કાવ્ય
“પ્રસ્થાન”મા પ્રયત્ન થયું છે એ કાવ્યની
ખાસ ખૂબી એ છે કે તે બીજકુલ નવા
જદમા લખાયું છે એ નવા જદનું નામ છે
“પ્રસ્થાન છદ” કાકાએ ખુનાસો કરીનેજ
જણાવ્યું છે કે વીરસ મારે તેમને જીતા
છદો ન ગપ્યા, એટલે આ નવો છદ સરજી
કાઢ્યો છે વીર નર્મદને જે છદોમા જીરુસા
દાર લખતા કાવટ આવેલી તે “છદોમા થી
બ ક. કાકોરને કેમ કાવટ નથી આવતી ?
એ પ્રશ્ન પૂછવાની મદારી દિગ્ગજ તો ચાનતી
નથી પરંતુ હુ ખ તો એવું છે કે એ છદ
ગાઉ છુ તો ગવાતુ નથી, અને ચાચુ છુ,
તો તે ગદ્ય જેવું લાગે છે કાવ્યો લોકજોગ્ય
અને સતજ હોવા જોઈએ એ બધું વિચારવાનું
અને સમજવાનું અમારે નરરાઓને છે
બ-નુકાકા જેવા મુરબ્બીઓને નહિજ નવા
છદ વિષે તો એટલજ કહેવાતુ કે લગાઈથી
ગુજરાતને આ એક ખાસ લાભ મળે છે
ન થાત મુધ અને ન મળત એની ઊંચાણ
તો ન રચાત સમામ કાવ્યો અને ન ચોળત
પ્રસ્થાન છદ પણ એ નવો છદ, ઉમેરાયા

“મણા માણસો ને હવાઈ મહુરે
ન રચા તો આ પુઠી પર એક પણ
મહેન નજરે ન પડતુ” આનો અર્થ
નથી કે માણસે વધુ બાજે હવાઈ મહેન
રાચતુ પરંતુ મગન વિહારી કલ્પનાઓમા
થતુ માણસને ગમે છે જીવનની એજ
તો, સ કારની ખારારાને હજારી કરી દે છે
હવાઈ મહેવામા રાચનારાઓને વધુ લાગ ર
અને કાકાકોરોજ હોય છે દુન્યામા ગહેવા
દુન્યાથી દૂર રહેવા પાગડોનો એજ પ
જગતમા કાન્તિકોરો પણ બને છે,
છનિકલાનના પપગામધારીઓ પણ
ત્રિખીઓ પણ અને મહાન મોર્દો પણ ર
આના પાછથી આદ્યીતુ મૂલ્ય આકનારી
એમને પારખી ચકતી નથી

આપણા દેશમા દિદુ-મુસ્લિમનો
ક્યા ક્યા ઘુસી જાય છે એનો ઘોડોકા
“ટુલજાન”મા વાચ્યો એનો દ્વંદ્વસર
કે “જીનામદ તાજમા માંદરવાળા, ઘોડાગાડી
ખાનવાળા અને પટાવાળાઓમા મુરિ
પ્રમાણુ નિષ્પત્ત કરેલા ટકા કરતા વધી
છે અને તેથી દિદુએને અન્યાય થય
છે” આજમા કોખની આ માગણી
પછી વજીરાને સખળતુ નથી કે “મુસન
શુ થાય તો દિદુએને અન્યાય ન થા
અને (મુસવમાનો) મોટી ખુસીઓ પર છે
તો પણ એમને અન્યાય, અને દરવાજા
દરવાજ બનીને ઉભા રહીએ તોપણ
અન્યાય અમલદાર તરીકે પાગળ ર
તો પણ જોડુ, અને પટાવાળા તરીકે

ચાવીએ તો, પણ અનુગત ઘોડાખારી ચલાવીએ
તો પણ એમને અન્યાય, અને ઘોડાખારીએ
ઘોડાખીએ તો પણ અન્યાય ખીજી તો બધું
રહ્યું પણ અમારું પાનવાળા યવુ પણ ભાઈ-
બધેની આખે અન્યાયી લાગે છે તો હવે એ
ભાઈઓ અમને સમજાવે કે આ દેશમાં
અમારે શું યદને રહેવું? હવે જગ્યાઓની
હરીફાઈ યા અદેખાઈ તો સમજાય. તેવી છે
પણ આ પડાવાળા અને ગાડીવાળાની પણ
હરીફાઈ? એમાં પણ એમને ટકનારી નોંધએ
છે? હું ધારું છું કે આની સ્થિતિ ચાલુ ગહેશે
તો મુન્નવગી, પીરી મુરીદી, બાડાઈ, બડીઆરા-
ગીરી, અને કસાઈગરી, જેવા ધમામા પણ
દિલુઓને અન્યાય દેખાવાતોજ અને એ
અન્યાયમાથી ન્યાય એવડવાની લાગને સત્કષ્તથી
તંત્રીઓ ટેકા આપતાજ ગહેવાતા, અને એમ
કરીને કામવાદી તરીકે ભડાનાર અમારે
'હરીજી' જાલ ધગીએ સાચેજ રહ્યું છે કે

“અપને વતનમે સમ કુલ હય આરે,”

એ સમ કુલમાં આવી નવીનતાઓ પણ
સમાજેથી હોવી નોંધએ

“હું શું? અને મહારી/ચાઈરી શું?
અને આજના નવા રંગની/ચાઈરીમાં મહારા
જેવા જુની ધરડના કવિની કવિતાનું રચાન
ક્યા?” (એક અનાજ),

“વધુ નહિ તો આપ ફક્ત બેજ રોઅર
સભાગેવો જેથી આપણું આજનું મિત્રન
ઉર્દૂ ચાઈરીના કલિદાસનું સુનર્ણમય પત્ર
બની રહે” (બીએ અવાજ)

અને પ્રાંતી “ધમામુલ દન”ના દસતા
મામાથી નીચે મુજબના પુષ્પો અર્પા.

કુઆમેદદ, કુઆમે અસર નહિ આતા.
જો હમ નહિ હોતે તો કોઈ ઇધર નહી આતા
તેજે બિયાલમે એ કુછબી આયે કેહ દેના
મેરી સમજમે તો કુછ નામાબર નહિ આતા.”
આ ગેમ્પરો સાલગીને “ગજલ સમ્રાટ”
કલાંકો મુખી ઝુમતા રહ્યા અને ફરી ફરીને
એ પંક્તિઓ દોહરાવતા રહ્યા.”

ઉપર લખેલો એકવાન ગયા જાન્યુઆરી
માસમાં થયેલી હજારત ‘જલોલ’ તથા ‘જિગર’
મુગદાખાદીની મુલાકાતના વર્ણનમાથી ઉતાર્યા
છે, અને તે એટલા માટેજ કે વચ્ચેએ મહાકવિ-
ઓની નમ્રતા, સૌજન્ય અને પરપરની સન્માનની
સદ્ભાવના જીએ ખાસ કરીને ‘જિગર’ જેના
ગમતના ચહેતશાદની દાદ દેરા રી જીને નિહાળે.

આપણે આ પણ ‘ગજલ સમ્રાટ’ છે
પરતુ ‘જિગર’નું જિગર એમની પાસે નથી
માત્ર ટીકા પુનર્ગત યા દેવગુદિધી હું આણુ
લખુ છું એમ રખે કોઈ માને જે પોને
એમની દાદ દેવાની/ જીને અનુભવી છે,
અને એમાં મને જે કાંઈ સમજાયું છે તે
પરધોજ આણુ લખું છું

એકાદ મસગ વર્ણનનું ઉદાદરણ આપીને
આ વાત સિદ્ધ કરવી મુશ્કેલ નથી, પરતુ
એની કેંઈ ખાસ જરૂર હમણા લાગતી નથી.
કહેવાનું તાત્પર્ય એટલુંજ છે કે આપણા
ગજલ સમ્રાટ ઉપરનો દાખો આનમાં લાઈ
ખીજીએને પણ કંઈ સમજે કેમકે કરિના
શું કળા શું, એ કોઈની પેનાની ખાસ જાગીર
નથી એતો કુદરતની દેન છે ધ્રુવરદન વરતુ
છે એકજ જથ્થેને આપીને ધ્રુવરે એ વરતું
ખીજીને આપવાનું બધ કરી દીધું નથી
એમાં ધમક કરવો નકાચો છે અને પદાપાન
કરવો ઉપાડો અન્યાય

“પુત્ર કે પીડા?”

‘તાજ’ [સેર]

સુસીબત

નં. ૪

[આજકાલના નવપુવાનો અંગ્રેજ શિક્ષક મેગી સનમની કુલકુળ પર બદર બની નાચતા ફરે છે તેમ આ લેખના નાયક મી એમ સીંગ બદર બનીને એક રાજકુમારી પાછળ ફરે છે તે એ શિક્ષક વડે મેદોળ બખતે પોતાના કાષ્ટને દુનિયા બનાવી જનમા લઈ લય છે જનમા કેટલી વિગળાયો પડે છે તે માટે આ લેખ જરૂર વાનો]

[૧]

(બને ન્યુ ગ્રાંડ હોટલમાં જમતા જમતા વાતો કરતા હતા)

મીસ રાજકુમારીએ પૂછ્યું “આપને સેની દાળ પસંદ છે?”

“અહ અને ટુવેરની” મી એમ સીંગે કહ્યું “અને ચણીની?”

“એટની નહિ” એમ સીંગે પોતાની લાવકાત બતાવવા માટે કહ્યું

“તો આપને ચણીની દાળ ઘણીજ પસંદ છે?” વાન મેળવના કુમારીએ કહ્યું

“ચણા અને ટુવેરમાં કઈ તફાવત નથી?”

“પરંતુ જનિના હોડેમાં કેટલો તફાવત છે જુએને ચણા જમીન સચિ લાગે તે ટુવેર હોડની ઉપર”

“હશે!”

“હશે એનો અર્થ શું? શું આપે ચણા અને ટુવેરના હોડ જોયા નથી?”

“કદી નહીં હું રાહરતો રહેવાસી છું મારા બાપદાદાએ ખેતીનું કામ કદી પછુ ક્યુ નથી અને શી બબર ચણા અને ટુવેરના હોડની?”

[૨]

(મી એમ સીંગ હોટલમાં બેસી પોતાની અને પોતાના બાપદાદાની મેટાઈ અને તવ ગરીની બાઈ હાઈ રતા હતા પછુ પોતાના પિતા પર ક્રમ યુગરે છે તે તો તેઓજ બચવા હતા લાયક પુત્રે આર મદિનાના સિઆળા માટે ત્રણ સૂટ, કીવડાબા ને ખેડૂન પિતાને એક જુની ઘાતી તે બમીસ પર બાબો સિઆળા વિતાડવો પડ્યો પિતાના કપડાએ કાઈ કાંઈ ઘોળીનું ઘેંબ જોયું ન હશે પરંતુ સરોજન-આદા તો જરા કાચ કે ચેના થાય કે તરતજ વેસિંગ ક પનીને સુપરડ કરતા)

મીસ કુમારીએ પોતાની વાન ચાલુ રાખવા પૂછ્યું

“શું આપને તમે ખેતો તદ્દા ચતો નથી?”

“નિહકુન નહિ” નાની જમીદારી છે એવો ગણોતે આપી દીધા છે કોણ પડે ખેતીવાડીના કામમાં પ્રયુએ આપેલા એ આર ગામ છે તેની આવકમાં ગાડુ આવે છે

મી એમ સીંગની આવી પોતાની બસર મીસ રાજકુમારી પર થઈ ને તે કંઈત થઈ ગઈ

[૩]

“પરવાનગી હોય તો એક વિનન કરે!”

“કહો કહો આપસમા એવી મળ્યતાની
શી જરૂર છે ?”

“શંકા છે કે કદાચ આપ ખ્યા મધ
જાણે ?”

“નાદિ આપને જે કહેવું હોય તે
ખુશીથી કહો એમા નાનાજ યનાની શી
જરૂર છે ?”

“પરંતુ મને કહેતા શરમ આવે છે !”

“શરમ શા માટે ?”

ઉત્તર આપ્યા વિના મી એમ સોંગે કામળા
પર કંઈ લખી રાજકુમારી તરફ ધર્ષા કામળામા
લખ્યું હતું

‘શું આપ અને પિતાની ઝિદગીનો
સાથી કબૂલ કરશો ?’

“શું આપ મને એજ કહેવા માગતા
હતા ?”

“હા હા, દિલની મજબૂરીથી એ માર્ગ
પકડવો પડ્યો છે”

કુમારીએ એજ કામળા પર લખ્યું
‘જોઈશ.’ ને બધ કરી મી એમ સોંગ તરફ
ધર્ષા ને કહ્યું “એને હોરટેલમા જઈ વાચી
લેશો !”

[૪]

મી એમ સોંગના દર્દ પિનાશ ખલા
પર લાકડી લઈ આખો દિવસ ખેતરાની
રજેશાળી કરતા તે મી સોંગ પોતાની
નાગ્નિક લાકડીને એક હાથમા લઈ નચાવના
તે બીજા હાથમા નેકટાર્ષ બરાગર કુના
હોરટેલથી બહાર નીકળતા તો પોતાને કોઈ
સુખ કે સોડના જનીવથી એજા ન સમજતા

પિના પુત્રજા કેટલો તણવત હતો તેનો વિચાર
એવી દુરો કે પિનાની પાધડીને પુત્રના બૂટ માફ

કરવાળા દુવાલથી પથ્થુ કંઈ સબધ ન હતો
મતનગ કે પિતાની પાધડીથી પુત્રના બૂટ સાફ
ચના પુત્રના શિક્ષણમા કંઈ બાધ ન આવે તેટલા
માટે પિતાએ પોતાના તબાકુ સુધીનો ખર્ચ
એજા કરી મૂક્યો હતો એ બાજુ પુત્રની
એવી રિયતિ હતી કે વિદ્યાવતી સીંગારેટોને
હોડી દેશી સીંગારેટોને પથ્થુ અડતા નહિ
બિચારા ગાગડીયા પિતાને શી ખબર કે તે
જેટલા પૈસામા એક અફવાડીયા સુધી તબાકુ
ખીના તેટલાજ પૈસા સાદબજાર એક સીંગારે-
ટમા રૂ. ૫૨ દે છે બાપનો વિચાર હતો કે
પુત્રને બાપદાદાની જેમ હજી પકડી આખો
દિવસ તાપમા તપતુ ન પડે, જરસાદમા ભોળતુ
ન પડે તેથીજ પુત્રને એજા ઉડાવવાનો ચાન્સ
મળી ગયો પરંતુ આપે એ વાત જૂનવી ન
જોઈએ કે મી એમ સોંગની એવી રીતકાતથી
લાવ્યપુરના રાજા ગમસોંગની પુત્રીથી એમની
દેરતી થઈ મધ હતી નહિ તો—

‘એ નિરુપ્ત ખાકરા બા આલસમે પાક’

મી એમ સોંગ સીઓથી વાનચીન
કરવા ની સફળતા જાણતા હતા, જેથી તેઓ
ધણી સહેલાઈથી સીઓ સાથે રાહો ગરમ થઈ
કરી હોતા એક રોજની પાન છે કે કોનેજમર્મ
ખિંટનો મુકામનો થયો હતો જેતથુ નવ-
જુવાનો સાથે મી એમ સોંગ પથ્થુ હતો
મીસ રાજકુમારી પથ્થુ ત્યા હાજર હતા એમાથી
એક નવજુવાન પાન બનાવી લાગ્યો તેનો
વિચાર હતો કે પાન ખવડાવી મીસ રાજકુમારી
પર પોતે અમર જમાવે પથ્થુ તેણે વિચાર્યું
કે જો હું પ્રથમ રાજકુમારીને પાન આપીશ
તો પાળથી મિત્રો બનાવજો જેથી પછેના પાન
મી સોંગને આપ્યું કે તે પોતે એક પાન લઈ
લે, પરંતુ એમ સોંગે બધાજ પાન લઈ લીધા
તે મીસ કુમારી તરફ ધર્ષા બિચારો પૈસા

ખચેને પાન બનાવી લાવનાર આભોજ યજ્ઞ
મધો, ને કુમારીનો બધો આભાર મી એમ,
સોગે વસ્ય કર્યાં આપ એ વાતથી વિચાર
કરો કે મી. સોગ પોતા તરફ સ્ત્રીએને
આકર્ષવામા કેટલા શક્તિમાન હતા એ તેઓ
દુરથી રાજકુમારીને આવતી જોતા તો પ્રથમથીજ
હેટ છૂટારી ગઈ જોતા ને પાસે આવનાજ
કમાનની જેમ વળી સનામ કરતા

ખરેખર હાસ્યરસના સમ્રાટ નેખક ને કવિ
'એકાર' સાહેબે કહ્યું છે કે —

“ધળા નુદન યાએ છે પ્રભુ ઈવિહાસની બદર,
સનમની હુજડો પડે બની નાચે યાા બદર ”

બીજી એક નાન સાબરો એક વખતે
બીરમા મીઝ કુમારીનો પગ જોઈથી મી એમ
સોગના પગ પર પડ્યો પછી તેમણે મુખથી
હ સુદા ન કરતા ઉદા રાજકુમારીથી માથી
માગતા કહ્યું ‘મને અપ્પેસ છે માફ કરો
આપ એમ વેરી સોઈ’ પોતેજ માર
ખાઈને માફી માગવી એને કહે છે સચ્ચતા
ને લાયકાત. તો પછી આવા નવશુભાનથી
રાજકુમારીને કેમ મહાન ન હોય? ને
એવી કુમારીકાએ તેમની ધજાએ શા માર
ઉડાવે ?

“નજીયા ઉનજી ફરિતોને ઉડાઈ કંયા કયા,
દાય ઇન્કે ને મેશ દામને ફર્યાદ” આપા ”

[૫]

જ્યારથી મી એમ સોગે ‘જોઈયુ’ નો
જવાબ વાચ્યો ત્યારથી તેમને વિશ્વ સ યજ્ઞ
ચક્રો હોતો કે લાવપુર રાજ્યના વારસદાર
હોવામા કંઈ બાધ નથી તેઓ સ્ત્રીઓની
વાતોથી બાજુકાર દતા કે સ્ત્રીઓના ‘તા’ નો
અર્થ ‘હા’ છે તો, ‘જોઈયુ’નો અર્થ એ કે તે
એ વાત કબૂલ કરે છે

મી. એમ સોગ રાજ સુતા જાગતા
રિયાસતના સ્વપ્ના જોતા એક રોજ તેમણે
કુમારીથી પૂછ્યું ‘આપ જવાબ આપ્યો હતો
કે ‘જોઈયુ’ પણ એ તો બનાવો કયા સુધી ?’

“યોડા દિવસ દબ્બુ યોડો, મે પિનાજીને
પત લખ્યો છે ”

રાજ રામસોગનો ઉત્તર આવી ગયો છે
તેમણે મી સોગની પ્રાધવેટ લાઇફ ને ખાન-
દાનીની વિગત પૂછારી હતી

મી સોગે જવાબમા લખ્યું કે ‘યોડી
અમોદારી ને ગામ છે ’

રાજ રામસોગે વાત કબૂલ કરી, ને
કુમારીને જામગ લખ્યો કે ‘જ્યારે તને છેડારો
પસદ છે તો મને કંઈ નાંધો નથી ’

સગની તારીખ નક્કી થઈ ગઈ મી સોગને
દર્શ મતો નથી પણ સામે એક પ્રશ્ન ઉભો
હતો ને તે એ કે તે રાજની પુત્રી છે ને
જો લાખો રૂપિયાના ધરણા નહીં તો પોતાની
બધી તકનીક ને રિયાસતની પોલ ઉઘડી જશે
તેમની છુપી આ વખતે કામ આરી આવ
પ્રસંગે અમુતસર ને દહેજીના અડી રૂપિયા
તોતાના ધરણા કામમા આવ્યા પરંતુ બીજો
પ્રશ્ન એ હતો કે તેની જરાબરીની જાન હોવી
જોઈએ ને એ માટે પોતાના યુજરાન પુરતી
જોઈએ ત્રણ વીધા જમીન હતી તે વેચી નાખી
પડી નેની એમને ચિતા ન હતી ચિતા ફક્ત
રિયાસત લાલપુરની હતી

ભાડાની જાનને બદલેનસ્ત ચવા લાગ્યો
ગામના જાને સગાવહાલાઓને એકઠા કરી
કોઈને જમીનદાર, કોઈને રેસિડેન્ડ, કોઈને
એકર, કોઈને મેનેજર, કોઈને કસેક્ટર, તો
કોઈને મેજિસ્ટ્રેટ, બનાવી એક સાનદાર જાન
તેવાર કરાવી

પરંતુ એક જુદા વાને એ બદોષર ન ઉપર પાણી ફેંચી વાળ્યું ન તે એકે દળને દટ પકડી કે દુ એની છાતિયન (ખનાવટી) નાન સાથે કદી આનીશ નહિ, જ્યાં દો એ ને જાળ પાયરેલી છે ને જ મને જ્યારે દરેલી લઈ જવામાં આવશે તો દુ જનને બધા પદો જુ મે કડી મૂકીશ દળમ તર કામ ન આવે ને તે આવે તો બધા કારોગાર પર પાણી ફરી જશે દવે એનો ઉપાય મો કરે? એની બધાને ચિતા પડી પરંતુ એમ સી મની શુધિ પણ આ વખતે કામ આવી ને તેમણે પોતાના જાન પિતાને એક તરફ બોલાવી કહ્યું કે “તમે મોતે દળમ બનીને ચાલો તો કંઈ લાધો છે ?

મી મીમના પિતાને પોતાના લાયક પુનત મો જોવા તારવા ને વચ્ચા

“હુ શું કહે છે ? મે તને એ માટે જન્મ આપે છે ? અપરાધ આદરી તને લજ્જાઓ મણાઓ ને આજે તું મને તારા લગ્નમાં દળમ બનીને લઈ જવા છાંડે છે ? એના કરતા તો મરી જવું ઠીક છે” શુદ્ધિવાન પુત્રે ભગવાની જવાબ વાળ્યા “એમાં શું કામ વખતે કામ કાઢવા પ્રતા તમારે તો ગરેડો બનવા માટે પાણી ન જોડે એ ને હુ તો ફક્ત આપને દળમ બનવા હુ છું” “એ માગથી બનશે નહિ ?”

મી એમ સૌંદર દલાસ થઈ વચ્ચા “તો પછી અમારે લાલપુર રાજ્યથી હાથ ધોઈ નાખવા પડે-ન જલો તમારી અડ્ડન કુલ શુમ થઈ છે પરંતુ આપ દળમ બનવાને જુઓ છો, પડુ એટલા મોટા રાજ્યને જોતા નથી દળમ તો બે દિવસ માટે બનશે ને રાજ્ય મળી જશે પુત્રેના પુત્ર કુધી મળ્યો

ઉકાવશે” મી એમ સૌંદર પિતાને એવી રી સમજાવ્યા કે તેઓ દળમ બનવા માટે તૈયાર થઈ ગયા

[૬]

છેડે જન રનાના થઈ જો દોષ જનને જોઈ આશ્ચર્ય પામતા પછુ તેમને શી ખબર કે “જનમાં બાધતા પત્યાર તારાજ થ ગયા છે ?”

જન લાલપુર રેડેને પહેચી પછુ ત્યા આવકાર ને સહારમાં માટીની કંથી બપરસ્યા ન જોઈ મી એમ સૌંદર આશ્ચર્યમાં પડ્યા તેમણે એક કુનીથી પૂછ્યું “શુ બહિ આ રાજ્ય રામસોગ તરફથી જન લઈ જતા માટે કરી બપરસ્યા થઈ નથી ?”

“શુ આ જન રાજ્ય રામસોગને ત્યા જશે ?” કુનીએ આશ્ચર્યથી પૂછ્યું

“જીહા, વળી શું છે ?”

“રાજ્ય રામસોગને ત્યા ?” કુનીએ પોતાની સકા દર કરવા ફરી પ્રશ્ન કર્યા

“હાહ હા રાજ્ય રામસોગને ત્યા શુ તમે કાને બહારા છો કે સભાગતા નથી ?”

“હુ તો પારને હનો કે દોષ બીજને લા જશે”

“શું તમે રામને સાધગ્ય આપી સમજને છો ?” એક જાણીએ બોલ્યો

“હુ બેકર છું ?” બીજે બોલ્યો

“અને હુ કનેકટર છું ?” ત્રીજે બોલ્યો

એ પ્રમાણે દરેક પોતાની લાયકાત જણાવી છેવટે એક માણસ વચ્ચે “નરેજ નિકારો કે એટલા મોટા મોટા આદિસરો જે જનમાં હોય તે રાજ્ય રામસોગને ત્યા નહિ તો શુ બીજને ત્યા જશે ?”

“એ માટે તો , ” કુલીએ ઉદ્ધા
માણ્યમના જવાબમાં કહ્યું ‘ મારો વિચાર હતો
કે આ જાન કોઈ મોટા રાષ્ટ્રને ત્યા જતી હશે
હોકાર સાહેબે તો આપના માટે બે ટાંગા ને
ચાર એક્કા મોકલ્યા છે ? ”

‘ એક્કા ? ”

“ હા ”

“ હોકાર સાહેબ કાણ ? ”

તેજ જેમને ત્યા જાન જવાની છે હોકાર
રાજા રામસીંગ એ તો તેઓ પાતે આવી
રહ્યા છે ”

“તો શું એમનુંજ નામ રાજા રામસીંગ
છે ? ” એક વૃદ્ધને આનતો જોઈ એક જાતીયો
બોલ્યો.

[૭]

આનો ધર અને ખેતર વેલીને ‘ રાજા
રામસીંગ ’ નહિ તો ‘ હોકાર રામસીંગ ’ની પુત્રી
તો મી એમ સીંગને મળી, પાઝ કરતા રહેતી
પર રામુ ચાલવાજાની છે દનમાં રેમડે વાગતી
હતી કે—

‘ મે તો મુજબસે વૃદ્ધન લાચારી

એ બામુદ ? ”

X સુચિત

હાસિલ નથી હોતું.

નજર આવે છે મુશ્કિલ ખરે મુશ્કિલ નથી હોતું.

નિયોગ્યા નિયુ નિયત અમુલ કંઈ હાસિલ નથી હોતું.

પુરાણીમાં તો લાખો સાધી આવી મળે છે પણ

મુસીબતમાં કોઈ સાને લખા સામિલ નથી હોતું.

મનાવું છું, હું બેઠવાવું છું, એને લાખ રીતે પણ

કદી રાજી એ મદાર દિવથી તદાર દિલ નથી હોતું.

• દિનેરીની એ ખામી છે હાનગી છે એ કમઝોરી

નહિ તો શું છે, એવું કે જે વુજ મલિલ નથી હોતું.

પુઘની સાને રેદમન જસાર આવે છે જે પડીએ,

• જની જાએ છે કામિલ તેવું ને, કામિલ નથી હોતું.

મને જીવવાના રસ્તા સેકે. અશરાફ માનૂમ છે,

પરવું મદાર કિલ કંઈ એ તરફ માખલ નથી હોતું.

‘અશરાફ’ (વહાલુ)

જવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૨] ભૂતકાળ . 'બરકત' ચાતુ

(ગદ્ય અંકથી ચાતુ)

“ મારી તો સનાહ છે કે તું આ જગ્યા
લખતે પછી જેનો તારો વિચાર ” એટલું
કહી એ ફેટ પહેરી બહાર ચાલ્યો ગયો અને
સામિરા રાધણિયા તરફ વળી

સામિરા રૂઝમા જવાની તૈયારી કરતી
હતી ત્યાં સુશીલા આવી પહોંચી

“ સામિરા ! પરમ દિવસે આપણે ચર્ચા-
સભા ગોઠરી છે વક્તા તરીકે મેં તારું નામ
પણ લખાવ્યું છે તું જોવીરાને ? ” સુશીલાએ
નવો ધડકો કર્યો

“ સુશીલા ! તું મ જગ્યા છે મારી
સમિતિ બીધા વિના મારું નામ જખાનતા તને
જરાય નિચાર ન થશે મને ક્યારેક ભારણ
આપના સાબળા છે ? તને આની મજકરી
કરવાનું કયાથી સૂઝયું ? ” સામિરાએ ચોતાનો
રૂમાસ સકેલતા કહ્યું

“ ચર્ચા કરતા તો ચાકતી નથી અને
સભામાં જોલવાની વાત આવી એટલે ”

“ બસ બસ રાખ તને નહિ પહોંચાય
માન જલદી કહે વિષમ જો રાખ્યો છે ? મારે
જ્વાનો વખત થઈ ગયો છે ” સામિરાએ
સુશીલાને ઓળખાવેલ અટકાતી પૂછ્યું

“ વિષમ છે ‘ પૂનર્વચન ’ જરૂરી કે બિન
જરૂરી ? ” કહે તું તરફેણમાં જોવીય કે નિરૂદ્ધમાં ”

“ તરફેણમાં ” કહી સામિરા મુનીવાનો

દાથ પકડી ઘર બહાર નીકળી

સામિરાને શુજરાતી ચોળા ધારણનો એક
વર્ગ ચોપવામાં આવ્યો હતો. વર્ગમાં આશરે
પાત્રીસેક જાનિકાઓ હતી સામિરાને થોડા
સમયમાં ચોતાની આ નોકરી ફાવી મળ
સુશીલાની દેસ્તી પડી વધેલા વાચનનો શોખ
એને ચોતાના આ કામમાં ખૂબ મદદગાર
નીવડેલ રૂઝની હેઠમિરટ્ટેટ ધિરતી હતી એ
બહુ જ લાડી બાઈ હતી. સામિરાએ થોડા
વખતમાં ચોતાની આવડતથી એનો ચાલ
મેળવી લીધો. પહેલાં સામિરાને એનો દુબલ
બુતકાળ બહુ સનાવ્યા કર્યો પરંતુ સુશીલાની
દેસ્તી પડી એ ચોતાનું ઘણું દુખ બૂલી
મળ હતી અને ચિદિકા થયા પછી તો એ
ચોતાના કામમાં એટલી મગ્ન થઈ ગઈ હતી
કે એના એ કરેલું પૂર્વજીવનને વિસ્મૃતિના
પડાએ સંપૂર્ણપણે આવરી લીધું હતું પતિના
અસ્તિત્વ પછી એણે આજીવો પહેરવાની તો
છત્ર માત્ર દરી નહેતી બંધે રંગીન સાડીઓ
પણ ગરીબ બીખારજોને આપી દઈ ચોતાને
મોટું માત્ર કાળી બિનાગીઓવાળી શ્વેત સાડીઓ
ખરીદ કરી હતી

“ એન ! પૂનર્વચન એટલે શું ? ”

એક બાળાએ ચોતાની પાનમગ્ન ચિદિકા
સામિરા પાસે આવીને પૂછ્યું

“ પૂનર્વચન એટલે ફરીવાર લખ કરવા ”

વિચારમાં ગરકાવ થઈ ગયેલી સામિરાએ ચોતાની

સુશીલાએ ફર પડેલી ખુરશી નજીક લાવી
એની પર બેસતા કહ્યું

“સુશીલા ! તુ તો ભારે હસીતી છે કેમ
દિવસ ફરવા ન પશ્ય અવાય ઠીક છે ફરવા
આવું ને જો મારી તખીઅત ખરાબ થઈ તો
વાત છે તારી” કહી સાબિરા તૈયાર થઈ
આવવા પાસેના કમરામા ચાલી ગઈ

સુશીલા સરિમત, એને જતા જોઈ ગઈ
‘આયો મેમ સાહેબ ! આગળ યાવ’,
સાબિરાએ સુશીલાને ખુરશી પગથી ડંબી કરી
દસતા દસતા કહ્યું

“હમણા સુશીલા આનગે શા માટે મે
‘પુનર્જન્મની તરફેણ’માં બોલવાનું સ્વીકાર્યું ?
મારા જેવી એક મુલાન વિધવાને એ જાણે
ખડ ? સુશીલાને કહી દઉ કે હું નદિ બોલી
સકું ? વિરહમાં બોલું તો ? પણ મારા
ધરણમાં તો પુનર્જન્મ કબાલી મના નથી
કરતો અને આજના સુધારકાને મોટા ભાગ
પણ એનીજ દિમાયત કરે છે તો પછી મારે
શા માટે એની તરફેણમાં બોલતા આટલો
બધો સંકેત અનુભવવો ? પડે અને વળી
તરફેણમાં બોલવાની હું એકવીજ કયા છું !”

આજે સાડા ચાર વાગે ચર્ચા સભા
મળવાની હતી સાડા ત્રણ વાગી ગયા
હતા સાબિરાએ પોતાના ભાઈશુની બરાબર
તૈયારી કરી નાખી હતી પરંતુ સડા ત્રણનો
હોશ વાગ્યા પછી જેમ જેમ ઘડિયાળનો
મોટો કટિ આગળ ડગના ભરતો હતો તેમ
તેમ એના મનમાં અવનવા વિચાર તરંગો
ઉદભવતા હતા

“સાબિરા !” પોણા ચાર વાગવાની તૈયારી
હતી ત્યાં સુશીલાની બ્રૂમ સાબિરાને કાને પડી.

સાબિરા તો તૈયારજ બેસી હતી એટલે તુરંતજ
બંને સખીઓ ચર્ચા સભાના સ્થાન તરફ
ઝપાટામથ ઉપડી

“... પુનર્જન્મ વિના વિધવાઓનો,
આશુઓનો, એમની આશનોનો, ઉદ્ધાર નથી”
સાબિરાએ પોતાનું જીરુસાદાર ભાઈશુ, ખનમ
કર્તું અને સભામાં જરૂરે તાળીઓનો
વરસાદ વરસેયો

“રૂઝ રહી ગયો, સાબિરા !” સાબિરાએ
મથ પરથી નીચે ઉતરી સુશીલા પાસે બેઠક
લીધી ત્યારે સુશીલાએ એની પીઠ આગડી
શાનાશી આપી

પ્રમુખે ઉપસદાર કમળી વેળા સાબિરાની
સ્થિતિ જાણી અને સુદર વકતૃત્વકળાની ભારે
મગ સા કરી આખરે દશવ પણ પુનર્જન્મની
તરફેણમાં થયો

સભા ખરખારત થઈ ત્યારે પ્રેક્ષકોમાં પણ
સાબિરાનું નામ ખૂબ જવાતુ હતુ એ સભા
જાને સુશીલાનો હરખ તો ક્યાય માતો નહોતો

આજે સાબિરાને ઉધ આપતી નડાતી
એણે નિરાધીન ચવાના ઘણા પ્રયાસો કર્યા
પણ વ્યર્થ સાજની સજામાથી ખાજ ફરતા
એને એક નવોજ વિચાર આવ્યો હતો-એના
દિલમાં પુનર્જન્મની ઝખના જાગી હતી.

‘મારે હજી આખી ઝિદગી વિતાવવી
છે મારો મજદમ જે મને પરવાનગી આપતો
હોય તો શા માટે પુનર્જન્મ ન કરવું ? સુશીલા
મારા જેટલીજ છે એને પતિ છે, બાળક
છે, એનું જીવન કેડું સુખી છે ? શું મારે
સુશીલા જેવું હૃદય નથી ? એના જેવો મારે
આત્મા નથી ? મારે એના જેવો સસાર શા
માટે નદિ ? પણ મારા પિતા મને રંગ
આપશે ? અને નાન ?’ એની વિચારધારા
અટકી ગઈ એને પોતાનું પૂર્વજીવન સ્મરતું

અર્થાત્ વિચાર સરણીમાથી જન્મેલા હોય છે । જે ખરેખર અધુરા અને નિર્ણયક છે ।

અને મિનસુરિલભોના જીવન એટલા મટ મુરિકથીઓથી ભરપૂર છે કે તેઓ ઇચ્છામના સિધ્ધાંતો અને ઉપનિષદોથી લાભ ઉઘાડના નથી અને તેને ચોતાની પાડોશી અને પ્રતિસ્પર્ધી કોમનો વર્મ સમજી ચોતાનો દુરીક સમજે છે । માનસ-જીવન અમૂક પરિસ્થિતિઓનો સમૂહ છે, જેની એક દિશા વ્યક્તિગત નીતિ અને રિતિરિવાજ છે, બીજી દિશા સામાજિક અસ્તો, અને ત્રીજી રાજકીય માગણીઓ દિનદુરતાન અત્યારે જે પરિસ્થિતિઓમાથી પસાર થઈ રહ્યું છે, તે પૈકી સામૂહિક દ્રષ્ટિએ જોવા સામાજિક અસ્તો મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે । રાજકારણ તો પરિવર્તન માગે છે, પણ સામાજિક જરૂરો મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે, રાજકારણ તો પરિવર્તન માગે છે પણ સામાજિક અસ્તો સુધારણા, અને કમિક રૂપાંતરોથી પણ પુરી થઈ નાંખે છે । વળી સામાજિક અસ્તોમાં દામપત્ય જીવન અને તેનાથી ઉત્પન્ન થતા પ્રાનો સુકેથી વધારે મહત્વના છે એક માણસ જીવન થાય છે, તો લગ્ન કરે છે તેનાથી છોકરા અને છોકરીઓ પેદા થાય છે અને જ્યારે તે મરણ પામે છે, ત્યારે તેની વારસા વહે ચણી અને તેમાં જીવદા જીવદા લોકોના હિસ્સાનો સંલભ ઉભો થાય છે । બીજા પણ અનેક પ્રાનો ઉપરિચય થાય છે ।

“એ માર્ગો”

એ પ્રાનોના ઉકેલ માટે એ માર્ગો અદ્ય ક્યાંમા આવ્યા છે એક મનુષ્યોની વિચાર સરણી અનુ પ્રવક્તા અનુભવથી નિયમે બનાવવાનો માર્ગ છે અને બીજો માર્ગ જગત-કર્તાથી દિદાપત અને માર્ગદર્શન મેળવને તેણે બતાવેલા કાપડાઓ અને નિયમો પર કર્તાવ્ય પરાયણ થાનો છે । વર્તમાન દિનદુ

સોસાયટીનું કિયાતમક વનણ્ય પ્રથમ વર્ણવેલા માર્ગે તરફ છે । માન્યતાની દ્રષ્ટિએ તો તેઓ એક ધર્મના અનુયયી છે, ધર્મ-પુરનાક પણ ધરાવે છે । પ્રુદાને પણ માને છે પરંતુ કર્મની દ્રષ્ટિએ તેઓ તેને કેવળ વ્યક્તિગત વસ્તુ સમજે છે, અને સામુદાયિક આવાન્યકતાએ માટે વિદ્યા, બુદ્ધિ, વિચારણા, અનુભવ તથા પ્રવક્તા દર્શનનો માર્ગજ ધારણ કરે છે । મુરિનમો બીજો માર્ગને સ્વીકારે છે તેઓ એક દૃઢ સૂધી તેના ઉપર અમલ પણ કરે છે । પરંતુ સામાન્ય યજ પડેલી રૂઢી અને અદ્ય બુદ્ધિને પરિણામે કેટલીક વખતે પડેનો માર્ગ પણ મદાય કરી લીએ છે । છતાં તેઓ બીજા માર્ગના કાર્યક્રમથી બિરકેન દોઢી ચપા નથી અને ધર્મકારણીય નિયમો સળધી તેઓ પ્રુદાના કાનૂનોનેજ સાચી અને વાસ્તવિક વસ્તુ સમજે છે જોકે તેમના ધનવાનો મિટા કુલોને કા છે અને સામાન્ય જનતા અનાનવાને પરિણામ પ્રુદાઈ કાનૂનોની એવીજ અવગણના કરના રહે છે, જેવી કે મિનસુરિલભો જે વોકો જીઓને વારસાથી વચિત ગણે છે અને રિવાજ પર અમલ કરે છે તેઓ માન્યતાની દ્રષ્ટિએ ચાહે તે કહેનાય પણ કર્તાવ્યની દ્રષ્ટિએ ઇચ્છાની શરીરતત્તો ઉપાર કરનાવાળા છે । અવાદ તત્ત્વાલાને ત્યાં કેવળ મોહનો સ્વીકાર પુરતો નથી, જાકે હમાનની સયે અમલનું સામિત્ર હોવાજ વિશ્વાસપાત્ર ગણાય છે ।

“હિન્દુ સોસાયટીની સુધારણા”

મુરિતોને તેમની નાફરમાનીને સુપરદ કરી તેના પરિણામો ભોગવના માટે છોડીને અમે હિન્દુ સોસાયટી પ્રતિ અમારે લક્ષ કેન્દ્રિત કરીએ છીએ જેઓ દિદાપત અને માર્ગદર્શનના પ્રેરણાત્મક સાધનોથી વિમૂખ યજને ચોતાના જીવન-પ્રશ્નોના ઉકેલનો પ્રયાસ કરી રહી છે ।

હવે તે 'ધર્મ-શાસ્ત્ર'થી સંબંધ નથી એ વાત આ ઘટનાઓથી પુરતાર થાય છે કે જ્યારથી હિન્દુસ્તાનમાં ધારાસભાઓ દ્વારા ધારા ધડવાની સત્તા હિન્દુસ્તાનીઓના હાથમાં આવી છે, અને તેઓ રાજનૈતિક તેમજ આર્થિક દ્રષ્ટિ ન સહી, પણ સામાજિક દ્રષ્ટિએ પરિસ્થિતિઓની સુધારણા માટે કાયદા ધડવાના અધિકારી થયા છે, (સારથી) હિન્દુ સોસાયટીના પ્રતિનિધિઓએ હિન્દુસ્તાનની મધ્યમ ધારાસભા દ્વારા પોતાની સોસાયટીના અનેક નિયમોની સુધારણા કરી છે, અને અનેક કાયદાઓને કે જે હિન્દુ ધર્મના મહત્વના તત્વ રૂપ હતા, ઉઠાવી દીધા મનન, ચિંતન તથા પરસ્પર વિચારણા અને પ્રજ્ઞમતના ભજ વડે નવા નવા કાયદાઓ બનાવ્યા છે । દાખલા તરીકે હિન્દુ સોસાયટીમાં એક વર્ણની વ્યક્તિઓ બીજા વર્ણની વ્યક્તિઓ સાથે લગન મારે જોશ શકતા ન હતા એને માટે તેમણે નવા કાયદાઓ બનાવ્યા । વળી સીરીસ મેરેજ એક્ટ બનાવ્યો, એટલા માટે કે બીજા ધર્મની વ્યક્તિઓ સાથે સમાર્થ સ્થાપિત થઈ શકે 'બાળ-લગન' પર કોઈ અકૂશ ન હતો એના બદલે તેમણે "શારદા-એક્ટ" બનાવરાવ્યો । તક્ષાકનો રિવાજ કે આજા નથી હિન્દુ સોસાયટીની માન્યતા મુજબ "લગન-મધન" એક અનુદ સંબંધ છે, ત્યાં સુધી કે જતણ પણ એ સંબંધને તોડી શકતું નથી । (પરંતુ) હિન્દુઓના પ્રયત્ન છે કે તક્ષાકની આજા મળી જાય । હિન્દુઓમાં પુનર્લગ્ન મહાપાપ હતું તેમણે તેને જાન્યત્ર બંધે દ્રષ્ટ દેરાવ્યું વારસા-વહે ચણી સંબંધી ધર્મ-શાસ્ત્રને અપૂર્ણ અને અધુર દેખી "ગવ-કમિટી" મારફતે એક એવો એક્ટ બનાવનાનો પ્રયાસ થઈ રહ્યો છે જે "ધર્મ-શાસ્ત્ર"ને નહતું નિરર્થક બનાવી દે, અને દમણા દેશમુખે એક એવું જિન રજી કરવા ચાલ્યું છે જે "જન-ગાહ"ની તે સ્થાવર-

કડીઓને તોડી નાખશે જે "ગોત્ર" એ બનાવી રાખી છે ।

“હિન્દુસામન્ય આમંત્રણ”

ઉપર્યુક્ત દ્રષ્ટાંતોથી પુરતાર થાય છે કે હિન્દુ ધર્મ-શાસ્ત્ર સંબંધી હિન્દુ સોસાયટીનો નિર્ણય આ સિનાય કંઈજ નથી કે તે અધુર અને અપૂર્ણ છે, અને એની સુધારણા થવી જોઈએ અને સુધારણાની આવશ્યકતા એટલા માટે છે કે હિન્દુઓના રાજધુર ધરે, ધર્મધુર ધરે અને ધારાશોભીઓએ પોતાની સોસાયટીની મુશ્કેલીઓને અનુભવી છે, તેમણે વિધવાઓની દુઃખમ જીવનને નિહાળી પુનર્લગ્નનો નિર્ણય કર્યો । પરંતુ કદાચ શોધવાની મુશ્કેલીઓથી મહારાષ્ટ્રને વળેલી વાઙ્મય ધીઓને તોડી નાખી । તેમણે સ્ત્રીઓને વારસાથી વંચિત જોઈ તેો રાત્ર કમિટીની યથાપના કીધી, "ગોત્ર"ની અમાદિત દહોથી તેમનો આસ કાપાયો તેો દેશમુખે એક બિલ રજી કર્યું જેના આધારે હિન્દુઓ પોતાના ગોત્રમાં પણ લગન કરી શકશે, અને તેમણે દામપત્ત્ય જીવનની કડવાસથી બચવાનો કોઈ માર્ગ ન જોયો તેો તત્કાલ તરફ હાથ લાગાવ્યો ।

આ બધી અનીવાર્ય આવશ્યકતાઓ, આ બધા પ્રત્યક્ દર્શનો, અને આ બધા નિર્ણયો તેમને ક્યારે કયા પડ્યા ? ભાગેજ કે જ્યારે માનવ-અનુભવો, વિદ્યા અને શુદ્ધિઓના સમતોલપણાએ સંકટોની મુસાફરી કરી લીધી અને જ્યારે માનવ-સેવા તથા "કોકડા ઉલ્લ"ના અખર ઉલ્લાસે પ્રજ્ઞા રચપ ધારણ કરી લીધું, પરંતુ એ બધા કાયદાઓ અને નિયમો અતિ ઉત્તમ પ્રકારે ધરિયામે આજથી ચોક્કસ વર્ષ પુર્વે માનવ-જાતી રહામે રજી કરી દીધા હતા અને તેમને રજી કરવાવાળી કોઈ એવી કોમ કે સોસાયટી ન હતી કે જે

અનુભવ, દર્શનથી જીવન-પ્રવર્તનોને ઉઠેલ
 ઇચ્છતી હોય? બન્ને અવાદ તરફથી એક
 એક પવિત્ર અને સત્યતાદી કામિલ પુરુષને
 એની પ્રેરણા અર્પી! જેણે ન તો કોઈ પદ
 સાળાના શિક્ષણ લીધું હતું કે ન તો ગાળનેતિક
 અને સારકૃતિક પુસ્તકોના પૃષ્ઠો ઉપનામ્યા
 હતા જે ન તો કવિ હતા, ન કિ સૂત્રાન્નામ
 પ્રણાનો પગપર દોવા સિવાય બીજા કોઈ
 તેનો દમ્બોરન હતો

“ઈસ્લામ બધાનો મિત્ર છે”

તિયાર કરો આ કેટલી આશ્ચર્યની વાત છે
 કે આજે જે જે એકટો અને કાપાઓ પ્રખર
 ધારાશાળીઓના લેખમાંથી તિયાર માપ છે,
 અને જેની તેધારીમા તે અમર-પ્રભાતનો પથ
 અર્થ છે જે ઇસ્લામ યુરોપ અને એસીયા પર
 ફેકર્યા હતો, તેનાથી ટ્રેડ અને ઉત્તમ એકટો
 ઇસ્લામની “જીવન-વ્યવસ્થા”માં ચોદસો વર્ષથી
 મોન્દ છે પુનર્મન હોય મા તત્કાલી માત્રથી
 વળાંત હોય મા / ગોત્રાન, વાન્સ-નિયમ
 હોય, મા અસ્પૃશ્ય-નિવારણ એ બધાને ચોદસો
 વરસ પહેલે નિર્ણિત કરી દેવામા આગ્યુ છે !
 અને ઇસ્લામ જગત પર સામિત કરી ચૂક્યો
 છે ‘માનવ-જીવન’ને વાત્તનિક રીતે મુસ્લિમી-
 બોથી સુખ કરવા માટે જે સિદ્ધતા મે
 બતાવ્યા છે તેજ ખરા છે, ઇસ્લામ દરબાવિક
 ધર્મ છે અર્થાત તે માનવ-પ્રકૃતિના વ્યવતરિક
 મર્મોને અનુલોભે જીવન-વ્યવસ્થા અર્પણ
 કરે છે અને મનુષ્ય જે વાન પ્રકૃતિના
 અનુભવ તથા ચિતન અને મનન પછી
 ધારણ કરે છે તેનાથી ઉત્તમ વાત ઇસ્લામ
 કાયદા સ્વરૂપે રજુ કરી ચૂક્યો છે અસ્સીસ
 કે બિનમુસ્લિમોએ ઇસ્લામને મુસ્લિમ કોમનો
 ધર્મ કહી તેને પોતાનો તથા પોતાના ધર્મોનો

પ્રતિસ્પર્ધી અને વેગી સમજી લીધો ! એમ
 ઇના કે તે માન્યતા અને કર્તવ્યમાંથી કોઈ
 એક વાત નથી કહેતો જે અન્ય કોમ માટે
 નિધાનક મા ધર્મને માટે દુઅપદ હોય !
 ઇસ્લામ તો માનવ-જીવનને ઉત્તમ રીતે
 વ્યવિત કરવાનો એક ‘સંપૂર્ણ કાયદો’ કે
 મુસ્લિમો સાથે તેના કેવળ એટલોજ સબધ
 છે કે તેઓ એના ધર્મો હોવાનો દાવો કરે
 છે બિનમુસ્લિમોને મુસ્લિમો ગ્રહામે સિદ્ધાત
 હોજ શકે છે, નહુનટ પણ હોઈ શકે છે, તેઓ
 તેમને પોતાના દરીફ પણ કન્યા રોકે છે,
 પરંતુ ઇસ્લામ તો મિત્ર, સહનુભૂતિ ધરાવનાર
 અને આદરવળા અર્પનાર નૈવ મિત્રા અવ
 કેમજ નય એની સેવા ઉપદેશથી લાજ
 ઉધારવો એતો પોતાનુજ બહુ ઇસ્લામ
 બસાવર છે

બંધ માસિક “માદગી”

ફક્ત ત્રણજ દિનસની અદર ‘દી નોહ’
 ગોળીઓથી ચાનુ થાય છે માસિક અક-
 નચુડી કોઈપણ ક્રિયામાં માટે ફક્ત મલા
 દના સાથે ગેરદી ૫૫ આપવામા આવે છે
 ફીમત ના ૫-૮-૦ પરદેહ શી ૧૦

— ગાર્લ રહેતો અટકાવવા:—

“ગાલત” દના ફક્ત ત્રણજ દિનમાં બાઈ
 સેવાથી જ દગી ભગ્ના કદી મર્મ રહેતો નથી
 માસિક ચાનુ કરુજ નુકસાન નહિ, ડોક્ટર
 વૈદ્યોએ અજમાવેલી દના સાથે ગેરદી ૫૫
 મોકલવામા આવે છે ફીમત રૂ. ૫-૮-૦
 પરદેહ શી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
 જર વર્થગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
 કાટ, મુબાઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

દીદારે રસૂલ (સત્તમ)

સ પા દ ક

[સર્વ હક સપાદકને સ્વાધિન છે]

વિકાસ-સાગર

હદીસ (૫૪) હુઝૂરે (સન્) ફરમાયુ કે-
જે માણસ સાચી મહબ્બત અને હિમમતી
સારા અને રાત્રે ત્રીસ ત્રીસ વખત દરદ
પદશે તેના તે દિવસ અને રાતના બધા ગુન્હા
ખુદાપાક માફ કરી દેશે

હદીસ (૫૫) હમેદા કસરતથી દરદ
શરીફ પઢનાથી જો કદાચ જૂનમા કોઈ ફર્જ
આદા કરવા રહી જાય તો તેની પૂછપરછ
યશે નહી

હદીસ (૫૬) દરદ શરીફ બઢનાર સાથે
ફરિશ્તા દેરતી કરે છે અને દરેક બાબતમા
તેઓ તેને મદદ કરે છે

હદીસ (૫૭) હુઝૂરે (મન્) ફરમાયુ છે
કે -જેણે મને જાગૃત હાલતમા અગર સ્વપ્નામા
જોયો તેણે હક અને બરોગર જોયુ, કાળુકે
સૌતાન મારી સૂરત ધારણ કરી શકતોજ નથી

મન્કુર હદીસ ઉપથી ઉ માઓ ફરમાવે
છે કે હરોમ્મ મુમલમાન મર્દ, ઔરત
નખીએ કરીમ (મન્)ને જાગૃત અગર
સ્વપ્નાની હાલતમા જોઈ શક છે, દીદાર
કરનાર કોઈ પણ હોય અમુક માણસગ
દીદાર કરી શકે અને અમુક નહી, એવુ
કહ પશુ નથી, એટલે તકના, પરહેઝગારી,
કનાહત વગેરેના કહ પશુ ભેદભાવ વગર
હરકોઈ ઉમ્મતી દીદાર કરી શકે છે, જો
તેના નસીબમા હોય તો

હદીસ (૫૮) ખરી મહબ્બત અને હિમમતી
માત્ર એકજ વાગ દરદ શરીફ પાવતી તે

આખા વરસના બધા સગીરા (નાના, નાના)
ગુન્હા ખુદાપાક માફ કરી દે છે

હદીસ (૫૯)-હઝરત અનસ (રદી.)થી
રિનાયત છે કે એક માણસે પૂછયુ કે-"મા
રસુલિલાહ (સન્) કયામત કપારે યશે?"

હઝરતે (સન્) -"કયામતને શુ સામાન
તે જોયો કર્યો છે કે આદા સનાહ કરે છે?"

તે માણસ -"કહ સામાન તો નથી, ન
તો વધારે નગાજ કે ન તો રોઝા છે, પણ
ખુદાપાક અને તેના રસૂલ (સન્)ની મહબ્બત
રાખુ છુ"

હઝરત (સન્) -"કયામતને દરદ મહબ્બ-
તને લીધે જ અમારી સાથે રહેશે"

મન્કુર હદીસ ઉપથી દરેક સાહેબ સારી
રીતે સમજી શકે છે કે "માત્ર મહબ્બતને લીધે
જવારે આદાપો દરદ અને ચરતપો મળે છે
ત્યારે જો આ મહબ્બતની સાથે સાથ દરદ
અરીફનો પણ જિક આપુ રાખે, તેઓના દરદ
અને ચરતપો કેટલા શુદ્ધદશે તે ખુદાપાક
બેદનાર જાણે છે કોઈપણ ફરિશ્તા કે ઇ-સાન
સમજ કે જાણી નકતા નથી

દરદ શરીફનો જિક, ખુદાને એની ચીજ
છે કે, એના ઝકિરને ધીમે ધીમે ખુદ બ ખુદ,
હુઝૂર (સન્)ની મહબ્બત દિન પર દિન વધતી
જાય છે આપણે તો માત્ર દરદ શરીફનો
જિક ચરદ કરવાની વાર છે પછી સૌ કહ ઇ
અ હાસિય યશે

અરીયાએ કિરામ અને અરયાએ ઝોફા
શૌક (૬૬૦)ની નજદીક આ (મન્કુર) દહીસની

જરાગર બીજી કોઈ હવીસ નથી કાઠણુકે કયા મતમા હુઝૂર (સન)ની સાથે ગહેતુ એનાથી બીજી કોઈ દરજ્જે બેઠાર નથી કારણુકે જેટલી હુઝૂર (સન)ની નઝદીકી કયામતમા દરો, તટનીજ નઝદીકી ખુદાપાકથી પણ દરો

શુરુઆતે હીન (રેહ) કહી ગયા છે કે - "જ્યારે હુઝૂર (સન)ની મહબ્બત દિનની અદર જરોબર જગ્યા મેગરી ને છે ત્યારે આપ (સન) ની સુ તે પાક દમબર માટે પણ કહી ગાએજ થતી નથી એમા કઈ પણ શકે નથી કે ખા દિલથી અને ખગી મહબ્બતથી હુઝૂર (સન) ઉપર દરદ મોકનવામા આવે તો ખાતિનમા એક ગૈયતી અને ચમક પૈસા યામ કે અને તે ધીમે ધીમે ચલતી જાય છે જેથી દરદ પદનારતુ ખાતિન હુઝૂર (સન)ની મુખારક સુરત માટે આપના બની જાય છે, કે જે આપનામાથી, કહી પણ આપ (સન)ની સુરતે પાક દર થતી નથી (કાયમને માટે રહે છે) અને એજ હકમે દક્ષીજી, અને ધરકે દક્ષીજી કહેવાય છે જેમા કઈ પણ સક-મુશાહ નથી

હદીસ શરીફમા છે કે - ખગી મહબ્બત અને ઉમ ગથી દરદ શરીફ પનાર હુઝૂર (સન) તો દોસ્ત બની જાય છે અને જે હુઝૂર (સન) તો દોસ્ત બને છે તે ખુદાપાકનો પણ દોસ્ત બની જાય છે એ ઉપરથી સમ્પિત થાય છે કે ઉપર લખ્યા મુજબ જ્યારે દરદ શરીફના ઝાકિ રતુ અતરે હુઝૂર (સન)તો આપના બની જાય છે તો ખુદ ખુદાપાકની જાન માટે પણ આપના બની જાય છે

હદીસ (૬૦) હુઝૂર (સન) ફરમાવ્યુ છે કે - જુમએગલ (શુક્રવાર)ને દહાડે એકસો પાર દરદ શરીફ મોકલનાર (પદનાર) કહી પણ કોઈનો મોહતાજ થયો નહીં

હદીસ (૬૧) હુઝૂર (સન) મોમિનીને પોતાના ભાઈઓ કહ્યા છે જેથી ફરમાવ્યુ છે કે - "બને બહુ હેસ અને ઉમગ છે કે હું

મારા ભાઈઓને પણ જરા જોઈ લેતે લોશ (સદામાએ કિરામ રહી) એ અર્ઝ કરી "યા રસૂલવાદ શુ અમો આપ (સન)ના ભાઈઓ નથી?" આપે (સન) ફરમાવ્યુ - તમો બધા તો મા । (અમદામ ગરી) દોસ્તો છે અને ભાઈ તે વોશ છે જેઓ મારા પછી આવનાર છે" (એટલે હુઝૂર સન પછીના ઉમ્મતીઓ)

જ્યારે આપે (સન) આવનાર ઉમ્મતીને (આપણુ બધાને) પોતાના ભાઈ બહી સમેાખા છે અને આપણુને જોવા કેટલો બધો ઉમમ ફેખાકયો છે ત્યારે આપણુને પણ જોઈએ કે આપણા એ ભાઈ જેઓ બને જહાન માટે મદમન મની દુન્યામા તશરીફ લાવ્યા અને જેઓ કયામતને દહાડે બધાઓની રાફાઅત કરશે તેવા નગીએ કરીમ (સન) માટે જે કઈ કરીએ તે કમતીજ કહેવાય દવે આપણુને જોઈએ કે અપણા જે કામ ખસ કરી દરદ શરીફ જે આપ (સન)ને બહુ પસદ છે તેને દમેથ માટે આપણે વિદે નહીં નક્કી કરી લઈએ કે જેથી બને જહાનના આપણા તેઓ (સન) કાદી, વદનુમા, અને દરેક દામમા મદદગાર અને શરી યાય ખુદાપાક તુ અમો બધાને દરદ શરીફ દમેથા પદવાની દિલ્લખ અને ઉમગ બખ્ષા, આમીન રખ્ખના તક બન મિન્તા ઇનકા અન્તરસમી ઉત અબીમ

‘દરદ શરીફ નહી પદનારને થતા

ગેરલ સની હદીસો’

હદીસ (૧) એ હરગુરિયાવના કતી ફરમાવે છે કે - એક દિવસ હઝરત છામધન (અને) તશરીફ લાખા અને હુઝૂર (સન)ને અર્ઝ કરી કે "યા રસૂલવાદ (સન) આજે એક નવાઈ જેવો નમારો મે જોયો છે હું અચાનકે કોણે કાફ તરફ ગયો, જ્યાથી મને રસપાનો અવાજ સંભળાયા, જે એવો દર્દ બધો હતો કે મારાથી સદન ચપ્ત શકયો નહી અને તેની મે રોલ કરી હુઝૂર, (સન) તે તો એક

-ક્રિસ્તાનો અવાજ હતો, કે જે ક્રિસ્તાને અગાઉ બહુજ દગદગા સાથે મેં ન્તર્યો હતો હતો. ક્રિસ્તા તેની આરે તરફ દારૂબંધ હિમા રહેતા હતા, અને તેના સાસયો રબરુન ધંધળને સેક્ટો ક્રિસ્તા પેલા કથા દના આજે તેની આ હાલત જોઈ હું બહુજ પરેશાન થયો અને તેની હાલત પૂછી તેણે જવાબ દીધો કે "ઓ જીવંત (અવૈ) હું મારા તેજ જાહેર જલાલ સાથે મેં અરામની રાતે તખ્ત પર બેઠો હતો, ત્યારે એકાએક નખીએ આખેરજ ઝમાન દઝરત મુદમ્મદ મુસ્તફા (મન)ની સનરી માગ માયા પાત્રો પસાર થઈ ઓ જીવંત, (અવૈ) હું પુઝૂર (મન)ની તાઝીમ કરતા ઉઘો થયો નહીં અને તેનીજ રીતે તખ્ત પર ખેસી રહ્યો અને આ તેનોજ નતીજો છે કે આશમાન પરથી જામીન પર મને ફેડી દેવામા આવ્યો છે અને હરેક વખત હું રતોજ રહું છું, અગર તમે મારી શિક્ષિત કરો તો કદાચ મારા હુકુમાનો કાંઈ રસ્તો નીકળી આવે. આ રમ્મદનાલ (સન) જનાએ ખારીમા તેની નગત માટે મેં અરજ કરી તો, ઇરાદા થયો કે -એની નગત સારેજ થાય કે જ્યારે એ મારા હખીબ (સન) ઉપર દરદ મોકલે આ સાબળી પેલા ક્રિસ્તાએ આપ (સન) ઉપર તરતજ દરદ પડના રાઈ કર્યા, તો અદનાલ તખાનાએ તેની જૂન માફ કરી, તેના અસન દરજે તેને આપ્યો.

"હુદીસ ૨" દઝરત અ.ઇરાલ (રદી) ફરમાવે છે કે -'એક નિસ સુખે સાદિક વખત ધરમા હું કંઈક કપડા સીતી હતી અચાનક મારા હાથમાથી સોય પડી ગઈ હતી લાઇ સોય રોધવાની મેં કાશિશ કરી તો જતી પથુ અચાનક જુગાઈ ગઈ એટલામા હુઝૂર (સન) ઓરડામા તશરીફ લાબ્યા તો આપ (સન)ના મુગાજક ચેદરાના નૂની ઓરડો ચમકા ઉઠ્યો મને એ રાશનીયા સોય મળી ગઈ તો મારા મોઢામાથી અચાનક નીકળી ગયું "યા

રમ્મદનાલ ! (મન) આપનો ચેહરો કેટલો લથે નૂરાની છે" આપે (સન) ફરમાવ્યું - "ઓ આઈરાલ (રદી) તે માણસ માટે બહુજ ખરાબી છે કે જેણે મને કયામતને દહાડે ન્તર્યો નહીં " મેં પૂછ્યું - "હુઝૂર (સન) કષ્ટ માણુમ આપના દીવારથી મદરમ ગૂંથે?" આપે (સન) જવાબ દીધો "ક જુસ" મેં પૂછ્યું - "ક જુસ કોણ છે?" ત્યારે આપે (સન) ફરમાવ્યું કે - "ક જુસ તે માણુસ છે કે જેની આગળ માર ન મ લેવામા આવે, જા તો માણુમ મારી ઉપર દરદ ન મોકલે."

"હુદીસ ૩" દઝરત જામિર નિન અબ્દુલનાલ (રદી) ફરમાવે છે કે -એક દિવસ હુઝૂરે અકરમ (સન) મિઝર ઉપર તશરીફ લાબ્યા અને પહેનાજ પગથીઆ ઉપર પગ મૂકતાજ કહ્યું "આમીન" એનીજ રીતે ખીન અને ત્રીજા પગથીઆ ઉપર પણ કહ્યું ખુલ્લો ખલાય થયા પછી અમે બધાએ આપની હ મેશી આદત વિઝહના આ કામ માટે પૂછ્યું, તો આપે (સન) ફરમાવ્યું કે -જ્યારે પહેલા પગથીઆ ઉપર મેં પગ મૂક્યો ત્યારે જીવંત (અવૈ) આવ્યા અને કહ્યું "બદનસીન તે માણુસ છે કે જેણે રમઝાનમા પણ પોતાના શુનાહને લીધે અદનાલની મગરેતથી કોરો (મદરમ) રહ્યો મેં કહ્યું "આમીન" ખીજા પગથીઆ ઉપર પગ મૂકતી વખત તેમણે (અવૈ) કહ્યું -જે માણુસે પોતાના ઝંઘરે મા-નાપમાથી એકને પણ મેનગ્યા જા જાનનામા દાખન ન થયો એટલે તેઓની ખિદમત કરી દુઆ ન લઈ જાનનામા દાખલ ન થયો તે પણ અદનાલની રદમતથી દૂર રહે મેં કહ્યું "આમીન" પછી તેમણે (અવૈ) કહ્યું "જે માણુસે આપ (સન)નું મુનારક નામ સલામતુ જા દરદ ન મોકલ્યું તેને પણ ખુલ પાકની રદમતમાથી કાંઈપણ રીતના હિસ્સો મગરો નહીં મેં કહ્યું "આમીન."

ભાવનગરનો ભવ્ય મુશાધરો

[વિદ ગાનનાકત]

તા ૩-૪-૪૩ને રોજ રાત્રે હાા વાગે ભાવનગર ખાતે સેતારસાહના સેહનમા જનાળ 'બેકાર' સાહનના પ્રમુખ રયાને એક મુશા ધરા ચેાળવામા આવ્યો હતો રવાયત પ્રમુખ ભણીતા વિવેચક રવિશ કર જોયિ, એમ એ હતા

પ્રથમ મુશાજ ચોપનીઆએ તિલાવતે કુઆન કયા, પછી બચુઅલી જ પટેલ તરફથી પ્રમુખ રયાનની દરખાસ્ત અને અબ્દુલકરીમ તરફથી રોકા અપાયો હતો તે પછી ભણીતા ગઝનકાર ને કાઠિઆવાડના જીવત કતાપિ સમા શ 'ધાયસે' રવાગત ગીત ગયુ હતુ (જે મેદફિલમા પ્રગટ થયુ છે તત્રી) પછી રવાગત પ્રમુખ પ્રે રવિશ કર જોયિ, એમ એ એ ગુજરાતી સાહિત્યના વિવિધ પ્રગટમા મુસ્લિમોએ આપેલા ફાળાનુ ટુક દર્શન કરાવ્યુ હતુ હિદુ મુસ્લિમ સમનવયની સુદર સાહજરપ આના મુશાધરાઓની અગત્ય તેમજે જજુલી હતી

તે પછી મુશાધરાના પ્રમુખ જનાળ બેકાર' સાહજ'પોતાની હારપ રસિક શૈલીમા મુશા ધરાની અગદમ, અને મુશાધરા કેરી રીતે આમ જનતાને કવિ સાથે બેળવી દે છે તે સમજની મુશાધરા દારાજ લોકો પોતાના કવિઓને સમજતા થશે તે રિષેતુ ટુક પજુ રસીતુ વિવેચન કર્યુ હતુ લોકોનેા ઉત્સાહ સમાસો ન હતો સાધીઓ કાલ્પસ છનકાવવા

અને પીનારાઓ રસના છુટકા પીના તનપાપ થઈ રજા હતા એક તરફ હિદુ સાહિત્યકારો તેા બીજી તરફ મુસ્લિમ સાહિત્યકારો તેમજ હિદુ—મુસ્લિમ પ્રેક્ષકોની અફાટ મેદન ગયા—જમનાના અપૂર્વ સમજની યાદ આપત હતી જ યા દ હજાર માનવોની આખે કવિઓ તરફ તાકી રહી હતી, અને કા ઉત્સુકતાથી જ આ થઈ રહ્યા હતા લાઠિ રખીકરોન બગરયાને લીધે બધાય શાનિયી સાબળી શકત હતા

હા, પ્રમુખ સાહનના ભાણજુ પહેના જનાળ 'ફારિદ' સાહમે મુશાધરાનેા ટુક ઇતિહાસ રજુ કર્યો હતો (જે બાન્ય રથે પ્રગટ થયેનો છે તત્રી) પછી આવ્યો કાન્યનો પ્રથમ દોર

‘તીર ખુદ થઈ ગયુ નિશાન હવે’

એ પકિત પર જુદા જુદા શાધરોએ તીર ચલાવરામા માડ્યા ‘અમી’, ‘આગાહ’, ‘ધાધન’, ‘ફલીમ’, ‘મિસ્મલ’, ‘શૈમીન’, ‘સાગ’, ‘કૌસર’, ‘મિશામ’, ‘અમકાર’ ‘ફારિદ’ ‘મમતાન’, ‘નિશાન’, ‘બેકાર’, વગે પોતપોતાના રગમા ખૂમ ખીમ્યા હતા દરેકે સાધરને એરી સુદર રીતે બેકાર સાહમે રજુ કર્યો હતા કે સહજાવતાર અને સાહજ નારને પજુ જોશ ચતો હતો રજા મરુ ખની ગઈ હતી બહારથી આવેલી ગઝોના પે ‘કિસ્મત’, ‘શિતાન’, ‘આદમ’, ‘નવાજ

‘સુમન’ વગેરેની ગજનો ધ્યાન ખેંચતી હતી અને ‘અમર’ પણ અમર થાય એવી કવિતા વાંચી ગયા હતા. પહેલા અને બીજા દારની વચ્ચે ‘બારી બહાર’ના સર્જક રા પ્રદનાદ પારેખ અને ‘કાગિદી’ના સર્જક રા નાથાવાલ દવેએ પોતાની કવિતાઓ રજૂ કરી હતી અને રા કપિલગય હંકરનું પણ એક ચટુકકથ વચ્ચે રજૂ.

પછી બીજા અને ત્રીજા ગૈરતરદનો દોર ચાલ્યા તરદની ગજનો કરના ગૈરતરદની ગજનોએ વધુને વધુ રંગ જમાવ્યા કેટલાક વધારા સંદર્ભે ગમે ખે વગેરે થેર જવાનો ઇશદો કરતા હતા, પણ કવિઓની રસમગ્ન ગજનોએ તેમને જના રોક્યા ન મંદિયત પડ્યા, પ્રો માકાકા વગેરેએ ખૂબ દાદ દીધી હતી.

મુશાઈરાએ એવો રંગ જમાવ્યો હતો કે કેહ રાત્રે સાંઝાજી વાગે પણ પ્રેક્ષકોની તો ઉડવાની મરજી ન હતી પ્રો જોડિયે તો કહ્યું હતું કે ‘આવી વિગટ સાહિત્ય સમા ભાવનગરના ઇતિહાસમા છેલ્લા ૨૫ વરસથી તો મે જોઈ જ નથી’ કેટલાક સાહિત્યકારો તો ત્યાંને ત્યજ આતુ બીજી એકાદ સાહિત્ય સંમેલન નજીકના ભવિષ્યમા ગોંડાવાની મનમા ગાંઠ ધોતેજ ઉડ્યા મુશાઈરાની સફળતાએ ભાવનગરમા એવો ઉત્સાહ પ્રેર્યો કે કે કેટલાક ઉત્સાહી યુવાનોએ તો બીજા મુશાઈરા માટેની ચોજનાઓ પણ વડના માડી છે વિદુ-મુસ્લિમ જનતા અને સાહિત્યકારોનો સુદર સમનવય ભાવનગરને આગળે ફરીથી ક્યારે જામે ? એજ ઉરભાવના વ્યક્ત કરતા સાહિત્યકારો ૪ વાગે ફક્તયાન થયા પછી આભારનિધિથી પરવાગી ઉડ્યા, અને ભારેજ પ્રેક્ષકો પણ ઉડ્યા.

ભાવનગરનો એ ભગ્ય મુશાઈરાના રમરજો નામા કાળ સુધી પ્રેક્ષકોના ગિગર પર જાડાયેજ

રહેશે અને કવિઓની એ અણુમોલી ખિરાદરી તો ચિર રમગણીય રહેવા સર્જાઈ છે મુસ્લિમ સાહિત્યગણ ભાવનગરના કાઠ આ મુશાઈરાની સફળતાથી ફૂવા-ફૂવા છે ખુદ પ્રમુખ સાદખે ફરમાવ્યું હતું કે ભાવનગરનો મુશાઈરા વધુ કામવાળ રજો હતો, અને તે પ્રેક્ષક માહિત્યકારોની વિષુદ્ધ હાજરીનોજ પ્રતાપ હતો.

ભાવનગર મુસ્લિમ સાહિત્યગણના પ્રાણ સમા જનામ ‘કિરમત’ સાદખની ગેરહાજરી દેખઈ આવતી હતી, ત્યારે ‘અમકાર’ની વ્યવસ્થા સારી ચમકી ઉઠી હતી તેરીઓનાય દિવ વચ કરી સે એવી વ્યવસ્થાપકોની નમનતાઈ અને સાદાઈ માટે પ્રમુખ સાદખે પ્રસન્ન કરી હતી. એાઝમા એાજા ભાવનગરના કાનોથી જન્ ‘એકાર’ના રમુજ કટાક્ષ, ‘અમીન’ આઝાબની ગજન મરતી, ધયાન’નો જોશ અને ‘કલીમ’ની કાબજમથના તો વરસો સુની નહિજ થનાય.

—એક માહિત્યકાર તરફથી

મુસ્લિમ-ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ, રાદેર

તરફથી ચોગએના મુશાઈરાના સમઢ

કાવ્ય કુજ પુ ૧૫ કી ૮ ખ સહિત (નથી)

” ” ” ૨-૩ ” ” (”)

” ” ” ૪-૫ ” ” પાંચ આના

” ” ” ૬ ” ” પાંચ આના

” ” ” ૭ ૮ ” ” આઠ આના

દરેક કવિ અને કાવ્ય સમિત પાસે આ સમઢ હોવાજ જોઈએ

પુષ્પ ૪ થી ૮ જેની કી મત ૮ ખ સહિત

૩ - ૨-૦ ચાલ છે તે ફક્ત ૩ ૧-૦-૦

ચોક્કસ મ માવો

ધી રાદેર રટોર્સ ટાવર રોડ મુરત

ગુજરાતી મુશાઈરા *

લેખક “દ્વારદ” (ભાવનગર)

ભાવનગરને આગળે “મુગ્ધિમ સાહિત્ય મંડળ”ના આશયે આજે ગુજરાત અને શાહિયાવાડના શાહરાનો દિનચરણ મુશાઈરા શોભયો છે, એ પ્રસંગે મુશાઈરા વિગેની થોડી હકીકત અસ્થાને નહિ ગણાય, મુશાઈરા એટલે કવિ સમેતન અથવા કવિ-દરબાર અથવા ત્યાં કવિ સમેતનો દીધ કાળથી શોભતા આવે છે પણ આના ઉર્ રીતિના મુશાઈરાઓનું આપુર્ય તો માત્ર ફોલ રાષ્ટ્રનું જ

મુશાઈરામાં જરે કવિને નહી કરવામાં આવેલી એક પકિત અગતિથી આપણામાં આવે છે અને તે ઉપરે કવિ પોતાનું કાવ્ય રચી મુશાઈરામાં રજૂ કરે છે આ રીતે એકજ પકિત પર જુદા જુદા કવિઓ પોતાની ભાવનાઓ અને વિચારો જિલ્લ સિત રીતે રજૂ કરતા કાવ્યો રચે છે, પરિણામે ભાષાની સમૃદ્ધ વધે છે અને એનું સાહિત્ય વિકસે છે ઉર્ ભાષાના કવિઓ આમાં મુશાઈરા અચરનવાર ભરના આવ્યા છે અને ઉર્ ભાષાની આજની સગીનતા અને મધુરતા ધણે અજો એ મુશાઈરાઓનેજ આભારી છે કવિના જેવે રસિક છતાં અધરો ત્રિષલ આમ જનતા સુધી પહોંચાડના માટે મુશાઈરા વિના બીજું એકેય સમાન સાધન હાથ પુરત તો આપણી પાસે નથી ગુજરાતમાં હજુ આના મુશાઈરા વધારે પ્રમાણમાં શોભવ અને આપકારાય તો ગુર્ મિરાની ઘેણીખરી ત્રિજોનું નિનારણુ યદ્ ભવ અને દિલની અન્ય કોઈ ભાષાને સુઝાને જીભી શકવા અને એની સામે દક્ષર ઝીનવા એ શકિતમાન થાય

હવે ગુજરાતમાં ઉર્ દગના મુશાઈરાના કથારથી મહણુ થયા તેની દૂક તવારીખ પર ઉડતી નજર નાખી જમ્મો રાદેરના

કેન્દ્રાક સાહિત્ય પ્રેમી મુરિયોએ ઉર્ ગઝલ, પદનિએ ગુજરાતી ભાષામાં ગઝલના-કાવ્યો રચી મુશાઈરા ભરવાનું નહી કહ્યું એટલે તેઓએ “મુરિનમ-ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ-રાદેર”ની સ્થાપના તા ૩૧-૭-૧૯૮૧ ના રોજ કરેલ અને તેના આશય નીચે ગુર્ રમિ નો પડેને મુશાઈરા તા ૧-૯-૧૯૭૧ના રોજ રાદેર મુગ્ધિ જનામ ઉમરજી ઇસમાઇલ પટેલ “સાઈદી” સાહેબના પ્રમુખ રથાને ભરાયેન પડી તા ૧-૧૨-૧૯૭૧ના રોજ રાદેર મુકામે જનામ ગેય મુદમદ ઉમર “કાકિલ” સાહેબના પ્રમુખ રથાને બીજા મુશાઈરા શોભયેન તે પછી ત્રીજા મુશાઈરા તા ૧-૩-૧૯૭૩ના રોજ રાદેર મુકામે જનામ હરજી હાજી હામાણી “ચપલ” સાહેબ તત્રી, “એ ઘડી રોજ ના પ્રમુખ રથાને શોભયેન તે બાદ તા ૨૮-૧૧-૧૯૭૩ના રોજ રાદેર મુકામે જનામ નિત્રામુનીન એ કુર્દી “પ્રેમી” તત્રી, “દીન” સાહેબના પ્રમુખ રથાને પચમો મુશાઈરા થયેન ત્યાર પડી તા ૧૫-૪-૧૯૭૩ના રોજ મુગ્ધ મુકામે જનામ અત્રીમુનીન એ સેયે “મુનાની” સાહેબના પ્રમુખરથાને છઠો મુશાઈરા ભરાયેન જેને આપણા જાણીતા અને માનીતા વિદ્વાન સાદર શ્રી દીરાન બહાદુર ફૂલનાલ મેહતાનાવ ડવેરી સાહેબે ખુને ખડેન ત્યારબાદ તા ૫-૧૧-૭૩ ના રોજ રાદેર મુકામે આપણા આજના મુશાઈરાના માનદ પ્રમુખ જનામ મુન્દી હંમદીમ રાહાઇ પટેલ “મેકાર” સાહેબના પ્રમુખરથાને સાતમો મુશાઈરા ભરાયેલ જનામ “મિકાર” સાહેબ ગુજરાતના નેકત્રિય અર ફીકાગયેના હારપકાર છે કવિ તત્રિકે પણ એમનું રથાન નિરાણુ છે વધેથી મણેથી

તેમની સાહિત્ય સેના અનેક વિધિ સ્વરૂપે આજે પણ જીવત હોઈ તેની કદર કરનારો પ્રસંગ આવી પહોંચ્યો છે તેઓ “મુરિદમ ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ-સંદેશ”ના આગળથી તે અત સુધી પ્રમુખ હતા અને એ સ્થાને રહીને પણ તેમણે સાહિત્ય સેવાના અનનવા વહેજ વહેતાં યુક્તિ છે હવે એ વિરોધ ન કહેતા એટલુંજ કહીશ કે ગુજરાતમાં જેટલા મુશાઈ ત ભરાયેલા છે એમાં “મિહાર” સાહિત્યે ચોનાનો વિશિષ્ટ અને ચિત્રમંદરણીય ફાળો નોંધાયો છે સુ ગુ સા મંડળનો આદ્યો અને આખરી મુશાઈનો તા ૧૩-૫-૧૯૩૪ના દિનસે વહેદા મુકામે આપણા નિખાત નવલકથાકાર શ્રીયુગ રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ એમ એ ના પ્રમુખસ્થાને ચોળયો હતો આ આદ્ય મુશાઈમાં એ મહા યયા હતા અને એ બધાય મુશાઈગની ગણનો અને પ્રમુખોના ભાષણોના સંગ્રહો “કાવ્યકુળ” ના નામે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે મુરિદમોએ ગુજરાતી સાહિત્યની કર્ણી સેવાઓ ટપાવવું, બીજા મુશાઈના પ્રમુખ જનાબ “કેકિન” સાહજનુ કાવ્યમય ભાષણ, છૂટું કવિ સ મેદન પ્રસંગેના સાક્ષર શ્રી દીનાન બહાદુર કે. મો. ઝવેરી, સાહેબનુ મન ધીપ પ્રવચન, મુરિદમ મંદરૂતિ અને સાહિત્યની સમસ્ત યુરોપીય સાહિત્ય પર ચયેલી સારર વણવણ જનાબ “મુનાદી” સાહજનુ અભ્યાસ યુક્ત વ્યાખ્યાન અને આદ્ય મુશાઈગના પ્રમુખ શ્રીકુત ર ત દેસાઈ સાહેબનુ મુરિદમ ઇતિહાસનુ રેખાદર્શન આપતુ રહિ-કુ -મુરિદમ એકમ પરનું મનોહર ભાષણ, આ ચારેય ભાષણો ઉચ્ચ કાદીના હોઈ મુશાઈની મહત્તામાં વધારો કરી ગયા હતા.

એ પછી આજ સુધીયા જુદા જવાયા મુશાઈ ગુજરાતમાં યાજ રલા છે તેમય એકમને કવિથી ‘સુદરમ’ના પ્રમુખસ્થાને ચોળયેના મુશાઈ તથા અમદાવાદમાં “મગ-

લિસ” ના આગ્રયે જનાબ “શયદા” સાહજના પ્રમુખસ્થાને ચોળયેના મુશાઈ અને એના પ્રમુખસ્થાનેથી અપાયેલુ ગુજરાતી ભાષા પરનુ ચિતનાત્મક ભાષણ જુદી શકાય એમ નથી બીજા એક યાદગાર મુશાઈનો મહા કવિ ઈકમાલની સવસરી નિમિતે “અમ્મે ઇકમાલ” ના આગ્રયે શ્રીયુગ પ્રોફેસર “બાદશાય” સાહેબના પ્રમુખપદે કહો મુકામે ૧૯મી એપ્રિલ ૧૯૪૨ ચોળયો હતો એણે ઈન્ડિયા રેડીયોના મુખ્ય સ્ટેશન પર ચોળયેના મુશાઈના પછુ અને યાદ કરી લેવા જોઈએ, હાલમાં કાઠિવાડમાં પણ એ મુશાઈના ચોળમ મયા અને ભાવનગરમાં આજે પ્રથમ વાર એક વધુ શાનદાર મુશાઈના ચોળાનું ચાન ભાવનગરના “મુરિદમ સાહિત્યમંડળ”ના ફાળે જાય છે

આમ ગુજરાતમાં મુશાઈના પ્રચિત દ્વારા અમદાવાદની સાહિત્યસેના કરનારો યત રહેના મુરિદમ કલમગાળને ખાદી જાય છે માત્ર તેર વર્ષ પહેલા મુરિદમોએ ગુજરાતને આપેલી આ અનોખી મુશાઈ-ભેટની પ્રગતિ અને ગુજરાતી વાણીમાં ભરેલી જરકત ખરેખર આશ્ચર્યકારક અને આનંદદાયક છે આપણા આ મુશાઈગ એજ એક દિવસે આપણી ગરી ગુજર ગિરાતી અનોખી સર્જિ બની જશે એ નિર્ધિવાદ છે અતમાં જનાબ “મુનાદી” સાહજની “યાદશા” કાવ્યની થોડી પકિતઓ યાદો નિરમીસ -

“ગુજર-નિરા જાન-નિરિતુ ચિખર બનો,
સાહિત્ય નિર ઉચાન બની પ્રિયવર બનો,
બ્યાપી નજર-વમન છે ગુજરાન-ગુલશને,
હે ઈશા તેની હૃદય કવિન-પાનખર બનો”

* તા ૩-૪-૪૩ની રાત્રે ભાવનગરમાં ચોળયેલા મુશાઈમાં યાચેલા લગુનિમય.

સુબ્બ. (૪)

ગીરામ ચોરડ તા ૨૦-૬-૩૬

તમારો પત્ર અને પુસ્તક મળ્યા અન્યથા ચાણીસ વર્ષ પર મેં Persian Prosy with Figures of Speech નામનું એક નાનું પુસ્તક લખેલું, એજ ધારી ઉપર તમારે પુસ્તક લખાવ્યું છે તે અગ્રેહ્ય છે તમારે ગુજરાતીમા છે એટલે ફેર અને ગુજરાતીમા આના પુસ્તકની અનિ ધણી જરૂર હતી ગુજરાતના બે અગ્રગણ્ય સાક્ષરોએ ફા રી પીંગળ-શાસ્ત્ર રિયે મને પહેલું એમને હું રાજુએલ ભાઈ ઉપરામના પીંગળશાસ્ત્ર તથા મારાન્દાનકામ પુસ્તક સિવાય બીજું કંઈ ગતાની રીકે નો નહિ મતવળ કે ફેરસી પીંગળશાસ્ત્ર સમયે બળુવાની ગુજરાતીએતે ઉકેલ છે, પછી તે પૂરી પાડ્યા માટે લાયક પુસ્તક ન હતું, તે જોઈ તમારે પુસ્તક ફરી ધારી છે તે પુસ્તકમાં ગુજરાતી પીંગળ શાસ્ત્ર નેરે મળતાપણુ કે તરીકત બતાવવાની કે જે જરૂર ન હતી તમ ઉા ઉતરી એ બને ભાષાએવું પિંગળ શાસ્ત્ર પરસ્પર ક્યા મળવું આવે છે અને ક્યા ક્યા તેમા ફેર હોય છે એ બાકે સારી રીતે બતાવી આપી તમારા પ્રયાસની કીમત ને ઉપરોચીતા વધારી છે

આપણા હાવના ગુજરાતી સાહિત્યમા તો તમારો પ્રયાસ ધણો ઉત્તમ છે એની જાણીનું બીજું પુસ્તક મારી બાળુમા નથી

દી'બ.) ફરજાલસ મોહનલાલ ઝવેરી (ક્રિમ ૩ એક ૬૨૨૨)

આપણી ધણી અભિપ્રાયોમાથી - આ ચોપડી ધણી આવકારવાય છે અરબી પરિચય ૭૬ રચનાના રજુહોલમા ઉદયરામ અને દી બ ફરજાન ઝવેરીના પુસ્તકો દુબા ખ છે, અને રજુહોલમાલનું પુસ્તક શિખાઉ માટે સરળ પછું નથી અરબી પરિચય ૭૬ રચનાની ભાષા 'આર' પુસ્તિકા એ પિંગળની ઉત્તમ પ્રશિક્ષા છે ગુજરાતી પરિચય વાર્ષી, આપણુ ૭૬ સયે સરખામણી કરી વાદ રહે તેવા નમૂના આપી એખકે વિગતને સળ બતાવ્યો છે અરબી પરિચય મધ્ય રચના સળ ધી ફરવાક ખેલો ખ્યાનો પ્રતે છે તે આ પુસ્તિકા કાઠી ફરે થરો એવા આવ્યા રહે છે

વિષયપ્રસાદ ને ત્રિવેદી. Y ૧૦-૩૬ કોનેજ, મુસ્ત & Gujarati M T B College, Surat તમરે પુસ્તક હું ઉતારવે વાંચી ગયો છું અરબી અને ગુજરાતી પિંગળની સમજ તમે બા, સરળતાથી આપી છે પુસ્તક પઢાવવાના અભ્યાસને ધાનુ ઉપરે મી થઈ પડે તેનું લખાણ છે પછી એ પુસ્તકનો સૌથી ઉપયોગી ભાગ બીજો 'પ્રાસ'ન લગતો છે આજ સુધી મારા ગુજરાતી પુસ્તકમા યમક યા પ્રાસ નુપ્રાસને લગતી આવી વિસ્તારથી સંપૂર્ણ સમજણ આપેલ ને વાંચી નથી એ માટે હું તમને મુબારકબાદી આપુ છું, અને હવે પછી કે તમને આ તમારા પ્રયાસમા સપુર ફેલેલ મળે મદાર,

લી- શુભેચ્છક ૧૬-૧૦-૩૬ (કલિ થી) અપરેશર ફારુજી

અને

શાહરને કવિ બનાવનાર

કેદત આજ એકજ પુસ્તક છે

અરબી પિંગળ સરળ ગુજરાતીમા

"આર," શહેરી ફૂત

'શાહરી' ભા ૧-૨

ભાગ પહેલામા-અરબી પિંગળ, ૭૬ પ્રકાર, ૭૬ની સરળ સમજૂતી, અરબી-સરૂત પિંગળ મિલન, કાજ પરીક્ષાની રીત, પ્રયાદી

ભાગ બીજમા પ્રસ (કદિલ્લ) તામન (રહી), પદ પ્રકાર, કસાદીનુચ્છન અને સમજૂતી કીમત ૬ આના, પરોક્ષ એક શીખોળ, (ચિત્ર ખર્ચ સાદા)

પ્રકારક- 'વહરી' સાહિત્ય કાર્યાલય, મુસ્ત. એન્ટ્રો -

ધી ગહેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ મુસ્ત

અમદાવાદ તા ૨૦-૬-૩૬ તમે મેં કેવેલા શાહરીના બે પુસ્તકનું છક ચોરડ મોકલ્યું છે તે મળ્યું છે ફેરસી અરબી પિંગળ ગુજરાતીમા ઉતારવાના આ તથાગ પ્રયત્ન છે તે જોઈ હું ધણો ખુશ થયો, તમારા એ પ્રયત્નને સંપૂર્ણ સરળતા હવે છું

[તા ૩-૪-૪૩ના બાબતરૂપના મુન્શીસામા વચ્ચાએથી જરૂરોમાથી અમુક પંક્તિઓ
અને રજુ કરવામા આવી છે]

—સપાદક

સ્વાગત ગીત

મેહમાન યદ્ય અમારા સજ્જન ભને પધાર્યા,
કુર્માન તમ ઉપરથી હવત ભને પધાર્યા
દેરા અમેને કુર્નિલા દર્શન ભને પધાર્યા,
કરના અમાર આગણ્ય પાન ભને પધાર્યા
મનને કહ તમાર આસન ભને પધાર્યા,
પ્રેમે કહ તમાર પૂજન ભને પધાર્યા
ઉપનન મહી ખિનેલા પુષ્પો જુહી જુહીને,
કે' હ હમર તમને વદન ભને પધાર્યા
આજે તમે પધારી અમ આજર વધારી,
કરના અમાર છનન રોશન ભને પધાર્યા
આપે નિભાવો અમથી દેવો સબધ પ્રિતે ?
પુન બાધરા મણુપના બધન ભને પધાર્યા
હ મેશ આવી રીને અમ આગણે પધારો
'ધાયલ' ફરી કહ હુ સજ્જન ભને પધાર્યા
'ધાયલ'] [પાન્ને-

— પકિત :—

“તીર ખુદ થઈ ગયુ નિશાન હવે”

—[૧]—

હિદીઓ થાવ આવધાન હવે,
બાગ લૂટ છે બાગમાન હવે !
કર્મનુ કોઈને ન પ્યાન હવે,
બધ' છે ધર્મની દુકાન હવે !

નાકને રાખવામા નાક ગયુ
ફૂટ ગાફી ગલા છે કાન હવે !
ખુમરી ગધ ન ખાનદાનીની,
મકાસુ ગિંગી પાનદાન હવે !
ઝપના નિત્ય ખાસગ ખાઈ,
અપી કેકાણે દિતની સાન હવે !
છન વંશરી, અઝનમા વરનીની,
મખુ રુ થઈ ગયો નૃપમાન હવે !
ટાઈમની હેરફેરમા 'બેકાર',
જરૂરી ધડિયાળની કમાન હવે !

‘બેકાર’]

[ગદર

—[૨]—

રોગ પોણુ છુ દું મદાન હવે,
લાગે ઉપચારકો નિદાન હવે '
તેની ગીતણ નજરની છામા,
થાપ છે ઉર્મિયો જમાન હવે !
નિત્ય આની રસત ખોને છે,
ચુનની ઉદ્યાનમા દુકાન હવે !
આ મ કચની મને નથી કચવી,
મોન સેરી લે તું જમાન હવે !
જામ જોવાજ થઈ ગયો નિર્ભાન,
ક્યા છે પીવાનુ લેશ લાન હવે !

‘કદીમ’]

[ધોરાજી

- [૩] -

— કૃત્ય —

દેહમા કયા છે તિલ જવાન હવે,
કયા રહી છે એ આનખાન હવે ?
છે જવાનો બધા યુદ્ધ 'ધાયલ',
તીર પહોંચી ગયા કમાન હવે !

નિન કરે છે સિમત જહાન હવે,
પૃથ્વી થઈ ગઈ છે આસમાન હવે !
વર્યો પહેલાં મરી ચૂક્યું છે દિવ,
કે નથી નામ કે નિશાન ! હવે
તુ વસીને વસાવી દે દિનને,
સ્વયં ભાસે છે એ મહાન હવે
હું તો ચાકી ગયો છું એનાથી,
દઈ તુ રાખ દિવનું પ્યાન હવે
કિદગી હો કે મોત હો 'ધાયલ',
મારે મન ખેલ છે સમાન હવે
'ધાયલ'] [પાન્નેદ

- [૪] -

ત્યાગ નિદ્રા તુ છે' યુવાન હવે
કેમ બુદ્ધિ છે ભાન સાન હવે ?
પારકાને અમાન દેનારા,
પારકાથી ચહે અમાન હવે ?
સ્વામી આ વિશ્વનો હતો તુ પહોં
કાગનું થઈ ગયો નિશાન હવે ?
આ જગત ઇન્કિલાબ ચાલે છે,
કઈક આદેશનો પિછાન હવે !
યુગ કથાનક કિતાબ છે 'પિરિસ્મલ',
કઈક અહણુ કરોને જાન હવે
- 'પિરિસ્મલ'] [ઘોતલ

- [૫] -

દઈનું કા કરો નિદાન હવે,
ઓંધધિનું તજ્યું મે પાન હવે
એની પાસે શી રાખવી આશ ?
રે, જવાની નથી જવાન હવે

માછીને માછની કેસારી ગઈ
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
ચીર દર્શન તણા હવે તો દો,
થઈ ગયું પૃથ્વી અશ્રુ—સ્નાન હવે.
ભાન 'કિસ્મત' ભાને જગુ તાર,
તે કયાં સર્વને સમાન હવે !

'કિસ્મત'] [ભાવ

- [૬] -

કાગ કે સ્થાનના ન બધન છે
નિશ્ચ આપુ છે મુજ મકાન હવે
જાન અજાન બેઠ એ બંધો
છાડ દિન જાનનું ગુમાન હવે
કોના ગમમા છે ચંદ્ર પરદામા ?
કોના નિરહે દોસે છે જ્વાન હવે ?
દાન દો દિલના, દાનની મુજને,
કઈક રાખો છું તો પ્યાન હવે
ઝેર અમૃત છે બને છવનમા
એજ 'સાગર' છે સાચુ જાન હવે
'સાગર'] [

- [૭] -

ઝાક કાનિય તું નિનની જ્વાન હવે
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
અશ્રુ નિદુ નવનથી તપડીને,
થઈ ગયા મોતીઓ સમાન હવે
આવ્યું શુ વીજ દરનમા તારા ?
કેમ આવ્યું તે મુજ મકાન હવે ?
પહેલાં સુમસામ દિન હતું કિન્તુ
આશ ફેર વસે જહાન હવે !
સેવા કરવી હો શુદ્ધ સેવા કર
છાડ 'શાકીન' એવા જાન હવે
- 'શાકીન'] [

- [૮] -

દઈને દિવ તુ દે અમાન હવે
તારી એમાજ માન જાન હવે
વ્યોમ કચડી નહિ રોકે મુજને

કારવા

શૌર્ય માફ છે પાસગાન હવે
આપદા છે તો પ્રેમ ફરી છે,
કા કફ વૈદના નિદાન હવે
મરત 'મસ્તાન' કર તુ મેહકિવને,
કોઈ રંગીન ગાઈ ગાન હવે
- 'મસ્તાન'] [બમસરા

- [૯] -

ગાંશે દિવ મહીં તુફાન હવે,
દર્દ ફેર થશે નિદાન હવે
વેદના ખુદ ગે કમાઈ ઉર,
કેમ મલકે વિધિ નિધાન હવે ?
અયુથી આગ ઉર તણી સમરો,
ફાળશે આ જીવન વિરાન હવે
પાનખર યધ ચિતા અને ઉપવન,
પુષ્પ ફેર ચયુ, રમશાન હવે
દર્દ સૌ દિવ તણા રડી ઉઠશે,
છોડ 'ખેડામ' તુજ બયાન હવે
'ખેડામ'] [ભાવનગર

- [૧૦] -

માન રે માન માફ માન હવે,
ગીદ તડપાવ મારી જાન હવે
આખ આ જ્યારથી લડી છે ખસ,
દિન ચયુ સારથી વિરાન હવે
આજા મારા જિગર તણી ન ફળી,
થે અકારી છે આ જહાન હવે
સમંથી પાણી પાણી યધ જઈને;
જો રડે આજ આસમાન હવે
જિદગીને અફળ કરી જના,
જાન 'અમકાર' ના ધમાન હવે
'અમકાર'] [ભાવનગર

- [૧૧] -

જાગ નિદ્રાથી જો જમાન હવે,
દલમા મૂક તારી જાન હવે,
કયા લગી મરશે ઓગ મૌન વિના ?
કયા લગી કગે જાનનાન હવે ?

શૌર્યતા ફેરી દાખવેલ હતી ?
દે બતાવી ફરી એ શાન હવે
આજ 'ફારિદ'ની વામ્પી-જાદુથી,
તીર ખુદ યધ ગયુ નિશાન હવે
- 'ફારિદ'] [ભાવનગર

- [૧૨] -

જોર જડવાદનુ જગે જાગ્યુ,
મુર્દા ફેર યધ ગયુ જહાન હવે
દિલે ના જોશ ના કદમમા જોર,
બર્થ વદના તણા શુમાન હવે !
ખોલે શરતી પણ અમત-સરા
કયા રલા કો છે નનજયાન હવે ?
જગથી મોવસાગીથી જો ખુદા !
ખતી 'આદમ'ને દે અમાન હવે
- 'આદમ'] [ભાવનગર

- [૧૩] -

જાહો હસ્મત શુમાવી ખેડો છુ,
છે ફેર નામની જમાન હવે
ઉન્નતિ ગર વનનની આહો તો,
ખીનવા બાગની દો શાન હવે
જગને તુ 'નવાજ' આદ બરી,
જાણુસામે જગે લે સાન હવે
- 'નવાજ'] [ધોરાજી

- [૧૪] -

રૂપ કઇ જાણુ પ્રેમ-શાન હવે !
ભાન નર ત્યાગ રે' છુ ભાન હવે !
જીવતા જોઇ મે જહાઓ પણ,
કષ્ઠ યધ માટી પુષ્પદાન હવે
કોઇ આવી રસો અહો આવો,
માફ ઉજડ્યુ છે ધીર જહાન હવે
મૂં નિશામ એમ સાફ છુ,
બોમ છે જર્જરીન સમાન હવે
જોતે મળતુ છે તુજને હુ 'કૌસર',
દિા મહીં તેતુ વતજે ધ્યાન હવે
- 'કૌસર'] [ધો. ૧૭

- [૧૫] -

હાય જોઈ છું મારે માન હવે,
હે પ્રિયા ! છાંડ મારો કાન હવે !
મારે ચપનનો ખામ છે મિસ્ટર,
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે !
તે બને છે હી રોગની ધડની,
છાંડુ હું કા સિગાર-પાન હવે ?
કંઈનો રસ ખોરાપ થતી ને,
જે ટલાનું કરે છું દાન હવે !
પરચુરણ પીગળી અનોખ ચતા
કૂપનોના વર્ષા છે માન હવે !
[ગિતાબ] [લાવનગર]

- [૧૬] -

ભાગ છે ભાગ જો જમાન હવે
મોઢું મોઢું તો લાવ ભાન હવે !
મારે માટે શું મ ભારતમાં
છે જીવનને મરણ સમાન હવે
થઈ ગયું રૂઢ આપી આપીને
કેટલું કરો દિલ કાન હવે !
ખાળપણનું મરણ થતું ચંદ્ર
એ ચતા જાય છે જવાન હવે
નખો પહેના જહાનમાં કે હતો
દિનમાં રાખુ છું હું જહાન હવે
કોઈમાં એવો થઈ ગયો છું શુભ,
મારે મગતું નથી નિશાન હવે
દિન છે તુટેલ એવું લાગે છે
ના પડે કાઈ આ મગાન હવે
[અમીન] આઝાદ] [સુરત]

- [૧૭] -

રાખ કેમ વૃ પતનનું પ્યાન હવે
શું ચતો આમ નનજમાન હવે ?
ધન લૂણ છે સર્વ ભારતનું
રણ થવા છે બધાય રાત હવે
હું છપાઈ ભગ્ન હાય થયો
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
ખિંદુ વર્ષાનું હતું છીપ મહો,
લાગ પડે દોસે મહાન હવે

[મે
આજ નિશાત ગઝનકાર થયો
તુજ ઉપાડે મિલિ ઉપાન હવે
[નિશાત] [લાવનગર]

- [૧૮] -

માઠ શુર નો રહી અમાન હવે
છે વિતાવો ન કેમ માન હવે
શું વિચાર તની કમાન હવે
તીર ખુદ થઈ ગયું નિશાન હવે
મેા શું પડતીના મોલતને દહે ?
મરિયો છે થવા દુકાન હવે !
જગનો ખામ ને રોડથી પર
છે વધી કણ ફેરી સાન હવે
પ્રેમી મુમતની ગણ, મુરઝાઈ ગયું
શું ખૂંચા અર્થ યાગમાન હવે ?
[મુમત] [ધોળા]

પુરોવાના કપડા
માય-ટીફીક
ગીતે વેતરતા
અને સીવણ
શીખવા માટે
કબજ મળેલા યા
લખો

મુરદ ટેલરીંગ વર્કસ
એન્ડ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up to date
Fitting & Modern style.

મો. એસ. જી. મુરદ
ચુનારવાલા મરિજદ પાસે સંદેર

નોવેલ વિષે કંઈક

નોવેલ અને નોવેલ લખવાની રીતને અમે હાલમાં યુરોપી લીધી છે, પરંતુ ઇતિહાસ દેખાડે છે કે એ અમારીજ પ્રાચીન અમાનત છે, જેને અમે પશ્ચિમના અમાનતદારા પાસેથી પાછી લીધી છે. નોવેલનો આરભ ખિયાવી (કદમીત) અને નેટકકણ કિરસાઓથી થયો છે. આવા કિરસા પ્રથમ કદાણી કહેનારાઓની હોયે લખી લેવાયા એ પછી એથી પ્રગતિ થઈ કે માત્ર કદપતાએજ દેશનવાનુ ત્યજીને ઐતિહાસિક બનાવોમા રંગો ભરીને દિવસરૂપ દાસ્તાનોની લાન ઉત્પન્ન કરવામા આવી એ પછી નોવેલની પ્રગતિનો ત્રીજો દરજ્જો એવો હતો કે મનુષ્ય જીવનના બનાવો નરીત નથીત હોયે દેખાડવામા આવે અને તેના વડે જીવન અને સમાજ સુધારણાના પાઠ આપવામા આવે.

પૂર્વમા સૌથી પ્રથમ સરુનિશાળી દેશ ઇંગ્લેન્ડ છે. ઇંગ્લેન્ડમાંથીજ કદાણીઓ લખવાની શરૂઆત પણ સાબિત થાય છે. ઇંગ્લેન્ડના ફિગ્ગોનોના પ્રાચીન સમયનો લખેનો એક મિસ્ટ્રી, જે આજથી ત્રણ હજાર વર્ષ પૂર્વે લખાયો હતો, એક પપાઇરસ (મિસ્ટ્રીઓનો પ્રાચીન-કાગળ, જે એક દલાસી જાલમાંથી બનાવવામા આવતો હતો) ઉપર લખેનો લડનના સરુદ્ધાન પ્રિટિશ મ્યુઝીયમમા મૌજુદ છે. એના લિન્ન લિન્ન જાગો જુન જુન લેસાયન હતા, પરંતુ તેનો સપૂર્ણ તરજુમો સૌથી પ્રથમ મિસ્ટ્રી વિઘ ઓના મહાદર સરોધક ડોક્ટર બરવગરો જર્મન લખામા કર્યો, જે ઈ સ ૧૮૬૫મા પ્રગટ થયો હતો. આ કિરસાને મિસ્ટ્રી શાહી દગ્ગારના એક બનાવો

લખનારે મિસ્ટ્રી ફિરઓન “ગમીસસ” (બીજી)ના પુત્ર અને વનીઅહદ “સતી મની ફાતહ”ના આનંદ માટે લખ્યો હતો.

આ કિરસાની લખાણ રીતી અને સાહિત્ય ખૂબી વિશે જર્મન સરોધક મી ઇમાનોઅલ દુપ્પ લખે છે કે, “લખાણની રીતી સાદી અને સ્પષ્ટ છે, જોકે કમિલના નિયારોથી ખાલી નથી, પરંતુ એ જાના એ સાદી અને સરળ છે એવું લખાણ પણ તેજ રંગનો નમૂનો છે, જે પ્રાચીન ગ્રેસ્યાલમક યુરતકો ખાસ કરીને તોરાતમા મળે છે, અર્થાત્ આનંદ સંદાષ અને સ્પષ્ટ.”

આ પ્રાચીન કિરસાનો પ્લોટ એ છે કે, “જે લાઇ છે, મહોટા લાઇની નૌરત ન્દાના ભાઇ સાથે તેજ વર્તાવ કરે છે, જે પૂતવકાર (અત્રીએ મિસ્ટ્રી)ની સ્ત્રી જુલેખાએ હજીત થસુફ (અલે) સાથે કર્યો હતો. તે તેને પોતાના પતિની નજીમા શુનદગાર અને પાપી સાબિત કરે છે, જેને ન્દાનો લાઇ મહોટા લાઇની બ્લીકથી ઘર ત્યજીને નારી જાય છે અને મૂર્ચ દેરતાની મદદથી મનુષ્યનું જોળીયુ ત્યજીને એક વિચિત્ર પ્રકારનું નવું જોળીયુ ધાગણ કરે છે હવે માચો બનાવ મહોટા બાઈની જાણમા આવે છે તેની મક્કકાઝ ઔગત પોતાના કર્તકની શિક્ષા ભોગવે છે જે પછી ન્દાનો લાઇ ફરીથી મનુષ્ય સરૂપ ધાગણ કરે છે અને બને. લાઇઓ મહામન સાથે મળે છે. મહોટા ન્દાનાની દંદ અને ન્દાનો મહોટાનો અદળ કરે છે, અને પગિણામે મહોટા લાઇ પ્રગતિ કરીને અત્રીએ મિસ્ટ્રી બની જાય છે.”

આ મિસ્ટરી કિસ્સા સિવાય ખાતો પૂર્વક સાબિત છે કે ધરાવ અરમસ્તાન અને અન્ય પૂર્વના દેશોમાં ઘણા પ્રચીન કાળથી ખિયાલી (કષ્ટીત) અને બેઝકાણા કિસ્સા-પ્રદાણીઓના સામાન્ય રિવાજ આ યોગ્યાવને હોને તેમની પાસેથી યુનાનીઓ (ગ્રીકો)એ કિસ્સા કહેવા અને કિસ્સા લખવા શીખ્યા, પછી યુનાનીઓ પાસેથી રોમનો શીખ્યા સૌથી પ્રથમ લેટિન ભાષામાં યુનાનીઓના હાસ્તાન "અરસ્ટાઈઝી" નું બાપતર ઘણી કાળજીપૂર્વક થયું આ બાપતર તે સમયમાં થયું જ્યારે રોમનોમાં સત્તા પોતાના હાથમાં લેવા માટે આપસમાં ખુનરેઝી થઈ રહી હતી મારયુસ અને સયના એક ખીજના લાહી તરસ્યા ધર્મ રહ્યા હતા રોમનોએ આ કિસ્સાને ધણે જ પસંદ કર્યો અને એમનામાં વાર્તા કહેવા અને લખવાનો રિવાજ વૃદ્ધિ કરવા લાગ્યો.

મુસદ્દામાનો (અરજો)એ ચીતાના સમયમા વાર્તા લખવાની કળા મેળવીશ કૌમ પાસેથી લીધી નથી, કેમકે ખુદ એમનામા વાર્તા જોવાનો મેહદ રિવજ હતો. અરમોના અજ્ઞાન કાળમા તેમનામા વાર્તા કહેવાની મેહફિરો જોઈવાતી હતી અરખાની ધણી વાર્તાઓનો સંગ્રહ 'અનેક નૈના' (એરેખીઅન નાઇસ) છે જે આખી દુન્યાની વાર્તાઓથી વિશેષ વખણાએની અને દરેક કૌમ તથા દેશમા પ્રચાર પામી છે અનેક લૈલાના મૂળ લેખક અથવા સપાદનું નામ ફોર્નને ખુશર નથી, પણ કહેવાય છે કે શરસી કિસ્સા 'હઝાર અફસાના'થી લેવાયતી છે આ કિસ્સો સસાનીઓના સમયમા ધરાનમા પ્રચીત અને ધગાનીઓમા ખાસ પસંદગી પમેને હતો પરંતુ ન્તે એ સવ પણ હોય તો અગ્નોએ તેને એવી ખુબી સાથે લીધો કે તેમા

ધરાની ગિતિરિનાજ્ઞેનુ નામ વિજ્ઞાન નથી નિર્ભેજ
અરણી ગ્રેહણી કે ધ્રુવી અને ગણદાદના અગમ સી
ખનીકાઓની ઉચ્ચતન સભ્યતાનો નમૂનો છે
પરંતુ કમાર એ છે કે એના જિનન બિન્ન
કિસ્સાઓમા અના એવા અશ્રય અને નરીન
જીવનના બનાવો દેખકામા આન્યા છે કે
અરણી રિત રિવજો હોવા છતાં દરેક કૌમ
અને દરેક વાયામા જઘને બધા કિસ્સાઓથી
નિરોધ દિવ્યરૂપ સાંગિત યદુ નય છે

અગ્રેઓ નેલેનોની સરકાર રામન
નેલેનોના જાણીતરથી થઇ જોનાથી છઠ્ઠાકના
ધણી પ્રાચીનન અને સારામાં સારા નરક
લેખકોએ પોતની કૃતિઓ માટે બિનન બિનન
વાર્તાઓના પટ્ટા લીધા છ પરંતુ એ પટ્ટા
ભાંગે રામનો ॥ આમ પસંદ દાસ્પરસ અને
કરચારસથી લેવાયના ૬

એજ બિયાની કિસ્સાઓથી ઐતિહાસિક
તેવેનોતા આગલ થયો કેઇ કોમ અથવા
મુહના બનાવને વધારી ધમકીને એવી રગીન
મેનીમા લખનાયા આવતા કે વાતાથી વિશે
મઝ ઇતિહાસમ હિ પાન થઇ જતી

રાણી ઈર્ષ્યાગ્રાસિતના સમયમાં સ્વેષ્ટનની નોંંવેનાના બાતર થયા જે અરખી સ્વભાવને મળતા હતા એમનો પડોને બાતરકાર 'જેન વે લયા' હતો જેની સીધીમાં કાષ પ્રકારની રાણીની અચલા લપા લાલિત્ય ન હતું

સત્તરમી સદીના મધ્યમા મિસિમિ અક્ષરા
બદલે નવીન મૈત્રી રાફે કરી પાતાઓમા
ઇન્સાની રિત રિવાજ અને ધરતી દિન્દગીના
નવા નવા નમૂના દેખાડનામા આવ્યા એજ
મધ્યમા મિસિજ મનને નામે એક અગ્રેઝ
જાતુએ પોતાની નોનનો વડે એ વખતની
પ્રયત્ની બદલાઈએ ના નમૂના દેખાડ્યા અને
બધા દેખડો એનેજ પગને ચાલવા સાગ્યા

હું, મિયાં ને તિરમારખાં

લેખક “શાન્ત”

ધૂમ તડકામાં રવિવારની બપોરે મિત્રને મળ્યા ગયો દોનતખાના આમાદી શહેરથી દુર એકલ ડહિયા મકાનમાં હતી ડમરની સડકનો તાપ, ખુશા મેદાનની ધૂળ અને એ લાખા રસ્તાનો પથ માથે પડ્યો જતાં પથ ન હતા પોતે ગ્રેન્ડુએટ એટને લાવ્યોગીના પુરા લખત હતા વળતા, ત્યા તપાસ કરી પણ ‘પતા ન દારદ’ બગરમાં થોડે ચાલ્યો ત્યા માનવ મેદનીમાથી રસ્તો કરતા ભાષ સાહેબ દેખાયા બે આગળાઓમાં બે બાળકો હતા “રસાની સાથે આપાકે કયા ?” “બાળકોના છુટ ખરીદ્યા છે, આપો તો જરા બાપા કે પત્નીમાં જઈ આવીયે” છુટ વિનિધ તરફના સામે દગબધ આવી પડ્યા આ બટનવાળા, દોરીવાળા, રસીપર, પલણી, ‘બસ બસ આની કોમત બે પદર આના, પેલાની ત્રણ પદર આના, જુઓ, આ ઓછન કેનોય, અરુની સફાઈ”’ પગાર દુકાને આ કોમત આકરી, મારા દોરતે કહ્યું “જરા કટલગી બગરમાં તપાસ કરીએ” સડકી દુકાન અને સારો રોકે હનો કટલીએ જોક ફેરવી, તેમાં એક બાળકને ફીટ થાય તેની રૂકે ગળી બીજા ગાલકે ચપલ, બદ વેધર, રગીન એડી એડી માગણીમાં સાજ પડી ગઈ એક બાઈ ત્રણ બાળકોને લઈ આવી, “બા મને આ” “બા આ સોનેરી ગમે છે” રચી શરીરથી રોકાતી જગ્યા મારા મિત્રે ખાલી કરી ત્યારે દીવાટાણુ થઈ ગયું રૂટી યુરાંતઓ, લેડી ફેશન-ચપન પહેરતા જુવાનીયા, કોઈ અપ-ટુ-ડેટ સાંજ, સૌથી દુકાન ઉભરાવા લાગી મે કહ્યું “માલીશુ ?” “અરે આ બાળકી રાતભર મને સ્વા નદિ દે એને સુદેદ છુટ બીજેથી અપાવુ” “કાને લેજો બાઈ,

કાને તો બીજા બે બાળકોને અપાવના હોને” મે તો રસ્તો માપ્યો મારા બાળકો પણ ઘેર વાળુ મારે “બાપુ”ની વાટ જોતા બેમ હનો “બાપુ, બીરકીટ લાવ્યા ? પીપરમેટ ? બાપુ મને પેડા બહુ લાવે”

તિરમારખા, લાકડાની તપાસમાં ઘણીયે વખારો ફર્મા બીબીએ તાકીદ કરી હતી કે જે લાકડા ન આવ્યા તો ખાણુ નહિ પડે તિરમારખા હનાય થઈ ગયા, “માલી, ચેદ લલાઈ તો લકડે, જાણે કોલસે સપમે ઘુસ ગઈ, લકડે રૂપે એક મણુ કાલસે ચારૂ પે મણુ, જલાના કયા ?” સુધરાઈ ખાતા તરફથી સુકા આડની દરાજ થાય છે તે ચમતા પડે છે “વોહ તો કાગડુનો કે દોરત બગેરે પેશનર ખરીદ ચેતે હય” મિયા સાહેબની બેકે સેપદ સાંજ લાકડાવાળાને ત્યા હતી બાવ ગામથી દોટો, “તકડે લીને, મકકાર ખાતે, આહુગી મરતાવ, માલમે દગાબાગી-વોહ ઉન્કી રફતાર હય, “મિયા, કયા સમજો તુમ ઇન બાલોકે ?” તિરમારખા, જરા જાડમાં આવી ગયા મિયા સાંમે ઘણી વકીલાન કરી કહ્યું, “જરા દેખોએ ઉન્કી ઉમ કે, સુદેદ લખી દાઢીકા, લાવ મિનદમે લટકતે કુઆન કે, નમજકો પાન દીકા, ચેદ ગરીબ મજદૂરોકી ખરનરિયોકા

“અજ, દેખા હું ઉન્કા ? સગદીમે એક ફફારકો કોલસે બિજવાયે થે તો બિદકુવ હોટે દુકડે કોક મારે ચેદ કચરતાન પુરાના હય, જમતલે કોટ લડે ઓર બાવદાલકો બના મિયા, બનાવી લકડેકી દુકાન, ઓર જગે ફફારોકો

કિરાયેસે દેહી ઓર બીચારેસે લકડે કટવાને,
ઓર કમ દામસે મઝદૂરી લેની કયા હુઆ
જુઝમા કે દિન પહેલી સફરે ખેંદે ગયે? કયા
છમાદત મહાદી ખતમ હો ગઈ? અબ્લાદકી
ફરમાખરદારી નમાઝ તક લખ? ઓર જાકી
મા'અમલાતમે, દુનિયા સાઝીમે ધરલાખી
છમાદતકા તરીકા તર્ક કો દેના?"

મળતો, ત્યાં જળારો રસાયો રહેનો
સજેગોવસાન મરિજદ મેદાનમા એકવીજ
બાકી રહી અદર, યુનાબ, અપા અને અન્ય
કલકલ હતા ગરમીમા હડક રહેતી, ખમોરા
વાતાવરણમા કદી ત્યાં નમાઝ પઢવી બહુ
ગમતી મૌતની સાબ આઠ દાયકા વિતાવી
ચૂક્યા હતા વિખેરીયા રાણીનો ઝમાનો જોયો
હતો હીફ્તનાં ફર્મા હતા મહાન વિમલમા
કાસ પશુ ગમેલા મરિજદની આગદી તમ
નેજ આજારી હતી

લાની કાટડીમાં એક ગ્રોફસર'ભાડે ગૂંટતા
પોતે મુસ્લિમ અને ઈબ્લીશ-રિતરતના હતા
મૌલવી સાબ અજાન હતા તો 'સાહેબની
નીદમા ખનેલ પડતી કુઆન સરીફની તિલાવતથી
Disturbance-અવ્યવસ્થા પડતી મૌલવી સાયે
અગડે થતો લાનત મલામત થતો અત્તાહની
કુદરત, સાહેબની નોકરી ગઈ આહુવાળીના
આર માસના ધેમા ન દીધા ને આખરે આહુનો
માર પડ્યો ઝલીલ યહને જતુ પડ્યુ

પ્રેસવાળા દોરતને ત્યાં હુ એ? હનો
જેરવાની ને સુદમા બે ગૃહસ્થો આગ્યા મ્યુ
નિસીપાલીટીના ઇનેક્શનની કમાલમા હના
મુલાકાત થઈ જાપાવાળાથી ટેક લેજીસ્ટ્રેટીવ
એસે બ્લી મુધીની લાગવગની નાતો કરી

ઇનેક્શન વખતનો દાંદાદ જળારો હ
મોટર ને વાહનોની હકકા હક જળી હ
વોટર Voterની આગના રનાગના જળવર
બહોવરત હતો ગામના કપીરો, અ
હુના જે આવે તેને વોટ મારે તે
આવના આગ લાખની આગાદીમા તે
હમગની મુસ્લિમ વરતી હતી, કહિ સી
મુસ્લીમા મોઢે દરીદ્રાઈ જમાની હતી

મિયા સાહેબને આ પરિસ્થિતિ વચે તે
શેગવાનીસગા રાખત પીરનાના હતા. "મુઠીલ
ને ત્યાં રહેના બાઇનો મદદ પાડેકે
બામા આલીશ વર્ષે પશુ બલ્લમાગીજ દત
બેકમા ગોખતો દનો લીધુ કપકુ
હવું લોનાન જતા થના અ તાહની
થતી અદ, પાણી મળતા

સુદનાળા રાખસ બાપના વાગસામા
મમાનમા રહેતા, નોકરી ધ મેા હવે
પીરનામા ને આ જનાબ પ્રગતિ સાધક વિથ
હના કહે કે એક સીનેમા કપની કા
તેમા મુસ્લિમોને કામ મળે, નહો સામ તેમજ
કૌમ મી કેળવણી અને તન્કાનો મેા
અઈ રહે!

મિયા સાબ બખિતબ વધો હજી પછી
મુઠીલ બની જઈએ તો લવા કેટલો
પણાયે! દાદર ઉતરના, નિરમાગ્યા એ નામ
પાકીયુ વચ્ચે આમા અદારોમા લખ
અને હજી ટાંગેલુ એ મોડ પીરમામાની મનેજી
દર્શાવતુ હવે -

"પીરબાળા તારીઝ દોરા ધાગા જ
મતર, રમવ, નજીમ, બૂન ગ્રેન કાં
વિગેરે વિગેરે "

ચંદ્ર : મુસ્લિમ-શાહી, અને જન્મ-મરણ.

શાહી

તા ૧૯-૪-૪૩ મોહમદ કાસમ પીપરડી
-મરયમખીખી મોહમદખીખી મહારી

તા ૨૨-૪-૪૩ ઇબ્રાહીમ અહમદ ઇમ-
રાહીમ બાહીમીયા-ખદીખીખી ઇમરાહીમ
યુસુફ બોટાનાલા

તા ૨૯-૪-૪૩ મોહીમ અમદ અબ્દુર્રહીમ
સૈયદ અબ્દુલકરીમ લાલપેરી-ખદીખીખી
શેખ શુલામ રસૂલ ગુજરાતી

તા ૨૯-૪-૪૩ અહમદ મોહમદ શુનામ
જેનાની નામુદા બરયા-મરયમ ખીખી હાજી
મોહમદ અહમદ મુત્તી

તા ૨-૫-૪૩ કામિમ હાશિમ ઓતિયા-
હકમાખીખી યુસુફ આનમ પીપરડી

તા ૮-૫-૪૩ શેખખા હળીમખા રેહ
માનખા-સાગખીખી રોષ હળીમ શેખ મુગુદા
જન્મ

૧-૪-૪૩ હુસેનખા ઇમામખા હોકરી હાજરા
ખીખી

૧-૪-૪૩ શેખ શુનામનખી શુનામમોહમદ-
હોકરી હાજરાખીખી

૩-૪-૪૩ શુનામ મોહમદ હુસેન-હોકરી
યાફમ

૪-૪-૪૩ કામિમ શુલામ મોહમદ હાસ હોકરી
ખીખીખીખી

૭-૪-૪૩ મોહમદ અહમદ અમરફ-હોકરી
હાજરાખીખી

૮-૪-૪૩ રસૂલ મોહમદ-હોકરી શુનામ

૮-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમ્મિદ મન્સૂર પેટીનાલા
-હોકરી મન્માખીખી

૮-૪-૪૩ ઇમરાહીમ શુનામ મોહમદ સાદ-
-હોકરી ઝેનમખીખી

૧૩-૪-૪૩ હુસેન મોહમદ-હોકરી શુનામ
હરીહુદી

૧૫-૪-૪૩ ઇમરાહીમ અહમદ બનામો હોકરી
અહમદ

૧૫-૪-૪૩ સરેમાન મુલક મુગ-હોકરી આપા-
ખીખી (જન્મ પડી ગુસ્તી ગઈ)

૧૫-૪-૮૩ આમીયા ઇમરાહીમ-હોકરી અમુ
ખીખી

૧૭-૪-૪૩ ગેખ મમમ શુલામ હુસેન-હોકરી
શેખ મોહમદ

૧૮-૪-૪૩ મુન્શી આમમજી મુતેમાન-હોકરી
ઉમરજી

૧૮-૪-૪૩ અબ્દુર્રહીમ અબ્દુલ લતીફ-હોકરી
રેહમાન ખીખી

૨૦-૪-૪૩ હાફિઝ ઇમામહલ હાફિઝ સાદેહ
-હોકરી મુતેમાનખીખી

૨૧-૪-૪૩ કરીમખીયા ગનીમીયા-હોકરી
ઇમરાહીમ

૨૨-૪-૪૩ યાફમ કામમ આરેફ વામ-હોકરી
ખતીખીખી

૨૫-૪-૪૩ ઇમરાહીમ મદમદ માલુ-હોકરી
આમરાખીખી

૨૭-૪-૪૩ હાજી આઝમ મોહમદ નામુદા-
હોકરી હાજરાખીખી

૨૮-૪-૪૩ શુનામ રસૂલ હાદુ-હોકરી મોહમદ

૩૦-૪-૪૩ કાસમ હાદુ બમરગી-હોકરી યાફમ
મરણ.

૪-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમરાહીમ પટેલ
બરયાનાલા ઉ વ ૨૨

૭-૪-૪૩ રેહમાનખીખી ગેખ હુસેન બરચીની
હોકરી ઉ વ ૭

૧૧-૪-૪૩ ખદીખીખી ઇમરાહીમ આનમ
ખામખીયાની હોકરી ઉ વ ૬૦

૧૨-૪-૪૩ ખારીખીખી હસાફ સરગની ઓરત
ઉ વ ૬૦

૧૩-૪-૪૩ ઇમામહલ ઇમરાહીમ ખાદીનાલા
ઉ વ ૧૬

૧૩-૪-૪૩ કાતમાખીખી સૈયદ અ કરીમ
સયદ અબ્દુનાહીની હોકરી ઉ વ ૩

૧૪-૪-૪૩ કુચ્ચનમીમી આરેફ પેચની હોકરી
ઉ વ ૮૦

૧૬-૪-૪૩ રેહમાનખીખી ગેખ કરીમ હુસેન
એલપાડીની હોકરી ઉ વ ૨૫

૧૭-૪-૪૩ હાજી અહમદ મોહમદ મુસુફ
મરમાહલ ઉ વ ૫૦

૨૦-૪-૪૩ ઇમામહલ હાશમ ભેમાણીયા
સાદકરી ઉ વ ૩૨

૨૦-૪-૪૩ ખદીખીખી મોહમદ કામમ હા
બનામીની હોકરી ઉ વ ૮૫

૨૧-૪-૪૩ કાનમાખામ મરદારબેગ અમીગ-
બેગની હોકરી ઉ વ ૫૦

૨૩-૪-૪૩ હાજી મોહમદ આરેફ મુલ્તાં
ઉ વ ૫૦

૨૬-૪-૪૩ ખદીખીખી આરેફ ઇમામહલ
નામુદા બરયાની રિયા ઉ વ ૫૨

૨૮-૪-૪૩ અહમદ મુગુદા હાજર ઉ વ ૪૨

૩૦-૪-૪૩ હુનખામુ મનેઝ અહમદ મયેક
મુગરની ધાળીયાણી વ ૫૨

૩૦-૪-૪૩ મુસમીયા અહમદ બનુ
ખામુડાની હોકરી ઉ વ ૫

૩૦-૪-૪૩ હુનખામુ આનમ હમિદ ઝાંઝ-
રની ઓરત ઉ વ ૮૦

વીણેલાં ફૂલ

એ. જી. શેરહીયા (જુનાગઢ)

- કરી ન પડવામા નહિ પરંતુ પડ્યા મઝી ટકવામા આપણી મે મમાએલી છે
- દેળવણી મપન્તિ સમયમા ભુવણુ ડપ બને છે, અને વિપન્નિના આશ્રય સ્થાન બને છે
- શમશુ માણુમ પોતાની જાતને દુન્યાને બધ બેમ્ની જનારે છે, અણુસમણુ માણુમ દુન્યાને પોતાની જાતને બધ બેમ્તી પ્રયત્ન કરે છે
- જેવી રીતે જરાઓમાથી નદીઓ બને છે, અને નદીઓ સમુદ્રમા યાય છે તેવી રીતે જરાણ ટેવો અદ્રશ્ય રીતે વૃદ્ધિ પામે છે
- માવાણુ સ્વજાવ ચાન્નદાયક જોપડની ગરજ સારે છે તે દુખમા રૂપ હોય છે, અને અભિમાનને દૂર કરે છે
- પ્રારબ્ધ કદાચ તમને નીચે પાડી દે, પરંતુ હમેશને માટે તે નાશ નહિ કરે
- નહાતું નહાતુ ખચ કરવાથી સાવધ રહો એક નહાતુ જાકોડ વહાણને ડુબાડશે
- હૃદય વિનાના ગળદો કરતા, શબ્દો વિનાના હૃદય વડે, પ્રાર્થના એ વધારે સારૂ છે
- ખુશામત એ એક જાતનુ ખરાબ નાણું છે, જેને માણુસોની ચલણી નાણુ બનાવે છે
- ચિન્તા એ મુરકેલીઓ ઉપરનુ મુદ્રા પડેવા બરવામા આવતું નથી

[અમેજી ઉ]

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The 'Gangotri' Printing Press, Kankuth, Khamel Darar, Surat

Published by Azum Ahmad Esmail 'Yahshi' for Yahshi Sahitya Kari, Tower Road, Surat.

‘ઈતિહાસ હળમનો’

ક્રમાર તથા હરતે યદ્ય ખર તણી હળમત,
ને ‘રોહના’ હાયે યદ્ય તોહર તણી હળમત
ખીનાખ તણા અરે યદ્ય શીર તણી હળમત,
સ્પિદારને હાયે યદ્ય દિલખર તણી હળમત
એકેએકની નીનિયી યદ્ય જર તણી હળમત
૫૨-૬૪ યદ્ય યદ્ય ગદ્ય ધર, ધર તણી હળમત.

આપાલ યદ્ય પછી તો બમ મેદની રજરની,
બલમેલી એ હળમત રાણી યદ્ય ધર ધરની
હાયે પ્રીને લોકો બન્યા હળમ ભાઈ,
ને વિમરી ગયા સૌ નિજ રોઢ કે સગાઈ.
મન બાવતુ કે બોરે, મન હાવતુ કે છોરે,
કનચુગમા હળમોની નન આવતુ કે તોરે।

—‘બેકાર’

સારવ

જુન
૧૯૪૩

ત્રી
“વહરી” રોડેરી.

અ નુ ક મ શિ કા.

૫ સૂચિ.	સેખકનુ નામ	૫૫૭
૧-હજમનો	‘મેકાર’	૨૪૮૫ ૧ ૭
કુઆન” (સરઓ કાનેહા)	‘મનિન’	૪૧૧
શિકાણ (કુઆન)	મો અ રહીમ	૪૧૨
” (હદીસ)	” ” ”	૪૧૩
મજી દુનિયા	‘મેકાર’	૪૧૪
”	મો. અ અઘરફ	૪૧૮
દખુ	મે. મુદમહી	૪૨૧
	રા અજુનરો	૪૨૩
કહી વિચાધુ’ છે ?	‘ખામેરા’	૪૨૫
દિવસ	રઆ કાઝી	૪૨૭
માણસોની પરેશાની	ખન મીઝી	૪૩૨
રમલ (સન૦)	ગીકાઈ-સામેરો	૪૩૫
હયા	‘ખામેરા’	૪૩૯
	સાનેદ બજાવી	૪૪૪
	મુ મુદમહ બેગ	૪૪૬
II કુઆ	‘તાઈ’	૪૪૮
કુરિલમ શાહી-જામ-મરબુ		૨૪૮૬ ૩ ૭
મુલાકાત	ટીમેન	” ૪ થુ

લવાજમ - દિ-૬ અને સીનેન ૩૬ ૪, બર્મા રા ૫, પદેસ રી ૮

છુક નકલ પાચ આના

“કારવા” દર અગ્રેજ મહીનાની પદરમી તારીખે મગર થઇને તેજ દીસે પોરદ કરનામા આવે છે રપર ઉપરને આઠક નબર નોધી રાખે, પચવ્યવદાર લેજા તે જરૂર લખશે દિના આઠકોએ અક નહી મળવા II ફરિયાદ તેજ માસની તા રપ મી સુધીમાં કરવી પચવ્યવદાર રહેરના સરનામે નહી કરના સુરત કરવે. મનીઓડરની નીચેની કુપન ઉપર મોકલનારે આઠક નબર, નામ સરનામુ લખવા ચુગુ નહી મનીઓડર કે જીટિસ પોરદન ઓડર ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવું.

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA

પુસ્તક આધુ + અ ક ૧૦મે

“ નામમે કુર્માન ”

[મૂળે કાવેલી]

[૭૪૬]

“૩૩ હમ નામમે કુર્મા ક તેમ અન્નમ દે મેગ,
ચેરી અદનાહ—દેહમાતી—ગીમ—બાગમ દે મેગ”

[૭૮૬]

અન્નમ દે જાદા હે હર જાદાકા પાવો વાતા,

- મિરગી આગ રેદમતને મિયા શ્ર મતન મુહ કાલા

આમનમ વોહ માનિમ મનના હે ગમ કયામનમ

- લે બામે કરમ દે કુમ્ય ચૈસને અદાલતમ

હુમ દેને હે મર અપા બના જેને હે જાત અપની,

ક તેરી બદગીમ હમત દિ અપના હ રાત અપા

તુઝીમે માગતે હે જમ ઝકમ પેગ આતી હે,

તુગી દેતા હે રાક્ષ, જમ મુગીમન પેગ આતી હે

બના દે ગમ ગીરી ઓન કાન્વી અગે ચોગોમ

- ગિન-૧ તુને અપની નેનમતોમે મગરાઝી દી

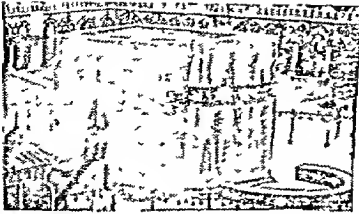
મગમ આનદા ધનસાનોક રસ્તોમે ગયા લેા,

અયા જેના હમે શુમરાક સાગોમે અયા જેના

અયા તારીવ કગની હે તો દિ. ‘આમીન’ મહેતા હે

તેરી આખોમે તુજકા દેખગ ખુરમદ રંગા હે

અશુનઅ ‘આલિબ’ દીની, નિઝામી, ખંડેરી

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ તાલ તમાનાનું પ્રમાણ (કુઆન)
મૌલાના અમુરહીમ મારિક સ

(૨૫૦) જોશક જેમણે કહ્યું અમારો પવરદિગાર અન્નાકજ છે ફરી તે પગ દાદ
ગ્લો તો તેઓના ઉપર ફરિશતા ઉતરશે (અને કહેશે) કે તમે કો
અને દિલગીર ન થાઓ અને તે જન્નતની ખુશખબરી સાબળો
તમને વાપરો હતો (કુઆન)

૨૫૧) (હિ નખી !) તેમને નજીકમા આવનાર દિવમ (મિયામન)થી ડરાવ, જ્ય
કે દિલ ગળામા આવી જશે તો તેઓ દયાવતા હશે (અને)
શુનેહગારોનો કોઈ દોસ્ત કે કોઈ એવો બનામણ કળા નહિ
જેની વાત માનવામા આવે (કુઆન)

૨૫૨) જે માણસ નેજી કરે છે તો તે પોતાનાજ માટે અને જે બરી કરે
તો તેનો વખાલ તેનાજ ઉપર પાશે, અને તારો પવરદિગાર બદલ
પર સુદમ કરનાર નથી (કુઆન)

૨૫૩) અને જે કામ આકત તમને પહોંચે છે તો તે તમાગાજ હાથોની કમાણી
બદલો છે અને ઘણાખરા શુનાહોને તો તે (ખુદા) માફ કરી દે છે (કુઆન)

૨૫૪) આકાશો અને પૃથ્વીનો બનાવનાર (તેજ) છે, તેણેજ તમારા મ
તમારામામીજ બેડા બનાવ્યા અને પશુઓમા પણ બેડા, (બનાવ્યા
એવીજ રીતે તે ખુદા તમને ફેલાવે છે, તેના જેવી કોઈ વસ્તુ ન
અને તેજ સાબળનાર બોનાર છે (કુઆન)

ઈસ્લામી ચિન્તન

રસૂલુલ્લાહ સ

મોલાના અબ્દુલ

(૨૫૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે કોઈપણ મુમલમાનને કોઈ મુસીબત પહોંચે છે તો તેના બાલ્લામા અત્રાહ તેના ગુનાહ દૂર કરે છે તે એટલા સુધી કે કાટો બોકાવાથી પણ (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૧) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે હે યુવાનો ! તમારામાને જે કોઈ નિકાહ કરવાની શક્તિ રાખતો હોય તે નિકાહ કરે કારણ કે એ આખને (ખૂરી નજરથી) ઠેકતાર અને શરમગાહને વધારે સમાજ કરનાર છે અને જે નિકાહ કરવા શક્તિમાન ન હોય તેને જોઈએ કે રોઝા રાખે કારણ કે એ તેના માટે ખરસી કરવા મમાન છે (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૨) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ઓ આદમના દીકરા ! હાજત કરતા વધુ માલને ખર્ચ કરવો તારે માટે બેહતર છે અને તેને રોઝી રાખવો તારે માટે ખુર છે અને ઘરવાળાઓના કૂત જેટલું રાખવા પર તને કંઈ ઠપકો નથી (બુખારી)

x x + x

(૨૫૩) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ગનીપણુ દુન્યાના સાધનોના વધારાથી નથી પણ ગનીપણુ તો નકસની જોપરવાઈથીજ છે. (સહીહૈન)

x x x x

(૨૫૪) રસૂલુલ્લાહ સલ્વ ઓ ફરમાવ્યુ કે ઓ ખત્તાબના દીકરા ! જા, લોકોમા પોકાર કરી દે કે ખચીત ઉમાનવાળાઓ સિવાય કોઈ જન્નતમા જશે નહિ. (મુસ્તિહમ)

આત્મજી દુ-પાદે દેવો ! આત્મજી
 ઉતારો અને છે, પત્તા રાગદરિયાનાં વળુચા
 નિઆગાની અમર જાગૃતી લી છે સિવા
 માર્યા રાડો જાગૃતી છે પતિમ યુગપતે
 માર્યો તો ઉરે ત્યારે ખેડે પ્રાપ્ત પળ
 રાત પડે છે આગમન માંથી પળ દગાઈ
 રથે છે એક રૂપ યીનતા મેરુ છે જ
 મરમી દેખાય છે નામો તો મારે નર સરકરો
 રોગો અને દારૂને નામ જ અડમ્મલ રા છે
 આત્મજી આપુ જગત કારેના અગ્નિ નેડ
 યજ્ઞ પળુ જ એમાંથી ક્યારે લાગે ઉડે તે
 જાગૃતી યજ્ઞ લી છે ભાડો તો ગેમ દિગ
 ઉમેજ પળુ યુગપતે માર્યો જે રાડો
 છે એજ દિવસ રાત્રીના રાડ નથી મીડ
 ગાડુના આસર નાસના ધાડાય નનેદનોથી
 દિદમા દીક મીક નથી અનુભાઈ ની છે
 પત્તા મધીડતા ધીરદાસિ કાગે અપાગી
 સાનાવળુચા દીક કાગરોગ જમાવી અને
 જુગ જુગ પ્રાપ્તો હોય થતા 'દેવી મી હી
 દર્શો કા રોડ ભાનુમતીને કૃષ્ણ ભેડ' જે
 પ્રધાન મંત્રીએ પળુ દીક દીક મ મી પ્રગટ
 કરી છે રડુની રાયા દીન ઉગાથા, અને દરે
 દિદમી અક્રિકા ખાને લડીને વિવિધ પ્રાપ્ત
 કરનાર જ રી દુકડીની દીક દીક પ્રસન્ન મારાઈ
 રી છે રાથે દિદનો નરો વાપખાઈ કેવો
 તેવો ભેદમે તેડી આગ લી પળુ વિનામી
 પાપ ખૂન ખૂ કરી લા છે ત્યારે અનુ

પાપ તો આત્મજી અપાગી મોગાની કાપ
 અગ્ન, રાગને નેડ પળી પાડો અને ખુ
 માર્યા લગે માર્યા ન ભયક પ્રગટ ર
 રવા છે

આત્મજી દેવો ! રિય સને ના તુમ્હા
 ફાકડા પળુ લાનાવળુચા કયક ના
 કુતા જાગૃતી રાડો કાગદરિયાનાં મ
 છની જાય છે, ત્યારે કાગદરિયાની માર
 નેડ પળી જાય છે લગ્નના ભાગે પ
 નિદના કાનો પળુ ખૂન મારે ભાડે રી મ
 દેવની ની દીને લીરે કાગદ જાન અપાગી પ
 પડેથી તો મધક પર જાત નામી મારા કય
 વાળી છે અનુભવી થાઈ મારી રામ
 પરીય જાનુ લગમગ દીક રાઈ છે ત્ય
 મુગદા રાગો જાગી મધા છે રેશીઅન
 રાઈ નાગે રાખુ ના રાગ રાગ છે ને
 થોના પાળુમ જાગ મગના ડેલો
 જેલ જે છે આમ જગત પત્તા ક
 તુ ક રોડે દીકે અપાગી નકલન
 માખુ કેવો દાદ જાય છે ને પાપ ક
 ભાગ અથે છે નિદને જાય તો દાસ પ
 આને એમ લગતું નથી નિદી દેખી
 અપાગી નવાળી

આત્મજી દુ-પાદે દેવો ! રિયસ દિ
 અપાગી રિદોડે પાગી આમે નેના

મયા છે. ખીન સાધારણ જનોની વાત બાબતોએ મૂકી આપણા વિદ્વાનોનીજ વાત કરીએ જેન આજ્ઞાકાંત સાડી કરતા તેની કોરતુ મહત્વ વધી ગયું છે, તેમ વિવેચનમાય પશ્ચિમના વિદ્વાનોના અભિપ્રાયો ઠાકરાતુ મહત્વ વધી ગયું છે. કેટલાક વિવેચકો એમ માનતા હોય છે કે પશ્ચિમના વિદ્વાનો, કવિઓ, વિમાનિકોના વાકયો ઠાકવાથી વિવેચનની ખૂબસૂરતી વધે છે. પારકા ઝંવેરીઓ પાસે આપણા કાવ્યનની કસોટી કરાવવાની મનોદશા યુગ્મરાતમાથી ક્યારે ઓસરશે ? શું યુગ્મરાતી સાહિત્યમા કલા પારમે ન હતી ? કે નહીં ? દરિયા પારથી આવે તે બધું જ સાફ એવી માન્યતા ધ્યાન અંગ્રેજી બાબોની હોય છે અને તેનું જ આ વિચારિત પત્રિકામાં છે. દેવી દાતણો કરતા વિનાયતી ક્ષણને સારા સમજનારા દેશી યુવાઓ કરતા પરદેવી મુગધ વધારતા કુનેાને ઉત્તમ ગણનારા, દેશી ગાય-એ સના તાગ દૂધ કરતા વિનાયનથી પેક યદને આવેલા દૂધ પર આક્રોશ થતા, અને દેશી વાતમા વાકયે વાકયે અંગ્રેજી નાખે છુસાકનારા અધકચરા લખેલા-ઓનો પણ આ દેશમા દુકાળ નથી.

આતો યદ સામાન્ય માણસોની વાત, પણ આપણા કેટલાક આગેવાનો. પણ એવા પાગલે ચરમે જોનારા હોય છે કે ખીનઓ માને યુરોપ, અમેરિકાનાઓ આપણા મારે કેવો મત ધરાવે છે તેનીજ ચિંતા રાખે છે. ચોતાના શું કહેશે તેની લાગેશ નિતા રાખતા નથી. દેવી લાપાના પુત્રકો એટને કચરોનો ઉત્કરડો, દેવી ચિત્રો એટને ધગ ધણ વગરનો ખિચડો, દેવી ગિરિકટ એટને નહુ છુસ, દેશી માલ એટને બેગસેળ, દેવી બેશ એટલે અલણના, દેશી અમલદારો એટને લાગીયા, દેશી લીડો એટને અદેખા, દેશી વડેપારીઓ એટને અપ્રમાણિક, એવી માન્યતા ધણુ

વાને કાળા, છના દિમાએ ગોરા સજ્જનો. હજુ દિદમા ધાગણ કરી રહ્યા છે. હજુ ધનવાનો અને જમીનદારો, એ મતના છે કે પશ્ચિમની ડીઝીની મોર હાપ લાગવાથી માનવીની ખરી કીમત અકાય છે. પહેલ મકક હજ કરવા જનાર મુસલમાન કે દારકાની હાપ મરાસી આવનાર હિંદની સમાજમા જે ઇજ્જત અકાતી હતી, તેની ઇજ્જત હવે નિવાયત કે અમેરિકાની ડીઝી લઈ આવનારની માય છે ! જવાહરની ભાણુઓ અને વિજયવદ્ધી પટીની પુત્રીઓ અંગ્રેજીકા કેળવણી લેવા ગય એ શું ? શું અરિ સિશક-સિક્ષિકાઓનો દુકાળ પડ્યો છે ? કે પડી યુનામી વાતાવરણની કેળવણીમા પણ યુનામીની મધ એમને લાગતી હશે ? શું સ્વદેશીનો ઉદ્ધાર નિલાયતી યત્રોને નિલાયતી ખીચવી થતો હશે ?

કેટલાક લીડો તો હજુય એમ ધારી બેસ છે કે જેમ મજૂરો આગા પરથી ફેરી ઉતારી આપે, તેમ અંગ્રેજીનો આપણને આજ્ઞાદી અપાવી દેશે ! અને તેટલા મારેજ અમેરિકામા પ્રચાર કરવાની જેને તેને ધૂન ચડી છે. ધરમા અધાર બને રહે, પણ જાણુ દીસા મૂકી દીવાળી ઉજવે ! ધરમા ભને ગોદરમ હુય પણ બહાર મુદ ઉજવે ! આપણે આવી રીતે પારકી આખે જોવા જોવ-રાસાની પ્રેક્ટીસ વધારી દમશુ તો લય રહે છે કે આપણી કેમપાની દ્રષ્ટિ અનોપ થતા છત્રી આખે અધ જતીયુ !

અનાજની માપન ધી, કાપડની માપન ધી, ખજાની માપન ધી, ગ્યાસનેટ ને દિવાસળીની માપન ધી, ગોજન સમારભની માપન ધી, બોળ અને ગોળની માપન ધી, કાલસા ને

બાળનસુની માપનથી કપાસીયા ને થી પર
અનિબધ, કાચા ને કાચ પર અનિબધ,
કારખાના ને આગમણી પર અનિબધ, આમ
ટેરેર ધણી વસ્તુ પર માપનથી ને અનિબધ
આવી ગયા છે જૂન ૧૦ અનિબધ મૂકાવાની
તેવારી છે, પાણી પર અનિબધ મૂકાવાની
તેવારી છે હવા કાણુમા નથી નહિ તેા તેના
ઉપર પણ અનિબધ મૂકાઈ નાત ! અમ જીવન
અનિબધના પાંજરામાં પુરાણુ જનમ છે કંઈક
મૃત્યુ પર અનિબધ મૂકાતો નથી ! પણ ૪૨
બગાસા ને આગસ આવાની દરેકને જુદ છે
ઉપ વેચીને ઉભયરો લેવા પર અનિબધ
નથી, વિચારોના ઘોડા દોડાવવા પર અનિબધ
નથી, ચાંદરી પર અનિબધ નથી કહાણી
ઉપર અનિબધ નથી, વસ્તી વધારવા પર અનિ
બધ નથી ગ્રીમ પર અનિબધ નથી, બાણી
પર અનિબધ છે, પણ મરોઝ મોતવા પર
અનિબધ નથી ત્યા સુધી મુકાને તથા બહુ
મોઝા વડિયોને મજા છે બાકી કોઈમા રસ
કસ રહ્યો નથી જેથી મધમાખીઓના
મધપૂડા પર અનિબધ મૂકાઈ ગયા છે ફૂનોસ
મુઝકને અબાલે બચારો અટકાઈ ગયા છે, તેા
ફૂનોના રમ ઉડી જતા પતંગીયા માલ પડી
ગયા છે ! બાચ બગીચાઓમા કાર વસતમાય
જાખરાના દરન ચતા હોઈ ભુલ્યોરો બાળી
આ પર બેસી નિસાસા નાખી ખોલી રહ્યા છે
કે, “અમે ઉંદુ કા ન બન્યા કે દિવસે દેખ
તુલ નહિ ને રાત્રતુલ નહિ !” ફલ સકેઆવા
નન્ય છે ને કાલ વિનવરતા નન્ય છે

ધરતીમાથી રસકસ સુકાઈ ગયો છે, તેના
તો કંઈ ઉપાય જાડતો નથી પણ ખેતરોમા
શુ વાનતુ ? દરેક છોડવા પર કેટલા હુકા ? ને
દરેક હુકામા કેટલા કાણુ ઉત્પન્ન કરવા તેના
તથા કાણુ રહ્યા છે, સીધરાના ચાકાલાય
અનિબધથી મુકત નથી ! આટલા બધા અનિબધો

ઉપર વિચાર કરતા વિચાર કરનારની કા
ન ચાકી નમ ? ખરે ! અબાણોને અધુસમ
ગોજ આને સુધી છે ને સમજદારનું
છે ! બરવા બૂરે છે ને તારા દુખે છે !

અમેરિકન અને યુરોપી પત્રકારો કર
હિંદમા આવેના તુર્કી પત્રકારો વધુ રંગી
સગીન નીકળ્યા હાલમા તેમણે દિ હી પત્ર
વિષે એક બારે રમુજ શોધ જાહેર કરી
“જેઓ હિંદના અવાસે નન્ય તેઓએ બ
ન જેમએ કે ત્યા હાથીઓ અને વા
જગલ ઉતરાત પત્રકારે તુ પણ જગત
જેમા ચિત્ર કરવાનો પ્રયત્ન નથી પણ રિ
લ્લ પડાનો ભય રહે છે આમ તુર્કી
કાર બીં અનોધ લખે છે અલગત હિ
પત્રકારો બહારથી આવનારોના ચિત્ર કર
પણ તે તીર તલવાર, શોફલ કે બહુ
નકિજ, ફકત આંહસક કાઉન્ટન પેન ડી કા
મીન ! પણ એ બીજા ન જેમએ કે બ
રોમા બહુકની ગોળી પર જેટને અ
મુકાયા હોય છે, તેથી વધુ અહી સખ
ગાળોઓ પર અકુમ હોય છે એ તુર્કી
કારોથી અનવધુ નરિજ હોય ! અને બહા
આવનાર પત્રકારોય કય ખરા વાલ હોય
કે અહીના પત્રકારો તેમનો ચિત્ર કર
તેઓય પણ મોહરંમનાજ વાલ હોય છે
બાકી આપણા વાચક પત્રકારો જેના
આગમ દિલ ખોલી દે છે તેનુજ આ પરિણ
છે બાકી જગતને કયા ખબર છે કે બિ
“સાદીક ના રખોમા કહીએ તેા હિંદી પત્ર
એટને કાગળોના અને બીહ અપૂર્વ જન
દારીઓનો બાર લઇને તલવારની ધાર
ચલનાર એક ગર્હવ સમાન છે !

“યુદ્ધ એકાએક બંધ પડી જશે” એવી
કોઈ વજનદાર આગેવાન આગાહી કરે છે આ
કોઈ જોષિ એવા જોશો વહેતા મૂકે છે કે
ફટના વહેપારીઓના તો મોતીવાજ મરી જાય
છે તેઓ તો મનમાં પ્રાર્થના કરતા હોય છે
કે “પ્રભુ આ યુદ્ધને હજી વધુને વધુ લાગે.”
જેમ જેમ યુદ્ધ આગળ લખાતું જાય છે તેમ
તેમ દરેક વસ્તુતા, ભાન કુદરતી રીતેજ વધતા
જાય છે તેના કરતાય વહેપારીઓ તે ભાવોને
પોતાની હિસીબન પ્રમાણે રાખતાને વધારતાજ
જાય છે આ લાગણ્યે જગતનું ભરે

નીકદન કોઈયું હોય, ગરીબો તે મધ્યમો
ભરે બૂંબે મરી ગયા હોય, પણ વહેપારીઓને
તો આ સુખમાં લી જણ થયા છે “છરકો
દેતા હે ખુદા, દેતા હે ખપર ફાળકો.” એ
કહેવત હાલતો વહેપારીઓને માટે ખરી પડી
છે ખીજનું ધર બળે પણ એમને તો તાપણ
થઈ રહ્યું છે, ખુદા કરે લગાઈ એટલી વધુ ન
લખાય કે આપણા વહેપારીઓ નફાખોરીનું
ખૂન ચૂસી ચૂસીને માનવ મટી દાનન ન
ખરી જાય.

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

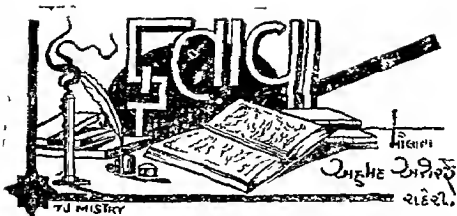
ચો ક બજાર : સુરત

એટલે

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈનના

- સુટીંગ્સ—શરટીંગ્સ
- લેડીઝ ડ્રેસ ફેબરીકસ
- ફ્રેન્સી કાપડ

ખરીદવાની બરોસાપાત્ર દુકાન.

નો - આપણા મમયમા કામગીરી કરાવવા માટે છે. નાહકના મનાવો હી કામગીરી અને મમય બગાડથી નાહી સવાનો હુકામમા મત્તવન સમાજ નવ તે રીતે પૂરવા લાગુ થાયુ વખત નહોતો નવન જેવા સવાનો હોઈ આનાની મીનીટ જવાબ માટે મોકલ્યા હતા તે પ્રવા થયો નહોતો કલે જલદિર લિલના સવાનોન પ્રવા થઈ હતો - તની

સનાઈ-નશીન નમાઝો કમારથી શરૂ થયું ? નખી સાહેબ - (સન) જે પદના દવા તેને સુનત કહે છે, તો ફરી નશીત નમાઝો કેવું શરૂ કરી ?

જનાબ-નશીત નમાઝો પશુ દરરત (સન)ના વખતથીજ સાબિત છે સુનત જે તરફની છે એક સુનતે મોઅકકેદા જેને પદવાની તાકીદ આવેથી છે સુનતે મોઅકકેદા એને કહે છે કે જેના ઉપર દરરત હ મેશગી કાધી હોય અને જેને કદી પદી હોય અને કદી હોડી હોય, એટલે તે ઉપર હ મેશગી ન કાધી હોય તેને સુનતે જાએદા (જેમકે અસર પહેલની જાગ રહ્યા સુનત, તેને સુનતે જાએદા, નશીત, મુસ્તદમ નવજોવા દશન) કહીશમા આવે છે

સનાઈ ૨૪ કલાકમા ૪૦ નમાઝો પદવાનુ કહીશમા આવ્યુ છે તે સવળી નહી પદના ફકત ફર્જ, વાલિખ, અને સુનતે મોઅકકેદા પદે ખીજ સુનતો નહી પદે તેમ નશીનો નહી પદે તો મુતેદગર થાય કે ખીજ ?

જનાબ-સુનતે મોઅકકેદા સિવાય ખીજ સુનત કે નશીતના હોડવાથી માણસ મુતેદગર થતો નથી જે પદશે તો સવામ મળશે.

સનાઈ-ફર્જ નમાઝોની રકાતો કમારથી મુકરર થયું ? તેના નખતો શું ?

જવાબ ફર્જ નમાઝોની રકાતો તેમજ પૂચ ફર્જ નમાઝોના રાધમો દરરત (સત)ના વખતમા મુકરર થયા છે

સનાઈ-હાની લખી એક મુ' રાખવી સુનત છે પશુ રખસારો ઉપર બન્ને બાજુથી શુ દદ છે ? ફત્તક બન્ને બાજુ મળીન ફેગી દીએ છે ને કહે છે કે એમા કાઈ વાવો નથી ફત્ત એક મુ' લાખી સમત છે

જવાબ-જેરી રીતે દાદી નીચના ભાગમા એક મુ' રાખવી જરૂરી છે તેનીજ રીતે બન્ને બાજુના રખસારો ઉપર પશુ એક મુ' રાખવી જરૂરી છે માત્ર નીચેથી લાખી હોય અને બન્ને બાજુએમારી કુતરાવતમા આની હેમ તો ફેચ કાપી મુશાબેદ થઈ જશે

સનાઈ મેયન આવે તો પડના ચવનની નમાઝ પદરી કે ફજ સુનત પદીને પદરી ?

જવાબ-તે વખતની પ્રથમ ફર્જ નમાઝ અને સુનત પદરી, ફરી જનાઝદની નમાઝ પદરી જો પછી નશીત પદરી હોય તો પદે નશીતને લીધે જનાઝદની નમાઝમા વાર લગાડે નહિ (૨૬૬૩ મુકદ્દાર)

સવાલ-એક માણસે બીજા માણસ પાસેથી એક બકરો કુરખાની સાથે એવી રીતેથી લીધો કે, મારો બકરો આવેલા નથી હમણાં ધંદના દીવસે તમારા બકરાની કુરખાની કરે ફરી મારો બકરો આવેથી હું તમને આપી દઈશ, એમ બદલ કરાથી કુરખાની મામ કે નહીં.

જવાબ-કુરખાની કરાની માટે કોઈ માણસ પાસેથી બકરો લીધો અને તેના બદલામાં બીજા બકરો (એવોજ નહીં બલકે એના લગભગનો) આપવાનું કહ્યું તો ઉધાર થવાથી બાંધક નથી (નિરમીચી પાત્ર ૧૪૮)

સવાલ-હિન્દીનો પીપો ઉતારવા બાંધક છે .

જવાબ-બાંધક નથી

સવાબ-સેવોગ બેન્કનું બ્યાન્ક એવું કેમ છે?

જવાબ-કોઈપણ બેંકમાં બ્યાન્ક મળવાની નીતિથી નાણા મુકના દુરસ્ત નથી પણ લાભારીએ જે નાણા મુકયા હોય તો તેનું બ્યાન્ક લઈ ગરીબો-મતીમેને સવાબની નીતિન વગર આપી દે પોતે વાપરે. નહીં

સવાલ-અમારા એક દોસ્તની ઔગત પોતાના મરદના હુકમની નાફરમાની કરે છે તેમ તે બહુ જાણી છે અમારા દોસ્તે પોતાની ઔરતને કહ્યું જે તારે સવારમાં રોજ કુઆનની નિલાવત કરવી જે દિવસે નિલાવત કરે નહીં તે દિવસે તારે ચા-ચા-નાસ્તો કરવો નહીં તે ઔરત પોતાની જાદુમાં ન નિલાવત કરે છે તેમ ચા નાસ્તો પણ કરતી નથી બીજા દરેક બાબતમાં પણ મરદના હુકમથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરે છે તેણીને ધણી સમજની જાના પણ પોતાની આદત હેઠળી નથી. આખર મરદ સાચાર યદ તેણીને તલાક દેવાનો પ્રયત્ન કરેલ છે તો તે ઔરતને તલાક

આપે કે નહીં? ને તલાક આપે તો તેમા મરદનો કાંઈ ગુન્હો ગણ્યો? તેમ પ્રદેશની પોરાણા તે ઔરતને શું આપવી? હાલના મોઢાની પ્રમાણે આપવી યા શરારથી કોઈ રકમ મુકરર હોય તો મહિરખાની કરીને ખુનાસાવાર જવાબ આપશે

જવાબ-ઔરતે મરદની તાણેદારી કરી જરૂરી છે ઔરત નાફરમાની કરતી હોય તો પ્રથમ ધણી નસીહત કરે ન માને તો તેણી સાથે સુવ હોડી દે જાના માને તો તેણીને એવી રીતે મારે કે શરીરનો કોઈ અનીયય કે હાડકા દુલ્લવા પામે નહીં જાના તેણી ન માને તો તલાક આપવી બાંધક છે એવી હાલતમાં ધણી ગુન્હોગાર થશે નહીં અને ધંદનાને અર્થ ધણીને રીરે છે જે સારા માણસ બ્યાન્કની રકમ ખર્ગની જે મુકરર કરે તે આપવી જોઈએ

સવાલ-હું માફ મકાન બનાવું છું અને પાડોસમાં મસ્જિદ છે તો લોકોનું કહેવું છે કે રહેવાના ધરથી મસ્જિદ નીચી થઈ શકે નહીં

જવાબ-મસ્જિદથી મકાન ઉચું બનાવવું બાંધક છે કાંઈ ગુન્હો નથી

સવાલ-મોરીરપસમાં એક માણસ પોતાનું મકાન તોડી તેટલી જગ્યામાં વઘારીકે મસ્જિદ બનાવી આપવા માહે છે એ એવી રીતે કે નીચેના જમીન તલાકમાં દુકાનો અને ઉપરના તલાકમાં મસ્જિદ, દુકાનો પણ મસ્જિદ માટેજ વઘારે કરે છે તો એવી રીતે યદ શકે છે?

જવાબ-જવાબે કે દુકાનો એજ મસ્જિદના નીચાવ માટે બનાવવાના આવે છે, અને જમીન મસ્જિદ ઉપર વઘારે કરે છે તો એવી રીતે દુકાન બનાવવી બાંધક છે જે મજબૂર દુકાનો એજ મસ્જિદ પગ વઘારે ન કરે તો બાંધક નથી. (મજબૂઆ-કતવા-ભાગ ૧ સો પાનું ૧૨૧)

સવાલ-અકાંકિ કરતી વેળા બકરાના કાનમાં દુઆ પઢવી જરૂરી છે ?

જવાબ-અકાંકિના બકરાના કાનમાં દુઆ પઢવી જરૂરી નથી તેમજ જરૂરી સમજવું જોઈએ નહિ મોઢેથી દુઆ પઢી લીધે અથવા દિલથી નિમન કરી લીધે એજ કારી છે

સવાલ-મરિજની આની પડેલી જમીન ઉપર મરેસા ફેડ તરફથી ધમારત બનાવી ચડાવી શકાય ?

જવાબ-એની રીતે મરેસો ચનાવેલો જાણ છે પરંતુ જમીનનું લાકુ મરિજને આપવામાં આવે અને તે વિષે કાપડેસર લેખ કરવામાં આવે કે લવિષ્યમાં કાંઈ વાંધો પડે નહિ . સવાલ-મરિજના ધમામ કમેલામાં બકરા કાપે અને કપાઈ પર પેસા લે તે જાણ છે ?

જવાબ-બકરા કાપવા પર મઝફરી મુકરર કરી લેવું જાણ છે એટલે એક બકરા પર એક આંગી કે બે આના લઇએ એમ નક્કી થતું જોઈએ

સવાલ-એક જણે એક માણસ પાસે તેની ઔરતને ઝમરદસ્તી તત્કાલ બપોરી અને તેણે તત્કાલ આપી તો તત્કાલ પડશે કે કેમ ?

જવાબ-તત્કાલ ઝમરદસ્તીથી આપી હોય કે ખુદીથી આપી હોય, બંને સુરતોમાં તત્કાલ પડી જશે (ફરે મુખતાર-આલમગીરી)

સવાલ જુઓની નમાઝ એક માણસે પઢાવી, ખુઓ બીજાએ પઢાવ્યો, તેમજ બંનેની નમાઝ અને ખુઓ અતમ અનમ માણસે પઢાવ્યો એમ થઈ શકે ?

જવાબ-નમાઝ દુરત થઈ જશે પણ બેઠતર અને સુનાસિન એ છે કે ખુઓ અને નમાઝ એકજ માણસ પઢાવે (ફરે મુખતાર)

સવાલ-ખુ-સાના નિકાહ કાંઈ જોગ સાથે થઈ શકે છે કે નહિ ?

જવાબ-ખુ-સા મુકીલના નિકાહ કાંઈ મદદ કે કાંઈ ઔરત સાથે થઈ શકતા નથી

સવાલ-મદસાના રૂપીયા પોસ્ટ એક્સિસમાં જમા છે જે વેળા તે રૂપીયા લેવામાં આવશે ત્યારે વ્યાજ સાથે મગશે તો વ્યાજના નણા મદસાના કામમાં ખર્ચ કરવા જાણ છે ?

જવાબ-વ્યાજના નાણા મરીખ મોહનાજ તુલનાઓ પર ખર્ચ કરવા દુરસ્ત છે અને લવિષ્ય માટે આ વાત જરૂરી છે કે નાણા પોસ્ટ એક્સિસમાં જમા રાખે નહિ

કેળવણીની પ્યાસ

શુજરાતના બધામ, જિલ્લાઓના મુસ્લિમોની એમ એમ પી હોસ્ટેલ, રહેર ઉદ્દતા આળીસ વગેરેથી બર્માની પોતાની સ્વતંત્ર આવક ઉપર છિપાવતું રહ્યું હતું

આજે બર્મા શત્રુ-દેશ બન્યો છે અફ્રિકા ખાતેના હિતેશ્વરોની ધમ્મજાને વશ થઈ હોસ્ટેલ ચાલુ છે લગભગ સાઠ હજારના ખર્ચે બધાએલ નવા હોસ્ટેલમાં વિદ્યાર્થીઓ રહેતા થયા છે આફ્રિકા તો બનતું કરતું હતું છે, કરે છે અને ઈ અ લવિષ્યમાં પણ કરશેજ

તો

શુ શુજરાતના મુસ્લિમોની ફર્જ નથી કે તેમનાજ બાલકોની આશા-ઓ મજફૂર હોસ્ટેલદારા પ્રેરૂલિય કરી મુખારક રમઝાન માસે નજદીક આવે છે તે પ્રસંગે આપ આપનો સખી-કાંઈ લખાવશે ?

સરથાના 'ઓલ્ડ બોય' આ બાજ તમા કાંઈ કરે એ વધુ ઇસ્તિય છે 'એક ઓલ્ડ બોય'

લેખક -

એફ. મુલ્લમદી

[૧]

આકે આનહા ન હોય, દાખના ગળ્યા
ન હોય, હોમ વકે બરાગર ક્યુ ન હોય
કે કવિતા આનહી ન હોય ત્યારે મગનનાલ
મહેનાછ એને રોકડુ પરખાવતા !

‘તદન ધસાયલો ૬૫૫૫ રહેવાનો.’

અને ગમુનું ખૂન ઉકળી આવવું ૬૫૫૫,
અને તે પછી ધસાયલો ! કેવું ઘોર અપમાન !
મહેનાછને પાટી છુટી મારીને નાસી જવાનું
મન એને યદ્ય આવવું ધણીવાર મહેનાછની
પુરસી પગ કવચ નાખી વેર વાળવાના વિચાર
એ રામુ રોકી રાખતો ધણી વાર તેમની
ચોટલી કાપી, તેમના કપડા પર ગાલી દોળી
‘તેમને લોભામા ફેળે કરવાનો વિચાર રામુના
દિમામમા આવી આવ્યો જતો આમને આમ
દિવસો વીતતા ગયા પહેલું બીજું ત્રીજું
અને પાંચમું એમ પાંચ વર્ષો પસાર થઈ
ગયા રામુ તેજ દનો મહેનાછય પહેલાનાજ
દના ફક્ત ઘોરજીમાં ફેર પડતો હતો. રામુ
હવે ગુજરાતી જૂઠા ઘોરજીમાં હતો.

એક દિવસ મહેનાછએ પૂછ્યું,

‘નિદાગિકા એટલે શું ?’

રામુ સુપ રહ્યો આજે તેણે વાતચીત ન
હતી મહેનાછ તથા,

‘તદન નાલાયક ! દોર ! તુ તો ધસા-
યલો ૬૫૫૫.’

અને રામુથી મહેવાયુ નદિ મારતગને
છુટી રનેટ મારી એ નારયો ફરી તેણે રફસજ
કાર દીધાજ નદિ

[૨]

ત્રણ વધુ દીવળીઓ વીતી
તેજ રામુ હતો, પોતાના એક રનેલીની
ફુકાનમાં ચાકર તરીકે

ફુકાનના મહેનાછ રામુના મગનલાલ
મહેનાછથી ઉતરે એવા ન હતા વાન વાતમાં
રામુને ત્રણ માઝા વિશિષ્ટો મળતા રહેતા

જીવલ, ગાંડો, એવફૂક, મીનાવલો,
દરામખોર અને એવા બીજા વજીવ

આજે મહેનાછ ખુબ કામમાં રોકાયો હતા
એટલે રામુને હાક મારી,

‘રામુ એ રામુ !’

‘હા’ રામુ દોડ્યો

‘મારે ઝેરોને જલુ છે એટલામા આ જે
દાગજોના જવાબ લખી નાજ’

‘હાહ’

‘અને જો ! ભાવમા દસ રૂપીયાનો
વધારો કરીનેજ લખવું’

‘પછી સા’ભ, સરકારે દરાવેના ભાવતો’

‘તદન ટોર જેવો છે ! ટોર કયાનો ૬૫૫૫
ઝેવાનો વેપાર કરવો કદ જાણ્યાના એલ હે’

અને રામુનું ખૂન ફરી ઉકળી આવ્યું
મહેનાછના રલા સજા દાત પછી પદમજ
કરવાનું તેને માન યદ્ય આવ્યું પછી ભવિની
ચિતાએ ત્યાજ તેને અટકાવ્યો

પછી એક દિવસે મહેનાછએ રામુને
ફુકાનમાં કોપરા જેખતો જોયો મહેનાછ
મદન કરી ચકાયા નદિ,

‘રામુ !’

‘હા’ ગમુ ચોકીને જોઈયો

‘ટોર કયાનો ! આમ આવ’

રામુ ડરતો ડરતો મહેતાજીના ટેબલ પાસે પહોંચ્યો.

‘કેમ, કામ બહુ કરવું પડે છે કે શું ?’

‘નાશ, રાતે એક મિત્રતા લગનમાં.’

‘લગન ? આડતનો તો જીટો નહિ ને સાપસામ મજા કરીને દિસલર ઉધના ગહે છે એક તો ધસધના ડબ્બુ જેવો ને વળી.’

રામુની રહીસહી ઉધ પશુ ઉઠી મધ સામે ટેબલ પરજ એક ડબ્બુ પડ્યો હતો ઉધનીને છુટો મહેતાજીના ચરમાની ઘડી પર માગવાનું મન એને થઈ આવ્યું ધસાધનો ડબ્બુ ! ડબ્બુ ! આ નામના સિક્કા બહાર પાડતી દકરાળને સળગાવવાનું મન થઈ આવ્યું.

પશુ એવ યુરસો એજો કાણુમા રાખ્યો પરંતુ હવે ત્યાં રહેવું અસાધ્ય હતું.

રામુએ એ જગ્યાનેય પ્રણામ કર્યા.

[૩]

એ પછી કેટલાંય દિવાળીઓ આવીને મધ કેટલીય વસતો આવી અને વિદાય થઈ મધ ઝડપી ચોતાનું કામ કરતી મધ રાખ ચોતાનું કામ કરતો ગયો અને સિતારાઓ ચોતાની ફરજ બજાવતા ગયા.

રામુના સામ્યનો સિતારો પશુ ચોતાની ફરજ બજાવીનેજ ચૂક્યો, એ રૂંધો પુત્ર વેમથી અને લાગળતા આ ચક્રે રામુને રામુરોડ બનાવીનેજ છુટકારાને. ‘વસ દીધી.’

હવે પહેલાનો રામુ ન હતો, તે તો કેશુ બજો કયા અદસ થઈ મયો હતો બજો મરણ પામ્યો ન હોય !

હવે તો હતા રામુરોડ-આપણજ અને અતથી આગળ વધેલા રામુરોડ બીનુયલણ હતું મુતીમો ગુમારતાઓ ખાતાના ચોપ ઘડો ટેબીફેનનો રણકાર, રૂબળરના કાલે બોલતા આકાશો રૂપીઆનો ખજાણુદ પુથ ખમરીના તારો અને એવુ ધમાલ્યમર્થ.

જીવન રામુ રોહને ફાવી ગયું એક વખત શબ્દો રામુના કલો/સાબગતા થાળી મયા તેજ રાખ્દો ઉચ્ચાતા ‘કદી પશુ રામુરોડ હાલ યાકતી નહિ પહેતાનાજ રાખ્દો હતા ‘એકદેક મરે. દરાયમોર’ આમ ને આમ દિવસો વીતતા મયા કો’ક અશુભ ઉઠીએ બૂમ પડી ‘પરચુરાણી અલેત છે-ખાસ તાખાની.’

રામુરોડે નોકરોને હુકમ આપ્યો.

‘બને એટલુ પરચુરાણુ જમા કરાજો.’

[૪]

અને એક દિવસે રામુરોડે પરચુમ દગલો તપાસના માડ્યો.

‘તામુ કયા ? ધેમા તો જીવન જીવન ન પડે છે પાછાઓ તો આમળીને વેઠે ગણી શકેલી છે ત્રોગી જરૂરત તો તામાની તકન નકામીજ રહેવાનો.’

‘પશુ શેઠ.’

‘સુપ ! ધસારા ડબ્બુ જેવોજ.’

પશુ રામુરોડનું વાક્ય ત્યાંજ અધુર તેમની નજર દગલા તરફ પડી બધુજ આની, બેઆનીઓ, ધેસા, પાઈ, ચારઆની પશુ ડબ્બુ ન હતા એકા ધમાધનો ડબ્બુ ન હતો શેઠ ચોતાના નોકરની ડબ્બુ આકી રલા હતા આમ કરવામા ચોતાનુંજ અપમાન થવું લાગ્યું એક જમાન એ રાખ્દો શેઠને તીર સમાન લાખતા એ રાખ્દો બોલતા તેમને જણાય કે કિ મત આજે પશુ એકાઠ ધંસાધના ડબ્બુ વધુ ન હતી તે જમાનામા ડબ્બુઓ ન હતા રામુરોડે એથીય વધુ સરતા હતા અ રામુરોડે મોધા થયા છે ડબ્બુઓ એથીય વિ મોધા થયા છે-મળી પશુ ન શકે એકા મો.

[૫]

આવા વિચારમા ને વિચારમા રામ કેટલીય વાર મુઠી ડબ્બુ વિનાના પરચુરા હમના તરફ જોઈ રલા.

આમારે હું ખાટલાનું છું એટલે બોલી પહેલા ખાટલા વિષે જ લખવાનું મન થય છે ખાટલો એ આપણું મુદતયાત્રમનું મુખ્ય ચિન્હ છે. જેના ઉપરથી આપણે આ દુનિયાને પહેલું પહેલી નિહાળીએ છીએ તે વસ્તુ થયું કમીને ખાટલાનું હોય છે ખાટલા ન હોય તો આપણે શેના ઉપર ઘેસી ઘેરી ઉપર રોક મારીએ ? આદર્શો કયા ઘેસીને રચીએ ? લેખો અને શાકરો કયા ઘેસીને કરીએ ? મિલકત અને વિરહની રાત્રિ કયા પીનાવીએ ? રમીકારો કયા ભરીએ ? કસોળાએ કયા ? અને આંખોનીએ કયા ?

ધરમાં કોઈ વસ્તુ મુખ યાપ ત્યારે તેની પહેલી તપાસ ખાટલાથી જ રાઈ થાય છે. લેખકાર મા ચોલીસ શોધતા આવે ત્યારે ખાટલા પાછળજ સતાવું પડે છે આવી રીતે ખાટલો આપણો ખાસ મદદગાર મિત્ર છે આપણને કાંઈ ખાસ મુજબથી મા તકલીફ પડે છે તો આપણે જટ ખાટલા તરફ જ દોડીએ છીએ અને ધન દઈને એના પર પાણી મૂકી આખ ઉપર હાથ મા ઝોરીકુ દાકરો દઈએ છીએ મા ગોડાની સોદ તાણી લઈએ છીએ પછી જખ મારે છે આખી દુનિયા.

પરંતુ આ વસ્તુ કોઈ મોહાનાના હાથે ખાટલાનું ચલો જવું એ એની સર્વદેશીય સેવા

સાબિત કરવા માટે પુરતું છે ઝોરીકા આમળ જીઓ તો આખી પુરી લાલચેરી, એની બાજુમાં જીઓ તો ચરમા ચમચો, આંખનો, તરખીદ, પેન્ડીય, હાતથું વગેરે પ ગાત તરફ જીઓ, તુટેલી શેરયાની અને ગોડવાની ચાદર, જાને બાજુએ સાંપનાદિશ અને માસિકા અને ખાટલાની નીચે તો એક પુરેપુરી ઝોલામ મા વસ્ત્ર ભડાર સાશશ કે એ ખાટલો. શુ આખુ ઘર હોય છે ઘર

ખાટલાને ચાર પાયા હોય છે તે ચોરધાઈ જટ શોષેલો લાગે છે આમ ખાટલાને શાકરો સાથે પણ સખાય છેજ

થોડાક દિવસ ઉપર સાક્ષરથી અડવાળ મારે સ્થ પધાર્યા તો માર મકાન નેમણે નેમણે આ પ્રમાણેના અભિપ્રાય આપ્યો “તમાર મકાન ખાસ તગી અનુભવી રહ્યું છે માટે થોડું તે તળવીજ કરવી”

“થોડું તે તળવીજ કરવાને તો હું તૈયાર છું પરંતુ માર મકાન ખાસ તગી અનુભવી રહ્યું છે તો તે મને યા માટે કઈ કહેતું નથી ?” જે સી અડવાળને પ્રજ્યું. હવે અડવાળને પોતાની જૂન સમભાઈ કે મકાન નહિ પણ મકાનમાં રહેનાર હું, ત ગી અનુભવી રહ્યો છું આમ જતા તેઓ પોતાની જૂનનો જટ રવીકાર કરે તો સાક્ષર માના ?

તેમણે પોતાની ખાસ કિલ્લુરી ગેલુ કરેના જીવ્યાંબુ કે જેની રીતે ખાનપાનની વસ્તુઓ સિવાય લોકો તગી અનુભવી ગયા છે, લશ્કરી સાધનો સિવાય રાજ્યો તગી અનુભવે છે, કાર્મિકા સિવાય શરો તગી અનુભવે છે, તેવીજ રીતે અને તેજ ધોણે મકાન શા માટે તગી ન અનુભવી શકે ? તમે મકાનમાં જો નારાઓ એમાં સમાઈ શકતા નથી, એટલે મકાન તગી અનુભવે છે એ ઉગાડી બીના છે એમાં મકાનને કહેવાની જરૂર નથી કયા છે ? એમ છતાં તમારા પુઠાનો એ દ્રષ્ટિકોણ હોય કે-મકાનમાં તગી યા મોકળાસ અનુભવવાનો ગુણ નથી તો તમે ભારે જૂન કરી રહ્યા છે મકાનો જ્યારે એસી જાઈ શકે છે ઉચ્ચ-નીચ ચર્પી શકે છે, ખાખી રહે છે અને કરડવા ધાય છે તો પછી તગી કેમ ન અનુભવી શકે ?” અડાણની આવી મહત્તમ દલીલો છતાં મને એમાં સંદેહ રહીજ ગયો કેમકે, મારા વિચારો સિંધર ન હતા જ્યાં કશુંજ સિંધર નહિ ત્યાં માણસના વિચારો પણ કેમ સિંધર થાય ? શકા અને સંદેહના અચકા અનુભવના મહારા દિમાએ એને જે ઉકેલ વિચાર્યો તે નીચે મુજબ છે “ અડાણનું કહેવું ખરૂં પણ છે અને બોલું પણ તેઓ સાચા પણ છે અને જુદા પણ મહારૂં મકાન તગી અનુભવે છે એ પણ ખરૂં એને માટે થોડા તળાવીજ કરવી પણ અને ૧ પણ કરી ”

ખાણીખરણી જેવા રાંધણી પુરજાવળે સ્વચ્છ-ચાર પાઠવે છે કે કાપડે આજમ જનાન ગિજાહે પોતાના હેઠતા લાપણ દરમ્યાન ‘વર્ણાશ્રમ ધર્મ’ નો ઉચ્ચાર ‘વર્ણ-શાસ્ત્ર-ધર્મ’, તથા ‘ગાંધી પ્રચાર સભા’નો ઉચ્ચાર ‘ગાંધી પ્રે-ચ-ર સેવા’ એવો કર્યો હતો આ વાચીને મને અંગ્રેજીની નકની દમે અજાન દેનાર એક દોસ્તની યાદ આવી, એ દોસ્તને એવીજ બીમારી લાગેલી કે તેઓ દરેક ઉચ્ચાર અંગ્રેજીની નકની

દમે ઉચ્ચારતા ‘મહાત્મા ગાંધી’ને તેઓ મેમ્મે ગાંધી અને અણ્ણ કલકમ આજાદને એણ્ણ કેલેમ એજેદ કહેતા અને અજાન દેવા ઉભા થતા તો ‘અદલાહો અકબર’નો ઉચ્ચાર ‘એ-મે-હે-ક-બ-ર’ કરતા

‘રાજા’ની કવિ ‘કલાપી’ની યજ્ઞગતી ગણ લોતુ હિ દી ભાષતર આયગ પદ્ધતુના નામ મહારાણા સાહેબ કહે છે “ એતુ ‘શારદા’ મા સિમ્મા વાચવામાં આવ્યું જે એ વાત ખરીજ હોય તો આવરા પદ્ધતુના નામ મહારાણા સાહેબને મુનારકવાદ દેવી ધરે પદ્ધતુ જે એ પોતેજ નખતા હોય તો એમને ખામ સલા-ળતાનું એ છે કે કયાક કલાપીની જિદગીનું તેઓ પોતામાં રૂપતર ન કરી ને કેમકે પ્રેમી જીવનમાં દુ ખજ દુ ખ છે

ગોટથી કાને, અને કાનેથી ગોટ ટેકા મારતી એક ખમર મળી છે કે જનાન મુજરાનમાંથી ગજોનો ઉતરાણ કરી રહ્યા છે એ ઉગણા મા તેઓ મોરી લાલચ આપી રહ્યા છે કે ફનાણા સાદાર ફનાણુ લખશે, અને બીજી ધણુ ધણુ -તો ગજોના આપનારાઓના લના માટે અમે એટની સૂચના આપીએ છીએ કે “ચોરો પામુન સાવધ રહો”

લાપકાત વચરના માણસો જ્યારે પ્રમુખ થા નેના મને છે ત્યારે સેકડો હળવે માણસો મા ખૂબ સિવાય બીજી કશું બાંધેલું કરી શકે છે (વા મો શાહ)

અને લાપકાત વચરના મેખકા જ્યારે કલમ ચડાવે છે ત્યારે સાદિયાની મીટી પલીદ કરીને મૂકે છે એવાજ એક વેપક કે જોએને મુજરાતી ડિકેશન લખતાનું લન નથી તેઓ સિવેચક જનવા રોડ્યા છે વિચારી મુજરાતી (ભાષા) રહી રહી છે અને તેઓ એવું બેધક ખૂન કરી શા છે

શું આપે કદી વિચાર્યું છે ?

અનુવાદક “આમોશ” કુનિયાણા

આ નિયંત્રણીના છે કે, માણસની દુન્યામાં આની, સૌથી પહેલા જે વાત પ્રસિધ્ધ થાય છે, તે રૂઢન છે આપણા જીવનની શરૂઆત રડવાથી થાય છે રડવાનું પછી કોઈ કારણ હોય કે ન હોય, પરંતુ દરેક રીતે શોકનું તે એક એકાચ છે જે જીવન શોકના એકાચ સાથે આરંભાય, તેના માટે આ આશા ગંભીરી કે, આગળ જતા આનંદ મગ્નતાથી છનકે જશે, તે એક લાલ વિડેાણી કટપના છે આ અમર દશાથી ધારણા થઈ શકે છે કે, દુઃખ કેવું આપણી ઉત્પત્તિમાં નેત્રાંમેલુ છે. જો, આપણે ઉદાસ ન થઈએ, તો જાણે આ એક એની વાત હશે, જેને ઉત્પત્તિની વિશ્વ સખ-જવું નેત્રાંમે કાંઈ બાળક જો, જન્મતી વખતે નથી રડતું, તો સારું નથી માનવામાં આવતું રૂઢન જીવનનો એક પુગવે છે બાળક જેમ બહુ મોટી રહે છે, તેમ સખા મેલીઓ હસે અને ખુશ થાય છે પરંતુ જ્યારે તે સમય આવે છે કે, આપણું રડવાનો ક્રમ શરૂ થાય માટે સપ્તર્ષી થઈ જાય છે, ત્યારે સખા મેલીઓ રહે છે એથી જાણવામાં આવે છે કે, આપણને દુઃખ અને શોકના માટેજ પેદા કરનારા આપ્યા છે બસ, આપણે દુઃખથી ઉદાસ ન થવું જાઈએ

તમે કહો છો કે “જો હું પૈસાદાર હોત, તો અનાથાશ્રમો સ્થાપત મરીન-ગૃહનો પથ નાખત વિધવાઓના દરમાયા નક્કી કરત નિર્ધનોના બાળકોને સારું શિક્ષણ અપાવત” ફરી તમે કહો છો કે “જો હું નિરોગી હોત, તો મારો બધો સમય પ્રભુ લક્ષ્મીમાં ખરચ કરત દિવસે રાજા રાખત રાત આખી નમાઝ પઢત અને કોઈ કશું ગુનિતી આની ન

રાખત” ખુદા તમને એના પાત્ર કરે પરંતુ જરા પોતાને તપાસી જુઓ કે, આ દાવો કઈ મર્યાદા લગી વાજબી છે ? તપાસી નેવાની રીત એ કે, જે મર્યાદા લગી તમને સંતોષ અને શક્તિ પ્રાપ્ત છે, શું તે મર્યાદા લગણુ તમે પ્રજાની સેવા-ચાકરી અને ઇશ્વરની ગુનિ પ્રાર્થનામાં સામેલ છો ? જો એમ છે, તો ખત્રીપૂર્વક તમે પોતાના દાવામાં ખંસ છો અને જો એમ નથી, તો વિશ્વાસ રાખો કે, પૈસાદાર બનવા અને નિરોગી થવા પછી પણ તમે કાંઈ ન કરી શકશો તોડા મોટી બૂનમાં છે તેઓ ખુદાના દરવારને જગતના દરવારોની જેમ કટપે છે આહ એમને ખબર નથી કે, સમય એવો નથી, જેવો તેઓ માની રહ્યા છે

એક વૃદ્ધ સ્ત્રી, જેની પાસે એક વખતના બેજન સિંચાય કાંઈ ન હોય, તેણી જો પોતાનું જોગજન પ્રભુના માર્ગમાં ઉપાડી દે છે, તો એનું પુણ્ય કદાપી એનાથી ઓછું નથી મળતું કે, એક રાત્રી પોતાનું આખું રાજ્ય પ્રભુના નામ પર સમર્પી દે એની રીત એક લાચાર અને અશક્ત માણસ, જેના માટે ઉંડું ખેંચવું તો શું, શ્વાસ લેવું પણ અઘરું હોય, તે જો “પ્રાર્થના-દ્રષ્ટિ” એક વખત “અદલાદ” કહી દે છે, તો આકાશના ફરિશ્તાઓ એના નાદ પર ગામમાં ધૂણાવે છે અને એકદાર અનાદ કહી દેવાથી એને જે પુણ્ય મળે છે, તે કોઈ રીતે એ પુણ્યથી ઓછું નથી લેતું, જે કોઈ નિરોગી માણસને આખી રાતની પ્રાર્થના પછી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

એક પૈસાદાર માણસ પોતાના મિત્રોમાં બેસીને ફરિયાદ કરે છે કે, તે આજકાલ બહુ મોટી વિપત્તિમાં સપડાએ છો એની વ્યાજુ જતાની કોઈ દહ નથી એને આખો દિવસ લેણદારો ઘેરેલા ગહે છ આ વેણિયાને કોણ

છે તે અગ્રજ સેવામરે છે, જેમની દુકાનોથી લોખવિનાસની સમઘી ખરીદવામાં આવી હતી તે કાપડિયાઓ છે, જેમના પાસેથી અગ્રજનું અને બિન-અગ્રજનું કાપડ મંગાવ્યું હતું તે ફેરવેબવ દુકાનો છે, જેમની સિસર્જના બીજા ચુકવવામાં નથી આવ્યા એવા પ્રકારના બીજા પણ બહાર લેખિયાને છે છુપી રીતે ઉપરલેખી કરનારોઓમાં નોકરોની આખી એક ગણતરી છે, જેને બે માસથી પગાર નથી મળ્યો આ આર્થિક-સકારાના હોવા પછી પણ કાલે પાસેમાં કાંઈ ફેર યી પડતો રસાયનો અર્થ તેજ છે, જે આ સકતોપુર્વે હતો. મહેરેરેર અને મહેરેર બેગ-વિનસમાં પણ કાંઈ ફેરફાર થયો નથી નોકરોની સંખ્યામાં પણ કાંઈ બદલાવો ઉપર નજરે નથી પડતો આટલેમાં જેટલું પહેલ પ્રથમ વપરાશ હતું, તેટલું આખારે પણ વપરાય છે એજ કાંઈ બગવાથી થોડાં છેડે રસ્તામાં એક મુદર વર છે, અને રસાયન પર એજ ધરતો માનિક બેસીને પોતાના સાથી-મિત્રો પાસે પોતાની વિશિષ્ટતા વર્ણવે કરી રહ્યા છે તે કહે છે કે "મારી બેકાઈ પર ત્રણ મહીનાનો ગુણ વિની ગયો રાત્રી બોજનનું મળતું પણ અધર લાગે છે કાંઈ વેળા રાત-દિવસમાં કંઈક એક વખત જમણું પ્રાપ્ત થાય છે બાળકો દહં કરે છે, પરંતુ મારી પાસે આખોથી દરકારતા અનુભવો મિત્રો કાંઈ નથી હોતું, જેનાથી એમની દહં પૂર્ણ કરે " આર્થિક વિશિષ્ટતાના આ બે ઉદાહરણો છે અને બેઉ પોતાના ઘણામાં કેટલા ખરા છે, એની કલ્પના કરી શકાય છે

જેની રીતે વધુ પોતાનો બહાર કાળ રાખે છે, એની રીતે ગુપ્ત કાળ પણ રાખે છે વધુનો આ ગુપ્ત કાળ મુલ્ય પછી શરૂ થાય છે આપણે જોઈએ છીએ કે, કેટલાક બાળકો જન્મથી સચેજ મરણ પહેલે છે કેટલાક બે ચાર દિવસ જીવતા રહે છે કેટલાક

બેચાર માસ અને કેટલાક અમુક વરસો કે આસ સદ્વાચનમાં લોકો પણ છે, જેમ પચાસ સાંક વરસ સુધી જન્મતા રહેવાને પ્રસંગ મળે છે. અને કાંઈ એવા પણ છે, જેઓ હકાવરમાંથી પુરો છે સાર એજ અવસ્થા વધુના ગુપ્ત કાળથી છે કેટલાક લોકો મરવાની સચેજ પોતાનું નામ ગુમાવી બેસે છે કેટલાક લોકોનું નામ અલ્પકાલિય પખ્વાલિય સુધી, કેટલાકનું વરસ બે વરસ, અને કેટલાકનું દસ વાંસ વરસ સુધી બાકી રહે છે કાંઈ એવા પણ છે, જેમને કહીએ મુવી દુન્યા નથી જૂનતી, અને કાંઈ એવા પણ છે, જેમના નામ કલામન લગી રમરણમાં રહેને

તમે વિચાર કરજો તો જાણશે કે, જેવી રીતે શારિરિક અસ્થિતન માટે મનુષ્ય રાચરચે લાગે મરણ છે, એવી રીતે નામિક અસ્થિતન માટે પણ રાચરચેની ની આરંભકતા છે શારીરિક અસ્થિતન માટે જીવ એ અપલસની તમા છે અને નામિક અસ્થિતન માટે સદ્ગત્તાનની જરૂર છે પરંતુ એક એવું સદાચરણ, જે અમારુ અને અવિનાશી હોય

મુનિસમ ગુજરાત સાહિત્ય મંડળ, રાજેશ્વર

તપ્તી પોતાએના મુશાધરાના સમ્રાટ

કાળ કુજ પુ ૧૫ ૫ ૮ ૫ સહિત (નથી)

" " " ૨-૩ " " (૧)

" " " ૪-૫ " " પાંચ આના

" " " ૬ " " પાંચ આના

" " " ૭ ૮ " " આઠ આના

દરેક કપિ અને કાળ ગણિત પાસે આ

સમ્રાટ હોવાને જોઈએ

પુષ્પ ૪ થી ૮ જેવી કીમત ૮ ૫ સહિત

૨ ૧-૨-૦ થાય છે તે કમત ૨ ૧-૨-૦

પોતાની મગાવો

ધી રાજેશ્વર રાવર રોડ મુરત

ચાર દિવસ

અનુવાદ રઝાકાડી

પહેલો દિવસ.-

ચાર વર્ષ જેટલી અધારી દુન્યામા ગણી આજે બહાર નીકળ્યો સિપાઇએ ઓફિસમા લઇ ગયા ઓફિસનું કેનેન્ડર નેનાજી મહામથી એક થીમો નિશ્વાસ નાખી દેનાથો ૭ ફેબ્રુઆરી । ૧૯૩૦ આજે ફરીને મહારી સુખ શાનિને અત નજીક બસે છે જાણે એક તૂટેલી નીકાને મહાઆગરના બચકર તોફાનમા દડોતી દીધી હોય તેમ મહાગા રિમાગમા સેકડો વિચારો આવ્યા અને સરી ગયા એક યુનાળી છત્રજા હતી કે ચરીકે બની સુખ શાનિમા દિવસો વિનાયુ સુખ શાંતિ માટે ગમે તેના લોગ આપના તેવાર દતો પરતુ તે મગે કયા ? જેન, દા જેન । હું તેને પોતો કરે છે તેમ જેલજ ગણુ છું જેલબદર આઝાદી । પરતુ આઝાદી એટલે શું ? એ દું સમજી રાખ્યો નથી આઝાદીનો અર્થ જો સુખ અને સતિજ હોય તો એની આઝાદી મને જેનમા દતીજ જેનમા મહારી પાસે કામ નેનામા આનવું હતું તેના બદલામા બને સુખ અને શાંતિ નહોતી પરતુ જિંદગી તો આપનામા આવની હતી અને બહાર । કામો બદરે બુલે મરવાનું ।

“ક્યા નબર છે ?” જામહારની કડક વાણીએ મને તદામથી જનારી દીધો

“૧૮૩” મહે જનામ આધો

તેણે કપાટમાથી એક જુની પોટલી કાઢી

મહારા તરફ દેકતા કહ્યું-“લે તારા કપડા ।”

હું કપડા પહેરી સદર ફરવાને પહોંચ્યો ત્યા પૂર્વ જેવર મહારી પ્રતિક્ષા કરી રહ્યો મનો સિપાઇને ફરવાને ઉપાડવાની આજા આપતા મહારે ખમે હાથ મૂકીને તે કહેવા લાગ્યો કે “જો દજી તું મુલાન છે મહેનત મજદૂરીથી પેટ ભરજે, ચોરી અને વૂટ કરવી એ માણુ સનું-સાસ માણુજનુ કામ નથી જે કુર્મો કરે છે તેના ઉદવગાથી સારા કાર્યો કરવાની શક્તિ ઓછી થઈ જાય છે મને આશા છે કે તું મુમાર્ગે વળરી અને મહાર કહ્યું બાદ રાખજે”

‘યોગ્ય અચોગ્ય જોને કહેવાય એ દું અમ-જતો નથી મહારા માટે તો દનિયામા ફક્ત બેજ માર્ગ છે દું કામ ન કરે તો બુલે મરી જાઉં અને એવું મૂલ્ય કામનું મૂલ્ય લેખાય દું કાયરની રીતે મરવા ઈચ્છો નથી પણ દું શુ કામ મરે ? સમાજ પટે તેમ હાથ પગ લખાતુ છું દું સમજુ છું કે એ પાપ છે । નીચ કમ છે । જાના દું લેજ કરે છું કેમકે એના સિવાય મહારી પાસે બીજુ કામ નથી દું પાપનો તિરમર કરે છું જાના પાપ કર્યો કરે છું કેમકે દું લાયક છું બિશ્કત લાયક ? દું મરતુ પસંદ કરતો નથી મહારા માટે જિંદગી એક તરેત આડી સમાન છે જેને દું ખાખડ ખખડ માર્ગે લાગારીથી દાગી રહ્યો છું ”

મહે કહ્યું -

માણસ જેની હતી કે જે ચોરી કરતા પકડાઈ
જન્ય મદને એવો બાસ થયો કે ઘણી નજરો
મઠો તાકા રહી છે કરી બાપાથુ સડ થયુ
એટલે દુ સધી આવતો થયો યાકચો પાકચો
નિષ્ફળ અને નિરાશ રાતના અગિયાર ત્રો
ધર્મશાળામા પહોંચ્યો
નીચે દિવસ -

જૂખ્યા પેટ આખી રાત ઉથ ન આરી
પણ ચાટ સુતેન સુમાફરેના પાકાટ તપાસી
જેવા પણ તેઓ મદારા જેવા હતા સ્વાર
પડી બધા યથા અને સાજ પડી પણ જૂખ્યા
પેટને એક રોડીનો કકડો પણ ન મળ્યો

તે વેળા શહેનુ બજાર ઝગઝગી રહ્યું
હતુ આખા દિવસના થકા પાકયા લોખ
પોતાની જરૂરી વસ્તુઓ ખરીદવા આયા હતા
દુ એક વિજળીના ઘણતા આગળ ઉભો રહી
આવનાર લોકોના ચહેતાઓને સતોય દુ ખી
ચિતે નિહાળી રહ્યો હતો. સામેની શોખ
આદીની દુકાનમા વિજળીનો પ્રકાશ ઝગદળી
ઉઠ્યો ગઈ સાહેબ ચેલુ ઘેલીયુ પડેરીને ગાદી
પર ખેંઠા હતા મદારામા સતત ઉપવાસે સદસ
અને નીડરતા પેદા કરી હતી મહુ દુકાનમા
જઈ પૂણ્ય 'શેઠ સાહેબ! નોકરીમે રાખજો ?
' નોકરી! ' શેઠ સાહેબે મદાર નિગીસણ
હર્ષા પછી પૂણ્ય "કરી પડેલા નોકરી
કરી છે ?"

"હા સાહેબ! હમણાજ જેવમાથી છુગી
આની રહ્યો છુ હું મેટ્રીક પાસ છુ " મે
નીડરતા પૂર્વક જવાબ આપ્યો

ગઈ સાહેબ હવે ગમરાયા મદાર ફરી એક
વાર નિરીક્ષણ કરી સદનુભૂતિ પ્રગટ કરતા
કહ્યું "ભાઈ! આજકાલ નોકરી ક્યા ગમે છે ?
ખી એ અને એમ એ વાગા બ્રટપાલીય
કરે છે હમણા તો જગ્યા ખાલી નથી મિત્રોને
પૂછી જોયશ, ફરી કોઇવાર આરજો "

હુ દુકાનથી બહાર નીકળ્યો તો એક
માણસને અંદર જતા જોયો મહે તેને ઓળખ
જો તો ખીજો કોઈ નહિ પણ ખીજો વાર
જેવનો સાથી ફજતુ હતો ગઈ સાહેબ તેને
જોતાજ ચારે બાજુ જોના લાખ્યા બ્યારે ખતો
ચલ કે કોઇ જોતું નથી ત્યારે ફજતુને પૂણ્ય
"શુ લાખ્યો છે ?"

ફજતુએ વગરતુ પીળા રંગતુ એક કકડ
આપ્યું શેઠ સાહેબે હાથમા લઈ વળતો
અડસટો કાઢતા કહ્યું "બનાવડી સેલુ છે,
પન્ચીસ ઝપિયાનું હતો ?"

"જેઠ સાહેબ! શુ કહે છે ? શેઠ સોનો
માસ છે, શેઠ સોનો"

"છટ! મિ કુલ બનાવડી છે ચાળીસથી
વધારેનો માસ નથી એક વાત કહુ છુ
પત્રીસમા આપણુ છે? એથી વિશેષ એક
પાછ પણ મળશે નહિ"

ફજતુ ધીમિધી બેઠ્યો "શેઠ સાહેબ ગમન
કરી રહ્યા છે ?" ગઈ સાહેબે યુરસામા જવાબ
આપ્યો "બસ એક વાત કહી દીધી"

"જેરી આપની કમ્પા " ગ્રાહક આવના
જોઈને ફજતુએ સોરો પૂરો મરી નાખ્યો પેસા
પાખીટમા મૂકી બહાર નીકળ્યે મહે પાછળથી
જઈ તેના બાજે હાથ મૂક્યો એટલે તે ગભરાઈ
ગયો પછી ઓળખાને બેઠ્યો "ઓહ! રાત્રી!
મુ છે ? તે તો અને કરાવી મૂક્યો હમણ
ક્યા છે ? અને શુ કરે છે ?"

હુ મદને પહોંચા આવાનુ ખડાદ હુ
મે દિવસનો જૂખ્યો છુ

અમે શહેરના વેરા ૧ ભાગમા આવેલ એક
હેટનમા ગયા તેજે કહ્યું "આ હેટન અમારો
ખાસ અરો છે અહિયા અમે આઝાદીથી
વાતચીન કરી સફાએ છીએ" ખાવાનુ ખાધા
પછી મહે મદારી કઢાણી સજાગીની એટલે તે
કહેવા લાખ્યો "ઓહ! તમે તો બહુ પ્રમાણિક

બનવા મયા હતા નહિ ?” એમ કહેતા દસીને તેણે મહાનો ઓડર આપ્યો

“ત્રણ ત્રણ વાર જેલ જવા છતાં તું નાદાનજ રહી રાજી ! અરે મૂર્ખ ! કેમ પ્રમાણિકપણથી અને મેહનત મજદૂરીથી સુખ અને યાત્રિ મળી શકે છે ? અને તે પણ આ દુન્યામાં, કે જ્યાં જીવનનો અર્થ બૂઝાણ, કપટ, દગે અને હુસ્સાઈ હોય ! તું જેકુતોને જ્ઞાતો નથી કે જ્ઞાતોને પ્રમાણિકતા અને ભાળપણે જીવતા હોના છતાં મહા જનાવી મૂક્યા છે, તારે જાણી લેવું જોઈએ કે આવી સજ્જનતા અને સદાઈને દુન્યા મૂર્ખતા સમજે છે પેલા શેઠ સાહેબનોજ દાખલો સે ખગર છે ? આજે શેઠ સાહેબ ચહેરાના સૌથી ધનવાન માણસ છે માન ! હવેજાઓ તેમની ખરીદી દાસીઓ છે પણ એજ શેઠ સાહેબ બે વર્ષ પહેલા સમાન્ય માણસ હતા નાની સરખી દુકાન માડી અમારા પાસે ચારીનો માલ ખરીદી ગાળોને વેચવા લાવ્યા લોકોને બ્યાજમાં ખૂબ ચૂર્યા, ધરા લઈ લીધા, જાગીરા જપ્ત કરી, પાલીસોને લાય આપી, અમલદારોની ખુશામત કરી, સાહેબોને પાર્ટીઓ અને ભેટો આપી, રાખજવાદુર બન્યા-ચુનિસિપાલના પ્રમુખ થયા, આજે ચારે બાજુ પ્રતિષ્ઠા છે લોકો નમી નમીને પ્રજાભ કરે છે સભાઓના પ્રમુખ મારોના આમત્રણો મળે છે સમજ્યો ! આ છે દુન્યા ! અહિયાં ચરાઈન અને પ્રતિષ્ઠા ધન પર અવલગિત છે જો મહાગી પાસે પૈસા હોય તો હું ચહેરાની મોટી અને માનનીય બક્તિ મણાઉ અને જો સન્નિવસણત હું કશામ યજ્ઞ જઈ તો કોઈ મહારી સાથે વાન કરવાનું પણ પસંદ કરજો નહિ રૂપિયોનો ચગમટ માણસોની આંખોને એટલો અજી નાખે છે કે લોકોને ધનવાન માણસના દેવ પણ સદ્યશ્ચ દેખાય ધનની જગ એવી મજબૂત છે કે જો યતુઓને પણ એમાં જકડી શકે છે વિરોધીઓ રૂપિયા મળતાં મિત્રો બને છે,

ન્યા લગી પૈસા પાસે નથી હોતા ત્યાં લગીજ તે કેવી રીતે કશામાં તેની ચર્ચા કરવામાં આવે છે, પણ ન્યા પૈસા આવ્યા કે પાપ અને પ્રુદયનું, નીનિ અનીતિનું, ચોખ અચોખની ચર્ચાએ અતજ આવી જાય છે”

ફરહુ કઠી ચાહતો હેલો છુટ લેતાં કહેવા લાગ્યો “આ દુન્યાના કામની લતાઈ જુરાઈનો આધાર તે કામના કરનારની લાયકાત ચતુરાઈ અને હોશિયારી પર નિર્ભર છે જો નહારા કામને પણ સારી રીતે કરવામાં આવે તો તે સારું બની જાય છે કસર કરવી એ યુનોઠ નથી, પણ એને છુપાવી ન શકવું એ યુનોઠ છે” તેણે સિગરેટ સળગાવી એક મદને પણ આપી ધુમાડાના મોટા ઉડાવનો વળી તે બોલ્યો કે “સભળો રાજી લેખા ! જીવનની સજ્જનતાનું રહસ્ય આદીના દુકડાઓમાં છુપાએલું છે, સેવાને અહિયાં ચમકદાર થેલીઓથી તોળવામાં આવે છે ગરીબાઈ એ બય કર શ્રાપ છે ચોડા સિકકાઓ વડે તમે તમારે જામ પલટાની શોકો છો.” વડિયાળ પ્રતિ જોઈને તે બોલ્યો માફ કરજો મદારે ખાસ કામ માટે જજી છે તમે અહિં આરામથી રાત વિતાવી શકો છો”

હું જાગ્યો હતો મદારી આંખો ઉઘડી ચૂકી હતી હવે મદારે શું કવું એનો નિશ્ચય મહે કરી લીધો હતો.

“હું તમારો આજારી છું” મહે ધીમેધી જવાળ વાળ્યો.

“તો શું તમે મદારી મદદ કરી શકો છો?”

“તે શું ?” તેણે પૂછ્યું.

“મદને ચોડાકે ધર દાડનાના કચિયાર અપાવશો ?”

ચોથો દિવસ —

આજે જ્યારે કે મદાગ જીવન મયના પાના જુના થયા આવ્યા છે જારે વર્ષ પછી હું કેદમાંથી છુટી ગયો છું જેલના દાર પર જેતર મદને કહવા લાગ્યો “મેદનન મજદૂરીથી પેટ ભરો અને લતા માણસની પેટે જીવન મૂકો”

(સપૂર્ણ)

પ્રખ્યાત માણસોની પરેશાની

કીર્તિ મેળવનારાઓને લોકો કેવી રીતે સતાવે છે ?

લેખક : ઈશ્વાહીય હાજી મહમદ મીસ્ત્રી

પ્રસિદ્ધોને વરી શ્રદ્ધા નરનારીઓનાં
અનમા સેવા બારે રસ લે છે તેઓ એમના
હસ્તાક્ષરો મેળવવા, માણીરી માટેની વસ્તુઓ
પ્રાપ્ત કરવા અને એમની મૈત્રિ સાધવા ઉત્સુક
હોય છે કીર્તિની ઝમક અને લોકોના નિમ
રોને સ્પર્શવાની એમની ચક્રિતથી મુખ્ય બની
જાય છે તેઓ એમના મિત્રોને પણ માનની
નજરે જુએ છે અને એમનાં ખાનગી જીવનની
ઝીણી ઝીણી વાતો જાણવાની પણ જીજ્ઞાસા
બતાવે છે પ્રખ્યાત જનરુ હોય તો વિખ્યાત
બ્યક્તિઓની રોસતી બધી કીર્તિ મેળવવાનો
આ સહેલો માર્ગ છે !

શાધરની સનમ

લખનૌના એક પ્રખર સાહિત્યકાર અને
શાધરની સાથે એક લગ્નની મહાખબર થઇ
મર્ધ એ લગ્ન પોતાને એ શાધર કરતા પણ
વિશેષ હુશિયાર માનતી આ લગ્ન સાથે શાદી
કરવાને બદલે એ શાધર કોઇ જોરને પરણી
એક પરણ્યા બાદ એમની કીર્તિનો સુરાસ
જોરજ ફેલાયો ઉર્દૂ સાહિત્ય રોખીતોના એ
લગ્નવાર્યા બની ગયા કીર્તિ મેળવવાના વળખા
મારતી પેલી રખડી ગયેરી “હુશિયાર” ખાતૂને
એમના ધનિકાલ પછી પોતાની પાસે સાચવી
રાખેલા એમના “ખુત્તે મહાખબર” પોતેજ
પ્રકટ કરાવ્યા આ કિતાબે ઉર્દૂ સાહિત્ય રસિ-
ખંડુ ખાન એમનું

પાર વગરની પરેશાની

લોકો કીર્તિ મેળવવા માટે આ પ્રમાણે
તરેહવાર તરજાઓ અજમાવે છે, ત્યારે કીર્તિ
મેળવી શ્રદ્ધાઓ પાર વગરની પરેશાની અનુ-
ભવે છે લોકનજરના ચિકાર બનવાથી તેઓને
ત્રાસ ઉપજે છે એમનું જીવન “જાળણી”
બની જાય છે, કેટલોકો “જાગરા” બની જાય
છે તો કેટલોકો પોતાના પ્રયત્નોને ખુસ કર-
વાનુંજ પસંદ કરે છે સાધન સંપન્ન બ્યક્તિઓ
કીર્તિ મેળવ્યા પછી સુખે જીવન જીવી શકે
કીર્તિની સાથે કલહર હોય તો કીર્તિની કાષ
ચોર મળતું છે !

ફિરમ રહારો

હોલીવૂડના ફિરમ રહારો પાછળ તો કેટ-
લાય લોકો દીવાના બની જાય છે એ સિનેમા
જગતના સિતારાઓ એમના મનમ દિની જાણે
મૂર્તિઓ થઇ પડે છે જગતના કેટલાક મહા-
પુરોને નસીન નહિ થતી હોય તેટલી જાહે-
રત રૂચેરી આલમના એ રૂલા તારાઓને થાય
છે આપણે ત્યાં પણ સંયુક્ત પ્રાન્તો અને
પંજાબના કેટલાક અખીનદારોના રોશન ચિરો
મુજબની કેટલીક ફિરમ રહારોના પરવાના બની
પોતાનો દૈનંત આક કરી નાખ્યાના ફિરસાઓ
ખનતા રહે છે

હસ્તાક્ષરોનો સંપ્રદ

આપણે બહિં જુકનીવન એક દોળના

પાદરી કેર્નેલિયસ ગ્રીનવેનો દાખલો લખ્યો
આ પાદરી પાસે અનેક જગમગદ્દર નરનારી-
ઓના દાથે લખાવલા પત્રોનો સુદર સંગ્રહ
છે આ પત્રો એકલા કરવામાં એણે વાપરેલી
યુક્તિઓ પણ જ્ઞાન એ ચનારી છે ૧૬૨૯માં
એણે અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટ રૂલીને પત્ર લખી
પૂછ્યું હતું કે, “કોનેશનની ઝિન્ડગિની
નેમ અને ફર્જ શું હોવી જોઈએ?” પ્રેસિડન્ટ
રૂલીને પ્રત્યુત્તર પાઠવ્યો કે, “કોનેશનની
નેમ અને ફર્જ સારી રીતભાન અને ચલુ
મહેનત હોવી જોઈએ.”

લીક્ટેટરી પણ બાકાત નહિ

ગ્રીનવેએ દિલ્લર અને મુસેલિનીને પણ
હાડ્યા નથી એમણે મહામુસીમને મુસેલિનીની
સહી સાથેનો એક ફેરાગ્રાફ મેળવ્યો આ
ફેરા મેળવ્યા પછી તેમણે દિલ્લરને પત્ર
પાઠવ્યો કે ‘તમે તમારો ફેરા નહિ મોકલાવો
તો કાર્પ નહિ મારી પાસે દાવમજ મુસેલિની
જેવા મહાપુરુષે પોતાનો એક મોટો ફેરા મોકલી
આપ્યો છે આ ફેરાની સાઇઝ જેવડો મોટો
ફેરા મારી પાસે બીજા એકે નથી’

થોડા દિવસ પછી ન્યૂયોર્કના જર્મન
એલબી ખાતાના અતિનિષિએ એમની મુનાકાત
લોધી મુસેલિનીના ફેરાનું એ માપ લઈ ગયો
અને એ ફેરાથી એવડી સાઇઝનો હેર દિલ્લરના
હસ્તાક્ષરે સાથેનો ફેરા એમને મળી ગયો
રાણીનો પત્ર

રમાનીઆની રાણીના હસ્તાક્ષરો માટે
એમણે વર્ષો સુધી નિષ્ફળ પ્રયત્નો કરેલા
એક દિવસ એમણે એક ‘કીમ’ની જાહેરખબર
જોડે ગમાનિઆની રાણીનો ફેરા જોયો આ
જાહેરખબર કાપીને એમણે રાણી સાદેશને
તનકાનીને કાગળ લખ્યો કે ‘તમે રાણી યહને

આની કીમ વાપરવાની સલાહ આપો છો એ
અજબ યશ જેવું છે’ રાણીએ ‘મિસ’ ગ્રીન-
વેને જવાબ લખી મોકલ્યો કે ‘એ કીમ
વાપરવામાં કશું તુકરાન નથી અતિ સુવાળી
આમરી માટે પશું એ સારી છે-તમારી જેરી’

છાપ પડેલા ફો

ચતુરદેશી જેની ચફેદ દાઢીવાળા નામાકિન
નાટકકાર ‘ન્યાન્’ બર્નાડ રોના હસ્તાક્ષરો પ્રાપ્ત
કરવા માટે ડિટ્રોઇટના કેનેથ મેકડોનાલ્ડે
અજમાવેલો અખબરો પણ જાણુવા જેવો છે.
એણે બર્નાડ જ્ઞાને પત્ર પાઠવ્યો કે ‘ચેના
ફોઈ દર કુનારી એક દવા સાથે તમારું નામ
જાડવાનો મારો વિચાર છે, તમે મને વખતસર
જવાબ મોકલશો નહિ તો હું એ જાહેરાત
વર્તમાનપત્રોમાં પ્રગટ કરાવીશ, તમે મારી
દયાનો નિમમિત ઉપયોગ કરો છો એ વાત
પણ જાહેરાતમાં ‘પ્રસિદ્ધ થશે’ આ પત્ર વાંચી
કેસનો ગિમ્મત ગયો, એણે તતકાલીને લખેલો
પ્રત્યુત્તર સાચી ગખવા લાલક વસ્તુ છે !

વેચી નાખ્યા !

એક અમેરિકન મેળએ પોતાને અગ્રેજી
સાહિત્યના પ્રેક્ષક નરીકે જોજખવી, લોકપ્રિય
લેખક ઉપર પત્રો લખી પ્રખ્યાત લેખકોના
જીવનચરિત્રનું પુસ્તક તેમના હસ્તાક્ષરો સાથેની
હેલામાં હેલી તરવીરો સાથે પ્રગટ કરવાનો
પોતાનો ધરાવો જણાવ્યો અને તેમને તેમના
જીવનની જાણુવા જ્ઞેમ વાંદો લખી મોકલવા
વિનવિ કરી આ પ્રેક્ષક પણ પોતાના
વિગમના કાષ્ટ બારી મારે નહિ એ માટે
ફેરલાક જાણીના લેખકોએ પોતાના જીવન
સત્યથી માહિતિઓ લખી મોકલાવી એ
માણુએ પુસ્તક પ્રગટ કરવાને બદલે એ હસ્ત-
પ્રતોજ સારી કિમતે વેચી નાખ્યા

પ્રખ્યાત માણસોની પરેશાની

કીર્તિ મેળવનારાઓને લોકો કેવી રીતે સતાવે છે ?

સેખર ઈબ્રાહીમ હાઇ મહમમ મીસી

મુસિહીને વરી શ્રેલા નરનારીઓના છપનમા લોકો ક્યારે રસ લે છે તેઓ એમના હરતાફરો મેળવના, માદગીરી માટેની વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવા અને એમની મૈત્રિ સધિવા ઉત્સુક હોય છે કીર્તિની ઝમક અને લોકોના મિત્ર-શત્રુને સ્પર્શવાની એમની શક્તિથી મુગ્ધ બની જાય છે તેઓ એમના મિત્રોને પણ આનની નજરે નુશ્વે છે અને એમનાં આનમી છપનની કીધી કીધી વાતો જાણવાની પણ છતાસ જાતરે છે પ્રખ્યાત બનવું હોય તો વિખ્યાત બહિતઓની શરતી બુધો કીર્તિ મેળવવાનો આ સહેલો માર્ગ છે ।

શાધરની સગમ

લખનૌના એક પ્રખર સાહિત્યકાર અને સાધરની સાથે એક લગ્નની મહાખબર યાદ મઠે એ લગ્ન પોતાને એ શાધર કરના પશુ વિશેષ હુસિયાર માનતી આ લગ્ન સાથે માદી કરવાને બદલે એ છાપા કાઢ એમને પરણી એક પાંચા બાદ એમની કીર્તિના સ્વાસ એટલે કેનાયો હૈ સાહિત્ય શાખીનોના એ લાઠકવાળા બની ગયા કીર્તિ મેળવવાના વળખા મારતી પેલી રખડી મચેની "હુસિયાર" આદને એમના ઇન્તિકાલ પછી પોતાની પાસે સાચવી રાખેતા એમના "ખુદા મહબબત" પોતેજ પ્રકટ કરાવ્યા આ કિતાબે હૈ સાહિત્ય રસિ કોવુ અમલુ ખાન બેમલુ

પાર વગરની પરેશાની

લોકો કીર્તિ મેળવવા માટે આ પ્રમાણે તરફવાર તરફવાળા અગમવાલે છે, ત્યારે કીર્તિ મેળવી શ્રેલાઓ પાર વગરની પરેશાની બનુ શકે છે લોકનકરના ચિહાર બનવાથી તેઓને માસ ઉપર છે એમનું છપન "જાળના" બની જાય છે, કેટલાકો "અગમ" બની જાય છે તો કેટલાકો પોતાના પ્રયત્નોને ખુબ કર વાનુજ પસદ કરે છે સાધર સપન બહિતઓ કીર્તિ મેળવવા પછી સુખે છપન છાની રહે કીર્તિની છાલે કલહાર હોય તો કીર્તિની કાષ બ્યોર મગલ છે ।

ફિલમ સ્થારો

હેલીવુડના ફિલમ સ્થારો પાછા તે કેટલાય લોકો રીવાતા બની જાય છે એ કિનેમા જગતના સિતારાઓ એમના મનમ રિની નાજી મુર્તિઓ યાદ પડે છે જમનના કેટલાક મહા-કુચોને નસીબ નહિ થતી હોય તેટલી નાજી-સાત રૂપેરી આલગના એ ફેલા તારાઓને યાદ છે ત્યાપણે ત્યા પશુ સદુકત પ્રાન્તો અને પબજના કેટલાક અબીનદારોના રોઠન ચિત્રો મુજબની કેટલીક ફિલમ સ્થારોના પગના બની પોતાની દોનત ખાંક કરી નાખ્યાના કિરસઓ ખખતા રહે છે

હરતાફરોનો સમઠ

આપણે અહિ પુકનીનના એક રોજના

પાદરી કેર્નેલિયસ બ્રીનવેનો દાખવેલ લખ્યે
આ પાદરી પાસે અનેક જન્મમરહર નરનારી-
ઓના હાથે લખાવલા પત્રોનો સુદર સમ્રક
આ પત્રો એકઠા કરવામા એણે વાપરેલી
પ્રકૃતિઓ પણ ખ્યાન એ ચનારી છે ૧૬૨૬મા
એણે અમેરિકાના પ્રેસિડન્ટ ફૂલીને પત્ર લખી
પૂછ્યું હતું કે, “કોણેજીઅનની ઝિન્દગીની
નેમ અને ફર્જ શું હોવી જોઈએ?” પ્રેસિડન્ટ
ફૂલીને પ્રત્યુત્તર પાઠવ્યો કે, “કોણેજીઅનની
નેમ અને ફર્જ સારી રીતલાત અને ચાલુ
મહેનત હોવી જોઈએ”

ટીકટરફે પણ બાકાત નહિ

બ્રીનવેએ દિવસ અને મુસોલિનીને પણ
છોડ્યા નથી એમણે મહામુસીમને મુસોલિનીની
સહી સાથેનો એક ફોટોગ્રાફ મેળવ્યો આ
ફોટો મેળવ્યા પછી તેમણે દિવસને પત્ર
પાઠવ્યો કે ‘તમે તમારો ફોટો નહિ મોકલાવો
તો હાર્ષ નહિ મારી પાસે ફાલગુન મુસોલિની
જેના મહાપુરુષે પોતાનો એક મોટો ફોટો મોકલી
આપ્યો છે આ ફોટાની સાષ્ટક જેવડો મોટો
ફોટો મારી પાસે બીજા એકય નથી’

ચોડા દિવસ પછી ન્યૂયોર્કના જર્મન
એલચી ખાતાના પ્રતિનિધિએ એમની મુનાકાત
હાથી મુસોલિનીના ફોટાનું એ માપ લઈ ગયો
અને એ ફોટાથી એવડી સાષ્ટકનો હેર દિવસના
દસ્તાફરો સાથેનો ફોટો એમને મળી ગયો

રાણીના પત્ર

રમાનીઆની રાણીના દસ્તાફરો માટે
એમણે વર્ષો સુધી નિષ્ઠળ પ્રયત્નો કરેલા
એક દિવસ એમણે એક ‘કીમતી જાદેરખજર
જોડે ઉમાનિઆની રાણીના ફોટો જોયા આ
જાદેરખજર કાપીને એમણે રાણી સાહેબાને
તત્કાલીને દાગળ લખ્યો કે ‘તમે રાણી થઈને

આની કીમ વાપરવાની સલાહ આપો છો એ
અજબ ચસ જેવું છે’ રાણીએ ‘મિસ’ બ્રીન-
વેને જનામ લખી મોકલ્યો કે ‘એ કીમ
વાપરવામા કશું તુકશાન નથી અતિ સુંવાળી
ચામડી માટે પણ એ સારી છે-તમારી મેરી’

છોડાઈ પડેલા શો

સતરફેણી જેની સફેદ દાદીવાળા નામાકિત
નાટ્યકાર જ્યાજ્ જર્નાડ હોના દસ્તાફરો પ્રાપ્ત
કરવા માટે ડિટ્રોઇટના કેનેય મેકડોનાલ્ડે
અજમાવેલો અખતરો પણ જાણવા જેવો છે.
એણે બર્નાડ શોને પત્ર પાઠવ્યો કે પેટના
દર્દો દૂર કરનારી એક દવા સાથે તમારું નામ
જોડનાનો મારો વિચાર છે, તમે મને વખતસર
જવાબ મોકલશો નહિ તો હું એ જાહેરાત
વર્તમાનપત્રોમા પ્રગટ કરાવીશ તમે મારી
દવાનો નિયમિત ઉપયોગ કરો ડો એ વાત
પણ જાહેરાતમા પ્રસિદ્ધ થશે’ આ પત્ર વાંચી
ડોસાનો મિજાજ ગયો, એણે તત્કાલીને લખેલો
પ્રત્યુત્તર સાચવી રાખવા લાયક વસ્તુ છે !

વેચી નાખ્યા !

એક અમેરિકન બેંકએ પોતાને અગ્રીજ
સાહિત્યના પ્રોફેસર તરીકે ઓળખાવી, લોકપ્રિય
લેખકો ઉપર પત્રો લખી પ્રખ્યાત લેખકોના
જીવનચરિત્રનું પુસ્તક તેમના દસ્તાફરો સાથેની
ઉદ્ભામા ઉદ્ભી તરવીરો સાથે પ્રગટ કરવાનો
પોતાનો ઇરાદો જણાવ્યો અને તેમને તેમના
જીવનની જાણવા જોઈ વાતો લખી મોકલવા
વિનવિ કરી આ પ્રોફેસર પણ પોતાના
નિયમના કાંઈ બાંધો મારે નહિ એ માટે
ફેટલાક જાણીતા લેખકોએ પોતાના જીવન
સંગથી માહિતિઓ લખી મોકલાવી એ
માણસે પુસ્તક પ્રગટ કરવાને બદલે એ દસ્તા-
પ્રતોજ સારી કિમતે વેચી નાખી

લિજનો પ્રિદેસર

કોનેજના પ્રિદેસરો મુખ્યત્વે ચરોલ મન
જના હોય છે, પરંતુ તેઓનું ચક્રમપણું નવળા
મનજના અને કમબદેશ હોકરા હોકરીઓને
દુધ કરી રાકે છે મુળાઈની એક કોલેજની
કન્યા અને એક ધિરતી પ્રિદેસર વચ્ચે ગાદ
મનાચારી બધાના એ મૂળ હોકરી કોનેજમા
નામચીન ખતી ગર્ધ કોનેજમા એના વિષે
નિરૂપણ વાતો ચતી, પરંતુ એ એમ સમજતી
, એ બધા અદેખાઈની આમમા લાગણ બળી
લા છે એજ હોકરીની એક સાર કયાતા
નણીના અને લોકપ્રિય જીવાન સાથે મિત્રિ
થતા એ હોકરી તરફ લોકો માનની નજરે
જોવા લાગ્યા એ યુવાનના નામની પાછળ
કોના પૂછક ન હતા, પરંતુ સમાજમા તેની

સારી પ્રતિષ્ઠા હતી એ યુવતીએ આ વાત
પર દુર્લ્લેષ કરી પેલા “માકા પાઉ” પ્રિદેસ-
રની પોતાના એજખાણવાલાઓ અને સગ-
સળધીઓમા રૂઝથી વાતો કરવા લાગી. આનું
પરિણામ એ આગ્યું કે, એ બાળાએ પાછી
મેળવેલી પ્રતિષ્ઠા પણ શુભાવી અને પેના સારો
ચરિત્રવાન યુવાન પણ શુભાચો મહાન અને
મરદ્દર માણસો સાથે દેસ્તીનો સબધ લાગા
વખત સુધી ટકાવી રાખતા એને આવડતું ન
હોય તેઓ પરતામા વગર રહેતા નથી એક
વખત લોકોની નજરમાથી ઉતરી ગયા પછી
પાછા નજરે ચડવું મુશ્કેલ છે કીર્તિ મેળવ-
વાની હોય રોખનારાઓ આ વાત અવરમ
ખાનમા રાખે

— કુર્આન શરીફના પારાઓ —

અરબી મતન અને
શુજરાતી તજ્જુમા સાથે
(સાદિક આફ્રીસ, રાહેરના)
પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિયો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ સુજલિહદ
હદિયો સાડા છ રૂપીઆ
૮ અર્ચ જીલ્લું

Arabian Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ : સુરત.

દીદોરે રસૂલ (સર્ગ)

સ પા દ ક

[સર્ગ દેક સપાદકને સ્વાધીન છે.]

રિશ્દ-સાબેરી

હદીસ (૪) હઝરત અબુ હોરૈરહ (રદી-)થી રિવાયત છે કે-“તે માથુસતુ નાક માટી બેગુ કરવામા આવે કે, જેની આમળ માડુ નામ લેવામા આવે, છતાં પથુ તે મારી ઉપર દરદ મોકલે નહિ.”

હદીસ (૫) દુરે મન્સૂરના કર્તા સોઆબુલ હમાનના હવાલાથી ફરમાવે છે કે-“જેણે કુન્માર્મા મારી ઉપર દરદ મોકલવામા બેપરવાહ કરી તે માથુસ કરામતને દહાડે જન્મતના રસ્તામા ભટકતો રહેશે અને તેણે કયા પથુ દેખાણુ લાગશે નહીં.”

હદીસ (૬) દુરે મન્સૂરના કર્તા હઝરત બાનિર (રદી-)થી નકલ કરે છે કે-“જન્માળ મુહમ્મદ રસૂલિ'લાહ (સ-) ફરમાવે છે કે-“જે કોમ કાઈ જન્માએ બેગી થઈ અને મારી ઉપર દરદ મોકલવા વગર પોતાની મજ્જા લિસ ખરખારત કરી તો તેઓનું એ કામ બદખ્તાર મુરદાર ઉપરથી ઉઠના સમાન છે. કેટલીક રિવાયતોમા મુરદાર અણેડો પથુ છે, જેની મતલબ છે કે તે બધાઓ અધિગાની સહેલી લાસ ઉપર તેને ખાવા એકઠા થયા હતા આ ઇશારો તે મજ્જાલિસની બેગરકતી અને ખારેલા કામથી મહરમ (નિખળ) રહેવા તરફ છે.

મુસવમાનોને જોઈએ કે પોતાના દરેક જલસા અને મીટીંગોને ખુદાપાકની યાદ અને દરદ શરીફથી ખાલી ન રાખે

• હદીસ (૭) દુરે મન્સૂરના કર્તા બગાસી

અનો બેહમકી (રદી-)ના હવાલાથી ફરમાવે છે કે-“જે જલસો ખુદાપાકની યાદ અને દરદ શરીફ વગર તમામ (પૂર્ણ) કરવામા આવ્યો તો કરામતને દહાડે તે જલસો કરનારને એવી બેદરકારી માટે સખત દસરત અને શરમિન્દગી ઉઠાવવી પડશે, પછી બાલે તે તેની ખીજ નેહીઓને બંસે જગતમા લખલ પથુ થઈ જાય.”

મજ્જૂર સાહજ તારીખે ખતીબથી નકલ કરે છે કે-“હઝરત અબુબકર સિદીક (રદી-)ની નજદીક દરદ શરીફનો એટલો બધો મરતબો છે કે “તેઓ (રદી-) ફરમાવે છે કે-હઝૂર (સ-) ઉપર દરદ મોકલવાથી બધા શુના'ક બિહકુલ મટી જાય છે, અને સવામ મોકલવું, શુવામ છૂટા કરવાથી બેહતર અને અશ્કજન છે, અને આપ (સલ્મ-)ની મહબ્બત કરવી તે ખુદાપાકના રરનાના કરનાના કામો તેમજ ખુદાપાક માટે બિદાહ કરવા કરતાં પથુ બેહતર છે આ ઉપરથી દરેક સાહજ દરદ શરીફની ફઝીલત અને મરતબો આરી રીતે સખજ રાકે છે.

દરદ શરીફ પદનાથી છુઝગાંને દીન (ર. ત. અ.) વગેરેને શુ શુ ફાયદા થાય છે, તે, તેમજ નહીં પદનારાઓને શુ શુ લુકશાન થવા ઉપરાંત કેવાં કેવાં કુખ સાહન કરવાં પડ્યા હતા તેણે દુકમાં વર્જન.

હિકાયત ૧લી-તખ્તીઉત મહેલીનના
કર્તા હકરત મહિયન સૂરી (૨ અ)ના વખતનું
વર્ણન કરે છે કે-તેમણે હજીના વખતે એક
એવા માણસને જોયા કે જે દરેક પગને તેમજ
હજીના દરેક ફજ અદા કરતી વખતે નખી
(સં) ઉપર દરેક શરીર મોકલે છે હકરત
સુત્રાને આ હાવત જોઈ તેને પૂછ્યું કે -
“અદનાદના બદા ! દરેક શરીર સિવાય ખીજી
પણ કંઈ જાણે છે કે નહિ ?” જે ઉપરથી
તેણે હકરત સુક્ષાનનું નામ પૂછ્યું અને
નામથી જાણીતા થઈ તેણે જવાબ દીધો કે -
“અમર જે આપ માણ વખતના કામિયાબાથી
ન હોત તે હું કદી પણ આવી રીતે દરેક
શરીર પડાવો જો. આપને કહેવે નહિ. હું
મારા બાપ સાથે એક વખત હજી પડવા રવાના
થયા હો, અચાનક મારો બાપ રસ્તામાં મરી
ગયો, તેના કશન દહનના કામમાં હું રોકાયો હો, તો
તેના આંસુ તેને ચેદરો બ નાઈ ગયો તેની આ
હાલત જોઈ, મારી સુખારી તેમજ મુસીમને
હું રડતા લાગ્યો રડતા રડતા કંઈક ઉઠા આવી
ગઈ એ હાલતમાં હું જોઈ છું કે, એક
બેદદ ખુમસુન માણસ કે જોના કપડા ખુમસુથી
મંદગી રજા હતા-આ પહેલાં કદી પણ એની
ખુમસુન શિકન જોતામાં આવેલી નહો, તેમજ
અંતી ખુમસુ પણ ન થેતી નહો-અચાનક આવા
અને તેમણે મારા બાપના મેદા ઉપરથી કપડા
ખસેડી તેના મેદા પર લાય ફેરવેલા હું જોઈ
છું કે મારા બાપનો ચેદરો ચક્રમાં જેમ
ચમકતા લાગ્યો મે તેજ ઉઠતી હાલતમાં તે
જુદાન અગ્નીનો દામન પડ્યો અને કહ્યું -
“બાપ એ તો, કહેા કે આપનું નામ શું છે ?”
તેમણે મારી તરફ દસીને જોયું અને જવાબ
દીધો “ મને મુદમદ નિન અબ્દુલાહ (સં)
કહે છે ” એ સબળાતી સાથે તેમ (સતવં)
ને હું વળગી પડ્યો અને રડીને કહ્યું -

“મારા મા-બાપ બાપ (સં) પર કુરજાન બાપ
બાપ (સં) આ જગતમાં આ માટે તકલીફ
હોતી ?” દુઝૂર (સં) જવાબ દીધો કે “જો
તારો બાપ ફાસિક (ખુદાનો કુકમ ન માનનાર,
ગુનદાર) હતો, હતા મારી ઉપર કુકળ દરેક
મોકલતો હતો, એની મુખીમનની ખગર મને
પડી, તો તુરંજ એની મુદિકલકુસાઈ માટે હું
અહીં આવ્યો ” મે કહ્યું - “દુઝૂર (સં) મને
કંઈ નરસીદન કરના જાઓ ” બાપ (સં)
જવાબ દીધો કે “ હવેલા દરેક પડ્યા કર. ”
એ સુધાન ! હું જાગ્યો અને જોયું તો મારા
બાપનો ચેદરો તેવાજ ચમકવાર થયો હતો,
અને તેજ દિવસથી મારા વજીહ તરીકે દરેક
શરીરને નક્કી કર્યું છે ”

હિકાયત ૨ છ-તુઝહુત મળસિસના
કર્તા એક સાનેદ (નેક) માણસથી રિવાયત કરે
છે કે - “તેમણે મમનમાં એક એવા માણસને
જોયા કે જે બાધગો, ગુજો અને કોદીયવ
(પિતૃયગ) હતો સામાને તેની હજીકત પૂજાથી
જાણ્યું કે “એ માણસ બહુ મારા મધુર
અચાજનો કારી હતો, એણે એક દિવસ -
‘હનદપદા વ મલાએકતહુ યુસનીન’ અનજબી’
ને બદને ‘ઈતકાદા વ મનાયેતહુ યુસનીના
અલખ્યા’ કહ્યું (જેની મતલબ થાય છે કે
ખુનાપાક અને તેના ફરિયા માગી ઉપર દરેક
કેકરે છે) તેણે એ મુજબ કહ્યું કે તરતજ
મજૂર બધી ખીમારીઓમાં ગિરફતાર થયો છે
હિકાયત ૩ છ-તુઝહુત મળસિસના

કર્તા લખે છે કે - “એક માણસ ઝલિમ
બાદશાહના હુત્તોથી શમરાઈ જમલમા નાસી
ગયો, અને દુઝૂરે અકરમ (સં) ઉપર હજાર
વખત દરેક શરીર મોકલ્યું અને પછી
ખુનાપાકને જરજ કરી કે “કલાહી તારા
હજીમ (સં)ના વસીનાથી આ ઝલિમ બાદ-
શાહથી હું તારી પનાહ માગુ છું ” હજી તો
તે માણસ દુઆ માગી ફરિમ થયો નહો,

એટલામા ગૈયથી અનાજ આપ્યો કે “મુદુમદ (સં)નો વસીનો બધા વસીલાઓ કરતા શ્રેષ્ઠ છે તારી દુઆ મે દબ્બુ કરી, અને તારા દુરમનને હવાક કરી દીધો (માગી નાખ્યો છે)” તે માણસ જ્યારે શહેરમા પાછો ફર્યો ત્યારે તેને ખબર પડી કે પોતો અલિમ બાદશાહ મરણ પામ્યો છે.

દ્વિકાચલ ૪ થી - મઆરેજના કર્તા લખે છે કે - એક માણસ દુબૂરે અકરમ (સં) ઉપર દરદ શરીફ મોકલવામા આગસ છ કરતો હતો એક રાત્રે તેણે દુબૂર (સં)ને સ્વપ્નામા જ્ઞેયા, પથુ હજરતે (સં) તેની તરફ જોયું નહી, અને પોતાનો મુગરક ચેદરો બીજી તરફ ફેરવી લીધો. જે તરફ દુબૂર (સં)નો મુગરક ચેદરો હતો તે તરફ પોતા માણસ ગયા ત્યારે આપિ (સં) પોતાનો મુગરક ચેદરો બીજી તરફ ફેરવી લીધો જે પરથી તેણે અરજ કરી - “યા રશ્દિનાહ (સં) શું મારેથી અપ નારાજ છે?” આપિ ફરમાવ્યું “તું કાણુ છે? હું તને જોળખતો નથી” તેણે જવાબ દીધો - “દુબૂર (સં) ! હું આપનો ઉમ્મતી છું ઉલમાઓથી જે સલામતુ છે કે આપ (સં) આપના ઉમ્મતીઓને સાગી રીતે જોળખો છો” આપિ (સં) ફરમાવ્યું ‘એરામ, (ખરખર) પણ મારી જોળખાણુ દર ઉપર આધાર રાખે છે એટલે કે જે દરદ પડે છે તેનેજ હું જોળખુ છું અને તુ તો મારી ઉપર દરદ મોકલતો નથી” આ સંજગતની સાચેજ તે માણસની આખ જીવી મદ અને તેણે દરરોજ દબ્બુર વખત દર શરીફ પડનાનું નક્કી કર્યું એ પછી એક વર તેને પાછા દીધાર નસીમ થયા, તો તેની સથે આપિ (સં) દસીને મુઝાકાન કાઢી

દ્વિકાચલ ૫ થી - એક અબિદ પાનતો દિદંગતો દેજુદાર નતો. તેણે એ દિનસ દુબૂર

(સં)ને સ્વપ્નામા કહેતા સાલતુ કે - નિશા પુગના કાઢી અણુન દસનને માફ સનામ કવી મારા તરફથી કહે કે “તે તાર” દેણુ ચકવી દે.” અબિદે પૂછ્યું “દુબૂર (સં) મારા સ્વપ્નાને તે કેવી રીતે સચો માનશે?” આપિ (સં) ફરમાવ્યું કે “દરરોજ રાત્રે એકસો વખત મારી ઉપર તે દરદ મોકલે છે, પણ મદ રાત્રે કેટલાક કારણુને લીધે મારી ઉપર દરદ મોકલી શક્યો નહી દરરોજ તે જે દરદ મોકલે છે એ બામન તેના સિનાય બીજી કોઈ પણ માલસ જાણુતો નથી, અરજ જ્ઞે તે તારી પાસે કંઈ નિશાની માગે તો મે તને કહી છે એટલીજ વાત તેને કહેજે” અબિદે સવારે કાઢી માદમને બધી હકીકત કહી જે ઉપરથી તેણે ખુશપાકને શુકરાનાનો સમઠો કર્યો અને અબિદને અઢી દબ્બુર દિદમ આપ્યા જેમાં એક દબ્બુર દિદમ મગરૂર ખુશ ખબર માટે, એક દબ્બુર દિદમ અબિદ તેની પાસે ગયા તે બદલ અને પાનસો દિદમ તેના કર્જ માટે, અને કહ્યું કે, હવે પછી પણ જ્યારે આપને જરૂર પડે ત્યારે જે કંઈ જોઈએ તે જરા પણ સકામ વગર લઈ જરો.”

દ્વિકાચલ ૬ થી - નુઝદતુત મબલિસના કર્તા એક નેક માણસનું વર્ણન લખે છે કે - “એક માણસે અમુક ગણુતીનું દરદ શરીફ દરરોજ પડના નક્કી કર્યું હતુ અને કોઈ પણ દિનમ તેમા કમતી કરતો નહી એક દિવસ તેણે ખાખમા જ્ઞેયું કે દુબૂર (સં) તેને ત્યા આગ્યા છે, અને ફરમાવે છે કે - “જે મુગરક મોકલ્યો તુ મારી ઉપર દરદ પડે છે તે મે હું મારી પાસે લાવ હું તેને બોસી આપુ” તેણે શરમાઈને મોઢું નીચું કરી દીધું, જે હજરતે (સં) તેના માતો ઉપર બોસા આપ્યા તેણે જશૂન મદ પોતાના ઘરને નર અને ખુશથી બરખર જોયું

દ્વિકાચલ ૭ થી - દખત યિબી (૨) આને

એક ઓરતે કહ્યું - હુઝૂર! મારી હોકરી યુન્દી
થાને કેટલાક મહીના થઈ ગયા છે, પણ હજી
પુધી તેને ખાનખા મે ન્હોત નથી" શિખી
(ર અ)એ કુઆ માગી ગને જવાબ દીધો
કે "ફલાણે દિસે તેને ખાનખા વ ન્હો
અમુક દિવસ પછી પેથી ઓરત આપની પાસે
રહતી આવી અને કહ્યું કે હુઝૂર તેને ખાનખા
મે ન્હોત, પણ તે સખત અઝાનમા ગિરફતાર
છે" તેમણે જવાબ દીધો કે - 'તેના છુટકારા
માટે ખુદાપાકથી વ કુઆ માગતી રહે, ખુદા
પાક તેને અઝાનથી નખત આપશે"

અમુક મુદત પછી શિખી (ર અ)એ
ખાનખા નેપુ કે - 'એક બહુજ ખુબચરત
ઓરત તખા ઉપર જાનના મેદી છે, જેણે
શિખી (ર અ)ને પ્રશ્ન કે "તમે મને
એ બળે છો?" તેમણે જવાબ દીધો 'નહી"
તે બી તે કહ્યું કે હુ તેજ હોરીની હોકરી
છું કે જે તમે પાસે કુઆ માટે આવી હતી
આપે તેના છુટકારાને સખત પ્રથમે સારે
તેણીએ કહ્યું 'એક વખત એક માણસ અહીંના
કબ્રસ્તાન તરફથી પસાર થતા થતા માત્ર દરદ
શરીફ પડી તેને સવાન મુરદાએને બખશીયા,
અને તેથી દરદ શરીફની બરકતથી ખુદાપાક
બધા મુદદા પરથી અઝાન બેઠી લઈ,
બધાએને બખશી દીધા એ શિખી (ર અ)।
એ કબ્રસ્તાનમા પપન મુરદા હતા, જે બધા
અઝમે પનાહીમાં ગિરફતાર હતા, જેમા હુ
પણ હતી, અમે બધાએને ખુદાપાકે બખશી
દીધા છે"

હિકાયત ૮ થી - ગેઝુત ફાએકના કતા
એક છુઝુર્ગની હિકાયત લખે છે કે - 'તેમની
પાડોશમા એક બહુજ યુનહગાર માણસ રહેતો
હતો, જેના મરણ પછી તેમણે તેને ખાનખા
નેથો કે તે માણસ એક બહુજ સારા ઉચી
ખતના ઘોડા ઉપર બેસી જાનના બગીચામા

હરી રહ્યો છે, જે ઉપરથી તેમણે તેને અઝાન
બધી સાથે સવાલ કર્યો કે - 'તને આ મરતો
કવી રીતે મળ્યો? તેણે જવાબ દીધો કે એક
દિવસ એક વાઅઝંગી મજલિસમા હું ગયો
હતો, જમા મિગર ઉપર એક મુદદિસ બેઠીને
બધાએ પી આગળ દરદ શરીફની બરકતો અને
ફાવતઓનું વર્ણન કરતો હતો, તેણે વાઅઝ
દરખાન હાજર રહેલ એને ઘોડા અવાજે એક
વખત દરદ શરીફ પદવાને કહ્યું અને તેણે
ચોતે પણ પદમું તેમજ બધાએની સાથે હ
પણ દરદ શરીફ પદવામા શામિલ હતો ખુદા
પાકે તે દરદ શરીફની બરકતથી માત્ર યુદા
માફ કરી આ મરતો મને બાપો છે (અપૂર્ણ)

પુરુષોનાં કપડાં
સાયન્ડીફીક
રીતે વેતરતાં
અને શીવણ
શીખવા માટે
કબર મળો યા
લખો

મુરદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
અને ઇન્ડીયન

**MURAD TAILORING
WORKS**

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up-to-date
Fitting & Modern style.

એ એસ. જી મુરદ
યુનારવાડા મરિજ પાસે રહેર

આત્મ હત્યા

અનુવાદક “આમેશા” [કુનિયાણા]

સંદેશવાહકે કહ્યું — “એના લગન થઇ ગયા ”
મે કહ્યું — “શુ બહે છે ? ”
તેણે પછુ કહ્યું — “તેણીએ વિવાહ કરી
લીધા ”

મે પાછુ કહ્યું — “તું જુડો છે ! ”

તેણે ચોતાની સાચવના ઉત્તરમા એક
લગનની ઉપાએની આમ તથા-પત્રિકા જાતની
અને હું “હક” કહીને પડી ગયો

એ, આ તો મારો ચોતાનો આત્મિક
પ્રસંગ છે, જેને ન હું વર્ણવા ક્ષમ્યુ છું, ન
કાંઈને એ વિષય જાણુચોનો કાંઈ અધિકાર છે
વાર, વાન એમ છે કે, આ પ્રસંગ પછી મારા
મોટે જીવને કોઈ ઉપામજ ન હતો, કે હું
આપવાત કર અને શ્રદાના આ ચિત્તને, જે
કાંઈ વિશ્વાસવાળીએ નિર્દયપણે ભુર્યું હતુ,
હું મારા સોહીના રીયાથી તર કરી દઉં જેની
જગન, વિશ્વાસ અને અવિશ્વાસનો ત્યાપ તેજસ
માટે કોઈ વિપત્તિમા સપડાય નહિ

મારે હૃદય નિરાશપણે જગતથી કંટાળી
ગયુ હતુ, અને જીવનથી કોઈ એરી ધૂણા
ઉત્પન્ન થઇ ગઇ હતી, જે સામાન્ય રીતે
શ્રુત્યથી ઉપજ્યા કરે છે હું જાણુનો હતો કે,
આપવાત એ ધણુ બચ કર કાર્ય છે પ-ત્ત
ધણી વેળા આ લય કર કાર્ય પર અમત ન કરવે,
તે અનિમ નિર્નજનતા અને દેહશન ત્રાજવે
છે સદિષા વર્ણન એમ કે, મારો આપવાતનો
હૃદય તદન ચોમ અને સ્થાયો હતો અને મારો

આપવાત પ્રતીન વાજખી એમજ નહો, પણ
“કર્તવ્ય” હતો. એથી હું આ કર્તવ્યની સપ-
ર્ણતામા, દરેક સહાવિત પ્રપત્ત વડે કામ લેવા
કમ્પનો હતો

રાત્રિ મશાથુ જેની બિલાગણી હતી અને
ચારેકોર સમશાનની જેમ સનસનાટી ડગાઇ ગઈ
હતી અને ખચીત એજ રાત અને એજ
સનસનાટીની પ્રતિક્ષા હતી હું ચુપચાપ ઉંચો,
અને મારા કમગમા જઈને, જોડરામાંથી મારી
રિવાજર કાઢી લીધી આ રિવાજર જે દિવસે
ખરીદામા આની હતી, તે દિવસથી મારી
દેખરેખ નીચે જોડસમા એમજ પડી હતી, અને
એનો કાંઈ ઉપાય સમજવા ન આવેનો હતો
પરંતુ આજે જાણુચામા આવ્યુ કે, ખરેખર
આ ધણી ઉપચોગી વસ્તુ છે અર્થાત એની
સાલથી ફક્ત આજણીનો એક સકેત, મને
બધા સકેતો અને વિપત્તિઓ અને બધી
અડચણોથી જે મારા ઉપર તે કુરતા લગન-પ્રસંગ
પછીથી વીતે ગઈ હતી-જોડા આપી શકે છે

મે રિવાજરને કુચ્છતા હયોમા દ્રઢ જકડી
લીધી અને નિર્દોષ બે તથા કારતુસો લગાવી
દીધા એના પછી મારે શ્રુત્ય જાતે મારા
હાયમા હતું ને હું ક્ષિપ્ત, તો એજ વખતે
ચોતાને કાગળથી સુખ કરી સકત પરંતુ
એને શ્વિગનો વેગ કહો કે પ્રેમનો ઉન્માદ,
કે જરાજર એજ વખતે ઓથી પ્રથમ માંગ
બે ત્રાદિન બાજકો યાદ આબ્યા જેઓ યોડી

વાર પછી અનાથ યસતા હતા એના પછી તે જીવન-સખીનો નિચાર આવ્યો, જેનું સૌભાગ્ય હુરાષ રહ્યું હતું પછી તે તોડાકાવિટ માતા માદ આરી, જે મુજ દુર્ભાગીને પોતાની વૃદ્ધતાનો આત્મ્ય મથી જીવી રહી હતી અને પછી તે વૃદ્ધ પિતા માદ આવ્યો, જે મુજને 'અધ્યાત્મી લાડી' કહેતો હતો. આ બધા રનેલીઓ ઠી મૂર્તિઓ દ્રષ્ટિ સમિપ ફરી વળ્યા, અને તરત હૃદયે હુંજાયુ કે યોગમાં એકલુ એકવાર અને અતિમ ધડીએ તેઓ બધાને નેહ લઈ મે રિવેન્ડર નિર્દોષપણે ટેવન પર રાખી દીધી, અને સકુચિત મગને સદનમાં ગયો જ્યાં બધા મધુર સુપ્તિ લઈ રહ્યા હતા.

સાથી પહેલાં મે મારા મોટા પુત્રને જોયો, જે રવિન-સુખમાં રવિન-સુખનો શારીરિક સ્વાદ લેતો જાયુ તો હતો નીચે નીચે એના કપાળને સુખન કર્યું, અને એનાથી અઘો અધી નાના બાળક બહુ ધર્યો જગતને આ સૌથી વધુ દીવેતો મુજ રવિન રીન હતો, અવરથ ઉઘી રહ્યો હતો અને દારિદ્રના જામન હતી મે ધીમેથી એના માથા પર હાથ ફેરવ્યો, અને એને પણ પ્રભુને સુપરત કરી મારી તે જીવન-સખીની પાસે ગયો, જેની સુદર સુષ્ટિને મારા હાથે લુટવ તો હતો આ કાર્તિ વત સયમની દેવી પોતાના પકિન સૌંદર્ય સથે કાંઈ સરસ સમપ્ત નેહ રહી હતી એવું સમજ્યું કે તેણીને પોતાના સિરનાજથી નેજના ગાદિ અતગ થવાનો મજુ બિચાર ન હતો મે વિનાસપાતીએ તે શ્રદ્ધાળુને હેદની સનામ કરી, અને સદનના બીજા વિભાગમાં જઈને મારી વૃદ્ધ-માતાની સગવ લીધી, જેમના હૃદયના કટકે કટકા ઠરવા હું અત્યારે આવું હતો મે એની તેજસ્વી મુખાકૃતિ પર મમતાનું તેજ જોયું, અને એવી રીતે નજર ફેરી પિતાની તરફ વળ્યો એવું વૃદ્ધ અને નનજી

સરીર જોયું, અને બહુ રિચાર કર્યો પદાઝ આ ગરીબ પર હું તોડવા છોડી છું, તે એના માટે મજુ મુજ-સદેવ મારા હેદશમાં કાંઈ યડયડત ઉત્પન્ન

મે મારા બધા પ્રિયજનો નેયા, પછી મારા કમરામાં પાછો ફર્યો હેદનીતર ને કાફિરિ-પવણ હૃદયની નેહ, જે ખરેખર મારી ધાતક હતી લાગ્યું કે એની હજી મારા આ હેદશ દાસ્ય વિનોદ ફરી રહી છે અને એને માથું દેવાનો હજી પણ વિચાર નથી તરતજ હજી ટેવન પર રાખી દીધી, રિવોન્ડર ઉપાડી લીધી રિવેન્ડર મારા હા વૃક્ષની જેમ કપી રહી હતી બહુધા બચકર વિચારની એનામાં મજુ હતી, અને હું જાને મારા મુજુ બનેબમાં શુભ થયેતો હતો વખતે એક ધડાકાના પછી રિવેન્ડર ધાતક ગેળા મારી હળીમાં પ્રવેશી જશે, હું એક ગયતભેરી જુમની સથે પર પડી જઈશ અને માઠનીની 'જેમ ડીથ એજ વખતે ધગના સર્વે માણસો કમરામાં બેશ થઈ જશે મારી માતા પોતાના છુટણે પર સુવાડી ગીસો મારા પિતા તમ્મર આઈ પડી જશે પતિન જોત સથે મજુ અફળાવશે અને પુત્રો ગડજો માગી માના કહેશે કે —

'હાથ, મારા દીકરા, આ શું કર્યું વૃદ્ધાની કમાણી લુટક મઈ ખરે, મારા દીક તાર મુજુ મને કેમ ન આવ્યું ? હવે કોનું મુખ-ત્યદ્ર જોઈને જીવીશ ?'

મારી પત્નિ કહેશે "શું આ દીવસ મ મને જીવનપર્યંતના વચન આપ્યા હતા ? અ મને કોના પર મુકી ગયા ? આ બાળકો પિ કોને કહેશે ? હાથ, શું હું નવોનાથી રિષ

બની ગઈ ? અરે, શું હું રાડેલી છું ? હાથ,
તમે મારાથી કેમ રૂઠી ગયા ? અરે, માફ
કાળજી ફાટી રહ્યું છે ક્રોધ એક ગોળી અને
પશુ મારી દે”

મારો મોટો પુત્ર બધાને વિલાપ કરતો જોઈ,
“પિતા! પિતા! કહીને એવી રીતે રડશે કે, ભીત-
પાયાય પશુ રડ્યા લાગશે, અને નાનો પુત્ર
આશ્ચર્ય પામી રહી જશે, અને એક ધાવત
પ્રજાળી ઉદરે એના પછી પેલીસ આવશે
અને પુત્રપરછ શરૂ થશે એના પછી મારા
મડદને ‘પોરટ મોટમ’ માટે પેડીકલ કેપેજ
મોકલવામા આવશે જ્યાં મડદની ચીર-ફાડ
આરભાગે અને હેવટે મારો મૃત-દેહ મારા
પ્રિયજનોને સોંપનામા આવશે અને કફન-
દફનની ક્રિયા થશે મારા પિતા પર ચોડી થોડી
વારન’ અતરે મૂર્છાના હુમલા થને મારી માતા
પોતાના કુવાન બળકની અનુકંપા પછડાતો
ખાધ ખાધને રીકારો મારી પદ્મિ સ્નામ-ગાજ
ઓઢી, અને પોતાની બગડીઓ તોડીને ગોઠ-
નિશરાનો નિયમ બની જશે અને મારા એ
પુત્રો રક્ત ફાટી ફાટીને પોતાના બાપને ઝોળશે,
અને રહી જશે મારા હાથમાથી રિવાજવગ
પ્રુદ-જને છુડીને જમીન પર ગમડી પડી
સોમ એ થયું કે, પુત્રી નહીં નહીં તો તરતજ
સા વાવેલા શરૂ થઈ જાન હું આ લાયક
બોનાથી બડાઈ ઉઠ્યો હતો એ નિર્ણય કરી
લીધો કે, અસરે આપધાનનો નિયમ ગુનતની
રાખવામા આવે તો સારું છે આ દંડ સકલપ
સંયેજ મારા સગીરનું કપડું, મારા હૃદયનું
ધડકતું અને માગ લોહીનું જામણ પૂર્ણ થયું
એ રિવાજવગ ઉઠાડીને દારૂંસો ફાટી લીધા,
અને રિવાજવગે એજ બોકમમા રાખીને બધ
કરી દીધી

હું મારા કમરામાથી નીકળી ઉઠવા માટે
સદનમા જઈ રહ્યો હતો, ને મારી નજર એજ

ધાતક-છખી પર પડી, અને મને લાગ્યું કે
જાણે એજ છખી તુલસી-દરે રહી રહી છે કે-
“ચલે ચે મરને કે લીયે, બળે બહાદુર થ
તો મગ ગએ હોતે”

આ સ્પર્શે રિથર થએલી અગ્નિને પાછી
ભડકાની મૂકી અને એ મારી આધુનિક દશા
પર પાછું મનન કર્યું, તો હું જોતો આ
પરિણામ પર આચો કે, “લાહોલ વલા
કુન્નતા” આ તો હેલા દરજ્જાનું બાપલા-
પણ છે એના સિવાય મારાથી આ
નિર્લજ્જતાનું જીવન કેમ જીવી શકાશે, કે તે
વિશ્વાસધાતી મારાથી અજ્ઞાત રહીને ક્રોધ
અન્યના માટે રમગ-દ્રષ્ટિ બને, અને હું
નિરાશ-આતૂરતા સેવતો રહું એ પોતાને કહ્યું
કે આ જીવન પર ધિક્કાર છે અને અનિ
લાયકર ચિંતન સહિત એજ વખતે ઘરથી
બહાર નીકળીને એક તરફ ચાલવા માડ્યો

નિર્ગર્વી જગતમા એક પગલા પછી ખીજી
પગલું ઉપાડતો હું જે રથને પુગી થાલી ગયો,
તે સમુદાનો પુન હતો હું જો કે અદિ જ
આવાના વિચારે અસ્થો હતો કે, પૂલ પર
જઈને પોતાને સમુદાના મોળને સોંપી દઈશ.
જેથી મિર્ઝા “ગાનિબ”ના કહેવા પ્રમાણે —

“ન કદી જનાજા ઉઠે,
ન કદી મજાર બને”

પરંતુ, જેવુંજ એ પૂલના એક કાઠિથી
દરિયા લણી જોઈ, તો મારે લોહો અચાનક
ઝેરી રીતે શુષ્ક થઈ ગયું, કે જાણે ક્રોધએ
જીભ એવી લીધી હોય તે કાળી કાળી વળાડ
સેતી મોટી મોટી લહેરો. તે લાયકર તરંગ-
દરથો તે ટાવક મોળને સમુદ હુકમા એમ
કે, આ બધ-સ્થાને જુદિને ચક્રરે ચકાવી દીધું
અને હાથ-પગ ધુજવા લાગ્યા પગ એમ થવા
પછી પશુ, એ કમ્પ્યું કે, આગો બધ કરીને,
અને નાક તથા કાનમાં લુગડુ ખોસીને કુદોગજ
મારી દઉ, ત્યાં તો મારી આખોની સમીપ

મારી વિધવાની પ્રતિમા આવી ગઈ, ને મારો પાતળ પકડીને, અને મારા પગે પડીને મને વિનતિઓ કરી રહી હતી કે, પ્રથમ મને સમુદ્રમાં કુબાડી દેશો, એના પછી આપના પ્રાણને ત્યાગો. મેં વિચારમાં ને રિચારમાં, મારી પત્નિ તરફથી મોઢું ફેરવીને મારા ઉદેશ પર અમલ કરવા ઇચ્છ્યું. પરંતુ ખીજા બાજુ મારા ઉભય પુત્રો 'પિતા પિતા' કરી, મારી તરફ દોડી રહ્યા હતા. હું મારા આ તરફથી એટલો લાગણી-પ્રધાન બની ગયો કે રડતા રડતા દિવસોએ બધાં જ ગઈ, અને સમુદ્રમાં ફેંકી દેવા પડે. મેં અશ્રુઓને એક બીજા સમુદ્ર વહવી દીધો. પરંતુ એમ થયા પછી પણ હું નિર્ભય કરી સુખ્યા હતો કે સમુદ્રમાં જરૂર જનમ મારીશ એટલે 'મિરિમનહ' કહીને દિલમાં જ કંઈક પડતો, પૂતની ભીંત પર ચઢી ગયા પરંતુ ત્યાં પવનનું એક એવું તીવ્ર દનસ આજુ કે હું સમુદ્રમાં પડે પડતો બચ્યો, અને ધણી યુગીનથી બેસીને મેં ભીંતને મળ્યું પકડી લીધી જ્યારે જરા દિલ શાંત થયું, તો પાછો પૂલ પર ઉતરી ગયો અને રિચારના લગ્નને કે અગર ખુદ ના કરે, જો હું પડી ગયો હોત, તો શું થાત ! પરંતુ ફરી ચેતેજ મને વિચાર આવ્યો કે, એજ કાર્યના માટે તો હું પૂતની ભીંત પર ચઢ્યો હતો. પછી ગમે તે થાય એણે જાણ્યો. આ વખતે તો આપધાનને બધે નેજ શાંત પડી ગયો હતો અને મને માગ જીવનની ખરી કદર જણાયા લાગી હતી એટલે હું 'જાન બચી તો લાખો પાએ' કહેતો ઘર તરફ ચાલી નીકળ્યો.

હું જ્યારે ઘેર પુગ્યો, ત્યારે પાછી રાતનો શીનગ વાણ મારી માતા અને માગ બાળકોને ઠપકાઓ મારીને સુવડી રહ્યા હતા અને મને પોતેને ઉઘડતું આમ ત્રણ આપી

રહી હતો-આડો એટલે હું અર્ધા-ઉભો અને અર્ધા-આડો પડી પથારીમાં સુઈ ગયો. બધી તરીકે પણ બંધનું અશુભ બધું કરી અને ઉપાસાને પ્રયત્ન કરી રહી હતો ને અચાનક તેજ ફૂટ, તેજ ધાનકી, તેજ ત્રિવાસવાતી હાસ્ય વેત્તી, વિનાશ કરતી અને રિમત પર મરે લેવી મારા ઘરના પેદી મેં એનાથી મેં હું ફેરી લીધું. પરંતુ તે મારી અશુભ સમક્ષ આવી ઉભી અને એક વિચિત્ર હાસ્યારપ-ચેટાથી મોઢું મલકાવી, આગળથી નચાવેને, અને કપીને કહેવા લાગી કે 'જે મનુષ્ય મનનર છે, તે કલ્યાણ વગર મરી જાય છે, અને જે કેવળ મનુષ્યની બીજો છે, તે તમારી જેમ ખોટા આશ વર કરી 'હી જાય છે' આ ટોચે જાણે પેટ્રાન છાંદીને મારા શરીરમાં અગ્નિ ચાપી દીધી અને હું એક અતિમ-ન્યાયી વિચારના કાચે તડકડી ઉદ્દેશ. મારી આખ ઉવડી ગઈ મારે હાસ્ય ધણી છું હતું, અને આજુ શરીર પરસેવાથી તૃપ્ત હતું પરંતુ હું તો મારા રૂપાને એક પ્રકૃતિ-સંગ સમજ્યો. સચું તો એ છે કે, આ રૂપાને નાગ ઉદરોમાં એક કાંતિ આણી દીધી આપધાનનો વિચાર જે યુનનવી રહી ચૂક્યો હતો, તે પુલ જ રિધન-વેગે ફરી ઉત્પન્ન થયે, અને મેં નિશ્ચય કરી લીધો કે હવે મારે વિષની ખાટલીથી ઉવટનો સ્પષ્ટ-તીકાલ કરી લેવો જોઈએ એટલે હું મારા કમરાથી સરક્યો અને યુક્તિથી ધાતકી વિષની ખાટલી મેઢા સમીપ લાવીને, એજ છુટમાં પૂરું કરી દેવા ઇચ્છ્યું. પરંતુ એની ઉમ્મ અને તીની જેમ કઠોર દુર્ગંધ, મારા નાકના ટેર વામાં પસાર થઈને મગજમાં ઘુમી અને હું સુચગતો મોઢું ફેરવી લેવાને લાચાર થયો. બરાબર એજ સમયે મને વિચાર આવ્યો કે, 'ન મારી પાસે કંઈ

ભાગીર છે ન દ્રવ્ય એટલે મારા ચતુ
બધ યનાની સાથે, એના સિવાય બીજી
સુચક વસ્તુ છે કે, મારા લાગ્યો પેલાએના
બાળકો અનાયાત્રમમા દાખલ કરવામા આવે
માગી દુર્ભાગી વિધવા અન્યોના કપડા સીવી
સીવીને પોતાનું પેટ ભરશે મારી માતા અને
મારો વૃદ્ધ પિતા, એઓ ઉલ્લસનો ખુદ જાણે
કેવો હથ યશે। આ વિચાર ખુબ જાણે કેવો
ભય કર દતો, કે મેં અથુ દાકાવા સાર કરી
દીધા અને મારા એજ વિચારોની પ્રતિમા
મારી દ્રષ્ટિની સ્મૃતિપ દેવા લાગી કે, મારા
લાગ્યોમા, મારા ખારા બાળકો અનાયાત્રમમા
છે તેઓના માથા મૂકાએના છે ચાર ખિરસા-
વાળા કપડા પહેરેલા છે અનાયાત્રમનો વડો
એઓના સ્વેત-રાના ગાયો પર ચાપડો મારો
રહ્યો છે મારી પત્નિ સ્થામ કાટેના લુગડા
પહેરી એક કુપરીમા બેસી છે ચતુમા અથુઓ
કે, અને હાથમા સોય અથુઓ ફુનના ભય
છે, અને લુગડા સવતુ ભય છે મારી વૃદ્ધ
માતૃશ્રી રડી રડીને અધર્મી ચક્ર ગઈ છે, અને
પિતાની કોઈ ખબર પૂછનારોએ નથી હું આ
દ્રશ્યને વધારે વખત ન જોઈ શક્યો વિપતી
બાટલીને મેં ફેંકી દીધી, અને મારા ચતુ
પગ પુછળ પેટ ભરીને રડ્યો હાથ, સુ માર
ખુશન-મૃત હતું અને આહ। કેવું મારું દીપતું
ધર, મારી ફર મોને પાવમાલ કઈ હતું હું માર
પર રડી ઉઠ્યો અને જ્યારે પુણ, સાગે પેટ
રડી ચુક્યો, જ્યારે મને લાગ્યું કે, મારું હૃદય
દલકું થઈ ગયું છે હવે મેં દલતાપૂર્વક
આપધાતના વિષય પર વિચાર કર્યો, તો હું
આ પરિણામે પહોંચ્યો —

આપધાન ધર્મથી, નિયમથી, વિનયથી
અને દરેક પ્રકારે એક અપવિત્ર કામ છે જો
મરી ગયો, તો શૈતનના મારે નહીં શિક્ષામા
સપડાયેનો રહીય અને આ દેવની કદી દામા
નહીં મલે જો આપધાત કરી ચૂક્યો, પરંતુ
મરી ન શક્યો, તો મગજની મુસીબત પણ

ઉપાગી પડશે અતિ વળી નિયમ-પદ્ધતિમા
મપડાઈને કાગળકમા ધરી પણ ફેરવી પડશે,
તે ઉપરાંત આપધાત સાથેજ એક બાવધાનો
શ્રમ છે, એટલે જો આપણે શરવીર છીએ,
તો આપણે આ બાવધાપણ ન કરવું જોઈએ,
વળી આ તો મોટી મૂર્ખાઈ છે, કે આપણે
પ્રાણાર્પણ કરીએ, અને રક્તિય આનંદ પામે
જો મરતુજ છે તો, પ્રથમ જોને વિદાય કરીએ
પછી જો સન્નેગો ચોગ્ય લાગે તો, પોને પણ
સ્વાના થઈ જઈએ. બગાડર જોન વખતે મને
શુભ રીતે શાધરનો આ રો'ર માદ આવ્યો —
“કેહ દે યે કેહકનસે કે મગના નહીં કમાલ,
મર મરકે દિગરે યારમે છના કમાલ દે”

એટલે સ્વચ્છ-વિવેકે હું પ્રિયાના વિરહમાં
મરી મરીને છતુ છું ખુદ મારું આયુષ્ય
લાલુ કરે જો કે હવે તો આપધાતનો વિચાર
રમે નથી લાગતો છે કે, જોને ત્યાં બાળક
પણ થયું છે અને હું ધીમે ધીમે એની
સ્મૃતિ નિષ્ક્રીને, અને એ બાળકથી તદન
નહીં થઈ ગયો છું એટલે ખુદાનો આભાર
માનું છું કે, ત્રણનાર મારા દલી પરાક્રમે મને
આપધાનના શ્રમથી બચાવ્યો, નહીં તો
આજે હું ક્યારેનો વક્ર થઈ ચૂક્યો હોત।

[હું ઉપરથી]

‘કારવાં’ એજન્ટસ:—

- (૧) મેસર્સ લિમ્બાડા એન્ડ કું
ચા બોક્ષ ૭૬૩૬, જોહાનસબગ.
- (૨) મેસર્સ તન્ના ન્યુસપેપર એજન્ટ્સી
નાનકવાડા, કરાંચી
- (૩) એસમાનીયા ટ્રેડિંગ કું
ન્યુસ પેપર એજન્ટસ, રાણાવાવ
- (૪) મેમણુ જિન્દમાન ઇબ્રાહીમ
કમલાની લીડ ગેટ, રસકસની દુકાને,
ભુજ-કરછ
- (૫) અ સત્તાર ઇબ્રાહીમ
ખુરેશી ચોરા, વેરાવળ

અ શી

સપ્તમ શુભમ મુદ્રમક યોગ છુનાગદ.

આશા મીવનના બગીચામાં આશાસમ
કુન્તેને ચોથી રહી હતી તેના દિલમાં કોઈની
અભાવની મદદબાજી રાખી કરી રહી હતી,
જેથી આશા પશુ બેખબર હતી મીવનને
હીડાએ છુતતી આશા એ તો જાણતી હતી કે
તેનું દિન કોઈકના ચ શોમાં જરૂર અપીશે,
પરંતુ તે કોણ હશે તેનાથી તફાવત અજાણ હતી

દિવસો પાણીના રેશાની મારફત વહેવા
લાગ્યા એક પછી એક એમ કરતા કરતા
વરસ વીત્યું આશાનું મીવનની આશાના
પૂરમાં આગળ મપવા લાગ્યું દિવની દુન્યા
વેગવાન હતી તેને વિચાર આવ્યો, 'હું કોની
બનીશ? જીવનસાથી મળશે?' પશુ એ સૂર
ઉઠ્યા નિ આસમા ઉતરી ગયા

આશા ગરીબ બેકુત મા-બાપની એકજ
દોકરી હતી તેના બાપ દાસએ વરસોથી
બેતીને પધા કરી નીભાવ કરતા હતા તેમનું
ધર પશુ ગરીબ વસ્તીમાં ગણાતું પરંતુ ફરી
ફાને લીધે આશાના માબાપને ધનવોભ જરૂર
વધુ હોવાથી પેસાની લાલચ બહુ રહેતી, ને
એ લાલચને શિકાર આપાને બનાવવાને
તેમને ખરદો હતો ખીજ મામ્મ કન્યાઓ
કરતા આશા જરા વધુ સરકારવાળી અને
સમજી હોવાથી કોઈ શહેરના ધનવાનના પુત્ર
આથે આશાને પરણાવવાની તેમની મહેનજ
હતી "કોઈ ચાર પેસાચો હોય તો મુખેથી

દાંડા તો પૂરા કરીએ" આશાની મા તેના
બાપને રોજ કહ્યા કરતી બાપની એકે આલતી
ન દોવાથી તે પશુ હામાં લાણી રેતો

દિવસો પસાર થવા ને પુત્રોના ધનવોભ
માનવીનાએ તેનું નસીબ મણીનગર જાગીર
દારના પુત્ર સાથે જકડી દીધા આમ માળવા
લાગ્યું આશાને કોઈ સમજ પડી નહિ. "કોણ
હશે?" તે વિચારતી, "શાદી હમણા મળશે"
તેના વિચાર વમળમાં કોઈએ રિત્ત પાણ્યું
ધર બહાર ગામની રેસીઓ તેની મા સથે
કાંઈ વાર્તાલાપ કરી રહી હતી "શુભ મુદ્દત
પૂછીને નિશાદના મંડાણ કરવે, જમુ બહેન"
હમણાં થી ઉનાવળ છે? છોકરાની ઉમર
નાની છે "અરે, તો આટલી નાની, "
"હા, હા, શુ વાપો છે? કાલે મોટા થઇ
જશે માકુમ્મન, પેસાદારને કાંઈ ચિંતાઓ
ચોડી હોય છે?"

આશાના જીવનમાં હોળી સળગી. "શુ
એ સાચું છે?" તે બગીચી "નહી, નહીં,
મારી માને તો ખબર છે, બાપુ પશુ જાણે
છે કે મારી ઉમર" તે અટકા ગઈ તેને
કાંઈ સજ પડી નહીં વળી પાછો તેને
વિચાર આવ્યો 'માને કહું કે મારો વર
તો હું તેને નહિ. પશુ, ગામ જાણુશી
તો લોભા શુ કહ્યું? અમારી આમ્મ!"
સમજે એની જીભ સીની લીધી વિચારમાં

રાત્રી પસાર થઈ શું કરવું એની તેને કંઈ સમજ પડી નહીં

દિવસે વીતવા લાગ્યા કુદત સમ શરીર સૂકાવા લાગ્યું ધરવાળાઓ નજીવી ખીમારી સમજી ઉઠ વેડું કરી નાખતા, પણ જળુનારીનું કુખ તો જળુનારીજ નહોતું. એકુ માથે મૂકી નિયારમા ગોથા ખાતી વાવે પાણી ભરવા ચાલી રસ્તામા પગે મૂળ લોકાણી, સાથે સાથે દિલમા પચુ ઉતરી ખેનરમાથી કાઢતો રસર કાને પડ્યો, “વેસા મળશેને પછી પચ અધરજ રામેન” કાણુ હરો એ જોના માટે ચરે તરફ જર ફેરી પણ કેઈ દેખાતું નહિ. “વેસા ખાતર માફે જીવતર બગડે છે.” તે નિયારમા પડી અને એકજ તિયરે એની જીવન દોરી બદલી નાખી

ગામ નજીક એટલે સાસરીયાઓ કાષ્ટક વાર ખચર પૂઠાવી લેતા શાદીની તો તેમને પડો નોતી પણ આશા હવે પડેલાં જેની આશા નોતી. એ જીવગી ઉપર મહીનાઓ વીતી ગયા નેની જીવગી તદ્દન બદલાઈ ગઈ હતી ધરમાથી બહાર પણ હવે વધારે નીકળતી નોતી તેની સાહેલીઓ તેની ગેરદાજરી જોઈ નથી નથી અટકળો કરતી ધરે પૂછવા જતી એટલે જમુકાકી આગવળા જગાળ આપી બહારથીજ વીંચાય કરી દેતી જમુકાકીની ચિંતા રાત દિવસ વધતી જતી હતી શામત પડેનને તો વાહીએ વધુ પડતું રહેવાળું હોવાથી ધરમા અરે જવર કમ રહેતી ડાસીઓ ખીમાર જળી જોના આરતી એટલે જમુકાકી તેમને બહારજ બેસાડતી ‘હમણા તાવ છે તો સૂતી છે વેદરાજે વધારે વાતચીત કરવાની બિંદુવ મના કરી છે”

જમુકાકીના આગ અવળા જવાણે અને વર્તનથી ગામ લોકોને શક અથો જુદી જુદી અટકળો કરવા લાગ્યા જમુકાકીના ધરે અજણા

માણસોની પહેલા બહુ અચર જવર રહેતી કાષ્ટ દાઉ તો આશા એકલીજ ધરમા રહેતી ને કાષ્ટ ગાડીમા આનંદ લોકોએ ધણીવાર જોયેવ

આશા મનમાં સમસમતી “આમ જુવાવવાથી ધરમાર તો નહીં સતાડે” તે નિશ્વાસ ભરતી યોલી “કોને ધીકકાર હવે તો વાર નથી” કાળી રાત્રી જાણે એને લેવા મથતી હોય તેમ જોની સામે દુરકા રહી હતી તે કાષ્ટ સોચવા લાગી. મહા કળે હઠી કારગી પીડાએ તેના માટે મેલતે પચામ લાવી હોય તેમ હઠી ધર બહાર નીકળી ચારેમેર રમશાન રાત્રી સીંચાય કાષ્ટ દેખાતું નોતું આગળ વધી એકએક ડગલુ એના માટે ક્યામત સમાન સાબિત થતું મહા મુસીબતે એક ખેતરવો ગઈ હશે કે તે આલનાને બચાકત બની જમીન પર ઢળી પડી. આકાશમા ચંદ્ર ને તારાઓ પણ જાણે તેની પીડાઓના દ્રશ્યથી વચિન રહેના ધ્રુવના હોય તેમ અદ્રશ્ય હતા તેની પીડાઓ અપાર હતી જમીન ઉપર જગ ધસાણી હશે કે તે બેશુધ્ધ બની તો કયા આથી અટકી તેનું તેને કાષ્ટ લાન રહ્યું નહીં લાન આનંદા પોતાને વાવતે કાઠે પડેની જોઈ શરીર-ખાલી થઈ ગયું હતું ઉઠવા પ્રયત્ન કરવા લાગી, પરંતુ પચમા કાષ્ટક સળંગતું લાગ્યું નજર ઉઠવતા બાળક ધૂળ ચાટી રહ્યું હતું

તેને વિચાર આવ્યો કે તેને કાસો આપી દઈ, પણ તે અટકી ગઈ “તારો શો વાક ? ધરમા તારો છેને ?” પરાઈયુ ચતાજ ધરમા એ ન દેખાણી ગામમા પવન વેગે ખચર ફેલાઈ ગયા ‘વાય કાઠે બાળક જોઈ બધા તે તરફ ધમ્મ શુ જોયુ ? બાળક ધૂળમા રડી રહ્યું હતું ને આશા ચરે ! આશાના અમારની લારા વાવમાથી સમાજવાદીઓને ઉપદેશ આપી રહી હતી

ગરીબોની દુન્યા !

લખનાર 'તાજ' (રસિર)

ચંદ્રી રતે શરૂ કરી ગરીબો એને સડ
કાને મુનબર કરી દીધી હતી. આકાશમાંથી
પૂરનો વરસદ વન્સી રહ્યો હતો. દુન્યા આન-
દમાં વિહલી હતી તેમના હૃદયમાં ઉમંગો હતો
પરિઓ ઉભરાઈ આવી હતી. દુન્યાની પ્રત્યેક
ગેરે દસી રહી હતી
પરિઓ દસી એ
પરિઓ રહેવારાણા
પરિઓ કયા ઉમંગો
પરિઓ આદરો કેરી છે
પરિઓ ગાળુ હતું
"કોઈ તો કહેશે પ્રેમ
કયા કીલીને બરતી
મુજો મુજો કયા
રતે રતે, રતે રતે
ગડ ઉમંગો
બાબા જુડી
કેટલું મધુર ગીત! પરંતુ ગાન
પથડાતા ગાવામાં ભગાણુ પડ્યું
"તમે રરતો જોઈને નથી ચાલ
"જો આખો દોત તો ને—અ
રો દેખાતો નથી?"
"જાને મધુ આખો જીવ ને ને
"તમે આધળા હો બાબા?"
"હા તઈન અધળો"
"હું પણ આધળો છું મને પણ
ખાતું નથી" ને પછી તે ઉડી
પથડાતા ચાલ ગઈ
તે પછી તે આધળો ફરાર તે
કાકરી સાથે બજારમાં મળીઓમાં, ને
મોમાં બીજા માનવા આતો
"દુન્યામાંથી સોમકે બંદ
તનકે હોય મનકે મુદ

જુડી દુન્યા મુદે પડે
આખો વાલે લેઈને અધે
કોઈ નહિ હૈ સગી સાથી
અબધી મીની મીન-
બાબા મુનકે મોઝ મીન
માયાલીસે પ્યાર હૈ સારા
હુકા ચદ સસાર હૈ સારા
બોઝા કારીપાર હૈ સારા
રીતકા કોઈ ખરા નહિ હૈ
સખી બોડી રીત-બાબા
તેઓ આંખ ગાળને પોતલું પેટ બરવા
લાગ્યા આધળો 'ચમત્કાર' એક વાણી લાક-
ડીના રેકાથી વૃદ્ધની આગળી પોતાના હાથના
પકડી માર્ગથી ચુનરતી વૃદ્ધને ચમત્કારથી
પ્રેમ થઈ ગયો, હતો ને ચમત્કારને પણ
આધળા ફરારથી
"તારી ઉમર રી છે?"
"જોઈ પદર વરસની બાબાજી!"
"પદર વરસ"
"હા—અને તમરી?"
"હું પછોગ વૃદ્ધ છું બેટા—અને મારી
ઉમરનો ખ્યાલ નથી" પછી તે કંઈ વિચારવા
લાગ્યો તેની વેતનને ખેનર આખો આસુથી
ઉભરાઈ ગયો તેની 'પરવીન' પણ પદર
વરસની હતી પરવીનને મહાખાતથી બોડી
કરી હતી પણ કાપા! અચાનક પરવીન
પિતાથી કમેશના માટે જુડી થઈ ગઈ હતી
હમણા પણ જમનાના મોઝાએ વૃદ્ધને
પરવીનનો સંદેશો પહોંચાડવાને માટે કેટલા
બેતાન છે હમણા પણ જમના પરવીનના
આદમાને ચપકાયા આખી રહી છે પરંતુ આ
વૃદ્ધ આપને મળવા માટે જોઈને છે
ચમત્કાર અને એ વૃદ્ધ ફરાર ચંદ્રની
વરતીથી દર એક ઉભરાઈ કબરતાનના એક

ખૂણામાં રહેતા, ને તે ખૂણાને પોતાનું ઘર સમજતી શીદા માગતા ને કંઈ મળતું તે પ્રેમ ને મહાન્યયની જમી ઉઘી જતા રાતના બે કલાક વાર સુધી દિનને બહેવાવવા માટે ગીતો પાસુ માના—

“દુન્યામે મરીમોદા આરામ નહિ મિલતા,
આગાજ કો રોતે હે અનમ. નહિ મિલતા”

વચ્ચે શમરૂ પૂછતી “બાબા, ચુલાનના ફૂલ કેના હોય છે?”

“ચુલાન ઘણા રંગના હોય છે પીળા,
સફેદ, લાલ રંગેર

“બાબા તમે દુન્યા નેક છે?”

“નેક છે બેટા!”

“દુન્યા કેરી છે બાબા?”

“ઘણી ખરાબ, બેટા!”

“તમને દુન્યા સારી ન લાગી બાબા?”

“હા, બેટા દુન્યાથી હું નફત કરું છું

દુન્યામાં ખરાબ માણસો વસે છે આનાક,
ફેરેલી, જુગારી, સગામી, દગામીઝ રંગેર

“હે બાબા!”

“હા બેટા દુન્યા ઘણી મતલમી છે”

“મતલમકી સળ દુન્યા દાગી,
મતલમકે સળ બેન બાબા—

જુદી જગકી પ્રીત”

“તેના હૃદયમાં નફરતની એક આગ લપકી

ઉઠતી ને સાથેજ શાંતિ થતી તે વહી

“બાબા તમે આંધળા કેમ થયા?”

“એ ન પૂછ બેટા” તે એક ઉડાનિશ્વાસ

ભરી શાન્ત યથ જુદો શમરૂ પાસુ શાન્ત

થઈ જતી

કથરાતનનો એક ખૂણો ખુલ્લો હતો

તેમાં વરસાદથી બચવા માટે કંઈ સાધન ન

હવે પગલું જ્યારે ગળના વરસાદ પડતો તો

શમરૂ રહીની આંગળી પકડી વાકી લાકડીના

ટેકાથી એની જગ્યાએ લઈ જતી કે તેઓ

વસાહના પાણીથી લોચનક ન જાય એ બંને

સુરલાખ દુન્યામાં રહેવા ટેવાઈ ગયા હતા

અને તેમના પર રોનેની સુનસનાટી તેમજ

નિર્જન પીતાની જતા પાસુ અસર ન કરતી

શિઆળાની એક રાત હતી ઠંડી સખત
હતી શુદ્ધ મુંઝે રણા હનો તેના શરીર પર
કંઈ કાંટાળુ ખમીસ ચિચાસ કંઈ ન હતું

શમરૂ પાસુ ઠંડી સહન કરી ગઈ હતી

પરંતુ શુદ્ધી કમ્પે એકી, કેમકે તે સુખ

હતી તેના લોહીમાં મરમી હતી મરીમ છંસાનો

પાસે એકલુ પાસુ ન હતું કે તાપણી કરના

માટે એક દિવાલની પાસુ મેગી શકે! ને કંઈ

મરમી મેગી શકે વધેને શમરૂનો ખ્યાલ

હનો તે ખીચારી ઠંડીથી કંપી રહી હતો તેણે

પાસુ બદલી તેને પોતાની બાહુમાં દબાવી

લીધી “બેટા ઘણી ઠંડી છે” વૃષ્ટે લયઘના

અવાજે કંઈ પાછી તેણે બાણુ કે કોઈ પ્રાણી

તેના કપાળને ચાટી રહ્યું છે લાંબુ કે તે

આગેશ એક મુસીમનજા કુતરાની હતી ને

ઠંડીથી ઠંડી રહ્યો હનો એ બંનેની વચ્ચે

પડી પોતે મરમી મેગી ગઈ હનો કુંદલત

પણ આંધળાઓથી આંખ મિચોલી રમે

છે, વૃષ્ટે પોતાની ગોદમાં શમરૂને નજરથી

દબાવી પાસુ તેને માલમ પડ્યું કે એ આગેશ

શમરૂની નવી તમારે પાસુ બદલ્યું એક

ઠંડા નિસાસો ભરી પોતાની આંખોને થાપ

આપવા લાગ્યો.

(૨)

કથરાતનના એજ ખૂણામાં એક વખત

શમરૂ ખીમાર થઈ મઈ કોઈ વખત એનો

લવ વધી જતો ને તેનું મગજ લમી જતું

તે વધેને ઘટના લાગતી શુદ્ધ ગભરાઈ જતો

તે ઇચ્છતો કે હું કોઈ પાસુ રીતે શમરૂનું

મુખ નેક લઉં કરા તેની શુભ ચંચેલી

જ્યોતિ એક વખત મળી જતે તો કે તે

પોતાની કમજોર આંખોના પોપચા ફફડાતો

તેની જિદ્દી થોડી વાર માટે તેની વીશન અસ્થુ-

ઓના પોપચામાં સમાઈ આવતી, પરંતુ મેકાર

તે શમરૂનું ખીમાર મુખ નેક ન શકતો

તે પોતાનો મુઠો ને કમજોર હોય તેના

કપાળ પર ફેરવતો તે ખીમાર જતી, ને

તેનો હાથ દૂર કરી દેતી, તે પૂછતો—“કેવી

તખીઅત છે ખેટા ?' ને સાથેજ બનેલી અધ
આખો અસૂરી તર યઇ જતી ને વૃધ્ધ તેના
ગાલ પર આસુઓના ડીખા જોતો તે તેના
હૃદયમાં સખા આધાત પહોંચતો ને મુખથી
અહ નીકળી જતી "ઝે છે ખેટા ?" એટલું
કહી તે પોતાને કબૂતર રાખતો કારણ કે
મરીબની પાસે રડવાથી તેની તખીઅત બદ
લપડે છે

કોઇ કોઇ વાર ચમત્તર પામવાની જેમ
ઉઠી નાસવાની કોશિય કરતી વૃધ્ધ પોતાના
દુખના હાથથી તેને પકડી રેતે "કયા તત્ત્વ છે
ખેટા ?" આ વાક્યમાં તેના હૃદયની ધડકલો
કુદપડે જતી

વૃધ્ધ પોતાના હાથ પ્રાર્થના માટે ઉપાડતો
"હે ! પ્રભુ ! મારા પર કૃપા દ્રષ્ટિ કર" ને
ભજન ગાતો કે-

' અમ તેજે મિવા જાન મેરા કૃષ્ણ કન્યા,
બજવાન કિનારને લમાડે મેરી નેયા-અબન "

પરંતુ એ દશો પોતાની જોજળ નિચ
પડી જતા જાગે કે તેમનામાં મોહની ભ્રમણા
અધ યઇ યઇ છે કેમકે તેના કથો અસમ્મિની
દહ સુધી પહોંચી ગયા હતા ને તે જાણતો કે
મરી પ્રાર્થનામાં એટલી અસર કયા છે કે તે
કબૂતર થાય

તેની જોશની મદબજન અને હમદર્દીએ
અધી ઇન્સાનીયતને દોતાના દામનમાં તાણી
રાખી હતી ચમત્તર એક એરી નાની વનુદ
હતી કે જેમાં તેની અધી ઉમ્મણો સમાઇ
જતી ને જ્યારે એમ હતું તો વૃધ્ધ ચમત્તરને
કેમ મુસીબતમાં જોઈ રાકતો? ચમત્તરની
ખીમારીને લીધે પરતીનની યાદ પશુ તાણ
યઇ જતી તેની નીરાન આખો મુદને લાલ
ચઈ ગઇ હતી, જો ચમત્તરની ખીમારીના પરિ-
ણામ પર વિચાર કરતો ને સાથેજ તેની
આખોમાં જીદાસી ને નિરાશા છાપડે જતી
પરંતુ નિરાશા નિરાશા ન યઇ

"કહોને આશા નિરાશ ન યઇ ?"

ચમત્તરની હાનત મુશ્કરતા લાગી ને તેની
વિદગ્ધીની વીરાન તરતીર આનંદથી હસવા લાગી
(૩)

બ ને શહેરની એક શેરીમાંથી ગાતા પછાર
યઇ રહ્યા હતા કે-

બાબા સુન લે મેરા ગીત
દુખિયા મન હૈ દુખિયા કાયા,
હૂ અયા હૈ અપના પરાયા,
દુન્યા કયા હૈ માયા માયા,

માયા કેસબ મીત હૈ લેજીન
માયા કિમકી મીત ?

બાબા સુનડે મેરા ગીત
માયલી સે ખ્યાર હૈ સારા
જહ ચહ સસાર હૈ સારા,
ખાલા કારેખાર હૈ સારા,
રીતકા કોઈ ખરા નહિ દે

સખરી ખાગી રીત,
બાબા સુનડે મેરા ગીત
દુન્યા વાલે લોભકે બદે,
તનકે ઉગલે મનકે બદે,
સૂડી દુન્યા સૂડે ધદે,
આખે વાલે નેજીન અધે,

કોઈ નહિ હૈ સગી સાથી,
સખરી સૂડી મિત,

બાબા સુનડે મેરા ગીત

[પગખી કવિ મનેહરલાલ રચિત]
તેઓ માવતી ધૂનમાં તત્વીન હતા, ને
એકાએક અનાજ આખો કે "એ અધર્મ
રસતા ખયી ખસી જા, હની જા અધિગી"
તેમની આખો હોન તો જોઈ ચકત કે સાથેથી
બકરા ને પેટાડું ટોણુ આવી રહ્યું છે થોડી
બકરીઓ ચમત્તર પાસેથી ગુજરી, ફટલાકના
પત્ર આધળાના પગ પર પડ્યા ને એ ગલરા-
ટમાં બને વિખૂટા પડી ગયા અને પછી-
બનેના માર્ગે જુદા યઇ ગયા શહેરની ગડી
ઓમાં આજ સુધી એજ અવાજ ગુજે છે કે-
દુન્યાને મરીમોકો આરામ નહિ મીલતા,
મરકે લી જરીમોકો આરામ નહિ મિલતા

સુચિત

કારવાં

શાદી

- ૨૦-૫-૪૩ અતોલિન સુનેમાન પીળગ-
ખી ખીનતે હાજીભાઈ પીળગરા
- ૨૧-૫-૪૩ ઈશ્વારીમ હાજી બનુ દાસમ
મા-બદીખખીખી ખીનતે હાજી શેખ
દહ
- ૨૨-૫-૪૩ અદમદ મસેક રહીમ સેતોત-
ખીખી ખીનતે ગુલામ મોદ મદ શેખ રસુલ
દહ
- ૨૩-૫-૪૩ અબ્દુલ રહેમાન બનુ દાસમ
મા-ઝોદ-ખખીખી ખીનતે ગુલામ મોદ મદ
રસુલ કાપડા
- ૨૪-૫-૪૩ કાસમ મોદ મદ ઇસ્માઈલ
ર-અમીનખખીખી ખી તે હસપ ઇસ્માઈલ
દહ
- ૨૫-૫-૪૩ કાસમ અદમદ ઇસ્માઈલ- મર-
તીખી ખીનતે હાજી અદમદ ગુનામ મોદ
લાનશાદ
- ૨૬-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ ઈશ્વારીમ સુને-
દખમખીખી ખીનતે ગુનામી ગુ રહીમ હખમ
જન્મ
- ૨૭-૫-૪૩ ગુલામતમી કાદ બધ-ઝોકરી
દાનખખીખી
- ૨૮-૫-૪૩ અદમદ મુસા-ઝોકરી અખનગી
- ૨૯-૫-૪૩ અદમદ ઈસુફ હસાકાટ કાસ-
ઝોકરી ખીશખીમ
- ૩૦-૫-૪૩ હાજી મોદ મદ અરેફ મુલા-
ઝોકરી આપશખીખી
- ૩૧-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ હાજી દાસમ
ઇમુફ-ઝોકરી મોદ મદ નહમ અને
ઝોકરી નહમાખીખી
- ૩૨-૫-૪૩ ગુનામ મોદ મદ ઈશ્વારીમ માકડ
-ઝોકરી હજીદીન
- ૩૩-૫-૪૩ ગુલામ મોદ મદ અબ્દુલ દમીદ
શેખ-ઝોકરી સજાનખીખી
- ૩૪-૫-૪૩ માલમ મોદ મદ માલમ ગુલામ
મીયા-ઝોકરી ગુલામ મોદમીદ
ઉફ મોદમદ દમીદ
- ૩૫-૫-૪૩ અદમદ મોદમદ કાસમ જામ
-ઝોકરી ખીશખીસ
- ૩૬-૫-૪૩ દમીદખાન અકબરખાન-ઝોકરી
વાકુખખાન

- ૨૦-૫-૪૩ મોદમદ મુસાજી લામ-ઝોકરી
બુખેદાખીખી
- ૨૧-૫-૪૩ અબ્દાસ સુરતુરા શેખ-ઝોકરી
રસીદખાનુ
- ૨૨-૫-૪૩ અદમદ ઇસ્માઈલ મહી-ઝોકરી
હસમાઈલ
- ૨૩-૫-૪૩ ઇસ્માઈલ ગુનામ મોદ મદ દાસ
-ઝોકરી ખીનખીસ
- ૨૪-૫-૪૩ શેખ મોદ મદ, શેખ ગુલામ-ઝોક
રીઆ બે (૧) ઝેનનખીખી (૨)
સારાખીખી
- ૨૫-૫-૪૩ સેવદ ફકરલ હસન સેવદ હસન
-ઝોકરી મેદનકાબેગમ

મરણ

- ૧-૫-૪૩-ખખીખા બેગમ સેવદ પીગસાન
સેવદ મેદમદની ઝોકરી ઉ વ. ૧
- ૨-૫-૪૩ તાહિર હસન ફકરન હસન ઉ વ. ૪
- ૩-૫-૪૩ ઇસ્માઈલ અદમદ બુચ ઉ વ. ૩
- ૪-૫-૪૩ કુનસમ ખાનુ મસેક બનુ દુસે
નની આરન ઉ વ. ૮૫
- ૫-૫-૪૩ હમીદખીખી તે હાજી શેખ મોદમદ
રહીમ સેતોતની ઝોકરી ઉ વ. ૨૩
- ૬-૫-૪૩ ઐયુન ગોરા દાસમ મોદ મદ મદની
ઉ મા ૮ દિ ૧૮
- ૭-૫-૪૩ ઈશ્વારીમ આજમ માકડા ઉ વ. ૬૦
- ૮-૫-૪૩ મુગરાખીખી તે શેખ અદમદ
મોદમદ સુખેદારની ઝોકરી ઉ. મા ૫
- ૯-૫-૪૩ ખદીખમીખી દાસમ મોદમદ
મીરચીની વિધવા ઉ વ. ૬૦
- ૧૦-૫-૪૩ હાજીખીખી હાજી મોદમદ ઈશ્વા-
રીમજી ધુપલીની ઝોકરી ઉ વ. ૭૨
- ૧૧-૫-૪૩ સુનેમાન તે હમુફ સતદારની
ઝોકરી ઉ મ. ૬
- ૧૨-૫-૪૩ વાકુખખાન હસમાનખાન ઉ વ. ૪૭
- ૧૩-૫-૪૩ દાસમ મોદ મદ દુધા ઉ વ. ૪૭
- ૧૪-૫-૪૩ કાસમ ઈશ્વારીમ સોની ઉ વ. ૩૮
- ૧૫-૫-૪૩ દમીદખાન તે દમીદખાન રહેમાન
ખાનનો ઝોકરી ઉ વ. ૨૧
- ૧૬-૫-૪૩ દુસેનચાદ કમાલદા ઉ વ. ૭૦
- ૧૭-૫-૪૩ ગુલામ મોદમદ ઈસુફ અદમદ ઉ
વ. ૧ માસ ૧

ખુદાથી મુલાકાત

અનુવાદક હાશિમ દીગોલ

(ઇકબાલી અલ્લુલાનુ રહમ્ય, પરિચિતની પરિચાયામા, એક પ્રસંગ ચિતાર

એક વેળા હું અ સામા ઇકબાન પાસે બેઠો હતો કે એક સુન્નતી ફકીર પધારી થી અહીંતહીંની વાતો ક્યાં પછી અ સામાએ તે ફકીર સહેબને ફરમાન્યુ "સાઈજ મદારા હકમી હુઆ કરો" ફકીર - "શુ આપ કા દોન આલો છે ?"

અનુવાદ - "ના, નાથાની તો વધુ દારત નથી, હવેશ આદતી છું અને અપરેશ તે માનિક આપી રહ્યો છે"

ફકીર - "ભારે શુ દુનવી નાદેશ નથી, વેશર, કાલિ અને હબદયાની અમિલા છે"

અ સામા - "નહિ, એ પણ અવાહની મહેરમાનીથી મળેલા છે"

ફકીર - "તો પછી શુ ખુદાથી મળ્યા આરો છે ?"

આ પ્રસંગ સામગી અલ્લામાની આખો એક ખાસ મુદતી મળકગી હતી તેઓ અસમે પામતા હોય તેમ પૂછ્યા સામા "ખુદાથી મુલાકાત ? સાઈજ ખુદા ખુદા કરો ! હું તેનાની મરીતે મગી શકું બનું ? તે મઅબુદ ! હું બરો ! મદારો તેનો માન બદગીતો સબધ ! તે (ખુદા) ને મગવાતુ બગ કયાથી લાવતુ ? હનાય અને અમર પડે કે ખુદા મુજથી મળે પધારે છે, તો હું વીમ ગાઉ દૂર બાણ ! કેમકે સિધુ ન્ને મિદુને અને તે પછી મિદુ અસિત મગી જશે, મિદુનું લેવામ વ નાસ પામશે, હું મિદુ મમાલ છું ખા મદારે બિદુ કાયમ રાખવા આઈ છું મિદુને મિદુમા મમાની હઈ મદાર અદબાન મિદાનના મતા, બિદુન રની મિદુમા મિદુની વિસાળના પેલ કયા નાહ હું"

આ બાની અને માની તત્ત્વેતાનો હજર સામગી ફકીર સાદન મનત મુદ દોનના નામે "વાદરે ઇકબાલ છુ પોતેન મુશિ છે માર્ગર્મક છે નાની છે, તારા જિવાને રહ બનાર માન મદારમા કયા ? હું મિયારો તારા મારે શુ હુઆ મરતા કતો ?" X

અનુવાદના 'સાસિક' સાદબના એક લેખક

Printed by Maganlal Mangaldas Patel, at The 'Gangotri' Printing Press
Kamuth, Khand Barar, Surat

Published by Arum Ahmal E-mail: Vahshi for Vahshi Sahitya Karyala
Tower Road, Surat

એટલી પ્યારી કે બસ

એમની મુલત છે પ્યારી, એટલી પ્યારી બસ !

એમની કાયા છે બારી, એટલી બારી કે બસ !

એમની વાનો છે માગી એટલી સારી કે બસ !

● એમની ચંદો છે ન્યારી, એટલી ન્યારી કે બસ ! ●

વાત વાનોમા ગમતી પણ હું પીવાઈ ગઈ,

આમલ માખીને પી, ને નિગની બારી કે બસ !

પ્રિયી માગી કે ખુલ્યુ શેખ હું ગમગમશે ?

એ નથી મગલ્યો દલું તે માછીકલ સારી કે બસ !

— 'શિખચંદલી' —

રવિ

ગુલાઈ

તરી 'વદતી'

૧૯૪૩

જુલાઈ
૧૯૪૩

ત્રી
"વાહશી" સંદેશ.

અ તુ ક મ શિ કા.

વિષય સૂચિ	લેખકનું નામ	પૃષ્ઠ
"એટલી ચારી કે બસ"	"શેખર ની"	રાષ્ટ્ર ૧૧૫
સ પ દર્શન	"બામી"	૪૫૧
ઈસ્લામી શિક્ષણ (કુર્આન)	મા અ રહીમ	૪૫૨
" " (હદીસ)	" " "	૪૫૩
આમરજી દુનિયા	"એકાર"	૪૫૪
ન છુટકે	"મને જર કારવા"	૪૫૭
સંદેશના ગ્રંથ કામચાન યુગનો		૪૫૮
પોઠ	રા વલ્લભરા	૪૫૯
જ્ઞાતા	મૈ- અ અશરફ	૪૬૩
વેપારી	"સુતામ"	૪૬૬
કુદ્દુસ	"મદમદ મનીઆર"	૪૬૭
"ઉઠ મેઠ રિસ્તવાએ ઉખંડતો બેઠકર"	"સામિગ"	૪૭૫
જીવનના તેજ	"એકાર"-નિશાત"	૪૭૬
દીવારે રમન (સન૦)	રશાદ-સામેરી	૪૮૧
અભિમાની કોણ ?	"વેરગીઆ"	૪૮૪
લલિત કળા	"પાશિમ"	૪૮૫
દર્ષા દૌત્રત	"સાનેદ બકીવી"	૪૮૮
"આરો સમાની ખાઉ છુ"	"નિરિમન"	૪૯૦
રશિ મુરિલમ સાદી-૦૮-મ-મરણ		રાષ્ટ્ર ૩૦૭
"નજમે કુર્આન" (અલિફ-લામ-મિમ)	"ગાનિય"	" ૪ થુ

વાર્ષિક લનાજમ - દિન અને સોનોન રા ૪, જમી ૧૫, પરદેશ રી ૮

છુટક નકલ પાઠ્ય આના
"કારનો" દર અ ગ્રંથ મહીના પદરગી તાગીએ પ્રગટ થઈને તેજ દીવસે પોરટ
દરગામા આવે છે વેપર ઉપરનો આદક નજર નિધી રાખો પંચવ્યવહાર
વેગા તે જર-લખરો દિ દના આદકોએ અક નહો મળવા પી કનિષ્ઠ
તેજ માસની તા રપ ગી સુધીમા કરી પચવ્યવહાર સંદેશના સંગામે નહો
કરના સુગત કરવો મનીઆરની નીચે પી કુપન ઉપર મોકલનાર આદક
નજર, નામ સરનામું લખતા ચુકુ નહી મનીઆર કે બોટિય પોરટલ
આદક ઉપર નીચે મુજબ નામ લખવુ

VAHSHI SAHITYA KARYALAYA
Tower Road, Surat

પુસ્તાક ચોથું + અંક ૧૧મો

કારણ

સત્ય દર્શન

હાર જીત !

હવેન દેશ પ્રગતિ યુવાનીએ પળે
કમળની પના વ્યામ વિદ્યારી બની

નવુ કમર ને સાગર સાથેથી મેલ્લિન
સમન્નિએ છુટી રવી એક પડી એક
જામ છત્રની ન્યા

આનીનિ પથ સામના પિપ્પની ગેલનીથી
કમલળી રવી

બરમાની બારી રેગ્રા મમના બાર
ન અધકારમા વિરુદ્ધ કમળને નુકી પડી
આરી વિષ્ણુર્ક મર્ક અતીમ સમયે તે
તુર માર્દે દુઝાધુ—

હાથ દુ હવેન હારી ગયો

હમ તે ને અરમાનોની દુઝામા મલ્લેઆમ
યર્ધી આપી ન સુદ્ધીની જગ્યાએ તેમની
તડપની તમે પડી હતી

જીવન—અંજામ !

—જન કાને લેગી ન ખ દ્વ, મમ, રવ
મકટ લગીન ગતીએ ડડી પુમળા મ્થમ્થાને
જતા દના અગ્રતા ને દુઝા માનની વૂગી
હુગી લાપડી ૧૧ તેમની પાગ પાગ
પમડાને હતા

જાને માનનીની પાગ પડગો તેમને
રિગ્થી એના એક નરડા ૧૧ ૧૧ —

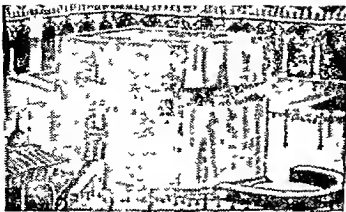
“કેલ મૃત્યુ થન આચાર”

દુઝા નિધામ નરી તેજે જાગા તા
અગુની નિપ ડી નુ

“અરમાનોનુ

તા, તેજો મરી પાનાર વિશ્વથી
અનવિદ્યન થતા”

—‘જામી’ ગેલની

ઈસ્લામી શિક્ષણ

અ લાઠ તઆનાનુ ફરમાન (કુઆન)
મોલોના અબ્દુલ્હીમ સાદિક માલુખ

- (૨૫૫) જે કોઈ પોતાના ઉપર જુદમ થવા પછી સરખો (વાજખી) બદલો લે તો એવા લોકો પર કંઈ પકડ નથી પકડ તો માત્ર તેમના ઉપરજ છે જેઓ લોકો પર જુદમ કરે અને દેશમાં નાહક અત્યાચાર કરે છે, તેમને માટે હું બહાયક શિક્ષા છે (કુઆન)
- (૨૫૬) અને ખુરાઇનો બદલો તો તેના પ્રમાણેજ છે, છતાં જે કોઈ માફ કરે અને સુલેહ કરે તો તેનો સરાખ ખુદાના ઉપર છે, બેશક તે જુદમ કરનારાઓને પસંદ કરતો નથી (કુઆન)
- (૨૫૭) જ્યારે અને માલુમને પોતાની રહમતની મળ અખાડીએ છીએ ત્યારે તેથી ઇતરાય છે, અને જો તેમની કરણીના બદલે તેમને કંઈ ખુરાઇ પહોંચે છે તો (સર્વ ઉપકારોને ભૂની જાય છે) બેશક માલુસ બહુ ના-શુકરો છે (કુઆન)
- (૨૫૮) પોતાના પરવરદિગારનો તે સ્વિસતો આવવા પહેલા હુકમ માંનો જેને ખુદાપાકના તરફથી પાછા હટવાનું નથી, તે દિવસે તમારે માટે ન કોઈ આશ્ચર્યસ્થાન હશે અને ન તમારો કોઈ (શુનાહથી) નકાર ચાલશે (કુઆન)
- (૨૫૯) આકાશો અને પૃથ્વીની બાદશાહી ખુદાપાકનીજ છે, તે જે ચાહે છે પેદા કરે છે, ચાહે તેને દીકરીઓ આપે છે અને ચાહે તેને દીકરા આપે છે અથવા તેને પુત્રો અને પુત્રીઓ બને આપે છે, અને ચાહે તેને વાઝીઓ બનાવે છે, તે સર્વજ્ઞ (અને) કુદરતવાળો છે (કુઆન)
- (૨૬૦) અલલાહ પોતાના બંદાઓ પર નરમીથી વર્તનાર છે જેને ચાહે તેટલી આપે છે, અને તેજ બળવાન જોરાવર છે (કુઆન)

ઈસ્લામી શિક્ષણ

(સૂચી' નાક સત્વંતુ ફરમાન (હદીસ)
લેલાના અબ્દુર્રહીમ સાદિક સાદુખ

- (૨૫૫) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે એક માણસ રસ્તે ચાલ્યો જતો હતો તેણે માર્ગ ઉપર કાટાતુ આપડું પડેલું જોયું તેને માર્ગથી દૂર કંઈ તો અણાહ તઆલાએ તેની કદર કરી તેને બખર્યો (મહીહૈન)
- (૨૫૬) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે દુગણી ઊંટડી ખેરાત કરવી શું ઉમદા સદકા છે અને દુગણી બકરી ખેરાત કરવી કેવો શ્રેષ્ઠ સદકા છે સવારમા એક વાસણ ભરે અને સાંજે બીજું વાસણ ભરે (યુખામી)
- (૨૫૭) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જો ખત્તાબના લોકો શું તુ આ વાતથી રાજી થતો નથી કે અમને આખેરત(તુ સુખ) મળે અને કાફિરોને દુન્યા(તુ સુખ) મળે (એટલે અલ્પકાલિન સુખ સાડે કે સદાતુ) સહીહૈન)
- (૨૫૮) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ કને જે રહમત છે તે સઘળીને જો કાફિર બાણી લે તો ઠી તે જન્નતથી નિરાશ થાય નહિ અને અલ્લાહ કને જે અઝાબ છે તે સઘળાને જો મૂમિન બાણી લે તો કદી તે દોઝખથી નિહર થાય નહિ (સહીહૈન)
- (૨૫૯) રસૂલુલ્લાહ સલ્વં એ ફરમાવ્યું કે ઉવવાની ગિયતિમા મારી પાને હૃદયનો એક પ્યાલો લાવવામા આવ્યો ફતી મહે તેમાથી ખરિધુ તે એટલા સુધી કે માડે ટસ થયું મારા નખથી નીકળતા નિહાણ છુ ફતી માડે બચેલુ મે ઉમર બિન ખત્તાબને આપ્યું. લોકોએ કહ્યું આપે તે ખત્તાબની શી તઅખીર કરી? હઝરતે સલ્વં ફરમાવ્યું કે ઇદિમ અને સમજ છે (મહીહૈન)
- (૨૬૦) રસૂલુલ્લાહ સલ્વંએ ફરમાવ્યું કે જે (દુખમા) મહે પર તમાચા મારે, ગણુ (ગીરખાન) કાટે અને કુકના બોલ બોલે તે અમારા માર્ગ પર નથી (મહીહૈન)

અલ્લક કી દુનિયાંકે દોરેલે

રેલવે વન - 'ફેરિય'

જી. ડી. મેસી

એક જમાનો હતો કે વસતને માન હતું
ફલ અને છુ છુવતું બાગમાં રથ ન હતું પણ
માજે તો પાનખરેનું માન વધી રહ્યું છે
ફૂલની રાત તો બાજુએ રહી બવગીતા ઘટા
પણ હવે સનામત થા નથી લડાઇએ મનાત
કરી છે ટાંકણીને રથાત કાગનો ઉપયોગ થઇ
રહ્યો છે બિચરા બાવળો પણ બેન નિધરા
જેવા એકા થઇ રહ્યા છે ! અને ચમી ન સાડેય
પણ ચિદ્દ પીના પીના પાકાર કર્યા છે કે
પાનખરમા ખીને મોરચો ઉભે કરીશું મડના
પકા ! ખરી જાય કે ધરી સત્તાન પાદ ખેતરી
નાખીશું ! પાનખરમા મિત્ર રજયો પી તાપા
અને બોખના ધડાકાથી જગત ઉઘાત ધમધમી
ઉઠશે સુરે પમા ચારે તરફ હીનવરને સાજુસમા
લેવાને બુ છુતો તો પવવારી ગયા છે એટલે
છુવડ ને કાગડા વિગત ગીત લનમ ? ને
હીટલર પણ ત્યા સુધી હાથ પર હાથ જોડીને
બેસી નહિ રહે જો કે જર્મની પરના કાલિત
મોખમમારાથી મોરોગ જેના બીમકાયન 'યુ
પણ પોતુ પડી ગયું છે બિચારો બીમર પડી
ગયા છે ખેર અત્યારેય મોખમ રાની ધધુખરતો
છેજ ને !

મત્રેએ સાધત સામગ્રીના ગજ ખડકયા
છે અમેરિકાનુ મુઠ પન્ટે વચીને તેર મોગ
મોઝા ગણિત શાસ્ત્રીએની જાનીના પાગિય પણ
ખેસી જાય એમ છે પછી સંજોના દગલા

કેમ ન થાય વ હીનસરની તેવાનીય ભરે મનાવ
છે પણ હવે એની ત ૧૨ તાવ બી ગઇ છે
અ તો નહોતુ છે એની ધધી માનગની
શકિત નહત થઇ છે હવે તો ધધી ખાના
બોચી દીની અને તાનકા મળજીત કરી વ તો
છે રેનલીનના તો ચિતુ પાધીય તાલુ નથી
લા રી ખમ પડે કે એ શુ કગવા ધારે છે
છત અનુમાન થાય ? કે બાવો નથી તજ
બોદનીએ નાચે ! એવા એના દિચાક હને
મનરાજીએ ભુમધગ તથા નેક બાથર પ્રજ
તમા હીક હી માનગા ટાણુએના કાગને
જમાવી રહ્યા છે ભન રીપ દીપેય મરોવર
તો ભરાશેને ! છોને લોકો કરેના કરે કે
'આગળ ચારે પે ન લગાય' એવા સો છમ
કના એકાદ મોગ આકમણી તો જરૂર મરજ
સરી શકે પણ લડાઈ લખાઇ છે તેનુ કેમ
જગતના બુધ્ધાએ અને નગેના લાઇને ન પ
આપી રવા છે કે ચારે પુરી થાય ! રૂપાઈ
આ આશિર્વાદ અ પી રવા છે કે ચાલચેય
દિવા કોઈ ન માઇ ન માય તો કેનુ માફ કે
તીજેરી પર તીજેરી લાય ! કેટલાય દિવસનુ
આ વિજયોત્સવ મનાવના અને કેટલાક બાગ-
ચારોર વિજય ગીત ગવા તલપાપડ થઇ ગયા
છે ! ખુબ એ દાડો ક્યારે જાવની દેખાડે કે
કામચને બલાવે વા ખાતા એડીમે પણ નિગતે
રેટનો ખાય !

ખિચારા વાવેલ સાહેબ દિલના વાયમરોગ
 ચુટાતાજ છાપા ॥ છપરે ચઢ્યા હ કોઈ કહે
 છે કે હવે “કલમનું પાણી પગારી ગયું છે
 ને દડાનું રાગ ચાનું થયું છે” કોઈ કહે છે
 કે ‘મુસદ્દાગીરીએ નિવયનગા દેરાણું કુચ્યું
 છે કે મિષ્ટગીરીના દયમા આંદી મોની
 સત્તા સોપાઈ’” કોઈ કહે છે કે “દિલમાં
 તોખડી એડી મજબૂત થશે ને લશ્કરી રાજ
 સ્થપાશે’ તો કાંઈ કહે છે કે “ના ઉંદુ
 તડ ને પડન નીનિયા દિલને લાલ થશે”
 આમ ના । મન બનતું યોગે ને મન ફાનતું
 છોરે છે કાણુ કહે છે વાવેલમાં મુસ્તદાગીરી
 નથી ડઝનગધી લાપાઓ પર એમને કાણુ
 છ તેઓ જહુભાષિ છે પણ બહુ રૂપિ નથી
 બુલોને દોરો કરવાની ના પાડો, ને એમનું
 દિલ પ્રથેનું પહેલું નિવેદન પણ ‘મિટા ચા
 નીકરા પરણાવીશું’ જેવું આશ્વાસન જનક છે
 દિલોએ પણ માળા જમરા અધિરા છે તેન
 જોના નથી તેનની ધાર જોના નથી ને અડ-
 નગની જેમ ફાવે તેમ યોથી નાખે છે તો ! એમને
 તો આશા છે કે તેઓ જરૂર નામ કાઢશે દિલની
 કોરી રેન્ટ પર જરૂર એડા હુદરોજ’ પોતે
 પાકા વિદ્વાન છે સાથે સાથે કવિ અને દારૂ
 વેપક પણ છે બુલો અમેરિકાનું ‘ટાઇમ’ પેપર
 લખે છે કે “એક અમેરિકન સૈનિકે વેવનને
 કલ્યાજસિ ઉપે મુખાગ્રકાદી આપી તો તેના
 જવાબમાં વેરને પણ કવિતા રૂપેજ જવાબ
 આપ્યો જેનો સાર એ છે કે મારે એક આખ
 છે, તેમ મારો મદદનીશ પણ એક આખરાળો
 છે એટલે અમારે વિશાળ દેશ પર નજર
 ફેંકવાની હોય, ત્યારે મારો મદદનીશ પૂર્વ તરફ
 બુલે તો હું પશ્ચિમ તરફ જોઉં છું” શુ
 આ જરાયમા કવિ સથે દારૂવકાગના દલાણુ
 નથી દેખાતા ? આવો ઉદાર દિલ માણસ દિલને
 નિરાશ કરે ?

અરે ! ઉલ્ટી હવે તો આશા રાખવી રહી
 કે વરસેનું સ્વપ્નું સિદ્ધ થશે બુલોને તુર્કી
 અખબારો તો અભિપ્રાય આપે છે કે “સર-
 વેવત કદાચ દિલના અનાતુર્ક કે ઇનેનું સાનિત
 થશે” ત્યારે તો એમના મોમા સાકર ! બાકા
 ચમીતના વિચાર ને એમેરીના આચાર જોતાતો
 કહેવું જ પડે કે “લાડીને પાડી નિવડે વખાણુ”
 જોકે વાવેન પોતે તો એમજ કહે છે કે
 ભગેસાની બેસ પાડી નદિ જલે !

●

શુસનમાનોને કાર્ષ્ણ્ય બાળતમા જોશ
 ચડે છે ત્યારે બસ એકદમ ચઢી જાય છે
 મુશ ધરાની પાછળ લાગ્યા છે ત્યારે બસ એવા
 આદુ ખાંછને લાગ્યા છે કે જ્યાં બુલો ત્યા
 મુશાઈની નાહરે ખચરો વચાઈ રહી છે જેમ
 મોહરમમાં કે કેર સળીનો નજરે પડે છે તેમ ।
 મુશાઈ સારી વસ્તુ છે એમતો ધીમ સારી
 વસ્તુ છે, પણ તે વધુ પ્રમાણમાં ખાવાથી વસ્તુ
 નથી તેમ શુજરાતમાં મુશાઈનો અપરો ન
 થાય તે જોવાનું છે કારણકે એથી સાદિત્તમા
 શ્વિ સજ્જિ થાય છે એ ખરૂં, પણ સાથે સાથે
 હોસાનોસીતું બગર પણ તેજ પર આવે છે
 એ જૂનાવું ન જોઈએ ! મળ્યા ગાદયા જેતણુ
 પેપરોજ મુશાઈથી વચિત રહી જાય છે, તો
 તેમણે કઈ નમિનતા ખાતર અમરેજો અને
 નોધો ગજરોમાં લખાવી, પછી જમખ મારે છે
 શુજરાતી પરિપદ પણ બને એ શુજરાતના
 મુરિનમ કવિઓને દાદ ન દેતી હોય પણ આપણે
 તો એનું કાળવચ પાંચાળ કરીને દાદ લખીને
 જ પવાના । માફી હાનતો ખુદા પાસે એજ
 દુઆ માગવી રહી, કે આપણી મુશાઈની
 મસ્તીને એ સસ્તી ન થારે નદિન કાળે
 કરી એ કમિતાના બડોને પસ્તીમાં જવાનો
 વારો આવે । અરતુ

●

એ બીખલીને કોણ ખાય ? એમ લોકો
 ને સંબોધીને કહેતા હતા એક જમાનો
 કે જીવાર ૧૦ અને મધ્ય દત્તી બહુ
 જમાનો નહિ હતો ખાંચ વરસ પટેલાજ
 પણ આજે એજ જીવાર ૧૦ રૂા મધ્ય
 છે સોળગથા બાર ! જીવારના બા સોળ
 વખા ૧૫ રૂાનો એક ખનરના ઉકરડો
 ૮૫ રૂા મ મળે છે ! હવેના પૂજે ન
 પણ મેં ધુ યધુ ! દસ આનમ મળતી
 ના આજે દસ રૂપિયા મેસે છે ! બે
 રૂાના બૂટના બાર રૂપિયા બસ છે ! ત્રણ
 માની જીનોના અઢર રૂપિયા બેસે છે !
 રૂપિયાની ટાપીના દસ રૂપિયા બેસે છે !
 રૂપિયાની બકરીના પચ્ચીસ પચાસી
 ના પચ્ચીસ ને સોના બગદના હવેર રૂપિયા
 છે તે કારકૂન મહેનાજ શિક્ષક મળુર
 વાગા વગેરે તો તેના તેજ ભાવે મળે છે !
 બહુ તો એકાદ પાંચ કે દસની તોટ
 રવારી લઈયાને નામે આપી સંતોષવામા
 છે, ઇન્સફને ખાતર એ છામા એઠો
 હો પમાર તો મળવોજ નેધએ આ મોઢ
 મા સૌથી વધુ મરો મોઢીયાતો અને
 મના મરના માનવીએનો છે એ મિયરા
 જામચારી કે ઋષિ મુનિ તો નથી ?
 મનેય જીવર વગરેલી છે ! અને વળી એ
 નિવમ બધાઈ ગયા જેવું છે કે મરીબોને
 જ પ્રભુના પેગંબરોની વરતી વધારે જેવામા
 ન છે, અમલુલા, કુખા, પા. નરક ને ચો
 ! જીવે છે પણ તોકરોના મુકાવા તરફ
 ! કેમ ખ્યાન આપવું નથી !

વળી નદીમા ઉભેલા માણસને પાણી વગર
 સંભરવું પડે એનો સમો તો જીવો કે
 ગિરસા આસામ ને પૂર્વ બગલા જેમા
 મ ચોખા પકે છે તે લોકોજ ચોખા રિંતા
 મળે છે, ૧૨-૧૨ ને ૧૪-૧૪ આને શેર

ચોખા લા ચાઈ ગયા છે ! સુરત, બીજાપુર,
 નાસિક સેલાપુર વગેરે જીવા જીવાર પકવનારા
 છે જના એ જ લાઓમાજ જાણે જીવારનો
 દુકાન પડ્યો છે ! ખાનદેશ ને મધ્ય હિંદમા
 પકે સિરાપ બીજી કષ્ટ બાગેજ પકવાય છે,
 જના તે મોઢા પકે માટે વરખા મારે છે !
 ખાજરા મારે મહદૂર કાઢિઆવાડ ખાજરા માટે
 જન તોડે છે ! આતે શુ કુદરતનો મજબ કે
 બચરયાનું અધેર કે કોઇની પડદા પાછળી
 ચ લાખી દરો ? એ બે તો જો એ લાખિયા !

—રેટાપ પ્રેસ—થો આપણે તો વિચાર
 કરતાજ રહી ગયા ને હીલતરે તો જન પર જઈ
 રશિયામા આકમણુ આરબી દીધું છે ને આ
 વાચકોના હાથમા આવના પટેમા મિત્રોએ
 પણ બીજા મોતયાનો આરભ કરી દીધો દરો
 ચાનો રાહ જોવાની મરી ! —‘એકાન્’

સાહિત્ય રસિકોને

‘ખિલાફત’ ગુજરાતી સાપ્તા-
 હિક પુરાણ ‘ખિલાફત’ વધુ નથી
 મુસ્લિમ ગુજરાતની અનેક કલમો
 ‘ખિલાફત’ને ચોમાયી રહી છે

—અને તેમાય ખામ મરીને
 “સાહિત્યની સ્લાઈમી” “માટે સો
 જરૂર ‘ખિલાફત’નો ફાઈ પણ એક
 અડવાચી જીવો નમુનો છીં ૦-૩-૦

લખો —એડીટર, “ખિલાફત”
 મઝગાવ-લવલેન,
 (લ. ખ.) મુબઈ ન. ૨૭

—ન છુટકે!

ન છુટકે બીજા ચેપરાને પણ અમારે પડતું પડે છે લગાઈ પતી જશે ને પુત્ર દલના સુધરશે એ આશાએ અમે 'કારવા'નું લવાજમ ન વધાર્યું એ કારમ ધટાડી જોયા, ખેડોડાના ખર્ચ પર કાચ મૂકી, અને બીજાને અપતરા કરી જોયા પણ ખોટાને પહેલી વળવાતું બની ન શક્યુ લગાઈને લીધે વધી ગયેલી આદદ મોઢાની અને તેમાય ખાસ પ્રેસ લાઈનમા પડતી લાડમારી, ને કાગળની તળીએ તો દહ કરી છે છેલ્લા વરસમા પણ 'કારવા'એ પાનસાની ખોટ ખરી છે જોયી ન છુટકે હવે લવાજમમા રહેજ વધારો કરવો પડે છે બીજા ચેપરાના પ્રમાણમા એ વધારો નજીવોજ ગણ્યો ને કે ખોટના વધારાથી

કંઈ નફો તો કરી શકવાના નથીજ ફક્ત ખોટ ન આવે ને સરભર ચાલે તોય બસ સાહિત્ય રસિક મુસ્લિમ-ગુજરાતી પાસે અમારી નમ્ર અપીલ છે કે તે પોતાના આ એકના એક માસિકને હોમકુશન જેવા ચાહતા હોય તે તેને હોમજનની નજરથી અપનાવી પોતપોતાના મિત્ર સહલમા પ્રચાર કરી તેના ચાહકો બનાવવાની પ્રશિશ કરે અને 'કારવા'ના વાચકોને તો કંઈ બનાવજી કરવાની હોયજ નહિ તેઓ પોતે પોતાની ફજ વિચારશે એવી આશા અરચાને નથી નવો ભાવ નવા વરસથી એટલે સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૩ના અંકથી વધશે

વાર્ષિક લવાજમ હિદ અને સીનોન-૩૫
પરદેશ શિર્મોગ-૧૦

છુટક નકલ સાત આના

—મેનેજર 'કારવા'

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચો કે બજાર : મુરત

એટલે

લેઊટ ડીઝાઈન્સના

• સુટીંગ્સ-શરટીંગ્સ

• લેડીઝ ડ્રેસ ફેબ્રીકસ

• ફેન્સી કાપડ

ખરીદવાની ભરોસાપાત્ર દુકાન

— શહેરના નજીક કાગચાળ સુધી નો

મી આરિફે આગમ દરેખાઈસ એમ એ તે
'કારવા'ના તત્તો જગાળ-‘વહદ્દી’ સાહબના બીજા
પુત્ર, કે જેમણે ઉદ્દ-અરબી, વિવરો સાથે, સેકન્ડ
કલસમા એમ એ ની પરીક્ષા પાસ કરી છે

શહેરના મી સુલામ સોલમદ પછાદીમ
હાશમ દરેખાઈસ કે જેમણે આગુ સલામ એમ એ ની
પરીક્ષા પાસ કરી છે તેઓ ફોટો હાથમા ગાનતા
ન હોવાથી ફોટો હાથે નથી

શહેરના મી સુલામ સુરુદા સોબાઈ
સોલપાદી કે જેમણે આગુ સલામ બી એ ની
પરીક્ષા પાસ કરી છે સગવડસર ફોટો-અર્થિક ન થતા
વાથી ફોટો હાથે નથી

આ ત્રણે સુમરોની કાગચાળી બદલ અમે સુખા-
રકબાદી આપીએ છીએ અને સુલ્હથી હુઆ કરીએ
છીએ કે સુલ્હ એમને અગરબી કારકીદ આપીએ
કરે આમીન

કહે છે કે, એક ગામડીઓ એક પૂજારીની સેવામાં હાજર થઈ કહેવા લાગ્યા કે “સ્વામીજી ! મ્હારે ભગવાનના દર્શન કરવા છે, મ્હારી એ મનોકામના કોઈપણ રીતે પુરી થાય, એવો માર્ગ બતાવો.” પેલા પૂજારીનું નાક કોઈ ઠામી રમખાણમાં ઉડી ગયું હતું તેઓ ઉપદેશ આપતા બોલ્યા કે “બરે ! મુખ, “આખ કે આગે નાક, ફિર સૂઝે કયા ખાક ?” જા, નાક કટવા દે ફિર દેખ ભગવાનહી ભગવાન નહીં આગે જે ધર દેખ, હમારે મુઠ પર નાક હય ?” પેલા ભોળા અને અધાણુ ગામડી આગે પૂજારીના કહેવાથી નાક કપારી નાખ્યું છતાં ભગવાન તો દેખાયા નહિ, જેથી બહુજ અકળાયો પહેલા તો તેણે સ્વામીજીની લીનાંગે વડો ફેડી નાખ્યા પિચાઈ પરતુ એમ કરતા જતા લોકોમાં દાસી થયે એ અલ આવતા તેણે બીજી તરફ જ રચી જેને પણ તે મળતો તેના સામે નાચી કૃષિને પોતે ભગવાન દર્શન કર્યાની વાત નરતી મુકતો અને તેની જ્વળમાં આત્મરતી નાક કપારીને જ પથો એવી રીતે લાખે ગાળે નકટાઓની એક જમાન બનીતે રહી અને પેના ગામડીઓએ નકટા સમાજનો અગેવાન કિવા “સ્વામી નકટાનદર મહારાજ” બની ખેડો પોતાનું નાક કપાયાનું વેર તેણે આવી રીતે વાળ્યું

મુખપના એક મડળી રિયતિ પણ કષ્ટ અને સ્વામી નકટાનદના પથ જેની છે આડે મ્હાડે જેની નિદા અને કુચનીથી નવરાસ નહોતી મળતી તેના ગુણદોષો, ખામીઓની આધારણ ચર્ચા કર્યા વિના બધુંય ઢાકી દબ તેનેજ સમેલનનો પ્રમુખદેવ બનાવી દીધો શી દિવસી ! શા સિદ્ધાત ! ! કેટલા ઉદાર અને કુમળા દિલ ! ! આટલું તો પ્રમુખ બનાવનારાઓ માટે હવે બનનાર વિષે તો શું કહેવું ?

‘વજીરો ધણા કડણુ ને પુખ્તથી પણ કોમળા ! કહો એવા મહાત્માના કો જોરે ચિત્તને ખરા”

પ્રમુખ બનનારે વિવેક બાળ્યો છે (વિવેક એટલે સત્યતા ભોગે કડવું કહી ન દેવાય તેવી સલાહ) એક ગુજરાતીને જાણે તેના વિવેક સુધરેમા વિવેક (કમકે આપણે સૌ સુધરેલા છીએ એટલે આપણો વિવેક પણ સુધરેલોજ છે) સત્ય જુનાય તો પરના નહિ, પણ માર્દાનુ લાન સદા જગૃત રાખવું જ જોઈએ એ આપણી ખાસ વિશેષતા છે ઝીગવટથી વાચનાર વિચારનારને એ મડળનું નામ રાધવા માટે હીવાની જરૂર નહિ પડે !

મે એક વખત એક ચિત્ર દેખ્યું હતું પોતાને છુદ્ધિમાન માનતા મારા એક મિત્રને એ બતાવ્યું એમણે “સાર છે” કહી મૂખ દીડું

‘શેનુ છે ?’ મે પૂછ્યું

‘શેનુ ?’ એણે સમ મે પૂછ્યું

‘હા, હા, શેનુ ?’ મે ફરીથી પૂછ્યું

‘શેનુ તે વળી વરતનુ’ એણે કહ્યું
ફરી ચિત્ર તમ્મ દષ્ટિપાત કરી ઉમેયું “ના, ના,
નહી ને પર્વત લાગે છે ઉભારડો શીર્ષી ફરદાદ
જેવું દેખાય છે, અરે ના, ગાય એ સ વાગોગા
હાય તેવું તો છે !” આકુ અવનુ ઠધુ ચતું
એમ ચારે બાજુએથી જોયું બીજે દારડે તેઓ
મળ્યા સારે મને ચીનરવાનું કામ છેડી દેના
બુ આમદ કુર્ષી “કેમ ?” મે પૂછ્યું
“કાને તમારૂં ચિત્ર જોયા પછી હું આખી
રાત ઉઘી શક્યો નથી” એણે જનામ દીડો
‘લલ્લા આદમી એવું નામ તે કળા’ સગનાથી
સમજી શકાય એને કળા કાણુ કહેતે ?
(નાથપેથીમાથી)

મરત પતીલની મરતીના ગિરદથી નવા-
જેથી એરી શ્રી ‘પતીલ’ની એક ગજમ “પહે-
રધુ બંને ધજનર”ના શીર્ષકથી “કવિતા”
માસિકના જુનના અકમા છપાઈ છે તેના
અને ઉપર-વળુડેના ચિનમા કજો ફરક નથી
એ ગજન વાચી “આ ગજન છે ?” ‘કેવી
ગજન છે ?’ એમ સદતા બોલાઈ જવાય છે
ગ ‘પતીલ’ની ગજલથી મને કહાયા ઉપજો
તો તેમા મારી જગતાનો દોર નથી દોર છે
તેમની ગજનનો વાચનાર યા સાલગનાર લીન
ચાય એવું એમા કથુજ નથી એનો મને
નજ ચાય છે

રા પતીલની ગજનોમાથી શ્રોતા એકદ
વસ્તુ પછુ પાળી શકતો નથી ન તો એવું
કથુ એમા હોય છે, જે એક અફવાડીયા સાર,
એક માસને સાર થા એક ઝમાનાને સાર
યાદ રહી જાય

એમની ચાનુ ગજનનેજ લઈએ વાચતા
એમજ લાગે છે બીજી શુ લખ્યું તેની

સમજ ન પડવાથી રા પતીને ગજન લખી છે
એમની આ ગજનમા મૂળ તો એમજ કહી
રઘુરેલી દોય અન પછી કવિએ “દે દાગમ
પછી”ના દિસામે જેટજેટલ કહિયા મળ્યા
તેટલાની દુકલધી કરી હોય એમ સાર દોરી
આવે છે ગજનને એથી ખૂનીને લખાવી
લાવની દ્રષ્ટિએ બનેરીની પંડે એકજ લાવ
દુટયા કર્યા છે જે ગજનમા ખાસ એમજ પે છે
આમ અધી લાવના કવિની અને અધી
પ્રાસયોજ પ્રેરાએવી લાગે છે કદપના અમર
તિની મદદ છેજ નદિ વળી બ, ક કંડોગના
તમ્મો (“તે તે કૃતિ કવિતા નથી જે સિદ્ધિલ
(ઉર્મિપ્રધાન) નમો) મુજમ એ ગજનને તોળતા
એમજ પૂછી જવાય છે કે આને કવિતા કેમ
કહેવાય ? અને ગજલ એને બમિરસ કાનમા
દીપે દીપે અમત સોચતી દિલદર સૌદ્યધાગ
ગજનમાર અદ થી બાધનાર હોવો જોઈએ,
બદા થી નદિ ‘કવિતા’ જેવા માસિકમા
આી ગજના છપાય તે જોના તો એમ લાગે
કે કે મમે તેના મુત્તક પદ્ય ઉપર “ગજન”
લખીને મોકનના તત્તોએ તેનો નામ જોઈને
આદ કરીજ ને છ એના કરતા તો તેઓ
આરાૂ નાઓ પર “ગજન”નું નામ ન આપે
તો નાચકાને ઓઠ, અનાન લેખેના પાણી
નદિ મસત ‘પતીલ’ની મરતીમાથી બેએક
શેઅર અને ટાકુ છુ જેથી વચ્ચે ખ સુ
કરીને ગજમ સિદ્ધ-મદારી દીકાનુ લાદ
સમજી શકો.

‘મે જે પહેર્યું છે આ એક પેદારન

તે છે પેદારન ને છે દલગ પદ્ય
મારા બાજપમથી આગે પડેરતો
જતા તય પડ્યું ન લગા પામ
રહે છે તન વિવમ એનો સીવનાર
ધર બાધી એનાજ અલેખમા
તેના સચા તોળજ અવાજ આ,
નહી બધ રહ્યા જે પજવાર પા.”

આતે ગજન લખનાર અને મગન લખનાર
ગણવાનાર ઉપર કરીય ટીકાની જરૂર છે ?

એક ઉપતત્તીની કહણી કયા હુ બાપુ હુ
કે આર વરસ સુધી એક ટી એક એથીસયા
ફૂટવા છતાં તેના પગાણની રકમમા તે એક
પાછનો વધારા થયો નથી પરંતુ એના કુદબા
એની પતિન ઉપરાત તને છુટણીએ વળગી
જોસતા છ છોકરાનો વધારો થયો છે

(પોથેન જોસેક તત્તી-ડોન)

છોકરાનો વધારો પણ વધારો તો ખરોજને
અને એ વધારાની આ ગાંઠ કેટલી પ્રતિ
સાધશે તે જમ મટાસ ? મુરખમા જમરે
છોકરા વધારવાની મળરળ આનતી હોય ત્યારે
એ વરતુ બાઈઆ ઉપતત્તીને આનાયાસે પ્રાપ્ત
થતી હોય તો એમા ખુશી થા જોતુ છે
હુ ખી થવા જોતુ નહિ અથે તો એ તત્તીને
એ પ્રગતિ બદન મુનારકબાદ આપીએ છીએ

કવિતા બ્યાપક નથી બનતી તે માટે 'કુલજાગ'
સનાહ આથે છે કે 'કવ્ય પુસ્તકતુ કવ નાનુ
હોય, અને ખીરસાને પરવડે તેવી પ્રિ ગતે
આપાતુ હોય તો વાચકા તેને મગવામા રાખી
સકે અને સમય મજે વાગી સકે આમ આપ
તો જનના કવિતા ત્રિય બને

જનતાને કવિતા ત્રિય બનાવવા માટે કિમન
ઓછી રાખનાની સનાહ તો જનએ કીક જતુ
નાનું કે નાખનાની એમની સનાહ ગણે જિનત્તી
નથી મુજરાતીઓ વેતારીઓ છ અને વેપા
રીઓના ખીરસા મા ફુમાનતી આની, ખીડી અને
લગતાનની ગાયરી કાઉન્ટન ચેન, ઉપરાતની
ખીજ વરતુને માટે રયાન મગલુ મુકેન છે
એટલે અમારી સનાહ તો એવીજ છે કે જનતાને

કવિતા ત્રિય બનાવવા સાથે મુશાહરિયી વધુ સરસ
ખીજો પ્રાપ્ત પ્રયોગજ નથી અન્યતઃ આજના
મુજરાતી કવિઓની કવિતા જનસો મે હતી માર્ધ
ગાયક ગામેગામ ફરીને નવી દબથી ગાઇ સબ
ળાવે તો જરૂર જનતાને કાવ્ય પ્રતિ ગોખ વધે
વાચનાથી કે દાળનારાઓ સભગનાથી કે દાળો
નહિ અને એ રીતે કવિઓનો અને કવિતા
ઓનો સરસ પ્રચાર થયો ઉદ્દે કવિઓની કવિ
તાઓનો આવો પ્રયોગ લાઇ માહુ મદ રમજાન
કરી રલા છે અને ખરેખર નવી દબથી કરી
રલા છે હમરના એ મરત કાવ્ય વાચકે
ઉદ્દે શાહરોને મુજરાતમા જનતા કયા છે
ખરેખર બાઈ મદ મદ રમજાન ઉદ્દે કવિતાનું
જાતુ સામળીયુ બની ગયા છે !

આમજી ત્યા લેખકો કરતા અનુવાદક અને
અનુવાદકો કરતા સપાદકો વધારે છે કેવળ
વેપારી નજરેજ, એજન્સી રાખી હોય તેમ,
પરભાષાનુ સહિત દેશમા ઉતાય જાય છે !
જેમ ગાંધી કેપતી ફેશન થઇ ત્યારે વેપા
રીઓએ ગાંધી કેપ પ્રહરી, અને અનુવાદકો-
સપાદકોએ ગાંધી સાહિત્ય ફેલાવ્યુ અને
જનતાક કેપતી ફેશન થઇ ત્યારે વેપારીઓએ
જનતાક કેપ પ્રહરી અને લખનારાઓએ લોગી-
સાહિત્ય ફેલાવવા સામુય દ્રષ્ટિ ફેરા એકજ
હતી - " સતો તુમ ઉધરકો દસ હો ગિધરકો "
આથી માથે મતબબ એ નથી કે લોગી સા
હિય ન ફેલાવાય સાહિત્ય અમુક દ્રષ્ટિયા
આપવાની છજીને પણ મારો પ્રિય નથી
પણ આ સાહિત્ય ખરે છે માટે એ આપવુ
એ બાકર મનાવુ જોઇએ કેમકે સપાદક
વેપારી જા સાહિત્યમાર છે એ તેમજો જનતુ
ન જોઇએ "

વે પા રી

[સમાજના એક નવોજ પ્રશ્ન છણતી લઘુ કથા]

લેખક "ગુલામ"

પાચમી નંબરે દર્શન કરીને પાઞ વળતા ચાકૂર શેઠની આખમાયી બે અમુ ખરી પડ્યા પુખ્તપીએ કોમળ એરી દેહમાના વજ્રથીએ મણુ કંથુ એના હૃદયમાં જે આપાત થયા હતા તે "માણસ આલ્યા જનાનો" યા પતિ-વિરહનો ન હતો રોકને કુખ યાતુ કારણ એ હતું કે 'કંઈ વારસો કેમ ન મૂકતી ગઈ?' 'મારે ઘેર શા માટે મરી? નાહક કંઈ દર્શના પાકામા ઉતારતી ગઈ મરણુ જ હતું તો એના બાપને ઘેર જઈને કેમ ન મરી?

આમ છતાં કબરતાનમાયી ઘેર પહોચનાની સાથે ચાકૂર શેઠે પાચમી પતિનું ખાતું નીચે મુજબ વડાન (નંદી) કાઢીને બધ કયું -

'લગ્નની સહ એટલે અને ૧૯૨૫ થી ૧૯૪૩ સુધી તે છરી તેમા તથુ વરસ તેના માબાપને લા રહ્યાના બાદ જતા એક દરે છ વરસ ગેમા વરસા રહી છ વરસના તેની ઓમણ તથા કપડલસાના મળી રૂ ૭૦૦) (સાતસો રૂપીયા) ખર્ચ આપ્યું તે તેણે રસોઈપણ તથા ચકરડીનું કામ બળવ્યું તેના વાર્ષિક પચાર રૂ ૧૨૦) જેણે મણતા કુન રૂ ૭૨૦૦ થાય છે તેમા રૂ ૨૦) ચોકબો નમે આપતી ગઈ જણુસા હતી તેમની તેમ તિલેરીમા અકબધ હોવાથી જણુસ ખાતુ તો સરભાજ રહ્યું મણાશે/ અનખત એ આજોય રોક નવી દુખન શરૂ કરતા કિવા છરી વડુ અવવા કામ લાગે તેવેજ છે એટલે એમા તોગ છેજ નહિ

આ સર્વ નફા સાથે શેઠને એ કપો લાભ તો એ હતો કે પાછળ બે પુત્રોને ખૂતી ગઈ હતી આમ દુકાનવારી દ્રષ્ટિએ જોતા પાચમી ખરીદી કિવા વડુના વેપારમા ગેકને નર્ચા નફાજ નફા હતો ખોટનું નામ પણુ નહિ

ધરલામમા સ્ત્રીનું રચાન અને તેણુ દ્રવ્ય હોય જગત લાગે સ્ત્રી સન્માનની યુગમેશો ઉપાડે અને ભાષણો ભરડે, ચાકૂર શેઠન જરા પણુ એની પરા નથી તેઓ તો મગધા તિજાડ કેપ પટેરી-વેપારીઓ ગિરનાદ કેપ પહેરે છે માટે-ફરીથી દુહા મનવાની તૈયારીઓ કરી રહ્યા છે છરી પતિનું ખાતુ ખોલવા માટે, છરી દુકાન ખોલના માટે, તે પણુ જાને આંતરે ચર પાચ વરસમા ચાનતી યાચાં ચાકૂર શેઠ એમાયો પચ વગવ નરો ખેચ્ય એટલે ખેચીજ કાશે આપણે માટે એ ચિતા કરવાનું રહેવા દે એવા દુક લડોગીઆ નથી

'ચાકૂર શેઠને પતિ કહેવા કે વેપારી?' એ સરાન પ્રજાને પૂછતુ હોય તો આમ પૂછતુ જોઈએ કે 'ચાકૂર શેઠ માણસ છે કે વેપારી?' કેમકે તેમનું જીવન સદા છે 'સોધુ લેવું અને મોધુ વેચવું' એમા તેઓ દરેક વસ્તુનો સમાવેશ કરી જાય છે (સપ્રજ્ઞ)

કુલસુમ

લેખક

● મહમ્મદ કે. મનીઆર

સપતિવાનોની ગણતરીમા કરીમ શેઠનું રથાન મોખરે આગતુ એટલે અગ્રગણ્ય શહેરીઓની પંક્તિમા પણ એમને રથાન મળતુ અગ્રગણ્ય શહેરી હોવાથી એમની પ્રતિષ્ઠા પણ હીક પ્રમાણમા હતી છતાં એ પ્રતિષ્ઠાને, સપતિને મળતી પ્રતિષ્ઠા કહી શકાય

કરીમ શેઠને પહેલી ત્રણ પતિઓથી એ પુત્ર અને ત્રણ પુત્રી એટલા બાળકા થયા હતા. પણ તે બધા દરેક પતિની દયારીમાજ મરણ પામ્યા હતા આથી સપતિરાન શેઠ સતતવિવિહીન હતા એમને એ ધણુ સાવતુ પોતાની સપતિનો લાલિમા માથી થાય એવા પુત્રની એમને સગન લાલસ રહેતી અને તેથી એ લાલસાને તૃપ્ત કરવા રોડે ત્રીજી પતિના મરણ પછી થોડાજ સમયમા એથી પતિ કરી અને છુત્તાની કુપાથી એમની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ થઇ

રાશિદને શેઠે પુત્ર લાડમાડથી ઉઠેયો શેઠ હજી રાશિદને થોડું અંગ્રેજી શિક્ષણ આપવાની હતી એટલે નજીકે અંગ્રેજી શાળા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરે શેઠને મન એટલું શિક્ષણ પુત્ર હવે પણ પુત્રની ઇચ્છા અભ્યાસ આગળ વધારવાની હતી એટલે સાનમા ધોણુ સુધી શેઠે પુત્ર ન જોયા

મેટ્રીકની સફળતા પછીથી રોડે વિચાર્યું હતુ કે રાશિદને પોતાના ધધામા શોધી લેવા પણ રાશિદે વધુ અભ્યાસ કરવાનો પોતાનો મકકમ વિચાર છે એવી રીતે જાણુ મેરને કરાવી દીધી કરીમ શેઠને આ ન ગમ્યુ પણ પુત્રની ઇચ્છાને કચડી નાખવાનુ એમને

થેગ ન લાગ્યુ તે લોહિએ પણ સનાહ આપી કે “પુત્રે લક્ષ્મી આપી છે તે તો તેના આ સદુપયોગ શા માટે જનો કરો છો?” શેઠે પણ વિચાર્યું “ધેયાની કયા જોટ છે ? બચેને લાગતો રહે” તે એ વિચારથી રાશિદને સમતિ આપી, અને તેના વધુ અભ્યાસની સધળી જોડાણ કરાવી તેને મુબલ મોકલ્યો

કમલાએ રાશિદે મુ“પછનું શિક્ષણ પણ પુરૂ કર્યું” ને તેની માતા પણ મરણ પામી એટલે એ પાછો પતનમા આવી રહી કરીમ રોખી ઇચ્છા પતિન વિષેજો પુત્રને જરાએ અગા કરવાની નહતી વળી એમને હમેશા એમ પણ લાગ્યા કરતુ કે પોતાની નજર આગળ પોતાનો પુત્ર સધળી વાતોથી બળુ કાર થઇ જાય તો સક તેમની ઇચ્છા તો રાશિદને પોતાના ધધામા નેડી દેવાની હતી પણ રાશિદે આ વખતે પણ માન્યુ નહિ એણે તો પિતાને સલામતી દીધુ કે પોતે ડોક્ટર થશે નહિ ત્યાં સુધી કશુએ કરશે નહિ

કરીમ શેઠને રાશિદના આ વિચાર ન મમ્મા કારણુ ડોક્ટરી પાસ કરીને તેણે કયા દર્દીઓ માટે નેડા ઘસવાના હતા ? ધેસાની શુ જોટ હતી કે એ બધી પચાતમા હિતરતુ નેધએ છતાં રાશિદે પોતાનો વિચાર બદલે નહિ અને ઇલાડ જઈ ડોક્ટરી અભ્યાસ વધારવાની રક લીધી

કરીમશેઠે આ વિષે ઉડે હિતરત વિચારવા માડ્યુ પોતાનો પુત્ર ડોક્ટર બને એમા પોતાને તો ગર્વ લેવાનું હતુ જ પણ ધેસાના બચનો ખ્યાલ એમને મુઝાણુમ મૂકતો હતો

છતાય એમને શશિલા વિચારને આ વેળાએ સમર્પિત આપવી પડી પુત્રની ગતિમતા અને કમીમશેના મિત્રાની સનાદથી થોડે આખરે શશિલાને ઇતિહાસ મેલકની ઝંકટરે બનવાની સમર્પિત આપી અને પુત્રને કુખી અતરે ઇતિહાસ મેલકર્યો.

શશિલા જ્યાં સુધી ઘેર દત્તે ત્યાં સુધી તો શેઠને પેતાની એકનતાનો ખ્યાલ આવ્યો નહિ. પણ શશિલાના ગયા પછી એમને પેતાની ચિંતા થતાં સાગી પુત્ર પરદેશમાં અને પતિના મૃત્યુ વિશેષથી એમને એમની એકલતાનું જ્ઞાન થયું પતિની ખોટ હવે, તેમને જાણના નાની એમની દરેક શુભોત્તેા ઉકલ એમના રતેહીએ એમના પછાયા પિતા દરેક વેળા કરી હેતા તેજ પ્રમાણે આ કોમળને ઉકેલ પણ તેમણે કર્યો ૬૫ વર્ષ આર પતિ-એના સદનાસમાં વિતાવેન હેતાથી સદી નેધાવાની સહનાસાક્ષી ગણનાર કરીમનેક એમ એકવચનથી જીવન તો ની રીતેજ જીવી શકે / એટલે એમણે પેતાના શુભેચ્છાની હિતજાને માન આપી ફરીથી લગ્ન કરાવેતા નિર્ણય કર્યો.

“રેડ વૃદ્ધ થાય છે દિન નથી ચલુ.”

એ અત્ય આજ પણ કરીમ શેઠની રસિકતા ઉપરથી રૂપજી ચલુ.

આરામ ખુરસી ઉપરે પડતા પડયા કરીમ થોડે બારી પતિ વિશે વિચારવા માડ્યું એમની દ્રષ્ટિ અનેક ઘટના ખતર લેતી આગળ વધતી હતી આખરે ઇલાહીમલાઈના ધરમાં એમની દ્રષ્ટિ થભી ઇલાહીમલાઈની કુસુમ એમને યાદ આવી કોઠાનાર દ્રષ્ટિએ પડી ગયેન કુસુમનું મુખ્ય એમની આંખો આગળ આવી ખડું થયું એમને એ ગરબું ૧૮ વર્ષની કુસુમને પતિ બનાવી એમના એકનતામાં જીવનમાં કુસુમ વેરવાનું એમણે નક્કી કર્યું.

પડી એમની ફળાસએલી, વપરાએલી

દ્રષ્ટિએ વચ્ચે આવતા વિધવાની ગચ્છતરી કરતા માડી, અને એ અનેક વિધવાને પત્ની રીતે દૂર કરવા તેની ચિંતામાં તેઓ શુભાયા પણ વધુ અચલ થતે આગળથી તેમનો કાચ પેટ ઉાર પથંટન કરતો નાશમાં બાંધેલ આનીના હુમખા આગળ આવી અટકયો ને શુભ ઉકેલાઈ ગયું.

આનીના હુમખાને એમણે ઉકાળ્યો ૧ એમના ૧૬ મુખમાંથી એક ૮૬ દારૂ ખરી પડ્યું.

ને લક્ષીપતિ શેઠના કુસુમ જેવી નક્કીને પણ પતિ થયો નિર્ણય પણ ૬૮ થયો.

પુત્રને ડેકાણે પાડવાની જોડની તીવ્ર ઇચ્છા માત-પિતાને હોય છે એટલી પુત્રને ડેકાણે પાડવાની હશે કે કેમ? એ પ્રશ્નજ છે. કુસુમની વધતી ગચ્છતરી રાખનાર કુસુમની સારજી માતાને કુસુમને ૧૮ મુખે ને તેને ડેકાણે પાડવાની ચિંતા થતા સાગી શાની દિવસ એ વિચાર તો આવતાજ નતા ત્યાં કરીમ શેઠની વાત નીકળી અને એને ખીકે ઝડપી નેનાનું મન થયું જ્યારે કુસુમના પિતા ઇલાહીમલાઈને મન તો એમ હતું કે કુસુમ દલજ લગનને લાયક નથી અત્યારથી લગનની માન ની? પણ એમના પતિની ન રહિયાનું એમણે તો એક દિવસ વાજ નેજી જાત કાઢી.

“પડી તમે કાંઈ જવાબ ન આપ્યો.”

“જવાબ શું આપું? મને કશું સંજ્ઞાજ નથી ને એકુ થાય છે કે ધર વચ્ચીને એ પીગામાંથી જુડું.” ઇલાહીમલાઈ પતિના પ્રશ્નને સમજ્યા વિના બે પા.

“હું શું પૂછતી હતી ને તમે શું જવાબ આપ્યો?” હસતા હસતા ઇલાહીમલાઈના પતિને બોલ્યા.

“હો શું ત્યારે તું આપણા કરજ વિષે નહેતી પૂછતી શું ?”

છઘ્ઘાડીમલાઈ આશ્ચર્યથી બોલ્યા

“ના મેં એ વિષે પૂછ્યું જ ન હતું હું તો તમને કુલસુમ વિષે પૂછતી હતી સમજ્યા ?” સ્વપ્ન સંદેશમાં પતિએ સમજાવ્યું

“હ ત્યારે તું કુલસુમ વિષે પૂછે છે પણ આટલી વયે લગ્ન કરવા મને તો શોચ નથી લાગતું” છઘ્ઘાડીમલાઈએ જવાબ આપ્યો

“તે અઢારે તે કાંઈ બોલે છે કે ?” પતિ બોલી, તે આજ મનાવ્યું ‘હ તો કહું છું કરીમરોઠ જેવો લાખનો ધણી પછી નહિ મળે સમજ્યા”

“તે પેસાને શું ઘોષને પીવા છે ? એમનું વય તો જ્ઞે જરા !” બોળા છઘ્ઘાડીમલાઈથી સ્વપ્ન બોલી જવાયું

“તે તમેજ કહોને વય કેટલી હશે ?” હ નહ મોહુ રાખી પતિની બોલ્યા

“પુગ સિ તેર” છઘ્ઘાડીમલાઈએ રોકકું પરખાવ્યું

“શું કહ્યું સિ તેર ?”

“હા સિ તેર ! સત્તર નહિ, સમજી ?” કહેતા છઘ્ઘાડીમલાઈ હસી પડ્યા

“જુઓ વાતને તમે આમ મસ્કરીમા ન હિંદની દશે પુગ ચાળીસ તો હજી ચલા નથી” દર્પકા દેતી હોય એ રીતે તે બોલી

“શું કહ્યું ચાળીસ મોકું પણ કાઢી નાખતું હતું ?” બોલના બોલતા છઘ્ઘાડીમલાઈ અડઅડાટ હસી પડ્યા

“ગભીર વાતોમાય તમને કેમ હસતું આવતું હતું એજ મને સમજાવતું નથી”

“ગભીર ને સભીર કાંઈ નહિ મને આજતો કુલસુમના લગ્ન કરના આપણ કરજનો પ્રશ્નજ વધુ મદદરેનો લાગે છે હજી રનાર પેસાની માગણી ને અદાવતે જનાની

ધમકાથી મને તો થાય છે કે ચોરી કરીને પ એ પૈસા ચૂકવીને એ બાજુ ખાવના પળમાંથી છૂટું” છઘ્ઘાડીમલાઈએ પોતાને શુચવના કામચાની સ્વપ્નતા પતિ આગળ કરી એકાએક આ વાત ઉપરથી ચાલાક પતિને નવોજ ઉઠેન સૂચ્યો અને છઘ્ઘાડીમલાઈને મનાવી લેનામાં એ ઉપયોગી યરો એમ સ્વપ્ન લાગ્યું તે ગભીરના ધારણ કરી બોલી “એ હું કયા નથી જાણતી ? મને પણ જોની એટલી ફિક્કર થાય છે કે રાતે હું પણ સુખની નથી આવતી મને તો થાય છે કરીમ શેઠ જેવો જમાઈ મળે તો એ કરજના દોઝખમાંથી તો છૂટીએ” અને છઘ્ઘાડીમલાઈને પણ એ થોડા લાગ્યું, પતિની છુદી ઉપર એમને ગર્વ થયો કરજનો આમ ઉઠેલ કરતા જોઈ પતિને અભીનદન આપવાનું એમને મન થયું તે ઉતાવળથી બોલ્યા “વાત તો ખરી છે” કરજો એમને દીના કર્યા પતિએ જોયું સફળતા મળશે ખરી, ને તેને હર્ષ થયો તેણે આગળ ચલાવ્યું “ને ગામમાં છોકરીઓની પણ કયા ખોટ છે ? કામેજ કાંઈ વાત કરતું હતું કે સગીનાએ પોતાની દોકરીને કરીમ શેઠને સાથી દેવા માગણી કરી છે, જ્યારે આપણને તો માનથી તક મળે છે ! કયા દીતો લઈને શોધના નીકળીએ તો તેતજ ખૂટી જાય” અહીં છઘ્ઘાડીમલાઈના પતિ અટક્યા પતિ ઉપર અસર થઈ છે કે નહિ તે જોયું ને વળી આગળ ચલાવ્યું “ને કુલસુમને કું ખ પણ શું પડવાનું છે ? તોફર ચાકર, વારી, ગારી તો હાજર છે આથી વધારે તે શું જોઈએ ? કુલસુમ પણ સુખી થાય ને આપણ કું ખ પણ રજો કરજની બાધી તો મરે ?”

“વાત તો સાચી પણ કુલસુમ માનશે ?” અભર સુધી વધના બાધને વળગી રહેનાર છઘ્ઘાડીમલાઈ પેસાના મોહમાં તેને છોડી ગયા અને પતિની સાથે સાદ પુરાવ્યો

‘માનશે નહિ તો ક્યા જશે ? આપણે શોડાજ એના સુખની આડે આવીએ છીએ !’

‘ખરી વાત ! એના સુખે આપણે સુખી કરીમ શોકને લા તે શી ખોટ હેય ?’

‘જય સારે હવે તમે સમજ્યા ? તો સારે મારે હમણુ તો રાધાનું મોડુ થાય છે ને વળી ’ યાદ કરતા હો એ રીતે બેઠા ‘હા હજીએને આ વાતની કાઠને ખમર નહિ પડે નહિ તો વચ્ચે કાચર ધાથી કોષ પોતાનું કામ કાઢી લેશે ’ રમે આ મુરતીઓ જાહેરા જાય એવી એને બીની હતી

“તું હવે એ વિષે બેઠીકર રહે પશુ પેલું ખાનમા રાખજે ’

ઉંઘા ઉંઘા દુઝાડીમળાએ કરજની પાદ અપારી અને બન્ને દાર તરફ આગળ વધ્યા તે વખતે દાર અમળથી એકઠીના બીના ઉઠાને નીચોવતી કુસુમ હતી મધ્ય અને ઝડપથી માતપિતાની નજર આગળથી દૂર યાદ

કુસુમ ખરેખર કુસુમ હતું કુસુમની કોમળતા સુદરતા ને તોચ બધું જ કુસુમમાં નહેતું શું ? એટલેજ તો ૧૮ વયની કુસુમને કુસુમ કહેવાનું મન થાય છે

બાગી આગળ ઉભેની કુસુમ દૂર દૂર દ્રષ્ટિ દોડાવી રહી હતી દૂર દૂર એ અનનવા દ્રષ્ટિ એની હતી એના વાગતી જોડો મદ બનીય સાથે જોન કરતી ઉડી રહી હતી

માન-પિતાની વાતો સાંભળ્યા પછી એના અનરમા તુદાન મચ્છુ હતું જે રાસિદ સાથે એ રમતી હસતી માતી તે રાસિદની એ માતા થશે ! જે રાસિદની સમ એ વરવહુની રમન રમતી તે રાસિદને જગત સારો પુત્ર કહશે ! સમય સથે એક બીજાને આપવા તીજેન એ પ્રેમીઓ મટી માતા પુત્ર થશે ! એ રાસિદને બેગ કહેવું પડશે ? આજ વિચાર મત્રથી એને

મમકમા આજ્યા ને કરીમ રેક ! એને તો પિતા, નહિ દોરો કહેવો કે પતિ ? આવા અનેક વિચારો રેલી એનું હૃદય ચીરક જતું હતું

એને ચમ્પુ, નેમર, ચાકર શાહી નડી એ બધાના મોદપાશમાં ફસાવી એના જીવનની બધા જરમાદી કરી નહા હના એના જીવનને બગડી મારવાની એ પાસની રમત હતી

પણ એ બધામાંથી હૃદય શી રીતે ? નેટાતી એનામાં તાકાત માત-પિતા સાથે થયાં કે નહોતું એનામાં બળ સમય સથે બાય બીડવાનું એ તો હતી માત્ર મુસ્લિમ સમાજની એક નિર્દોશ ગભરૂ બાળા !

બાળપણનું એક દ્રશ્ય એની આજ આગળ આવ્યું

‘કુસુમ હવે આજો નહિ મળીએ !’ રાસિદ દહબડાં અવાજે બોલે, જ્યાંયમા કુસુમને મોત સેવ્ય એ એકા નજરે રાસિદ તરફ જોષ રહી જાય પછી ન જોવાની હોય એમ

‘શું વિચારે છે કુસુમ !’ કુસુમને આમ અચાક ઉભેની જોષ રાસિદે પછી પૂછ્યું

“આપણે નહિ મળીએ શાશદ ?” કહેતા એક કુમળો નિનસ એના દેવામ થી લાગી પડશે

‘કુસુમ હું મુંઝવે જાઉં છું ત્યાં અવ્યસ કરીય અને પછી ડોક્ટર થયું નહિ પોતાનું જાતો નિર્જીવ કલો “અને આપણે” રાસિદ અગળ બોલે તે પહેલ જ

કુસુમને કહેતા ના પુત્ર તમે ડોક્ટર થશે રાસિદ ! રાસિદ તમે મન જરૂર બની જશે !

ડોક્ટર રાસિદ ડોક્ટર સહાય કહેવાશે તે અવી ગરીબ કન્યાની પછી ગરબ નદિય ને એવી યાક જતા કુસુમને કહ્યું

‘કુસુમ તને અવિધાસ છે હું તને નહિ જ્યુતુ મુજ બની જાશ’

‘રાસિદ હું તમને નહિ જૂન છુઓ

આ તમારી યાદ” કહેતા કુસ્મુમે પોતાનો હાથ
ખતાવ્યો શશિદે ગમતમા ખરેત એ પથરનો
રા હતો.

“હું જાણ” કહેતા શશિદે ક્યો ને
આખોએ રૂમાનને દયાવ્યો કુસ્મુમે એ નિહાળ્યું
એ યાદ માત્રથી એની આંખો ભીંધી યથા દ્રશ્ય
આખું પડી ગયું.

ને એ જાણ્યાં દુટપડી હેડે પડ્યા

• • •

કરીમ ગેઠ જમાનાને આધારી ગએત
વ્યક્તિ હતી જમાનાની ચાલ એમણે જોઈ
હતી માર્ગમા આનતા વિનંતને કેમ દૂર કરવા
એ યુક્તિ એ જાણતા હતા, પણ એ યુક્તિ
કરતા લક્ષ્મી એમને વધુ સદાય કરતી આમ
હોનાથી વિદેશ તો એમની આગળ પગજ
નહોતા ઠેરની શક્તિ આગ આર પતિના રવામી
મધ રીઠા યથા ગએલ કરીમ શેઠને પામથી
પતિના રવામી થવામા વધુ અડચણ નજ પડી
કાચળીના બધનો દીના ક્યાં ને વિજય એમને
શોધનો આવ્યો.

કુસ્મુમ જેના કુસુમને મેળવ્યાથી એમને
દાર તો માતો નહતો તોફાને પતિની સેવાના
હાજર રહેવાની સખ્ત સુખના એમણે આપી
દીધી હતી પાણી માગે દૂધ આપના સુધીની
પ્રચ્છ પચ એમણે વ્યક્ત કરીજ હતી પણ
જના વાણીની તરસ દૂધથી ટપાકાઈ જોડું.

કરીમ શેઠની પતિન ઘાતજ કુસ્મુમનું માન
વધી ગયું એની સેવામા તોફાને “જોદાણી”
સાજનો વાર વાર ઉચ્ચાર કરતા ઉભાજ હોય
બહાર ફરવા જવાને માટે ગાડી તૈયારજ રહેતી
પણ એ બધામા કુસ્મુમનું દિલ ચોટાટુજ
ન હતું એને તો આ બધું નગરકેદ જેવું
જણાતું હતું આજ એને ચુવાની આપ સમ
જણાઈ કરીમ શેઠની પાસની વૃત્તિ સતોષનું
એ એક માન રમકડું ન હોય એમ એને લાગતું

કુસ્મુમને મન લગન એ બધન સમાન
યથ પચ્યું

ઉપનયમા ખીનતુ પુખ્ત જે ચાર દીનાનો
વચ્ચે શખવામા આવે તો તે કરમાયજ નય.
કુસ્મુમ એ ચાર દીવાસો વચ્ચે હયાના સુખ
વિના કરમાતી જતી હતી લગનને દિવસેજ
એનો આત્મા તો મરી ચૂક્યો હતો માત્ર દેહ
જીવત હતો.

કરીમ શેઠને આત્માની પડી પથ્ય કયા
હતી? કુસ્મુમ યત્રવત જીવી રહી હતી દરેક
સ્ત્રીને પિતૃ ગૃહ છોડતા વસતુ લાગેજ છે
એમ ધારી કુસ્મુમ સબધે કરીમ ગેઠ વડું
ખ્યાન ન આપતા.

ખીચારી કુસ્મુમ !

• • •

મસન પછીથી કુસ્મુમની તખીઅન વધુ
બગડી ગઈ એનામારી ફરવા ફરવાનીય શક્તિ
હજીયઈ ગઈ સાત મહિને મુએલા બાળકને
જન્મ આપ્યા પછી કુસ્મુમને જ્ઞાનારા લગ્યેજ
એને કુસ્મુમ કહી શકે એનો દેહ તદન મુગઈ
ગયો ગાલ ઉપરની સાથી અદ્દસ યથા અને
દારકાઓ બદાગ નરેજી આવ્યા આવેલે ઉડી
ઉતરી ગઈ.

ડૉક્ટર દિવસમા એ વાર આવતો કુસ્મુમની
સેવા બરાબર મધ સહે માટે એક નર્સનો
મણુ બેસેજન ક્યો હતો ડૉક્ટર નર્સને સૂચના
આપતો નસ એનો ચિરટાઈ પૂર્વક અમલ
કરતી કુસ્મુમ યત્રવત એ બધું ક્યો જતી

મરી ગએલા આત્માનો જીવતો દેહ પણ
કુસ્મુમને ચાર સમ લાગ્યો એને જીવનની
મુશ્કેલ નહતી કરીમ શેઠની પુરતી કાળજી
જના કુલસુમની તખીઅનમા કાંઈ પણ જાતનો
સુધારો થતો ન હતો ડૉક્ટર એમને રોજ
સાતવન આપતો થોડા વખતમા કીક યઈ જશે
એમ કહીને શેઠને સમજાવતો જતા રોજની

નાહ એના ડોક્ટર પોતેજ એ બીમારીથી
ચુચવાઈ રહ્યા હતા નાહ એમના હાથમાજ
નહોતી આવતી એ નહોતો કોઈ હાથને પાર
ખનારો ડોક્ટર પાંચે લારેજ પકડાઈ ચકે

કુસુમી આવી રિયતી થતા તેના માન
પિનાને પણ બીક પેરી પછા ગ્રહ બનવું કચણ
કરી રહ્યા હતા એટલે બીજે બતાવા જેવો
ઉપય એમની પાસે ન હતો ભોળા ઈશ્વારીમ
ભાઈ કુસુમની બીમારી વહેના ન પારખી
રાકયા પણ એમના ચતુર પતિની સમજમા
એ ટુરતજ આવી ગયું પણ હાથના કયા
દેવે એ ઉકિત પ્રમાણે થયું એટલે હવે તો
મુગા મુગા સહેવુંજ રહ્યું, એ હિસામે કશુંજ
એ દયા વિના જે થવું હતું તે સખેદ જોઈ રહ્યા

દિવસે દિવસે કુસુમનો દેશ રૂપ થતો
આલેશે હવે કરીમ ગ્રાંથી રહેવાયુ નહિ એમને
કુસુમના મૃત્યુની બીક પેરી એમને કુસુ-
મને મુખમાં લઈ જઈ કોઈ સારા ડોક્ટરની
સનાહ લઈ દવા કરવાનું ઉચિત ધાર્યું
બીજાએએ પણ એમા સમતિ દર્શાવી એટલે
કરીમ શેઠે રહેના કરવાની દરેક વ્યવસ્થા પોતાના
એક બોલાખીયા મારફત કરાવી અને કુદરુમને
લઈ મુગધ જવાનું નક્કી કર્યું

આ નધી તૈયારીએ થતી હતી તેજ સમયે
રાશિદનો તાર આ ચો તેજે ધગે-નો કિનારો
છોડ્યો હતો અને શેઠાજ દિનમમા મુગધ
આવી જશે એમ તારમા જરાબુગ્યું હતું આ
તાર બાળ્યાથી કરીમ રોઠેને ખુટી ઉપજી
પોતે પુનને મુગધ જઈ મળશે ન વળી સાથે
કુસુમી પણ હીક હીક સારવાર થશે એ
ચિત્તે એમનું હૃદય ધડી ભર માટે આનંદીત
થયું આવા સતુકે સજોગો મળાથી કરીમ
ગેઠ એક દિવસ નક્કી કરી કુસુમ તથા ગેઠેક
નોડરોને લઈ મુગધ જવા ઉપરી ગયા

મુખ્ય આવતાજ કરીમ શેઠે એક સારા
ડોક્ટરની તપાસ કરાવી કુસુમની દવા ચલુ
કાંધી ડોક્ટરે કરીમ શેઠને કહ્યું કે કોઈ
ગાનસિક સખ આધાને લીધે એની રિયતી
આમ થઈ ગઈ છે છતા ડોક્ટરે બનતા
પ્રયત્નો કરી સારા થવાની ખાતરી કરીમ શેઠને
આપી બેએક દિવસ સુધી એ ડોક્ટરે દવા
લીધી પણ કાંઈ બળવા જેવો ફરક પડ્યો નહિ
આથી કરીમ શેઠે બીજા ડોક્ટરને બોલાવ્યો
બીજા ડોક્ટરે પણ પટેલા ડોક્ટરના મતન
નેજ સમતિ આપી અને કહ્યું કે દરરોજ
એક ઇન્જેક્શન આપવામા આવે તો કદાચ
ચિત્તી રૂધરે કરીમ શેઠે એ પણ કહ્યું મુ

એ ડોક્ટર દરરોજ આવતો, અને ઇન્જે
ક્શન તથા દવા આપતો દવામા પુષ્કળ કાળીજ
રાખવાની હોવાથી કરીમ શેઠે એક બીજા
સારી નર્સની ગોઠવણ કરી આમ બનતા બધા
પ્રયત્નો કુદરુમને સારા કરાયા થયા હાથ
મણ દિવસની સતત કાળીજ પછી કુદરુ-
મની રિયતીમા સરેજ ફરક પડ્યો કુદરુમે
આપે ઉધાડી અને ચારે તરફ જોયું પતિને,
ચિતાપૂરક પોતાની સારવાર કરતા ટિડાળ્યા
ને પાછી આપેા મોંઘી દીધી મત્ર અટલા
કરકથી ડોક્ટરની અશા બધાઈ કરીમ શેઠને
પણ થયું દશએ અસર કરી છે ખરી હવે
બેએક દિવસમા તો વધુ હીક ચઈ જશે ને
વળી રાશિદને આવવાના પણ બેજ દિવસ
આડી જ્યા

ડોક્ટરની સતત કાળીજ અને નર્સની
ચિચકાઈ પૂરકની દેખરેખ છતા કુદરુમને
પછીની કાંઈ ફેરક પડ્યો નહિ હા, એટલું
થયું કે તેની જેવી સ્થિતિ હતી તેની તે તેનીજ
સ્થિતિ ચતુરહી ન તેમા કાંઈ ઘગડો થયો
કે કાંઈ વધારો ને નસિદને આવવાનો સમય
છેક નજીક આવી ગયો

ડોક્ટર રાશિદે એની માતૃભૂમિ ઉપર પથ
મૂંચે ત્યારે એને કંઈ કંઈ ઉર્મિઓ થઈ
આતી હતી જુના સરમરણો તાજા થતા
હતા અને એના હૃદયમાં આનંદની જેવી ચઢી
આતી હતી એને કુન્સુમ યાદ આવી અને
વિચારોમાં ધડેલ પેનું સ્વતંત્ર દવાખાતું પણ
યાદ આવ્યું એ બધાને મૂર્ત સ્વરૂપ આપનારો
સમય એને છેક નજીક આવી ગયો હોય
એમ લાગ્યું

રાશિદ ડીમરમાંથી ઉતર્યો, તારે એણે
કેટલાક નોકરોને દીધા એમને બોળખતા
રાશિદને વાર ન લાગી પણ તેઓ નાના શેઠને
અગ્રેષ્ઠ પોષાકમાં સજ્જ થએલ જોતા વહેતા
બોળખી ન રાક્ય રાશિદે પોતાની બોળખાય
આપી અને બધો સામાન બતાવ્યો

“અબ્બા કેમ નહિ આવ્યા ?” એ પૂછતા
નોકરોએ એની મા માદી હતી એ જણાવ્યું

રાશિદે એ જણ્યું ને ઉતારણે એક
નોકરને સાથે લઈ ઘેર જતા તેણે થયો
કુન્સુમની સ્થિતિ હવે તટ્તન બગડી હતી
ડોક્ટર તેને તપસી કેસ ગંભીર છે કહી ચાલ્યો
ગયો, કરીમ શેઠી, નાની ઉમરની પત્નિ
જનની મરે નહિ એ તો ધારણા નષ્ટ થઈ
કુન્સુમની આશા હવે તેમણે છોડી દીધી
કુન્સુમના બીજાના આગળ પુત્રી ઉપર એક
બેસ એ કુન્સુમને નિહાળી રહ્યા હતા ત્યા
નોકરે રાશિદ આવવાના સમાચાર કહ્યા રાશિદે
નામ સાલગતાજ એમને એક હલ્લુ આરાતું
કિંમત જણાયું એમને થયું, “ધંજેન્ડ જઈ
ડોક્ટર થએલ રાશિદ કંઈ નહિ કરી શકે ?”
ને એ વિચારથી એમને હિમત આવી
તરણાને પકડી સાગર પાંક કરવાનું કહ્યું
પ્રથમ કરી જીએ છે, એ પ્રમાણે કરીમ
શેઠે આ બેનહોને પ્રાપ્ત કરી જોનારુ યોગ ધાયું

અને તે પુત્રને મળ્યા આગળ વધ્યા

સપૂર્ણ અગ્રેષ્ઠ પોષાકમાં સજ્જ થએલ
પુત્રને જોતા એમને હર્ષ થયો ને ગર્વ પણ
બારણા આગળ તે પુત્રને કોટયા
‘એટા તું આવ્યો ?’

“હા અબ્બા, તબીબત તો હીક છેને ?”

રાશિદ વિનયથી બોલ્યો

“એટા, તબીબત તો હીક છે પણ તારી
અમ્મા બહુ માદી છે”

રાશિદ ધડનમાં હતા સંજે એને
પિતાએ બોલ પતિ કર્યાના સમાચાર જણાવ્યા
હતા વધી નોકરોના કહેવથી એ પણ
જાણ્યું હતું કે એની મા માદી હતી એટલે
પિતાએ કહેલ સમાચાર એને વધુ આશ્ચર્ય
કારક લગ્યા નહિ

“એટા, તે નહિ થયે !” કરીમ શેઠ
અધીધારી બોલ્યા

‘ત્યા ત્યે છે ને ?’

“આંતો આજ મહિનાઓ થયા ચાલુ છે
પણ મધ ફરકજ નથી પડતો એટા”

“એમ ?” કંઈક ગંઢન વિચારમાં કુન્સુમી
મારતો હોય તેમ રાશિદ બોલ્યો

“એટા, તું નહિ તપાસે ?” અધીર કરીમ
શેઠે બેનહી ધનજી બેકત કરી “હું જોઈશ
અબ્બા” નવો ડોક્ટર વિચારમાંથી જાગૃત થતા
બોલ્યો ને બંને પિતા પુત્ર કુન્સુમના ઓરડા
તરફ આગળ વધ્યા

ડોક્ટર રાશિદને આ પહેલેજ કેસ હતો
એ પહેલા કેસમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવા
પોતાની બધી ડોક્ટરી વાપરવાને નિશ્ચય કર્યો
અને એ પહેલા કેસમાં વિજય મળે તો ?
આ વિચારથી રાશિદે હેડ હર્ષથી ઉઘળી
ઉંચું તો તો પછી પ્રશ્નચાતું પૂછ
તુજ શું તે માતાતા બિહના આગળ
જઈ બેઠો ગયા ઉપર એણે એક હાડખોર
નિહાળ્યું માત્રમાં ખાણ પડી ગયા હતા અને

જીવનનાં તેજ

(પાંચ કલમે લખાયેલી એક વાર્તા)

[૪] બાળસાથી

‘બેઝાર’ ચાલુ

(મિ ૧૯૪૩ અ. થી ચાલુ)

[૪] બાળસાથી

લેખક ‘બેઝાર’

‘સુદર અતિ સુદર’ એક બી-કેપરાયેની બી જપારે બીઓવાગ પ્રતો પરત્વે બાપલુ કરે ત્યારે કેદની હાંસપની દનીને રજુ કરી શકે એના પ્રત્યક્ષ પુરાવા જે સામિત એ કરેલુ આજુ બાપલુ છે પણ સળિરાનું મુખ પશ્ચિમ કેમ લાગતુ હતુ ? એ મને જોગબતી હતી ? ના, ના એ કયાથી જોગબે ? અરે હા હવે મને યાદ આવ્યુ સાબિતો તો આનંદ પુરના મારા મચપણના સમયમા પડેશમા ગેતા વની બાપાની પુત્રી આહ ! એ બાગ પણના સુખનાથી દિસી હતી અને સળિસ સાથે બેનતા ફૂદના અને આનંદ કરતા પડી તો અમરે બહાર ગામ જવાન ચલુ પાડગથી તેના જગન એક શ્રીમત નનીરા સાથે યસાનુ સાબલુ હતું જપારે પ્રમુખે તો ઉપસાધરમા તેને વિધવા તરીકે એ જપારી હતી સચુ મુ દગે ? કે પછી એ સાબિરા હુ ખાદે છે તે ન હોય

‘સન્નારી સમા’ ની ચર્ચા સમામા સાબિરાએ પુનર્જગની તરફેલુમા જે બાપ્પાત આપ્યુ હતુ તે સાબળી ઘેર અવીને રારે જે દમીદ પોતાના કમરામા અગા મ તા રવગત બનડી રજા હતી

ડો દમીદ રાહુગના “પાગતખાના”મા તાજેતરમા નિમાયેના અને મેડિકલ ડીમો પામેના નરા મુસિનમ ડોક્ટર હતો એમના કુટુંબમા જોમને માતા મિવામ કોઈ ન હતુ અને પોતે અધિરાહિત હતા

સાબિરાની જીતી યાદ તાજી ચતા એમના રમતિ પડે જ્ઞાકાગ તદ્દમ્ય ચયા

‘દમદી ચાન આપણે નવી મન રમીએ’

‘પણ સજી ! એ રમનન નામ તો કરે’

‘અરે, એમા નામનું શુ કામ છે’

‘ગણ કાને જોને પેના બાગુના આમનાગી જેમ વર બધને આવ્યા હતા અને પેની મગ મમને વડુ બનાવી લઇ ગયા હતા એની વર પડુની રમતજ તો ?’

‘એરો એમા તો ગટ મગ પડે પણ વર કોણ યાને ?’

કેમ યાદ તુ છે ને”

‘પડી રુ ?’

‘જ તો રગી, બીજી કેણ ?’

આડેસપડેરાના બીજા ડોક્ટરએતો ભ્રમા કરનાગા આજી સજી અને દમદુની રાદીમા અડધા ટેકરા વર પડે બી બાકીના ક તા પડે લગ્યા ઢોન ત સાના બદને પતરાના બાબી બના અખડપના અને મોટેથી રીસીગીઓ રમાડતા

હમદુની ખરાત નીકળી, અને કન્યાના રેશ્મણે આવી ઊકરીએમાની કાંઈએ ખાતી પાટલા ડાબો રાખી પોખવાની ક્રિયા કરી એક ઊકરાએ અરપણ શબ્દોમા નિકાલતું કાપી પતાવ્યું વળાનવાની ક્રિયા વખતે કન્યાએ રડતું નેત્રએ માટે સળુએ પણ રડાનો અભિનય કર્યો એટલામા દૂરથી રાત્રીની માતો ઘાટો સભળ્યો એ સાલગી મારતી બોલે સૌ ઊકરાઓ રડવાકર યઈ ગયા રહ્યા દિગ્મુદ અનેલા હમદુ અને સળુ સળુની બાએ આના વેત ખનેતે એક એક થપાટ લગાવી અને મોટેથી કહ્યું, 'મારા રેશ્મણો બીજી રમતા નથી આનાસુ તે આવુ રમા છો ? ખબરદાર ! ને દવે આવુ રમા તો મ્મા ગયા હમદુની મા' લઈ બન્યો તમારા હમદુને ખૂ. મોટે ચડા થો છે તે !'

સળુની માનો અનાજ સાલગી આવી પરાયેની હમદુની મા રડતા હમદુને સમજની પગની લઈ ગઈ

વગવકુની નિર્દોષ રમત રમતા કસુ અનિષ્ઠ નરન હાલ તેની આજે ડો હમીદને અમજણ પડી મામાપો જે કય બાળકોને એની રમત રમરા દેવામા અનુભવે છે તે એ ડોય છે કે ઊકરાઓ મેટા થાય, લજીગણે અને એક બીજા તરફ આકર્ષીત કવાક બચપણમા નિર્મળપણે રમાયેલી રમનેતે મૂત રસપ ન આપી દે

૩ જરા નથી બૂનતો એ નની બાપા ડીજ સાના કે વર્ષ પછીનાની એ શન કદાચ એને ૫૬ નય દોય પણ મારી તો હવે એ ફરજ યઈ પડે છે કે બચપણની મારી રડુને બાળે સાચી વડુ તરીકે મારા દેવ મદિરે રથાપુ મારા મિત્રતા મિત્ર ને આનિમે ગડી મનીમાને રસીકાર કર્યો તો હુ કેમ એક વિધવાનો ઉદ્ધાર ન કરું ? પણ આ વાતથી સાબિરાને કઈ રીતે માહિતગાર કરવી ? પત્નિદાર ? હા, ખસ એજ હીક પડશે

મોડી રાતે હીક હીક ચિતન પછી સાબિરાને પત્ર લખી ડો હમીદે નિરાતે બધ લીધી સવારે એ પત્રને ધૂરી એકવાર વાચી એને કવ રમા થીડી સાબિરાના સરનામે રવાના કરી સતોષનો શ્વાસ લીધો

[૫] રૌશની

વેખક 'નિરાલ'

આનદોનાસના શિખરેથી ધકકો મારી સોકની કો' ઊંડી આંધમા પછાકનાર, જીવનના સુખદ પ્રસંગ લગન જેવા દિવસે બ્યારે આપુ વાતાવરણ હર્ષમય બની રહ્યું હોય, બ્યારે કંટુ મનો એકાએક માણસ દિવ્યાનંદ માણી રહ્યો હોય લગન પ્રસંગની વ્યાધી ઉપાધીમ પડ્યા છતા કોઈ માણસના મુખ પર ચિતાની આંધી જ્વાળી પણ ન થતી હોય, સારે આખા કંટુ મનો ઉ નાસ અંકુ શોકમય વાતાવરણ ઉભુ કરી દેનાર નિહામા જુની અમળાના જીવનમા ક્યારેક અચકે આનંદ રક્ષા દેડી જનાર ક્યારેક કોઈ મહા ધુરીખતમા આવી પડ્યા જે હાએ અને આર્થિક સહાયની ખાસ અમલવા હોય, તેવે સમયે ચરે તરફથી નિરાલા મળતા અસિય ઉપાય આત્મહત્યાનો અજમા વરા જતા હોયએ લા આપણને અર્ધ વચ્ચેજ એ નિગારોમાથી પ છ રાખી આપણી પાસે લક્ષ્મીને દર્શ કરી આપનાર, આ બધુ પોતે ન કરતો હોય છતા એજ કરી રહ્યો હોય એવો આનાસ થય છે એના જીવનમા નિત્ય પોતાનું કલગ નિયમિત વળાવે જતા દયા બીએ સાબિરાના હાથમા એક પત્ર પ્રકશે

સાબિરા ચમકી 'આ શુ મારો પત્ર ? કાઢી લખ્યો હશે ? પિતાએ ના, ના, એ કંઈ મારા પર પત્ર લખેજ નહિ લખવો હોય તો મામા પર ન લખે ? સારે ? શુ આ પત્ર

પડવામા અને તોડવામાજ ખર્ચાઈ જાય છે
શુ તેઓ પુરય નથી? તેમનામા પુરપાતન
નથી? ના, ના, તેઓની નિર્ધનતાને કારણેજ
તેઓને નથી કોઈ માથી મળતુ કે નથી
તેઓ પરણ્યાની હિમત કરતા અન્ને અમેક
માણસ પોતાથી ઊંચ કુળના અને પૈસાપાત્ર
માણસ સાથે સમઘ જોડવા માગે છે થીમ તોની
ગચુના ખાનદાનેતામ ચાપ છે ગર્વમા મનિનતા
અને નીચતાથી બરેસી થીમતાઈ બાવમા
ખાનદાની કહેવાય છે

સતત વધે જતા વાણી પ્રવાદને સુગીલા
અટકાવી ન શકી

“હુ એ બધા બેદો તોડરા માથુ છુ હું
પરણીક તો કે” રહેજે પરણીક રાચ રચી
લાથી ભરેના જનજવનમાન બ મનામા રહેવા
કરતા સાધન સખન વિદોણી કાટડીમા રહેવામા
ગને આન દ મગરો દાસ દાસીઓ ઉપર આજાઓ
ચવાવતા કરતા આચારિન ગૃહણી બનવામા

હુ સુખ માનીશ મરીબને પ છી હુ નિર્ધન
લાથી બનુ પછુ રક મને પરણી ધનીક બનશે
ધનવાન નહી અને તો સુખી તો થશેજ ”

પૂર્ણાંત વિશેની ચર્ચાને કમાયે વધી
જાય તેવુ સાગિરાનુ અભારનુ લાણુ લાપણુ
સાભળી સુમીરા આબીજ બની ગઈ

સાગિરાના જવાનની આશા જેના અતર
માથી દહુ નઈ નહોતી થઈ એ ડા દમીદન
એ દિવસે સનારે આવેલા તાજા દાનિકમાથી
ચોકાનના સમાચાર સમપાયા

‘ડરીમભઈ મર્સ રૂલ’ના સુશિક્ષિત
શિક્ષિકા સાનિરા નહેન તેમની જાનિના એક
મીન મજદૂર સાથે લગન થયિયા જેમા ”

એ વાચીને દમીદના હૃદયે એવો આચકા
અનુબંધ કે એના પાથમાથી હ પુ સરી પડ્યું
અને એ બેડા નિચાનમા મરકાન થઈ ગયા

(સંપૂર્ણ)

હાસ્યરસના જાણીતા લેખક

“ખેડાર” રૂત પ્રસેકા

૧ જુની આખે નવા તમાશા કી રૂા. ૧૫ ૨ કલમ ચાણુક કી રૂા. ૧૫

૩ અકકલના ઇન્દરદાર નથી

૪ હુ રાત્ત હોઉ તો કી રૂા. ૨

૫ રમતા રામ કી રૂા. ૨

૬ સનમની શોધમા કી રૂા. ૨૫

૭ અલ્લવના ખા કી રૂા. ૨૫

૮ ખ જુક

ધી રાંદેર સ્ટોર્સ ટાવર રોડ, સૂરત

દીદોરે રસૂલ (સવ૦)

સ પા ૬૬

[સર્વ હક સપાદકને સ્વાધીન છે]

વિકાસ-સામેરી

હિકાયાત હ મી ગુઝલ્લુન મળવિસના કર્તા ફરમાવે છે કે - 'અ ખમા એક બહુજ માનદાર માણસ મરણ પામ્યો તેના વારસદાર તરીકે બે છોકરા હતા એની માલ, મિલકત વગેરે ઉપરાંત હજરત રસૂલે ખુ. (સ૦)ના ત્રણ મુત્યારક બાલ પણ હતા હવે બધી સીજના રરખા ભાગ પાડ્યા પછી બનેલે એકએક મુત્યારક બાલ પણ લીધો, અને બાકી રહેલા ત્રીજા મુત્યારક બાલ માટે મોટા ભાઈએ કહ્યું કે - અર્થો અર્થો કરીને લઈએ પણ નાના ભાઈએ મુત્યારક બાલની તાકીમ અને ધર્મના લિહાજથી કહ્યું કે - આ વાગી હુ બહુજ નારાજ છુ એના કરના જે તમેજ આપો મુત્યારક બાલ નાખો તો હુ બહુજ ખુશી છુ જે પછી મોટા ભાઈએ કહ્યું કે - જો તમને આ બે મુત્યારક બાલ હુ આપુ તો તેના બદલામાં તમને મળે તો બધો માલ મને આપો કે ? નાના ભાઈએ એ વાત ખુશીથી કબૂલ કરી વારસામાં મળે તો બધો માલ તેને આપી તેની પાસેથી મુત્યારક બાલ લઈ લીધા જે પછી તે દરરોજ મુત્યારક બાલની જિયારત કરતો અને હુઝર (સવ૦) ઉપર દરદ ગરીફ માફલોત

અમુક મુત્ત પછી મોટા ભાઈ બહુજ મોહતાજ અને ગરીબી હાલતમાં આવી ગયો તેણે એક દિવસ હુઝૂર (સવ૦)ને ખાનગી નેહ પોતાની ગરીબીની શિકાયત કીધી આપે (સ૦)

ફરમાવ્યું કે - એ બદમખત બદનસીમ ! તે માન (મુત્યારક) બાલથી બેપરવાહી કરી જરા પણ ઇજાજત અને તેને રાખવા જરા પણ રગમત, ખુશી કે ઇચ્છા તે કીધી નહો અને તેને બદને તે દુખાનો માન પસદ કર્યો અને તેનોજ આ નતીજો છે તારા નાનાભાઈએ તેની ઇજાજત કરના બદલ હ મેરા માટે નખત મેળવી લીધી છે મોટા ભાઈ ખાલમ થી જમૂન થયો અને તેના નાનાભાઈને લા તેના ખાદિમ તરીકે રહ્યો

હિકાયાત ૧૦મી - મઆરજના કર્તા ફરમાવે છે કે - એક વિસ હજરન અહમદ બિન મુમા બિન મુમહિ- મિસરીની ખિદમતમાં મુહમમદ બિન ઉમર ખેડા હતા અયાનમ શિખી આવ્યા તેમને આવના નેહ અહમદ બિન મુસા ઉભા થયા અને શિખીને લેટવા અને તેમના કપાળ ઉપર ખાસ દોડો મુહમમદ બિન ઉમરે આશ્ચર્ય થઇ પૂછ્યું કે - હજરત એમને તો બધા લોકો દીવાનો અને મગ્નુ કહે છે તમેએ એમની આટલી બધી ઇજાજત શા માટે કીધી ? અહમદ બિન મુસાએ જવાબ દીધો કે 'મે પણ તેજ કામ કીધુ છે જે એમની સાથે હુઝૂર અકરમે (સ૦) કયુ હવુ એક દિવસ હુઝૂર (સ૦)ની ખિદમતમાં હુ ખેડો હતો, તે વખતે શિખી પોતાની આગિકાના ચાલથી મજલિમમાં આવ્યા તો હુઝૂરે અકરમ (સ૦) એમને પોતાની ખાતી સાથે દાખી બને

ભાનની વચ્ચે જોસો દીધો હતો એ ઉપરથી મેં અજા કરી કે - 'વા રસુલિત્તાહ (સન્)'! આ મરનખો કયા કામના બદનામા શિખીને મળ્યો છે?' હુઝૂરે (સન્) ક્રમાબુ કે 'હર નમાઝ પઢી એ નીચે યખેની આપનની નિવાવત કર છે અને મારી ઉપર દરદ મોકલે છે -

“લઈલ્લા અક્રમ રસૂલુમ મિન અન ફ્રાસેકુમ અઝીઝુન અલયહે માઅનીતુમ હરીમુન અવયકુમ ગિલ સુઅમેનીના રકે કુરંદીમ કુધન તવહુવ કુકુલ હરૂળી-યલાહો લાઇલાહા ઇલા હોવા અલયહે તવ-હુવતો વહોવા રખુલ અર્શિલ અઝીમ”

હુકાયત ૧૧ મી-તોહફાના કર્ના રજરત શિખી (રે અ)નો એક ફિરસો નકન કરે છે કે - ત્યારે તેમને પાડોશી મરી ગયો ત્યાર તેને ખાનમા નેઈ, તેને તો હાનત પૂછી તેણે જવાબ દીધો કે - 'ઓ શિખી (રે અ) મને કક્ષમા અજામના ફરિતાઓએ ઘેરી લીધો હતો અને મારી ઉપર અજાળ શર કરવાની તૈયારીમા હતા તેનામા અઆનક એક બાજુ ખુલમુત માણસ માળ્યો અને તેણે ફરિતાઓને હાની નીચા મે તેને પૂછ્યું કે - 'ઓ મારા મહેરમાન તમે કોણ છો કે આની મુસીબતના વખતમા મારી ઉપર ઉપકાર કર્યો' તેમણે જવાબ દીધો કે 'કુચમ હુ પુકળ દરદ શરીફ પાનો હતો જેન ખુપકે છ-સાની સત બખરી છે અને હુ તેજ મન છુ, અને જનનત સુખી હુ તારી સથેજ નહીં તને સુમારક સાથ કે હવે હુ દરેક રીતના અજામથી છુગે થયો છે

હુકાયત ૧૨ મી-મઆરજના કર્ના લખે છે કે - એક દિવસ ફટલાક માણસો હોડીમા સફર કરતા હતા, અઆનક તફાન શા થયું જેથી બધાઓએ બચવાની આશા હોડી દીધી અને એક

ખીજ સાથે મળી બેઠી છેત્વી સનામ કરા લાગ્યા મજૂ માણસોમાથી એક જણને ઉધ આવી ગઇ અને તેણે બેઠું કે હુઝૂરે અક્રમ (સન્) આઆ અને કહ્યું કે 'દરદે તુનજીના' એક હજર વખત પડે, હરા અનાદ છુટકારો થઇ જશે" તેણે પૂછ્યું 'હુઝૂર (સન્) ત કયુ દરદ શરીફ છે?' આપે (સન્) તેને તે દરદ શરીફ ઝીખગુ

પેના માણસે ઉધમાથી ઉઠી પેતાના ખાનની બધી હાનકન બધા માધીઓને કહી જે પરથી બધાઓએ દદ શરીફ પા પુ તા કયુ દદ પત ૩૦૦ રખા પળ પાંચુ નર્સ અને હોડી બપરમાથી નીકળી ગઈ મજૂ દરદ શરીફ નીચે મુગ છે -

“અફવા હુમ્મા સબ્લે અલા નયદે ના મુહમ્મહીન સલાતન તુનજીના બેડા મિન જમીઇવ અફવાલે વલ આફતે વ તકરીવના બેડા જમીઇવ હાનને વ તોનહહેરના બેડા મિન જમીઈરનેથેઆને વ તફ્ફોના બેડા ઇન્કકા અઅવદ-દર-જાને વ તેબલ્લેગોના બેડા અકમવ ગાયાતે મિન જમીઇલ બેાતે કિવ હયાતે વ બાઅદલ મમાતે ઇન્કકા અવા કુલે ગેઈન કહી”

તરનીર રહુન બધાન પગેમા છે કે - (૧) જે કાઇ મજૂર દરદ શરીફન શત્રે સુતી રખે દરરાજ એક હજર વખત પડશે તો જ અખુદ ખુદાપાકના દીવાન અગર સરદારે અબીસ (સન્)ના દીદારથી મુશકે થશે એમ અમા ડીઆ અગર ચાળીસ દિનમા ૪ અમે દીવાન મેઘનવા બાખવત થશે (૨) જે માણસ એને એક હજર વખત પડશે તો હુઝૂર (સન્)ની બરકતથી ખુદાપાક તેના ગમે તેવા મુશ્કિવ કામો તેમજ ઉમ્મીદો હતો તે પૂર્ણ કરશે (૩) ફટલાક ઓલિવા (રે અ) કહી ગયા છે કે - 'જે કાઇ માણસ સવાર સજા હમેશા

મજૂર દરેક શરીરને પડશે તો ઈ અ ખુદ-
પાક તેનાથી રાજી (ખુશી) થશે અને તેના
દરેક કામ આસાન કરશે અને દરેક ખુરાદ્યોથી
ખ્યાલશે (૪) સખાની (૨ અ)એ લખ્યું છે
કે જે કોઈ આ દરેક શરીરને એક વખત પડશે
તો તેને એક દળર વખત દરેક શરીર પદના
બરાબર સખાન મલશે

હિકાયત ૧૩ મી-મચારેજના કર્તા રૌઝ
તુલ ઉનમામાથી નકન કરે છે કે -“દઝગત
દમન બસગી (૨ અ) એ અખ્ય ધરમતા નહ
ધાને મરીયમને ખાખમા ન્તેધને પૂછ્યું કે
“ખુ પાકે તમે સાથે કેવી વર્તણૂક કાઢી”
તેમણે જવાબ દીધો કે ‘હું મારા અમનને
લીધે બખસાઈ મથો છું જ્યારે પશુ હું કોઈ
હદીસ લખતો ત્યારે હુઝૂર (મનન)ની રહ
મુમારક ઉપર દરેક શરીર મોકલતો હતો”

હિકાયત ૧૪ મી-તુઝહુતુલ મગનિસના
કર્તા લખે છે કે-એક દહાડે એક ગામડીઆને
પકડી હુઝૂર (સનન)ની રજત લખ્યા અને કહ્યું
કે “હુઝૂર (સનન) એજો ફલાણા માણસની
બાટી ચોગી છે” હઝરત (સનન) હજી તેને
એ ખાખન પૂછના હતા તેનામા હઝરત હસ-
મલ (અલેન) આવ્યા અને એ તોહમનશી તેને
નિર્દોશ કેરવ્યા હઝરતે (સન) પેલા ગામડી-
આને પૂછ્યું કે ‘તુ શુ અમલ કરે છે?’
તેજે જવાબ દીધો કે “હુઝૂર (સન) દરેકજ
આપની ઉપર એકસો વખત દરેક શરીર હું
મોકલું છું, એક પછી દિનસ છોડી દેતો નથી”
આપે (સલન) ફરમાવ્યું કે ‘કુન્વા અને આ
ખેરતના અઝાબોથી તે નખત મેળી છે”

હિકાયત ૧૫ મી-એક નેક જખન
માણસે હુઝૂર (સન)ને ખાખમા ન્તેધ પૂછ્યું
કે -“હઝગત (સન) ફલાણા માણસે મને આપ
(સન)ની હદીસ કહી છે કે આપે (સન) ફર
માવ્યું છે કે જે માણસ જુઝમાને દહાડે મારી

ઉપર એકસો વખત દરેક શરીર મોકલશે, તેના
૮૦ એસી વરમતા ગુનાહ માફ કરવામા
આવશે” આપે (સલન) જવાબ દીધો કે
“એરાક એ મારીજ હદીસ છે”

હિકાયત ૧૬ મી-તુઝહુતુલ મગનિસના
કર્તા ધળને મુવકકનની “હદાઈક”માથી લખે છે
કે-એક નેક માણસને તેના મરણ પછી તેને
ખાખમા ન્તેધ કોઈએ તેને પૂછ્યું કે ખુપાકે
તમે સાથે કેવી વર્તણૂક કરી? તેમણે જવાબ
દીધો કે જ્યારે મને ખુદાપાકની રજત લખ
જનામા આવ્યો ત્યારે હુકમ થયો કે એના
અમલને વજન કરો ત્યારે ફરિસ્તાઓએ મારા
ગુનાહ અને સિપાહકારીઓ અને તે દરેક શરીર
કે જે મે વખત ખેરખત પડેલા તેનું વજન
કર્યું તો દરેક શરીરનું વજન વધારે થયું જેને
બદલે મને જખતમા દાખલ કરવામા આવ્યો છે
[અપૂર્ણ]

ગંધ મામિક માંદગી

ફકત ત્રણજ દિવસની અંદર ‘ક્રી નોટ’
ગોળીઓથી આશુ માથે છે મારિક અઝ-
ચણની કોઈપણ ફરિયાદ માટે રજા મળે
હવા સાથે ગેરટી પત્ર આપનામા આવે છે
કીમત રૂ ૫-૮-૦ પરદેશ રી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“શહુત” દવા ફકત ત્રણજ દિવસ ખાઈ
સનાથી જ દગી લગમા જી ગર્ભ ગહેતો નથી
મસિદ આનુ કશુજ નુકસાન નહિ, ડૉક્ટર
વેઠોએ અજમાવેલી દવા સાથે ગેરટી પત્ર
મોકલવામા આવે છે કીમત રૂ ૫-૮-૦
પરદેશ રી ૧૦

ડૉ. એસ. એચ. ખાન,
૪૨ ચર્ચજેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
કાટ, મુમ્બઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

અભિમાની કાણુ ?

૧. આજે સન્તિની શોધ અમ' ગીથો બાગમાં ગઈ

સન્તિની સોદામણી સમય દેશે તે જોવા માટે સોદામણી જણાવે દેશે કે તેમાં પ્રિયતમાના વાંત અને નાની રવભાવનો ભાસ એકબીજા દેખાશે દેશે

૧. આકાશમાંથી ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ, પશુ પેતાના તેમથી કુળમાં પ્રકાશ દેવાના આવી નવી દેશે કે તેને ઉદ્દેશી હતું 'આ ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ' હતું. 'આ ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ' હતું. 'આ ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ' હતું. 'આ ગરિષ્ઠ અને અભિમાની નગીનાથ' હતું.

આગળ વધે પશુ બેરે. આ રીતે મને જાણુજ અભિમાની જણાવે લાગુ અભિમાની ગુલામના કૃપા પશુ પેતાના મરના નવી રહ્યા દેશે અને યોગજ કોથ બે થો તરનજ તેને કહ્યું - 'આ ગરિષ્ઠ કૃપા' તમ શા માટે એટલા મધ અભિમાની નવો છે? તમારી નારીકે તો એટલા માટે થય કે કે તમારા નય મારી પ્રિયતમાના સુદ ગુલામી મહેરા જેવો છે મારી પ્રિયતમાના રેદામાંથી આવતી ખુશ્ખોરી તમારી ખુશ્ખોર મળતી આવે છે એટલે તમારી નારીકે થઈ રહી છે પશુ તથી તમ એટલા બધે પ્રનાથ થા માટે જાઓ જા? બાપી જુઓ, હમણાંજ સનનમ તમાન મોન ઉપર થુકા કયક બોલે થઈ ગઈ છે. મેં જોયું તો તેમના મો ઉપર પડેલું થુકે થોડું જણાયું રહ્યું હતું હવે મને આ અભિમાની બાગમાં રહેવાનું પછળ અસકથ નાથું, અને હું બધાર જઈ રાત્રિ મગજે એમ જાણી બાગમાંથી ની જ્યો આમથી તેમ રજ યોત અને રખાના ન જાણે કેમ? વખત લીતી ગઈ પશુ અગાનક બધારે મેં ઉપર જોયું તો અધ્યા થઈ થઈ હતી હું રહ નહી તરફ ગઈ ત્યા જઈ જોયું તો મન નહી પશુ

અભિમાની જાણના લાગી તે પશુ ખડખડ દસી ગઈ હતી મેં તેને કહ્યું 'તું જા માટે અભિમાની નથી? તારા વખાણુ તો જોઈશ માટે થાય છે કે તારા દેખવ મારી પ્રિયતમાના વાંત રવભાવ જેવો છે પશુ બેરે! આ શું? મેં જોયું તો આકાશ મારા વડ જાઓમાં સમય થઈ મધ્ય હતું પૂરત જેરથી દુઃખ લાગ્યું અને મેં થઈ જાણે કહી રહ્યો હતો કે - 'આ અભિમાની નગીનાથ' મારો મારી જિતારા માટે હમણાંજ મરણ જ્યારે પડે અને' અને પડી જોરથી કમન થવા માડ્યા પશુ ત્યાં તો અભિમાની વીજળી અમકા દેને મારા ગુલામી સીમા નવી નહિ તેને પડી જાણી લેવા તો તરનજ તેને પડી કેદ મન! મેં તેને કહ્યું 'આ અભિમાની' તને કયવી ખબર શોધ કે નયરે મારી પ્રિયતમા પેતાના પરશને કહારી પોતાનું મુખ બધાર કાઢે છે, સારે હમરે વીજળી તૂની રવાના બાસ થય છે. કીક છે જેને હમણાંજ મેં મેં મારા પડેલું અને થોડીજ વારમાં મેં મેં જાણી આવી પડેલી

મરજ સાથા મધા પછે આગળ સાર થઈ મધુ હતું પશુ બેરે વગી પાઠો પેતા કુ? ચદ દમતો દમતો નીકળ્યા મેં તેને કહ્યું 'આ અભિમાની' શું તું તારા તેજ અને પ્રમાણ ઉપર મગારી ધરાવે છે? પશુ તમે ખબર છે? મારા રવભાવ ચદ આમને તારા નો હિસાબ?

તેને જોવાનું તું જાણે પડી જમે અંશે! મારી પ્રિયતમાની નય જોવાનું તારે શરમથી નીચું જોયું પડી માટે જન, આ થો જન તું નહિ માને? કીક છે જો પેતા મેં મેં જાણના પોલીસા આવે છે? મેં જોયું તો થોડી વારે કાળા રાદળ એએ આની નદને ઘેરી નીચે થોડીવારે મને પશુ નિદ્રાએ આની ઘેરી લાગી નિદ્રામાં રડેલું લાડું તેમાં મેં જોયું તો મારી પ્રિયતમા મને પછી રહી હતી કે આ જગનમાં અભિમાની કાણુ?

'વેદશીઆ' (૧૯૨૦)

૧

૧

લલિત કળા

[એક વિવેચન]

[નિરોગી નિગાહો હરકોણ વસ્તુને કેવા દ્રષ્ટિકોણથી જુએ છે, તેનું ઈકબાદી ઉદાહરણો દ્વારા રજૂ કરેલું એક તત્ત્વરેખાંશ અને વેધક (કઈક અસર કરનારું) છતાં મનનપાત્ર વિવરણ]

અનુનાદક 'હાશિમ' ટીંગાલ

ઈન્સાન પણ એક વિશ્વવ્યાપક સૃષ્ટિ છે એની દુન્યા નિરાળી વિચારે અનોકીક, મધ ઝરતી વાણી, ઝની વ્યથિત, કદી આનંદિત કદિ હન્યથી ધર્મણુ જેતે જાગ પાથરે શિકાગ પણ એજ થઈ પડે ઉડે ત્યારે ગગાને સ્પર્ગે પાન એવું કે, ધગતિ પણ આકાશ એના સાદસો અપાર એની મિલો અવપુનિય

અન્ય પ્રણીઓથી નોખા કરવા માટે એની વિગિન્તા નિરિધના, લાલ્ચિકતા ધર્મદલના વિચેરના યુદ્ધો અથવા મહિમા રણવીને એનો પરિચય આપનામાં આવ્યો છે ઉદરણુ કપે ધીની શકે છે, હળીમળાને મહે છે, ખારખ વેર છે એક બીજાના મોહીનો તરંગો છે કિતુ કેઇએ કેળવી સુદર અને સરગ વત કહી છે કે મનુષ્યની સૌથી મોટી જોડામ એ છે કે એ કેટલાક કાયા જરૂરત ન હોવા છતાં કરે છે વાસ્તવમાં એ થઈ ધણુજ સમગ્ર છે આપણે પ્રતિદિન જરૂર પૂરતી વાનો કરીએ છીએ આપણો આશય અન્યોને સમજાવીએ છીએ તેમનો આશય સમજાવાની કેશિય કરીએ છીએ એની રીતે છાન-અનહાન આગે છે

એટલેથી સતેષ માને તો માનવી ગેને? તે પોતાની ટન સુજન વાતોમાંથી પણ વાત બનાવી કાઢે છે કેવળ મનોરંજન અર્થેજ વાણી વેરતો રહે છે કોઈ સરકારી જનોની સભા હોય તો વિનય અને શિદાચારના હાન

લાન સાથે હન્ય નીચનો વિચાર કરીને શમ્હોના જગે વાકચાતુરીની કળાથી આલ અને પૂર્વીને એક કરી દે છે એ પણ એક અદ્ભૂત કળા છે રસપ્રદ હકીકત તો એ છે કે એ અર્થ હીન અને નમ્રી વાતોને ગસદાયક લાગે છે એજ હાલત આનાઝના ઉતાર ચલાવની અને શબ્દોની ઉતર ફેરની છે દૈનિક આવશ્યકતાથી કોઈ વાર માટા સાદે કદિ ધારો પાડીને તો કોઈ પ્રસંગે, મદ આનાઝે કામ ચલાવે છે કિતુ કોઈ કોઈ વેળા એજ રસરોને ઉતાર ચલાવથી આનાપ પ્રલાપથી તેને ગિરિષ્ટ અને કલાપ્રયુ રીતે ચેળીને એમાંથી અનોખો સુગીનો અને મજાન પાની ઉત્પન્ન કરે છે સાન બીન જરૂરી કશાય ઉપયોગ વગરનો તોય એને સગીન કહે છે અચહીન શબ્દોની એક ઉત્તર સુનટ રટથુને સાગિમ કહે છે શબ્દોને તાનમાં વેચી પોતાના દિવને એમ કહી સાતનન આપે છે કે હાને અર્થહીન કિતુ કેટલો મધુર, સુરીનો, અને હન્ય ગમ રસર છે

દરોજ ગલ બોને છે અને લાગે છે પત્રી શબ્દોને સુદર અને કળાત્મક રીતે યુધી કહે છે આ પકિત છે હાને નકામી પરતુ કેટલી સચોટ હૃદયરેખાંશ અને અર્થપૂર્ણ

એજ ગિયતિ રગ અને કાગળોની છે કાગળ હિપ પ્રકાર પ્રકારના નકશા દોરે છે ચોજનાઓ પડે છે એની પર જગતની મહાનમા મહાન ઇમારતોનો પાય નાખે છે કદિ

કદિ મગધના મિતજરૂરી વાક્યગાક રગોની મિવાનટનેજ ડયાના મિત્રણથી કેરી કેવી વિવર મૂર્તિએ અને મેહની સૂરનો બનાવે છે કે કનાકા સુધી જોવા કરે છે

એજ ઇન્સાનની મગ છે એકાર તોય વિચિ પટા મિત જરૂરી છતા મેહકા ! ઉપર જે કામ લખન મા આયુ છે એમા કળાની એમ ખાસ લાક્ષણિકતા પર ભાર આવામા આવ્યો છે અર્થાત રૂપ, સૌંદર્ય નહિતર કળાની બીજી અનેક વ્યાખ્યાઓ છે દ્રશ્ય તરીકે પ્રત્યક્ દ્રાગ પરો ક્ષના પ્રદર્શનનું નામ કળા છે અથવા એકે કળા હરતનું-પ્રકૃતિનું ચિત્ર છે પરંતુ યુરોપમા કળાની જે કલ્પના છે, તેમા રિશો અગત્યના રૂપ અને પ્રજાના પ્રાગ્વ્યનેજ આપનામા આવે છે, અને એજ કારણે મે આજભમા કળાન એ સ્વરૂપને પ્રપચ્છ કરીને દેખાડયુ છે

કળા સખધી પશ્ચિમે જે વિચાર સરખી બ્યક્ત કરી છે તેને વિગતવાર ચર્ચવાની અદિ જરૂરત નથી કિતુ ઇકમાનની કલ્પનાને વિશેષ રૂપ ટ કરવા માટે એ રિવાજ કિયા ચર્ચાની કેટલીક શુચો ઉકેતુ છુ એમ તો રૂપને મરજો દુનયામા હમેશા અચક્રમણુ-ધવડો-ચનાજ આયા છે કિતુ કળાના હેતુમા એ શમ્દના ખોટા ઉપયોગે જે બપરોડા વજસો છે તેનો દાહ અત કે પાર નથી રૂપ એ એવો અસ્પષ્ટ અને વિશાળ અર્થવાળો શમ્દ છે કે ધણી વાર ભનભના વિચારો પછુ રૂપને એના દાર્શનિક અર્થમા ન વટાવતા ઉડા એ શમ્દને એના સામાન્ય અને બાહ્ય અર્થમા ઉપયોગ કરતા રહે છે ત્મા સામાન્ય જનોનું તો પૂઠુ જ શુ ?

જના કોઈ સામાય વ્યક્તિ રૂપાળી સ્ત્રી ડી વાત છેડે છે ત્યારે તેનો ભાવર્થ માત્ર એજ નથી હોતો કે તેને નિહાળીને તેના ગૌરવ અને મહાનતા માટે મદદાની, નિર્મળ ઉર્મિઓ

તેના દિનમા જાગૃત થાય છે જે એરી રૂપાળી આકર્ષક, વસ્તુઓને અનુભવાથી સ્વભવિષ્ય પછે રહુરે છે કિતુ અદિ તે એનો અથ કેવળ એટલોજ થાય છે કે એ જી પ્રેમ કરવાને હાથક છે અને એમનાને શોધ પછુ કેટલુ અસમ્ય અને મલિન નીબંધિનું કળા અને પ્રકૃતિ સૌંદર્ય સખ ની

મી. કલાધન એમે કેમની સચોટ રીતે કહ્યુ છે કે મનુષ્યના રૂપ કે સૌંદર્ય સખધી જ્યારે કદિ પછુ ઉત્તમ મનામા આવે છે, ત્યારે ઘણીસાર મેનારા અને આલ્પમાનાઓનું માનસ સદસા રના બલ ઉપરક શાગિરીક સ્વરૂપ પ્રતિજ કેવિત થયો

સવિશેષ સહિલ અને મળાના સ્વયંસ્થા પિત ટીકાકારો અથવા મિમાસકો અરસિક કે નીતિ બજટ હોય છે તેઓ એક ખૂનસત્તન ઔરતને જગનની સૌંધી રૂપવતી અને સુદરમા સુદર વરણ અને તેના ચિત્રને ચિત્રકળા ડી પરિપૂર્ણ પગકોટા સમજે છે

એમના મોળામા પોષણેતુ દિમાગ પછી તે પૂર્વેતુ હોન કે પશ્ચિમતુ, દાર્નિક સૌંદર્ય થી સાન નચિત અને શિખ રમિકત થી તદ્દન કોરા હોય છે એમની દ્રષ્ટિમા સુદર મળાનિ તેજ હોય ચકે જે કોઈ ન કોઈ સ્વરૂપમા સ્ત્રી સાથે સકળાયેલી હોય

એ મજનોને તે ગીનમા રૂપ દેખાય છે જેના શમ્દો રિનેલ વિનાસપૂર્ણ રાનીઓનું સ્મરણુ પન તાજુ કરી દે—

‘ચગ્રી જગમે નાગમે મગી હુડ જવાનિયા

ની પાકમિવનાનું એની વ્યાપકતાનું રહસ્ય પછુ એજ તો છેના ? સામાન્ય પાકરૂપીને એ પપામે છે સભગન શ આસ ગીતો સામળીને કાને છે કુણે છે નિર્ભાન અને છે મરણુ કે પાતાની વિસરાયેલી રસિક વાદોના વેલકના દરજો એમની રહામે ખડા થયા છે બ—

એટલી હદે મરન યામ છે કે તે એ પણ બુદ્ધી
જન્મ છે કે મૃત્યુ વસ્તુ તો ગાયન હતું ગીતના
સાન્દે ન હતા કલ્પનાજ કલ્પના હતી, વાસ્ત-
વીકના નહિ

એ કદાચની સગીતની બુદ્ધીઓની નહિ,
કિંતુ પોતાની યુવાનીની વિતેલ રંગીનીઓની
કુખી લાગણીઓના અજ્યુતબાદીના ઉભારની
હોય છે

એઓને તેજ કુમરી પસદ પડશે જેને
સલામી કેટલાક વર્ષો પહેલાં કોઈ ગાયિકાની
મેદની સંગ દ્રષ્ટિ સગીપ ખી યદ્ય જ્યવ,
અને તુપુર ઝકારે કણોમા ગૂંજવા લાગે

કવિતા અગે પણ તેમની એજ રોગિયલ
મનોહાર છે એમની નજરે તેજ પકિત દાદને
પાત છે જે એમની વર્ષો પૂર્વેની ભાનનાને
દેહાથે-ઉત્તેજિત કરે જે યુવાનીના તલસાદને
પપળની હોય

એજ તો કારણ છે કે પતનગામી, અધો-
ગતીએ પહેલેથી કોમના કવિઓ પોતાના
ખાલી પાલવને રૂપના આવરણમાં છુપાવવાની
કોશિશ કરે છે રૂપની મૂળ અથવા દાર્શનિક
વ્યાખ્યા સાલના કે જનવા વિના એના વાસ્ત-
વિક અર્થ અને સાચા ઉપયોગથી અપરિચિત,
સપૂર્ણ અજ્ઞાન હોવા છતાંય તેઓ પોતાની
દરેક કવિતામાં અથવા આલાપમાં “જી પ્રજ”
ને એવી રીતે રજૂ કરે છે, જાણે તેમની
કળાસર્જનના સૌંદર્યનું કર્તવ્ય અદા કરી રહી
છે એ દુર્ભાગી નથી જાણતા કે જેને તેઓ
ઉપ કહે છે, તે વાગ્દર્શનાં તો એનું એક માત્ર
અગ છે ભાગ છ એ કલ્પના (તદન ગતત)
અથવા નિયારસરણી જે ઔગતના શારિરીક
સૌંદર્ય સાથે એમના દિમાગમાં પ્રથમથીજ
મૌજૂદ છે અને જેને દાર્શનિક સૌંદર્ય સાથે

દૂરનો પણ સબધ નથી એ અસંકેદ નથી
જાણતા કે સ્ત્રીના રૂપની શારિરીક કલ્પના
તેમના માટે એક માનસિક તોલ માપ થઈ
ચૂક્યું છે, અને એજ તોલ માપથી પ્રત્યેક
વસ્તુને તોળના રહે છે

આ વિનાશક માનસિક રોગની જડ હિંદના
કવિઓ, ચિત્રકારો, સંગીતકારોના અતર-
રચનામાં ધર કરી ચૂકી છે અમારા સાહિત્યમાં
જીવનની ઉચ્ચ અને ઉન્નત લાવનાઓથી
એપરનાઈ અને રૂપની શારિરીક કલ્પના
વિશેષપણે દ્રષ્ટિગ્રાસ્ય થય છે બાજરી કવિતા
કારે રહી એમાં તો એવા પ્રકારની સૌંદર્ય
પૂર્ણ સિદ્ધાંત અન્ય કશું છેજ નહિ જેને
હમે શરિરિક અને ક્રાંતિકારી તેમજ પ્રકૃતિના
દરેક વર્ણવનારી કવિતા કહીએ છીએ, ત્યાં
રૂપ અને બુદ્ધિસૂત્રી સી દ્વારા અને એનાજ
દ્રશ્યતો વડેજ સર્જવામાં આવે છે પ્રકૃતિના
આ જુદા દ્રશ્યો વર્ણવ કરનારાઓ આ ક્રાંતિના
રનાર્થી પ્રચારકો આ વતનિધ્યતના અજ્ઞાન
અધારીઓ ન કોઈ વસ્તુમાં રૂપ જોઈ શકે
છે ન પોતાની આત્મિક શક્તિઓ દ્વારા રૂપને
પ્રગટ કરી શકે છે એ આપણા સ્ત્રીના શારિ-
રીક સૌંદર્યની જ્યોત લાંબને આવે છે, અને
એજ જ્યોતથી પોતાની અધકાર પૂર્ણ અને
પતનગામી કવિતાને અજવાળવા ધ્રુવે છે એજ
કારણ છે કે જ્યારે એમના કાવ્યોમાં ઔરત
મધ્યાખ્ય નથી હોતી તો લોકો છે ગભરાય
છે કે સૌંદર્ય સર્જન શી રીતે થશે ? એટલે
લાઘ્યાવીથી કાવ્યના દેહમાં કોઈ ઉપવતી સ્ત્રીની
મૂર્તિ દાખલ ન કરી શકે એઓ પથ પડતા
નથી અર્થાત એમને સત્વન થતું નથી

(અપૂર્ણ)

(વધુ રસિક લાગ આવતા અંકે)

મૈસૂરના સિ હ સુલ્તાન
રાહીદ દીપ્તી
યાદગાર

દર્યા દૌલત

(સાલિહ બકીલી)

ગિયાસન મૈસૂરની ઐનિદાસિક ઇમારતોમાં સુલ્તાન દીપ્તી રાહીદનો દરબારી મહેલ " દર્યા દૌલત " જેવા લાખક છે દિન્દુસ્તાન ની આ ઝાદીના આ ઉદના મુળદિલની આખી છુદગી રથુ સમામમાં વીતી છે પરંતુ પોતાની અણુચક અને અન્નેક લક્ષરી રોકાણોની સાથેજ, એને ખુશનુમા ઇમારતો અણુવવાનો પથુ ધણો શૈક હતો દર્યા દૌલત મહેલ સુલ્તાન દીપ્તી રાહીદની કળા પ્રિયતા અને ઇમારતી શૈકનો દિલ્લકરૂપ નમૂનો છે આ મહેલ, શીરગપદનમાં કાવેરી સરિતાની ઉત્તરી શાખાથી લગલગ ખસી વાર છેટે એક આવીશાન બે માળાની ઇમારત છે એની બદારતી અને અદરતી દીવારો અને રથણો વગેરે ઉપર અત્યંત રિયકશ સુનેરી પુષ્પવેલીઓ અનેથી છે સુલ્તાનની શદાદતના થોડાક વર્ષો પછી એક યુરોપીયન મુનશિર-જે દિન્દુસ્તાન અને અન્ય ઇસ્લામી દેશોનો પ્રવાસ કરી ચૂકેલ હતો-મહેલ દર્યા દૌલત વિષે લખે છે —

"શીરમપદનમાં દર્યા દૌલત જેમને મારી નજરમાંથી ઇસ્ફદાનના રાહીદ મહાનયો ઉતરી ગયા આનીશાન દીવારો અને રથબેના એક એક ઇચના ભાગમાં આણુ બારીક સુન્દેરી કદમ જેમને આશ્ચર્ય થાય છે આખા દિન્દુસ્તાનમાં આવી નકશીવળી અને મન મોહનારી ખીજ કોઈ ઇમારત નથી ઇસ્લામી દેશોમાં પણ આના જેવી ઇમારતો ઓછી નજરે પડી છે "

મહેલના નીચેના ભાગમાં એક ધણો મહેલો

હેલ છે જે રથાપત્ય કળાની દ્રષ્ટિએ દિન્દીના લાલ કિ નાના દીવાને ખાસને મળતો છે આ હેલમાં દરબાર પ્રસંગે સનતના બધા અમીરો ભેગા થતા હતા ઉપરના ભગના મધ્યમાં એક અત્યંત ખુશુમા અને વિશાળ રાહી બેઠક છે જેમાં બેસીને સુલ્તાન દરબારીઓનો મુજબે મધૂન કરતો હતો ગરૂખાની અને ખાણુએ અનેક સુદર ઓર-ઓ છે સુલ્તાનને જાનવરોમાં વાલથી વિષેય મદખનત હતી, જેથી ઓરકાઓમાં બેરી ગરૂ પનારદર છે, જેના ઉપર વાલના રમતુ રૂપ આપરા માટે સુન્દેરી લખેના પાડવામાં આવે છે આ રૂમો બાદશાદના આરામ, અમીરોની મુનાકાતો અને રાજકિય કાર્યોના ફેસલા માટે ઉપયોગમાં આવના હતા

દર્યા દૌલત મહેલમાં સૌથી વિશેષ જોવા લાખક તે તરવીરો છે, જે સુલ્તાનની આતાથી દિન્દુસ્તાનના નામીયા ચિત્રકાગે દીવારો ઉપર બનાવી હતી, અને જેની વિરદનાની બ્લીક નમર ચિત્રમાના અત્યુત્તમ નમનાઓમાં ગણના થાય છે તરવીરોમાં તે વખતના અમીરો આવેલાનો અને તેમની રિતભાવને પણ દેખાડવામાં આવી છે કેટલાક ખાસ દિલ્લકરૂપ ઐનિદાસિક બનાવો પણ ગળુ કરવામાં આવ્યા છે તે સમયના ગણદર પુરોમાં પેશા નાના કડનરીસ નગ્વાન નિઝામુન મુત્ત અર્શાફતદ (ખીમ), અરકાદના રાજ્યકર્તા નગ્વાન મુદ્દમદ અની વાનામદ બનારાવ, અને નગ્વાન કદીયા વગેરે ચિત્રો ખાસ છે નિઝમુદ મુદ્દની

તરવીર બે જગ્યાએ દેખાય છે એક તરવીરમા તો એવું અસની રસપ દેખાડવામા આવ્યું છે પરંતુ બીજામા નિઝામુલ મુલકની સૂરત કાફૂન જેની બનાવી છે

પૂર્વ દીવાર ઉપર શાહનુરના મુલકનો નકશો ચિત્રરેનો છે જેમા સુનાન દીપુએ પોતાના લશ્કરને ખૂદ પોતે કમાન્ડ કરીને નિઝામુલ મુલક નિઝામ અલીખાનના સેન્યને સપૂર્ણ હાર આપી હતી જો કે આ મુલક - નિઝામુલ મુલકની મદદને માટે મરાઠા પશુ મૌજુદ હતા, પરંતુ ચિત્રમા મરાઠા દેખાતા નથી માત્ર નિઝામના સેન્યને અસ્તવ્યસ્ત નાસતા દેખાડવામા આવ્યા છે આ ચિત્રમા હૈદરખાદની લાગતી ફેજની સાથે દાધીઓની બે લાઇનો પશુ દેખાડવામા આવી છે, જેની અબાડીઓ ખાલી છે ઇશારો એ છે કે નિઝામુલ મુલકના ધણા અમલદારો પશુ તલવારને આરે ઉતરી ગયા છે

દીપુ સુનાનના પિતા નગમહોર અલી-ખાન અને અગ્રેજોના પહેના જંગ પછી નિઝામુલ મુલક નિઝામ અલીખાને હૈદરખાદની સાથે મિત્રતાના કાર કરી લીધા હતા પરંતુ થોડા સમય પછી કગર લગ કરીને તે હૈદરખાદનીને રિરોધી અને અગ્રેજોના તરફદાર બની ગયો એક તરવીરમા નિઝામના વચનભંગ ઉપર ઝગર રત ચોટ કરવામા આવી છે તરવીર એવી છે કે એક ઘેડાની નીચે એક ગાય માથું નમાવી નિઝામુલ મુલકના પાંચ છે, પરંતુ એકાએક તે સૂવર બની જાય છે

શાહનુરના મુલકની પાસે તે જગતી તરવીર છે, જેમા હૈદરખાદીએ અગ્રેજ કમાન્ડર કર્નલ ખેતને તેના સેન્ય સાથે સખ્ત શિક્ષત આપી હતી ચિત્રમા કર્નલ ખેતને એક પાવખીમા શાહીસેન્યના પહેરા હેડગ દેખાડવામા આવ્યો છે કર્નલના ચહેરા ઉપરથી કુખ અને ગમ-

ગીની જાહેર થાય છે તે પોતાની હારથી મોઢામા આગળી નાખી ખેડો છે સાથે હૈદર અલીનો સિપદસાનાર વિજયી તૌરથી ઉભો છે અને એનો મહેરો આનદથી શુભામના ફલ જોવો ખાની હૈથો છે બે ચિત્રોમા હૈદરખાદી અને દીપુ શહીદની ગાહી સતારીઓના જુનુસ ઘણી ખૂબી પૂર્વક દેખાડવામા આવ્યા છે ચિત્રમા સુલતાન દીપુના શિકાર રમનાનો સીન છે ઉત્તરની દીવાર ઉપર એક ઐતિહાસિક તરવીર છે, જેમા સુલતાન દીપુ સીપુ અને પોતાના અન્ય ફ્રેન્ડ અમલદારોની નજરો કબૂલ કરી રહ્યો છે

સર આર્થર વેનેરલી, જે પાછળથી ડ્યુક ઓફ વેલિંગ્ટનના લડખે મરાઠૂર ધયા, ઓમણે સુલતાન દીપુની મદતનતનો ચિરાગ ચુલ કરી દેવા પછી દર્બા દોનત મહેલમા કેટલાક સમય સુધી વરસાટ કર્યો હતો એના સમયમા પશુ મહેલની દીવારોના એક ખુણામા કેટલાક ચિત્રો બનાવવામા આવેલા છે, એ સુલતાન દીપુના સમયની તરવીરો જેટલી સુદર તો નથી, પરંતુ એનાથી કેટલાક મહત્વના અને દિનચરપ બતાવો ઉપર પ્રકાશ પડે છે એ ચિત્રોમા એક ઇસતમય દ્રખ દીપુ શહીદના ઉછા મુલકનો છે આ ચિત્ર જો કે ડ્યુક ઓફ વેલિંગ્ટનનું તૈયાર કરાવેલું છે, પરંતુ એમા સુલતાનના પ્રોહીઓને ખુબ પાડવામા આવેલા છે એના ઉપરથી જણાય છે કે અગ્રેજોના દિવોમા પોતાના ખદાહર ફરમન દીપુનું માન હતું અને એના તે નિમકદરામ નોકરો, જે સિટીશ સત્તા સ્થાપિત કરવાના કારણ જન ધયા, -ને કેટલા નીચ સમજતા હતા ચિત્ર એવું છે - સુલતાન દીપુ એવ ખૂબસૂરત ઘોડા ઉપર, પોતાના સેન્યને લઇ મેદાને જગમા આગળ વધી રહ્યો છે બીજા તરફથી અગ્રેજી લશ્કર સર આર્થરના સેનાપલ હુળા

આગળ વધી રહ્યું છે સામેથી. ગીર સાદિક (જેને સુતાન ટીપૂ સાથે તેજ કાળ ભગવ્યો, જેવા બગાળામાં નબળા સિવાજી દોલા સાથે મીર જાકરે) આડીને સુતાનને અદમ પૂર્વક ઝુકી સતામ કરે છે, પરંતુ એનું મોઢું અઝેઝે તરફ છે તે આખો આખોમાજ એમને ધગારી કરી રહ્યો છે કે, આજ સુતાન છે, જેને કલ્પ કરી નાખવો નેહમ્મે ગીર સાદિક સૈયદ હતો, જેથી ચિત્તમાં એનો પાપાક લીલા રમતો દેખાડવામાં આવ્યો છે સુતાનની પાઠ્ય બીજે દશાબેર શુભામચવી લમરો એક ઘોડા ઉપર સારા અઝેઝેને પિછાન

માટે આગળી વડે સુતાન તરફ ધવારો કર રહ્યો છે ત્રીજી તરફ નિમકદરામ વઝીરે આઝા પડિન પૂરનિયા એવીજ રીતના દેશા એ કરવામાં ત પીન છે આ તસ્વીરથી સુતા ટીપૂ વિરુદ્ધના એક વ્યવસ્થિત કાવત્રાનો રહે. થાય છે તેવીજ રીતે તથા તરફના ધવારાઓથી એ પણ જણાય છે કે અઝેઝે જેને સુતાનને તથા તરફથી ઘેરી લીધો હતો આ મહેલના એક કમરામાં લોડ ડેલ્લાઉસીનું તે હુકમનામું થયું મોબુદ છે, જેની કમે આ મહેલ 'દયો દોલત' અને સુતાન સલીની બીજી કેટલીક ધમારેલોના રક્ષણનો દુઃખ અઝેઝેને આપ્યો હતો

આહો સમાવી જાઉં છું!

હું સિતમ અગ્રણિ સદુ છું પણ નિભરી જાઉં છું,
દિલને તિલમાં સચરી દિનને દખાવી જાઉં છું
મરતકે મારા વ્યથા આવે ભનેને એક એક
હું અડગતાથી વ્યથામાં ઝપવાવી જાઉં છું
ઝાઝનાના જળ સખી છે મારા છવનની વસત
તે છતાં એ લાવસામાં મન ફસાવી જાઉં છું
હું તને નિરદાય ધારી વ્યેમ કેવળ મૌન છું,
એટલે દા એટલે આહો સમાવી જાઉં છું
શુ વધે ને એમ ખાવી વ્દય મુજ વસાવળતા
હું પ્રવય પહેલાં પ્રવય એથી સમાવી જાઉં છું
મુક-રહનથી મને કવવું છે નવ સર્જન કોઈ
નેત્ર ખાલે હું દસી અશુ દુપાવી જાઉં છું
પ્રાણ ભોજે બાથ બીડીને પ્રત્યેક સન્નેગથી,
જેખધારીમાં મને “બિરિમલ” ખપાવી જાઉં છું

“બિરિમલ”]

[ધોરાજવી

રાંદેર : મુસ્લિમ-શાહી, અને જન્મ-મરણ.

• શાહી

૧૧-૬-૪૩ સૈ અમદુલ અલીઝ સૈ અબ્દુલ હકીમ (મસક) - ગદીનાબીબી ખીનતે મસમ શાહ સુ તાનશાહ

૨૦-૬-૪૩ અહમદશાહ જલુશાહ મુરદ શાહ-જેનગબીબી ખીનતે મોહ મદશાહપીર શાહ

૨૭-૬-૪૩ ક તેહમોહ મદ જમાન કસાઈ-અમીનાબીબી ખીનતે મોહ મદ કાફર (બીજવાર)

૨૭-૬-૪૩ માનમ મુરસન માનમ હુસૈન અમીરમીયા-અમીનાબીબી ખીનતે માલમ અહમદ માનમ હાજી

૪-૭-૪૩ સૈ ઉમર સૈ મોહ મદ સ ઉરમાન-આબેશાબીબી ખીનતે ધરમાઈન અહમદ ખતીકા મન્સુર (બીજવાર)

૫-૭-૪૩ અહમદ ઇસાહીમ આદમ મુસ્તાની-અમીનાબીબી ખીનતે ઇસપ સુરમાન મુસ્તાની

જન્મ

૨-૬-૪૩ સૈયદ મદમુ સૈયદ ઉમર-ઝાંરો સૈયદ અહમદ

૫-૬-૪૩ હાફિઝ ધરમાઈન હાફિઝ અહમદ મુલ્લા-છોકરો મુલ્લા

૯-૬-૪૩ ધરમાઈન યુસુફ બેપોરીયા-ઝાંરો રૂયાબીબી

૯-૬-૪૩ મોહિ અહમદ ધરમાઈન મન્સુર-ઝાંરો યાકુબગોરો

૧૨-૬-૪૩ હશિમ અહમદ લાશ્યા-છોકરી હુસૈન મીબી

૧૩-૬-૪૩ અહમદ મોહ મન્સુર મુરહુશ-છોકરી આયનાબીબી

૧૪-૬-૪૩ ઇસાહીમ મોહ મદ સાદક-છોકરો (ગરેનો)

૧૭-૬-૪૩ શેખ મોહ મદ આજમ હુસૈન-છોકરો શેખ આજમ

૨૦-૬-૪૩ શુનામ હુસૈન હજી મોહ મન્સામ-છોકરી રૂયાબીબી

૨૦-૬-૪૩ અહમદ અલી આરેફ લામ-છોકરો સુરમાન,

૨૨-૬-૪૩ આરુષ નાની સાડાતેર-છોકરો ઇસાહીમ

૨૪-૬-૪૩ માહમુ ધરમાઈન મોહન-છોકરી જુબેલાબીબી

૨૫-૬-૪૩ ધરમાઈન મોહ મદ આજમ ઇમા ઇન-છોકરી રામીયાબીબી

૨૮-૬-૪૩ હાશમ મોહ મદ લાલા-છોકરો મોહ મદ

મરણ

૩-૬-૪૩ જુમેલાબીબી આજમ હુસૈનની છોકરી ઉ. વ ૧૦

૫-૬-૪૩ હાજીબીબી મનેક હુસૈન મનેકરસુન સેનોનતી અરત ઉ વ ૧૨

૫-૬-૪૩ શુનામ યુસુફ તે હાજી સીદુ ઝાંરો છોકરો ઉ વ ૪

૭-૬-૪૩ ફેજનબીબી તે શેખ કરીમની અરત ઉ વ ૮૦

૮-૬-૪૩ ઇસાહીમ વ તીટડેય ઉ વ ૬૦

૯-૫-૪૩ મુગરબીબી તે મામમદ શુતામની છોકરી ઉ મા ૯

૧૨-૬-૪૩ અહમદ ધરમાઈન નસીયા ઉ વ ૮૦

૧૪-૬-૪૩ ગેબ અમદુ ગેબ હીનતર ઉ વ ૮૦

૧૮-૬-૪૩ હાફિઝમીબી તે સાનેહ મુસાઈ મકાની છોકરી ઉ વ ૬૦

૨૧-૬-૪૩ ફાતમાબીબી શેખ અબ્દુલ્લાની છોકરી ઉ વ ૭૦

૨૩-૬-૪૩ ઇસાહીમ રહીમ ઉ વ ૩૭

૨૫-૬-૪૩ ફાતમાબેગમ સૈ મુલુ સૈયદ રસુનની છોકરી ઉ વ ૪૬

“નઝમે કુર્બાન”

[૫૮૬] સુરત ગંગા નામમે કરતા હું નેક અગામ દે મેરા
ચેલી અ'નાદ—ગેહગનેા રંગીન, આગામ દે બેરા
[૫૮૭]

“અલિફ — લામ — મીમ”

ચે દે બેમી કિયામ ઇસમે ન કેઈ શકી સૂચ દે,
કે ને પરહેઝગારોકો દિવાનુ યી દિવાન હે

વોહ દે અ'નાદકે હર ગેમ પર ઇમાન રખેને તે,
નમાઝે પળતે હે, કુક્રમે ખુદા પર માન રખેને હે

ઉન્હે ને હમને દે રખ્યા હે ઉમ પર ખર્ચ કરને દે
હમારે નારતે વોહ મૂનસે બી દરગુઝરને હે

ને રાય, તુઝ પર ઉતરી યા ને તુઝસે પરને આઇ હે,
ઇન્હી ઇમાનદારોકી તળીઆનમે મમાઇ હે

ચે વોહ ઇમાનવાને આખિરત પર હે યર્મી ગિન્મે,
કે જૈસે લોગ કેહ દેને હે, સુન્ન'દેખીયે, દિન્કો

ચેકીન્તે અપને રબકી હર દિવાન પાનેવાને હે
ચેલી તો દીનો દુન્યામી ફવહત પાનેવાને હે

યકીન ને કે કાફિર હે ઉન્હે હર નમ ખરામ હે,
કરામિ યા ન ઉન્કો તો કરામિ સમ ખરામર હે

ન વોહ ઇમાન લાએ હે ન વોહ ઇમાન લાએગે,
ચૂલી વોહ કુક્રમે ફવહતમે ફસકર મરતે માએગે

ખુદાને ઉન્કે કાનો ઓર ને પગ મોહિર કરી હે,
ઉન્હીકે કુક્રમે ઉન્મે કુઠ એસી આત બગદી હે

પગાદિ આખપર પસ્ટા ન કુઠ વોહ દેખ સકેને હે
બગી દેરતમે તકતે હ, બગી દેરતસે તકતે હે

ચે દેરત કુક્રમી ગોયા બગા ઉન્પર અંકુશ આયા,
બહનમકી અધેરી ગારકા રસ્તા શીનામ અયા

(રકૂઆ ૧)

અન - અખૂ નુસ્ત્ર “ગાલિબ” દીની નિઝમી મલોદ્દી

સ્વાર્થી બેપારીની અભિલાષા !

[કત્વાત]

ગાનત કાળ સુધી હે રિજા લાઈ રહે,
અમારી મરણ મુજબ ઘાટ મી પાઈ રહે,
જરે મનામ અર અમને નિગમતા 'બેકાર',
અમાનગા મદા અમ વાતની વડાઈ રહે !

ગાનત દેવીયા આગમથી લગાઈ રહે,
અમારા ધર મલો મીકાઈની કળાઈ રહે,
બીજાના ગામતા જાણ અમ ધડી 'બેકાર',
અમ મનામત અમાગે ગોદા તળાઈ રહે !

અમાગે ગાનગે ગરીમ સો ચળાઈ રહે,
કુદમ અમાગે જીવધ જરો પળાઈ રહે,
અલુ તૂપાથી રહે તર તિતેરીઓ 'બેકાર',
અનેને અમ તણા આગણી પળાઈ રહે !

૧૨૫

“ਨਾਮੇ ਕੁਆਨ”

ਅਲਿਖ—ਲਾਮ—ਗੀਮ”

“ਅਲਿਖ—ਲਾਮ—ਗੀਮ”

ਨੇ ਆਅਜ਼ੀਸੇ ਕਛੇ ਫੇਰ ਕਰੇਯੇ ਨਿਨਈ ਦੁੱਖੋ
 ਖੁਦ ਪਰ ਔਰ ਤੇ ਆਪਿਰਤ ਪਰ ਦੇ ਧਰੋ ਦੁੱਖੋ
 ਉਸੇ ਸਮਝੇ ਕੇ ਵੇਦ ਖਮਾਨਵਾਨਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ,
 ਤੇ ਨੇ ਹੋ ਪਰਤ ਫਿਰਤ ਸ਼ਾਨਵਾਨਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ
 ਵੇਦ ਸਿੱਖਾ ਹੋਏ ਨੇ ਅ ਨਾਦਕੋ, ਖਮਾਨਵਾਨੇ ਕੋ
 ਵੇਦ ਬੋਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਮਗਰ ਅਪਨੇ ਅਧਾਨਾ ਕੋ
 ਸਮਝੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਘੋ ਸਮਝਨੀ ਉਂਝਾ ਤਿਥੋ ਨੇ,
 ਕਰੇਯੇ ਨਿਨਈ ਉਂਝਾ ਕੁਝ ਧੋਖਾਈ ਟਹੀ ਨੇ
 ਮਗਰ ਮਗਯਾ ਉਂਝਾ ਵੇਦ ਕੁਝਲ ਖਰਾਬ ਕਰੇ ਦੇ
 ਥੋਢੀ ਸੁਰਤ ਨੇ ਗਿਣੇ ਵੇਦ ਕਰੇਯੀ ਗਮ ਕੇ ਤੇ ਨੇ
 ਯਨਾਨਟਸੇ ਯੁਨਾਕਿਯੋ ਸੁਨਾਫਿਯ ਯਨਕੇ ਆਨਾ ਨੇ
 ਯੇ ਉਂਝੇ ਫਿਲਾਈ ਯੀਮਾਰੀਕੋ ਅ ਨਾਦ ਆਰ ਯਾਨਾਨਾ ਨੇ
 ਅਨਮ ਮੇਤੀਯੀ ਦੁਆਬਾ ਅਯਾਗ ਉਂਝੇ ਨਿਥੇ ਆਨਾ
 ਫੀਕਤ ਧਰ ਕੇ ਯੁਧੋਮ ਯਿਨਾਯ ਉਂਝੇ ਨਿਥੇ ਆਨਾ
 ਯਾਗ ਉਂਝੇ ਧੇਦ ਕਛਾ ਯਨਾ ਨੇ ਦੁਆਬਾ ਨੇ ਸੁਸਿਧ ਨੇ
 ਤੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਯੁਧੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਕੀਸੇ ਨੇ
 ਅਯਾਗ ਯੁਧੇ ਯਨਾਨੇ ਨੇ ਯੁਧੇ ਕੀ ਯਨਾਨਾ,
 ਧੇਦ ਸੁਸਿਧ ਯਾਗ ਸਮਝੇਯੇ ਯੁਧਾ ਯਾਗ ਸਮਝੇ ਯਨਾ
 ਯਾਗ ਉਂਝੇ ਧੇਦ ਕਛਾ ਯਨਾ ਨੇ ਯੁਧੇ ਖਮਾਨ ਯੇ ਆਯੇ
 ਯੇ ਸਾਧ ਖਮਾਨ ਯੇ ਆਯੇ ਨੇ ਯੋਗੀ ਸ਼ਾਨ ਯੇ ਆਯਾ
 ਤੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਕੇ ਧੇਦ ਤੇ ਯੋਗੀ ਖਮਾਨ ਯਾਨੇ ਨੇ,
 ਨੇ ਦੁਆਬਾ ਉਂਝੇ ਯੋਗੀਯੀ ਯਾਗ ਧੇਦ ਆਨੇ ਨੇ
 ਅਯਾਗ ਆਪਣੀ ਧੇਦ ਯੋਗੀਯੀ ਯੋਗੀ ਦੇ ਦੁਆਬੇ,
 ਨੇ ਯੋਗੀਯੀ ਸਮਝੇਯੇ ਯੁਧੇ ਯੋਗੀਯੀ ਦੇ ਦੁਆਬੇ
 ਯੁਸਨਮਾਨੇਸੇ ਮਿਥਕਰ ਫੇਰੇ ਦੇ ਦੁਆਬੀ ਯੁਸਨਮਾ ਨੇ
 ਮਗਰ ਸੋਨਾਨਕੀ ਯਾਗੀਯੇ ਯਾਗ ਉਂਝੇ ਯੋਗੀਯੀ ਨੇ
 ਵੇਦ ਯੋਗੀਯੀਯੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਧੇਦ ਯੁਧੇ ਯੋਗੀਯੀ ਯਾਗੀਯੀ
 ਯੁਸਨਮਾਨੇਸੇ ਧੇਦ ਕਰੇਯੇਯੋਯੀਯੇ ਸੁਧੇਰੇ ਦੇ
 ਨੇ ਆਯਾ ਉਂਝੇ ਧੇਦ ਕਰੇਯੇਯੀ ਯਾਗੀਯੀਯੇ ਧੇਦ
 ਯੁਧਾ ਯੀ ਉਂਝੇ ਉਂਝੇ ਸਰਕਯੀਯੀ ਯੋਗੀਯੀ ਯੋਗੀਯੀ
 ਯਾਗੀਯੀਯੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਯਾਗੀਯੀ ਕਰੇਯੀ ਯਾਗੀਯੀਯੇ
 ਯਾਗੀਯੀਯੇ ਫੇਰੇ ਦੇ ਯਾਗੀਯੀ ਕਰੇਯੀ ਯਾਗੀਯੀਯੇ
 (੩੩੩ ੨੨੨)

ਅਯ—ਅਯ ਨਾਮ “ਗਾਇਯ” ਦੀਨੀ ਨਿਯਮੀ ਯੋਗੀਯੀ

આવાજમાં દુન્યા કેરોનો ? જગતના તાજકીય બગરમાં એનિટોના બકાટ ખૂબ ખડ ભાગ મચાવ્યો છે । મુસાજીએ જગમાં હું । મુ હતુ ત્યારે પેપરમાં જેટલા જગકયા ન હતા, તેથી વધુ એમનો ધનડો વગતા જગકયા છે । તીસ વીસ વગસ થયા યુરોપમાં પોતાની રીપીમાં પીછું ખોસી, મૂકી ઉગામી ઉગામીને ભાગ્ય કરનાર, ભાગ્યનીર ને રજુબીરતુ આવુ પેતાન, બનકે પતંગ થશે એવી કાંઈએ કંપના પણ નહિ હરી તાય । મુસાજીને કનકવે એકાએક કપાથો છે ને ઇટલીના દોર ધરડા ડેડા નીએના હાથમાં આવ્યો છે, ને તે દોરની ફિરકી સળાવક ટરના હાથમાં છે મુસામકાનુ ઉનાળ ચઇ મજેતુ ગાહુ એ લોકો ધરધ કરે એવી એમનામાં તાકાત નથી વીસ વગસથી જામેવી ફાસીરોટાની ફાઇફસ પતાના બગલાની નેમ કરરનુસ ચઇ ગઇ છે ।

વીસ નરસનો બે-નગમ બાદશાહ મુસાજી હવે બચવાનુ ઠેકાણુ ઢુંડના કરે છે બમન્યીએ આઆટલી વીરતાની ડકસો પછી પણ બગરખીજ સાબિન થયા છે ધરીતુ એ ચક્કર છુટુ પડતા પેના તીસમારખા હીટલરને પણ વિમાસણમાં પડવુ પડ્યુ હશે એનો વિન્યરથ ઇટલીના કાદવકાચડમાં ખૂ પી ગયો હશે । “હીટલર મૂઢ નીચી ને ચીફ્ટ ચર્ચિલ ઉચો” એ કહેવત હવે યુરોપમાં ખરી પડવાનો વારો આવ્યો છે મુસાજીતુ રોમન સામ્રાજ્યતુ સ્વપ્ન તો સરકી ગયુ સાથે હીટલરનુ ‘યુરોપચક્ર’ રચવાના કેડ પણ દનાઇ જનાના

મિત્રોનો સિનારો છુનદ છે ત્યારે યુરોપના નહને કેતુ ને ખુદ ચક્રણ લાગી ગયુ છે મુસા જીનો પતંગ કપાતાની સાથેજ ગોરી ગ, ગોમે સને હીટલરના કુકાર કુકારા હીલા થયા છે જો કે ઇટાલીયન લડવેયાએને મદદપ થવા જેટલી હી મતવાળા ન હતા છતાં છતાએવા ફેશીતુ રખેમાણુ કરવાની લાખકાત તો હતીજ ને ? કારણ કે એ કઇ એતરની આડી કે પત્થરના પાળીયા ન હતા ।

મુસાજી ફરકી જવાથી ને ધરીમાથી ચરકી જવાથી, જીતી સાથે એક નર્મી કહેવત સરજ થયા છે કે,

‘મુસાજી ના વાને પાણી’ ને હીટલરની મહેનત ધૂણપાણી ।” ને અલગ સુધી મિત્ર રાજ્યોની “ધસડપમડ ધાણી, આધા તેન-આધા પાણી” નેવી લાગતી હતી, તેને બદલે હવે ઝરવે ટની લવિબવાણી સાચી પડવાની એ ધાણી માનમ પકી રહી છે જ્યાં લાથી મૂકીએ વાળીને ભાગતા મિત્ર લરકેરા હવે નાત્રીએને દરેક દીશમાં ભગાડી રહ્યા છે અજીત ગણના નાત્રી ચોદાઓ લજીજીત ચઇને ભાગતા નજરે પડે છે । ને બીજી બાજુ રેનલીનના ચોખ્ખાઓ વધુ સજીત ચઇને મઝગ પગને આગળ વધી રહ્યા છે આમ એક દર રીતે જ્ઞેતા “ધીર મમ સાહેબના” ને ‘ઉતાવળા સે બાવરા તી કહેવત સાચી ઠરી છે આમ યુરોપનો મોરચો મિત્રો તરફેણમાં ફેરનાતો જાય છે છતાં દિવનો મોઢવારીનો મોરચો તો જેવા ને તેવા અડગજ છે ।

‘અગમ લાભ તો અતરમા તોગ’ એ વાનિક નિયમ પ્રમાણે ટૂંનોની સખ્યા ઓગી થતી જાય છે તેમતેમ પેસે જરોની બીડ વધતીજ જાય છે ટૂંનો એકએક થઈ કનામનો ડબ્બો કનામના કલ્પિત કારણથી રૂપ પડતો જાય છે! જેમજેમ પેસે જરોની આકત અને પસેનો વધના જાય છે તેમતેમ રેન્વે નફો પણ વધતોજ જાય છે ન રેન્વે ખાતાને જેમજેમ નફો લાધતો જાય છે, તેમતેમ રેન્વે ખાતાના કનામનાઓના ભેગ ભેગી ફાલુપતા પણ રાખીજ જાય છે અને એજ ફાલુપતાને પ્રતિષે નથી નથી તરફથી હાનિ ગરમણુ પેસે જરોને વધુ ને વધુ હાનિમારી આપી વધુને વધુ નીચોવવામા આવે છે આવી એક ચાલ્યાજ હાનિમાજ અજમેરના ઓરસમા જતાર મુમારો માથે અજમાવવામા આવી હતી કેહને પણ અજમેરની દીકરી આગવામા આવતી ન હતી જેથી અધ્યાત્મિકો વધુ જીવે ચાચા અજમેરથી આગળના રહેસોનો દીકરો ન છુટે લેવા લાગ્યા અજમેરને બદલે જમણુ ની કીકીટ લઈ અજમેર ઉતરી જતા કે આણુ વજોની દીકરી લઈ અજમેર ઉતરી વધારાનો ડબ્બો ચાજ બરતા આગે બન્ને બાણુથી પેસે જરો બહેરાતા પરાનતા આગકો કંઈ સલાહથી તો નહોતા કે બીન્ને ટાઇ નુખો અજમારી રેન્વે સલાહગમેને સાચ્ય કરે! મિચાગ ખિરસા પર કાન મુજ પોતાની અધ્યાત્મી સતોષા ધરમેળા થતા છે કેઈ ક પત્રીના કરતા કારતાઓને રોકનાર કે રોકનાર!

❶

ઓમાસ આવતાજ એકએક દેડકા યોની ઉડે તેમ ઓમાસ આવતાજ મુશાઈરા અજબ છે પણ ઉકરકામા ઉમેના મિનાહીના રાપ એકએક ચીમળાઈ જાય છે તેમ એ મુશાઈરા પ્રગતિ ચીમળાઈ ન જાય એ નેવાણું રહ્યું બીજા ચાલતા તો નુસા માનોનો ઉલારે શો નાટીયા

જેવા જેવો હોય છે પણ મુશાઈરાની ચાલતા તમ થતું અસહ્યનીત લાગે છે કારણ કે ઉત્તર દિશા સતત ગયાને બસે વરમ દશ છતા મુશાઈરા, જરેખાઈ, પતંગખાઈ, બેનખાઈ ચાલતીજ રહે છે, તેમ મુશાઈરામા મુશાઈરા ગાજ ચાલતીજ રહેવા લી, એથી લાગે બેનખાઈ છે, વિચાર લાગે છે ભારના અને ઉર્મિઓને આપર અપાય છે, અને સામગ્રી સરવાલે સાદ્ય રીતના દિશા થાય છે એ બધું જ ખરું પણ સમય ને શક્તિ જીવી વેળા જોઈ અર્થ અને મર્થનો કેટલો નકામો વ્યય થાય છે? એ જોવું નહીં માત્ર વાતાવરણ વધે અને કચાનોતી બેકની જેમ શતના ઉગમતા ભારે પડે એ પણ જોવું રહ્યું દરેક સારી વસ્તુની બીજી કાળી બાજુ પણ હોય છે મુશાઈરા પ્રગતિ સારી છે પણ ઓગી પાછાની ધૂન બીજા કામ લાગ્યા અતરમ રૂપ ન થાય એ જોવું રહ્યું મુશાઈરા પ્રગતિ પેપરોમા છપાય એ જોવી રહ્યું છે અમને તો ભય છે કે પરલા જેમ ભટકે, કે મમવીતામા નાગ્નનાધી, પ્રધાન સીપાઈ નોકર-ચાકર બધાજ કવિતામા વાન ચીન કરતા દશા તેમ કંઈ નોકા કવિતામા જ વાનો કરતા ન થઈ જાય! વિવાહમાય મુશાઈરા ન વચ્ચીમાય મુશાઈરા! સમુદ્ધ મેલજાના રંગ અતરમ રાય છે મુશાઈરામા મુશાઈરાનું જામર તેજ વર આવી પાછું હેસાનેગાનું જામર પણ તેજમા આવી રહ્યું છે એ સમજ્યોને વિવારમા નાખે એવી વસ્તુ ખરી બિચારા રેસના દુડ્યોને ખાનગી લોની નથી કે તેમની પાછા કેટલાય માનવો નાકકમા ખુતાર થાય છે!

❷

બુના લાટસાદમ જાય કે ને લા આને છે, છતાં દિશી મગાળા તો અકર રહી છે ને જામળના બૂખમરો પણ અકર રહ્યો છે માલજાના નાટકો દાઈમસગ એડીવન્સ હોય કે ને હોમ છતાં ભજાતાજ રડે છે! દિશી

નગનતા ! ઉગ્ર પોકાર કરી કાપડપગ ઝડેજ અકુશ આવતા થોડાક ભાવ નરમ થયા દેખાય છે પણ તેમાય હંટ દેશ કરે તો માણસ કાચા મરે જેની વહેપારીઓની નીતિ દેખાય છે માથ ના વહેપારીઓ સેલના પાટિયા નગારીને ગ્રાહકો સાથે એવી ક્રેસનર્ડ પઝનની ગમત ગમે છે કે સામટ સરનાળે એ દિકાઈમા આનંદાજ છેનરાય છે ખીજાગાનુ મકા ! મનકો ધરભા ! વધાનનાના ડકા વગાડી રહ્યા છે તો ભાડૂનો સામે પ્રતિકાર કરી જ્યા છે સગર ધરભાડા પર મુકેલા અકુશને વગીરી રહે એજ હમણવા જોગ છે

ગાંધીજીના લાટસાડેખ પરના કાગળે જાપામા ખૂમ ઉઠાપોહ જગાડી પણુ નતો તે મગળમા થુ લખ્યુ હતુ તે જણાવુ કે નતો તેનુ કંઈ છેનટ આગ્યુ ખીજા ગાનુ જનામ ઝીણાપર માઈ નાદાન મુસનમાને કુમલો કરી હિદના રાજકારિ જગતપર એક વધુ આફત ઉનારનાને અવન કર્યા હતો ખુદની મહેરથી ઝીણુ ખચી ગયા છે મનભેદ તો હોય, પણુ મતભે માધી ઇવનણુ દુમના સુધી જવાપ એ ધણુ હીચ કાર કૃસ ગણાય ત્રીજાગાનુ ડા હેમનદાસ વડાણી ઝીલા અને સાનગર વચ્ચે અઠસો તકા દોરાદોરી કરીને રાગજનુ અધુર ખેતુ મામ પુર કરવા મધી રહ્યા છે વડનાણી જળદો ખેતીમા ઝાઝું ધોળતા નથી, તેમ એમના કામનેય સફળતા મળે એવુ લાગલુ તો નથી કારણ માવરકર તો હિદુગયાના પ્રમુખપતને ટાપનો ઉતારીને આ મા ચેવા માગે છે વળી ગચીલ માકા ને એમેરી ભત્રીજા તે અગ્લાટિક આર્ટમા હિદનું નામ દાખન મરવાનુજ ગવી ગયા છે, જેથી હિદે તો હવે રિચર્ચ સ્થાપકતાને શુધ કેળવી બાકી આખે જે થાય તે જોયા મરવામાજ મજા છે સગવળવા-સગવળાયથીજ કંઈ વગવાનુ નથી કાગ્યુ કે અસારે તો જ્યા હોય ત્યા હિદ માટે તો “એન વેન ને દાઈના

ધો !’ નોજ ખેન રમાઈ રહ્યો છે ! તો આપણુ પણુ ‘ આપ મિચોવી ’ ખેનીનેજ સતોપ માણવો રહ્યો ને !

૭

તનીના નિવેદન તરફ, આનાઝકી દુન્યાકે દોરતોનુ ‘વાન આજે ખે ચનાની રજા લઉ છુ જણો છા ‘કારવા’ ચાર વરસનું થયુ છે મુસનમાનના બાગેશ આ નરસની ઉગરના થાય તાર તરી તન નધીસરની ‘મરિમદનાહ’ પા વચમા આવે છે એવે કે હવેજ દનુ ના ‘કુદરનાની ગિલ્દનનાહ યશે અત્યાર સુધી તો અહિઓ બિ નાકે મિનશુ શયતાનીરજમ’ હતી અને તેમાય પ્રથમ પાયે ખોટા આવી છે આવાઝકી દુન્યા ને પોડના ચદકે ધરલામી શિક્ષણ અને ક્તાનાના આરાકો એ ખોળો ખાકો પુરવા પોતાના મિત્રોના મગજમા ખીલા ઠોકીને એટલુય ન સમજળી શકે કે, ‘શુજરાતના આ એકના ને અજેઝ ધરનામી માસિકને બાળકમાધી મુનાન કરવાની જરૂર છે ને એમાજ મુરિનમ શુજરાતની શોભા છે !’ ને ‘કારવા’ની હરતીથી શુજરાતી મુરિનમ જનતાને કંઈ લાજ થતો હોય તોજ આપલુ કરી છુપાની અપીન છ નહિતર તુમ અપના મુદ ઉધર કરે તો હમ અપના મુદ ઉધર મરે લે !’ કરવાની છુ છે છતા એટલુ માનું છુ કે આ આનાઝ જોડા મનો પર પડ્યો છે એનુ કંઈ ન થાય !

—કારવાનાં ગ્રાહકો અને એજન્ટોને !

આથી કારવાના ગ્રાહકોનુ અને એજન્ટોનુ નમ્રપણુ ‘વાન ખે ચનામા આવે છે કે અનિ નાર્ય સજોગોને નીચે આવતા અકથી લનામ અ પ) ગણુવાનુ છે, તો જીના ને નના ગ્રાહકોએ પાચ રૂપિયા લેમે માકલવાનીજ તકલીફ લેવી છુગક નકન ૭ આના પરદેશ ૧૦ સિનીંગ

—મેનેજર ‘કારવા’

— મુસાકાકાને !

[કાવ્યાજ્ઞી]

અર્પના ૨૧. 'હૃદયમત ઓઝા'

કે બાપણોમા વીર—શબ્દો બોલનો હતો,
મેઘનમા વેગણુ—બટાકા છોનવો હતો !
લોહો મમજતા એને ફેરીગોનો ફણીધર,
હિટલરની મોઝની પર મદા એ ઉલનો હતો !
મિત્રો સમજતા એને રણકેર રણુ શંકિ પણુ
ચુરપમા નાઝીવાલુ એ દોલ તો હતો !
દ્વિતીય મીઝર બનનાતા જાગ્યા'તા એને કોડ
માત્રાજ્ઞના ગ્વખા મહા કજોલનો હતો !
હિટલરને હોડવા માટે આગળ ધરી તણો
રતો દુરમ્ત મરવાનો એ રાન તો હતો !
માનવ રૂપે બને એ નાઝીઓના હસ્તમા,
ભૂમધ્યને ઉનેચવાની ડોન તા હતો !
ચોધો નતો રણુનો તો લતે તેમા શુ થયુ ?
હિટલર અને ચર્ચાલ તણો કુટમોલ તો હતો !
નિજ બોલનો એ તોન પણુ નન જાણનો અણુધડ
અમ્હુ છતા રણુમા એ નમતુ તોન તો હતો !
મણુમ મજાનો પણ નિચાગ કાચા કાનનો,
તેથીજ હિટલર મીઠુ બોલી ફાલતો હતો !
મસ્તકથી એ ઓડો, પણુ બરમદીયો ને બોવો,
એનાડી પાસે નિજ દેવાને બેસતો હતો !
હા ! મ્હેનમાથી જેવમા મુમે સિધાવતા
દિન, કાડો પ્રજ્ઞાતાપનો કરમનતો હતો
એનાથી તો સગીન છે મુગ હાડવા ધણુ,
એવુ 'હૃદયમત' ગડુ વાગીને બોલતો હતો !

નોંધ—જાવતા સમયમાં કાળજી ધરાવજો મોઢા છે નાહકના સવાલો પૂરી કાળજી અને સમય બચાવશો નહીં મવાલો દુકાલમાં મત્વળ સમાજ જ્ય તે મીતે પૂજવા લાલુ લાલુ બખલુ નહીં અગત જેવા સવાલો નેદ આનાની ટીપીટ જવાળા માટે મોઢાની પુલવા તે પ્રગટ થશે નહીં રૂકત નહોતું હિતના મવાલોન પ્રગટ થઈ મહશે—તત્ત્રી

[મ-શાવનગરનો લગત વિચ્છેદક ધારો શેઠ કાશ્યમ ઉમાન તરફથી છપાઈને પ્રગટ થયો હતો તે સળવી શમીઅત અનુસારના જવાબો અહીં અપાયા છે]

સવાલ—આગ નર્મ મુખી ધણીનો પતો મળાનો ન હોય ના ?

જવાબ—જે આઈના ધણીના પતો ન મળતો હોય તણીએ મુરિલમ જજને અ-જી કગી નેદરમે ને જજ ગર-મુરિલમ હોય તો એ કામનો કે સયો કોઈ મુરિલમને શોપે અથવા તાની મુરિલમ રૂઝ એને દેસને કરે જેર મુરિલમને એ વિષે કે સયો કગાનો દક નથી જ્યારે તેણી આ વાત સામીન કરી બતાવે કે મા. ધણીનો પતો નથી તેમજ ખોરાખ પાશાકી વગેરેના નણા પણ કદી મોકલતો નથી તો એ વિષે મુરિલમ જજ પૂરી તદ્દક અને તત્ત્રીજ કયો પછી આગ વર્ષની મોકલત તેણીને આપે એ દગ્ગમાન પણ સરમગી રીતે તેણીના ધણીની રોધખોળ કરવા જાયે કછ પતો લાગે નહિ તો મુરિલમ જજ અથવા મુરિલમ પચ તેણીના ધણી વિષે મુગરી જવાનો દુકમ આપે ત્યાગ પછી તેણી વફાતની ઇજ્જત આગ મહિના દશ દિસ ગુઝરે જાદ

બીજા સાથે નિકાદ કરી શકે છે (જુઓ ફતાવા આરોફિયહ)

સવાલ—ધણીએ બે વર્ષ મુખી પોતાની બીના બરણુપોષણની પગ કરી ન હોય અથવા બરણુપોષણ કરવા એ અસમર્થ નીવ યો હોય તો ?

જવાબ—એવી હાનતમાં ફટાગે-અઈ શકતા નથી તેણી અદાતતથી ઇ-સાફ ચાહે અને સરકારી રીતે હાકિમ તેણીના મદને બરણુપોષણ કરવા માટે મજબૂર કરે, નહિ તો તનાક અપાવે, અથવા ખોલ્આ કરે (એટલે તેણી ધણીને કછ રકમ આપી તલાક પર નાજ કરી તલાક મેગવે)

સવાલ—આન વર્ષ આગર તેથી વધારે મુતની જેતની શિક્ષા ધણીને કરવામાં આવેલ હોય તો ?

જવાબ—જે ધણી સાન વર્ષ કે એધી વધુ મુદત સળ પામી જેતમાં ગયો હોય એથી તેણી ફટાગે-અઈ શકતી નથી

સનાય-ત્રણ વર્ષે સુત્રી વાજાની કારણ
મિનાય ધણી પરણવાના હક યોગ્યતામાં નિષ્ક્રમ
બન્યા હોય તો ?

જવાબ-એ વિષે પણ હાકિમ પુરી
તહકીક કરે કે વણી પરણવાના હક યોગ્યતામાં
નિષ્ક્રમ બન્યા છે કે ક્તેહમદ નીવડ્યો છે ને
નિષ્ક્રમ બન્યા હોય તો હાકિમ ઇનાજ કરવા
માટે ધણીને એક નવની મુદત આપે એ છતાં
મદ નિષ્ક્રમ રહ્યો તો ધણીને તનાક આપવા
પર હાકિમ મજબૂર કરે

સવાલ-લગ્ન રખતે ધણી નપુત્રક રાય
તો ? અને ત્યારમા પણ તેવી રિયતિમાં આનુ
રણો રાય તો ?

જવાબ-એ વિષે પણ હાકિમ પુરી
તહકીક કરે એટલે જવાબ ન જમા લખેલી
વિગત મુજબ અમલ થયો નેહમે એ સિવાય
એમને એમ છુટાછેલ મધ શકના નથી

સનાલ-મે વર્ષ સુધી ધણી માડો રણો
હોય અગર કોટ અથવા જર્નો દ્રવ્ય લાયકર
રોગથી પીડાતો હોય તો ?

જવાબ-એ હાતતમા પણ હાકિમ
અથવા પચ પૂરી તહકીક કરે અને ખરેખર
ધણી એવી બીમારીઓમાં સપાઓતો રાય તો
હાકિમ ધણીને તવાક આપ્યા મજબૂર કરે
ને ધણી તવાક ન આપે તો એની મજબૂરીની
હાતતમા કે માછના ભુરાર્ધમાં ફાસાગતો અદરો
હોય તો મુરિવમ હાકિમ અથવા મુરિવમ પચ
છુટાછેલ કરી આપે

સનાલ-પદર વયની ઉમરે પહોંચ્યા
પટેલા ને આરતતા તેણીના આપે અથવા
બીજા વાનીએ લગ્ન કરી નાખ્યા હોય અને
તે લગ્ન સરહુ બાધ અદાર વર્ષની ઉમરે
પહોંચ્યા પહેલા નામજુર કરતી હોય અને
ધણીવણીવાણીના લગ્નના હક યોગ્યતા થવા
ન હોય તો ?

જવાબ-જનાનમા દર્શાવેલી હકીકત
શરીઅત વિરુદ્ધ છે ને નાજાનેગ છોકરીના
નિકાહ તેના આપે કે દાદાએ પગલ્યા હોય તો
એ નિકાહને તેણી કદી રદ કરી શકતી નથી
પણ આપ અને દાદા સિવાય અગર કોઈ બીજા
વાલી કે ખેશીએ નિકાહ પડાવ્યા હોય તો તેણી
બાનેમ થતાજ તરત નિકાહ રદ અને બાનેલ
કાલી શકે છે શરીઅનમા અગર વર્ષની કેઇ
સામેતી નથી

સવાલ-જે ધણી સ્ત્રી ઉપર જીનમ
શુમરતો રાય, જેવા કે —

(અ) વારવાર શારીરિક શિક્ષા ધણી કરતો
રાય અથવા જીની હુ દગી જીનમ
મને કારણે હુ ખી બનાવતો હોય
પછી બને આ હુ ખ ઉપનત કર
શમા ધણી બાધને મારતો ન
હોય તોપણ,

(બ) દયકી આનહની સ્ત્રીઓ સાથે ધણી
સદવામ રાખતો રાય અથવા આખર
વગરની હુ દગી શુમરતો હોય,

(ક) સ્ત્રીને અભિવરેલુ જીવન શુમ
ગ્વા ફગ્લ પાડાતો પ્રયત્ન કરતો
હોય

(ડ) સ્ત્રીની મિત્ર વાપરી નાખતો હોય,
તેથી નાખતો રાય અથવા મિત્ર
ઉપર સ્ત્રીના કાયદેસર હક યોગ્યતા
રેતો ન રાય

(છ) ધાર્મિક ક્રિયાઓ અગર માનવનાઓ
પામવામાં સ્ત્રીને હરકત કરતો હોય

(જ) એક કગતા વધારે સ્ત્રીઓને રાખતો
હોય તો કુઆનના હુમ્મ પ્રમાણે
તેણીને સરખી રીતે પાગતો ન હોય

જવાબ-એમાં પણ શરીઅત વિરુદ્ધ
થાય છે ને ધણી તેણી પર નાવક જુ મ

ગુજરાતો હોય તો એની પરી તદ્દત્ત કરવામા આવે

(અ) એમા પશુ પુરી તદ્દત્ત કરી જ નેને સમજુતી આપવામા આવે

(બ) એ માટે પશુ જૂદાછેડા યદ્દ શકતા નથી ધણી જિનાદારના લીધે સુનેહગાગ યગે

(ક) એ માટે પશુ પરી તદ્દત્ત કરવામા આવે

(ડ) એ માટે પશુ પુરી તદ્દત્ત કરવામા આવે તલાક વિના જૂદાછેડા યદ્દ શકતા નથી

(છ) એ માટે પશુ ખરેખરી ગીતે તદ્દત્ત કરવામા આવે

(જ) એ માટે પશુ મુસ્લિમ હાકિમ પુરી તદ્દત્ત કરી ધણીને ઇન્સાફ દરવા વિષે મજબૂર કરે

સવાલ-મુસ્લિમ કાયદા હેઠળ લગન તોડના માટે ને કારણ વાજખી ગણાવ હોય તેના કોઈપણ કારણગ નીચેની શરતે —

(અ) જોતની વિદ્યાનુ ઉવટ આવી ગયુ ન હોય ત્યાંસુધી ઉપરની કલમ કે અનુસાર હુકમ યદ્દ શકશે નહી,

(મ) ઉપરની કલમ (૧) અનુસાર ને હુકમ કોર્ટ કરશે તેના હુકમની તારીખથી છ માસ સુધી અમલ કરી શકાશે નહી અને ઉપરજા છ માસની અદર ધણી અને અમર તરીક ન માફત હાજર યદ્દ કોર્ટને ખાતરી કરી આપશે કે પોતે લગનના દર જોગવાના તૈયાર છે તો યદ્દત્ત હુકમ કોર્ટ ને કરી શકશે અને

(ક) ઉપરની કલમ ૫ અનુસાર હુકમ આપ્યા પહેલાં ધણીની અરજી ઉપરથી કોર્ટ એવો હુકમ કરી શકશે કે હુકમ થયાની તારીખથી એજ વર્ષની અદર ધણી સાબેત કરી આવે

કે પોતે નામદ મરી ગયો છે અને એ પ્રમાણે કોર્ટને સતોષી શકે તો, એ કારણસર હુકમ (ડીકી) યદ્દ શકશે નહી

જવાબ-એ વિષે પશુ મુસ્લિમ હાકિમ પુરી તદ્દત્ત કરી શરીઅત મુજબ ફેસવા કરશે તે મુજબ યદ્દ શકશે સવાનમા ને કાયદાએ ધરેલા છે તે ચાપશે નહિ મતલબ કે મુસ્લિમ હાકિમ અથવા મુસ્લિમ પચ વિના પશુ ધણી કહેલા કાયદો ચાલશે નહિ એવા નાણુક મામલામા ધણી ઇમાનદારીથી તદ્દત્ત કરવામા આવે, નહિ તો એમા ધણી ખરામીએ ઉપન્યય યરાનો સબબ છે એ વિષે આનિમોનો ફત્વો અરબી અને ઉર્દૂમા હપાએગા છે તે કિનાળુ નામ "અલહીલ્લુન નાજેગા" છે મજકુર રિસાલોનો પૂરેપૂરો ગુજરાતીમા તરજુમો કરવામા આવે નેથી આમ મુસ્લિમ જનના વાકેફ અને ખમરદાર થાય

‘ઈન્સાફ’ સાપ્તાહિક તત્ત્વી-મુસ્લી ફતેહખાન વાર્ષિક લવાજમ —

ફિન્ડ માટે રૂ ૫ પરદેશ માટે રૂ ૧૦ છુટક નકલ જે આના

મુનેજર — “ઈન્સાફ” બહારગામ અહીઆના ઇસ્લામપુરા, મુબઇ ન ૪

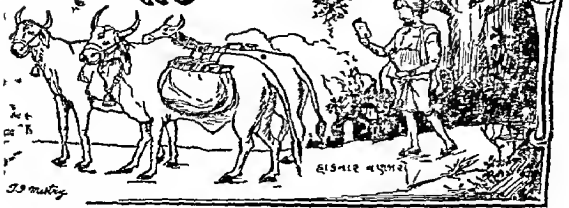
‘ખિલાફત’ ગુજરાતી સાપ્તાહિક

તત્ત્વી-જવાબ મુલામ છલાની. વાર્ષિક લવાજમ —

ફિન્ડ માટે રૂ ૬ પરદેશ માટે રૂ ૨૦ છુટક નકલ તથા આના

મેનેજર — “ખિલાફત” ગુજરાતી સાપ્તાહિક લવનેન, મજગાવ, મુબઇ-ન ૨૭

પોઠ

કહે છે કે એક સારેબ બહાદુરને ઉર્દૂના આ હોનાનો કાકો હતો એક વળા કાષ્ટએ એમની હજુરમાં 'મીર' નો આ રોચર લખ્યું કર્યો 'હમ હમે તુમ હમે, મીર હમે ઉસકી ખુદશોક સમ અસીર હમે'

અને પછયુ કે 'સારેબ બહાદુર આપ એનો અર્થ સમજવા કે? સારેબ બહાદુરે સાબરથી ડોકુ ધુણાવતા દરતે ચેદરે જગાળ વાળ્યો કે? અમ સમજ ગિયા સમ સમજ ગિયા, અમ, હુમ, મીર સામ સમજો નેહ-ખાના બેજના માગણ? માયુમ?

આવેજ એક દાખનો શૈખુલ હિન્દના જીવન ગરિજમાં વાતવાતુ ચાલ છે જેમાં એક સાહેબ બહાદુર ઉર્દૂમાં વાતચીત કરતા પુછે છે કે, "વેલ હુમા! બટન (વતન) કીધર હામે?" અન મોલાના તેના જવાબમાં ગેરવા નીતુ બટન બતાવના અને કહેતા "મેહ રદા હમારા બટન"

આતો યધ પરદેશીઓની વાત પરત આપણા દેશીભાઈએ પણ કેટલીક વેળા કમાલ કરી બતાવે છે અમારા અકરાછના એક હિન્દુ મિત્ર, જેઓ રિન્દુસ્તાની બાણવાનો દાવો કરે છે તેઓ લડનનો રેડીઓ સાલણી તેમાં આરેય ભોમમાન વખને લોકો "તેહખાના"માં ધુસાની રાત આવે ત્યારે કહે કે "નેયુ છે

ને? સારેબ લોકો ઘુરયા જાજરામાં, મળા વિનાવતના જાગરે પગુ બટુ મોટા હોના જોખએ" એ દેશી બાણએ "તેહખાના"નો અર્થ ગોનાની આરાજ અરે જાણ મુખ્ય જાગરે સદાવી કાપ્યો છે અને તેનજ પાંડી બેટા છે આના દાખના મુશાહના શ્રોતાઓ માથી પચ મળી આવે છે અને ધણી રમુજ પેદા કરે છે

'ચિત્રમય જગત'માં એક ગ્રેફિંગ સાહે બનો લેખ જોવામાં આગ્યા જે બીજા પેપ રચાયી ઉતારો કરીને ખાસ લેવાયો છે ત્રીઓ જે લેખને આજે મદરને લેખ્યો છે તે શા વિષય પર છે તે જાણો છો? એનો વિષય છે "રસોઈના સાધનો" કિંવા વેલણ, કઠણી, ચાપો, ડાઇ, મળણી વગેરેની ઓળખ અને સમજૂતી! તપવની આ નવીનતા અને રસિકતા વિશે વધુજાણ્યે શુ કહેવુ તે સમજાવુ નથી આ ઓધવારીના કાગમાં કે જયારે રસોઈનુ ખાસ અને મુખ્ય સાધન અનાજ જે મળણુ કુર્લબ થઈ પડયુ છે, ત્યારે વેલણ અને કઠણીના વર્ણુઓથી અને તુખિ ચરો? વળી વિપવની આવી મૌલિકતાઓ ચાનુ રહી તો આપણા સાહિત્યને કદાચ રસોઈમાંથી, પાણીઆરા તરફ

અને પાણીઆરાથી સડાસ તરફ જુઓ રહ્યું એ પણ સમયની બનિદારી છે કે પરદેશના પ્રેક્ષકોની નજર રણરેખ તરફ છે, જ્યારે આપણા પ્રેક્ષક સાહેબ રસોડામાં બાંધ્યા છે જમત આજે તોપ અને ટેન્કની ચર્ચામાં છે ત્યારે આપણે વેલણ અને કંડીની વ્યાખ્યાને આપીએ છીએ એ પણ એટ નહીં નવા-દજ છે ને !

મગ્નરે ફિમ રિવેચક અને ઉદ્દેશિના જાણીતા લેખક જાન અલમદ અબ્બાસે— “મુસાફિરદી કાયરી”ના નામે પોતાના પ્રવાસની એક છુક લખી છે જેમાં તેઓ હેલાલીપુકી જાહેરાતો વિશે લખે છે કે —

‘જાહેરાતના આ ખાસ સ્વજનમાં માત્ર સીનેમાં સાથુ યા સીગરેટની જ જાહેરખતો નથી, બલકે-કબરના અને ગોરખોદીયાઓની પણ જાહેરાત છે જેમકે

“અમારા સુદર અને રમિઆમણ કબરતાત માજ આપના સગા અને હીએને દફનારો”

અસબ્ય બિગા ! હિંદમાં દરજ કબરતાનની

આરી જાહેરખતોને જોયા આનંદી નથી અને રત્નકોશને દાટવાનું આનું આમત્રણ આપતું અશુભ અને અપશુકન લેખાવ છે જે કે. હિંદમાં કબરોના લેખારી છે, પરંતુ એમની પેઢી ચનાવાની રીત બીજી છે વધુ સુધરેલી રીતે ગોર ખોદવાનું અને દાટવાની રમિઆમણી જગ્યા આપવાનું કામ જલ્દી પિચારી ગોચર-ખાઈના ચુલકમાં જ શોભે હિંદીમાં બિગાન મર્થા પછી કયા દરજુ તેની ઝગી ફિક્ક સખતા નથી બદલે તેઓ તો ‘કલાપી’ કહે છે તેમ ‘દ ન્યા દરાઉ ત્યા ફયોને વગેરે કાઈ નહિ’ વાળી જગ્યા શોધે છે

ઈરાનીવાળા મુસાકાકા મૈદાન ઠોડીને જીવ લઈ નાં છે એ વિષયમાં કશુંક લખવાનો

માગે વિચાર હતો પણ મી હડમત ઓઝને ચર ચઢ્યુ તે કેમ રોકાય ? એ જ એમના નાસવાથી એક વાત ફરીને પોતાની સત્યતાને સિક્કા બેસાડે છે કે, કદાચીયા અને બનાવતી હો ! વધુ વાર ટકી શકતા નથી શુ રાજ્યપ્રકરણમાં ! શુ સાહિત્યમાં !

શાન્ય અને સુદરી એ મનુષ્યની પુરાણી કમન્સરીએ છે બહુ જીની વળગણી છે પરંતુ બહુ જીની હોવાથી કાંઈ ખરાબ વસ્તુ સારી નહીં બની બેસતી માણસાદને પતનને આરે મેરી જતી એ બવાબોને અપનાવવી, અને એવી રીતે અપનાવવી કે જાણે એજ ધર્મ અને નીતિ છે એવું કેટલાક શાધરોએ નક્કી કરી લીધું છે સાથેસાથે એવી માન્યતાને પ્રચાર કરવા માંડ્યા છે કે શાન્ય વિના શાધરીમાં

ને ?

‘હરાયુ ખાધને ગીગીતથી સાચ વિચાર આવે ? કહેવત છે કે ખાંડુ કોય તેવા ઓડાર આવે’

‘શોખચદલી’

રગીતના આવીજ નથી શકતી બાવા શાધરો શાધરીને માથે કાળી દીલી સમાન, અને સમાજને માટે ચારિત્રીનતાના નથુ જાણના નમાલાપ-

જ્ઞાના પ્રતિક રૂપ છે કમાન તો એ છે કે આવા ચારિત્રીને નીતિ અને સિદ્ધાંત, ધર્મ અને મુચરિત્ર વિષે લેખો લખે છે આપણે સમજી રોષેએ અને મમજીને કંઈ કરી શકતા નાહએ તો પહેલી તકે આપણે આવા ક્રમાંગે ચાલનાર અને દોર નાઓને ધૂતારી કાઢી એમની સાત ટકાણે લાવરી નેપએ

પંચેના માત્ર પાના ભરવા અપાએલા નિર્જીવ રાજની સાચી જગ્યાની સળ ચયા પછી તેનું રમરણ સુધે હું ખતર છે ગઝને રિવકા નવા માટે ધોરણની આવશ્યકતા કેટલાક તત્ત્વોએ જણાવી નથી કામ્ય પ્રમશનમાં એ રસરતિ જેવું કંઈક તેઓ દાખવી શકે તો શુભાત તેમનું ઝણી યગે ખાજી એક વાર ચવાઇ ગએલી ખોતક ફરીફરીને રજી કરવાની ખુજતી

કેટલાક નામના બુદ્ધિમા શાસ્ત્રીને ધણી છે અને એવીજ વચાઓની વાનગીઓ એક સુગંધન સાપ્તાહિક રજુ કરી રહ્યું છે એક સ્ત્રીજન વારવાર રજુ કરવાથી અસહિત હોય તે મદિએ સહિત બની જતી નહીં હિનદુ એ તો અચકિતનુ પ્રદર્શન બનીને રહે છે નામમા કષ્ટજ નહિ પણ વસ્તુમા સમગ્ર હોય એ લક્ષ સામે રાખનામા આવ તોજ સાચા કાચો જલદીથી નજરે પડે નહિતર નિજનાઓના ગપ્પા સાત અને પારકાઓની સાચી સ્ત્રીજ ખરાબ એ તો ચાનતુ આગયુ છેજ

આખો દિવસ નોકરીમા, એનાથી વધે તે ઘન્ટી જ જાગમા એનાની વધે તે લખવા માટે, આની દાનતમા લખનાર મિચારો શુ લખી શકે? એાડી કુરસાજ નહિ પરતુ ચીર અને મનની સહિતઓ અમથી શાસ્ત્રીને યોગ્ય ગપ પછી સાચી શી રીતે લખી સમાવ? અવગતન અને અનુભવ લેખકનું તેન છે અને તે તેન વિના એકલી પ્રકાશ દેકા ધમ્મણી સુધિ દિવાસળીની પેઠે સળગી તરત જોરવાઈ જાય છે નરી વાટ સકોવાથી દીવો બળી સકતા નથી વાટની સાથે તેલ પણ દોવુ જરૂરી છે આપણે આ લેખકો ધણીએ મહત્ત્વગ્યો લખને

જન્મે છે પરંતુ યોગ્ય કોગમા સ્વતંત્ર તથા અર્થ જાય છે તેનું કારણ શુ છે? કાણુ એટલું જ કે સાધન વિના, તેન વિના તેઓ શુ કરી શકે? જરાક ફેદીને પાઠા પડવા સિવાય તેમને છુટકાજ કયા છે એક તરફ આ લેખકોની આ દશા છે બારે બીજી તરફ લેખક પહેનહુઓનો એ દાત છે કે તત્ત્વોઓ અને છાપ ખાનાનાળાઓને અવકાશ અને આમ લેવા દેના નથી તથા હુસો કાગળો અને ચરમાઓ, સથે ગાસનેન અને શાહી તથા દોહરોનો વપરાય નહીં ત તે વસ્તુની મોઢાગી અને લેખો તથા કાગળોની સોઢાસરી વધારી ગહા છે હિંદના ધર્મદાસનુ પાતુ પણ દેવળા સિવાય તે ઉપર જોએ તેટલા લેખો લખાય છે “સાકી” અને “અનમ”તા ખરા અર્થો જાણવા મિત્રામ ગજનોની દેમાર ચાનુ છે અને એમા ગજન તો એ છે કે નવજવાનો જોમને હજી જમતુ જાન એગવાનુ બાકી છે તેઓ ખીજને ધમની દેગની, પ્રેમની હોગવણી કરવા મેદાને પડે છે તેઓ એમજ માનતા લાગે છે કે “પુણ્ય લખતુ જોથી વાચનાર જાણી શકે કે લેખક મહાન છે

તરુદવાર પ્રીન્ટેડ પાઠા રંગના

● હોગીયા, ● વોયલ ● ટેબલસલેકો

અને ● પોપલીન વગેરેનો

નવો સ્ટોક આવી ગયો છે.

— અમારી કૉલેક્ટીઝ અને લાગે સરખાવો —

‘ગીવ એન્ડ ટેક’ સ્ટોર્સ

ચોકબજાર સુરત

લેઈટેસ્ટ ડીઝાઈનના—

● સુટીંગ્સ—શર્ટીંગ્સ

● લેડીઝ ડ્રેઝ ફેમરીકસ

● ફેન્સી કાપક

ખરીદવાની બજાસાપાત્ર દુકાન

"હજરત હકીમુલ ઉમ્મત

કુદ્દેસ સિરફુ" મહૂમ

વેબક જતાબ હસાલાઈ ઇબ્રાહીમ સાહબ કાવી

આ હદય-દાહી સમાચાર મુસ્લિમ-હિન્દ મા મુખે સલામીઈ ગયા કે હરનામી જન્મતના નામાકિત, અને પ્રતિષ્ઠિત મહાનુભાવ, ધર્મધુરધર, નીતિય, હિન્દુસ્તાનના રૂકીડે-આઝમ, ઇસ્લામી આધ્યાત્મસાદના પ્રખર અભ્યાસી અને માર્ગદર્શક સારાશ કે મુસ્લિમ જગતના અનિપ્રિય ધર્માપદ્ધત દોરવણીકાર હજરત હકીમુલ ઉમ્મત મોનાના હાફિઝ, હાજી ગરી શાદ અરશન્દઅલી સાહેબ થાનવી, મગનગર તા રૂકીડે જન્મતના આ વિનયર વિશ્વનો ત્યાગ કરી ગયા છે ! ઈના સિના કે વધ્દના દહેડે રાજકેત

વતન-આપનુ વતન યુ પી ના મુજકરનગર હજનાને સુવિખ્યાત કસબો 'થાલુકાવન' છે એનું મૂળ નામ 'થાલુકા-લીમ' હતુ કારણ કે તે કોઈ ઝમાનામા ભીમ 'તનુ ચાલુ હતુ' વધુ ઉપયોગને લઈને 'થાલુલીમ' ઉપરથી થાલુકાવન થઈ ગયુ

જન્મ, નામ, નસબ અને લકમ-સમયના મશ્હૂર 'મજબૂબ' હજરત હાફિઝ ગુલામ મુર્તુઝા સાહેબ પાણીપતી (૨૬૦)-ની દુઆ અને પેશીનગોઈ મુજબ હજરતની પૈદાઈશ પખી રખીઉસ્સાની ૧૨૮૦ હિજરી ધુધવાના દિવસે મુબહ સાદિક સમયે યઈ હજરતનુ નામ તાપ તર થી "અબ્દુલ ગની" રાખવામા આવ્યુ હતુ પરંતુ ઉપયુક્ત મજબૂબ માટેની સચતા અનુસાર મોસાળ તરફથી 'અશરફઅલી' નામ રાખવામા આવ્યુ હતુ જે આખરે મશ્હૂર થઈ ગયુ આપના જન્મ સળ ધી એક દિવસરખ અને વિશાળ પ્રકરણ "અશરફુસ્સાનેદ" ઉર્ફ પુસ્તકમા વાચના વાચક છે દૂગ અને આદાનતી દ્રષ્ટિએ આપનુ કુરમીનામુ (વશાવળી)

આપ તરફથી હજરત ઉમર રહીઆનાં અન્હો સુધી પહોંચ્યુ છે અને માતુશી તરફથી હજરત અલી રહીઆનાં સુધી હકતઆના તરફથી આપના માટે 'હકીમુલ ઉમ્મત'ના લકબ (ઉપનામ)ની સાર્વત્રિક પ્રેરણા થઈ, જે આપમેળે ન કળી શકાય એ રીતે ખાસ અને આમ જનતાની છબે જરી થઈ ગયો ! અને હકીકતમા ઉમ્મતના એ અનેશ હકીમના હાથે હજારો લાખોની રૂદાની ખીમારીએને શિક્ષા નસીમ થઈ છે

બાળપણની વાતો-હજરતને બાળપણથી જ નમાઝનો એટલો બધો શોખ હતો કે કેટલીક રમતોમા પણ નમાઝનીજ નકલ ઉતારતા ! દખલા તરીકે મધા સાથીએના બ્રેઝ આગળ રાખી સેતા ! અને ઉસ્સાદપૂર્વક બોલી ઉઠતા કે બ્રેઝ પણ નમાઝ પડી રહ્યા છે !

વઝ્ર કહેવાનો શોખ પણ મયપણથીજ હતો, એની પણ નકલ ઉતારતા, જેમ કે જ્યારે જ્યારે બજાર તરફ કોઈ વસ્તુ લેવા ચોકલાનામા આવતા, ત્યારે ત્યારે માર્ગમા જે કોઈ મસ્જિદ આસપાસ તેમા ચાલ્યા જતા અને સીવા મેઝબૂબ પર ચઢી જતા, ઉમા યઈને ખુબા જેવુ કંઈક પડીને ચાલ્યા આવતા નમાઝનો દાખમ ન હોવાને લીધે મસ્જિદમા મઠ હોતુ નહિ, એટલે ખૂબ આઝાદીથી પોતાના એ શોખને પુર્ત કરમાનતા

આપ બચપણમા કોઈનુ ખુદનુ પેટ બ્રેઝ શકતા ન હતા, તરનજ ઉલ્ટી યઈ જતી હતી ! આપે પોતાના ખાદાનના કેટલાક છુટ્ટોથી સાબળ્યુ હતુ કે એ વાતની જાણ બાળકોને થઈ હતી, જેથી હજરતને પરેશાન કરવા માટે

તેઓ પોતાનું પેટ બોલી બોલીને બતવાવતા અને આપ ઉડીઓ કરી કરીને યાદી જતા ।

તત્કાલીન-ગંગમરફ દાકમ ઉત્તમ દેવ બદમાશી આપે ૧૯ કે ૨૦ વર્ષની વય અરબી ઉત્તમથી ફારિગ થઈ સમયના મહાન ઇલામ દરેક ન મોનાન રહીદ અદમ ગંગોલી (૨૬)ના મુનારક હાથે સનદ અને ફરિયાન સપાન કીધી હતી ઉત્તાગામા દરરત ટેબુત દિન્દ (૨૬૦) ઉપરાત દરરત મા મુદમદ યાદન સાહેબ નવવ-સા મરકદફતુ મુનારક નામ ખામ તોપવાત છે એજ મા હુ કે દરરત કુર્આન શરીફના લાખકાર (મુરસિસર) અને મુરફી તરીકે પણ પોતાના આધુનિક સાધીઓ પર અવતા અને સર્વોપરિત બોમરી ગયા

મુદરિસી-મદસામાથી ફારિગ થયા પછી આપે લગભગ ૧૪ વતસ સુધી 'કાનપુર'મા મુદરિસી કીધી એ દરમ્યાન આપે અસરમારક વચ્ચે પ્રસ્તકો અને ફલાઓ દાગ મુરિલોનો મહાન સેવાઓ બજારી હતી આપના સેકડો શાગિદો પેટા અનેક આનિમો પોતાના સમયના મહાન માર્ગદર્શકો અને નિતિસોની ઉચ્ચ પદવીએ આજે પણ બિરામમાન છે, અને અનેક તો મહાન દીની મુનીવર્સિટીઓના મુખ્ય સચા લોકો અને વ્યવસ્થાપક તરીકે મખૂકની સેવા બજારી રહ્યા છે

ખાન્કાહે ઇમદારિયા અરબ અને અજ મના શૈખ સુરીઓ । શહે-શાહ હજરત શાહ ઇમદારુદ્દ ૧૬, યાતવી કુદસ સિર્ફ પોતાના સમયના અબ્દક અને મહાન સુરી હતા તેઓ એજ 'થાબુબતન ના વતની હતા અને યાખા લવન મધેની 'ખાન્કાહે ઇમદારિયા'મા રહી મખૂકની ઝાદિરી અને બાતિની સુધાતણા ફરમાવી રહ્યા હતા ૧૮૫૭ના વિપ્લવ પછી તેઓ મહમ્મદ-મુઅજ્જમહ તત્કા દિજરત કરી ગયા હકીમુન ઉમ્મત ૧૭૯૯ દિજરીમા ૧૯ વર્ષની વયે પત્ર મારફતે તેમનાથી એજન થયા હતા પછી ૧૭૦૧ દિજરીમા બધારે દર પદના ગયા ત્યારે રૂબરૂ એજન થઇ ગયા અને બાતિની વિવા આતરિક સુધા છામા પ્રગટ રહ્યા, વળી

પાછા ઘણા કરીને ૧૭૧૦ દિજરીમા મહમ્મદ-મુઅજ્જમ મયા ત્યા પોતાની પીઠ (શિખ-ગુર)ની સેવામા છ માસ સુધી રહ્યા, બાતિની મસાલતો સપાન કરી આખ્યા મગદના ઇમામ શિવા મહાની બીમારીઓના હજમ બની ગયા પોતાના તોયે (સુરુએ) ખનાફત આપી, અર્થાત પોતાના ઉત્તાધીકારી બનામ્યા તથા પાછા ફર્યા પછી ૧૭૧૫ દિજરીમા મુદરિસીનો ત્યામ કરી પોતાના ગુરની આરામુમાગ તેમના જનન શીન તરીકે 'ખાન્કાહે ઇમદારિયા'મા અવતાવના બદોસે બેગી ગયા આજે દરરતના મુરફો (શિખો) અર્થાત રહાની બીમારીઓની ચિકિત્સા કરારી તેના ઇલાઓ પુછી આતરિક-વિમાસ સુધાતરોઓની સખ્યા હજારોથી વધીને લાખો સુધી પહોચી ગઇ છે આપના ઇલાઓથી ફેજ માગ થનારાઓમા સામાન્ય મુરિલો ઉપરાત ૬૦ મીઠ સૈયદ સુલેમાન નદરી ૬૦ મીઠ મુદમદ તેયન, ૬૦ મીઠ શમ્પીઠ અદમદ આજે નેવા દીની અકાનિરો પણ છે આપના 'બવીકાઓ શિવા આખ્યાતમવાદના આદર્શ શિક્ષકની સખ્યા પણ સેકડોની ૬૬ વટાની ગઇ છે

આપની તરનીફ-દરરતના મુનારક હાથે લખાએલા દીર્ઘ યો અને પ્રસ્તોની સખ્યા આશરે નવસો (૯૦૦) લગભગ પચેસી ગઇ છે । નેમા દીનની દરકેદરકે ફિશાપર પ્રાપ્ત નાખવામા આગ્યે છે । વળી આપના પ્રસ્તો પેટા સેકડો પ્રખ્યાત પ્રસ્તોના મુનારની બગામી સીધા, અગ્રેસી દિન્દી વગેરે ભાત આમા અનુગરો પણ થઇ ચુક્યા છે । વળી ખૂબી આ છે કે એવા અસુત્ય અને અગતના પ્રસ્તો તોમ છતા સામાન્ય દિનાયે, કોઈ પણ પુત્રકેનો દર-ગકિન કર્યો નથી । કોપણ પ્રેસ કે વ્યકિત માર્ફતે પ્રસ્તક પ્રગટ કરી વેચી રહે છે એજ કારણ છે કે કેટલાક પ્રસ્તોના બાર બાર એડીશનો થઇ લાખોની સખ્યામા પ્રગટ થઇ ચુક્યા છે

દીદોરે રસૂલ (સત્ત)

સ પા દ ક

[સત્ દક સપાદકને સ્વાધિન છે]

વિશ્વ-સાબેરી

હિકાયત-૧૭મી હજરત વદાય બિન મુનબ્બેહ (ર અ) ફરમાવે છે કે—જ્યારે હજરત આદમ (અવન)ના બદનમા ૩૬ મુજા ત્યારે સોથી પહેલા તેમની નજર જન્મના દરવાજા ઉપર પડી જેની ઉપર “લાઈલાહુ ઈલ્હિલાહ મુહમ્મદ રસૂલિલ્લાહ” લખેલું હતું. તે જ્ઞેષ તેમણે અગ્નિપથી સાથે ખુદાપાકને પૂછ્યું કે “શું મારાથી પણ વધુ ઇજ્જતવાનો આપે બીજો કોઈ વધા કર્યો છે?” ખુદાપાકે જવાબ દીધો “જેણે, તારી ઓતાદ-માથી એક નખીને મે બહુજ સુખગી ઇનાયત કરી છે.”

જ્યારે હજરત હન્વા પેદા થયા અને હજરત આદમે (અવન) તેમની તરફ પોતાની આદિયા દેખાડી ત્યારે ખુદાપાકે ફરમાવ્યું કે “ઓ આદમ (અવન) ! એની મેદર આપો.” હજરત આદમે (અવન) પૂછ્યું “યા મુખ્બલ ઇજ્જત ! મેદરની શું રખ મને ગીજ છે?” ખુદાપાકે કહ્યું “જેવું નામ જન્મના દરવાજા ઉપર જેવું હતું તેની ઉપર એકસો વખત દરદ શરીફ મોકલો. એ પછી હજરત આદમે (અવન) હજરત (સન) ઉપર દરદ શરીફ મોકલ્યા પછી હજરત હન્વાને પોતાના કબજામાં લીધા.

હિકાયત-૧૮મી રાંસુલ કાએકના કતાર એક આરિફનો કિસ્સો લખે છે કે—એક દિવસ તેઓ નમાઝમાં દરદ શરીફ પઢવાનું જુદી ગયા તેઓ કહે છે કે જ્યારે હું સુષ ગયો ત્યારે

હુઝૂર (સન)ને ખાખમા જોયા આપે (સવન) ફરમાવ્યું “આજે મારી ઉપર તે દરદ મોકલ્યું નહીં” મે જવાબ દીધો હુઝૂર (સન) “મને દરદ શરીફ પઢવાનું વાદ રહ્યું નહીં, પણ દરદ શરીફને બદલે ખુદાપાકની સના કરી હતી.” આપે (સન) ફરમાવ્યું કે “શું તું નથી જાણતો કે મારી ઉપર દરદ મોકલવા વગર ખુદાપાક કોઈ પણ હમદ અથવા દુઆ કદી પણ કબૂલ કરતો નથી, અને વધુમાં એવા માણસની કોઈ પણ હાજત અને હજરતને પૂરી કરતો નથી?”

હિકાયત ૧૯ મી—હજરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદી) ફરમાવે છે કે—એક બદરી (જગલમાં રહેનાર અરબ) પોતાની સાદણીને મરિનદ ॥ દરનામ સાથે બાંધી હુઝૂર (સન)ની ખિદમત મા આબેજા જ્યારે હુઝૂર (સન) સાથે વાતચીત કરી પાછો જવા લાગ્યો ત્યારે સદાખાએ કિરામે (રદી) કહ્યું કે “હુઝૂર (સન) ! આ સાદણી ચોરીની છે” આપે (સન) નેને પૂછ્યું “શું આ મોકા કહે છે તે વાત ખરી છે?” બદલીએ સરમને લીધે પોતાની ગરદન નમાવી દીધી અને પોતા ॥ આગળથી જમીન ખોદવા લાગ્યો ખુદાપાકે મદણીને ખોદવાની તાકત આપી જેથી તે જુગ પાડીને ખોલી કે “યા રસૂલિસલામ (સન) કસમ છે મને તે જાને પાકની, કે જેણે આપને બદલો અને નઝીઝ (ખુશ ખબર) દેનાર અને અબ્બેક) બનાવી દુન્યામાં મોખવા છે મને આ માણસે પેસા આપી ખરીદ કરી

છે ને કે કલાણા માણસે અને ચારી હતી, અને આ બેયનાદને નાહ્યા બદનામી ઉઘ વધી પડે છે”

દુરૂરે (સન૦) પૂછ્યું - “એ એવતાળી સાચુ કહે તે તાર માણુ કુકાવી શુ પડ્યુ હતુ ?” તેણે જવાબ દીધા કે ‘ દુરૂર (સન૦) મે આ દરેક શરીર પડેતુ —

“અન્નાહુમ્મા ઇન્નકા લસ્તા બેર બ્બે ઇસ્તહદા સનાકા વલા મઆકા ઇન્નાહુન્ અઆનકા અલા ખન્કેના વલા મઆકા રખે ફેનશીકકો ફી રોશુબેકા અન્ના રખેના કમા નકુલો વ ફેવકા માયકુલુલ કાઅલુના અરઅલેકા અતો-સતની અલા સુહમ્મદીન વ અન તોરે-અની બરાઅતી”

દુરૂરે (સન૦) ફરમાવ્યું - “કસમ છે મને તે પાકાનની કે જેજો મને શુદ્ધગી બળદી છે, મદીનાની બધી ગલીઓ ફરિશાઆથી પતાછપ બરાધ મર્દ છે અને તે બધા આ દરેક લખનામા મરચુન છે જે કોઇ માણસને આવી સુધીમન આવી પડે તો તેજો પણ એજ મુજબ પડવુ, જેથી અદલાદ તઆલા તેની પણ બધી સુરિકરો જરૂર દર કરશે”

મનકૂર ઉપરથી માનુષ પડે છે કે દરેક ‘નુનગટન(’ જેમ મનકૂર દરેક શરીર પણ દરેક હાજત અને સુરિકના માટે અગતીર સીકત છે

હિકાયત ૨૦ મી-હમીરી હયાવુન હયા નમા તખાલીથી નકલ કરે છે કે -દમગત જૈદ (રદી૦) ફરમાવે છે કે ગઝલહયાથી પાઠા ફરતી વખતે અમને એક બદી મળ્યો જે બેટની નકીન (હયાથ) પકડી દુરૂરે (સન૦)ની ખિદમતમા આગ્યો અને સવામ કરી બેસી ગયો, અને ઘણીવાર સુધી વાતો કરતો રહ્યો

એલામા એક માણસ દોડતો આગ્યો અને કહ્યું ‘યા રસ્કનલાહ (સન૦) આ બેટ આગે છે” આથે (સન૦) બદીને પૂછ્યુ તો તે સુપચાપ બેસી ગયો

બીજા રિવાયતમા છે કે-સદામાઓએ (રદી૦) પણ તે દોડીને આવનાર માણસ સાથે મલતાપણુ ગયાનુ જે પરથી દુરૂરે (સન૦) તે બાળીતા હાથ કાપી નાખ્યા હુકમ કર્યો જ્યારે તેના હાથ કાપતા લઈ ગયા ત્યારે જરૂરે કે ‘એણે મને મોરી કર્યો નથી” જેથી દુરૂરે (સન૦) ફરમાવ્યું કે ‘ કેઇ માણસ જેલા બદલીને પાછો લાવી શકે છે તે પરથી બદલી સદામી (રદી૦) (એઓ બદલી) લાખમા સાથે હના) દેવા અને જેલા બદલીને પાછો લઈ આવા આથે (સન૦) ફરમાવ્યું કે “એ એવરાળી તે શુ પડ્યું હતુ” કે નેકે છુ કે બધી જમીન ઉપર ફરિશાઓની હાજરીથી તન મુસા જેટલો પણ જગ્યા બાકી રહી નથી” તેણે જવાબ દીધા ‘ દુરૂર (સન૦) મે આપ ઉપર દર શરીરે મેકનેલુ જે આ મુજબ છે -

“અન્નાહુમ્મા મત્વે અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિન મલાતેકા શયકીન વ બારેક અવા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિખબરાતેકા શયકીન વ મત્વે અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મિન સલામેકા શયકીન વહમ અલા સુહમ્મદીન હતા લાયબકા મીન્હમતેકા શયકીન

હિકાયત ૧૯ મા લખેલ દરેક શરીર જેમ આ દરેક શરીરે પણ દરેક સુરિકેન અસાન થયા અને દરેક હાજત પૂર્ણ થયા ફરમીર સીકત છે -અયુક સાહેબો ફરમાવી ગયા છે કે -જે કોઇ આ દરેક શરીરને પડે છે ત્યારે સૌ તેર ફરિશા એક હાજત દિવસ સુધી તેગ દરેક આમાનમા તેજાઓ લખના રહે છે

હિકાયત ૨૧ મી-રૌઝન ફાએકના કર્તા લખે છે કે -એક ફાસિક (ધુરા કામ કરનાર) છોકરીને તેના ખરામ કામે છોડી દેતા તેની મા તેને હમેશા નસીહત કરતી પણ છોકરી તેને ઉણવ જવાખ આપ્યા કરતી હેવટે છોકરી મરી ગઈ, તો તેની માને માતાની માયા મુજબ બહુજ રજ અને અફસોસ થયો અને હમેશા વિચાર કર્યા કરતી કે ડોકરી સાથે તેના પાપ બદલ શું બદલો મળ્યો હશે ?

છોકરીની મા હમેશા કુઆ માગતી કે -
“યા અલ્લાહ ! મારી છોકરીને અજાબથી બચાવજે એક દિવસ પોતની ધારણાથી વિરુદ્ધ છોકરીને બહુજ સુખ અમનમાં જોઈ, તેથી તેણે છોકરીને બહુ અનયથીથી પૂછ્યું કે ‘મેં જો જે હું જોઉં છું તે બધું છે કે માન મારા દિલને ધોતજ દેતા માટે છે ?’ છોકરીએ જવાબ દીધો કે -‘ઓ મા ! મારા પાપો બદલ લખી મુલત અજામમાં હું રહી હતી પણ એક દિવસ એક ગુ-હેગાર માણસ મ્હસ્તાનમાં આવ્યો, અને કમેલી લાગી છુતી દાલત જોઈ અને મુરદાઓની ખરાબ દાનતનો વિચાર કરી, તેને પાતાની મૌન (મગજ) વાદ આવી ગઈ જેથી તુરતજ તેણે પોતાના બધા પાપો માટે ખરા દિલથી તોબા કીધી, જ્યારે પોતે કહેલી તોબા કબૂલ થઈ એમ તેના દિલે શક્તી આપી ત્યારે તેણે નબીએ આપેલ અજા માન (સં) ઉપર એસી વખત દરદ શરીફ મોકલ્યું અને થોડું કુઆન શરીફ પડી તેનો મનામ બધા મુદ્દાઓને બખર્યો જેને લીધે બધા ગુનદગારોને મારી આપનામાં આવી.’

હિકાયત ૨૨ મી-મઆરેઝના કર્તા ઇમા મુન અઈમમાં કાશેકુલ ગમ્માની હમકત લખે છે કે -એક દિવસ તેમને કાઠએ ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે ‘ખુદાપાકે તમો સાથે કેવી વતણક કરવામાં આવી ?’ તેમણે જવાબ દીધો કે ‘‘માગ દાસની એ આગળીઓએ મને નવનત આપાની છે.’’ ઇસાએ

અગમયમ થઈ પૂછ્યું -‘‘આ સેદ કઈ સમગમમાં આવતો નથી’’ તેમણે જવાબ દીધો કે ‘‘જ્યારે પણ હુન્નર (સં)નું મુમારક નામ લખતો ત્યારે તેઓ (સવં)ના નામ સાથે દરદ શરીફ લખતો હતો.

હિકાયત ૨૩ મી-મઆરેઝના કર્તા ઇમા મુન અઈમમાં કાશેકુલ ગમ્માની હમકત લખે છે કે -એક દિવસ તેમને કાઠએ ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે ‘ખુદાપાકે તમો સાથે કેવી વતણક કીધી ?’ તેમણે જવાબ આપ્યો કે ‘‘દરેક નમાઝ પછી જે દરદ શરીફ હું પઢતો હતો તેને બદલ મને બખગી દીધો છે’’ દરદ શરીફ નીચે મુજબ છે -

‘‘અલ્લાહુમ્મા સદ્દે અલ્લા મુહમ્મદીન બેઅદદે મન સદ્દુ અલૈહે વ સ-લ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન બેઅદદે મલ્લમ થો-સત્તુ અલૈહે વ સલ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા તોહીમ્મા વ તર્દા અનોસક્લી અલૈહે વ સલ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા અમર-તતા ણિમ્સલ્લાતે વ સ-લ્લે અલ્લા મુહમ્મદીન કમા થખબગીરસ-વાતો અલૈહે’’

હિકાયત ૨૪મી ઇમામ ગઝલી (૨ અ) અદવાઉન ઉનૂમમાં હઝરત ઈમામ શાઈફ (૨ અ)ની દિકવા લખે છે કે -મે એક દિવસ હુન્નર (સવં)ને ખાખમાં જોઈ પૂછ્યું કે હુન્નર (સં) ઇમામ શાઈફ (૨ અ)એ પોતાની કિતાબની શરૂઆતમાં આ દરદ શરીફ લખ્યું છે ‘‘અલ્લાહુમ્મા સદ્દે અલ્લા મુહમ્મદીન કુલ્લિમા ઝકર હુઝઝાકેરેના વ કુલ્લિમા ગઝ્લા અન ઝિરરલુલ ગાદેનૂન’’

આપ (સં) તરફથી રાઈફ (૨ અ)ને એના બધામાં શું આપનામાં આવ્યું ? હુન્નર (સં) ફરમાવ્યું કે એના બધામાં કયામતને દરદ શરીફ આપ્યો મારક દિલ પના મંદાનમાં

હાજર થવાની તકનીક શાફેઇને આપવામાં આવી નહીં”

મજૂર દરદ શરીક માટે હાજરત ધોળે કાખાની (ર અ)એ રિતાયન કરી છે કે -જે કોઈ દરરોજ રાત્રે સતી વખત ઝોને ઘીતેર વખત પડતો રહેશે તો ઈ અ હુઝર (સન) ના દીદાર થશે ખિસ્તર સુવાની જગ્યા, કપડા અને બદન પાક હોના ન્તેઇએ અને પદવા પહેલા વઝૂ કરી પગી પડતુ શરૂ કરવુ જોઇએ, અને જેની રીતે કોઇ અમીર ઉમરાનને મળવા શોક-ઉમગ વેદા થાય છે તેના શોક-ઉમગ સાથે પડતુ ન્તેઇએ

હિકાયત રપમી ધિમામ ગઝાલી (ર અ) ફરમાવે છે કે -એક માણસ આપ (સન) ઉપર માત્ર “સદ્દિવાહુ અન્નેહુ” એટલું જ દરદ મોકલતો એક દિવસ તબો હુઝર (સન) ને ખામમા જોયા આપે (સન) ફરમાવ્યુ કે “તુ હદીસ લખે છે ત્યારે બધું દરદ શા માટે લખે છે ?” ચેત્રા માણસ ગવરાઇને બગી ઉઠ્યો અને તે પછી હમેશા “સદ્દિવાહુ અન્નેહુ વસદલમ” લખવા તેમજ પાવા નહીં કીડ

પરચુરણ હદીસો. હિકાયતો વગેરેનું વર્ણન—

(૧) “સનાતે નાસેરી”મા છે કે -એક દિવસ હુઝર (સન) અને અરદાન (રદી) બેઠેલા હતા એનામા એક જવાન માણસ આવ્યો તો હુઝરે (સન) તેને હાજરત સિદીક (રદી)થી ઉપર બેસવા કહ્યું હાજરત સિદીક અમ બેઠા પાન્યા અને બધાઓ સમળ્યા કે સાવદ હાજરત ખિસ્તર (અન) દરો મરણ કે તેમના સિવાય બીજા કોઈ હાજરત સિદીક (રદી)થી મરતયામા એવો નથી જે તેમનાથી ઉપર બેસે ત્યારે હુઝરે (સન) હાજરત સિદીક (રદી) તરફ મોહુ કરી ફરમાવ્યુ કે “આ માણસ મારી ઉપર એટલું બધું દરદ મોકલે છે કે બીજા કોઈ પણ માણસ તેટલું દરદ મોકલતો નથી” ત્યારે સિદીક (રદી)એ સવાલ કર્યો “વા રસલલતાદા આ જવાન કંઈ ખાસ પીએ છે કે નહીં અને દરદ શરીક સિનાય બીજા કંઈ કામકાજમા રોકાય છે કે નહીં?” ત્યારે હુઝરે (સન) ફરમાવ્યુ કે -“એ ખાપ પીએ પણ છે અને દુન્યાના કામિમા મરણસ પણ થાય છે”

હિલ અને હિમાગને તાઝગી બજારનાર

નાયાબ અત્તેરો

ધત્રે અજીબ તો ૧ ના ૩ ૬ ધત્રે ગરીબ તો ૧ ના ૩ ૫
ધત્રે લાજવાબ તો ૧ ના ૩ ૫ ધત્રે ગાહી હિના તો ૧ ના ૩ ૧૦
ફકત એકવાર વાપરવાથી બીજી પસદ પડતે નહીં ખુબજ લાના સમય સુધી ટપી રહે છે

સપૂર્ણ નિદ્રા અર્પનાર ખરત વાળોને અટકાવનાર, કાયમની કાળાશ સાચવનાર

હેરે ઝોઈલ

બાઈટ ઝોઈલ કે રપીરિટથી તદન મુક્ત કી ગીશી ૧ ના દશ આના
દરેકતુ ટપાન અર્થ વીં જુદુ

આજેજ લખો -હાફેઝ સાલેહ હાફેઝ મોહમ્મદ

હાફેઝ મજિલ, રાદેર (જ સુરત)

દિલ્હી માં

અનુવાદક - રા. કાઝી.

જ્યારે રોજન પર ઉતરી તો જનજનના
અવાજો મહારા કહોમા શુ જવા લાગ્યા

'નિરેશન હાટલ'

'પગલ હાટલ'

"રિગલ હોટનમા પ્રતિષ્ઠિત માણસો મારે
ખાસ સગવડ છે"

'સાહેબ! રહેન્ડ રોડ આનો સગવડાળા
રૂમો, ફર્નિચર સિસ્ટમ, એક્સપ્રેસ એરેન્જમેન્ટ"

અચાનક કાંઈએ મ્હુ મ્હાક માનો તો
સારેમ આરામ હોટન આનો' અને મહારી
આગળી ઝુકીને કહ્યો લાગ્યો 'શુ ક.
સચેજ! સુદર જગ્યા છે'

મહેને એની વાત ગમી મહારી આખ
તેના પ્રતિ વળી અછી દલી હોડ પર
પાનના ડાઘ એમ આખે કાજો આદમી હતો
તો મજાનો મહે રિચાયું કે એની વાતમા
કેમો વિશ્વાસ છે અને કેમી મધી રહસ્યમય
લાગે છે કે માગન સગવડના મુસાફરખાના
એનો લપકો આ લમ હોટન'મા મળી શકે છે

મહેને કુનામા પડતા રાખતો લાય એમ એક
જણ મો યા 'સાહેબ! ત્યાં ન જુતા આગમ
હોટલ તે કંઈ હોખ છે? અરે! એ તો
ખે-આરામ હાટલ છે"

શીએ ખરાડી ઉઘ્યો "ખે-આરામ હોટન!
નહિ હનામ હોટલ! હરામ હોટલ! કાંઈ
સજ્જનને તો તેની પાસ ફરકવું પણ ભાર
રૂપ લાગે એવી છે એ આરામ હોટન

જવાનમા પેના આછી દાદીનાળીનું ગો
મનમણુ એનું રિમત એની કાણી આખ સુધી
ફેલાવુ દેખાયુ એ દારમ ન હતુ પણ મો તોડ

જવાબ હતો એની રહમપણું મોનના રિગલ
હોટલના એજન્ડની જલાન્નેડીથી વધારે અસર-
કારક નીવડી અને હુ કુનામા કુદી પડ્યો

'આરામ હોટન' કુલો તો હતોજ પણ
ઉધો કુલો સભગરામા આવે છે કે પહેલા
એ કુલો સીધો હતો પણ ૧૮૫૭ ના કાળમા
જ્યારે ઘણી સીધી વસ્તુ ઉધી કરી દેનાજ ત્યારે
એ પણ આરામ હોટલ બની ગઈ હતી એ
રોજન પાસેની સાકડી મધીમા આવેલી હતી
સાકડી મીડીએ પાય માગ મદત જતા સીડીએ
પૂરીજ ન થય દરેક માળની ચારે બાજુ રૂમો
દરવાજાઓ પર બૂરા રંગના પડદા રેખાતા હતા
અને ચારે બાજુ શાંત છવાયી હતી પાચળી
માગ પર જમને આછી દાદીવાળાએ એક
એકડાનો દરવાજો ઉઘાડી બિજળીની બત્તી
સળગાવી મહુ જોયુ તો તે એક વિશાળ
ઝોરો હતો કે જેના બે દરવાજા બહાર ગલી
તરફના પણ હતા અને અદર વરડા તરફ પણ
ઝોરડામા એ જુના પનગ બે ટાંગો એક
મેજ કમરમાથી વાકી વગેની બે ખુચીએ
જાગે મને તાળી રહી હતી એક આરીસો દીરાલ
પર લટકાવેલો હતો ને પણ ખૂણા પરથી તૂટેલો
મહેને એવો ભાસ થયો કે આરીસો પણ એમ
આખે ક જો છે અને મહારા તરફ હમીને મ્હી
રહો છે - 'આ આરામ હોટલ છે' સાચેજ!
ઘણી સુદર જગ્યા છે મહે ફરીને જોયુ તો પેના
કાજો ગેમ, શક્તિ, બવાનક સન્નાટો! કાજો કયા
મથો? મહાત્મ શરીરમા ક પારી ઝૂની અને હુ
બનાડી ઉઘ્યો - 'કાંઈ છે!' પણ મહારો અવાજ
પગવાગ સુધી પાય માગની બિડીમા શુ જતો
રહ્યો

‘કહે શું આત્મા છે ?’

હું ચોક્કસ ગયો કે એકાએક ક્યાથી આ સ્ત્રી દપડા પડી ? જ્યાં હું આખોના મોઢા પોષ્યા, ઠીંગણી પ્રોંઠ વધતી પણ વસ્ત્રાલ કારની શોખીન તેને ભવનીત નજરે જેઠું કે ખેડમાં પાછળ હતી ગયા અને પૂછ્યું તમે કાણ છો ?’

‘આ હોટનની ચેતનર છું’ તેણે પાન ચાવતા ચાવતા જવાબ આપ્યો

‘ઘ ઘ’ હું ચલકાતને બોલ્યો ‘શું અહિયાં કોઈ પુરૂષ નથી અને પેલા પેલા સાહુકાર ક્યા છે ?’ અને અહિયાં લાગ્યા હતા તે !’

તેણે અને ચાલવન આપતા કહ્યું ગણાઓ નહિ હું હમણાં નોકરને મોકલ્યું છું તે સાહેબ તો રૂંદને આહુકા લેવા ગયા છે હા ! આ એરડાનું ભાકું રોજના દોઢ રૂપિયા અને પાના આર આના જુદા હમણાં કે નોકર સાથે રસીક અને એક ફોર્મ મોકલ્યું છું જેમાં તમારું નામ ઠામ લખી આપજો’ અને સાડીનો પાનસ સભાળતી લટક મટક કરતી ચાની ગણ

જારે હું દઈ કાઢવા માટે અરીસા આગળ ગયો ભારે તે ચોતાની માણી આખ બધ કરીને કહેવા લાગ્યો ‘આ સ્ત્રીથી જગીને રહેજો નહીં સોહી તરસી લાગે છે’

શીડી પર પગલા સલગાયા કાંઈ ઉતર આવી રહ્યું હતું નોકર હજો ! અને નોકરને હતો નોકરો જલદીથી ઝાળખાઈ જાય છે તેઓના હાથો પર હજી વખત વાસણ માળજાની રાખ લાગેલી હોય છે જે કે કપા ! ચોખ્ખા હોવા છતાં તરકારીની વાસ તો તેમાંથી આવ લીજ હોય માથાના વાળ મોટા અને વિષ રાખલા હોય છે

નોકરો હમણાં પરગામના હોય છે એટલે કે તેઓ દિલ્હીમાં હોય તો તેમની

જન્મભૂમિ સહાગતપૂરે લાહોર લખનવ વગેરે હશે પણ દિલ્હીવાલા તો નોકર દિલ્હીમાં રહેજે નહિ જે તમે લાગેરમાં રહેવા હોવ તો નોકર દિલ્હી લખનવ કે કાશ્મીરનો હશે પણ લાહોરનો તો રહેજે નહિ

આ સમય છે કે વર્ષોની ગુલામીમાં દિલ્હી રનાને બધું ગુલામી નાખ્યું પણ નાક કપાળ નથી તે તો જેમનું તેમ સલામત છે એટલું જ નહિ પણ દિવસે દિવસે મેં હું થયું જાય છે

અને જો નોકર મળ્યા તે અલભાગીનો હતો મોટું માથું, હસતો ચહેરો પણ આગળના ત્રણ દાંત નહારદ એટલે હું તેના દારૂ કે રૂદ નમા પરખ કરી ચાકતો ન હતો એમ તો ગરીબોના હરમ અને વૃદ્ધની રેખાઓ મળે લીજ હોય છે તેણે આવન જ અને સલામ કરી જેથી ત્રહારી મરદન અનાયાસે અકડી ગઈ

કેમકે હું નીચના ધરતી સખધ ગણ્યું છું એટલે શી ધ કરવાની ત્રહારી ઘેનણ પૂર્ણ થય છે જ્યારે કોઈ નોકર કે કાનકુન મદને બૂધાબૂધને સલામો બર છે ત્યારે તો ત્રહારે ત્રહાર નાં રાનાનો પૂરેપૂરો વિષસ થાય છે એટલે ત્રહારે નોકરને કહ્યું

પથરી પતંગ પર પાથરી રે’

આ કોટ પેલી ખૂની પર લટકાતી રે, અને પેનો દુરાલ આપ જોડાને પોલીસ મર, આરીસો ઊંધો કરી નાખ અને પાણી મવા સમા ભરે’

હળસતથી પરવારી જ્યારે હું સભુનો ડમ્બો અને તેમની શીશી લઈ ગુલનખાના તરફ જવા ઉડ્યો તો એકાએક ત્રહારો હાથ માથી તેમની શીશી જમીન પર પડી અને વૂની ગઈ તેવ વહેવા લગ્યું તો નોકરે જલ દીધી શીશી ઉઠાવી તો તેની આગળીમાં કાંચ વાગ્યો અને સોહી નીકળવા લાગ્યું

હું મનોમન બાળકથી અસહ્ય, જગતી !
તેલમાં લોહી મેળવીને મહાર શુભધીધાર હેર
ઓઘલતું સપાનાથ વાળા નાખ્યું ! અદા,
જગતી બદમાશ ! અને ફગી એને ધમકાવતા
બાળકો કે “તારી પાસે આવી શીશી પચુબળી
હે કે નહિ ?”

નેહર પોતની તેલ પી શીશી આવી કરી
લાગ્યો અને જગતી પર પડેલ તેને ભરીને
શીશી મદને આવી હવે તેની અગળા ઉપર
ફાટના, મદા રમાવતી પડી જાહેરી હતી

બાળકો હું કાચો લખી સુવર્ણ તૈયારી
કરી રહ્યો હતો કે કોઈએ દરગાજે બડખાગ્યો
અને પાતળી મયાની હાથમાં લીનાર ગતી યુદ્ધીઓ
પહેરેલ અને મ્લેત સાદીવાળી એક ત્રી અદર
આવી દસીને કહેવા લાગી

“તમારી પાસે મેચીસ છે ?”

તો આખોમા કાગળ લગાવેલું હથ પચુ
તે એવી દેખાતી હતી કે તેને રાત્રે મુશાનુ ચેન
મગાવું નથી, હોડો ૫૦ લીટીકની હમી
રખા હતી તો પચુ તે હોડ વાસી અને પુરક
હવા જાયો કોઈએ ખસી રમ ચૂકી લીધો હોય !

તે વધુ નજીક આવી અને પીમેથી બોલી
“હું અદર આવું ?”

“હું સિગારેટ પીતો નથી” એટલું બોલી
મો દારૂ બીડી લીધા

જ્યારે હું જાગ્યો તો સજ પડી યુગી હતી
નેટલ પચુ અમદામી ઉઘી હતી મારે બાળક
મમાલ હતી એમનાના દારૂ પર લટકેલ પરદા
હતી રવા દત્તા એક બચ્ચુ શતાબ્દી માધ રજા
હતા, બીજી બાજુ કામોનિયમ વાગી રજા
હતું એક એવરકાથાથી એક ફોનેમિશન રજા
વડે મો પરનો પરસેવો નૂળો નીકળ્યો કે
પરદા પાડાથી કાઈ ત્રીને અચાત આગ્યો

કે “હવે ક્યારે આવશે ?” કાયદાજી અને જવાબ
આગ્યો નહિ

નેહર આ લાઇને આગ્યો એટલે હું આ
પીચ બેઠો કે નીચથી ફાઇલી બુમે સબળાઈ
કેમ પુરુષ ત્રીથી પનાહ માગી રહ્યો હતો અને
ત્રી તેને માર્ચ જતી હતી ”

એ બચ્ચીય મરે નોકરને પૂછ્યું “નીચે
શુ થઈ રહ્યું છે ?” તે જાગ્યો “સાહેબ !
તેજ લીલી યુદ્ધીઓ વાળી ત્રી છે કે ને
બધારના તમાગી પાસે મેચીસ લેવા આવી
હતી” હું બોલી ગયો “પચુ હું તો સિગારેટ
પીતો નથી અને હવે આ શુ થઈ રહ્યું છે ?”
તેજ જવાબ આપ્યો, “સાહેબ ! વાત ક્ષે છે કે
તે ત્રી સારામના નથામાં થર થઈ પોતાના
પતિને મારી રહી છે ને તેને પતિ દલાય
અને હોટનનો એજન્ટ પચુ ઘાય છે ”

“સાર ! તો ત્રી કાચીથો આઠી છાદી
વાળો સાચેજ ! આનમ હોટલ સુદર જગ્યા
છે ” અને નોકરને કહ્યું કે “ હું આ પીઉં
છું એટલે હું મહારા ખતરત આપું ”

નેહરે બાકુલ યતા કહ્યું “તો સાહેબ !
તમે ત્રી છે ? તમને અદિયા શુ હું ખ છે ?”

હું જ્યારે બીન ચાલવા લાગ્યો તો નેટ-
લના અનેજરે પૂછ્યું “આપ આ મારે જઈ
રવા છે ? શુ તમને આ જગ્યા પસંદ નથી ?”

હું જાગ્યો “જ હા ! હું જઈ રહ્યો છું
મદને નિગ્રાહી જરૂ છે હું થકી ગયો છું
મદને તમારી હોટનમાં કેમ સુસા રેલુ નથી ?”

તે હતી પડી “તમે પચુ અજગ માણસ
છો ! મરે સાડેન ! હોટનમાં મોડો મુવા મારે
આવે છે ?”

હું એક મિત્રને તપ કહેવ નામ આ યો
ગયો તેનું પર કરોલ બાગના નાકે દનુ એની

પાસે ચૂટેલ મેદાન અને આશુગાળુ ચમારોની ઝુંપડીઓ હતી એટલે તે જગ્યાને ચમારનાકી કહેતા હતા ચમારનાકી તો દિન્દીમા બીજી પણ છે પરંતુ અહિયાં ચમારો વસતા નથી પણ કાકડુનો અને ઝોશીસના બાણુઓ રહે છે શરીરો માત્ર જુદા છે બાકી આત્મા તો એકજ છે

એ ઘર ત્રણ માળનું હતું પહેલે માળે મ્હારો મિત્ર રહેતો હતો બીજે માળે લાકુત, અને ત્રીજે માળે ખાલી હતો ઘરમા પાણીના નળ નાગ હતા એટલે આખો દિવસ ચમારણો પાણી ભરી જતી હતી નાની છોકરીઓ, યુવાન વડુઓ અને શ્રદ્ધ માતાઓ

મ્હે ચમારોને જોયા કે જોએતે ગાવા વગાડનારો ધણો શોખ હોય છે જ્યારે નવરાસ મળે ત્યારે એ હોડો જોડા પણ બનાવે છે નહિતર જીવનનો ધણો ખરો ભાગ શોડોને ત્યાં કામ કરવામાં, ગાવામાં લડવા લડકામાં અને હાકરીઓ ખરીદવા અને વચવામાં વિનાવે તે એ લોકોમાં હિંદુ અને મુસલમાન પણ છે અને જો પૈસા મળે તો ખિરતી પણ ચર્મ જાય છે

પરંતુ એ લોકો એન્જ જગ્યામાં રહે છે જો જગ્યા ન મળે તો એકજ ઝુંપડામાં પચસ સાઠ માણસો પણ રહી જાય છે કારાશ્વ જેની આ વસ્તીઓ મ્હે શરતમાં પણ જોઈ છે અને હવે તો કલકત્તાથી બેક હોલ ઉઠાવી નવામાં આવ્યા છે પરંતુ એનાથી હિંદુસ્તાનના ચમારોને કતો લાભ થયો નથી

મ્હને કરોલ બાગમાં એક ચમારણુ ગમી ગઈ તેનું નામ વિનિયા હતું સાચેજ વિનિયા મનને આકર્ષે એવું નામ છે વિનિયાનું સૌંદર્ય ધાટીનું શરીર અને પ્રભાવપૂર્ણ મુખક મ્હને ગમી ગયું બપોરે અમે જમવા બેસ ત્યારે મ્હારા મિત્રએ એક વાત કહી મ્હારો પ્રેમ હજી લીધો તેમણે કહ્યું કે “વિનિયા

એક દુકાનદાર ચમારની પત્નિ અને એક પત્ની કે જેને અદાલતમાંથી સાકારસો રૂપિયા પગાર મળે છે તેની રખાત છે” તો મ્હે સતેષનો શ્વાસ લીધો અને વિચાર્યું કે ચાનો એક પ્રેમથી હૃદયારા થયો

એક નવસુવાનના જીવનમાં જો એનું દિન અને દિવસ કૈકાલો હાય તો આના કામ ચનાવ પ્રેમના ઘણાએ પ્રસંગો સાપડ છે અને બીજી કામમાં કાચની પેટી તુડી પણ જાય છે, પણ જો કાંઈ યુવાનનું દિમાગ કેમણે ન હોય અને ભર્મિઓ એના કામમાં ન હોય તો તે શું નથી કરતો? ઉંદરશું રૂપે તે એન્જ ખીયાં મન ભરીને અરે! પેટ ભરીને પ્રેમ કરે છે, પડી તેના સાથે લગન કરે છે બચ્ચા પેદા કરે છે, નોકરી કરે છે, અને એન્જ જૂનમાં મરી જાય છે કે “હાય જિંદગી હાય જિંદગી”

[અપૂર્ણ]

ખ ધ આસિક “માંદગી”

ફક્ત ત્રણજ દિવસની અંદર ‘શ્રી નોટ’ ગાળીઓથી ચાનુ ધાય છે માસિક અડચણની કોઈપણ મરિયાત માટે રૂગ મળ્યા હતા સાથે ગેરદી પત્ર આપવામાં આવે છે કીમત ના ૫-૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

—ગર્ભ રહેતો અટકાવવા:—

“રાહુત” દવા ફક્ત ત્રણજ દિવસ ખાઈ લેવાથી જ દગી ભરમાં કદી ગર્ભ રહેતો નથી મસિક ચાનુ કશુંજ નુકસાન નહિ જોડતું પ્રેમએ અજમાવેલી દવા સાથે ગેરદી પત્ર મોકલવામાં આવે છે કીમત રૂ ૫ ૮-૦ પરદેશ શી ૧૦

હા એન્જ એન્જ, ખાન,
૪૨ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, મોનજીની સામે
મોટ, મુબઈ, ફોન ૨૧૩૪૩

.....ય અી દી.....

‘સાચેહ બટીલી’

કંઈક અચાનક એક ફિક્તિ નામ ‘યઝીદી-મદ’ છે આ લેકા અરબો અને કુર્દોની મિથ્ય નરસથી છે એમની સપ્તમા લગભગ સાડેક હજારની છે એમનામાંથી ધણીયું રહેણીયું ‘જમત સન્નર’મા છે. આ પૂર્વત દરવાઝા સરિનાની પૂર્વે મુસ્લમની સામે આવેલ છે એમની કેટલીક સપ્તમા હલમ, દિયર બકર, તિક્કિસ અને તેલનામ પાણી મોજુદ છે એમની ભાષા કુર્દી ભાષાની એક શાખા છે આ લોકો રહેણીયું હિન્દી, પાકિસ્તાન અને મહેમાન નવાઝ છે, પણ સાચી તદ્દન અદિલ પણ છે એનું કારણ એ છે કે તથા સીમની એમના મજદુરમાં તદ્દન મનાઈ છે એમની સપ્તમા વડી રહી છે

એમનો મજદુર ખરી ગીતે પ્રાચીન પ્રજાની વિચિત્ર પુણ્ય કપ છે જેમા મસીહિયન મદદિયત અને ક્રિસ્તીયન તરીકે શામિલ છે એમની માન્યતા એવી છે કે સૌથી મહાન શક્તિઓ બે છે મનિક તાઉસ અને મનિક ખસલ જેમા ખહેલો અદરમન (નૈતાન) અને ખીએ યજ્ઞાન (ખુદા)ના અર્ચના છે એમાંથી દરેક શક્તિની સત્તાની મુદ્દત દસ હજાર વર્ષ સુધી રહે છે પરંતુ આજકાલ નૈતાની સત્તાનો દૈર છે, જેથી તેની ધનાદન કરવી બાજિમ છે નૈતાની સત્તાની મુદ્દતના આર દજાર વર્ષ યઝરી મુકા છે અને છ હજાર વર્ષ બાખ નવા છે એ મુદ્દત વિસા પછી ધના પ્રમદ થશે જેઓ નૈતાનને જન્મનમમા મોકલશે તે સ પછેમીને એટલું મધુ રૂબ કરશે કે તેના

અથ્થોથી જન્મનમની આમ ગરફ યજ્ઞ જશે એ સમયે એના શુનાદ માફ થશે એ વખતે કુર્મીએ એને ‘મુઅલિસુલ મનકુત’ (શિક્ષા) એના ઉરનાદ)ના મારવા ઉપર કામચંદર-લ.મા આવશે

આજકાલ મસીદનો દરવાજો ઉચ્ચતર નથી, એનું કારણ એ છે કે હાલમા એમનો સત્તાનો સમય નથી તેઓ અત્યંત માયાળુ, દયાળુ, કૃપાળુ અને ખૂબે માફ કરનારા છે, જેથી તેમનાથી ડરવાની અને ખીરાથી ડાક અડત નથી

દબલો અને ગ્યાફોના પ્રસંગે આ લોકો એક ઘેટાની મસીદના નામ ઉપર કુર્મીની કરે છે અને માત ઘેટાઓની રોવાનના નામે એટ યદાવે છે, કેમકે શૈતાન પછોળ કહોર અને કોઈની અબખૂદ છે આ લોકો મસીદના આવવા ઉપર શ્રદ્ધા રાખે છે, પણ સર્પીન (શિસ)ને માન આપે છે યદ અને ધૂપને પાનિ માને છે જે રથને મુર્વા કિરોલ સોઈ પેના પટે છે, તેને રોજ ચુબન કરે છે એમની શ્રદ્ધા અપદ ઉપર પણ છે પરંતુ એમની માન્યતા પ્રમણે તેનો સમય માન આસમાન સય છે કુન્ના અને કુન્નાની વસ્તુઓ સયે એને કાક લાગતુ વળગતુ નથી જેથીએ એની ઇબાદત કરવી ખરી સખજતા નથી દરરોજ મુદ્દમદ મઅમને પચમનરે મદદ અને મકાને જિત રથના માને છે મર્પોની પૂજા તે કાચ એ વેલેર નથી કરના પણ એમના આર્પનાસોમા રહેણા રહેણા ફેરામ સર્પોના મિત્રો બનેલા હોય છે આજકાલ યુકુ એમની માન્યતામાં મહાન શુનાદ છે ત હમારોની સયે જેમા

જેવાની પ્રતિષ્ઠા રહે છે, કાયમ ચિરાગ રૌશન રાખે છે

એમની માન્યતામાં મનુષ્યની ઉપત્તિ આ આ અને હવેથી યથા છે પરંતુ આદમ અને હવે એક એક નદિ બન્ને એકતેર એકતેર ગતી સંખ્યામાં થતા યથા ચુક્યા છે એવાથી દરેક આદમ અને હવેની વચ્ચે દસ દસ હજાર વર્ષની યથા છે રિવાજત યાને છે કે આરભમાં આદમ અને હવે વચ્ચે આ વિષયમાં અગ્રેય થયો કે એમનામાંથી ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ કાળમાં છે આ અગ્રણ્યે જાવવાને માટે એમણે એક એક વાસણમાં યુક્ત્યુ એને સિલન થ કરીને નવ નવ મહીના રાખ્યું એ પછી એલી ન્નેમુ તો હવેના વાસણમાંથી સર્પ અને બીજા કીડાઓ નીકળ્યા, અને આદમના વાસણમાંથી એ ખુબસૂરત ઓના એક પુત્ર અને એક પુત્રી નીકળ્યા પત્રીદીએ એમનાજ રસમાંથી છે હવેના આ તજરૂકાના પરિણામ ઉપર એટલે બધો ગુસ્સો આગ્યો કે એ બન્નેઓને દુધ પાનાથી ધનંધાર કરી દીધા પરંતુ મુનએ આ અને પિસ્તાન થેદા કયા ને રડે છે નવ મુધી તેમણે એ બન્નેઓને દુધ પાનુ

પ્રકારે નૂલ નિષે પલ્લ એમની રિવાજ દિલચસ્પ છે કિસ્તી આંધીને સંસ્કાર પરંતુ ઉપર થોભી, ને એમના પદારોનું સાંધે ઉત્તુ સિખર છે પરંતુ જેનીજ કિન્તી આંખીન થોભવા લાગી, એકાએક પદાર એવી તેત્રીપૂર્વક ઉઠવા લાગ્યો કે કિસ્તીમાં કાણુ પડી ગયું અને અને તે કુબરા લાગી એના ઉપર કિસ્તીને વજોળા શુરસો આગ્યો અને નૂલ (અને) ગજા રાઇ ગયા એ સમયે એક સર્પ એમની ખાસ આગ્યો અને તેણે કળુ કે, ન્ને આપ મારી એક ચર્ત કપ્પત કરવાનું વચન આપ્યો તો આ કાળુને હુ મારા શરીર વડે બંધ કરી દઇને કિસ્તીને કુનાતી બચાવી શકુ છું તે ચર્ત આ છે કે આપ આપ દા છુટ આપ્યા કે હું માર

રહેમાણુ ધનસનની બગલમાં રાખ્યું અને ધનસાની ખુન સુસોતો રડુ દગ્ધુ આ વાતની આલીજ રહી હતી કે એક દર્વાજ પદોએ અપદ મારીને પોતાની ચચમાં ઉગ્યો લીધો સર્પ એ સમયે તકલીફથી દર્દથી બેસેન થઇને “અપ, અપ” પોકારી ઉગ્યો નેના અર્થ કુદો બાવામાં અગીન, અગીનનો છે નૂલ (અને) એવી માન્ય એવી સમજ્યા કે સર્પને અગીન ઉપર ઘસાળા કરવાની તમના છે અને આપ એવી આ ચર્તને ચચુર કરી લીધો પરંતુ એ પછી બધારે કિસ્તી મલામત થઈ ગઇ ત્યારે નૂલે પોતાના વચનને બગ કર્યો અને નેટલા સર્પ કિસ્તીના હતા તે સોરે એમના કરીને અગ્નિમાં નાખી દીધા પરંતુ એમની ખાસમાંથી બીજા સર્પ ઉત્પન્ન થયા ને આજ સુધી દુન્યામાં મૌનુદ છે અને ધનસાનોની દનાકતમાં પરાવાચન રહે છે

અથા મદા યુધ્ધ (૧૯૧૮)માં પત્રીદીએએ થયા કસાઇએને તલાજુ આપ્યું હતું અને જે કુદો કસાઇએની શોધમાં આ દના, તેમને આમને કરીને તેમને શિક્ષન આપી હતી

“દીન” દર એમવારે પ્રગટ થતુ
સામ્તાલિક

ત ત્રી - નિઝામુદ્દીન કુરેશી

વાધિક લવાજમ -

દિન્દ માટે રૂ ૬ પારદેશ માટે પાઉન્ડ ૧ (ગ ૧૩૧)

છુટક નકલ દિન્દ માટે ત્રણ આના

મેનેજર - “દીન” પાચપદી અલ્હમદાખાદ

મરસામી માસની ૧ લી તારીખે પ્રગટ થતુ

“નિઝામ” માસિક

ત ત્રી - નિઝામુદ્દીન કુરેશી

વાધિક લવાજમ -

દિન્દ માટે રૂ ૩ પારદેશ માટે રૂ ૫

છુટક નકલ ચાર આના

મેનેજર - “નિઝામ” માસિક

પાચપદી અલ્હમદાખાદ.

પત્નિની પસંદગી

[એક પત્ર]

લેખક 'નિસાગ'

[આજના યુવાનો પત્નિની પસંદગી વિશે લેખ જરૂર લખી ગયે છે, પરંતુ થોડે જ્યારે પરખવા નીકળે છે ત્યારે માળાપત્ની પસંદ કરેલી દીવળીનેજ પસંદ છે]

બહાલા દોસ્ત,

પત્ર મળ્યો, જગત જનદી ન આપનાતુ કાચુ વારવાર શુ લખવું ? જીવનમાં કદીએ જેજે નિયમસર અને વાપતઅર કશું કર્યું જ ન હોય તેના માથું પાસેથી દીન થવાના કા જો જાણવાની જરૂર પડી. અવગત આપની તે માગણી સંતોષાવે બને તેવું સ્પષ્ટીકરણ કરું છું જે આ પત્રમાં લખી છે.

“મીસ મદદ, આનો પરિણતરીકે અગ્વીકાર કરીને મેં બારે બસ કરી છે એટલુંજ નહિ મદદ, આ જેવી આધુનિક યુવતિને-તરછોડી કાઢી અન્યાય પશ્યુ કર્યો છે” એજ છે ને આપના પત્રની હુકમ પ્રમાણે ? એજ છે ને આપના કહેવાનો ભાસાર્થ ? ત્યારે સાબળો એનો જગત સાબળા પછી આપને યોગ્ય લાગે તેવો કેસનો આપને જે કમરવાર દરેક તો કહ્યો તે સગા બોમનવાને તૈવાર રહીશ અને નિર્દોષ દરેક તો મને મદદના દેસલા નદન અને આદેશ થયે.

“તરછોડી કાઢી” એ ચળવેલ નમાત ઉપજાવેલા છે એટલે એનો જગત હોવાજ નહિ મેં વિચારજ ન કર્યો ત્યાં ત્યાં તરછોડનાતુ રહે છેજ કયા ? અને અન્યાય ? થોડા ન સામતી વસ્તુને કપ્પસ ન કરવી એને અન્યાય કહેતાં તો જગતમાં ‘ન્યાય’ જેવું તમને કંઈ

દેખાજોજ નહિ મદને મદદ, આ પ્રત્યે નકરત વા અજુગમો નથી હું તેને પત્નિ તરીકે સ્વીકારી ન શક્યો તેવું મદને હું ખાયા છે પણ મારે માગ જીવન-સુખ પ્રત્યે જેવુંજ જેવુંએ મદદ, આને જેનો જગત મદદ સુખ જવું રહેતું હોય તો મદારે શુ કંવુ ? નાપસંદ પડતી યુવતિ સાથે જેકાણે જિંદગીસર બસવા કરવું ? સુખી ના થવું અને સુખી થવા પશ્યુ ન હેવું ? એમ કરીને એ જીવન નષ્ટ કરવા ? એ મદારી કમ જેરી ન ગણાવ ? મેં એ બુદ્ધ ન કરી એને તમે બુદ્ધ ગણો છો ?

મદદ, આ શિશિન છે તાજેની પત્નિ મને એ આપણા સમાજમાં સારામાં સારું લેખાય કે કન્યા કેળવણી એટલી પેતાથી જાણેની ગણેની આ પાછ નસીવાતનેજ મને છે એ બધું ખરું પરંતુ જાણેની પત્નિ મને એમાજ વિવાદીન જીવનની પ્રત્યક્ષા ને મદદ આપનાનો દુ તથા પત્નિની પસંદગી દરેકની જુદી જુદી દામ એ સજારે મદદ, આ મને પત્નિ કરતા સમીકરીયા દેસન જેવી સાગી જે થુન અને દગો મદદ, આ કે તેજ એનામાં છે અને એ તે સ્વીકાર એથી વાત કે કે લેખથી વિદુ મને ત્યારે આજનું પેદા થાય છે હું તો પરિણામે માગું છું જે મદદ, આ નથી

નેહરીની ચક્કીમા દસ મ્લાક પિસાઇને ચેર
જતા અને એવી પરિત જોઇએ જો મહાર જીવન
આનંદથી ભરી દે જોળા અને રમુકી બાકણી
સંભાળથી મહાન સીકાએના દિમાગમા આન
દના તત્ત્વો ઉપજાવે, પોતાને બની જઈ અને
પણ મહાર જીવન ભાવથી દે

એની પરિત મળે શું સુખ આપી શકે
જો કદાચેનો ચેર જતાજ મહારી સાથે 'શાંગર'
અને 'ઈકબાલ' 'સાલિખ' અને 'શોકસ
પીઅર'ના લખાણોની ચર્ચા છેડે ? 'કાનન'
અને 'શાતા'ના કૃત્રિમ હાસ્ય જેવું બનાવવી
શીકું હતો ? મહારા સામુ જોવા વગર 'શ્રેષ્ઠ
એડિટ વીકલી'ના ચિત્રો જોવા કરે ? ભેરી,
ઝોરત બનવાને બદલે સભાની પરી અને એક
ટૂંક બનના ચહે ?

નૂતન શિક્ષણનો હું વિરોધી નથી પણ
નૂતન શિક્ષણના ધારણથી નીચળેલી દેશન લક્ષણ
અને નથી ગમતી અને બનાવટ પસંદ નથી
દ્રુકમા મહારે જોઇએ છે તે મહાકામા નથી
અને તે ન હોવાથી હું તેને પરિત નરીકે રિત
કારવા ના પાડું તો એમા કોઈ બૂન મા અન્યાય
થયો અને તો દેખાતો નથી

'ચાવર' મગમા હજી સમય મળે તો
એકાદ્યાર એની સાથે અહીં આવી જનર એટલે
વિચારોની આ લે થતા મનનું સમાધાન થઈ જશે
પત્રમા તે કેટલું લખાવ ? શું શું લખાવ ?
કેટલું કે એવું પણ છેજ કે કામગીર હોવારવા
આવીએ છતાં ન ઉતરે એવી ધુ ચરણોનો ઉત્કેન
તો રૂપરમાજ ધર્મ શકે *

* 'શ્રેષ્ઠપ્રાચી' (હરત લેખિત)માથી

— કુઆન શરીફના પારાઓ —

અરબી મતન અને
ગુજરાતી તજુમા સાથે
(સાદિક ઝાંગરીસ, રાહેરના)
પારા ૧ થી ૧૫ અને ૩૦
દરેકનો હદિથો છ આના

પારા ૧ થી ૧૫ મુજબિદદ
હદિથો તાડા છ રૂપીઆ
૮ ખર્ચ લાફ

ધી રાહેર સ્ટોર્સ - ટાવર રોડ : સુરત.

Arabic Text with
English Translation
By A YUSUF ALI
Re 1/- each part

In two volumes
Rs 17/12 each volume
Postage extra

: કત્થા :

હા, સત્ય આચરણથી, જન્મો છો તમે જાગી!
તો હાથમા કનક લઈ, શાના થયા છો જાગી ?
'એકાન્ત' જે ઉચરો છો, તે આચરી બતાવો,
પછી જગાડો પગને પોતે તો જુઓ જાગી

૭

નનરામ પ્રેમ જણો, શાના થયા છો ત્યાગી ?
નન ત્યાગને પિછાણો, શાના થયા છો રાગી ?
અહીંના રહ્યા ન તહીંના, 'એકાન્ત' આ જીવનમા,
કારણકે ચોટ દિનપર, કો'ઈ હજી ન લાગી !

શિક્ષણ જોઈએ !!!

એવું જીવન ના મને દાણું જોઈએ
જેના માટે રાજ ગદાણું જોઈએ !

પ્રેમમા જો આખથી અણુ વહે,
એક જગ હલસા ન પાપણું જોઈએ !

માતૃભાષા શીખરી એ ધર્મ છે,
ધર્મની જાપાનુ રદાણું જોઈએ

'દોન' ને 'દુન્યા' આ ઝોલા ખાઉ છું,
જોઈએ 'આ' પણ ને 'તે' પણ જોઈએ !

પાપ જગમા કેટલા તુજથી થયા ?
તુ જો શિખિત હોય તો ગણું જોઈએ ?

કંઠિયી કઈ નથી વળતુ હવે,
સદ અનુભવનુય શિક્ષણું જોઈએ !

હિંદ દેવીના છે પગલાં ધણા,
લઈ જવા 'ગીતા'ને 'ગવણું' જોઈએ !

કોઈપણ આપણને અર્પે કાંઈ પણ,
તેને પહેલા કંઈક અર્પણું જોઈએ !

તારા દિનમા જોઈ લે તુજને 'અમીન',
નિજને જોવા નિજનુ દર્પણું જોઈએ

રમીલા અસ્ત કવિ — "અમીન આગ્રાદ"

પાર્ટીમાં.....?

“ તાજ ” (ચરિત્ર)

મુસીબત

નં. ૬

મીર સાદબનો જ્યારે પાર્ટીનો વાગે આવતો, ત્યારે તેઓ કંઈને કંઈ બહાના બનાવી છુટી જતા મિત્રો હાથરોવાર કહેતા, “ભાઈ જુઓ આ હરામખોરી સારી નથી મદિનામા એમના વાર પાર્ટી આવોને ? શું ચીકગાંઠ આવી ગઈ છે ? સમજજ ડો પૂરો પમાર મળે છે તે સિવાય આ નાદની મેદારાની પૂરણ મીત્સાદન કંઈ મથા પોયા ન હતા ? જ્યારે તેમનો વારો આવતો હ્યારે એમનું કોઈ ન કાર્ સચુરદાતુ આ કાર્યમાં કબ્બન દેના ગુજરી જવું પા તે એમએક કેઈ મિત્ર ગુજરી જતો નહિ તે છેડે તે એમમની તબીબતના બહાનાઓ તે છોપજા ! જ્યાં એક તદુગરત મનુષ્યને મારવા પા મારી દેવામાં કંઈ વાર ન વાગે ત્યાં એક અંતે બીમાર કે બીમાર કરી દેવામાં શી અડચણ હતી ? પછી મિસીસની બીમારી ને પોતાની ચિતાતુ વર્ણન એવી બાતમાં વણવવા કે સામાવામાને વિશ્વાસ આવીજ જાય, કે ખરેખર બીમાર દરો જો કે જો પ્રાન કાગે બીમાર પડ્યા, તેજ સાજના ખવડ મળતી કે મિસીસ નેડીઝ કલનમાં ગયા છે ને ટેનીમ રમે છે કેમકે ડોક્ટરે નુરખામાં એમજ લખ્યુ હતુ

મિત્રોને સમાવહાનના મગજુ બાતમાં સૌથી આશ્ચર્યની વાત તે એ હતી કે રોજના મરનાથી પછુ કંઈ અજબ થઈ ન હતી ઘણી વાર તે એમ પછુ અમાય જોવામાં આવ્યુ કે જે સાહેબ વર્ષો પડેના આ દુવાનો તમાજ

કરી ગયા હતા, તેઓ ફરીથી જીવના મર્ધ જતા ને કબ્રમાંથી નીમળીને મીધાજ મી સાદમની ગુનામન માટે ઘેર પધારતા ! જ્યારે મીર સાદન પોતાના ફોર્ડ મરી ગએલા મિત્ર કે સબધીથી વાતમીન કરતા પકવાઈ જતા ને તેમની નાની સદારતપુર્વક ચતુઓમાં હમ લાજ, શરમ કે નદમતન બદને એક હાસ્યની શરારત રમતી !

પાર્ટીનો આ મો દોર ચાતુ હતો એમ બના મિત્રો કલહરમેગતા ઘાઈનીંગ કમમા બેઠા હતા ખાવામાં વાર હતી વાતોના મપાગ હાકી રલ્યા હતા કે સિમ્દરખાને મીર સાદઅ તરફ ઇશારો કરી કહ્યુ

“ કેમ મીર સાહેબ ! હવે આપના કયા મગાવહાનાએ દુન્યા છોડવાનો વિચાર કર્યો છે ? ”

આખો રૂમ બહાના હસવાથી ગૂણ ઉઠ્યો

“ વિચાર તો મીરસાદમના હાથમાજ છે ? ”

ડૉક્ટર વહરિ હસતા ઉતર વાજ્યો “ જોને ચાહે તેને મારી નાખે ”

ડેપ્યુ મી સાદન દાખ્યા બોયા ‘ હીક છે ભાઈ, જુલુ મંઈ સમુન પાર્ટી નથી આવતુ ! મનુષ્ય તો એક પાણીનુ રીપુ છે ”

ક્રી એવરો બહાના હાસ્યથી ગૂણ ઉઠ્યો

“ નહિ ઇચાનથી કહ છુ ” મીરસાદને

પોતાનુ પોત્રીશન મતાવવા માટે શા કહ્યુ ‘ હમેશા મંઈન કોઈ વાત આવી પડે છે ખુત મલી છે મારી તે ઘણી ઇન્જા છે કે આ વોતો બોજમ બોજ અમવાડીયામાં એક વાર

મારે ત્યાં આવો, બેસો, ૨ ગરમ મથાનો આ નદમાં ગ્રહાનો, પરંતુ શું કરે ઔચિત્તીજ ઝાંખને કોઈ આદેશ માયા પર આવવી પડે છે ગયા અઢગડીયાની તો વાન આપ જણનાજ દશે કે તેમને ન્યુમોનીઆનો હુમલો થયો હતો પાર્સીની દેખરેખ તો નોકરો પણ કરી ચકન, પરંતુ એક તો બીમારીના લીધે ઘરમાં બધા હેરાન હતા બીજી એ કે જ્યાં સુધી કોઈ ચીજ તેમની હાજરીમાં ન બને ત્યાં સુધી મને તો ગમેજ નહિ અને એ પણ છે કે ”

મીરસાદમ યોજીસન સાફ કઠીજ રહ્યા હતા કે જમવાનું આવવી ગયું અમે બધા ખસામાં તદ્દવીન હતા, જેથી કોઈએ પણ મીરસાદમને પૂરી વાન કચ્ચા કહ્યું, ન તો મીરસાદમ તે વાન પૂરી કરી કમમાં ખારાનો અગાજ, રકાબી-ઓની ખડખડાટ અને ચમચાઓનો ઝણઝણાટ થતો હતો.

[૨]

છેતરે મિત્રોએ મીરસાદમને જળીમાં પકડી લીધા-બકરી છદ નજીક હતી બધાએ કહ્યું કે “છદની માજના બધા મિત્રો મીરસાદમને ત્યાં જમીશું” મીરસાદમ પણ એ વાન મનુર નાખીને પર મિત્રોએ ‘મીરસાદમ જિદાગદ’ ના નાગએ લગાયા ને અગ્રેષ્ઠ ટોપીએ ઓરડામાં ઉઠાવવા લાગી.

છદની નમાજ માટે બધા મિત્રો એકઠા થઈ ગયા વર્ષમાં એક પણ દિવસ નમાજ ન પાળાંએએ છદની નમાજ પડી ઝંકરો, બેઝ-રોએ પ્રેરેમરો ને ઔચિત્તીરોનો થોડો કાફરો આગા અબનામના બગલાએ પહેર્યો, ત્ય સવારનું આધું ને વાતોના ગપાગ મા વા લાગ્યા આજી બાગવીનમ, મીરસાદમ સારી રીતે ભાગ લઈ રહ્યા હતા ન્ને કે તે પોતાની મર્યાતા બનાવી રહ્યા હતા.

અમે ઘણું વિચાર્યું કે તેઓ અમારા કરતા પહેલાં ઘેર જાય પરંતુ તેઓ તો પાનોમાં એટલા તનીન હતા કે ત્યાજ જમી રહ્યા ને ધડોના વખતે તેઓ જલસાને લઈ પોતાને બગરે પહેચ્યા અમે દ્રોણ રૂમમાં બેઠા ને મીરસાદમ અદર ગયા પરંતુ એવી રીતે ગયા કે અદર-નાજ રહ્યા ઘણી મુદત પછી દશન દીધા પરંતુ કંઈક ગભરાઓતા આ લામાધીજ મને કહેતા બાગ્યા

‘સિદ્ધોકામીયા ! જરા મારી વાન તો સા-લજો ’ હું તરતજ તેમની પાસે ગયો

“બેરીમન તો છે મીરસાદમ ?”

“એ કેવલ ક્યા છે ?”

“કેમ શું થયું ?” મેં આશ્ચર્યથી પૂછ્યું

“વાન શું થવાની હતી ?” મીરસાદમ એક ઉઠે નિસાસો બગી કહેવા લાગ્યા ‘સવારે નમાજ માટે તૈયાર થયો તો કહેના લાગી ‘સુન્નત ને સુન્નતને પણ મોટરમાં બેસાડી લઈ જાઓ ’ મેં ના પાડી તમેજ બનાવો ખાનએ ખુલમાં એ બચ્ચાઓને ક્યા લઈ જાડે ? પછી કહેવા લાગી નમાજ પછી સીધા ઘર આવજો થોડા છદ કાઢ મગાડના છે ખુ । જાણે તે વખતે હું કંઈ રિચતમાં હતો એ નોકરોનું કામ સાભળી મને શુરોસા આવી ગયો હવે તમારી જો પડશે મેં શુરમામાં કડવા બોન કલા ને કદાચ માર્શ પશુ દોલચ દમણ ન્ને ઘરમાં પગ મૂક્યો તો બધ અધારપટ ચૂનો ટાટો પડ્યા છે, ને પોને ચવગ પર પડી છે ગચ્ચાએ દદના દિવસે રહના રહના બખ્ખજ ઉઘી ગયા છે દમીદ નામે નોકરોને બે મામના પગાર ગાજી દતો તે લાજ જોઈ મારી કાયમીયા યાન, કપડા-ઓની એક જોડ ને છત્રો લઈ પલાયન થઈ ગયો છે બખ્ખ નોકરોને મને પડ્યા વિના ઘેર જવાની રૂબ આપી વડુમાં થયા

નોડરી સાથે તકરાર કરી કાઢી મૂખી મીર સાદમે એક હોડા નિસાસો લયો અને અધાર પડના લીધે મને તો કંઈ દેખાયું નહિ પરંતુ તેમણે રમાનથી આખો પથ લઈને મહેલા લાગ્યા સિદ્ધીબાઈ ખુદના માટે કંઈ બાનાવે! હું શું કરું એ કહ્યું મને મંત્ર જગાએ ગો દેખાડના પ્રતોચે રાખ્યો નથી એથી તો હું પાર્શ્વની જગમગમાં પડા નથી સાજા સુધી તો સારા હતા રાત્રના તો પાર્શ્વનો જલમસ્ત મરતા હતા ને સનાર ચનાજી ગીકલ જગડી ગઈ મારું કે જે કડવા ખાનો કહ્યા પરંતુ તેના ઉપર કંઈ આકાશ તુડી પડવાનું હતું ? છેવટે તો હું તેના ઘણી છુ ધરમા પડેના ઠીકરાઓ પથુ આપસમાં આપડી વાપ છે તો અમો તો મનુષ્ય છીએ અમે સૌ વારલકીય પરંતુ એના અર્થ કો નથી કે અમે અમારા કર્તવ્યને ભરી જઈએ ને મારી નબ હતી તો તેમની એ ફરજ ન હતી કે તે મને મેનગિલમાં એમ જતીલ કરે સિદ્ધીબાઈ થોડી મીનીટ માટે ધરમા તો આવે તે તમારી વાત મારી લશે ખુદ ! માટે તેને કંઈ કહો સમજાવો મનાવો

પરંતુ પડેના બહાર બેઠેલા મેદમાને તે અહિંથી દૂર કરો તેમને તો પછીથી પથુ મનાવી લેવાનું

‘તમેજ કંઈ માર્ગ બતાવો મારા પગજ કંઈ કામ કરતા નથી પરંતુ વિચાર આવશે કે મેદમાને તે મહીદ્યએ કે મીરસાદનની નાની પુત્રી બીજીસી ન્યુમેનિયા થઈ ગયો છે—પરંતુ બહાર એક કાટર પથુ છે ને હમદર્દીના માટે અહર આપરી તો પછી ૨-તોડા સજાવદા લાને મારી નાખીએ ૨-પરંતુ તેઓ તો પહેલાથીજ દુન્યા છોડી ચક્યા છે છેવટે ઘણું વિચાર્યું પછી એક સુખિત ધ્યાનગા આવી

અમે જ ને ગભરાએ રી દાનતમાં ઝાઝગ રમમાં પ્રવેશ્યા નાચાર થયેલા મિત્રોએ અવાજ ક્યો મહેલા માર્યા પરંતુ એ શતિથી મામ

લેના મ્હુ ‘આપ મોકોને મજાક કરવાનું સ્વચ્છ છે ને વિચારો મીરસાદનની નાની પુત્રી બીજીસી ગુમ છે નોડરોને ચારો તરફ દોડાવ્યા છે અમે ચોનીસ થાણમાં રિપોર્ટ આપવા જઈએ છીએ નેને રોગી મારી હોય તે બેસી રહે તેમને ખાવાનું મળી જશે’

તીવ્ર નિશાન પગ જરામર લાગ્યું મારા બોનવાથી બધા આશ્ચર્યમાં પડ્યા મોકોના મોળા પર (જે કે બનાવરી) ઉઘાસી ને દમદર્દી દાવા લાગી બધાએ મીરસાદનને દિલોસો આપ્યો ને અણગણના સીધારી ગયા

હવે બેગમને મનાવવાનો પ્રશ્ન ઉભો હતો મીરસાદન અને હું—અમો જ ને એક રમમાં જઈ બેસી ગયા પરંતુ બીજી તરફ બેગમ સાદમા બેઠા હતા હવે કાપડેસર એક જાળમેલું મરિપદ લશ્કર મે તાસે મેકડોન કતા મમને ચકારો દીધા ને બનેને ચોનચોનાની વાત પૂછી

પહેલા મીરસાદન બોલ્યા ‘હું તેના મુખ દુખતી દર્મીરા ચિતા રાખુ છું તેને શી મ્મી છે ? તેણીએ જે માગ્યું તે કે આછી આંધુ છતા તેને મારી કાઢજાત—બે કાઢજાતોનું કંઈ ધ્યાન નથી આજે તમેએ તેના લાખપથુ નેમ્મ લીધા ? મનમાં તો થય છે કે ચોનાની આ બેકાલગતી પર એજ વખતે કોઈ લગી એ દનામખોરને મેટા ધર મેકવી દહીં એજ વખતે કોઈ દરેક જગ્યાએ કોઈ છે પરંતુ ખુદના કચી કર છું આ ? એ કાનના પડલ ઉઘાડી અજગી ને કે હવે તેજે મારે ત્યા રહેલું અસકય છે અસમ્યા કેટલી માથા પર ચતી નંચ છે રાડ કણ ! છેવટે હું ઘણી છુ જે સાચ છે ત્રાણ કે માર કહેવા પર ન ચાને ? મારા ધરમા જ ને બેનાવું ને નચાવું ! એ ગાકરા વાળી કોણ છે ? ને તેને રહેલું રોય તો ઘણીઆછી બીને રહે નહિ તો ને મીરસાદ’ બોલે અહિં આ ન અમમને તો વાત કંઈ સુધી જઈ પડોચતે

તેમની પછી ભેગમ સાહેબાને વારો આવ્યો પછેવા તે તેમણે અશ્રુઓની સાથે પોતાને ભેગુન્હા સ્થિત કરવાની કોશિશ કરી પછી બોલવા લાગ્યા

‘લાઇમન! જોયુ આપે, તેમની વાતો કેટલી ખાનદાની છે? પચ્ચર ઉંચકીને ફેંકી રહ્યા છે હમણા તે આપને લિલાસ યજ્ઞ રહ્યો છે નહિ તો હું કમલાગણી બહેની પર ને થાય છે, તે તો માત્ર હૃદયજ્ઞ બાણ છે—આજે સમારે મેં કહ્યું જરા બાળકાને પણ સાથે લઇ જાઓ, મિથ્યાન હર કરી રહ્યા છે માયા પર ઉંચકીને લઇ જવાના તો થોડાજ દવા ગજીબો મોટરના કોઇ ખુલામા લપાઈ રહ્યો બસ એટલીજ વાત પર ગુસ્સે યઇ ગયા ને લાગ્યા માન આગળ પાછાના આનંદાઓને આશિ-વાદ થઇએલા? બીજી એક મેં કહ્યું પાછા આવો તે મા! લાઇમો માટે મેં છઠ્ઠ કાર્ડ લઇ આવ્યો બસ એ પરજ ફેંકી ફેંકીને છાન ફાડ્યા લાગ્યા ને શાજો આપી તમેજ દનસારથી કાઢે કે તે ગરીબોએ એમનું શુ મનાય છે? એજ કે જે વખતે એમની રિયાત સારી ન હતી તો પિના છએ તેમને છાતી સરસા આપ્યા બાળકની જેમ ઉકેલી લગાવ્યા-ગણાવ્યા ને ચોના પુત્ર બતાવ્યા જ્યારે આરી સ્થિત પર આવ્યા તો તેમના ઉપકારના આ બદના અપાઈ રહ્યા છે! જે તમે આપોથી જુઓ ડા આપ પોતાના ધરમા નડને બોનાના, નચાવો મારે શુ? મને શુ ધમકી આપી રહ્યા છે? મારા ત-દથી આપ્યા ધરને આજ લગતી હા આજ વખતે જ્યારે તમને ચિતા નથી તે મને શા માટે તમારી હમણા મને હાથે વાગે છે જો માત્ર મહેતુ ગમતુ ન હોય તો હું બચ્ચાઓને લઇ કયાય આવી જઇશ! એમજ મા મિયા કે આ બાળકો અનાથ થઈ ગયા છે પછી એમને જે કંપુ હોય તે કરે (ભેગમ ગડા લાગ્યા) એમને પછી જુઓ કે આપો પચાર કયા જાય છે? ને રાતના બે વાગ્યા મુઠ્ઠી કયા રહે છે? આજ લગી મને એક પાઈ પણ આપી નથી નોક રોના પચારો પણ બાકી હું કાનદારોના બીવના

નાશુ મહિનાઓ મુઠ્ઠી બાકી રહે છે! શુ એ પણ કોઇ ધન્યતની ઝલગી છે? એમની મુન્સફગીરીમા તો મેં કહ્યું સુખ નેયુ નથી—માન્યુ, કે હું બ્રી છું, પરંતુ સાથે ધનસાન પણ છું મારી કિસ્મત તો તેજ રોજ બળી ગઇ હતી કે જે દિવસે મારાપે એમના પાનવમા મને બાધી હતી (ભેગમ ગડા લાગ્યા)

ભેગમ રડી રહ્યા હતા ને હું જોતો હતો કે મીરસાદનુ હૃદય પીગળી ગયું છે જેની જાતીના આમુ એ દુન્યાની ખરી કસોટી છે.

હવે હું પ્રમુખરથાનેથી બોલવા લાગ્યો ‘આરવેટ લાઇમને જો એક ગાડી સાથે સરખા વીએ તો ધણી-ધણીવાણી એ ગાડીના બે ચંચ છે જે ધણીનો દરજ્જો બાદશાહ હોય તો ધણીવાણીનો દરજ્જો વઝીરનો? જેની સાદ સ પ વિના રાનમતો કારભાર ન ચાને”

મારે બાપ્થાન ચાનુજ હવે કે મીરસાદમને એક સપુત જગીને રડવા લાગ્યો મીરસાદમ તેની તન્દ ફેડી તેને ઉપની ચૂમવા લાગ્યા એ જોઇ હું સમજ મથો કે ધણી-ધણીવાણી સમજ ગયા છે જેથી કાઠીએ પણ પોતાનું નિરતર ઉપરી વરના માર્ગ લીધો *

• —(૮૬ પ્રથી)

સુઝિસમ ઓ જગતનુ એકલુ અનવાદિક

“આદની-એ-ધરલામ”

તત્રી —તુરુનિસા મરીદ

વાર્ધિક લવાજમ —

દિન્દ મટે રા ૧ પરદેશ માટે રી ૧૨ (શ ૯)

છુટક નકલ બે આના

તત્રી —આદની-એ-ધરલામ

૧૧-૬, ટરનર રોડ, બાદરા.
(મુબ ૨૦)

સુઝિસમ બાળકોનુ એકલુ આસિક

“આલોદ”

તત્રી —એ એચ. આઝાદ

વાર્ધિક લવાજમ —

દિન્દ મટે રા ૩ પરદેશ માટે રી ૭

છુટક નકલ ચાન આના

એનેજ — ‘આલોદ

જુમ્મા મઝિદ પાસે, રાજકોટ

કાવ્ય વાડી

[ઉત્તરમાઠની કવિઓના સાતમા કવિ સમેતનમાથી કૃત્ર મલ્લા અને મપ્તાન

એ નાજ બરી આખો આખોમા સમાવી દે, | તુ પર્વનશી હો તો પદને હટાવી દે
અનમમા તુ પોતે પોતાને સમાવી દે | એપદા અગર હો તો દીવર બતાવી દે |
તોહીદની વીણાના છે 'અપદ' મધુ શુભન | અવકાશ 'અરીર' ત્યાહો દુન્યા તણા અધામા
એ શુભનોમા 'હુ'ના આનાપ મિનાવી દે | રમીન ગઝનમા તુ કઈ રગ જમાવી દે |

તુ મારી નગર પરના પરશને ઉમરી દે
જે રૂપ અસપ માઝ છે શુભને બતાવી દે |
એ 'રૂઝ' નહિ બેલે એક બોલ નહિ બેલે
છે બાન હજી એને સાડી | તુ છકારી દે |

કપમારથી શુ દેને એકવાર દટારી દે, | હિંદાર | જગતને આ એક દિન તુ નનારી દે
આખોની સનામ મારી તુ ખમ છુકારી દે | એ દિન ગઈ ઉર્મિના જવનને જમારી દે |
હનનની મળ જુહી 'દિલોર' તકપમા છે, | અપ 'અપક' અને આખો હમરાઝ બને કે ના,
તુ રોજ નવી વિનમા એક આગ લગારી દે | તુ બેઠ પ્રભુપ કેલ દિવમાજ છુપાવી દે |

શુભ મસ્ત દિનો તારા દિનમાજ સમાવી ?
તુજ હસ્તી માહે મારી હપ્તીને મિનારી દે |
છે રગ પલુ અનેખો ને પ પલુ નિરાળા
'ગુલ'ની છે એ તમના તારોજ બનાવી દે |

શુખ પરથી જરા પદો પગસાર દટારી દે, | આ દિલની આગળુને તે દિવમા સમાવી દે
યુગયુગતા તકપનાને શાતિમા સમાવી દે | બને તરફ બરાબર એક આગ લગારી દે |
ચાહે છે 'સહુર' આને જમ એજ પ્રભુ તુજથી | છેડે ન 'હુલ' કોઈ દિન બાળ છે મિયાઝ
કા દિન્ય બનાવી દે | કા છેક મિટાવી દે | વાતો કરીને બોળી ના કોઈ બમાવી દે |

સાહિત્યની

(પૂર્વ કદી અને અત્ય કવિઓના) રજુ કરવામા આવી છે —ત્રી]

શક્તિ છે કદી તુમમા શક્તિને દિવાની છે,
અપવાયના પથોને તુ પથે ચડાવી છે !
માનવ ને 'બચીર' હોતો માનવની છત્રીના,
એ શાન નથી તારી માનવના મિત્રાની છે !

સાકી મયે વહદતનો એક જામ પિનારી છે, | મરદન તુ મુગલીની એશ્વાર હુકાવી છે,
દિવમાનુ કુદર જાયે ધમાન જગાવી છે ! | એક જામ હર્ષ માકી, મદહોશ બનાવી છે !
દુખારમા રમ તાગ 'મલ' એવ તો માગે છે, | આ પ્રેમની ભૂમિમા 'બી' પ્રેમના રાપીને,
બિગડેલા દિવોને તુ એકનાર મિલાવી છે ! | 'વેગન બન્યા દિવને 'ગુલઝાર' બનાવી છે !

તિ દાગ ! તુ હર્શન આ આખોને ફનાવી છે
મુજ દિવના બનને તુ એક નૂર બનાવી છે !
દુન્યાના મી 'લુહરી' દિવનો બની જાહેને,
વેગન બન્યા દિવને મુનઝર બનાવી છે !

અન્નન હુ મુજ દિવને મજિન તુ મનારી છે, | સુતાને જગારી છે, પડતાને બચારી છે,
ના પ્રેમ-પથ જાયે મે દિવને મિનારી છે ! | કર એવી અમર પથના મુર્દને લાવી છે !
'નાઆવટી' જગી મે દિવ પ્રેમના રગોથી, | ને ગદ એ બનાવે 'ગાહી' બનીને જાતુ,
એ રગ છે એવો ને ના રાઇ મિગાવી છે ! | બને જહાનને તુ તારીજ બનાવી છે !

અય હરિ ! તુ જીવનનુ સગીન જાગવી છે,
વરુન દિવજાના આ તાર મિનારી છે !
છે ફગ દહા 'મઝિય' મદ દિવને તમચ્ચી દો,
આશાની વીણા કેરા કદી જીત મુણારી છે !

“વેરાન બન્યા દિલને ગુલઝાર બનાવી છે !”

સલિત કળા

[એક વિવેચન]

[મૂળ ગ્રંથક સૈયદ આબિદમ્મદી 'આબિદ' એમ એ પ્રૌઢિમર દયાનસિંગ 'નેજ, લાહોર]

[નિરોગી નિગાહો હરકોઈ વસ્તુને કેવા દ્રષ્ટિમાણથી જુએ છે, તેનું ઈકબાની બ્રહ્મદરજો દ્વારા રજૂ કરેલું એક તલસ્પર્શી અને લેલક કિંમત અરો કટકપણું છતાં મનનપૂર્ણ વિવરણ]

અનુવાક 'હાશિમ' ટીમોવ

આ શ્રેણીની શાઈરીનો આબેહુબ નમુનો 'એશ' મલીહાખાદીનું કલામ છે એમનું એક કાવ્ય છે જેનું મથાણું છે-“કોહિસ્તાને દકેનકી ચોરતે” એ કાવ્ય 'એશ'ના માનસનું આબેહુબ પ્રતીર્ણન પાડે છે

ગિરી પ્રદેશનું પ્રાણવાથી દ્રવ્ય, ધોમધખના તાપમા ત્યાની શ્યામવર્ણી સ્ત્રીઓ શ્યામવર્ણા પાયાણીની શિલાઓ પેટે ઉભી છે કિંતુ જીવન અને સ્વસ્થ પોષકના આ બળ-દાથી વાતાવરણમાં 'એશ' સ્ત્રીની જે તરતીર નિહાળી છે, તેમાય ઔગત જે સારિરીક દ્રષ્ટિએ પ્રેમ કરવાને પાત્ર બનાવવાનોજ પ્રયાસ કર્યો છે

“ત્યાલ જેસે તૂફ ચશમે તેવયાં જેસે જિઝાબ, આદિએમે જામનોકા રંગ આખે મે-મિસાબ”

એ તરતીર દોરીને “શાઈરે ઇન્કિતાબ” એ શ્યામ-સૌંદર્યનો પરિચય વાચકોને નીચેના શબ્દોમાં કરાવી વિદાય માપ છે

‘ઈસ તરફ તારા કિસી કુશતમે ગમકી ઉઠી, ઉસ તરફ સોગનશી સોન મતોકે ઉઠે’

એ કવિની પ્રાર્થના આમ ચાપ છે એક કદરૂપી કિંતુ યુવાન સ્ત્રી સાથે આસપાસના સ્વરૂપના પ્રેમ વ્યક્ત કરે છે

મદબર્ણુ યૌવન તે છે જ્યારે કતંગ-શક્તિ એની સોજે કળાએ ખીનેની હોય જ્યારે ઇન્સાન પદ્યરમાથી દુધના દર્વા વહાવી શકે છે નકેને સ્વર્ગમાં પનટારી શકે છે આતરિક શક્તિના

પ્રતાપે એક નવી સૃષ્ટિ સર્જી શકે છે એ કાગીની તરતીરને આપણા બહોળા કરિએ પોનાના કાળોમાં અને આપણા ‘આધુનિક ખ્યાલો’ તેની શ્યામઓમાં એવા અદાથી ખેંચી છે જેમા માત્ર સામાન્ય કક્ષાના દૈનિક હાલવાથી વિરૂધ્ધ કશુંય દેખાતું નથી

એનું પરિણામ એ આંખુ કે આપણા સહિસમાં જે કયાય પ્રમાણિકતા-નિર્મળતા છે તે તે કરિપત શાઈરીમાં છે હૃદય-ગાથાના વર્ણુ નમા, લાગના વર્ણુનમા એ દોડીને જ્યારે આપણા કરિએ ખુદાની સુબ્હા પ્રવેશ કરે છે જીવનના પ્રશ્નોથી સુખ ફેરવી લે છે તે ચિંતન અને દાઝથી સાત કેડા થઈ જાય છે અથવા તે માનસિક-મનો રાત્રી પૂર્યકરણ કરે છે અને પોતાને ખુદમાજ શુભ કરી દે છે મર્યાદિત વર્તુજમાથી કદિ બહાર નીકળતાજ નથી હિંદીથી સપૂર્ણ એપરવાઈ અન્થોની પરિચય નિથી સત્તર અપરિચિત એજ એમની સૃષ્ટિ, એજ એમનું મૂલ્ય, એજ એમનું દિન એમનું જગત-દર્શી જામ, એમની પકિત એમનું જીવન-ખ્યાનો રોપ છે જે કદિ એ માગીના

અને અર્થો ના થઈ શકે છે દૈહિક મોર્ચ
સોર્ચ ના નાદિ યેના અને અધમતા
અર્થો અને ઉદ્ધેરા, સાથે સકાએસ છે વ્યારે
સોર્ચ આકૃતિ સાથે સખ મરણે છે

અગર લેખક એનેકાકારે પાનાની કૃતિ
“રૂપ અને તેના મન્યાકનન. ખીચી તોન માપ”
મા એ પ્રશ્ન ઠી ઘણી-રિરના પૂરક સમજાવી
આપી છે કિંતુ એશિયાત એક મદન સપ્ત
મેખ આકૃતિએ લામા સમય પડેલા કળા
મદના એનુ ખરૂં ગૌરવ અને સાચી મદનતાના
વિવા રૂપ પ્રત્યે નિર્ણય આપી દીધો છે

વિનય અને આશય સાથે કળા ધીતેનો
ને સખ છે એનુ કારણ સુવિદિત છે સાધ
મ ગ પ્રજાપ કાચો રચના માટે કારીગરી ઠી
આવશ્યકતા પાતી નથી પદ્યદ વિચારે
(અથાન ગજજ) પ્રામ અને અસ્થાનની પાનદી
સાથે મીજદ છે અમુક ખીયામા નજેવી રચ
નાએ પૂરાણુ મદારતાઆ અને લદ્યુ મોન્દ
છે રહેજ પારિશ્રમ ઉદયવાયા આગવ’ એક
પ્રમસુરત રૂપ થા બુ કરી શકે છે એના
વરૂં મક તત્તલતલ્યુ નધારણુ નુ કરવા
માટે એવા પ્રમાણની રાષ સરળતા નથી નૂન
વિચા સરળી રમ કરવા માટે શબ્દનુ અતર
રથા મીંગી તેમા નવચેતન રેડુ પ મે નવા
વિચારદર્શન માટે નવી પળી વાનેજ ગોરી કાદી
પડે એ લા ન્નેામ થને પડીજ અર્થ એક
રાશ રૂપ યેગ અર્થોની અમન્ય મોતી-
એને શબ્દાવલીમા સુથવા આર પી’ કળામની
મદાનુભવી અસુનીએમા રહેજ પછુ ક પારી ન
આવરી જોએ પિટ ગરૂક મી તિત્તુ થિર્ષ
સામર સમુ અમા અને દામ મનમથી હોરી
જોએ એમ ન હોય તો આકૃત અને નય
પાતો પડે એ સુમેગ દશે નદિ અને રા
કારેના અમ અરૂજ જો કળામને કળામર્જન
નાટે વે ઠી પાતી મુગીએને ઉદના જુદા

જુદા કવિયોએ જુદા જુદા ભવોમા વર્ણવી
છે જોમાના યોગ નમુના નીચે મુજબ છે
‘પુરુષ મે’ તને શાઈરમે લદ્દ રોના પ
તન નકર આતી હ એક મિનએ તરખી સુમ
(અમીર)

શાઈગીબી કામ દય આતિગ મુગ્ધસઅ સાકા
કુર્ નથાને મન્યાનીને કયા મુઝમે મુગ્ધ
જળ હશે તારે તખમુખમે પિરોના ચાદા
કામાને’ એ શબ્દ અને અર્થો ઠી સુચીને
ઉદેસ નીચે મુજબ ખેલ્યો છે—

ઈન્નેકાતે લકઝ મન્યાની, ઈરને પતે ભનેતન,
નિસતરદ અખમરકાપારાશઅતી ખાકિરતરમે

સાનેજ કળાના વિષયમા સોર્ચને રદામે
વાખવાયો, કેવળ આકૃતિ અો નય પળીનુ
પાન નકર રદામે રહે છે, વિરય અને અર્થો ઠી
ઉચ્ચતા, અનેએ આશય, ચિતનનું, નિરોગી
બગ ઘણીગર પિસારી દેગમા આવે છે જે
ઠીમા પાતી અને પતના દર્શનાક કાગમાયો
પસાર થાય છે એમની સમાગ્રિક અને ૧૪
કાપ દેએના વિદુન અને અધમ માજશનુ એક
પ્રતિનિધ તેમ ઠી કળામા પમુ દેખાઈ આવે છે
વિષય અને અર્થો ત કથી આખિા બમ કરી
લવામ આવે છે દેદ ઠી સાવખતા પર દ્રષ્ટિ
કેતિ કરવામા આવે છે પુષિના નમ અને
આગર નિદાણીનેજ રસની ક પના રોડવામા
આવે કે મજુસ રરોના આશયનુ નામ
સગીત, આકાક આકૃતિએના પ્રતિનિધનુ
નામ ચિત્રકળા

૧૮૫૭ પૂર્વ ઠી ઉર્દ શાઈગીને પગી (વિ
લી ઠી હોય કે લખાવ ઠી) મા રૂ અપના
સિવાય માત્ર રેદિક પૂનનુ ઉપનામ આપી
સાધ્ય છે સખની દરવાના યોગામા ઉઝેમા
મિયા ઠી કૃતિએ પોડેદા માત્ર જોડખુ કે
દામમજ છે એ મિયાનો પ્રિય વ્યવમાય માત્ર
કળાના વિજન્ય પતાર્યા અધની કીજ માત્ર છે
જુદા જુદા રોએ મગીને (કથાપ અથ વગ
ના) એક એ ઠી અસર ઉપના કરી ને

આખોને ગમે એ એમનું મહાનમા મહાન દ્રષ્ટ
પાણ એમના માટે શબ્દ પોતેજ મતનય અને
પોતેજ મતલબની મતલબ છે

પુનઃ નય ૪ પુનઃ દ્રષ્ટ અરવ પુનઃ ગુણે પ્રજા”

દ્રષ્ટ ત તરીકે નીચેની પક્ષિ લક્ષ્યે

“કુલ્લ વગર પોદ છસમ મરે બહાર ચના,
હર તગ નર ઉડા માર ચના, માર ચના
બારહરીમે બંડે હૈ દુરમન પમ વોહ
માનમ હો ગયા મુલે નનદર બનાએગ
ગનામે લબ લખામે પુન ચરખતે નિસાન,
તુરખા ચે ચાહિગે તેરે બીમાગ કે નિચે

અને ‘અમાનત’ લખનવીની મરફૂ
પક્ષિ છે

બેળારે મળતે હે બાપે તેરી ગરગાળી ૧૨”

ઇકબાન આપણને યાની નૌહક સાદ્યથી
હાલીને કળાના અર્થા, નિયા અને આશયા
પ્રતિ દેરી જ્યા હમણ છે એ પ્રજા અભારે
કવેળાના છે ઉતારણા છે કે ઇકબાનની દ્રષ્ટએ
કળાનો અતિમ આશય શુ છે? કિતુ એટલું
તો અસ્પષ્ટ કહીશ કે ઇકબાનની નિગાહમાં
કળાનું ગૌરવ અને સૌદમ્ય તો સબધ અર્થા
અને આદાત તેમજ કળાના વ્યવસ્થિત રાપે
છે ઇકબાનનું મતલબ આ છે કે ખરે રૂપ
પ્રતિના રિલાન્સ પદાર્થોમાં તથા પ્રથમ પ
ક્ષિતો કળાકાર પોતાની આતરિંસુ રૂપને એક
બૌદ્ધિક રૂપ આપના માટે પ્રકૃતિના રિલાન્સ
પદાર્થોમાં ચૈતન્ય રેડી તેન અગ્નિદરમાં આણે
છે પ્રકૃતિ પોતેજ મગ તો રહીકતના ચેલના પર
એક જનનિમ રૂપે છે છા પચર મગ
રગ પનિ એ સા અતરિક પ્રાકૃતયનું સાદિલ
માત્ર છે રા પી પ્રતિન પાનાની યા પનિદ
આકૃતિનું ગરુપ આપ છે ત પ્રકૃતિના બીજામાં
પોત દગતો નથી આકૃતિનું રૂપ પણ વ જાન
ના દ્રષ્ટિએ કળાકારની પ્રતિભા અને અર્થાની
લાનખતા છે—

એ રિચાગેને અનેક રશમે ‘ઇકબાને બકત
કર્થા છે

‘આયા કહારે નમએ નયને ગુરુ મન,
અરહ ઈમકી નયનવાકા દિય હૈ રોમે નય

જિસ દોઝ દિયણી રમઝ મુબની સમઝ ગયા
સમઝો તમામ મઝહલા હારે દુનર હય તય”

‘મિરલે પુનશીટે મહર ફિકરી તાબાનીમે,
બાતમે સાફલ વ આક્રા” મયાનીમે ફીક
‘ઈરકા નાદહે નહર અને ગમાને સે જુદા,
ઈરકે અહવાસે મહરમ નહી પીરાને તરીક’

કળામાં દેહ અને દિમાગ અર્થ અને આ
દૃતિ સબધમાં અ. ગહુમાન બિજનોરીએ
માયકલ આખખનાતુ એક કથન નીચે મુજબ
ટાકયુ છે

બાલ દ્રષ્ટિએ એમ નાગે છે કે સનાટે
મતિને પાશુમાથી ફેરી કાઢી છે પરંતુ એ
સાચુ નથી ખર જોતા તો મૂર્તિ પોતાના મન
રૂપ પાશુમાં હોય છેજ શિ પી તો માત્ર
એના કાનિગન ચેવના ઉપચી જવનિમ ઉદા-
વનારજ છે

અચિજ આ માઇન આખખનાનુજ કથન
હોય તો તેના ઉમદા નિચારે આગળ મરતક
આખાથી ઢળી ગય છે

કમાન તો જુગો કે કળા સર્જન અને
આણુ સરજ કોનો અર્થ તો એ થયા કે
કળાકારે પોતાના સર્જન કાર્ય દ્વારા મત્ર તે
ઝપત પ્રગટ કરી દેવાનું રહે છે જે પ્રકૃતિમાં
પ્રથમથીજ મૌજુદ છે અર્થાન પોતાની આત
ગિક દુન્યાની તમામ શક્તિનો કેમકે એટલોજ
ઉપયોગ કરે છે કે પ્રકૃતિની મલાદમાં નહીને
પ્રકૃતિના બીજામાં ઢળી જમન જે છે તને
ગોધતો રહે

ઇકબાનનો દ્રષ્ટિમાણુ એ છે કે કળા રે
રુબની પ્રત્યેક વસ્તુ પર પ્રભુત જમાનીને
પ્રકૃતિના સાધનો, પદાર્થો પર મ સાધ બોગરીને
વિભાજ્ય પદાર્થોને તે આકાગ આપે છે જે
પ્રથમ તેના અત ના અયાગ ઉદાહરણમાં જન્મેનો
રોપ છે તેની દ્રષ્ટિમાં પચરો નિર્જીવ, અનન
અને નિરર્થક છે શિ પી તેનું અતર ચીગીને
તેમાં તે જુનની તખીગ દાખન કરે છે જે તેની
અનનિક સૃષ્ટિમાં મ્યારનીએ જન્મેલી રોપ ૬

દીવાને 'ગાલિન' પગના યુગતાર્થ ચિત્રોની પ્રખ્યાત નામાં 'ઇકબાન લખે છે કે—

એ વાનની હૂં આપની કે પ્રાણુવાન નિ પ્રાણુમાથી આકાર થકે કુદરતને અનુસરવું એ તે બીનાનો પુત્રનો પ્રિયાર છે કે કુદરત મનુષ્યના આત્મા પર સરસાઇ ભાગવે છે સર્જનની શ્રાવ્ય એમાં છે કે કુદરત । ખ્યાની સમિટ પર લેવામાં આવે, નહિ કે અતત્વોની શક્તિ ગાનિનો રિનમાર કરી એના આગળ માથુ નળી દેનામાં આવે જે માં છે તેનો મુકાનનો જે કાંઈ હોયુ જોઈએથી કરવો જોઈએ । એવું નામ જીવન અને શક્તિ છે એ મિયાવની પ્રથેક વસ્તુ મુખ્ય સમાન અને નાશાત છે મનુષ્ય સ્તન મનથીજ જીવત રહે છે

(અપ્રજ્ઞ)

પુરુષોના કપડા
સાયન્ટીફીક
રીતે વેતગતા
અને સ્ત્રીવણ
શીખવા માટે
કપડા મળેલા યા
લખો

મુરદ ટેલરીંગ વર્ક્સ
એન્ડ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ

MURAD TAILORING WORKS

Try our Secret Good Fit for
Scientific Cut, up to date
Fitting & Modern style

પ્રો એસ જી મુરદ
ચુનારવાડા મરિજ પાસે સંદેશ

સ્વીકાર અને સમાલોચના

(૧) 'હૃદયદરી કાવ્યસ મહુ' (નસીમે સદ રનો અરી અક) [સ પાદક નકીમુદીન અબ્દુલ હુસેન હુસેની નિવાર પા પુના મ વ યાગ આના] આપણા યુગન કવિ 'કિરમન'ના સદ કારથી તૈયાર થએનો આ માન્ય કે યુગની મુશ્કિલ મોસિમા લગભગ પહેલવહેતોજ છે અને સુધક તમા સદર પશુ છે એમાં જીવે થએની માન્ય-પ્રસાદી જો કે લિનન નિન કચિને ગમે એટલી શ્રેષ્ઠ નથી જતા આગની જોડા ચિતનથી અને અતિ ઉતાળો થાતી કવિતાઓ જોતા સારી છે અને એકદરે વાચના લાખ છે

(૨) 'મોમીન ખ હુ' કાવ્ય અક (કારી-આવાઝ મોમીન પજેલાઈ કનન મુર્જ)

સામા ઇસ્માઈલી કવિ સમેલનમાં જીવે થએના કાવ્ય કુસુમોરી મારા એટને આ માન્ય અક કેટલાક શાધરિ નના છે જતા મજનના વનજમાર છે એટને એમાં આવેની કૃતિઓ મજનના નામે પીરસાણ કયુ ન નથી પણ સાત્વિક પદવાન છે અમે આપ પ્રધાસોની સજ જતા ઇસ્માઈલીએ છીએ તત્રીનું લખાણ પણ તેસ ચિતનમય છે નાનો જના અક એકદરે સાગેજ છે એ મ મુર્જ પડશે

(૩) 'ઉમ્મીદ' [ધી અક કલમ સુગનું નિમાસિ અક જ થો] યુગન વહો । નિ । રેનુ આ સુદર અને સળ પત્ર અમાર સદ ચર છે એમાનુ સારિત્ત મેમના કામનુ અને પ્રગતિશીન છે ભારા અને જો છુ (અને તે પણ તત્રીની) સુધારણા માગે છે અને અમે ઉમ્મીદ થી ઉમ્મીદ રાખીએ ડીએ કે તે નાઉમીદ નહિજ કરી અને અમાગ આ અદ્યતની દરેક રીતે કામખાળી ઇસ્માઈલીએ છીએ

N'

—(૦)—

ઇલમ દોસ્તોનો મુખ્યારક મજમો

દાક્ષિણીય ભદ્રસા અશરફિયા અરબીયા રાહેરનો
વાર્ષિક ઈન્આમી જલસો

રચના — મુનારવાલા મસ્જીદ રાહેર.

પ્રમુખ — હુઝરત મોલાના શખ્ષીર અહમદ ઉરમાની સાહબ

પ્રથમ મદ્રસાના કેટલાક છોકરાઓએ કીરઅન સલામી હતી ત્યાર બાદ મદ્રસાના છોકરાઓએ ઉદ્દેશ તકરીર કરી હતી તે પછી હુઝરત (સાલ્વાતી શાનમા એક તાલિમી છાત્રે અગ્રણી કરીદી પઠયો હતો તે બાદ મદ્રસાના બે નાના છોકરાઓએ સવાદ કર્યો હતો ત્યાર બાદ મદ્રસાના મોહમમ્મદ સાહબે મદ્રસાનો નિષેધ વાગી સલામીઓ હતો ત્યાર પછી મદ્રસાના કારી સાહબે છાત્રે દીનની ફઝીલત વિષેની નઝમ સલામી હતી

નઝમ

- એ ખુશા ઝીનતે યઝમે તરખે અલત્રે સુનન, આજ મેદફિલ ને મુસર્ફત ફી નિગાહી દે ફખન
શાદમાત્રિસે હે આબાફ રિયોજા ફુન્યા, ફિકમે ગમ દુરુદે મફૂદ હે અફકારે મહન
જલસહ કો ત્યાર તરફસે હે મલાઇક ઘેરે, તા નહ ઇમ્લિસલ યહા બ્યાએ હુએ હે કઠગન
નખત્રે ઇમામિ હે રહમતે હકકી ખારિશ, જરે શાદાન દે પ જૈસે કે શુબ્હાએ અમન
મએ વહદતસે સરમતલ દે હર કો'કો પીર, નરશએ હુખએ મુદમ્મદ મે હે ફર્ મગન
કયા સહાઇન હે કે હર કામે જલસહ ક સિએ, દરવ તર મીનહ મલક કેદતે હે, અદલત સદલન
અશરફિયહકા હે ચેદ જલસએ ઇન્આમો સનદ, કમ્મ તહફિર જલસહ પેહો ફઝને પ્રહા સાપહ ફિમન
આજ પુહામે મદ્રસહ બી હે મરઝઝ એસે, બાગબા જૈસે હો ખુગ દેખકે ફલા શુશન
કાગિમે મ રો સિનાઈસ હે અનગો મરઝ, ઇન્મકી રેતે હે તરબીગ બ તરજે અદલત
સુન જે પાયા હે કેહ હે હુઝરતે 'શખ્ષીર'કા વચ્ચઝ, આરમાને સે ઉતર આએ ફરિને સનસન
— વચ્ચઝ કયા હે કેહ બલાગતકા હે બેહરે ઝખખાર, વચ્ચઝ કયા હે કેહ ફરાહનકા મલકતા શુશન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ હકાઇકા હે બાગી બદલતા, અકલ યોર ફિરસા ફેલાએ ફએ હે શમન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ મઆરિફકા હે રાહેરે તાના, દમ કે રગા નિરસે દિને ઝગ મલહ હો કુ દન
આ ગયા વચ્ચઝકી તારીફકા અખ ઝિક યહા, મ લખ એક કમ્મ નહ પગ્મ જૂમકે શોકન ઝીન
વચ્ચઝ કયા હે કેહ ખુમે અદમદકી હે શુબ્હાએ કુદન, ખાસ ને રે નકાસાકી શુઝાને ફીરન
કા હી એ'જનકા હે ફરનામકા અ'વાહ અ'લાહ, મદ્રસે દીનકે કામમ હે બધ દોરે ફિનન
આધિયા ચલતી હે ઇલાહકી લેકિન દરમ્, રાખ્ય હે દીને મુદમ્મદકી બરાગ રીશન
હૈ બિના મદ્રસકી સદકએ નગી ખેરાક, નસ હે કુઆનકી શાદિદ હે હલીસે કે મનન
બાનીયે મદ્રસહ હોતે હે વહા કસમે શા, અવએ કુઆન યહા પઠહતે હે બા સતે દમન
સગમ હોતા હે અદાહીસે રિસાલત કા યહા, આશિકે અહમદ બદિલ વતે હે વા ઝીરે કન

ફિક્કદે મગજલ પર રોળી હે તકરાર મહા, ખેડી હોને વહા લગતી હૈ બારિસ અનજન
અસારફિયદકો મુગારક કેહ હે એક ચરમએ કેહ ખૂબ સૈરાળ હૈ વેહ ધં મકરી હૈ જિન્હો લગન
હવમ વેહ હવમ કેહ વ્યહાદીસ હે જિરકા મખરજ, ધ મ વેહ હ મ કેહ કુઆન હૈ જિરકા મખજન
હવમ વેહ હવમ કેહ હે બાઅસે તાનાનીએ રૂહ જો નહીં નરકડી તરમીકે લિએ દીનએ ફત
અર્જ હે ઉન્સે મિલી જિન્હો ફરાગતકી સનદ, ક મએ પૈરસે ગાફિલ નહો મહમન અમકન
ખિદમતે દીનકે મેદાનમે હૈ હિમતો અઝમ હમમએ નહ કહમ ફેખકે યા દાર વરસન
બરકતે હવમસે મહરમ હૈ મહરમે અમલ સમ્મા હસ રમ્મકો જો હૈ વહી અ નામે અમન
ખતમ કર 'નૂર' કે હૈલ તુલ સખુન વજ્રદે મયાન નજમકા વુઝકો સીપક હૈ નહ તૂ માહિરે ફત

ત્યાર બાદ ફેરેજ થયેના ચાર તાલિમે ધ મોની દસ્તારબધી કરનામા આવી હતી અને
બધા તાલિમે હફમોને છન્નામ નહે અવામ આખુ હતુ તે પછી મૌલાના શમ્ષીર અહમદ
સાદબ તકરીર ફરમારી હતી સહેર તેમજ સુરતવાસીએ તેમજ આખુનાખુના મામાના મહેમ
નોથી મરજી બતાઇ મહ હતી સુરતના મુન્નાજ સાદબના મત્સા શૈરીના તમામ ઉરતાળ તેમજ
તાલિમે ધ મએ પથુ જદસામા ભાગ લીધો હતો જરસો તા ૮-૮-૪૩ના રોજ સવારે
(સુ ટા) ૮-૩૦ના શર થઇ ૧૨-૩૦ના ખનાસ થયો હતો

મોહતમીમ સાહેબનો રિપોર્ટ.

સાદમો આ દીની મદસો પુરાણો હોવાની કમે સા ામે ગુજરાતમા સર્વથી પહેલો મદસો
હે જેના બાની મહંમે તે વખતની પાસ દીની જરૂરતોનો ખ્યાલ કરી સને ૧૨૮૬ હિજરીમા
કાયમ કર્યો હતો બાની મહંમ હાજી હરમખન મુહમ્મ. અસરકે સાદબ નદીરી એક વેપારી
અને તિમરત પેશા માબુસ હતા તે વખતે મહંમ કલકામા વેપાર કરતા હતા સારાશ કે
કુદરતી રીતે મહાજળી જગ્યાઓથી ભરપૂર હતા તમા મહંમને એક મોટા મોહદિસની સાદબત
નસીબ થઇ જેમના હન્મી ફયઝ અને બરકતોથી બધા હિન્દુસ્તાનનો ખૂબેખૂબો લાભ ઉઘવી
રહી હતો એટલે હવ ત મૌલાના અહમદઅલી સાદબ સાદરનપુરી (૨૬) દરસે હદીસના
સિનસિનામા મુકીમ હતા હાજી હરમખન અસરકે સાદબને એવા મોગ મોહદિસની ન માત્ર
સાદબત બ કે શામિર્ પથુ હાસિલ હતી એજ મરજી મહંમે ગુજરાતમા એક દીની મત્સાની
જરૂરતનો ખ્યાન કરી પોતાના વતી રાદરમા મૌલાના મોહુદના ફરમાન અને ઉશારાથી મદસ
અસરકેઆ કાયમ કર્યા અને મુનહેદ ફેસળીસિત્વાદ મૌલાના નિયાકતઅલી સાદબ અને
મૌલાના શેખ મદમદ ફાકિમ સાદબ સુરતી (૨૬)ના મુગારક હરતે મદસો ખોલવાની કિયા
મરવામા આવી પથુ મૌલાના સુફી સુરમાન સાદબ લાજપુરી ફરમાવતા હતા કે દારલ ઓનૂમ
મદસા અસરકેઆની ખિનાતો દરોહો મહીના તૈયેનામા હજરત શાહ હરહાક સાદબ મોલાઝીર
મદવી (૨૬)ના ઉશારાથી કરનામા આવ્યો દનો સર્વથી પહેલા અબ્બલ મુદરિસ આ મદસામા
જેવજીવી સનદનો સિનસિસે પથુ મૌલાના મોહદિસ સાદરનપુરીથી હતો એટલે મૌલાના મુહમ્મદ
બરકતુ બદ સાદબ સુગતી મુવાજિરે મકકરી ગુજરાતમા આ મદસો સર્વથી પહેલો હતો જેણે
પોતાના ફયઝ અને બરકતોથી બધા ગુજરાતવાળાઓનો કાયદો પહેલ્યાવાનો સર્વથી ઉત્તમ
મોકો આવ્યો તે ઝમાનામા ગુજરાતનો હવ નાહેલીયતના ઝમાના જેવોજ લગભગ હતો જેમા કુઆન

અને હદીસી નૈશનીની જગ્યાએ કુક, સિક્ક અને મિદઅત તથા ગુમરાહીનો અધકાર ફેલવ્યો હોયો શરીઅતની ઇઝઝના લોકોના મ્લિયો મદી ચૂકી હતી તરેહ તરેહની ખતમ રસમોમા લોકો ફસાયલા હતા ખરલામ નામનો, અને મુસવમાન કહેવાનાજ દતા । દીની અમલોથી ખેહીમ અને નેકાઓથી દૂર પડેના હતા એના સન્નેગોમા એક મહદબી મદસા કાયમ કરી બાની મહૂંમે પોતાની ખાસ ઈમાની કુવવત જાહેર કરમાની આ તરકકી પામેનો મદસા તેનીજ નેક નીયતનુ ફળ છે જે આપ સમક્ષ આજે મોજૂદ છે એ મદસાની શરૂઆતના ઝગાનામા એવા એવા ગુજરાનના અકાબિરો ફરેશુતદસીન યાઈ બધા ઇતોમા ફેનાઇ ગયા કે જેમની ઇ મી રોશનીથી ગહેરો અને ગામડાઓ બધા નૂરે ઇરલામથી જગમગી બિડ્યા મોનાના હાફેઝ ઇરમાઈન સાહબ રહેરી, મૌનાના કાઝી રહમતુ-સાહ સાહબ રહેરી, હાફેઝ મુદમ્મદ બિન હાફેઝ આનેદ સાહબ, હાફેઝ ગુનામ મુદમ્મદ લામસા સાહબ હાજી ઇરમાઈન મોતાલા સાહબ, મૌલાના વસી અહમદ સાહબ પીલીલીલી શાહ સાદુલલાહ સાહબ, સમ્મનદ નસીન ખાનકાએ કાલાહપુર, સંપદ ઝેતુન આમિદીન સાહબ અહમદાનાદી જેવી દસ્તીઓ આજ મદસામા પડેના હતા મતલબ કે આ મદસા પોતાની પુરાન દષ્ટિએ ગુજરાતમા જુનદી અને ફોજાયત ધરાવે છે

મદસાના નવા દોરની શરૂઆત

જેમકે ઉપર અરજ કરવામા આવી તેમ મદસા દિન બ દિન તરકકીની જુનદી હાસિજ કરતો રહ્યો પરતુ કેન્લાહ વર્ષ પડેલા કાઝ એરી બામનો વચ્ચે આઢી આવી કે મદસા સુરત હાલતમા આવી ગયો લેખીત અધાદ તઆલા જે પોતાના દીનનો દામી અને મદદગાર છે તેણે અમે મુખલિસ ખાદિમોને આ મદસાની સેવા કરવાની નેક બખતીથી નવાજ્યા, અન ખુદાના ફઝનો કરમથી સને ૧૩૬૦ હિજરીથી મદસા ફરી પોતાની અરથી તરકકી તરફ વધના લાગ્યો મગર દુન્યા જે ફેફારાની દુન્યા છે અને ખુસીગતો તથા પરેશાનીઓથી કારેલી છે, તેથી કોઇ દાઇમે પજુ માજુસ મેફિકર અને શાતિ હાસિન કરનાનું ઇતિમનાન રખી શકતો નથી બમાનું પનન થવાથી દીની મદસાઓને જે ધકકો લાગ્યો તેથી આ મદસા પજુ બચી શક્યો નથી પરતુ ઉમ્મીદ અને બખ્શિસ ખુનાદી પર નજર રાખવાવાલા લોકોને અલાહ તઆલા કદી મહરમ અને નાઝિમીદ કરતો નથી તે જાને વહદદુ લા શરીકે એવા સન્નેગોમા માગણી કર્યા વિના એવા મદદગાર અને મુખલિસો પેદા કર્યા જેઓ ઘણીજ આયોશીની સાથે આ મદસાન શ્યાવા મરતબ સુધી પહોચવાને માટે ઈમદાદ કરતા રહ્યા હવે ખુદાપાકના ફઝલથી મદસાના તમામ દરજ્જાઓમા તરકકી મવજૂદ છે મચદ્દર મદસાઓની માફક ઇમે અરબી, ફારસી, કુર્બાને મજી, હુદા તજવીદ અને ફોરજત વગેરેનુ ઉચ્ચ દરજ્જાનું શિદાલુ આ મદસામા ચાનુ છે અમારો ઇરાદો છે કે અમે આ મદસાને મહૂંમ બાનીની ઇમ્જા મુજમ જ્યાસુધી બની શકે એવી હિચી પદ્ધતી ઉપર લાગીએ, જેમા દરેક દરજ્જાની પૂરેપૂરી અને સર્વાતમ તા તીમ થાય સાતરા કે અમેએ અમારી મુરદેવીઓ હોના છતા મદસાની તાલીમને દેખ રીતે કાબિને ઇતિમનાન બનાવવાની હર વર્ષે વધારે કોશિષ કરી છે ખુદાપાકના ફઝનો કરમથી આ વર્ષે અરબી દરજ્જાઓમા દોરએ હદીસ વ શાદાસીતા તફસીર અને ફિકાહ શાફ અને નહુ, મતીક અને ફતસહા, ઇમે દિયત અને રીયાઝી વગેરે ફનોની કિતાબો પઢાવવામા

આવી ધારથી દરજતમાં સુનિશ્ચિત, યોગ્યતા સુધી તાલીમ થઈ શકે તેવું જાણી શકાય છે. આથી જ આવી પ્રમાણ પર કરવામાં આવે છે અને આમને ધરાય છે કે આથી જ દરજતની તાલીમને ધણી ઉંચી રૂપા ઉપર પહોંચાડીએ મનસામાં બહાર ગામના તુલનાઓ લગભગ ૬૦ સુધી છે જેમને આવી પીગને તેમ બધી જરૂરોને ખર્ચ મદદો ઉપર છે અને અનેના તુલનાઓ લગભગ ૧૫૫ છે જે જુદા જુદા દરજતોમાં દાખલ થઈ તાલીમ દાખલ કરે છે મદદની જરૂરોના સિવસિવામાં એક વીજ લાયબેરી હોય છે જેમાં બધા જ મ અને ફોનોની કિતાબો મળે છે હોય કે જેથી પદ્ય પદ્યવાનાનાઓને દરેક પ્રકારની કિતાબોથી મદદો લાભ પહોંચાડી શકે મદદમાં પડેલાથીજ લાયબેરી સારી પેઠે મળે છે હતી પરંતુ આમની નાચીક કોશિયી ધણી નાહિર અને ખાસ જરૂરી કિતાબોને એક સારો જેવો ઝખીરો જોગ થયો છે અને માની ગુન્ગઓરને પેજ નજર નાખી દિન બ દિન હજી રિયાગ થને નહોતે ધન્ય અસ્તાહો તત્કાલા આ મનસામાં દારૂ છૂતાવુ ખાતુ પછુ મૌજુદ છે કિતાબોના જવાબો ઉર્દૂ અને ગુજરાતી બન્ને ભાષાઓમાં જરૂરત પ્રમાણે આવામાં આવે છે મદિનામાં જેટલા કિતાબો થાય છે તે ગુજરાતી માસિક 'કારવા'માં આમ લોકોના લાભ માટે પ્રગ કરવામાં આવે છે

અરબી મદદમાં આમ દરતુર એજ છે કે તાલીમી વર્ષ શરૂઆત માસથી રાઈ થઈ શાલાન માસમાં પૂણ થઈ જાય છે એજ દરતુર ગુજન દારૂ એનુમ મદદા અધ્યક્ષીઆ । અરબી દરજતોનું ઇતેહાન હજરત મોલાના યુસુફસાદ સાહન ખીનોગી હજરત મોનાના અદમદ છુટ્ટો સાદબ શીમનકી મોલાના અબ્દુલ્લેહીમ સાદિમ સાદબ રોરી અને મોનાના મદમદ મિન હાઉદ હાસિમ સાદને લીધુ ફારસી અને ઉર્દૂનું ઇતેહાન મોની મુકમ્મદ મિન હાઉદ સાનેહ સાદબ તથા હકીમ અબ્દુલ્લેહીમ મિન મોલાના ગુનામ મુકમ્મદ સાદિમ સાદબે અને કિરમત તથા હિન્દ કસાસનું ઇતેહાન મોની હાઉદ મોની મુકમ્મદ નૂગત સાદબ તકદીર વાલાએ લીધુ તેમજ નાજેન પદનારાઓનું ઇતેહાન મોની હાસિમઅલી સાદબ અને હાઉદ પદાલીમ હાઉદ બસા સાદબે લીધુ

નીચે પ્રમાણેની કિતાબોમાં ગુનગઓએ ઇતેહાન આપ્યું અરબીની કુલ ૪૫ કિતાબો ફારસીની ૧૫ કિતાબો ઉર્દૂની ૧૨ કિતાબો ઇતેહાનનો નતીજો ધણી સારો નીચે છે જેથી અગાઉ તત્કાલાના શુક અદા કરીએ છીએ ફારેમ થયેલા ચાર ગુજરાતી ગુનગઓને દરનારે ફરીનત તથા સનદો અર્પણ કરવામાં આવશે હિન્દે કુર્બાનમાં આ વર્ષ આઠ ગુનગતી ગુનગ બાબો હાઉદ થયા છે કેટલો ફજ અને ખુશીનો મુગમ છે કે હિન્દુસ્તાનના નરદન મોદદોસ અને મુકરસીર હજરત હિસ્તાદ મોલાના રાખીર અદમદ સાદબ ઉરમાનીએ આવી વરસાદની મોસમ અને પોતાની દીની મશગુલીઓ હોવા છતાં આ જરૂરોની સદારતને કબૂલ કરવાની નાચીક મોદનમીમ અને મદદમાં બધા ખરાજીન તથા જરૂરના હાજરીન પર જે પોતાની મહેરબાનીઓની નનાજિસ કરવાની છે તે બ્યાનથી બહાર અને દિનો જમાનથી મરફુર છે અગાઉ તત્કાલા મોદદના સાગને અમે સર્વે ઉપર ધણી લાખી મુદત સુધી કાયમ રાખે અને આપના ઇશ્તી ફેજોથી હિન્દુસ્તાન તેમજ ગુજરાતને મોટો ફાયદો પહોંચાડે નાશુકી સરો કે અમે ઇન્શાએ માટે કિતાબો, કપડાઓ અને બચ્ચાઓ માટે વાસજો આપના । સાદબો જેમકે

મૌલાના અબ્દુલ્હીમ સાહબ સાદિક, મિયા ઇબ્રાહીમ હાજી આરેફ અશરફ સાહબ, જનાબ આઝમ આરેફ હામ સાહબ, હાજી મહમૂદ ઇબ્રાહીમ આરેફ સાહબ, હાજી અહમદ મુઆઝિસ, નૂર મુહમમ્મદ ફાઝલભાઈ સાહબ, હાજી યુસુફ સાહબ કટપીસવાલા અને હરિજ સાતેજ સાહબનો આભાર ન માનીએ, કારણકે હદીસે નબીયામાં છે કે જે લોકોનો આભાર ન માને તે અલાહને આભાર પશુ માનતો નથી જરૂરી છે કે અહીંના તેમજ બહારગામથી જલ્લામાં તરારીક લાવનારા સાહબોનો પશુ ખરા અત કરણથી આભાર માનીએ જેઓએ આવી તકલીફ આપનારી મોસમમાં પોતાના જરૂરી કારોબારનો ખર્ચ કરી મદદસાને આભારી કર્યો

આ બધી ખુશાલી તે જનનોડનારી રજ અને મગની હાલત બાદી દે છે જે હજરત મૌલાના અશરફઅની સાહબ (૨૬૦)ની રહેલત અને વિસાને દકથી પધદ થઈ મૌલાના મહમૂદની હસ્તી એવી જમ્મેઅહ હતી કે હિન્દુસ્તાનનો દરેક નાનો, મોટો, આલિમ, જાહિલ, ઝાકર, શાકર, સુફી અને સાફી સર્વના દિનોની શિક્ષા માટે શાંતિ આપનાર મહમૂદ તૈયાર ફરમાવના હતા એ એવો દર્દનાક પનાવ છે કે જેને માટે અનાહ તઆનાજ સજ્જ બના ફરમાવે ઇના સિદ્દનાહેવ ઇના હિયઝે રાજેઉન

અહકર-અહમદ આરેફ અશરફ

મોહતમીમ મદસએ અશરફીયહ

શહેર.

પરિક્ષકોનો આભારાય

અહકરે તા ૧૩ આગષ્ટ ૧૯૪૩ના રોજ દારૂન ઓળૂમ મદસા અશરફીયહના કેટલાક દરજ્જાઓ ઇમ્તેહાન લીધું અબહમ્મદે વિલ્લાહ દરે દરજ્જાએ પોતાની હપ્તસીયતના માફક ઘણી સારી તરકકી કીધી છે માત્ર બે જુમલા પર મારો અભિપ્રાય કારી સમજી છું કે જે મદસામાં તુલનાઓ માટે સર્વથી કાબિન લેતાદો રાખનામાં આવે અને જ્યાંનો ઇન્તેઝામ અને બે હોબસ્ત ધણો સરસ હોઈ લાથી તાલીમ સારી હોવા પર જેટલો કૃત્ત કરનામાં આવે તે મુતાસિબ અને લાયક છે ખુદા એ મદસાને એથી વધુ તરકકી અર્પે અને કયામત સુધી કાયમ રાખે આમીન

લી.

મુહમ્મદ નરગત તકેદાર.

ખુદાનો શુક છે કે દારૂલ ઓળૂમ અશરફીયહના નવા ઇન્તેઝામને ઘણા પ્યાનપૂર્વક તપાસવાના મોકો મળ્યો અને દિલ ખુશ થયું જનાબ મોહનરમ મૌલાના અહમદ અશરફ સાહબ મોહતમીમના હુકમ અનુસાર તકરીમ અને હદીસોની કિતાબોનું ઇમ્તેહાન લીધું ઘણી જલ્સ અને તકકીકથી તાલીમ ઇન્તેઝાને તપાસ્યા મને ઘણી ખુશી ઉત્પન્ન થઈ કે ઉમ્મીદથી ઘણા દરજ્જા વધુ નતીન્ને ખુશી થઈ સાબિત થયો દુઆ છે કે અનાહ તઆના દારૂલ ઓળૂમ અશરફીયહને ડલગ અને આગ વધુ તરકકી અતા ફરમાવે અને એ મદસાને શુજરાની સરઝમીન માટે ફળદુપ બગીચો બનાવે જેથી અરવામી ઇન્તેઝાના મુશ્કેલી ધવજયાય થાય અને જાની તથા મોહતમીમ સાહબોની ઉમ્મદ કાશિશો કારમર

અને બાકિમાત્રસ્થાનેહાત કયામત સુધી ઝમનાના પાના ઉપર ચમકતા રહે અદ્વાઈ તઆના જનાન મોહતમીમ સાદગ અને મદસાના કારકુનોને વધુ તવરીક અર્પણ કરે તજવીર અને કિરઆત પદનારા કેટનાક ઊકરાઓનુ કુઆને શરીર સાબળ્યુ નેથી દિવને ધણીજ ખૂશી હાસિય થઇ વરસલામ

લાં

સુહરમદ કુમુર બીનોરી

હાલ મુજમ-સીમતક

આ નાનીજ પણુ વિપલા સખાણુની તરદીક કરે છે

લીં અહમદ (પુઝુગી) સીમવડી

તારીખ ૧૩ ઓગસ્ટના દિવસે અહકરે શરઆતના દરગઝોના ગુલખાઓનુ સર્દ અને નફવમા ઇન્તેહાન શીધુ ગુલખાઓએ સમાયેના જનાન ધણીજ સારી રીતે આખા એથી જણાય છે કે ઉસ્તાદેની તવનન્ટેહ અને ગુલખાઓની મહેનત સારી છે કામયાબીના નજર હાસિય કરી ધણીજ ખૂશી થઇ દુઆ કરે છુ કે અહાહ તઆલા આ મદસાના કચરને હ મેલા હ મેલા જારી રાખે, અને એજ પ્રમાણે તરછી કરતો રહે આમીન

લીં અહકર,

અબ્દુરહીમ રોદરી

રમઝાન શરીફમાં—

તિલાવત માટે

કુઆન રાં — હિમાઈલ રાં — પંજમ્બૂરહ રાં

ખરીદવા પહેલા એકવાર પધારો

તાજ કુાં લાહોર મતળએ સુહરમદી, મુખધ,

મતળએ દીને સુહરમદી, લાહોરના તર્જુમા,

અને તર્જુમા વિનાનો સ્ટોક આવી ગયો છે

ધી રાદેર સ્ટોર્સ : ટાવર રોડ, સુરત,

શાંદરે : મુસ્લિમ-શાહી, અને જામ-મરહુ.

શાહી

- ૧૩-૭-૪૩ આઝમ મોહમદ મુઝુફ
મુબવાલા-એનખખીખી મોહમદ આરેફ કમાઈ
૧-૮-૪૩ શેખ મોહમદ શેખ કાઝુ રહીમ-
રસુલખીખી શેખ રહેમાન રસુલ લકઝકાહ
૫-૮-૪૩ સુનેમાન મુસાઈ ખસા આટયા
(ખરખોધન)-એનખખીખી અબ્દુલ્લાહખાન

જામ

- ૧-૭-૪૩ કાદમીયા ગાહમદ હુસેન-હોકરી
મદમદ હનીફ
૧-૭-૪૩ કાસમ અહમદ મોરીયા-હોકરી
મસુનખીખી
૭-૭-૪૩ શેખ હિસ્માન પીરભાઈ શેખીયા
હુમાદાર-હોકરી મુમદહુસેન
૧૬-૭-૪૩ ખલાફીમ અહમદ મુરાદ-હોકરી
કાસમ
૨૧-૭-૪૩ મુસુફ હરમાઈન આમલીયા-હોકરી
ફરીદા
૨૭-૭-૪૩ અહમદખા. કાઝુ મુતાનખાન-
હોકરી અબ્દુલ હરીજખાન
૨૪-૭-૪૩ મુસુફ કાઝુ સાલેન કુરેશી-હોકરી
મુનામ મોહમદ
૩૧-૭-૪૩ મુનામ સકયેન મોહમદ મુખેદર-
હોકરી હુમેનખીખી
૩૧-૭-૪૩ અલી મોહમદ મદની-હોકરી
અમીનાખીખી

મરહુ

- ૪-૭-૪૩ સૈયદ આદમદ સૈયદ ગાદમુ-હોકરી
માસ ૧ દિ ૨
૭-૭-૪૩ હિમર દાહમ સ્વાહીયા હિમર
માસ ૭ દિ ૪

- ૮-૭-૪૩ સાનખીખી તે મોહમદ મુલામ મુ-
રીયાળની હોકરી ઉ મા ૨
૮-૭-૪૩ સૈયદ વઝીર સૈયદ અહમદ ધીમા
ખેલ ઉ વ ૮૦
૮-૭-૪૩ સૈયદ મુનામ મોહુદીન સૈયદ અ-
બ્દુર રહેમાન વરેહીનાહા ઉ વ ૨૬
૮-૭-૪૩ સાનખીખી મોહમદ રહીમ ઉ વ ૨૩
૧૦-૭-૪૩ મુરખીખી તે વજર હુસેનની ઓરત
ઉ વ, ૬૦
૧૧-૭-૪૪ અહમદ મુસુફ હાસ ઉ વ ૧
માસ ૩
૧૧-૭-૮૩ હુમેદમાનુ અબ્દુર રહીમખાન ઉ.
માસ ૧૦
૧૩-૭-૪૩ રાખીયા બેગમ સૈયદ માદમુદ સૈયદ
હિમરની હોકરી ઉ વ ૧ મા ૩
૧૩-૭-૪૩ અબુમકર મુ મો આ ખનાસી
ઉ વ ૧ મા ૩
૧૪-૭-૪૩ ખલાફીમ કાસમ હરમાઈન મન
મુના હોકરી ઉ વ ૧૦
૧૪-૭-૪૩ કાસમ હરમાઈન મોખીયા ઉ
વરસ ૩૭
૧૬-૭-૪૩ ખીખી ખાનમ તે રાત્ર બેગમની
હોકરી ઉ વ ૮૦
૧૭-૭-૪૩ ખતીનખીખી સરુલા રમઘાહી
હોકરી ઉ વ ૪૭
૨૩-૭-૪૩ ખતીનખીખી મદમદખાઈ બે-
કરી ઉ વ ૧
૨૩-૭-૪૩ કાનખાખીખી મનેક પીરભાઈની
ધણીખાણી ઉ વ ૬૦
૨૪-૭-૪૩ મોદાખાનમ મીગઝા અમીરબેગની
હોકરી ઉ વ ૧ મા ૮

માટે રમઝાનુલ સુખાનુલ સને ૧૩૬૨ હિજરીનું એકરી અને ઉકતારી

ટાઇમ ટેબલ

આદ કબીર બચ્ચા ૨૦૬ હીન્ના ૫ ૧૦ મળનાની નવરી મોયી રોજો રાખયો ફૂગ છે
 જે માદળને ૧૫ ૬ ને આદ ત્રિયામા ને આપ તો અંક મળનાની મવરીથી શબ્દાવના નાં
 થયો નહિ તે મ મ નમે તે ૩ ગીયાનમર ૬૧૬ તો આ સાં ૧ થયો નહિ ૫૬૬ ને રાંડે તિ
 પરદેકામ મરવ બચ્ચા બચ્ચા હીન્ના ૧૨ મે અને બ હીન્ના ૧૨ ને ૧૨૦ તો ના રોજની ગવાલી આપ ત
 સાનિત થયો જે એકરી બે ૫ તે ના ની મવરી આપ તો ના સાનિત થયો નહિ

વર	ધરમામી તારીખ	ધરમી તારીખ	સેદગીનું વખત મુખમ રાખમ	સુન્દર સાફક નુ મધ દધમ	આનાબ પ્રવુખ મુખમ દધમ	આરતી મુખમ
જુમેરાન	૧	૧૮/૪/૩૦	કલાક- ૧૧	કલાક- ૧૧	કલાક- ૧૧	કલાક- ૧૧
જુમેરા	૨	૩	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૩	૪	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૪	૫	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધીર	૫	૬	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
મગસ	૬	૭	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૭	૮	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૮	૯	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૧૦	૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૧૧	૧૨	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધીર	૧૨	૧૩	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
મગસ	૧૩	૧૪	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૧૪	૧૫	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૧૫	૧૬	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૧૬	૧૭	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૧૭	૧૮	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધીર	૧૮	૧૯	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
મગસ	૧૯	૨૦	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૨૦	૨૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૨૧	૨૨	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૨૨	૨૩	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૨૩	૨૪	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધીર	૨૪	૨૫	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
મગસ	૨૫	૨૬	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૨૬	૨૭	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
જુમેરા	૨૭	૨૮	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
સનીયર	૨૮	૨૯	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧
ધનવાર	૨૯	૩૦	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧	૪-૧૧

જેવા લખેતા ઘઉંમધા સેદગી કનામા તાખીર (હીવ) મરજો તો રોજો મળના
 રોજો થયો નહી, કાપુ કે Cનામો ના કહીનાથી ઉનાનો રાખમ લખ્યો છે